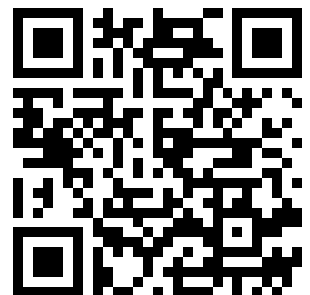
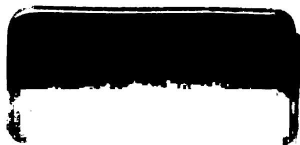

GOSPODARSKI LIST.

Izdat troškom družtva gospodars. hrvatsko-slavonskog.

1856.

Tečaj četvrti.

UREDNIK

Ljudevit Farkaš-Vukotinović.

U ZAGREBU.

TISKOM NARODNE TISKARNICE DRA LJUDEVITA GAJA.

KAZALO.

„Bilinski gnoj.“ L, 223 ; LII, 232.
„Crte o razvitku naše zemlje.“ (Prvobitno stanje zemlje i prvobitno more.) Po njemačkom izv. Radoslav Lopašić. II, 7. III, 10. XVIII, 79.
„Da čizme uepromoče.“ XXXIX, 181.
„Da se naoštri oružje.“ XXXIV, 160.
„Debela mrkva.“ Sp. Josip Šavor župnik. XIV, 59.
„Dioscorea Batatas.“ Lj. V—k. LV, 233.
„Divji kestenj.“ (Prevod iz njemačk.) XII, 49.
„Djela se hoće a ne riečih.“ M. B. XI, 46.
„Dobar kruh iz sladke repe.“ (Runkelrübe) XXXIV, 161.
„Domaće viesti.“ Lj. Vukotinović. II. III, 12 : (M. B.) XXV, 113; XXVII 118, XXIX, 128; XXX, 135; XXXV, 142; XL. 202.
„Domaće viesti.“ (Dopis iz Siska) XIV, 61.
„Dopis ip visočkih gorah.“ XVII, 75.
„Dopis Kranjice iz Amerike Pohrvaćeno iz Novicah IV, 17.
„Dud i svilarstvo.“ XL, 184; XLI, 189; XLIII, 196; XLIV, 199; XLXI, 108; XLVII, 212.
„Dužnost.“ članak Andre Stažića XIV, 60; XIX, 80; XXII, 92; XXIII, 97 : XXVI, 112; XXVIII, 120.
„Glavna skupština gospodarskog družtva hr. slav. dne 15. travnja 1856.“ XVII, 73.
„Gnojenje voćakah.“ (Prev. iz njem.) XXII, 92.
„Gnoj za kukuruz.“ XXXIV, 159.
„Gospodarske črtice.“ (Kako se gomoljno rastilinje može čuvati kroz zimu) V, 23; (Bolesti vina) IX, 40.
„Gosdodarsko družtvo u Galiciji.“ XXII. 94.
„Gospodarsko družtvo hrv-slavonsko.“ XLII, 191.
„Gospodarsko družtvo hrv.-slavonsko.“ Lj. Vukotinović VIII, 33.
„Gospodarske komore“ Lj. Vukotinović. IX, 38.
„Gospodarske makine.“ XLIV, 202.
„Gospodarske i trgovačke novosti.“ (Iz gazdasági lapok) XIV, 204.
„Gospodarske viesti“ iz kotara gorskog. St. Ljub. Lop. XLVIII, 213; XLVIII, 217.
iz dolnjeg zagorja. Mirko And. Vinković XLVII, 214.
iz Slavonije Ante Regen DLVIII, 217.
iz Slavonije, Mijat Stojanović XLVIII, 217.
„Gospodarske viesti o sijanju kukuruze sa većim uztrojem.“ Todor Fodor XV, 67.
„Gospodarske viesti o potrebnih makinah kod poljodjelstva.“ XLII, 194.
„Hrastove svilne bube.“ XXXIV, 157.
„Hranitbena vriednost.“ (rev. iz njem.) XLIV, 202.
„Iz Amerike.“ XXXV, 156.
„Iz Beča 28. studenoga.“ A. T. B. LI, 238.
„Iz brvatskog primorja.“ XIV, 58.
„Iz obale Dravske.“ XXVII, 116.
„Iskrena rieč u dobar čas.“ Mir. Bogović XXIV, 99. XXV, 104; XXVI, 110; XXVII, 117; XXIX, 124 ;
„Izpod Sokolovca u Slavoniji.“ XV, 66! XVI, 71; XVII, 78.
„Iz Slavonije.“ M. Stojanović XLV, 205.
„Izložba voća i groždja g. 1856.“ Lj. Vukotinović XL, 183; XLI, 187; XLII, 191.
„Izloga u Parizu.“ VII, 31.
„Izlopa u Parizu.“ Lj. V. XI, 46.
„Izviešće o gosp. društvu hrv. slav. XIX, 81.
„Izviešće o pokušajih u struci svilarstva na pokušalištu društvenom učinjenih.“ Jos. Čačković XXXIV, 156.
„Izvadak zapisnika odborue sjednice od 1. list. 1856.“ XLIII, 197.
„ iz „ „ „ 5, 6, 7 i 8. velj. 1856. držane Lj. Vukotinović VIII, 33.
„Izvadak zapisnika sjed. odb. 7. pros. 1856. LII, 233.
„Jabučnjak“ (voćje vino) XXXII, 146.
„Još nješto o patrialnom životu.“ Lj. Vuko. XXIII, 95.
„Kada i kako se imadu saditi košćice sadovnoga drvlja.“ XXXIX, 181.
„Kako Holšteinci putar prave“ VI, 26 ; VII, 29.
„Kako se ima sa gnojničinom i smjesnim gnojem baratati.“ (Prevod iz njem.) XLVI, 208.
„Kako se mogu novi sudovi za vino lako pa brzo prirediti i izčistiti.“ XXXV, 165.
„Kako se molika (Gummifluss) sa sadja odstraniti može.“ XXXVIII, 177.
„Kautšouk.“ L. Vukotinović.
„Kompostdüngermehl.“ IV, 19.
„Konjsko meso, živež čovječanski.“ XXXIX, 180.
„Kratak naputak za nastajuću jesen.“ Josip Čačhović XXXII, 145.
„Kruh od biele cikle buroka (Kurkelrüb.)“ XXXV, 165.
„Letina u križevačkoj okolici.“ XXXV, 170.
„Liek proti mravom.“ XXXIV, 159.
„Livade.“ Lj. Vukot. V, 21.
„Mazanje peći.“ XXXV, 165.
„Mišnjak liekarski.“ XXXIX,
„Mrki ugalj u sriemskih Karlovcih.“ Mijat Stvjanović XXXII, 143.
„Načini gospodarstva; sustav poljski, žitomienjba.“ (Prevod iz njem.) VIII, 35.
„Nagradjivanje bikovah po podružnici Sv.-Ivanskoj.“ Drag. Stražimir. XXI, 88.
„Najbolje mlieko.“ XXXIX, 180.
„Naravoslovni članci.“ Lj. Vukot. IV. 14 : VI, 27. IX, 40.
„Naravoslovni odsjek.“ LII, 234.
„Narodne gospodarske poslovice.“ M. B. XXIV, 102; XXV, 106; XXVI, 113; XXVII, 118; XXVIII, 122; XXIX, 129; XXX, 136.

„Narodne zagonetke.“ M. B. XXIV, 102; XXV, 106; XXIX, 129.
„Nasievač“ XLVI, 217.
„Na svršetku god 1856.“ LI, 234.
„Naša gnojba.“ Gjuro Gjurašin, učitelj. XLIX, 220.
„Našim gospodarom na uvaženje.“ M. B. XXVIII, 131.
„Njekoja za gospodarski pametar.“ M. B. XXIX, 128; XXX, 140; XXXII, 148.
„Na uvaženje svesrdno svim p. n. vlastelom i gospod. naše domovine. L. V. XLVII, 212.
„Nepromočljiva obuća.“ XXXVI, 169.
„Nješto o sijanju žira u jiteljskom bataljunu. Mij. Stoj. XXXVII, 172.
„Nješto o velikom proroku naših zemljodjelacah.“ Mijat Stojanović XXIX, 126; XXX, 131.
„Nješto o voćarstvu.“ (Prevod iz njem. časop. za gosp. kralj. Česke.) V, 22.
„Objava glede berbe grožđja.“ XXXIX, 180.
„Objava glede korneuburškog praška.“ XXXV, 163.
„Obća pravila za porabu vremenokaza.“ (barometra) Prevod iz njem. S. Ivekovió XXXII, 146.
„Obće opazke cvatnje grožđja prispodabljajuć ga god. 1854, 1855 i 1856.“ Josip Czćković XXXI, 141.
„Očitovanje Mirka Bogovića, kad je uzeo privr. uredjivati gospd. list.“ XXIV, 99.
„Odborska sjednica, dne 14. siečn. držana.“ IV, 19,
„Od gospd. podružnice sisačke.“ XVIII, 80.
„O gospodarskoj učioni u Križevcih za hrv. slavoniu.“ XLI, 188.
„Okolica zagrebačka.“ XLIII, 19; XLIV, 201; XLVI, 210.
„O korneuburžkom zdravilnom prašku za marvu.“ XXXVI, 168.
„O krumpiru. XIII, 54.
„O pokušaju s makinamii“ XLV, 206.
„Opomena glede korneubužkog praška za marvu.“ XXX, 131.
„Oprovrga opazke, Agramer Zeitunga u br. 201.“ Josip Čačković XXXVII, 172.
„Osamnajsta skupština njem. poljskih i šumskih gosp. u zlatnom Pragu.“ XLIV, 200. XLV. 203.
„O skupštini gospod. u Pragu.“ L. V. XLV, 203.
„O školi gospodarstvenoj.“ Josip. Čačković XXVIII, 156.
„O usievu kukuruze.“ S. Iveković XIII, 54.
„O uvedjenju pučkih učionicah u kotaru Nasičkom.“ XI, 47; XII, 51; XIII, 55; XIV, 62.
„O životu patriarkalnom.“ Franjo Žužel XIII, 54; XIV, 57; XV, 65; XVI, 69; XVIII, 77; XX, 24; XXI, 87.
„Patriarkalni život kao što jest.“ XL, 183; XLI, 189.
„Pečke od grožđja najbolja su pomoć, da se vino očisti i čisto održi.“ XXXVIII, 174.
„Pogled na sadašnje stanje vinogradah oko Zagreba na težkoj ilovatoj zemllji i više horizontalnom položaju.“ XXXIV, 159.
„Pogled na stanje zemljodjelstva i domaćeg gospodarstva u Slavoniji i Sriemu.“ Mijat Stojanovi XXIII, 96. XXIV, 100.
„Pokušaj sa setvom: Dioscorea Batatas, Jamin Yams.“ VII, 29.
„Postupanje našeg naroda po lovu“ od M. Stojanovića (iz Ratara srbskog) VIII, 35.
„Poziv za darovanje novacah, da se podigne spomenik Lisinskom“ V, 24.
„Poziv na prvu izlogu gospodarstvenu,“ koja se držala u Parizu od 28. svibnja do 7. lipnja 1856. V, 24.
„Poziv na izlogu grožđja i voća.“ XX, 83.
„Poziv na drugu izložbu voća i grožđja.“ XXXIX, 179.
„Poziv, da se sklopi jedan odsjek, koj da se zabavlja prirodoslovjem kod ovdj. gosp. dr.“ L, 223.
„Pravljenje sirčeta.“ Josip Čačković XXXII, 147.
„Pravljenje crna vina.“ J. Čačk. XXXIII, 152; XXXIV, 158.
„Pregled pokušajah, učinjenih pšenicom iz Pariza poslanom.“ XXXVI, 168.
„Primetak razpravom i o patriarkalizmu.“ M. Stojanović XLVII, 213.
„Primjetbe glede članka: O životu patriarkalnom.“ Stiep. Iveković XXV, 150; XXVI, 111; XXXII, 190.
„Program razpravah za VIV. glav. skup. g. družtva hrv. slavonskog XIV, 57.
„Putovanje I. II. B. I. 2; IV, 5.
„Poziv na sve domorodce i gospodare u hrv. slavonii.“ XXXII, 193.
„Različite kratke viesti.“ M. B. XXI, 90; Lj. V. XXII, 94; M. B. XXIV, 102; XXV, 106; XXVI, 113; XXVII, 118; XXIII, 122; XXX, 135.
„Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarstvenom.“ Lj. V. I, 1; III, 10; VI, 25; IX, 37. XV, 65; XVIII, 77; XIX, 79; XVII, 91.
„Razmatranje o svilarstvu domaćem.“ Ferdo Rusan XXVIII, 120; XXIX, 120; XXXV, 162; XXXVI, 268.
„Razne gospodarske viesti:“
iz Slavonije M. St. XLIX, 222.
iz Visočkih brdinah XLIX, 222; L, 224; LI, 229.
„Razlikost vinske loze XXXIX, 180.
„Razpis nagrade od deset zlatnih dukatah za onog vinogradara dalmatinskog, koi najljepše suhve prigotovi.“ Lj. Vukotinović.
„Sadjenje voćkah. (Prev. iz njem.) XLVIII, 216; XLIX, 220.
„Setva na izmienu“ X, 42.
„Sijanje graška medju krumpirom.“ (preveo iz njem.) XXXVI, 100.
„Smiesice“ X 44; XXVI, 113; XXIX, 129; XXX, 136. XXXII, 148; XLIII, 198.
„Srbski Ratar.“ R. L. XXI 89.
„Sredstvo proti crnom žišku“ XXX, 173.
„Strojna orudja Teofila Wetssea“ XXXIV, 160.
„Svileni crv bengalski, Tusah zvani.“ X, 42.
„Škodljivi kukci.“ Lj. Vukotinović XXI, 88.
„Što se je postiglo dne 7. studenoga t. g. Horskyevimi poslužnimi strojevi i makinami.“ Opisao V. Peške (Preveo iz njem. B. L.) XXI, 88, XXII, 93.
„Topinambur ili kako ga obično kod nas zovu svinjskim krumpirom.“ Jelisava Praznička XVI, 70.
„Tele izvan plodve u trkuhu zanešeno.“ Albert Juraj Vujnović. XX, 85.
„Terantovo poboljšano ralo.“ XXXVIII, 176.
„Točke glede osušenja i zaplave livakah.“ XXXIV, 158.
„Trgovačko izviešće iz Siska.“ (koncem siečnja 1856.) VII, 36.
„Tropoljarstvo.“ (Pr. iz njem.) X, 42.
„Trsovi hrvatski.“ L. V. LII, 232.
„Veleštovanim p. n. članom gosp. družtva hrv. slavoniu na uvaženje.“ L, 22V.
„Viest o smrti Bubanovića mladjahna hrvats. spisatelja.“ V. 24,
„Viest o sadovnih vrtovih u Bregih i Lupoglavi“ Dr. Iveković XXX, 135.
„Vino u Hr. i Slavoníji. L. V. XLVIII, 215; XLIX, 219; LI, 228.
„Vremenoslovna opaživanja“ II. 7.
„Zapisnik podružnice Križevačke.“ Franjo Žužel IX, 39,
„Zapisnik ravnateljske sjednice družtva za povjestnicu i starine Jugoslavenah“ dne 10. veljače 1856. držane X, 43.

„Zapisnik sastavljen 4. veljače 1859. u c. kr. kot. uredu pakračkom radi zavedenja gosp. podružnice.“ XII, 50.
„Zapisnik skupštine podruž. križevačke doe 9. veljače 1856. držane XIV, 64; XVI, 72; XVII, 76.
„Zapisnik glavne skup. hrv. slav. gospd. družtva, držane 15 i 16. travnja XXV, 103; XXVI, 108.
„Zapisnik prve skup. gospd. podružnice D. Mitrovačke-Našićso-valpovačke“ od 15. svibnja XXVI, 109.
„Zapisnik XXIII skup. gospd. p. Varaždinske od 5 svib. XXVII, 105.
„Zapisnik ravnateljske sjednice družtva za povjestnicu od 26. lipnja 1856. XXX, 132.
„Zapisnik sjed. odb. hrv. slav. gosp. družt. dne 30. travnja 31 svibnja 1856. XXX, 134.
„Zapisnik sjed. glav. uprv. odb. družt. gospd. hrv. slav. 29. srdnja XXXI. 139.
„Zapisnik skup. podr. D. Miholačke-Našičko-Valpovačke dne 17. lipnja 1856. držane.“ XXXIII, 151.
„Zapisnik sjed. glavn. upr. odb. od 1. koloza 1856. XXIV. 155.
„Zapisnik sjednice pod. sv. Ivana dne 2. lipnja 1856. držane.“ XXXIV, 155.
„Zapisnik sjed. gosd. podbr. križevačke od 28 srpnja 1856.“ XXXVI, 170; XXXIII, 173.
„Zapisnik I. sjed. pod. Daruvarske od 12 kolovoza. 1856. XXXVIII. 175; XXXII, 147.
„Zapisnik skup. gosp. podr. D. Miholačke-Našičko-Valpovačke od 9 rujna 1856.“ 116.
„Zašto je obrtnost kod nas na tako nizkom stanju St. Iveković XX, 85.
„Zlo poznata zaluga.“ (Privovjedka prev. iz njem. od Vidulovića. XII, 50; XVI, 71; XIV, 80.
„Zapisnik XVIII. skupšt. gosd. podružn. Varažd. III, 17.
„Zapisnik XVII. skupšti gosp. podružnic. Varažd. III. 14.
„Zapisnik ravnateljske sjednice društva za povjestnicu i starine Jugoslavjanah“ od 17. i 22. studenog 1856. 1849. 221 1850. 229.
„Zašto ukora u obće nezaslužuju ni manji ni veći gospodari u našoj domovini Mirk. A. Vinković“ XXXXIII, 195 XXXXIV. 200.
„Zelena helda i njena slama živini škodljiva“ XXXIX 181.
„Žvepljenje vina“ XXXIX 181.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 1. U Zagrebu dne 5. siečnja 1856. GODINA IV.

Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarskom.

Od *Lj. Vukotinovića.*

I.

Kod razmatranja raznih odnošenjah naših gospodarstvenih naravski je, da oči bacamo na onaj broj žiteljah, koj je najveći, koj najveću stran zemljištah posjeduje, koj glavne radnje obavlja, koj je temelj, podnožje svega, a to su seljaci, bivši kmetovi. U našoj zemlji broj seljakah največji je; oni obitavaju po selih; svuda kamo dojdemo, vidimo množtvo seljakah; gradovah mnogo neima kod nas, niti broj gradjanstva nije tako znamenit, ko u drugih državah, i od njih velika stran zabavlja se poljodjelstvom, budući da zanati, obrtnost i trgovina po malo su razprostranjene, zato medju izobraženim i prostiim žiteljstvom kod nas prevaga na stran posliednjega pada.

Imade mnogo ljudih, koji težeći za tudjinstvom, sve na priečac osudjuju, što je domaće, i sve hvale, što je kod drugih narodah, te misle, da je kod drugih sve blaženo, a kod nas sve zlo i opako. — Veliko je pitanje: da li oni ljudi, koje za posve izobražene držimo, srietnije živu, nego oni narodi, kod kojih prostota i naravi primjerna izobraženost nepretjerana vlada? Sve ima svoju mjeru; kada se granica prekorači, onda vaga promašuje ravnoću, i pravo stanje težko se najde. Ciela podpuna izobraženost težko se dade sveobćom načiniti, a poluizobraženost nije nikad od koristi bila.

Stanje naših seljakah u obziru gospodarskom na nizkom stoji stepenu, istina je; tu imade mnogo neznanstva, opakih navadah, predsudah, nehajstva, nu što se tiče imućtva, i razmjerja, koje glede posjeda njihovog vlada, to moramo priznati, da je razmjerje oto veoma dobro, i da su naši seljaci napram žiteljem drugih zemaljah jako srietni, i ako bi naši seljaci i malo marljivii te štedljivii bili, to bi oni dobro živiti mogli.

Svaki seljak naš ima dosti zemlje; gledajmo koj goder kraj naše domovine, to ćemo vidjeti da u obće užamši ima svigdje dosti oranice, livadah, šumah i vinogradah; ima svigdje dosti marve, te ako igdje ima manje prostora i blaga, a to ga sigurno ima zato na drugom mjestu u izobilju; gorski n. p. predieli bolje su stiešnjeni; u brdovitih i kamenitih stranah neima polja, ali zato imade šumah, imade drugih izvorah za život — suprot tomu mnogo većja strana ravne Hrvatske i osobito Slavonie toliko ima poljah i livadah, toliko ima marve, da bi seljaci ondje stanujući mogli marljivostjom svojom proizvoditi više nego im treba, te tim načinom bi se nedostatak siromašniih predielah mogo nadoknaditi. Slavonac, Posavac, Podravac, Turopoljac, Križevčan, Zagorac velikom stranom ima svega, česa mu treba, i kad bi i malo samo marljivie radio, mogo bi od svoga viška voziti svakovrstne proizvode na pazar.

Englezka i Francezka zemlja služi nam za ogledalo izobraženosti i izvrstnosti; mi težimo za tom izobraženostjom; mnogi možebiti misli, da se Englezi i Francezi učeni već rode, a kad tko reče o kom: govori francezki, il englezki! — Ta onda već sigurno držimo, da je izobražen, mudar čovjek. — O čudesah, kao da nebi moći francezkim jezikom budalasto govoriti!

Da vidimo kako stoje seljaci u Francezkoj. Zemljišta u Francezkoj razkomadana su prekomjerno. Od oranicah imade 8.470,700 hektarah u rukuh najamničkih a 14,530,000 hektarah u rukuh podnajamničkih. Polag noviih statistikah ima 3,500,000 žiteljah, koji samo šest hektarah posjeduju, 350,000 ima, koji posjeduju okolo 30 hektarah, a 90,000 koji posjeduju 130; drugo drže velikaši; vidi se iz toga da razmjerje nije koristno glede velike masse, koja malo ili ništa neposjeduje; priko 2,602,705 ljudih neima na godinu više dohodka nego 50 frankah, to jest dvadeset fr. srebra; a jedan millium se može računati što ima 100 frankah na godinu. Odtuda je toliko proletaracah, koji ni pedanj zemlje svoje nedrže. Tuže se u slied toga razkomadanja Francezi veoma; — a šta biva kod njih? — Ćudorednost se kvari; zakon odredjuje, da otac svoj posjed dieli medju djecom svojom, — za da ljudi zakon obidu, žene piju trave, i likarie kojekakove, da nezanose. Marve ima svako ljeto manje, na mnogih mjestah neima kravah nego samo kozah, iz toga sliedi, da neima gnoja, a po tom propada poljodjelstvo.

Uzmimo sada naše seljake; hoćemo li ikojeg najti koj nebi više dohodka imao nego dvadeset for. srebra? Ako i neima više od $^2/_8$ ili $^1/_8$ selišta, ili ako je samo željar, a to on sigurno plaća činza i štibre godišnje do 30 fr., osim toga pak još živi sa obiteljom svojom, dakle nije tako siromašan, ko što njih blizu 3,000,000 u Francezkoj živi.

U Englezkoj zemlji razmjerje jošte gorje stoji; tu ima pet sedminah žiteljstva samih težakah, jedna sedmina je samostalnih posjednikah a dve sedmine su pomanji gospodari. U Irskoj još gorje živu najamnici siromašni i to tako, da se samo sa krumpirom uzdržavaju; šta je hleb, to oni niti neznadu.

Kod nas hvala bogu, ako strogo uzmemo, baš neimaju ljudi ni pojma o velikom siromaštvu, jer svaki i najslabiji seljanin imade svoju kuću, imade ponješto zemlje, livade, il vinograde, ima živadi, ima kravu, ko-

nja il vola; ako je nemarljiv, skitalica, i pijanac, to naravski imetak mu pogiblje, on slabo živi, ali tomu si je sám kriv; — U velikoj strani naše zemlje vidimo, da seljak više ima oranicah pustih, koje on neobradjiva, jerbo neće svojski da rádi; glavna pogrieška u tom stoji, da neupotrebljiva vrieme za radnju, kako bi morao; kasno ore, i zlo ore, kasno sije, kasno kosi, zemlje negnoji marljivo, livade zapuštja, po njima grmje raste, krmećih biljkah nesije, ono što ima, neuredno troši, novacah vriednost nezna cieniti i u kući svojoj većjom stranom nesložno živi.

To su da kako same stare stvari, to svaki znade, to nije prviput rečeno; nu to je dobro, da nebi bilo ovim starim griehom ukorielim novi prirasak, ali bojati nam se je, da li neće možebiti onaj, koj stanje seljakah podubljè motri, opaziti novi koj grieh, koj se posliedicami svojimi u rukovodjenju gospodarskom naših seljakah ukazuję?

Njeko razpadnutje domaćih savezah obiteljskih pojavljuje se, koje veoma zlo djeluje na gospodarstvo. Vidimo, da odkada je seljak postao neodvisan, da on svoju neodvisnost nezna ili neće na lastovitu korist upotrebiti, već da je njeko nehajstvo i sirovost zavladala u seljaku, u slied koje mu blagostanje propada. Reći bi iz toga; da bi trebalo, da se seljak pod strožiju upravu postavi, i da se tek onda, kad bude novii porod većma ukrotjen i po nauku školskom bolje izobražen, seljaku uzda popusti i on dionikom načini blagih i čovjekoljubnih zakonah naših. Život patriarkalni, koj je od toliko vjekovah uztrajao, došo je u svom tečaju, do onog stupnja, na kom se nadalje nemože uzdržati; zahtievanje našega vriemena drugo postade i što je odprie svojim načinom dobro i primjerno bilo, to sada neshodno biva; izkustvo nas medjutime uči, da je težko, kad se stara sgrada sruši, novu u red spraviti, i da je težko prelaziti iz starih odnošajah u novo ustrojeni život; zato se tim većma cieniti mora nastojanje onih organah upraviteljnih, kojim je poso u dio pao, da seljake u tom prelazu rukovode i nadziraju, jer oni imadu velike težkoće nadvladati, te drugo neostaje, nego da najvećma oni, koji su naučanje puka dobili u svoje ruke o tom svojski se pobrine, da zadaću svoju — baš ne malenu — savietno, shodno i marljivo izvrše, o čemu u ostalom, budući da povoljne resultate jur vidimo, ni malo nedvojimo.

Putovanje.

I.

Akoprem nebih daleko iz domovine naše, bih ipak već po nješto u Ugarskoj i Štajeru; nu onda nezanjimaše me toliko gospodarstvo, da bi bio opaziti mogo razliku u tom obziru. Onda zanjimaše me družtvo, u kojem sam putovao, prilika putovanja: liepi puti, gradovi još nevidjeni i tim spodobna; nu sad nikamo nebacam oko, da nebi sudio u gospodarstvenom smislu; tako opazim ovdje liepo obdjelanu oranicu, očištjenu livadu, puno dvorište voćnog drvetja, liepe sgrade, marvu i tim podobna, te umah si mislim: ovaj mora biti dobar gospodar. Ovdje opet vidim grdne sgrade, dvorište prazno, grmljem zaraštjeno; livada mu izgleda kao grobje, mekota izorana je, kano da su ju krti izrovali, te odmah si mislim, ovaj mora biti zločesti gospodar. Pa i zaisto: kada pitam, čujem, da onaj prvi nema do duše mnogo zemaljah, nego da drži i tudje u najamu, ali kod njega velika je sloga, radinost i spornost u kući, pak on nikada kruha nekupuje; ima liepu marvu, ima uvjek novacah, njegov podrum mu nije nikad bez vina i t. d. Ovaj pako drugi prem da ima mnogo više zemlje, nu što je boljeg to drugi u zalogu drže, marva što ju ima, jest tudja i kod njega samo u hrani, kud božić tud je i njegov kruh, nikad poreza bez ovrhe neplatja, gospodar i družina medju sobom tuže se, i to jedino kod ovog je dobro, da se neboji da bi mu vino zavrielo, jerbo kako počme mošt rezati, dade mu vietra, tako da o Martinju već i do droždjah dojdje.

Što sam naveo ovdje priliku ovu od dviuh gospodarah, tomu mnogo priličnoga opazio sam sad u putovanju mome iz okolice Križevačke kroz gornje Zagorje uz Sutlu na Štajer i do Maribora.

Što me je potaknulo na ovo putovanje, i što sam ugodnog imao, neću da ovdje navedem, jedino što sam opazio u gospodarskom smislu, što sam si dao po drúgu mome inače Zagorcu i u onih predielih Štajerske dobro poznatomu raztumačivati, i šta da smo mi dvojica za dobro pronašli, sudim da neće suvišno biti slavnom obćinstvu, koje se bavi sa gospodarskim listom, po nješto priobćiti.

Kako bi dakle mi dvojica dne 21. listopada odišli iz ovog kruga, i drugi dan došli u Varaždinsku županiu dalje od banskih Novih Dvorih, već opazio sam nekakvi drugi duh, već su kuće pobeljene, liepi krovi, komore s ganjki na nalik švajcarskih kućah, sve prilično velikimi obloki, ljudi bolje obučeni, liepu marvu, u svakom selu oštariu itd., jednom riečju vidjeti je barem da ljudi bolje stoje, da je radinost, promet i ukus bolji od našeg sveta, tako da sam češtje pitao mog suputnika: jeli su pak to seljačke kuće? a čim bi dalje uz Sutlu išo, tim sam se sve više diviti morao; okolo Razvora, Sellah, Miljane, sve je čisto obradjeno; kako su čiste kuće, kako su dobro ljudi obučeni, a da nebi osvedočen bio težko bilo bi mi vjerovati, da je to sve jedna krunovina, pa još jedna iz medju manjih; čini mi se, kao da se je svet oko Križevca tekar prie nekoliko godinah iz arke Noemove izvuko, te da je viek u početku česa god o gospodarstvu misliti, a ovdie u onih gornjih predielih, da je zbilja godina po Isukrstovom narodjenju 1855.

Sad najedanput kod Miljane predjemo kroz Sutlu, i eto nas na Štajeru; nu šta sam počutio, kano da mi nješto manjka? nisam se mogo umah sietiti, da sad neima nikakove brige porad duhana, kakovu sam negda imao, kad sam kroz granicu prolazio, te sam za grmom aufsehera vidio. Eto nam opet novog svieta, sad stopram vidim liepo obradjenu oranicu, snažne livade, nigdi ništa zrovanoga, nigdi grmja, sve zgleda kao jedan perivoj. Svigdi budi na oranici, livadi, pače u istoj šumi vidjeti je, da je bitna pomoć čovjećja ruka, tu nema sječah, nema plotovah pa ipak nigdi ništa osakaćenog, s jednom rečjom sve je da je milota gledati. — Koliko ondi voćnog drvetja, kakove gospodarske sgrade, kakova nošnja? iz svega bo zgleda blagostanje, i čime dalje idosmo, tim više liepoga, ukusnoga veličanstvenog najdosmo. Vidjeli smo kuće, kakove bi u svakom gradu stati mogle; kakove štale, liepi veliki kozolci, kakovih kolah, voli, krave, telići, tako da često vidjeti je, da mu jedna štala ili kuća više vredi, kako kod nas sve sgrade cielog sela, da ga više stoji jedan ham, kak ovdi svi hami cielog sela; svaki ima svoja lahka kolca na kojih se u toplice, na proščenje, i po nedjeljah i svetcih k meši vozi itd.

Sada došlo mi je na um da svi ovi, najme Štajerci već od davna ne samo tolike kako mi sada, nego mnogo više teretah podnašaju; opitali smo se na štacii

gdje smo zajutrak uzimali, te nam kazaše birtaš, da ima svoga grunta na 28 ralih, pak da plaća okolo 100 for. poreza, gdje kod nas ni od 100 ralih nedojde toliko; na Štajeru ima splaćati diobu sestram i bratom, ima plaćati svu družinu, kod nas nikomu ništa u ime diela neizplaćiva, družini ako gdje koj opanjak i čohu kupi to je već mnogo, pa ipak kakovo je blagostanje ondje, a kako kukavno kod nas.

Kad bi se o uzroku ove razlike sa mojim suputnikom porazgovarao, kaže meni, da on barem nenalazi drugog uzroka, kak patriarchalsko življenje; kod nas najme u jednoj kući ima siaset bratovah, stricevah, stričićah, te često već si niti u rodu nisu. Gazda se mienja po gusto, nitko ga neslușa, iz petorice neima kuća toliko hasne, koliko Štajerac iz jednog sluge. Oni prepišuju koliko se ima doma svinjah zaklati, vina spiti — kod nas se svaki ženi koj hoće, bilo mu treba ili ne, tako da je po prieko moći računati, da dojde na svaku kuću barem svake 3 godine po jedna svatba, a kad je svatba, zakolje se krava, svinjče, pokolju se purani, guske, race, popije se barem 5—6 vedarah vina, što više vriedi nego tri krave naših seljakah, ili to je toliko, kao da mu svake godine jedna krava parne, a kako bi gospodar gledao, kad bi mu svake godine po 1 krava parnula?

Kod nas ako se kućnoga vina pridjela 30 akovah, a to se jedva proda 10, gdje usuprot Štajerac od 30 proda barem dvadeset akovah, a to je velika razlika.

Ovdje nebrini se gazda ništa više za gospodarstvo nego i drugi njegovi sukućani, znade bo da negospodari samo za se, ako je strog ima se bojati da ga izbace, pa ako i je dobar gospodar, a to jest za svoj osebunjak, kako i drugi nekoji iz medju družbe, i tako ipak kuća siromašna je; potom, neima volje kakovim sgradam boljim, nu neima ni ukusa ni u sgradah, ni u ničemu drugomu.

Usuprot tomu gdje nije patriarchalno življenje te je jedini vlastnik cielog imućtva, on znade da gospodari jedino za se i djetcu svoju; on proračuna, da ako će šta više u sgradu potrošiti, da će toliko dulje trajati, pa gleda i na lepotu, tako da se može reći, da se naticaju koj da će šta boljeg, liepšeg i shodnijeg sagraditi.

Kad bi sva ova dobro promotrio, moram do duše kazati, da sam se sâm sa sobom sramio, kad sam promislio, kako sam branio patriarchalno življenje do sada, kako sam se sa svimi silami u stanovitoj priliki, gdje se je viećalo, bilo li bi bolje za naš sviet, ako se ukine ili pridrži patriarchalno življenje, za nje zauzeo; jerbo sad uvidjavam, da šta hasni da imamo proletaracah bez kuće i kućišta, dočim je većja stran jur sada bogčaria, pa i to neće priečiti proletariat, jerbo kad se pričmu gospodarstva prodavati, što nam je na vratah, nebude samo ovaj ili onaj neoženjeni bez kuće i kućišta, nego ciele obitelji oženitih sa djecom skupa ostat će bez svega.

Nu kad divanim o tom, da nemisli tko, da sam opet zato, da se priečkim putem prekine patriarchalno življenje, nego zato sam, da barem po razmierju zemaljah dopušća se ljudem ženiti, zatim, kad se nemogu pogadjati a imadu zemaljah do stanovitog broja, da se u naravi razdiele, ako nije dovoljno zemaljah da se nemirni i nevaljani izplati. A gdje opet složno živu, neka njim se sila nenanaša, da se moradu razilaziti.

Za dokaz k ovomu mome mnienju služiti može, što je obće znano, da nije blagostanja u kući, gdje je velika obitelj ili mnogo zemaljah, nego gdje je sloga, bez koje nema niti blagoslova božjega; to nam dokažuje dovoljno i u okolici ovoj, kako revno obradjivaju se vinogradi, jerbo su najvećma osebunjski mali komadi, da je tako marljivo obradjivanje zemlje, tada nebi bilo od potrebe mnogo o tom pisati.

Da nastavim dalje opis našeg putovanja, mimo ići nesmiem da ovdi nenavedem, kakova to točnost kod željeznicah i činovničkog osoblja, kakova opet vatrenost onih slugah, koji nameću vuglenje, drva, vodu itd. pa to tako danas, kako i sjutra jednakom revnostjom, voljom, brzoćom, da je milota gledati; mislio sam si, da to dadeš Hrvatom raditi, a oni bi umah rekli, to je težko djelo, to nije moći bez vina djelati, niti bi hotjeli, ako nebi barilica uz njih ležala; nu i drugud, kuda sam hodio, opazih, da sviet sve radi s pravom voljom, i da se naticaju, koj će više, ili brže štogod načiniti, te imadu što se kaže „Schneid" dočim naš puk još uvjek po tlaki smrdi, i drži se talianskog *il dolce far niente*.

Jednom riečjom tako sam se razjario na naš sviet, da, kad nebi bio rodjen Horvat, i da neljubim tako moju domovinu, obljubio bi Štajersku.

Sada još napomenuti moram, što mi se za moj ukus nije dopadalo, i što mi je ogorčalo cielo moje putovanje; a to je prvo da nigdje u Štajeru od čovjeka malo bolje obučenoga slovenske rieči čuo nisam, tako, da akoprem je na priliku na štacii, gdji smo hranili, moj suputnik ondješnemu birtašu više puta štajerska pitanja predložio, on nipošto drugčie, kao njemački odgovorio nije. Drugo je: kad bi natrag putujući u Poličane došli spavat, na večer najdosmo u oštarii dva gospodina, i kad ovi svaki za se svoju litru vinca i pržolice plati, otidu; pitasmo odkuda da su ova dva? odgovori nam služkinja: eden je domaći gospud, drugi je pa iz sosedske fare, ke već pota pohodi našega gospuda, pa tedaj pridejo sem k nama v birchaus da se porazgovarjajo en unterholtajo; — to je gostoljubnost tamošnja! E onda sam opet zavapio: mila moja hrvatska domovino!

Što je mjeseca prosinća 1855. na pokušalištu radjeno:

Za novi vinograd je 232 fat. 2 stopa duboka graba rigolana.
Drievo za planjke plotovne od Save doveženo.
Gnoj dopeljan.
Tablice brojne i kolci za voćke priredjeno.
Maroni u piesak posadjene.

Antun Trummer,
nadvrtlar.

Vidio i potvrdio J. Čačković,
nadziratelj.

P. n. gospodu članove i predplatnike na gosp. list molimo, da novce što jih pieneznici družtvenoj pošiljaju, frankirati izvole, ili toliko više pošalju, što recepisse zanj iznaša.

Ovomu broju priložena je predplatnica NEVENA.

Cienovnik.

Gdje?	Mjeseca	pšenice		raži (hrži)		napolice		ječma, (jačmena)		zobi		kukuruza		proje (prosa)		helde (hajde)		krumpira	
		Mjerov (vagan) po																	
		fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	k
U Bagu . . .	30. prosinca	7	30	—	—	—	—	—	—	—	—	5	20	—	—	—	—	—	—
„ Bakru . . .	8. kolov.	7	—	5	15	5	10	4	—	3	40	5	20	3	10	—	—	—	—
„ Belovaru . .	30. prosinca	4	—	2	50	—	—	2	40	1	40	2	40	2	20	1	50	—	—
„ Brodu . . .	21. listop.	5	10	—	—	4	30	2	10	2	—	3	—	—	—	—	—	1	—
„ Delnicah . .	30.	9	30	—	—	—	—	4	5	3	20	6	27	—	—	—	—	—	—
„ Glini	27. pros.	4	30	3	20	3	—	2	30	1	20	3	20	3	—	—	—	2	—
„ Gospiću . .	3. prosinca.	6	—	—	—	—	—	4	—	1	30	4	40	3	40	4	—	—	—
„ Karlovcu . .	27. srpnja	6	—	—	—	4	20	2	30	1	45	4	50	—	—	—	—	—	—
„ Koprivnici . .	4. svibnja	6	30	4	50	—	—	—	—	3	—	3	20	3	20	4	30	—	—
„ Kostanjici . .	26. listop.	4	45	4	—	4	20	2	36	1	15	2	40	2	30	6	—	—	—
„ Križevcih . .	28.	6	30	5	20	5	40	4	—	3	—	4	30	4	—	4	—	—	—
„ Novoj Gradiški	15. listop.	4	30	—	—	3	30	2	—	2	—	3	20	—	—	—	—	1	12
„ Ogulinu . .	17. listop.	6	10	4	—	5	—	3	—	2	40	4	—	4	—	—	—	—	—
„ Oseku . . .	28. srpnja	5	30	4	48	—	—	2	12	1	48	3	12	—	—	—	—	2	30
„ Otočcu . . .	9. stud.	7	30	—	—	6	36	5	50	4	40	5	55	5	10	5	40	—	—
„ Petrinji . . .	24. listop.	5	—	3	40	2	30	2	10	1	20	3	—	—	—	—	—	—	—
„ Požegi . . .	15. srpnja	6	—	5	—	—	—	3	—	2	—	3	50	—	—	—	—	—	—
„ Rěki . . .	28. srpnja	8	—	6	—	7	—	4	40	3	30	4	—	—	—	—	—	—	—
„ Senju . . .	30. stud.	8	—	5	—	5	40	4	20	2	30	4	20	—	—	—	—	[illegible]	2
„ Sisku . . .	28. srpnja	6	—	—	—	—	—	3	20	1	15	3	15	—	—	—	—	—	—
„ Slunju . . .	22. listop.	5	40	—	—	—	—	—	—	1	30	2	50	—	—	—	—	—	—
„ Varaždinu . .	29. stud.	6	10	3	6	—	—	—	—	2	—	4	6	—	—	—	—	3	—
„ Vinkovcih . .	24. listop.	4	34	4	17	5	7	2	17	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—
„ Vukovaru . .	—	4	20	—	—	2	51	1	56	2	51	2	58	—	—	—	—	—	—
„ Zagrebu . .	29. stud.	6	58	4	33	5	12	3	30	1	40	3	20	—	—	—	—	2	20

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom Franje Župana u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 2. U Zagrebu dne 12. siečnja 1856. GODINA IV.

Kaoutschouk.

Nije davna tomu što je Mackintosch u modu došo; od to doba se je tvar ona, iz koje se Mackintosch pravi, veoma razprostranila; tvar ova je pruživi (elastični) gummi ili Kaoutschonk. God. 1830 uvažalo se do 52,000 funt., g. 4833 naraso je uvoz na 178,676 funt., a sada fabrika u Greenwichu svaki dan do 800 funtih kuha i izradjuje od rečene tvari. Nu od šta dolazi ova tvar?

Blaga narav ustrojila je jedan dio biljkah mliečnim sokom, koj čovjcčanstvu stranom korist, stranom pako najveću u svom otrovu pogibelj donosi. Biljke ovovrstne osobitim ustrojem svojih žicah i stanicah odlikuju se; u žicah i cievicah nalazi se sok manje više gust i mutan, koj se mliečac zove (Milchsaft). Boja mu je obično biela, nu imade takodje mliešca biela, žuta, riedjemodra, a mnogoputa bezbojna. Istom tako kao što mlieko životinjsko — mliečac sastoji iz vodene jušne židčine i malih krugljicah. Različitih tvarah imade u mliešcu i polag razlikosti smjesi ove isti mliečac takodje različan je; nu u svakom mliešcu imade manje više Kaoutschouka.

Kaoutschouk zadržan je u mliešcu u slici malih krugljicah, kao što je vrhnje (skorup) il maslo u mlieku. U mliešcu biljinskom, kad podulje stoji, uzdižu se male krugljice i nakupe se na površju kao skorup (vrhnje) na mlieku i saliju se ujedno, te se više nedaju u mliečac razstaviti, ko štogodj niti vrhnje (putar il maslo) više nemože postati mliekom.

Najviše Kaoutschouka zadržava obitelj biljinska od Euphorbiaceah. Od ovih biljkah imade u našoj takodje zemlji srodnih rodovah, nu podnebje im neprija tako, te mliečike naše nisu niti tako velike niti tako sokovite kao u Americi južnoj, gdje biljke iz ote obitelji dopiru do velikoće debelog i visokog drievlja; u Ostindii takodje i u Africi imade rastlinjah s ovom tvarju, nu tamo nisu žitelji ni radinost njihova na tom stupnju, da bi takovom predmetu ukazivali pozornost svoju. Žarko sunce osobito ugadja biljkam za proizvodjenje Kaoutschouka. Opaženo je, da one biljke, koje kao samorast u tropičnom podnebju medju mliešcom svojim Kaoutschouka u izobilju zadržavaju, u naših staklanicah i cvietnjacih odgojene na mjesto Kaoutschouka samo njeki sok posjeduju nalik našemu lepku (Vogelleim). Iz luke Para u južnoj Americi, iz Guyane i obližnjih državah neizmjerne se tako rekući kolikoće od ovakove smole uvažaju; ova smola, gummi elasticum, il Kaoutschouk dobiva se iz jednog drveta, koje se zove: Siphonia elastica; drvo izraste do 60 stopah visoko, ima sivkastosmedju koru, u koju Indianci prave zareze tja do drieva, te onda kupe mliečac, koj iz kore iztiče obilno. Sličan sok imade Euphorbia balsamifera, Ait. i više drugih, koje se možebiti sada još niti nepoznadu.

Tvar tako iz biljkah pokupljena u gvozdenih posudah kuha se i distillira na suhom, ostanak je ljagast, žilav i pruživ, niti se na zraku nit u vodi nepromjenja; po drugiput destillirana židčina daje ulje razlietno, i paljevno (brenzlich) koje tu mogućnost posjeduje, da može Kaoutschouk raztopiti, nu tako, da kad ulje izlapi ovaj sva svoja svojstva opet zadobi. Tim načinom biaše moguće Kaoutschouk tolikovrstno izraditi, pretvoriti i prikrojiti, i nepristupivost njegovu prot zraku i vodi sa drugimi tvari i proizvodi spojiti.

Korist Kaoutschoka obće poznana i priznana je, valja da će ga s vriemenom vjekoma napredujuća obrtnost još koristnije znati upotrebiti.

Putovanje.

II.

Da u našoj domovini treba gospodarstvo na bolji stupanj povesti, tomu netreba nikakovih dokazah; to pripoznaše svi već onda, kada učeni i za domovinu mnogo zasluženi muževi za to se zauzeše; nego kako da se ovo poboljša, to je onaj gordianski čvor, o kojem se već toliko gatalo.

Prvo je bilo kak sam reko, nastojanje za domovinu vele dobro mislećih muževah, upeljati gospodarsko družtvo, u nadi, da će isti zavod nas Hrvate k tomu potaknuti, da ćemo imati sredstvo mnienja naša o gospodarstvu medjusobno priobćivati, nepoznata učiti se, poznata pako i izkušena onim priobćiti, koji neimadu priliku izkustva sami učiniti. Gospodarsko družtvo od prvine uvidilo je, da podobar uspieh imade, i nadati se je bilo moći, da će sa vremenom iz njega plodonosno drievo izrasti; nu žali bože u toj nadi prevarismo se; ponajprie porodiše se razpre, koje razkinu željenu slogu u početku, k tomu dojde ono u cieloj Europi gibanje, sad nastala su opet loša vremena, tako da je čovjek dost puta u brigi za 4 fr. za neizbieglive potriebe, kamo li da ih tamo dade, gdje manje hasne čuti, a k tomu si misli da to baš ni nemora biti.

Drugo je mnienje i osnova da se po cieloj domovini učione upeljaju, i da se po narodnih učionah mla-

dež u gospodarstvu teoretično poduči, da dude i voćke njeguje, bube hrani itd.

Tretje je, što se još svedj očekiva, da se utemelji učilište gospodarsko, na priliku učilišta Starogradskog (Altenburgskog) ili Kesteljskog.

Sva ova sredstva jesu dobra, nego posredna, mi pako, barem naš seljak, trebujemo sredstva neposredna, koja bi mogla prostog seljaka čim prie na bolje gospodarstvo potaknuti; nu ova posredna sredstva kasno će se počutiti, da hasnu donose, jerbo moramo znati na 1. da gospodarsko družtvo malo djeluje na prostog seljaka, jerbo člani su samo po nekoji vlastelini i duhovnici, medju kojimi njih opet mnogo imade, koji se iz ciele stvari izsmehavaju, kamo li da se brine, da kakova poboljšanja razprostranjivaju. Zatim koliko njih imade, koji govore: šta će meni gospodarsko družtvo? zar bi se ja po gospodarskom listu gospodariti učio? Čuo sam i takovih, koji hoće dokazati, da kod nas niti nije moći bolje gospodariti, nego kako se sada gospodari. Šta više ako sam čuo inače učene ljudi, koji kazaše, da se čovjek mora samo od prostog seljaka gospodarstvo učiti; na što sam im već višeput odgovorio: ako se imamo od seljaka učiti, zašto pak vi gospodine detelju sijete, dočim ju nijedan vaš susjed seljak nesije. Zatim opet: šta će meni družtvo, čemu bi tamo po 4 fr. davao, bog da je novacah za sol i porez itd., nu to sam već i od takovog čuo, kojega sam na moje oči vidio, da je na komadić papira sa kakovom figurom po 5 i više forintih stavio. Od takovih dakle očekivati nemožemo, da će gosp. družtvo ikada ožudjeni plod donesti.

Na 2. U pučkih učionah makar da se uči mladež gospodarstvo, ono ipak, što se je dječak od 10—12 godinah naučio, dok dojde vrieme, da će imati razpolagati sa gospodarstvom, već od davna je zaboravio, tim većma, jerbo takovih knjigah neima, pa da ih i ima, to većinom predadu se knjige od jednog učenika drugomu, koj učionu pričme polaziti, te tako nikad nečita cielo življenje, te najviše ako ima molitvenu knjižicu.

Na 3. U učilištu pako gospodarskom izobrazivali bi se vlastelini i za ove gospodarski činovnici, vlastelini kao u obće pismeni i raznim jezikom vješti, kojim do toga stoji, čitaju gospodarske knjige, vide po svietu druga gospodarstva, i zaisto tim uzrokom kod tolikih nalazi se takodje izgledno gospodarstvo, pa ipak žali bože izkustvo nas uči, da seljak nenaslieduje svog bližnjeg vlastelina, iz toga dakle gospodarskog učilišta vrlo kasno bi prosti sviet hasne počutio.

Ima njih takodjer mnogo, koji su toga mnienja, da će isti podanjci ljudstvo prisiliti na bolje gospodarstvo, nu ovi većom stranom u gradovih živući neznaju obližnje seljačke okolnosti i običaje; u tom se vrlo varaju, jerbo on koj medju seljaci živi mora pripoznati, da putem ovim, ma još tako loše letine bile, množina njih od glada će pogibati, ali se poboljšati neće, jerbo sviet je u obće jako natrag došo; koliko je njih, koji imadoše po 8 glav marve, te sad imadu komaj po dvojicu, jerbo to: da bi on mogo kako drugčije gospodariti to mu niti na um nepadne, već seljak traži marvu od godine na godinu, zalaže zemlje dok šta ima; a koliko je njih, koji su već sada sasvim na ništa došli, a doći će njih svake godine još i više.

Za da podignemo siromaka seljaka, koj cieli sviet hrani, za da mu na pomoć pritečemo naukom, zakonom i drugim, što u naših silah stoji, to bi trebalo, da se svaki čovjek zauzme, koj spoznava božju zapovjed: ljubiti bližnjega; svi koji znadu koliko su se promjenile okolnosti, bi se morali pobrinuti, da bude prosti sviet kadar ono svršiti, što se od njega zahtjeva.

Ovo pako, najme seljaka priaukati, da bolje gospodari, scienim, da bi bilo sliedeće: seljak na ono što se za koju okolicu za kasnovito pronadje, bi se morao siliti.

Svaki kotar nek sačinja gospodarsku podružnicu, za članove neka bi se kotarski ured pobrinuo, da sve vlasteline, svećenike, i gospodarske činovnike k tomu pribavi.

Sjednice neka bi se držale u opredjelenom vriemenu svaki četvrt godine, ili kako bi za bolje znašli, i da u svem o uspiehu u toj struci kotarski ured službeno izvjestjuje, izvjestje pako da se za poticanje i primjer drugih podružnicah u gospodarski list postavi.

U sjednici morali bi dohadjati svi članovi, seoski službenici, i koliko moguće ini seljani.

Ovdi bi se viećalo: kakove su mahne kod gospodarstva, i šta i kako bi valjalo upeljati šta boljega.

Što bi se u sjednici zaključilo to bi se moralo kod svake župe pred crkvom po tajniku ili bilježniku priobćiti,

Zatim da svaka barem politička obćina se upiše kao član, i da drži gospodarski list.

Svim zapoviednikom po obćini strogi nalog bi morao biti, da bdiju, da se ono, što je prepovedano nečini, a što je zapoviedano da se učini.

Kotarski pako ured morao bi biti povlašten kazniti sve one, koji nebi odluke siedničke izvršivali, jerbo u podružničkoj siednici nebi se itak ništa drugo zaključilo, osim što je moguće izvesti, i što za dobro bi se pronašlo, a stim laglje bi se izvršivalo, jerbo mnogo seljanah već u sjednici uputjeno bi bilo o koristi takovog zaključka.

Nadalje neka bi se sastavile knjižice o gospodarstvu za pučke učione, koje svaki učenik bi si kupiti morao, tako da bi ista i kasnije kod njega ostala.

U učionah pako da se uvedu nedeljni nauki za opetovanje onoga što se je učio, te da bi tom prilikom, kad već doma počme na polju roditi, prispodabljati mogo svoje izkustvo sa teoriom u knjigi stavljenom.

Kad bi tada sviet nekoliko godinah pod silu morao raditi ovo ili ono, a pod kaštigu pušćati zle običaje, za toga bi mladi ljudi nješto i iz učione profitirali; nadalje da velika zemljišta gdje je od nužde, razdjeliti bi se smiela, da nemirnjak i lenčina bi se mogo odpraviti, izplatiti ili odieliti, tada nebi kod nas toliko zemaljah praznih stalo, nebi sienokoše grmjem zaraštjene bile, nebi se tolike sienokoše samo jedan put i to u srpnju ili kolovozu kosile, nebi se tolika kukuruzna slama s marvom u jeseni, dok je dovoljno druge paše, potepla. Nego gospodar manji grunt imajući, brinio bi se za gjubre, da mu može svake godine zemlja roditi, potom brinuti bi se morao za marveću hranu, čuvao bi na protuletje sienokoše, kosio bi dva put, laglje bi plaćao porez, kad bi imao manje zemaljah i te obdjelanih, tada nebi imao mnogo zemaljah, od kojih polovica prazna stoji, kad bi imao nješto manje marve, nego ono malo bi mu više vriedilo, ko sada množina, kad bi manje obitelji bile, to nebi toliko svatbah bilo, koje stoje dva puta više nego cieli porez. Jednom rečjom upeljalo bi se blago stanje seljakah, do kojeg mora svakomu čovjeku mnogo ležeće biti.

S toga mnijem, da gospodarskog družtva veća zadaća biti nemože, nego težiti onamo, da se gospodarstvo kod seljakah u boljše stanje dovede.

Ovo je mnienje moje, a tko za bolje, rodilo mu polje.

Crte o razvitku naše zemlje.

Po niemačkom izradio R. L . . . u Stelniku.

Prvobitno stanje zemlje i prvobitno morje.

I.

Liepa je doista naša zemlja! krasan, udoban i prijezan je na njojzi žitak naš. Rad neizbrojljivih svojih prirodnih uresah, rad neizmjernoga bogatstva i preveliike izobiljnosti dolikuje ona pravomu raju na vidivom svietu. Uvažimo samo, kako je u cielom uzorito i veličanstveno završena, kako je oblivena prostranim morjem, kako je opasata oriaškimi, reć bi, do nebesah se uzdizajućimi gorami, nizkimi plodnimi ravninami i tmastimi grozovitimi jazovi te kako je ovienčana na okolo gustimi gajevi od zelenih vitkih borovah i plodonosnih rumenkastih voćkah i nakićena cviećem raznolikim i milo mirišećim. A zar bi mogli posumnjati, da nije zemlja baš izključivo za nas pripravljena osviestivši se tako pojedinih njezinih našoj physičnoj organizacii podpunoma odgovarajućih prirodnih svojstvah: milovanog uzduha, bistrih vodah, plodnih poljah, bujnih livadah, dražestnih vrtovah i vinogradah, živahnosti i bujnosti predmetah, tolikih prirodnih proizvodah iz svih trih carstvah naravi, tečaja vremena, ugodne promiene godišnjih dobah, kako izza zime toplo, izza kiše sunce biva, kako izza mrke noći dan zabjeli, kako izza zore za malo i žarko sunce se pomoli te tamnu zemlju razsvjetli i ogrije pa opet se obori i tad modrahno nebo zasije nanizato tisućami zlatnih zviezdah i sjajnim mjesecom? Zar bi mogli svrći misli, koje se uzdižu u pameti našoj o postanku i razvitku zemlje, naše vlastite domovine bacivši oči na pojedine okolnosti i predmete, što ih godj u ustrojnom svietu osjećamo i nalazimo; na najmanju grudicu koje rude, na najsitniju biljku, na najneznatniju zvier, te promotrivši u duši neizrečivu povoljnost, dražest i milinu, što nam ih zemlja u svakom gledištu tečajem našeg života toli darežljivo pruža? Bog i duša! nebi; neima razložna čovjeka tako tvrda i u se zatvorena, da se nebi u njim uzbudjivalo po koje pitanje o tih stvarih; to su bo pitanja, koja nit silni pretežni poslovi, nit lionost prevelika, nit obsjena, niti razuzdano veselje iz glave izbiti nemogu, a ravno tako niti neima dvojbe, da je pozorno promatranje i izpitivanje zemljišnog tielesa i majke naravi najsladja i najnedužnija zabava za umno stvorenje na ovom svietu.

Neće dakle s gorega biti, ako mi već iz tih razlogah svaku pozornost na zemlju obratimo te se postaramo izvidjeti, na koliko biaše ona promienjena od postanka pa sve do ono doba, dok neprimi današnji svoj oblik savršenstva

Odviše smiono bi bilo postaviti na ikoje mnienje o načinu postanka planeta, na kom mi po božanskom opredjelenju prebivamo. Sve, što su u različita vremena o toj stvari mislili pa i svietu sobćili naravoslovci, filozofi i mystici, jest pa i ostat će za sve vjekove gola sanjarija; jer na zemlji i u njojzi, na koliko mi ju već zaznavamo, pa i izvan nje u neizmjernom prostoru čitavoga svieta nenalazimo upravo ništa, čime bi si samo približivo predočiti a kamo li raztumačiti uzmogli način postanka naše zemlje ili nebeskih tielesah u obće. Historija prvoga postanka naše zemlje lako se dade prispodobiti kojoj historiji u političnom i mjestopisnom smislu; razni pisci razne su o jednoj i istoj stvari misli gojili, nje razvili i popisali. Tako se dakle nemože za stalno reći, da je ona postala uplivom vodenih ili ognjenih silah, ili pako obadviuh zajedno; s toga takodje ostadè sve dosele svako o tom izraženo mnienje tako zvana Hypothesa, to će reć: nagadjenje pojedinih ljudih, koje nije bitno dokazano, već nam na volji stoji hoćemo, nećemo li ga vjerodostojnim priznati. Iz navedena razloga nehoteć izbrajati kojekakve slutnje, raznovrstne pučke razsude, razglabanja i tako rekuć ciepodlačenja inače za nauk i prosvetu ljudsku zaslužnih muževah, mislimo, da je na svaki način najprobitačnije izvor i početak našega planeta mukom mimoići te se prestaviti u ono doba, kad zemlja jur stvorena zadobi podpuno lice nebeskih tielesah.

Sada se tu ponajprije pita: kakvo biaše tada stanje našega planeta i iz koje tvari bi on slučen? Geologia ili znanost zanimajuća se izpitavanjem o načinu razvitka i sastava zemljišnoga tielesa izviestjuje nas o tom dosta točno i razgovetno. Ona odgovara na rečeno pitanje ovako: zemlja sastojaše tada t. j. prvi mah poslije stvorbe iz neke mekane, ognjeno-židke tvari (feurig-flüssiges Material); ona biaše goruća raztopljena obla, kao velika u nebezkom prostoru prosto lebdeća kapljica neke razžarene i raztopljene gromade (Massa), koja se kretaše u nebezkom prostoru strahovitom brzinom onim istim pravcem i po onih zakonih, kojimi se i dan danas okreće zemlja sa svimi ostalimi planeti okolo sunca. Taj odgovor činit će se svakako nevještome čudnovit, izmišljen i smiešan, nu pored svega toga jeste on istinit ilíti bar istini spodoban. Uvjereni smo, da će mnogi vriedni čitalac ovih redakah zapitat i nehotice: odakle znate vi naučnici sve to po tanko, kako kanite i možete vaš doduše čudnovati nauk dokazati dosliednimi razlozi? — Vidio nije bogme nitko; jer kad bješe stvoreni prvi ljudi, zemlja je već jamačno imala današnje svoje vanjsko obličje, ali nutarnost zemlje sastojeća po svoj prilici još uvjek iz ognjevite židčine uči nas, da su od inače židke oble ostrnule samo gornje sieralji te da je time postala čvrsta površina zemlje, koja nam je prostranom domovinom. Nevještome pričinit će se i ova razprava zamršenom i nevjerojatnom te će reći pouzdaujem: kako za milim Bogom moglo se je što saznati i uzčuti o nutarnosti zemlje, ta dosele valja da nije nitko sišo u one nepoznate dubljine, koje pokriva mrka noć svojom tamnom koprenom, da donese koju viest iz podzemnih otih paklenih dvorovah? Dà, vjerovat i priznat nam je, da još nije nijedan čovjek stupio dole (ona dubljina, do koje mi dosižemo kopanjem rudah, jest tako malena i neznatna u razmjerju sa cielom zemljišnom usebinom, da se čini, kada smo ju jedva dotakli), a niti neima nade, da će igda kojoj božjoj duši sreća u dio pasti, da razgleda pravu utrobu zemlje; već iz toga površja zemljišnog moremo svestrano suditi, kako u utrobi zemljišnoj izgleda.

Vriemenoslovna opaživanja.

Prošloga mjeseca prosinca bila je, ko što obće poznato, neobična zima; najstarii ljudi, kako doznasmo, nemogoše se sjetiti, da bi tako skoro tolika zima bila. Upliv vriemena velik je i na čovjeka i na živinčad i na svakovrstno rastlinje, dakle i na gospoparstvo; istina da sada u zimi, gdje narav spava, vrieme nemože toliko naškoditi, nu onda ako odnošenje u vriemenu — u bitju onih tvarovah, iz kojih zrak sastoji — neobično postaje, ako prekoračuje mjeru, koja navadno u stanovitom podnebju obstoji, onda može i u spavajuću narav, kako kažemo, dirnuti i nju vriedjati, te se opake posliedice tek na buduće prolietje pojavljuju; . . nu toga se valja

da do sada ipak bojati nije, jer je zima suha bila. Medjutim ipak zanjimati će občinstvo možebiti i to, da znade kolika je bila zima sudeći po stupnjih toplomjera.

Nadvrtljar družtva opazivao je vrieme i bilježio točno, mi resultat opaženja ovoga evo priobćujemo.

Mjesec i dan		ob 7 uri u jutro	ob 12 uri o pódne	ob 7 uri na večer	Opazke
10.	pros.	2	1	2	liepo vrieme
11.	„	2	0	1	snieg
12.	„	3	1	3	„
13.	„	5	3	10	vedro
14.	„	15	6	11	„
15.	„	16	7	10	„
16.	„	14	6	8	„
17.	„	7	1	1	„
18.	„	2†	3†	2	po pódne zdolac vjetar
19.	„	11	7½	9	sjever
20.	„	10	8	11	„
21.	„	11	9	15	vedro
22.	„	7	3	4	na večer snieg.

Domaće viesti.

Nastojanjem Njeg. svietlosti gospoje Banice, koja je čovjekoljubno srdce i ljubav pram iskrnjemu svakom prilikom ukazala, podignut će se u Zagrebu blagotvorni zavod za nejaku i ubogu dietčicu. Njegova Excellentia g. nadbiškup Gjuro Haulik dostojao je k uživotvorenju čovjekoljubne misli ove bitnu pomoć dati i znatnu glavnicu koja cielomu poduzetju za temelj služi, pokloniti.

Komu blagostanje čovječanstva nije samo prazna rieč, on će sigurno nastojanje svjetle Banice i njoj u tom poslu pripravnu ruku pružećih čestitih gospodjah sa svom mogućnostjom podupirati i trsiti se od svoje strani, da se rečeni zavod čim prie i čim čvrstije u život povede; o čemu medjutim nije dvojiti, budući da taj predmet je u najboljih rukuh.

Svaki dan čujemo tužbe, da zločesti su naši težaci, da zločesta je družina naša; odkuda to dolazi? Većjom stranom od zanemarenog odhranjenja, koje kod prostih i siromašnih ljudih potištuje svaku bolju iskru; uboga diečica rastu, kano divlja zvierad na polju, bez njegovanja i bez ravnanja, bez naučanja, te tako ih sirovost preuzme, i živinski nagoni ih kasnije natjeraju na sve moguće zločestoće. Za njekoliko godinah uvidit ćemo dobrotvorne posliedice te će biti slavna uspomena onim, kojim zavod početak svoj zahvaliti imade.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom Franje Župana u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 3. U Zagrebu dne 19. siečnja 1856. GODINA IV.

Novi članovi:

Franjo Lovrić, trgovac iz Siska.
Henrik Kos c. k. financialni savjetnik ovdje.

Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarskom.

Od *Lj. Vukotinovića.*

II.

Čovjeku izobraženomu, čovjeku pametnomu i razsvietljenomu netreba mnogo zakonah, on će se sám znati ravnati i život svoj tako urediti, da neće sebi na štetu a drugomu će na korist živjeti. Osvjedočenje njegovo vjerozakonsko podat će mu temelj ćudorednosti, uzdržat će u njemu štovanje kreposti, napunit će mu srdce onim ćuvstvom plemenitim, koje ga čuva od gadne sebičnosti, i uznesti će mu dušu na onu višinu, u kojoj će biti kadar, da počini žrtve za dobro svojih sugradjanah. — Nu gledajmo na prosta čovjeka, koj neima u svom srdcu nikakvoga pojava o tom, što bi tanano, što bi plemenito, što bi pošteno bilo; čovjek prost, neuk, neizobražen sliedi nagon životinjskih svojstvah; meso imade prevagu nad duhom! Prosti čovjek nečini dobra ništa, izvan prisiljen, njega rukovodi strah pred silom, pred zapovjedjom, pred kaznom. Prosti čovjek neima osvjedočenja, neima samoćutja česti svoje, — jer ni pojma o česti neima — sliedi korist svoju, makar da škodi susjedu svomu.

Dva su glavna načina, kojimi se navlastito prosto ljudstvo u redu držati može, i ta su: vjera i strah pred zakonom.

Vjera je za izobražena čovjeka blaga utjeha, biser za srdce i vjek oživljujuće zvirište za dušu; prostomu čovjeku je zlatna knjiga za načela životna, izvor je za sve znanosti njegove. Izobražen čovjek bez vjere zlikovac je, varalica i pogibeljan stvor u životu državnom, — prost čovjek bez vjere nije niti čovjek, nego je živinče grabežljivo.

Koj si je truda dao i pozorno motrio život naših seljakah, on je mogo opaziti, da ovo sada već ima desetak godinah, što je medju njimi zavladao njeki liberalizam u obziru vjerozakonskom, koj nikoga veseliti nemože. Neugodno će sigurno dirnuti svakog bolje mislećeg čovjeka, kada vidi i čuje, da prosti sviet o načelih vjerozakona nečistim govori jezikom, da nedrži propise crkvene, da neštuje zapoviedi svojih poglavarah svećeničkih; šta možemo očekivati od čovjeka, koj se neboji psovati boga, Isukrsta, koj se neplaši od kazne, koja će po smrti postignuti zlu dušu njegovu. Prostomu čovjeku takove vrsti svakdanja su: prevara, pijanstvo, nemarnost, tatbina, razbojničtvo i ubojstvo! — Pa zar nevidimo, da to biva kod nas, zar nevidimo, da čim pobožnost kod seljaka pada, da time iz druge strane zločestoća njegova raste. Koj se neboji boga, koj neštuje crkvu, on je na sva zla pripravan.

Nećemo razglabati uzrok i izvor ovoga zla, nu valja oči otvoriti, na selo oditi, pak ćemo čuti i vidjeti dosti toga. Iz ove zločestoće, iz ove mlitavosti pram vjeri i zakonom božjim izvire razuzdanost, nemarnost, nesloga i lienost u gospodarstvu, iz ove opet izvire osiromašenje, koje će seljake još dublje upropastiti.

Proti tomu zlu neima drugog lieka nego nauk za mladi naraštaj, koj bi se imao mladeži kao ogledalo predstaviti, da u njemu vidi ružnost i opakost griešnog života; nadalje: dobri primjeri izobraženiih ljudih, i pripomoć upravnih organah, koji o tom i onako već nastoje. Prilikom ovom ipak mukom nemožemo mimoiti, za kako škodljiv da držimo upliv, kog poluizobraženi i nadriobraženi imadu na seljačtvo. Za dokaz toga služi: da svigdje po okrugu bližnjem okolo gradovah i povećjih trgovištah seljake vidimo bolje izopačene nego li su dalje u zabitnih kutovih, u dolinah medju planinom i šumskimi ravnicami. Obćenje prostoga seljaka sa onom vrstjom ljudih, koji njeko površno znanje sebi za uzdržanje života potrebnih radnjah i zabavah imajući nedrže ništa ni do boga, ni do zakona, ni do česti, obćenje takovo da kako veoma škodljivo je, te podkapa posliednje ono nagnutje, koje bi seljana prostog na bolji put voditi moglo. — Nu ovi nadrimudraci, ovi vitezovi bez mozga i jakla veliki su i mogući praznoćom svojom, uznešeni su u blatu, jaki u miru, i neplahi u okrilju mekane ženćadi; a kad bi valjalo na pozorište puna života stupiti, maleni su i slabi, kad bi valjalo uzdignuti se do plemenitosti prave, padaju, kad bi sviet stao u borbu, nemoćni su, i kad bi trebalo muževnu ukazati vriednost, čest i diku, tada ih strah obuzme; to su oni vitezovi, koji kad ih bol popane na malom prstu, uzdižu za bogom i viču za liekarom, vazda trepteći pred smrtjom, koja im ipak uzfaliti neće.

Vjerozakon kao izjav finiih svojstvah duševnih u čovjeku djeluje samo putem psychologičnim, i premda su učinci sličnih djelovanjah u pojediniih slučajih i kod

pojedinih individuah mogućni i veoma jaki, to ipak iz druge strani nisu dovoljni da čovjeka ; kojega tjelesna narav obuzimlje, vazda na stazi pravoj uzdrže ; tu treba da svietski zakon u pomoć pristane, treba da državljani u družtvo sjedinivši se priznaju vlast poglavarah svojih i da slušaju uredjenja za uzdržanje gradjanskog družtva propisana. Narav sjedinenja i sdruženja ovakovih obiteljih gradjanskih sa sobom donosi, da se prava, namjere, strasti i čini pojedinih ljudih stegnuti moraju u stanovite granice, — a to je baš ono što prosti čovjek neuki neuvidja, il uvidjati neće, — te se zato mora siliti. Našeg naroda značaj nije mekan ; dugovječni običaji pridonieli su tomu, da je još tvrdjim postao ; prosti ljudi privikli su ništa neučiniti nego što im se naleže, zapovieda, i pod kaznom nagraža. U razmjerju, kako razsvitlenje umskih silah više stoji, il niže leži, treba takodje da zakon buden oštrii il blažji.

Jeli čudo da su seljaci naši sirovi, neuki, i da su zločesti ? Sve okolnosti — stare i sadašnje — pridoniele su i pridonašaju tomu, da prosti naš narod bude izopačen. U minulom vieku — od davnih jur vremenah zanemareno je i potišnjeno bilo kmetstvo, nauka nebiaše za prosto žiteljstvo — jedva da se je počela tmina neznanstva malko čistiti — eto pukne zora i sunce sine iznenada. Ako hoćemo kratkom reći što mislimo, a to nemožemo izraziti inače, nego: Staro upravlanje biaše za seljaka preoštro, — sadašnje je premekano.

Ako bi možebiti tkogodj mislio, da smo slikanjem ovih črticah iz gospodarskog puta skrenuli, a te mi možemo odgovoriti, da odnošenja vjerozakona, i ćudorednosti na život obiteljski največji upliv imadu, a sa životom obiteljskim gospodarstvo u nerazdružnom savezu stoji.

Crte o razvitku naše zemlje.

Po niemačkom izradio R. L . . . u Stelniku.

Prvobitno stanje zemlje i prvobitno morje.

II.

Premudra i preblaga Božja providnost ima nebrojenih putevah i različnih sredstvah, kojimi prokazuje i uči poznavati veličanstvo svojih sgradah u ustrojnom svietu i svoju uzvišenu silu i snagu. U svem, što je Bog stvorio, opažamo neki organički sustav, neke naravske zakone, neki stanoviti red, svez i osobito suglasje te se nemožemo za dosti načuditi prevedroj mudrosti, s kojom je to sve nebeski tvorac uredio i ustanovio. To nam jasno pred oči stavlja sav ustrojni sviet i napose naš oriaški zemaljski svenarodni dom. Pogledajmo samo i promotrimo pobližje jedno od triuh carstvah. Doduše različne su veličine a i različna imadu svojstva, premda prirode, zvieri, — kakov je tu red, svez i ustroj. Na jednoj zemlji i jedno ih sunce grije, ali sve to po nekom stanovitom redu i zajedničkom svezu. A čovjek najuzvišenije stvorenje rukuh božjih zauzimlje medj tolikim rodom bilja, rudah i životinjah prvo i veličanstveno mjesto, kod njega se sjedine sve prirodne sile sa Božanskom.

Pomoćju naravskih moćih, od kojih su nam poznati zakoni djelovanja, moguće nam je pameću shvatiti i dokazati, kako se je zemlja od svog prvog postanka sve malo po malo nu uvjek zakonito bez velikih prešnih odmašajah razvila i današnji oblik primila.

Po zakonih naravskih moćih, (po znakovih, što nam ih zemlja iz utrobe svoje na površje pošilja, i držeć se one zasade, da su se organičke stvorbe neprestance razvijale iz jednoga lika u drugi, da su se tečajem vremena sve malo po malo nove napravile a prijašnje nestale, kao što to posvjedočuju neki rodovi zvierih n. p: bena (Dronte), sjeverni jelen (Elenthier), tur itd, koji su već ili posve izčeznuli ili pako očito kane izumrieti, možemo si inače nedokučiva razjasniti te vjerojatnostju dokazati, kojim načinom se je zemlja pripravljala i razvijala za današnje svoje savršeno ustrojstvo, koliko je ona kroz to vrieme usavršivanja prevratah prošla i kako izgleda ovaj par u njezinoj utrobi.

Podtaknuti znatiželjnostju promatrahu i iztraživahu geologi i ini ljubitelji i počitovatelji sladke majke naravi velikom pomnjom, trudom i naporom na svih skoro stranah zemlje njezinu nutarnost te im takodje srećom podje za rukom pronaći nakon dužeg i pozornog izpitavanja, da zemlja imade u sebi neku od toplosti (temperatura), zraka, (uzduha, atmosphärische Luft*) nezavisnu toplinu, koja postaje sve veća te veća, čim se dublje prodre ovjesnim (senkrecht) pravcem t. j. prama sriedištu zemlje. Djelovanje bo sunčane topline proteže se samo do neke neznatne dubljine, o čem se je moći lako osvjedočiti svedranjem zemljišta. Ondje, gdje se već neosjeća sunčana toplina, gdje već neima traga djelovanju sunčanih trakovah, gdje se neznade, kad li žarko sunce grije zemlju, kad li ju mrka noć pokriva svojom tamnom koprenom, nalazi se takov prediel, gdje je od godine do godine neprestance isti stepen topline te jedna ista toplost (temperatura). Sve do neke stanovite dubljine mienja se toplost zemaljske kore po godišnjih dobah, ne toliko polaganim razprostiranjem sunčane toplina — jer je zemlja doista slabi toplovod (Wärmeleiter) — koliko probijanjem kišne i snieżne vode ; u nekoj pako dubljini počima ona biti postojanom, t. j. nemienja se nit godišnjom nit dnevnom dobom te postaje jednaka sriednoj godišnjoj toplosti mjesta, gdje bi se već takovo iztraživanje poduzelo. Ota dubljina nalazi se razmjerno po kakvoći zemljišta, da li kroz njega laglje ili mučnije voda se probija, i po drugih mjestnih okolnostih, kao što su : zemljopisna širina, susjedno podnebje, blizina velikih riekah i visina dotičnoga mjesta nad površjem morskim, — 60—80 parižkih stopah pod površjem zemlje ; u dubljini od 3—5 p. stop. mienja se toplost tečajem godine a u jošte manjoj dubljini imadu takodje mjesto već dnevne promienbe toplosti. Onaj prediel, gdje svaka promienba toplosti na površju sasma prestane, zo-

---

*) Mislimo, da nece suvišno biti, ako mi ovdje u opazki nekoja o zraku (uzduhu) prosborimo. Zrak obastire našu zemlju te mi u njem živimo. Od najdavniih vremenah pa sve do konca skoro prošastoga vieka mislilo se, da je zrak sam za se počelo (Element) t. j. nerazlučiva tvar (materia), dok slavnopoznati Francez Lavoisier neuspješi dokazati, da on sastoji iz dviuh počelah, naime : iz kiselika (Oxigen, Sauerstoff) i tonjika (dušika, Azot, Stickstoff) te tako krivo mnienje prošlih vjekovah oprovrći. Oba ova počela su plinovi (Gase) bez mirisa, téka i boje ; kiselik ipak uzdržuje život i vatru, ali potonji onesviesti i uduši svaku životinju a vatru ugasi umah. Zrak je posve bistar i prozračan, samo u većoj daljini pričinava nam se modrahan ; nu ta modrost dolazi odtud, što se sunčane zráke u zraku lamlju te nekoje česti prolomljene zráke progutne zrak, a ostale, budući da su razdieljene, proizvodu u zraku onu boju, koju mi nazivamo nebeskom modrinom Valja jošte zapamtiti, da nisu rečena dva počela u zraku chemički slučeni, već prosto smješani i da u 100 mjerah zraka imade 21 čestícah kislika i 79 tonjika. Obširnije vidi u Nevenu g. 1853. broj 26.

vu geologi': zonom nepromienljive toplosti. *) Isti pako nije, kao što jur gore rekosmo, svagdje jednako duboko pod površjem, nego gdje više, gdje manje, buduć sunčani trakovi nemogu istom topećom snagom sve točke ciele zemaljske oble ogrijati, a i voda neprobija si radi prevelike raznovrstnosti zemljišta svagdje jednako lako put, već gdje brže, gdje sporije. Buduć je dakle zemlja na svom površju različito ugrievana, a to zavisi takodje od položaja i dobe, to će onda naravno pod polovnikom (Aequator), imajući pod njim sunčani traci najveću topeću moć, dalje prodrcti sunčana toplina u nutarnost zemlje, nego li kod nas, kod nas pako dalje, nego li u polarnih predielih, pokrivenih ciele skoro godine ledom i sniegom. Odavle sliedi ujedno, da je zona nepromienljive toplosti pri polovniku nižje izpod zemaljskoga površja, nego li kod nas; a ravno tako kod nas nižje, nego li izpod polarnog kolobara

Zemlja posjeduje dakle vlastitu, od upliva sunčanoga nezavisnu toplinu, koja se nikad nepromienjuje, a prije pomenusmo, da je ota u zoni nepromienljive toplosti obstojeća toplina uvjek jednaka sriednjoj godišnjoj toplosti. Sriednja godišnja toplost zove se u metereologiji, znanosti izpitavajućoj bitje zemaljske pare i zemaljskoga duhokruga, popriečna vriednost svih sriednjih dnevnih toplostih čitave godine. Nju je vrlo lako naći. Treba samo u tu svrhu objesit dobar toplomjer (Thermometer) na otvorenom, ali ipak na takvom mjestu, gdje nit kiša, nit vjetar a niti sunčani trakovi neimadu upliva na dotična prokazanja. To predpostavivši valja svake ure samo jedanput zabilježiti dotični stepen topline, našašta sva 24 stepena sbrojiti i dobljenu svotu brojem 24 razdieliti i eto ti sriednje toplosti dana. Zabilježiv si tim načinom svaki dan i uru ciele godine dotične stepene topline i sračunav je ukupno dobit ćemo 365 sriednjih dnevnih toplostih, a time je, tako rekuć, stvar opravita, jer tada treba samo sbrojiti te 365 toplosti i svotu razdieliti brojem danah cielog godišta, naime sa 365, da se iznaidje sriednja godišnja toplost mjesta, gdje bi se takovo motrenje poduzelo. Sriednja godišnja toplost jest skoro za svako mjesto nepromienljiva; najviše ako se u raznih godinah za jedan ili dva stepena poveća il omali, a poznato je takodje, da je ona vazda manja od sriednje dnevne topline lieti, a veća od sriednje dnevne topline zimi. Biti će dakle u većoj dubljini t. j. u zoni nepromienljive toplosti, kojoj je jednaka sriednja godišnja, ljeti hladnije a zimi toplije nego što je u isto doba zrak, a tim postaju zajedno studenci, duboke jame, pećine, podrumi itd. ljeti hladnije a zimi topliji od zraka na površju, budući da je u njih postojana toplina. Nije dakle čudo, ako se sakrivaju zimi sjeverni narodi, naročito pako Grenlandezi i Kamčadalci u podzemne kuće sproću u tih pokrajinah vladajuće preljute studeni, a isto tako, ako bježi malo i velike u iztočnih i južnih zemljah ljeti u podzemne sobe i pećine, da se sačuva od paklenih sunčanih trakovah veoma vrućega podnebja. U sadašnjem iztočnom ratu na Krim smislili su se ruske vodje sasvim dobromu, da su, kao što se u obće znade, vojnike utaborili u podzemnih stanbinah zomljankah zvanih, i tako sačuvali veliki dio svoje vojske od propasti, dočim saveznici malo da nisu, i onako nenaučni podnašati ondašnje žestoko podnebje, od ljute studeni skapali.

Mnogostrano opažavanje potvrdilo je, da prošavši zonu nepromienljive toplosti raste toplina sve više te više, čim se dalje prodre u utrobu zemlje i to po prilici svakih 100 par. stopah za čitavi stepen, računajuć po Celsiovom toplomjeru. Za dokaz toga neka bude ovo, što se nedavna g. 1841 opazilo vrtajuć artežki studenac kod Neusalzwerka (u državi Pruskoj, krunovini Westfalskoj). Pronaidje se tu naime, da je toplost za dubljinu od 580 p. st. 19, 7° Cel., za dubljinu od 1285 p. st. 27, 5° Cel., za dubljini od 1935 p. st 31, 4° Cel., a za najveću dubljinu, do koje se je tom prilikom doprlo i koja će biti valjda najveća izmedju do sada poznatih, od 2144 p. st. 33. 6° Cel. Stavimo sada, — a zar nas možda tu što prieči? — da ovakvim načinom napreduje toplina i u većoj dubljini, to ćemo sasma jednostavnim računom dokučiti, da nutarnost zemaljska jedno 10.000 p. stopah duboko — a što je ta dubljina prispodobiv ju sa polumjerom zemaljskim, koi iznosi od prilike 860 miljah*) — već imade toplost kipuće vode (100° Cel.), a od prilike 200,000 st. ili 9 zemljopisnih miljah duboko dapače toplost ognjivotekutne plasine, najtežje topivoga kona (2500°). Dakako, da se takodje dokazalo jur nastavljenim motrenjem, da neraste toplina u većoj dubljini tako prešno, kao što u gornjih steraljih zemlje, da tu treba više prevaliti od 100 p. st, dok odskoći za 1° toplomjer (Thermometer) i da nije kod istog steralja svagdje zemlji jednaka toplost; ništa ne manje je već ovim, što smo dosele naveli, neoborivo dokazano, da je utroba zemlje još uvjek ognjevita žitčina i da kora na oko zemlje, načinivša se ostrnućem izvanjskih steraljah, poprieko računajuć iznosi najvećma 15 zemlopisnih miljah. Budući da pako promjer naše zemlje broji 1719 miljah, to se odatle izvodi, da je žitčine premašno veća čest, a otvrdjene kore baš toliko na njoj, kolike papirnastoga pokrila na kakvoj umietno napravljenoj obli (Globus).

*) Zona se zove u stereometriji (znanosti; bavećoj se mjerenjem tielesah) svaki onaj dio obline površine, koi je ili sadržavan medju dvima iztočnima okruzima, ili pako takvim odsječen. Naša zemlja je doduše oblika jajasta, to će reć: kod polah sploštena a pri polovniku (Aequator) trbušasta, nu ova sploštenost je tako neznatna, da ju za pravu oblu smatrati smemo Ta rieč upotriebljava se, da si time točnije opredielimo i živahnije predočimo položaj pojedinih stranah zemlje. Pod zonom ili pojasom zemaljskim razumievamo one komade, koji leže medju dvima sa polovnikom iztotečnim kruzima. Mi razlikujemo naročito tri zemaljska pojasa: vrućeg, studenog i umjerenog. Vrući leži medju obima obratnicima (Wendekreis). Na svih mjestih ovog zemaljskog pojasa vidi se sunce dvaput na godinu uprav u nadglavniku (Zenith). — Zenith zove se ona točka na nebezkom svodu, koja stoji upravo nad glavom čovjeka, kad on mislimice od noguh kroz glavu potegne i š njom spoji upravnicu (linea recta). Ova točka drži se zajedno za najvišju u nebezkom okrugu. Svako mjesto imade svoj nadglavnik; taj se naidje pomoćju olovske težulje (ovesnice, Bleiloth), koja sudara objesiv ju prosto i produživ ju u pameti u vis sa nadglavnikom na nebezkom svodu. Ako se povuku udaljeno 23° 28′ od obadviuh polah dva sa polovnikom iztotečna okruga, koji se imenuju: polarni kolobari (Polarkreis), to sadržuje svaki od njih po jedan komad zemaljske površine, u kojem se nalazi na središtu pol, i to su studeni pojasi. Ostali dio zemaljske površine zauzimlju još druga dva pojasa, od kojih je svaki pojedini ograničen jednim obratnikom i njemu najbližjem polarnim kolobarom. Ta dva se zovu: umjereni zemaljski pojasi. Umjereni zemaljski pojasi su svakako najsretniji; oni neimadu doduše onakve nasladujuće i dražestne rastnje, kao što ima vrući jug, nu zato ih opet netare strašna studen i vjekoviti led sjevera, već im vazda u dobar čas dodju umjerene i umiljate promienbe od ne baš prevelike vrućine na podnosivu studen. Od čitavog površja dolazi veća polovina (od prilike $^{13}/_{25}$) na umjereni pojas, $^{10}/_{25}$ na vrući i nješto više od $^{2}/_{25}$ na studen.

*) Promjer (Durchmesser) jest onaj potez, kojega si mislimo od jednoga kraja zemaljske oble do drugoga kroz sriedinu povučena, a pol takovoga poteza zove se polumjer (Halbmesser).

Domaće viesti.

ZAPISNIK XVII. skupštine gospodarske podružnice varaždinske dne 12. kolovoza god, 1855. u prisutju vrh. župana g. Škendera Šimunčića, gg. c. k. kot. predstojnikah Ognjoslava Utiešenovića varaždinskog, Ivana Ožegovića topličkog, i Eduarda Kerestaria ivanečkog, zatim nekoliko družtvenih članovah, g. Stiepana Vukovića kao predsjednika i Mavre Brooza perovodje podružničkog držane.

Poslie kako gosp. predsjednik razloži u kratku govoru svrhu današnje skupštine, da se naime u smislu dopisa, kojim preuzvišeni gosp. grof Josip Jellačić Ban, kao pokrovitelj i predsjednik hrv.-slav. gospodarskoga družtva pozivlje sve c. k. kot. predstojnike, ovih kraljevinah, da za poboljšanje materialnog blagostanja domovine naše u svojim kotarima polag mjestnih okolštinah gospodarske podružnice ustrojtti nastoje, zaključi; dali obstojeća jošte i sada gospodarska podružnica varaždinska u svom dojakošnjem, kotare varaždinskoga, topličkoga i ivanečkoga zauzimajućem obsegu i nadalje obstojati, ili se pako u tri pomanje podružnice ograničene područjem sadašnjih političko-sudbenih kotarah razpasti ima? zahvali se na povjerenju, kojim su ga za vrieme njegovog predsjedničtva gg. članovi ove podružnice udostojili i podupirati, položivši u sliedstvu previšjih naredabah, koje sva družtva pod zaštitu državno-političkog upravljanja stavljaju, čast predsjednika zajedno sa odborom u ruke nazočnog gosp. župana kao županjskog predstojnika uz molbu, da u pitanju stojeće preustrojenje gospodarske podružnice varaždinske rukovoditi blagoizvoli.

Nu budući, da je podružnica radi odviš ružna vremena slabo zastupana bila, zamoli g. vrh. župan u suglasju želje sviuh pritomnih gosp. predsjednika, da predsjedničtvo i nadalje zadržati izvoli; što on pokoravajući se obćoj želji dragovoljno, no samo privremo učini. Na što bude zaključeno: da

1. Pošto se iz dosadanjeg uspješnog djelovanja podružnice varaždinske vidi, da je ova kroz vreme svog obstanka svrsi i sveobćem očekivanju revno i kriepko odgovarala, uživajući povjerenje sviuh, — i nadalje u cielom svom, kotare Varaždin sa gradom, Toplice i Ivanec zauzimajućem obsegu obstoji, tim više, čim razkomadana toli uspješno djelovati nebi mogla.

2. Da se putem gradonačelničtva pozovu varaždinski gradjani, koji do sada u gosp. ovoj podružnici jošte neučeestvovaše, kao takodjer i političko-seoske obćine u osobi svojih glavarah ili izabranih zastupnikah putem c. k. predstojnikah kotarskih, za 27. t. m. na skupštinu, u kojoj će se za ovako preustrojenu gospod. podružnicu varaždinsku izabrati predsjednik sa novim odborom, koj će poslove gospodarskoga družtva u ovoj podružnici nadalje rukovoditi.

3. Oprošeni su po g. priv. predsjedniku gg. c. k. kot. predstojnici, da se do vremena buduće one skupštine pobrinuti blagoizvole za pomnoženje družtvenih članovah u obsegu sebi povjerenih kotarah, što oni sa domoljubnom pripravnosti i obrekoše. — Slava jim. U Varaždinu dne 12. kolovoza 1855. Stiepan Vuković priv. predsjednik. Mavro Broz, priv. perovodja.

Zaradi množtva poslovah, kojimi tajničtvo obtršeno biaše, nisu dopisi sl. podružnice Varaždinske za pretres dosada predloženi bili; sada će im se medjutime najvećja pozornost ukazati, i podpuno uvaženje, šta doista zaslužuju. Uredničtvo lista.

Vremenoslovna opaživanja.

Mjesec i dan	ob 7 uri u jutro	ob 12 uri o pódne	ob 7 uri na večer	Opazke
30. pros.	2 —	½ —	3 —	cieli dan maglovito.
31. „	3 —	½ —	2½ —	„ „ „
1. siečnja	2½ —	1 —	1½ —	liepo vedro, bez sunca
2. „	2½ —	0	1 —	„ „ „ „
3. „	3 —	½ —	1 —	liepo vedro, sunčano.
4. „	1½ —	1 —	2 —	vedro bez sunca
5. „	2½ —	5 +	2 +	vedre sunčano
6. „	1 +	3 +	1½ +	„ „
7. „	2 +	9 +	5 +	„ „
8. „	8 +	10½ +	6 +	prie p. liepo, pop. kiša
9. „	6 +	10 +	5 +	prie p. kiša, pop. liepo
10. „	4 +	10 +	8 +	prie p. liepo, pop. kiša
11. „	6 +	9 +	4 +	cieli dan kišovito.

Antun Trummer,

nadvrtlar.

Dopisivanje uredničtva.

G. F. L . . . . u u Sisku. Za da se družtvo gospodarsko ugne strašnoj hridi, o koju bi moglo čelom udariti, hitrim vam na znanje dati, da se je nepovoljnim slučajem sgodilo, da čestito ime vaše nije u gosp. listu bilo, — bilo je medjutim u zapisniku već odprie ubilježeno, znak tomu, da vas družtvo gospodarsko veoma rado medju svoje članove prima; diplom će do skora po volji vašoj doslan biti, — niti neostaje drugo, nego da nas kad i kad o stanju trgovine i gospodarstva ubavjestite. — Što stari znanac i komšija njekdašnji pouzdano očekiva.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom Franje Župana u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 4. U Zagrebu dne 26. siečnja 1856. GODINA IV.

Novi članovi:

iz okružja podružnice Varaždinske.

GG. Ožegović Ivan Nepom. c. k. predstojnik Toplički.
Šajnić Antun, glavar obćine Biškupečke.
Klanječek Stipan, načelnik obć. Petrianske.
Jugović Vatroslav, tajnik.
Wölfl Pavo, providnik u Novomarofu.
Antolković Martin, posjednik u Svibovcu.
Vugrinčić Gjuro, vlastelin.
Stoos Gjuro.
Herceg Josip, učitelj u Petriancih.
Fodor Todor, liekarnik u Varaždinu.
Femen Pavo, posjednik u Remetincu.
Serkulj Josip.
Petrović Iv. Nep., sirotinski obskrbitelj.
Kovać Pavao.
Kupak Franjo, viećnik grada Varaždina.

Iz Karlovca:

GG. Kostić Nikola.
Vezmar Nikola.
Tihanić Ivan.
Marot Jakob, c. k. predstojnik.
Kovačić Nikola.
Jucze Eduard.
Lukšić Benjamin.

Razpis nagrade od 10 zlatnih dukatah.

Vinogradar onaj u Dalmacii, koj će najliepše i najbolje suhve (Zibeben, Zweben) prigotoviti i gospodarskom družtvu hrvatsko-slavonskom za presudjenje poslati, dobit će gori rečenu nagradu od 10 zlatnih dukatah.

Velevriedni g. vlastelin, član družtva, koj je za liepi primjer i potaknutje domaće obrti naše pravim domoljubjem nadahnut nagradu ovu razpisao, želio je time pozornost naših vinogradarah probuditi na jednu struku proizvodah, koja u trgovini mnogo se traži i skupo se plaća; to su upravo suhve (kako Dalmatinska bratja cvebe zovu.) Podnebje dalmatinsko, do duše vrućie je nego naše, nu ima ipak i kod nas po gdjekojih okolicah, gdje bi se u toj struci bezdvojnbeno moglo sa uspjehom raditi; napominjemo ovdje n, p. vinograde okolo Suseda ležeće, goru Okićku, Moslavačku, nekoje prediele u Sluinskoj regimenti, Sriem i Primorje hrvatsko itd. gdje položaj brdah pram iztoku i jugu okrenjen grožđju osobito prija, i gdje se trakovi sunca na stienah i briegovisinah obustavljaju, odbijaju i time toplost u pobližjem obsegu svom znatno podižu.

One struke obrti, one proizvode, na koje nam osobitost podnebja i osobitost zemljišta te inih mjestnih odnošajah izključni kao da rečemo privilegium podieluje, one struke treba najprie da si za obradjivanje preduzmemo, jer nam u tome narav pruža pomoćnu ruku svoju, a na pazaru velikog svieta očekuje nas obilna naplata budući da u takovoj struci neće ni mnogo natecateljah biti.

Uvieti sliedeći su:

1. Natecatelji imadu suhvah poslati do dva funta, franco, pod naslovom: „Na upravljajući odbor gospodarskog družtva hrv.-slavonskog. u Zagrebu.

2. Škatulji, u kojoj će suhve biti, valja da budu priložena:

a) Zapečatjeni podpis vlastoručni pošiljaoca zajedno proizvoditelja; b) Podpuni opis načina, kojim su suhve prigotovljene; opis da bude u jeziku hrvatskom, i svi izrazi (espressioni) osobito u tekničkom obziru da budu onako pisani, kako ih narod tamo govori i upotrebljiva. c) Neka bude podpisom dotičnoga načalnika, il glavara obćine i župnika mjestnoga posvjedočeno, da je pošiljaoc izbilja sam proizvoditelj poslanih suhvah.

3. Rok natečaja traje do uključivo 31. listopada (oktobra t. g.)

Odbor ravnajući gospod. družtva hrv.-slav. držat će u tu svrhu u prisutju vještih muževah sjednicu, opredielit će najzaslužniemu natecatelju nagradu, koja će se odmah putem shodnim na svoje opredielenje poslati.

Ljudevit Vukotinović v. r.

Naravoslovni članci.

Od *Lj. Vukotinovića.*

Trgovačko i obrtničko bilje domaće.

Familia Urticeae (Jussieu). Obitelj: **Koprivad.** (Vukotinović).

Humulus lupulus. L. **Melj.** Hopfen. Cviet dvospolan t. j. mužki i ženski. Koren puzan, glavičast, granovit. Stablo mnogobrojno, vijugato, rapavo, striekato, granovito, žilavo. Svrži protustojeće. Listje 4—5 colah dugo i široko, protustojno, držiljato, 3—5 cunjato, (lappig, lobatum) rapavo, piljasto, (gesägt, runcinatum) zgora škuro, zdola jasnije zeleno; pirastna su lista dva do tri, srdcolika. Mužki cviet u listnom kutu ili na vrhu granja u slici metlicah, (Rispen, corymbus) peterolistan, žutkastozelen, ili bielkast. Ženski cviet u listnom kutu viseći, držiljat, bliedozelen. Kalež ženskog cvieta, i sjemenoviti čepak jajast je, ko kod smrekve ili jele, sastoji iz lupinah; pod svakom lupinom imade maleni plodni čvor, i dvie šiljaste brazgotine. Sjeme je kožicom ovito, okrugljasto i crljenkasto. Cvate u srpnju i kolovozu; dozrieva u rujnu. Raste kod nas u živicah i na plotovih; sádi se po svuda.

Melj ima mirodijsku po nješto omamljujuću duhu, gorki, i smolasti ték; melj upotrebljiva se, ko što je poznato, u pivarah; ženski melj pridonaša najvećma k ugodnom teku i stalnosti piva; daje mu gorkoću. Mlade klice u prvom proljetju dobre su za jesti, nalik špargi.

Kemični sustav melja sliedeći je: u 100 česticah

melja ima uzdušnog ulja. . . .	2
Smole	55
Gorke tvari lupulit, meljik zvane . .	10, 03
Žilja	32

Familia Compositae. (De Candolle). **Sastavčike.** (Vukotinović). **Cichorium Intybus L.**, uzljika, radić. Cichorienkraut.

Koren 1—1½ dug; po prst debeo, obrtom uzraste na deblje; valjevit, jednostručan ili odozdó ponješto granast; sivožutkast; iznutra bieložut, mesnat, sa drvenom jezgrom. Stablo 2—5 stopah visoko, osovno, razgranjeno, viličasto, razkoljeno rapavo, kosmato, striekato, okorno. Korenito listje kolutoliko stojeće, većjim dielom na zemlji ležeće, držiljato, pilasto, peroliko, razdieljeno, šiljasto, kod sjedišta zavito — cunjato, manje više rapavo i kosmato; pod cvatnjom listja korenitog neima; listje stabaljno mnogo je manje, suličasto, stablo obimajuće, gornje cielosvrhato (ganzrandig) dolnje zubasto; listje od kaleža: unutarnje tanko, šiljaste, izvanjsko odstojeće i odvinuto; cviet sastavljen, mnogolistan, kolutast, razvinjen, nebomodar. Cvate u srpnju i kolovozu; raste obično kod putovah, uz oranicah, pašnikah, suhih livadah, itd.

Koren jo bez mirisa, imade gorkog mlieška u sebi; istom tako je i stablo sa listjem gorko. Kada se cikoria obradjiva, onda izgubiva svoju gorkoću po nješto, i može se kao endivi šalata rabiti, samo se mora za jednu uru po prilici u vodu namočiti, da tim načinom još bolje gorkoću izgubi. Najvećja porába cikorie stoji u tom, da se u fabrikah priredjuje za namjestak kave. Največje fabrike nalaze se u sjevernoj Njemačkoj. Može se upotrebiti na hranu takodje rogate marve.

Škodljive gusenice.

Papilio crataegi. L. **Lepir glogov.** Baumweissling. Oblitava od konca svibnja do konca lipnja, u gorskih predielih kasnije dolazi.

Ovaj lepir oblitava po polju i po baščah osobito po deteljini. U baščah dolazi osobito na ljer, ljubice, žalfiu i neprstak. (Lilium, Viola, Salvia, Digitalis). Oblitava takodje voćke. Oblitavajući lepiri ove vrsti najvećma muškarci su; u cielih jatah vidjevaju se kod mlakah, kamo dolaze piti. Jaja svoja polažu na voćke, jabuke, kruške, slive, mušmule i trešnje, i osobito rado na glog. Jaja pako imenito polažu na gornju stran listja, u kupih od 100—150 jajah; jaja su žuta. U srpnju postaju siva; poslie 14 danah izplazi gusénica; ova imade crnu glavu i crni kolobar okolo vrata, nečisto žuta je, te imade na obih stranah smedje strieke, (braune Streifen), kosmate su; obar sebe gusenice ove zapredaju list i zgrizu mu gornju stranu; zatim privuku i drugi list k sebi i tako si načine gnjezdo, u koje se kod kiše ili jačjeg sunca sakriju. Kada se prviput okože, mogu već kroz dva dana cieli list pojesti. Sve se medjutim neodhrane, jer ih iz jednog gnjezda neostane više od 20—30 živih.

U rujnu prestanu jesti, te se sasvim zapredu; zima im neškodi nimalo. Početkom travnja ostavljaju gusenice svoj stan. Najprie oblaze pupje i zatim predu si novo gnjezdo, na večer i po zlom vremenu povuku se u nje. Kada su pupje objele onda idu na mlado listje i tada počnu hitro rasti; rugu kožu dobivše ukažu im se na hrbtu dva reda žutih ljagah, medju i pokraj ovih su crne strieke, od ovih po prieko na trbuh pružaju se sive strieke; na hrbtu su im žute i biele dlake. Tretju kožu dobivaju u svibnju. Koncem svibnja podpuno su izobrazovane te imadu crnu glavu i noge, tri crne strieke uzduž po hrbtu i medju ovimi dvie smedje, na strani i odozdó su sive, dlake su im biele, crne i žutosmedje. Zapredaju se zatime na plotovih, svržih ili granah; zapredak je bieložut sa crnimi piknjami; poslie tri nedjele razvije se lepir. Višeputa imade ih množina, gdje tada sve listje svojimi jaji obsiplju, i kasnije kada gusenice iž njih izplaze, mnogo kvara na voćkah uzrokuju. Sjenice su im najvećje nepriateljice, koje mlade gusenice ove rado love i jedu, te u zimi takodje gnjezda im trgaju. Najlaglji način izkoreniti ih taj je, da im se po zimi gnjezda utamane, moći je takodje u prolietju jaja im zatrieti, nu to je malko težje. Kasnije kad izplaze i dok se još na kupu drže, moći ih je takodje sopunicom uništiti ili pako sumporom utušiti.

Gospodarske viesti. *)

ZAPISNIK XVIII. skupštine gosp. podružnice varaždinske dne 27. rujna 1855. u prisutju vrhovnog župana Škendera Šimunčića, gg. Stiepana Vukovića, privriemenog predsjednika, Mavre Brooza, privr perovodje, mnogobrojnih družtvenih članovah, i inih gospodarah, u vrhovno županskom uredu obdržavane.

1. Privriemeni predsjednik g. Stiepan Vuković otvori skupštinu sa svečanosti primjernim govorom.

---

*) Mi s veseljem priobćujemo one zapisnike, koji nam dokazuju jednopravu volju, i zdravu radinost na polju sveobćega dobra. . . Što to odprie nečinismo, vrlo nam je žao, . . . nu zapisnici ovi nedojdoše nam prie do ruke.

Uredničtvo.

Slavna skupštino, velecienjeni gospodari!

„Poznato je svakomu izmedju nas, da je hrana prva potriebština čovjeka, i da bez hrane tielo čovjeka propasti, poginuti i po zlu projti mora, dosliedno da radnje, i poslovi, kojimi za hranu skrbimo iziskuju od nas najveću brigu i pomnju, jerbo nas je Bog opredjeljući sudbine čovječanske odlučio na to, da iz matere zemlje proizvadjamo hranu. Poznato je svakomu izmedju nas, da su mnogi vrlo razumni ljudi cieli svoj život potrošili, baveći se samo oko onakovih stvarih, koje su upravo naš zanat, i kao što se kaže, plug i brana naša; a ono samo zato, da zemaljsko gospodarstvo tako urediju, kako da bude od najveće koristi i hasne, hraneći dobro i povoljno čim više ljudih. — Poznato nam je, da se moramo upravo mi u našoj siromašnoj u tom obziru domovini, puno toga još učiti, i puno izkusiti, ter poljsko gospodarstvo naše, i u obće stališ našega domaćega gospodarstva u svakoj struci poboljšati. Poznato nam je takodjer, da se sve gospodarske svrhe najlaglje i najsigurnije postići mogu putem gospodarskih družtvah, i sastanakah, u kojih prisustvuju i sudjeluju mnogi vriedni i revni gospodari, koji već koješta imadu, u što bi se valjalo i nam ugledati, i koješta znadu, što mi jošte neznamo, i što treba, da oni, koji imadu i znadu, objave onim sugradjanom, koji bi se mogli tim poslužiti i odtuda korist vući.

Slavna skupštino! Ovakovo jedno družtvo je i naše gospodarsko družtvo za Hrvatsku i Slavoniu, kojega osobita svrha je: poboljšati materialno stanje našeg naroda, i podignuti u našoj domovini poljodjelstvo, i svekolike grane njegove, pobudjenjem štovanja i ljubavi pram ovome osobito u našoj zemlji najvažnijemu poslu, razprostiranjem temeljitih gospodarstvenih, i drugih amo zasjecajućih znanostih, probudjivanjem krepke posvuda radinosti, i izobraženjem vrlih i vještih gospodarah. Podružnice pako gospodarske su organi ovoga našega gospodarskoga družtva, pomoćju kojih ovo sriedstvom izvjestjah svojih članvvah, o njihovom postupanju i izkustvu, koje su učinili u području gospodarstva i poljodjelstva doznaje, kako i u čemu je napredovalo gospodarstvo i poljodjelstvo u našoj državi; ovim putem pregleda, i upoznava se potanje družtvo, sa domaćim gospodarstvenim okolnostima, a osobito sa mjestnim razlikama, i vrstama domaćeg zemljišta glede njegove plodnosti i uzgojenja, podružnice dakle snuju, i uzdržavaju savez izmedju glavnoga družtva u Zagrebu, i pojedinih članovah raštrkanih u području slavnih naših kraljevinah.

Od vremena novo ustrojene podružnice ove Varaždinske imadoh čest u njoj rukovoditi poslove družtvene. Ja se za sretnoga smatram, ako sam kao dosadanji načelnik ove sl. podružnice u krugu tako revnih i odličnih gospodarah sa slabačkimi mojimi silami na obću korist doprineo; nu zajedno sa sažalenjem očitovati moram, da su djelovanja podružnice ove vrlo slaba i neznatna bila. Dogodjaji u kratko minuuših kobnih godinah, koji mavje više uzdrmaše svukoliku Europu nisu ostali bez štetnog učinka u sva družtva znanstvena i gospodarstvena, kako svakdje, tako i kod nas; svaki se briniše samo za se, i za svoje dobro, kroz što greznusmo svi ukupno u obziru obćeg gospodarstva u neko mrtvilo, iz kojega se jošte do sada nemogosmo konačno oporaviti, osobito pako štetni upliv imadoše dogodjaji istih godinah na naše domaće poljodjelstvo i poljsko gospodarstvo; vlastelini povećih dobarah, dočim su svoja zemljišta polag starinskog načina obradjivali, i domovinu navadno potrebitim hlebom obskrbljivali, nisu doduše nikakova bogatstva sakupljali, no živili su ipak bez brige i skrbi iz dovoljnih dohodakah, dok je nije ukinuta robota i desetina u najveću financialnu smetnju strovalila. Kad bi bilo moguće ukinutjem robote, u isto vreme urediti i izravnati pitanje o naknadi, nebi bila sigurno naša zemaljska gospoda u gospodarskom obziru tako duboko pala; ovak pako često se dogadjaše, da se je sa posliedjim danom godine, i posliednji grošić sa njihovim džepom opraštao i buduć da novacah za skupe težake imali nisu, to su njihova polja ili neobradjena ostala, ili su kukavno iznajmljena, i slabo upotrebljena; odtuda navadno sliediše velika oskudica hrane u našoj domovini, a potom veliki izvoz našeg i onako neznatnog novca; a bez novacah u prkos svih naporah naših nema napredka u nijednoj struci gospodarskoj. U ovakovom stanju vrlo se radujemo, i radovati moramo, kad vidimo i čujemo, kako po previšoj volji našega ljubljenoga i vitežkoga vladara poslovi zemaljskog odkupa oriaški napreduju; jerbo će se time nesamo dići propalo naše imućtvo, nego povećat takodjer i državni dohodak.

Pošto bi dakle doba meteža i tuge jur minula, i blagost vremena u novom obliku opet se povratila, dužan je svaki iskreni domorodac nastojati, da se što više omladi i ojača naše gospodarsko družtvo na dobro nas sviuh, i srieću ciele domovine; ta ista će biti dužnost i novog, uz zaključak podružničke skupštine od 12. t. m. — danas izabrat imajućeg se odbora, koj će odsele uzdržavati savez izmedju ove podružnice, istom skupštinom za tri kotara: Varaždinski, Ivanečki i Toplički razborito, i uspiešno na novo ustrojene, i osriednjeg gospodarskog odbora u Zagrebu sjedne strane, a iz druge strane u suglasju sa članovima svojima rukovoditi poslove družtvene u podružnici. Ja se usudjujem još samo ono dodati; da premda su djelovanja naša dosele, poradi svakakih zapriekah, a osobito poradi bezbrižnosti, i slabog učestvovanja gg. članovah u podružničkih skupštinah i sjednicah mala i neznatna ostala, to se ipak toga uplašiti nećemo, već s povratkom blagijih vremenah, i okolnostih serčano za poslom prionuti, i revnije na nastup'jenoj stazi djelovati, i raditi sa stalnom i nepromenljivom voljom, i sa neuzkolebivim uztrplenjem, uzdajući se, da blagoslov božji podupira ovo za čovječanstvo toli koristno družtvo. Ostanimo gospodo! svi i vazda iskreni priatelji, i revni podupiratelji, da na dobro domovine i naroda što prije ugodno procvate. Moje privremeno predsjedničtvo, koje sam uslied želje posliednje skupštine do ovog časa jošte pridržao, prestaje sada, i ja molim pokorno ovdje nazočnoga presvetl. gospodina vrhovnog župana, da novi izbor podružničkog odbora rukovoditi blagoizvoli."

U kojem pošto dokaza neobhodnu potrebu i velevažnu korist gospodarskog družtva, položi opetovano u smislu družtvenih pravilah za gospodarske podružnice čast predsjednika, zahvalio se srdačno na dobrohotnosti, kojom su ga kao predsjednika ove podružnice, ne samo područni družtveni članovi, veće i sva poglavarstva svako u vreme podupirala; osvjedočen zajedno o obće poznatom domoljubju presv. g. vrhovnog župana, kojim je vazda sve domorodne, na korist domovine smerajuće zavode, osobito podružnicu ovu u svom djelovanju krepko i bitno podupiran, zamoli ga; da čast predsjednika iste ove podružnice u buduće primiti blagoizvoli tim više, čim se ova preustrojena samo pod njegovim upravlanjem uzdržati, i na viši stepen savršenstva popeti može što i svi nazočni sa oduševlenjem zajednički umoliše.

2. Naš obće ljubljeni i visokocjenjeni g. vrh. župan izjavi; da je pripravan jednodušnoj želji sl. skupštine zadovoljiti, i primiti predsjedničtvo podružnice pod tim uvjetom, ako ga, kad mnogostranim svojim zvanič-

nim poslovanjem prepriečen bude, dojakošnji sveobćem očekivanju savjestno zadovolivši predsjednik u rukovodjenju podružničnih posalah, kao podpredsjednik podupirao, i podpomagao bude, što ovaj negledeć na teret svojih mnogovrstno razgranjenih posalah takodjer i primi sa uvjerenjem, da će sa svom snagom i revnosti pod načelničtvom toli odličnog i domoljubnog predsjednika s najvećim veseljem i nadalje na korist domovine raditi. I tim budu uz jednoglasni „Živio“ za preustrojenu obsjegom c. k. kotarah Varaždinskoga, Ivanečkoga, Topličkoga, i grada Varaždina omedjašenu „podružnicu Varaždinsku“ izabrani.

Za predsjednika: presvetl. g. Skender Šimunčić, c. k. vrhovni župan.

Za podpredsiednika: velečastni g. Stiepan Vuković, župnik Ivanečki.

3. Poslie ovršenog ovog izbora na poziv presvetl. g. predsjednika pristupiše k družtvu gospodarskomu kao uredni članovi sliedeća p. n. gospoda:

Ivan Ožegović, c. k. kotarski predstojnik Toplički.
Antun Šajnek, glavar obćine Biskupec kod Varaždina.
Stiepan Klanječek, glavar obćine Petrianec.
Pavao Wölfl, providnik u Novom Marofu.
Martin Antolković, vlastelin.
Gjuro Vugrinčić, vlastelin u Petriancu.
Gjuro Štoos, vlastelin u Petriancu.
Josip Herceg, učitelj u Petriancu.
Todor Fodor, izborni gradjanin Varaždinski.
Pavao Feman, „ „ „
Josip Serkulj, gradjanin Varaždinski.
Ivao Petrović, sirotinjski obskrbitelj varaždinski.
Pavao Kovać, načelnik grada Varaždina.
Franjo Kupak, viećnik grada Varaždina.
Kuzman Telebar, duh. pomoćnik u Klenovniku.

4. Nakon ovog uspješnog, gledė odličnosti, i mnogostranog gospodarskog izkušenja — upisanja novih članovah nastavljen je izbor podružničkog odbora, i budu izabrani:

Za kotar Varaždinski.

Odbornici:

Franjo Prašnički, zakupnik.
Gjuro Štoos, vlastelin.

Namjestnici:

Gjuro Vugrinčić, vlastelin.
Mijo Skalar, duh. pomoćnik.

Za kotar Ivanečki.

Odbornici:

Ivan Vinković, vlastelin.
Mijo Podgorelec, providnik.

Namjestnici:

Mijo Konjari, vlastelin.
Mavro Brooz, duh. pomoćnik.

Za kotar Toplički.

Odbornici:

Janko Boleslavski, podjašprišt.
Pavao Völfl, providnik.

Namjestnici:

Gjuro Horvat. providnik.
Stiepan Haukovac, župnik.

Za grad Varaždin.

Odbornici:

Todor Fodor, izborni gradjanin.
Franjo Kupak, gradski viećnik.

Namjestnici:

Ivan Petrović, sirotinjski obskrbitelj.
Pavao Feman, izborni gradjanin.

Za podružničkog blagajnika:

Stiepan Vuković, podpredsjednik.

Za perovodju:

Mavro Brooz. namjestni odbornik.

5. Pošto bi se ovim načinom preustrojena podružnica varaždinska konstitoirala, zametnù se poduži govor o tome, da bi gradjanstvo grada Varaždina, i vlastelinstvo področnih kotarah većim brojem jur pristupilo bilo k družtvu gospodarskomu, kad bi uvidilo korist, koju isto družtvo donosi u obće domovini, i napose članom družtvenim. t. j. kad bi na primjer i glavno družtvo putem podružnicah svojih vlasteline, i ine gospodare upoznavalo sa novimi i uspješnimi gospodarskimi strojevi, koji bi jim u ovo za ručno djelo toli tegobno vrieme od potrebe, i koristi biti mogli; stoga bude predloženo, da se u buduće od položenih po članovima ove podružnice prinesakah jedna polovica pridrži u blagajni podružnice za kupovanje modelah od koristno preporučenih poljodjelskih strojevah, i namirenje inih potreboćah, druga pako polovica da se šalje na razpolaganje glavnomu družtvu u Zagreb, na što bude odlučeno:

Čim se iz dojakošnjeg djelovanja gospod. družtva dovoljno je uvidjalo, da ovo upravo gledė nabavljenja mnogovrstnih poljodjelskih strojevah, kojih korist i upotrieblivanje se više putah opišuje i preporuča u gospodarskih novinah, na korist obću narodnog gospodarstva bitno sudjeluje, na osobnu pako korist svojih članovah, istim gospodarski list za polovicu cjene pošilja, ter, ako se broj članovah pomnoža, isti list takovim badava pošiljati obećaje, vrhu toga znamenitu kotikoću mladih voćkah i trsovih živacah uz znatno umaljenu cjenu svojim članom razprodaje, da se upravljajući odbor gosp. družtva ovim zapisnikom pozove, da jednu stranu nabavljenih, i sa dobrim uspjehom upotrebljenih poljodjelskih strojevah na razvidjenje i upotrebljenje uz povratak amo na družtvene troškove pošalje.

6. C. k, kot. predstojnik g. Ognjoslav Utiešenović predloži: pošto bi po vis. c. k. ministarstvu u načelu jur odobrena Mariborsko-Kanižanska željeznica, skopčana sa namjeravanim po vis. c. k. ministarstvu Osěčko-Legradskim parobrodarstvom, ako se u takovo sa istom željeznicom u Varaždinu spoji, u gospodarskom obziru za Hrvatsku i Slavoniu, a osobito za županiu Varaždinsku, i cielu dravsku dolinu od neprecjenjene koristi bila, i takodjer u političkom i štrategičkom smislu svoju važnost imala: da podružnica ova gospodarsko družtvo pozove na molbeno sudjelovanje, kojim bi ovo vis. c. k. vladu umoliti imalo, da se u projektiranu Mariborsko-Kanižku željezničku liniu i grad Varaždin povuče, odlučeno:

Zapisnikom pozvati upravljajući odbor gospodarsk. družtva, da uvažujući vidljive koristi, koje bi ustrojenjem ove željeznice kroz Varaždin u gospodarskoj struci proizvale za veliku stranu domovine naše, posebnom molbenicom podupira kod vis. c, k. vlade pravične želje Varaždinacah, u tom poslu revno i krepko poslujućih.

7. Da se ponove upravljajući odbor hrv.-slav. gospodarskog družtva: neka se postara, da družtveni članovi što prije dobiju diplome kao takovi; jerbo iz toga upravo razloga mnogi godišnje prineske ili podsve ne, ili pako neuredno polažu — nesmatrajući se bez diplomah budući, za družtvene članove.

8. Na pitanje, gdje i kada će se u buduće obdržavati podružničke sjednice? Odlučio je presv. g. predsjednik držati ove sjednice uredno u svom uredu, i to zimus svaki mjesec, a lieti prvi dan svakog drugog mjeseca, ako ovaj nedjeljom ili blagdanom prepriečen nebude, u kojem slučaju će se ista obdržavati sliedećeg dana. Izvanredne pako sjednice, ako bi od potrebe bile, mogu se obdržavati i u kotarima.

U Varaždinu dne 27. rujna 1855.

Škender Šimunčić v. r.,
predsjednik.

Mavro Broos v. r.,
perovodja.

ZAPISNIK XVIII. skupštine gospodarske podružnice Varaždinske, dne 2. siečnja 1856 god. u prisutju vèrh. župana Presv. gosp. Škendera Šimunčića predsiednika. gg. Stiepana Vukovića, namjestnog predsjednika, Mavre Brooza, podružničnog perovodje, i više družtvenih članovah u vrhovno županjskom uredu obdržavane u kojoj bude zaključeno:

1. Budući da na zapisnike skupštinah podružnice ove od 12. kolovoza i 27. rujna prošle godine upravljajućem odboru hrv.-slav. gospodarskog družtva službeno podnešene, jošte do danas od istoga nikakovo riešenje amo nestiže, a niti isti zapisnici polag obstojećeg dosele običaja u gospodarskom listu mjestanca nenajdoše; stoga da sviet znade i osvjedoči se o životu preustrojene, i nesamo glede znatnog pomnožanja družtvenih članovah, veće i glede prave i istinske želje za gospodarskim napriedkom revno težeće, i polag mogućnosti napriedujuće podružnice ove bude jednodušno zaključeno, da se uz obično priobćivanje zapisnikah podružničnih upravljajućem odboru, zamoli ujedno slavno uredničtvo narodnih novinah da dobivene u zvoru iste zapisnike u svoj list uvrščivati izvoli.

2. Pošto se iz svega vidi, da poslovi gospodarskoga družtva sve to većma zapinju, i da družtvo isto, usljed sveobćeg mnenja samo kukavno životari, u miesto da se nakon toliko godišnjeg svog obstanka, sve novim životom i oduševlenjem nadahne, to se skupština ova — vodjena pravom i iskrenom željom materialnog blagostanja domovine — osvjedoči, da sadašnji družtveni poslovodje inimi važnim u slavu i ponos domovine smjerajućimi, i svom doista hvale vriednom nutrnjem nagonu odgovarajućimi poslovi prieko miere obtršeni, u prkos svoj svojoj uslužnosti svrham družtvenim nemogu žrtvovati one pomnje, i one brižljive njege, koja se hoće, za da nam gospodarsko družtvo bude polaga razvijenja, i unapredjenja narodnoga gospodarstva, u tu svrhu podružnica ova želi, i predlaže, da se za buduću glavnu skupštinu raspiše natiečaj za družtvenog tajnika, kao poslovodju, koj će se izključivo samo sa družtvenimi poslovi zabavljati i za iste strogo odgovarati, ter ako opredeljena godišnja nagrada od 600 fr. nebi dovoljna bila, za dobiti iskusna i pod sve sposobna tajnika, to neka se ista na 1000 fr. povisi, u tom pako neka glavnoj skupštini pripada predlog, a svietlom Banu, kao družtvenom pokrovitelju i predsiedniku naimenovanje.

3. Za predusriesti jedared tolikom nerodu u sakupljanju i plaća nju godišnjih prinesakah bieše zaključeno, da se takovi vazda prigodom obdržavanja prve siednice u godini uredno polažu, i sakupljaju, u to ime neka nam upravljajući odbor pošalje imenik podružničnih članovah sa izkazom njihovih, zaostatakah, i mi gojimo tvrdu nadu, oslanjajući se na patriotisam i lojalnost istih članovah, da ćemo je bez zaprieke, i uvriede točno sakupljati moći.

4. Petom točkom zapisnika skupštine od 27. rujna, bi upravljajući odbor zapisnički pozvat, da upozna podružnicu ovu sa jednom stranom nabavljenih, uspiešno upotrebljenih poljodielskih strojevah, pošiljajući joj od vriemena do vriemena uz povratak, a na družtvene troškove, iste strojeve razvidjenja i porabe radi; skupština ostaje kod iste odluke, i zahtieva sotim, da upravljajući odbor izreče što prije svoje mnenje vrhu toga za buduće ovostrano ravnanje.

5. Pošto je iz gospodarskog lista poznato, da je po preuzvišenom gosp. predsiedniku i pokrovitelju družtva podpisano jur 100 diplomah, toga radi opetovno traži podružnica ova, da joj se pošalje broju podružničnih članovah odgovarajući broj diplomah, koji će se po ovostranom predsiedničtvu izpunjeni medju članove porazdieliti, a pripadajuća biljegovna svota od 15 kr. sr. za svaki diplom upravljajućem odboru svojim putem, i u svoje vrieme dostaviti.

6. Neka se pozovu kotarski predstojnici i oprosiju, da ciepilnjake školske u sporazumljenju sa namestnim predsiednikom g. Stiepanom Vukovićem tako urediju, da se već početkom predstojećeg proleća u njih mladež u ceplenju i gojenju voćakah, i dudovah viežbati bude mogla.

7. Bezprimierno pežrtvovanje, i neumorno nastojanje, kojim je velmožni g. Mijo Sabljar daleko od svakog slavo i koristoljubja radio, i stvari sakupljao za naš narodni muzeum — kojega je dalnje uredjenje ostavio, kao što se to iz gospodarskog lista uvidja — ganu skupštinu ovu, da mu radi tolikog domoljubja, i žrtvah zahvalnicu poducsti odluči.

8. Da se u svakoj siednici, poslie službeno upravnih poslovah, upotrebi nieka čast vriemena za medjusobna priobćivanja vrhu i kojim uspiehom učinjenih iskušenjah u svih gospodarstvenih strukah, i ako bi zanimiva i koristna bila, da se putem gospodarskog lista obieledanuju.

9. Za buduću siednicu opredieljen je 1. veljače t. g. u vrhovno županskom uredu u Varaždinu.

U Varaždinu, 2. Siečnja 1856.

Škender Šimunčić v. r.,
predsjednik.

Mavro Broos,
perovodja.

Dopis Krajnice iz Amerike.

Jedna Krajnica po imenu Polona Nočeva piše znancem svojemu sljedeći list:

„Ja vas sve skupa liepo pozdravljam i poručivam

vam, da nam se je na putovanju veoma zlo godilo. Do Hamburga prispieli smo sretno i veselo. Iz Hamburga išli smo parobrodom, u subotu na večer, svi zdravi i veseli. Drugi dan u nedelju nemože se nijedan stati izvan Janka. Nemogosmo si nimalo pomoći, niti jesti nemogosmo. Bilo nam je za umrieti. U ponedjelak biaše nam toliko bolje, da smo mogli izajti, i tako dojdosmo u Liverpol. Odtud pojdosmo na veliko more. Dva dana nam je bilo sasvim dobro, tretji dan je počeo po nješto vjetar piriti, četvrti den pako stade bura jaka duvati. Bilo je ko u paklu. Biaše nas na brodu sve skupa 320 ljudih, ali katolikah nebiaše više kako 15, drugi su bili drugih vjerah. Kad se je stala ladja niati, poče strašna buka. Jedni su vapili, tulili kao zvierad, drugi su bljuvali, tretji kleli; boga nijedan nije zvao. Mislila sam sama sobom: da bi to dobri krštjani bili, koliko se nebi bilo onda čulo molitvah u toj strašnoj uri, a kak grozno bi slušati ove divlje ljudi. To je trajalo 12 danah. Mi sme svi bili bolni i ležali smo. Janko biaše zdrav, on nas je dvorio i kuhao i sve. Neznam šta bi bilo, da nismo njega imali. Drugi su za tjedan danah ustali, ja pako morah vazda ležati. Vjetar se nije nikad sasvim utišio; ako bi jedan dan bolje bilo, a to je drugi dan već gorje bilo, tako da sam mislila, da ću se u dubljini mora potopiti. Trideset sedam danah biasmo na brodu a tada stupismo na kopno kod Neajorka. Tu su nam svu opravu nedeljnu pokrali; to smo sve rado pretrpili, samo da nam je dragi bog dao opet na suho stati. Šest nedeljah danah pred Sesvetah došli smo sretno na svoje namenjeno mjesto. Zadnja tri dana nismo nigdje vidili nijedne pećine, sve ravno, sami travnici, i trava do koljena, dokle su oči mogle. Zecovah, divjih kokoših i racah (patakah) sve je puno. Svaki dan imamo ponješto divjačine, tako da nam mesa nikad nepofali, te nam je, hvala bogu, prav dobro. Zemlje djelatne toliko imamo, da joj se od jednog kraja do drugoga nevidi. Pridjelali smo okolo 700 vaganah krumpira, pet košah repe, tri koša mrkve, nešta korabe, 70 vaganah zobi, 60 vagan. pšenice. Jednu veliku kravu imamo i jednoga konja; kupit ćemo još jedan par volovah, da budemo laglje orali. Sad ćemo si kuću djelati. Naš gospodin imade jur dvie kuće naredjene, nam se blizu njih najbolje dopada. I cerkve zidju ovdje, s vriemenom bi se tu dalo cielo selo stvoriti. Ljudi sveudilj ovamo doleze. Nam je dobro i veseli smo, samo poradi crkve nam je malo dugočasno. Ovdje nije svaku nedelju sv. mise, jer naš gospodin mora daleko okoli iti, te duhovnu službu obskrbljivati. Gospodin su se veoma veselili da smo ovamo došli, jer je mnogo djela, a malo težakah. Ženske su ovdje tako jako obrajtane, da ih se mora puni voz ogibati, ako bi koju itko udario, bio bi dugo zatvoren, niti muž nesmie svoju ženu strahovati. Ovdje nitko nikomu ništ nenaidje, već svi živu medju sobom jako priateljski. Ako bi tko imao kurajžu (sic) ovamo dojti, to mu mogu prustodušno reći, da je ovdje jako jako dobro. Zemaljah ima vrlo mnogo i tako je dobra, da netreba drugo, van orati i sijati; vlačiti netreba, krumpira netreba ni okapati, ni obsipavati, pak viendar debelo zraste. itd. Još jedankrat vas liepo pozdravljam i preporučam se u vaše molitve, te ostajem vaša vjerna priateljica

Polona Noč v. r.

Pri Sv. Jožefu u Americi 7. listop. 1855.

(Novice kranjske.)

Gospodarske črtice.

U Hrvatskoj i Slavonii imade ukupno 2,949,840 ralih površja zemljišnog, koje se za različne svrhe gospodarstvene rabe.

Na poseb imade oranice zemlje	889,601	ral.
Livadah	375,748	„
Pašnikah	344,866	„
Vinogradah	57,110	„
Trstenikah, (ritovah)	10,329	„
Šume i šikare	1,272,124	„

Iz toga se vidi, da broj livadah pram količini oranicah veoma zaostaje, i da je livadah mnogo premalo; vinogradah glede na prilična u tú svrhu zemljišta i na podnebje da bi imalo mnogo više biti, šume i šikare da imade mal da ne više, nego oranicah i livadah skupa uzetih; sliedi dakle, da je polje za gospodarstvo i obrtnost vrlo široko, da za nas i naše potomštvo još puno imade izvorah do sada neizcrplenih.

Ljudstva imade	967,136	dušah.
Konjah	138,663	glavah.
Rogate marve	476,175	„
Svinjah	350,000	„

Domaće viesti.

Pošto bi podružnica Sveto-Ivanska uvidjela, da sve njejno mnogovrstno neprestano nastojanje o poboljšanju marvogojstva bezuspješno bi bilo, to je ona u sjednici svojoj od 30. kolovoza p. g. praktičnijim putem udarila, i ustanovila uvesti natiečaj bikovah sa nagradami: prvu sa 15 fr. sr., drugu sa 10 fr. sr. iz vlastite blagajne pod uvieti: a) da natiecatelji imadu biti seljaci iz područja c. k. kot. Sv.-Ivanskog, b) bikovi imadu biti trigodišnji odgojeni kod kuće natiecateljeve od domaće ili oplemenjene bagre — što će obližnji imat zasvjedočit. Natiečaj držat će se okolo Gjurgjeva dana t. g. u Sv. Ivanu, u koje će vrieme podružnica sjednicu držati i razglasit prie 4 tjedna dan natiečajni, nagrade dosudjivati. Da podružnica svrhu svoju laglje postigne, obratila se prošnjom na c. k. kot. ured Sv. Ivanski, koji je već pripravan podupirati poduzetje smjerajuće na obće dobro, u cielom kotaru pomenutu odluku obnarodovati, i korist njejnu puku živo pred oči staviti dao. Nedvojeno, da će uspieh očekivanju podružnice ako ne odmah posve a to ponješto bar odgovoriti. Podpun uspieh pokazat će se tekar poslie više godištah, ako uz dobru volju dovoljna novčana sredstva podružnici Sv. Ivanskoj svake godine takovi natiečaj držati.

Hvale vriedan zaključak sl. podružnice Sv. Ivanske s velikim veseljem stavljamo do obćenitog znanja, i dočim nimalo nedvojimo o dobrom uspjehu, nemožemo drugo reći, nego da bi želiti bilo, da i druge podružnice koristan ovakovi put praktičnosti poprime. Ako se i nebude željene posliedice umah ukazate, to ćemo ipak, ako nam postojanost neuzfali, željenu svrhu postignuti.

Kompostdüngermehl,

o kom je prijava u prvom listu t. g. učinjena, kemični je analyziran po Vincenciu Kletzinskomu učitelju kemie na gornjoj realki obćine Wieden u Beču; ova analyza ukazala je sliedeći resultat:

U 100 funtih gnojne melje blaše:

Organičnih, ugljevičnih tvarovah i vode	60^{36}	funt.
Ammoniačnih spojah	14^{76}	„
Fosforskiselih solih zemljenih	17^{07}	„
U vodi raztopivih solih neuždivih (kali, Natron)	2^{87}	„
U vodi neraztopivih solih neuždivih (oblutače, Kieselerde) Sadre i željeza	5^{06}	

Ciena gnojne melje dojde po 1 fr. 30 kr. na centu; na jednu ralj zemlje, po mjeri austrijskoj, treba 10 do 12 centih; što bi dakle 15 do 18 fr. srebra koštalo. Melja ova može se na zemljištu razsipati i zaorati, ili se može sa žitom zajedno kod sijanja razhitati, i tada povlačiti, ili može se takodje po strni već zelenoj il po livadi razbacati.

Gnojna melja — prvi austrianski c. k. povljeni proizvod dobiva se u Beču: am Hafnersteig Nr. 710. Fabrika je u Leopoldstadtu, na kraju Taborske ulice.

Oglas o tom iznašastju i o tom proizvodu stavljen je do znanja obćeg, za da bude mogo onaj gospodar, koj želi pokušenja činiti, gnojnu ovu melju pribaviti si, o koje dobroti, i shodnosti mi ništa nevelimo, budući da se ošvjedočili nismo. Družtvo će stanovitu kolikoću pribaviti, pak će na pokušalištu preduzeti pokušaj, te će se u svoje vrieme uspjeh priobćiti štovanim gospodarom našim

---

Odborska sjednica

dne 14. t. m. u narodnom Domu držane.

Prisutni gg.

Podpredsjednik;

Zdenčaj Eduard Zahromićgradski, vitez reda gvezdene krune.

Odbornici:

Zidarić Ivan Sudovečki, c. k. savietnik i ban. suda prisjednik.
Megušer Franjo, c, k. finanaialni savjetnik.
Baltić Mojsia, c. k. tajnik kod namjestničtva.
Schlosser Calasanc, c. k. žup. fizik.
Cuderman Ferdo, prisj: c. k. zemljarine.
Vukotinović Ljudevit, vlastelin.
Krešić Mijo, vlastnik i gradjan.
Pogorelec Jakov, vlastnik i gradjan.

Perovodja:

Čačković Josip Vrhovinski.

1. Na prijavu poslovodje, da dosadanja uprava poslovah i peneznice družtvene bi odviš otegoćena bila, što iz zapisnikah dosadašnjih bi jedva moguće bilo da se sazna stanje peneznice, i da se izvjestni izvadak dohodakah i troškovah družtvenih načini, te da se obćem zahtjevanju odgovarajuće vodjenje poslovah uvede, stoga je g. Baltić, odbornik, neumorenim nastojanjem za blagostanje ovoga zavoda nadahnut, jednu osnovu izradio, po kojoj se uprava poslovah i peneznice družtvene točno i jasno voditi i tako zahtjevanju obćem zadovoljiti bude mogla; predloživši ujedno razne tabelle u tu svrhu izradjene, koje odbor pregledavši, pronadje za shodne, te odredi da se odmah upotrebe; tim dodatkom, da se tekući predmeti ponajprije, ini pako s obzirom na ove po mogućnosti u upravu uzeti i obavljati imadu; gosp. pako Baltiću za trud njegov u osnovanju tabellah iskrena zahvala se izražuje.

2. Gledè stroja Schrankovog bude prijavljeno, da je na svjetlog bana prošnja podnešena, da bi predlog ovostrani mjeseca lipnja p. g. vis. c. k. namjestničtvu podnešeni odobriti i pospješenje njegova izvedenja odrediti blagoizvolio.

33. S obzira što u peneznici družtvenoj nema dovoljno novacah, izplaćanje pako starinskih računah odgoditi se nebi moglo, to je g. J. Čačkouić svjetlog Bana oprose, da bi u tu svrhu sa 500 fr. družtvenoj peneznici u pomoć priteći blagoizvolio, što je svjetli Ban vazda na žrtve domorodne sklonjen, učiniti obećao.

4. Na predlog g. Vukotinovića da bi upravu Musea družtvo gospodarsko od sebe odvalilo, čim bi znameniti dio troškovah onako izvan svrhah gospodarskih, koji su sa upravom musea skopčani, umalilo, veleći, da bi se museum upravi književnog družtva izručilo, na što odbor odluči: budući da nije nikad smatrao museum samo za lastovitu svojinu, niti da si nije prisvajao kakovo izključivo pravo na museum, već da je pripravno upravu musea izručiti, čim znano bude, da je ikoje izmedju domorodnih družtvah sklono i moguće upravu rečenih narodnih sbirkah preuzeti i za primjerno uzdržavanje njihovo skrbiti.

5. Na prošnju poslovodje g. J. Čačkovića, da bi sl. odbor dozvolio mu, da se može u poslovih svojih obiteljskih na neizvjestno vrieme odaljiti, te ujedno polag okolnostih pregled i potanko ubavjestjenje o shodnosti Schrankovog ustroja — i upravu vinskih podrumah štajerskih uz naknadno nadomirenje učinjenih u tom poslu putnih troškovah — preduzeti: budući da će ga za to vrieme g Vukotinović dragovoljno u poslovnici zastupati, i poslove njegove obavljati, — podjeljuje odbor prositelju oprošeni odpust, i njegov predlog radostno primio, obećavši, da će se pobrinuti da mu se rečeni troškovi po primjeru zasluge, i ako stališ blagajne dopuštja, nenzamši u tom obziru nikakovu zavezanost na se, u svoje vrieme naplate.

Museum.

Pokloniše narodnome museumu u Zagrebu:

Presvietli g. Barun c. k. general Danilo Rastić ostavio je po naročitoj naredbi oporuke svoje nar. museu sliedeće liepe i vriedne predmete:

a) Četiri komada zlatnih novacah, izmedju kojih su tri rimska sve po dva dukata težki, i jedan od god. 1764. na uspomenu Cara Josipa II.

b) Petdeset i osam različitih srebernih novacah, rimskih, turskih, ugarskih, talianskih itd.

c) Sto osamdeset i četiri komada raztikih novacah miednih, tučnih, bakrenih, rimskih, ugarskih, ruskih, talianskih itd.

d) Povelju cara Franje Josipa, kojom se pokojniku podieluje red Marie Terezie i š njim skopčani Baronat.

Naznačenje prinesakah godišnjih po članovih:

G. Vranicanji Nikola, platio pogodišnji prinesak 2 for.

G. Dr. Zoller u Krapini, platio prinesak za god. 1856 4 for. i poštarinu za gospod. list 1 for.

G. Dr. Medanic u Rieci, platio prinesak za god. 1856 4 for. i poštar. za list 1 for.

G. Kovačević Josip, župnik u Gradini za gosp. list od godine tekuće 1 for. platio 30 kr. više, koji se u prinesak godišnji računaju.

G. Magdič Mato, c. k. uprav. računst. u Varadinu, platio za gosp. list 1856 1 fr., više platjen forint prikazuje blagajni.

G. Poljak Jozo, kapelan u Križovljanih platio dug za god. 1854. 1855 i prinesak za 1856; ukupno 12 fr. i za list od godine 1855 1 for. 30 kr.

G. Stojanović Mio, c. k. učitelj u dolnih Karlovcih prinesak za god. 1856.

G. Milić Stanko, c. k. kapetan i. gradski načelnik u doljnih Karlovcih prinesak za god. 1856.

Po nečlanovah.

G. Muha Vatroslav, ravnatelj Gymnazie u Požegi za list od 1856 3 fr.

Čitaonica narodna u Rieci za list gosp. poluljetno 1 fr. 30 kr.

G. Radovanović Dimitria, c. k. Šumar u dolj. Karlovcih za gosp. list 1856 3 fr.

G. Jakić Antun iz Rieke, za poljetje prvo za gosp. list t. god. 1856 1 for. 30 kr.

Cienovnik.

Gdje?	Mjeseca	pšenice		raži (hrži)		napolice		ječma, (jačmena)		zobi		kukuruza		proje (prosa)		helde (hajde)		krumpira	
		Mjerov (vagan) po																	
		fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	k
U Bagu	16. siečnja	7	20	—	—	—	—	—	—	—	—	5	20	—	—	—	—	—	—
„ Bakru . . .	8. pros.	7	—	5	15	5	10	4	—	3	40	5	20	3	10	—	—	—	—
„ Belovaru . .	20. siečnja	4	—	2	50	—	—	2	40	1	40	2	40	2	20	1	50	—	—
„ Brodu . . .	17. siečnja	5	—	—	—	4	30	2	10	2	—	3	—	—	—	—	—	1	—
„ Delnicah . .	30.	9	30	—	—	—	—	4	5	3	20	6	27	—	—	—	—	—	[illegible]
„ Glini	27. pros.	4	30	3	20	3	—	2	30	1	20	3	20	3	—	—	—	2	—
„ Gospiću . .	3. prosinca.	6	—	—	—	—	—	4	—	1	30	4	40	3	40	4	—	—	—
„ Karlovcu . .	27. pros.	6	—	—	—	4	20	2	30	1	45	4	50	—	—	—	—	—	—
„ Koprivnici . .	4. pros.	6	30	4	50	—	—	—	—	3	—	3	20	3	20	4	30	—	—
„ Kostanjici . .	26. listop.	4	45	4	—	4	20	2	36	1	15	2	40	2	30	6	—	—	—
„ Križevcih . .	28.	6	30	5	20	5	40	4	—	3	—	4	30	4	—	4	—	—	—
„ Novoj Gradiški	15. listop.	4	30	—	—	3	30	2	—	2	—	3	20	—	—	—	—	1	12
„ Ogulinu . .	17. listop.	6	10	4	—	5	—	3	—	2	40	4	—	4	—	—	—	—	—
„ Osěku . . .	28. pros.	5	30	4	48	—	—	2	12	1	48	3	12	—	—	—	—	2	30
„ Otočcu . . .	16. siečnja	7	40	—	—	6	36	5	50	4	40	5	55	5	10	5	40	—	—
„ Petrinji . . .	19. siečnja	5	—	3	40	2	30	2	10	1	20	3	—	—	—	—	—	—	—
„ Požegi . . .	15. pros.	6	—	5	—	—	—	3	—	2	—	3	50	—	—	—	—	—	—
„ Rěki . . .	28. srpnja	8	—	6	—	7	—	4	40	3	30	4	—	—	—	—	—	—	—
„ Senju . . .	16. siečnja	7	20	5	—	5	40	4	20	2	30	4	20	—	—	—	—	[illegible]	2
„ Sisku . . .	28. pros.	6	—	—	—	—	—	3	20	1	15	3	15	—	—	—	—	—	—
„ Slunju . . .	17. siečnja	6	30	—	—	—	—	—	—	1	30	2	50	—	—	—	—	—	—
„ Varaždinu . .	29. stud.	6	10	3	6	—	—	—	—	2	—	4	6	—	—	—	—	3	—
„ Vinkovcih . .	24. listop.	4	34	4	17	5	7	2	17	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—
„ Vukovaru . .	—	4	20	—	—	2	51	1	56	2	51	2	58	—	—	—	—	—	—
„ Zagrebu . .	29. stud.	6	58	4	33	5	12	3	30	1	40	3	20	—	—	—	—	2	20

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom Franje Župana u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 5. U Zagrebu dne 1. veljače 1856. GODINA IV.

Livade.

Ciena i vriednost livadah u našoj zemlji dosti se neuvažava, i tamo gdje gospodari uvidjaju vriednost livadah ipak na nje nepaze tako, kako bi trebalo. Gospodari povećji i isti takodje seljani iz onih okolicah, gdje im je bog liepše livade dao, rado voze svoje sieno na prodaj, videći da se sieno u svako vrieme dobro može prodati i da im vazda daje gotov novac. — Nu kamoli bolje, da se sieno neprodaje u velikoj mjeri, pa da se obrati na krmlenje, bilo bi jačje marve, više gnoja i boljih poljah. Ali pored svega toga vidimo, da su većjom stranom livade zapušćene, da po njima rakita raste i ino grmje se pomnožava, niti neće naš seljan, da grm iz početka, kada nikne, izčupa i izkrči, već ga puštja, da raste, ugiblje mu se kosom, dok mu nakon polak livade obuzme, i dobitak u krmi mu prikrati. — Vode se razlievaju po najliepših livadah priko mjere, potaplju sieno i utuše bolje rastlinje, tako da se zatim šaš, sitinac, trska i rogoz šire, gdje bi imala rasti sitna trava.

Svi se gospodari izkusni u tom slažu, da jedna ralj dobre livade više vriedi, nego ralj najjačje oranice. Ta svako djete znade, da bez dobre i dovoljne krme neima dobre marve, a bez dobre i dovoljne marve da neima dosti gnoja, bez gnoja pako neima plodovita polja, dakle neima hleba, nakon: bez hleba neima života. Čislo ovo dosliednih istinah tako lahko razumljivo je, da o njem niti posumnjati nije moći, pak ipak malo imade gospodarah, koji bi pred očima imali važnost ovih istinah

Prava valjanost livadah, da kako, nestoji samo u kolikoći krme, nego u kakvoći travah; neobhodno je potrebno za dobra gospodara, da bar po nješto pozna trave, koje dobru krmu daju. Mi smo u predjašnjih listovih opisali one vrsti travah, koje u tu struku spadaju; nu ako i nebi se zahtjevalo to poznanje, to bi ipak od najvećje nužde bar to bilo, da se na ona zemljišta, na kojih je bog pustio travu rasti i koje smo si za košnju opredielili, većja pozornost obrati. Trebalo bi bar toliko činiti, da se hotomice nezatiraju. Tko nezna n. p. da naši seljani u neshodno vrieme marvu svoju po livadami pasu? tko nezna da većjom stranom kasno kose? da livade nikada nečiste niti negnoje? Pak odkuda bi vavjek dobra krma rasla, kad se zemljište nikada nepodpomaže?

Razmjerje ono, koje bi trebalo da obstoji medju oranicami i livadami, takodje zlo je. Zahtjevanje gospodarstva glavno u tom stoji, da vazda više bude zemljištah za proizvod krme nego li za sijanje zrnovitih biljkah; inače nije moguće hraniti primjeran broj marve niti proizvoditi dovoljno gnoja. A to baš kod nas fali; svaki gospodar kod nas ima više oranicah nego livadah, te zato propada marvogojstvo i propada plodovitost poljah.

Obično se naši gospodari tuže, da im žito svakovrstno zlo plaća; pšenica nedaje više nego 4, 5—7 zrnah, zob 7—10, raž 6—10. Zašto? — Zato, jerbo polja izsisana slabo gnojena neimaju jakosti; strn udari sasvim u slamu i kad najliepšu pšenicu il raž vidimo na polju, a to dobimo praznu slamu bez zrnja. Uzrok tomu sigurno leži u nedostatku dovoljne i dobre krme; marve je malo, slabo se hrani, malo je gnoja za velikoću poljah, i ono što imade gnoja, vozi se velikom stranom u vinograd, a polje ostane pusto. Misle naši gospodari, da se zemlja počine i tako ojača, kad lieto il dva stoji kao cielina; ali to nije tako; baš u prometu, u prevratjanju, u obradjivanju, gnojenju i shodnoj promjeni usjeva jači se zemljište i uzdiže se plodovitost njegova. Gledajmo bašće, tamo se vazda kopa i gnoji, sádi i sije, pak sve najbolje raste.

Livade dakle treba držati u cieni i gdje ih neima od naravi tamo ih valja umjetnostjom i trudom prirediti, te na oranicah krmeće bilje, ko što je detelja, sijati, marvu koliko moguće gojiti, gnoj spravljati, shodno se š njime koristiti i tada oranice u manjem broju nu dobro obradjivati; iz toga će sigurno sliediti, da će polje roditi i trud gospodarstva naplaćen biti.

Lj. V.

Crte o razvitku naše zemlje.

Po niemačkom izradio R. L . . . u Stelniku.

III.

Dosele smo sliedili nutarnost zemlje te naveli neka izkustva i opažanja, na kojih temelju se je obračunalo, da je zemlja još uvjek u svojoj utrobi ognjivotekutna. Osim toga imade i gore na površju zemaljskom mnogobrojnih i osnovanih pojavah, koji neobaljivo to isto dokazuju. Predaleko bi nas vodilo, da bi htjeli ovdje svekolike na obzir uzeti, već stegnimo pogled na tri ponajglavnija. Tko od štovanih čitateljah nepozna vruća i topla vriela, koja nam većom stranom za zdravlje služe te kamo u ljetno doba grni imućniji narod jatomice ne toliko s toga, da doskoći pravoj nevolji i potrebi, već iz običaja, navade, zvjedljivosti i rad udobnosti, zabave,

veselja, naslade, zalihe i raskošja? Tko nepozna onaj divni nu strahoviti naravni pojav, koi nam se prikazuje u neizrečenoj krasoti buknućem vatrometa (vulkana) ili tko se bar nesjeća opisah i pripovjedanja raznih putnikah, koji su imali sreću vidjeti tečajem svog života taj uznositi prizor svojima očima? Tko nepamti već takov časak, kad se uz očevidnu trešnju zemljišta polupaše stakla na prozorih, kad jaki zidovi popucaše i pučanstvo time i uznemiri i uzbuči, premda nije nimalo tako pogibeljno; ili tko nije već čuo i čitao o onih strašnih zlokobnih slučajevih, kad se uz nutarnje kolebanje tresaše zemlja, kad visoke gore klimahu, cieli otoci u jedan mah potonuše a čvrsti gradovi, koji bi inače vjekove zubu vremena odoljeti mogli, se porušiše te tako sve naviestivaše propast jadnomu čovječanstvu? Tko nije slušao pečalnim srcem dirajuća pripovjedanja o onih nesrećah, štono su zadesile prastari i prestolni grad Lisbonu u zemlji Portugalskoj i naš domorodni prije cvatući Dubrovnik, u kom je od tog vremena netom pronikavša vila — pjevačica zamukla? Promislimo samo, koliko je tu životah nestalo te koliko prouzroči otaj žalostni dogadjaj jada i pečali onoj strani pučanstva, što ostade nekom malom srećom na životu; kako su ju dopale pretrpivšu toliki strah i trepet težke muke, kako ju je tjerao taj opaki udes, lišenu kuće i kućišta i punu predsudah, tresućim glasom kruha proseć od nemila do nedraga, samo, da si ovaj tužni život produlji! — Dosista ovakva čemerna pripećenja znadu čovjeku mnogikrat ovaj sladki život vrlo ogorčati. — Nehoteć odviše stranputice udariti, projdimo opet na stvar, o kojoj smo i nakanili govoriti. Pomenuta vruća vriela, vatrometi i potresi najjasnije i najrazložitije dokazuju, da je izpod površine sve ognjivotekutno. Na cielom površju zemaljskom, pače i u najstudenijih predielih nalaze se vruća vriela, koja izviru, kao što je poznato, veoma iz dubokog; tako n. p. još nije ni dan današnji nikomu za rukom pošlo, da izmjeri dubljinu vrutka u Karlovih Varih (u Českoj) i Geisera na Izlandiji, iz kojeg potonjeg izvire velikim šumom sasma kipuća voda. Ta vriela imadu naravno od zraka nezavisnu preveliku toplost te su obično proizvod vulkanskih pojavah.

Sva je pako prilika, da su vatrometna izbacivanja najvjernije glasonoše o nutarnosti zemaljskoj. Od sviuh masah, što ih suklajući vatrometi u utrobi svojoj raztopljuju i izbacuju, najvažnija jest lava. Razžarena tekuća lava, izljevajuća se iz predubokih vatrometnih ždrielah, imade čestoput u sebi vrućinu od 2000° Cel. Ona se otrdi na zraku malo po malo iz vana te se takodje nakon dužeg vremena (višeput stopram poslije 100 i više godinah) okameni. Okamenine od lave nalike su veoma na ostalo kamenje, što ga mi nalazimo na površju zemlje, na njojzi prevelike gore i ciele prediele sačinavajuć. U tu vrst kamenja broje se medj ostalim čadjač (Basalt) i rapavac, trachyt. Tako sastoji okamenjena lava odavna već dogorielih i ugaslih vatromietah u sriednjoj Francezkoj (Auvergne) u Kataloniji, na Renu i u gori Eiffel iz čistog Basalta i Trachyta. Odatle se može izvoditi, da su nekoč po svoj prilici ote mase Basalta i Trachyta bile ognjivožidkaste. Basaltu i Trachytu naliči to po sastavu i organizma, te gledé spoljašnosti i drugo kamenje, navlastito pako Porphir i stanac (ljutac,*) Granit) tako očevidno, da punim pravom i ovo kamenje, koga imade znamenita čest u zemaljskoj otvrdjenoj kori, držati smemo za negdašnju ognjevitu žitčinu.

Toliko znamo izviesto opažavanjem, da su potresi sa vatrometi u zajedničkom savezu, jer prije, nego što oni stanu sipati vatru, naznačuje to obično drmanje i potresanje zemljišta. Odatle sliedi, da obadva ta pojava prouzročuju iste moći, koje se različno pokazuju.

*) rectius i zraik.

Nješto o voćarstvu.

U razpravah c. k. gospodarskog družtva u Beču priobći g. Weigert sliedeća:

U ovo doba, gdje se parobrodi, željeznice i brzojavi natecaju, kako da vrieme i prostor unište, požjuda ugrabi takodjer voćarnika za time, kako da bi mogo očekivani plod svog truda ranije uživati; jer obično 6—8 godinah prie projde, nego se plaći svoje radnje nàdati može. Ako čovjek tomu priračuna još 3, 4, godine, koje divjak u svom rastenju prie nego se ciepi (kalami) potroši, onda moći je kazati, da će prie 10 godinah projti, nego ti voćka očekivani sád donosi.

Moći je viendar i u tom poslu vrieme prikratiti, što je pisatelj ovih redakah izkusio; pokazao je on skupštini stoprv god. 1855 ciepljenih trešnjah, višnjah, šljivah, azarolah, kajsiah itd., koje su sasvim napupljene bile, il se stranom jurve u podpuni cviet razviše, te će sigurno buduće ljeto uroditi.

Nekoliko riečih o načinu da progovorimo, neće suvišno biti.

1. Nedam si višeljetnih divjakah u šumi izkapati; ovi nisu dobri, korenje im je zlo, treba im više godinah, dok se pomognu, a riedko kada im je i stablo valjano. — Ja sijem koštice, pak upotrebljivam jačje šibe u budućem ljetu za okuliranje, ili pako izpučem ih na jesen iz zemlje, pak ih presadim na zavjetnu mjestu.

2. Obično se ciepi u više godinah staro drievo u travnju; nu u to vrieme ima više drugih radnjah vrtnjih; sušeći vjetrovi, iznenadna vrućina, ko što i jačji mrazi škode često, osobito kod višjih drievah. Ja preduzimljem cieplenje u sobi po padnutju listja na jesen i kroz cielu zimu, posadim 3—4 tako ucieplјena stabaljca dobro prirezana u lonac, čuvam ih na sigurnom mjestu od zime, pak gledam s veseljem u proljetju, kako mi je malo gdjekoj ciep uzfalio.

Rana, koja se kod cieplenja ureže, ima dosti časa tri, četiri mjeseca cieliti, te se ona za godinu danah sasvim izgubi.

3. Voćarnici na selu običavaju drievo ciepiti već posadjeno, pak onda ostane tamo, gdje je ciepljeno, ja protiva tomu moje ciepe poslie izminutja jedne godine vadim iz lonacah i namjestjivam ih polag volje, sadim ih duboko tako, da zemlja ciep pokrije; ciep, ili upravo mjesto, gdje je divjak ucieplјen, puštja čestoputi novo koreniće, te tako se dobije odmah pravokoreno, plemenito drievo, koje se odrezcima bez ikakovog kašnjeg cieplenja pomnožati može.

4. Ova stabaljca ucieplјena i iz lonacah presadjena mogu se polag jakosti svoje ili na nizko držati, ili na visoko puštjati; te će nakon malo godinah veselo uzrasti i dobro roditi.

5. Ako hoćemo, da nam voćka rano rodi, moramo ju tako držati, da njekim načinom strada; mora se n. p. mjesto stjesniti, svržje privinuti, rezati ili raniti. budući da s voćkami biva, kao što i s ljudma, koji, kad se predobro hrane, mnogo traže i zahtievaju a malo čine i proizvode.

Sastavitelj ovih redakah znade, da pojedine stavke ovdje navedene nisu nove; tako vrtljari okuliraju po zimi ruže, tako i oni zakapaju ciepe svoje, da iz uciepljenog mjesta novo korenje dobe; nu to, da bi se način ovaj odgojivanja i presadjivanja stabaljcah upotrebljivao, da bi se ciepilo i presadjivalo zajedno, to mi nije poznato niti iz knjigah, niti iz izkustva.

(Wochblit. der k. k. ökon. Gsll. im Königr. Böhmen).

Gospodarske črtice.

Kako se gomoljno rastlinje može čuvati priko zime.

Gomoljno rastlinje, ko što su: krumpir, repa, celer, mrkva itd. može se najbolje čuvati u podrumih ili u kotarkih.

Podrum mora biti osiguran proti zimi, nu nesmije niti pretopalj biti, osobito pako treba, da se od močvarí brani. Podrum treba takodje da ima prozorah, da zrak uniti može: kad je zima jaka, onda se prozori zatrdjuju konjskim gnojem; kad je toplie, mogu bit otvoreni. Prie nego se rastlinje unutar meće, ima se podrum izčistiti, prozračiti, i izsušiti. Ako dno od podruma mokro je, onda neka se trnje položi nanj, a na trnje daske. Gomoljce (Knollen) nesmješ visoko nasipati, jer bi se skurili i gnjiti počeli. Prvo vrieme poslie toga, kad rastlinje bi u podrum spravljeno, valja da budu po mogućnosti vrata i prozori odprti kroz cieli dan, za da može onaj izlap, koj se razvije, izajti. Odpiranje vratah i prozorah neka uztraje tako dugo, dok se zima neprijavi; tada se samo onda odpira, kad su liepi, sunčani dnevi. Valja više puta pregledati gomoljce, izbirati ih, te one, koji počimlju gnjiti, odmah izbaciti; ako krumpir počimlje klicati, onda drži prozore odprte, razgrni ga i od veljače počamši progrinjaj ga svaki dan. U tu svrhu uzimlje se vejača (Schüppe) nu ne drvena, ko što se obično kod vejanja žita upotrebljiva, nego željezna od ozdola prodrta; okrajak je po dva tri prsta širok, na obih stranah koritasto svinut, uzduž protegnuti su pruti željezni.

Kotarke (Mieten) sliedećim načinom slažu se: Gomoljci se nasipljn na tvrdo sbitu zemlju u kupe do 4—5 stopah visoke; kupi treba da budu šiljasti, doli 5—8 stopah široki; kupi pokriju se ritkom tako, da lati gori stoje; odozgor takodje položi se slama a na slamu dojde ponješto zemlje, odozdola se takoje kup samo do polovice zemljom osiplje, za da može izlap rastljinski prosto razviti se; kada se zima približuje onda se cieli kup zemljom zasiplje u debljini od 1—2 stope; na zemlju može se jošte nabaciti gnoja konjskog, trstike ili inog listja.

Ribe se daju najbolje čuvati u posudi punoj friške vode; ova voda mora svaki dan promjeniti se; za njekoliko danah daju se ribe najbolje čuvati, kad im se u usta metne komadić hleba (kruha) u rakiu namočeni; ribe zaklane mogu se dobre uzdržati — za njekoliko danah — kad se osole, ili octom (sirčetom) poliju.

Gospoda članovi družtva za poviestnicu i starine Jugoslavenah obzirno na svoje godišnje prineske naputjuju se, da ih tajnik istoga družtva gosp. Janko Ev. Borovečki, nadstojnik naukah u ovdiešnjem c. k. konviktu prima.

On je izuzamši po školnih danih vrieme od pol 8 do pol 10, što u crkvi i u školi, onda po četvrtcih od 8 do 10 prie podne, po istih pako četvrtcih, nedjeljah i svetcih poslie podne od 2 do 4, što na šetnji sprovadja, kod kuće.

Družtvo povjestnice.

Platiše godišnji prinesak za družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah: *)

G. M. Novak, za god. 1856.
" I. Ev. Borovečki, za god. 1856.

*) Polag prvašnjega običaja priobćivat ću u ovom listu gospodu položitelje god. prin. za oto družtvo, stranom zato, da se mogu dotičnici umah uvjeriti, jesu li njihovi prinesci u odredjeno mjesto prispjeli, makar ni nisu namirah dobili, kada su iste prineske poštom poslali, a stranom da se njekoji troškovi, s pošiljanjem namirah skopčani pištede.

J. Ev. Borovečki,
tajnik i privr. blagajnik istoga družtva.

Od nekojih pogriešakah, što su se u članak: „Crte o razvitku naše zemlje" u br. 2. i 3. uvukle, izpravljamo ovime ovu poveću na drugoj strani, lievom stupcu i u desetom redku broja 3.: „Pogledajmo i promotrimo pobližje jedno od triuh carstvah prirode: zvieri; — kakov je tu red, svez i ustroj. Doduše različne su veličine a i različna imadu svojstva, premda su na jednoj zemlji i premda ih jedno sunce grije; ali sve to biva samo po nekom redu i u zajedničkom svezu." Ostale manje većim djelom ortografične pogrieške ostavljamo, budać da nesmetaju na toliko, na izpravak blagoj volji čitateljah. Naša težnja jest, da se razumiemo!

Dopisivanje uredničtva.

G. članu Fr. L. . . u Sisku. Loza vinska predat će se ovih danah ovdje u špediciu Leutzendorfa. Račun je poslan; novci se polažu kod poslovoditeljstva.

Poziv na prvu izlogu gospodarstvenu,

koja će začastnimi — i novčanemi nagradami providjena, držati se u Parizu od 28. svibnja do 7. lipnja 1856.

Poziv ovaj u svih gospodarskih novinah i časopisih razglasen je, te se i mi obvezane držimo u gospod. listu na znanje ga obćinstvu dati. Znamo dobro, da će se težko tkogodj najti, koj bi imao volju, ili koj bi se usudio na ovakovoj svietoizlogi učastvovati; šta ću poslati? kako ću poslati? — To je daleko! — šta meni toga treba! — Tako će po prilici govoriti gospodari naši.

Istina do duše, da to za neizkusna čovjeka nije malena stvar, uputit se na koje mjesto nepoznano, miešati se u poso, kog nerazumemo itd.

Mi smo u listu gospodarskom potaknuli ideu o tom, kako da bi se mogla ponajprie doma kod nas izloga za domaće naše proizvode urediti, za da se upoznamo, da se uviežbamo, da vidimo, što imamo, što možemo, nu idea ostade do sada bez svakog odziva. — Šta ćemo dakle! — dem nicht zu rathen, dem ist nicht zu helfen!

Na izlogi francezkoj moći će svaki učestvovati, jer će se primati predmeti iz svih strukah gospodarstva; carska vlada francezka preuzet će vozne troškove od francezke medje na se.

U prvom poredku će biti: Gojna životinja. 1. razdiel: m a r v a; u tom razdielu je više odsjekah po skotovih; (Raçe) nagrade su od 1000 do 300 frankah. — 2. razdiel: o v c e; istom tako po skotovih razdjelene sa nagradami od 600 do 350 frk. — 3. razd. s v i n j e od velikog skota sa nagradami od 300 do 180 frk.; od malog skota sa nagradami od 300 do 150 frk. (Produlenje sliedi.)

Poziv.

U životu svakog pojedinog čovjeka, koj je i malo poslen, imade vazda puno kojekakovih radnjah, poduzetjah i brigah, jer bez toga nije si moći predstaviti ni živahnosti, ni napredka, — a kamo li da uzmemo život cieloga naroda, gdje nikada mira, ni obustanka biti nemože. Sto imade dogodjajah, sto imade potrebah, i sto predmetah, koji nestanoma rukujući se, nam zajedno pružaju priliku za radinost, te od nas zahtievaju, da posleni budemo.

Medju mnoziemi nadležnostmi, koje nam pripadaju u gospodarstvu jednog naroda, prvija mjesta zauzimlje ona: da u s p o m e n u n a z a s l u ž n e m u ž e v e v a z d a s v e t o d r ž i m o.

Narod, koj nečasti i neslavi imena pokojnih svojih sugradjanah zaslužnih, on stoji na nizkom stepenu izobraženosti duševne i materialne.

Dusi zaslužnih muževah stvorišè povjestnicu naroda; oni su predstavnici veličoće narodne, oni su zviezde na nebesah, koja bi inače tamna bila, oni su mierilo krieposti i slave narodne.

Njeka velevriedna lica izmedj naših domorodacah plemenito misleći pobotješe uspomenu na zaslužnog našeg pokojnika V a t r o s l a v a L i s i n s k o g a probuditi, te malu glavnicu spraviti u to ime, da se truli križ, koj na zapuštenom grobu stoji, i na kom se jedva ime pokojnika čitati može, obnovi i sa postojaniim spomenikom zamieni. L i s i n s k i je bio početnik naše muzike narodne, njegov talent za tu struku bio je velik, i njega su priznali Česi, koji kao sudci na polju muzikalnih umjetnostih valjano govoriti mogu. L i s i n s k o v o ime zaslužuje to, i mi štujemo sebe kad slavimo njega.

Za spomenik Lisinskoga pokloniše:

Gospodin	Petar Preradović, c. k. major	10 fr.
„	Ambroz Vranjicanji	20 „
„	Mojsia Baltić	5 „
„	Ivan Kukuljević (plat.)	5 „
„	Iv. Ev Borovečki	— 20 kr.

Priobćujemo žalostnu viest, da je najbolje nàde mladić svim ljubiteljem narodnog izobraženstva našeg dobro poznati i od njih velecienjeni: M i l a n B u b a n o v i ć u 20. godini života svoga dne 27. siečnja t. g. u Varaždinu preminuo. Naš narod izgubi opet jednoga izmedju riedkih onih sinovah svojih, koji nehlepteći za razvietlenjem inostranim, u svom življu traže uviete za napredovanje! Lahka mu zemljica!

Traži se za njeku gospoštinu jedan d v o r s k i, vješt i dobrog ponašanja čovjek; pobližja mogu se saznati u kancelarii gospodar. družtva.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom Franje Ž u p a n a u Zagrebu.

Svake subote pol arka.
Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 6. U Zagrebu dne 8. veljače 1856. GODINA IV.

Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarskom i obrtnom.

Od Lj. Vukotinovića.

III.

Velevažnu stran naroda sačinjavaju žitelji gradovah i trgovištah; oni predstavljaju trgovinu, obrtnost i zanate, oni predstavljaju znanosti, umetnosti i život gradjanski. Po stepenu izobraženosti gradskih žiteljah, po njihovom ukusu, po njihovih zabavah glavnih, po njihovom držanju ćudorednom, po njihovom imućtvu sudi se na izobraženost cieloga naroda, na imućtvo cieloga mal da ne naroda.

Značaj pučanstva u naših gradovih prosuditi baš nije mala zadaća. Što se gradjanah u strogom smislu tiče, t. j. zanatliah, meštrah, to moramo spoznati, da domaći žitelji, tako zvani izleženici (Anthochtones, Ureinwohner) većjom stranom samo nižje vrsti zanate u svojih rukuh drže. Naši Hrvati i Slavonci čižmari su, opanjčari, remenari, čohaši, kovači, nožari, kotljari, užari, gumbari, lončari, mesari, — krojači gospodskih mužkih i ženskih opravah, urari, srebernari, zlievari, bravari, tokari, slastičari, staklari, itd., po gdjekoji su samo Hrvati il Slavonci — nu ovi već, da kako, višjom izobraženostjom odlikovani, inostranim se diče obrazom, te se riedko gdje šta hrvatskog vidi na njima. Naši domaći meštri gore izbrojene zanate tjerajući obitavaju većjim dielom u predgradih; malene su im kuće, oni se drže sveudilj staroga duha i starih navadah, njihovi sini riedko kada postanu šta drugog, nego ono, što im je otac bio. Ove vrsti gradjanom težko je pravi značaj pronajti, i svakako težko će bit reći, eda li medju zanatlie ili medju poljodjelavce spadaju; velika čest njihovih radnjah i zabavah k plugu i motiki ih zove, te velika čest njihovih dohodakah iz polja im dolazi, tako da čovjek težko prosuditi može, jeli polje, jeli zanatnica (Werkstube) važnii dio njihovog života. Gradjani ovi pravi su stari jošte Hrvati nepokvarjeni, u načinu života svoga držeći se običajah onih, koje su praotci držali; u zanatu i obrtu — doduše — nisu činili veliki napredak, 'nu može se reći, da oni čestito izpunjivaju svoje mjesto, koje im je u družtvu gradjanskom pripalo; meštri ovi sačinjavaju prelaz iz stališa seljačkog na gradjanski; njihova glavna zadaća je potreboćam prostieg naroda u izvanjskom i kućnom životu njegovom zadovoliti, iz druge pako strane svoje polje obdjelati, za da time sebe i obitelj svoju laglje odhraniti mogu; od ovih meštrah najvećma zavisi kroj haljinah seljačkih i značaj onih odjećah, po kojem ove odjeće svojstvenim i narodnim postaju; zavisi stroj razna orudelja, kojim se seljaci u obradjivanju svoga polja i u izvršivanju inih svojih radnjah gospodarskih služe; zato njihov upliv na prostog seljaka od velike je važnosti.

Novčana aristokracia, povećji najme: obrtnici i trgovci oni po značaju svom priliče i ovdje — ko što po naravi njihovih zabavah biti mora — jedan drugomu, i svi jednomu; njihova težnja jedna je, i njihov značaj jedan je. Našim domaćim veletržcom bi se možebiti predbaciti moglo, da su samo podupiratelji inostranog prometa i inostrane ovuda samo prolazeće trgovine; onamo pako nikada smjerali nisu, da bi ikojem proizvodu domaćem na sveobćem trgu mjesta i imena pribavili. Nu zato ili neimaju dovoljne znanosti i volje, ili neimaju dosti imućtva.

U ostalom svaki, koj je pozorno motrio gradjanski stališ u zemlji našoj, mogo je opaziti, da u njem imade najmanje narodnog samoćutja i narodnog ponosa; izuzamši ono njekoliko čizmarah i opanjčarah, ostali svi zanatlie i trgovci neosjećaju u sebi iskre ljubovne, koja bi im grudi naškim ugrijala duhom. — Gledajmo im napise po dućanima, gledajmo im knjige i poslovnice njihove, slušajmo im razgovore. — Tu odgovora daljeg netreba. — Nu ako stvar upravo uzmemo kako jest, to se tomu nitko čuditi neće. U našoj domovini nemogosmo se do sada ništa naučiti, izvan jus i theologiu. Izobraženje dakle obrtno i trgovačko, poznanje toliko zanjimivih i koristnih strukah u teknici i prirodoslovju morao si

je svatko izvan zemlje pribavili, time je upio duh učilišta, na kom je bio, i prisvojio si njeko ponašanje značajno od onih okrugah, u koje je stupio. Uplivi i utisnutja ovovrstna neizbrisima su, budući da dolaze od zabavah onakovih, kojimi se kruh služi, a to kod množtva više važe, nego finia čuvstva, pomanjemu broju ljudih poznana.

U naših zanatliah i obrtnikah neima nikakove živahnosti, naši domaći ljudi neimaju smionosti u poduzetjih svojih, i premda to nitko tajiti neće, da Slavjani neimadu mnogo talenta, mnogo oštroumja, mnogo sposobnosti za svakovrstni nauk, a osobito mnogo naravske vještine u rukotvorju, to ipak žalibože naši spavaju gledeći na obe oči, i držeći ruke prekrštjene, mora inostranac da nam radi, i da novce povuće, — a domaći bi sigurno načinio tako — ako ne i bolje! — Naši ljudi ako i razume, ako i znadu štogodj proizvoditi a to je velika falinga, da neznadu prodati, neznadu od sebe dati, ko što Njemac veli: „sie können es nicht von sich geben.“ Nije to bez svrhe, kad čovjek velike annonce pravi, debelimi slovami štampa, viče i larma, da se sviet obzire; tako ljudi hoće; koj zna vikati, njega ljudi čuju, koj čedno stoji, makar da je pun svega dobra, neće ga nitko ni pogledati.

Iz toga što neima dosti duha ni života u naših zanatliah i obrtnikah, neima takodje ni uzmaha duševnoga, neima napredka materialnoga; naši zanatlie neimaju samoćutja, neimaju želje uzdignuti se, požuriti se, proslaviti se, — da bi se i o njimi znalo, da ume štogod dobra i čestita načiniti. Zato se kod nas ništa novoga neproizvodi, staro se nepoboljša, te tako čamenje traje od starodavnih vremenah; neima prometa, neima trgovine, neima novacah: značajna biljega vidi se jasno i u ovom razdielu žiteljah ona ista, koja i kod seljakah u oči pada, a ta biljega je: nehajstvo i lienost.

Naši domači zanatlie, obrtnici i trgovci neimaju sada drugo šta važnije i prešnije činiti, nego o tom nastojati, da im se sinovi uče i to svojski uče ne samo ono, što im otac misli, da je za zanat potrebno, nego valja se s nauci tekničkimi upoznati i malko više pomisliti; u naše doba, gdje se rado sve pretjerava, i izvanjskim oblikom civilizacie i elegance ukrašuje, nije dosti da čizmar dobru i čvrstu poplat metne, da krojač frak sašije tako, da se odmah nerazpori, i da dobro priležе tielu, — ne, to nije dosti, čizma i frak mora u svom kroju imati njeku graciu, mora imati uzmašnost, punu liepote i duha!

Treba se držati, da ostanete na svom mjestu, jer će dojti drugi, koji znadu bolje, pak će vas izrinuti, a vam bude žao!

Nefaljeno predstoji tà sudbina našim zanatliam i to najvećma prostijim meštrom; ako se uvede sloboda zanatah, ako cehovi prestanu, onda gotovo svi naši meštri neka bace svoja šila i noževe, pa neka se drže motike, jer će im se zemlja izpod noguh rušiti, te će ostat samo oni, koji budu hotili za tudju korist, pod tudjim imenom ráditi.

Navedene okolnosti uzko su skopčane sa poljskim gospodarstvom; poljodjelci podupiraju zanatlie, obrtnike i trgovce, ovi pako poljske gospodare, te tako oba stališa rukujući se treba da zajedno rade; samo ondje, gdje medju njimi sporazumlenje i pravo razmjerje njihovih interesah obstoji, narod biva bogat, jak i sretan.

Kako Holsteinci putar prave.

Vlastnici velikih mliečarstvah holsteinskih (Milchwirthschaften) naučili su se od Hollandezah, i to tako dobro, da oni svoj putar na trgu Englezkom za istu cienu ko što i Hollandezi prodavaju. Prie njekoliko vjekovah počeli su hollandezki naseljenici zakupljivati dojne krave po imanjih holsteinskih; način taj postade sveobćim, te još dan današnji zakupnik ovakovog mliečarstva zove Hollandez.

Hollandezi imali su u prigotavlanju mlieka, putra i sira toliku vještinu, da su iz toga mnogo veću korist vukli nego domaći, zato su s vremenom sva mliečarstva u svoje ruke dobili. U novie doba nije tako; Holsteinci naučili su se, videći kako inostranci ráde, sámi gospodariti, te sada već vlastelini holsteinski netreba drugih nego svojih ljudih domaćih. Kroz to dobi mliečarstvo veliki uzmah; kod zakupah (arendah) biaše zimsko krmlenje dojnih kravah prie jako na tjesnom odmjereno, sgrade na marofih biahu nedostatne i zle, sada, gdje vlastnik sám gospodarstvo rukovodi, krma je dobra i sgrade su ne samo dobre nego takodje liepe. Putar holsteinski sada na dobrom glasu stoji, on ne samo da je tečan nego je i postojan.

Postupanje u mliečarstvu sliedeće jest:

1. U izboru dojnih kravah gledaju Holsteinci: a) ne samo na množtvo mlieka, nego na množtvo vrhnja, (skorupa); b) na količinu putra u vrhnju zadržanog; c) na vrieme nedojnosti kravah. Sva svojstva ova prolaze i na mladi naraštaj. Osobito važna je okolnost sadržaja skorupnog u mlieku. Svaki koj krave drži i mladu marvu odhranjiva, na to neka pozoran bude, da samo od onakovih kravah telice ostavi, koje su dobre dojke, jer ovo svojstvo plodi se na potomstvu; valja dakle dobro iztražiti mlieko svojih kravah, i pobilježiti one, kojih mlieko više skorupa i u njem više putra daje.

2. Krma kravah sastoji ljetom u dobroj tustoj paši, zimom pored slame u dobrom sienu. Za pašu služe cieline, gdje crljena i biela deteljina i ine vrsti livadnjih travah posijane biše, na 3, 4 godine u tù svrhu ostavljene. Ako bi po zimi nestalo krme, onda se mrvlja žito, ječam, ili ovas, (zob).

Za da se jedna krava dobro rani kroz zimu, t. j. 192 danah, računa se 1800 funt. siena, 420 funt. žita (što toliko vriedi, koliko 1680 funt. siena) i 3800 funt. slame stranom za krmu stranom za ster; (štraju) tko ima za svaku kravu 3000 funt. siena njemu treba samo 120 funt. žita, i ako pridá još 350 funt. siena, onda žita netreba. Kolikoća mlieka, koju krava uz tù hranu daje, računa se na 1000 koršovah (peharah, kantah, — 700 ókah austrijskih) 130 funt. putra, i 165 sirah. Dohodak dobre krave dojne stoji dakle po prilici u 38 talirah, u njekih mjestah i u 53 talirah; što bi iznosilo u prvom slučaju naših novacah: 57 fr. = u drugom 79 fr. 30 kr.

3. Dobro dojenje važna je stvar; svaka djevojka ima stanovite krave svoje, koje se prie izagnanja izborom odluče i pobilježe. U dojenju pazi se najvećma na to, da se krava podpuno, do zadnje kapi podoji, jer inače najmastnie mlieko zaostane, — drugo, da se polagano, mirno, i nježno doji, drugčie bo krave mlieko u se vuku, stezaju se, što olučivanju mlieka da kako veoma škodi. U zimi je drugi red, onda nedoje sve služkinje, nego se mienjaju po tjednih. Nadzorničtvo nad dojenjem drži sluga, kravar, mliečničar; niti nesmie se prestati prie od dojenja, dokle on nedopusti.

4. Najveća čistoća svih mliečnih posudah (lambure) glavni uviet je u svakom mliečarstvu. Ako posuda nije čista, mlieko se skisa: putra neće biti mnogo, a niti dobra. Čabrice, vedrice, škafice itd. dobro se opiraju, i djevojke vazda prie nego idu dojiti, ruke si peru, te je običaj još tomu, da po primjeru Hollandezah svaka djevojka, kad doji, čabricu vode sa špondiom ima uz sebe. Mlieko se nalíva u drvene, plitne posude (tamo *satten* zvane), ove su iznutra uljenom farbom (bojom) naličene; boja uredno je crljena; kad se posuši farba onda se posude dobro hladnom vodom izpiraju dok svaku duhu izgube. Poslie svake porabe posude se toplom vodom izplave, keficom (ščetkom) oriblju (otaru) i osuše. U ljetu, kad se mlieko rado kisa, onda se svaki četvrt godine posude sve izkuvaju; voda treba da bude kipuća, posuda ostavi se u njoj 5 do 8 minutah; posuda koja nije farbana ona se pere i riblje lugom. Stepnica, (stepionica, stepijnica, Butterfass) svaki tretji dan ispari se; što tako biva: Stepnica napuni se kipućim lugom, pak se u njega baci razbieljeni živac kamen, stepnica se zatvori i ostavi se tako dvie ure; tim načinom izpari se kiseli miris, koj putar kvari.

5. Istom tako ko što čistoća mliečne posude važno je u r e d j e n j e m l i e č n i c a h. Mliečnica je gizdost mliečarstva u Holsteinu. Čist zrak i jednaka toplost (temperatura) glavne su potribe. Mlieěnica nesmije biti blizu gnojištah, svinjacah, kotacah, barah i močvarah, niti blizu zelenicah i sirnjakah; nu frižka voda studena, zviriště ili bunar treba da budu blizu. Mliečnica neka leži pram sjeveru, malko u zemlju ukopana, za da bude ljetu hladnia, u zimi toplia; ali dublja od dva stopa netreba da bude: zato mora višina vazda znatnia biti, i to po primjeru gospodarstva od 12 do 20 stopah, zato, da se zrak neprestano čist uzdrži.

Zidovi treba da budu debeli, da brane ulaz toplini i zimi: pod se obloži opekom (cigljom); za odticanje vode izplavne uredi se svrsi shodna ciev; za pokrov od mliečnice svakako najbolji je svod, (bolta) običajno medjutime se za prištedenje troškovah štakature sadrene (Gipsdecken) upotrebljivaju; tim bolje jer u povekših mliečnicah stupovi za podporu svodovah potrebni mnogo prostora zauzimlju. Krov pokrije se trskom ili ritkom. Neobhodno nuždno je da se mliečnica obskrbi dva stopa visoko od zemlje protustojećimi škuljami, (Lucken) šest stopah visoko sa prozori, a umah izpod prsnicah da imade prozračnicah, (Luftlöcher). Sve ove otvorine (Oeffnungen) treba železnimi rešetkami zatvoriti, da nemogu uniti ptice, žabe ili druge životinje.

Prozori neka budu vazda zaslonjeni tako da svietlost, nipošto pako sunce propuštjaju; sunce nesmje nikad na mlieko sijati. Gornje prozračnice neka budu odprte, da može izlap od mlieka izajti; samo kad bi zima bilo, onda se zatvaraju. Kad se frižko mlieko donese, onda valja odtvarati doljne škulje i prozore, da se zrak čisti upuštja; nu pazit se ima da propuh nebude preoštar, nalik vjetru, jer to škodi stvaranju vrhnja. Ako mliečnica nije u zavjetu, onda se škuljice od one strani, gdje vjetar duše, nesmjedu ni otvarati.

(Prod. sliedit će.)

Naravoslovni članci.

Od *Lj. Vukotinovića.*

Škodljive gusenice.

B o m b y x c h r y s o r r h o e a. L. Z l a t o g u z (Vukotinović). Der Goldafter. Lepir svilobieo: mužkarac pomanji, imade žutkasto-smedje rožičke češljaste; stražnja stran tjela je crljenosmedja; prednja stran krilah je uzka, crnosmedja, čestopnta dva para su crnih ljagah u kutu medju rubom i stražnjim okrajkom prednjih krilah. Žensko ima stražnju stran tjela bielu, na kom je debeli

zlatosmedji par vlasnatih vanjkušcah (jastučićah). Žensko je veoma lieno, po danu, kad se uznemiri, jedva da bi se gibalo. Lepir leti koncem lipnja i u srpnju.

Drievlje, kojeg se ovaj lepir drži, mnogovrstno je; osim šumskog drievlja, ko što su: dub (hrast) bukva, grabar, brest, vrba, sjeda na kruške, mušmule, trnulu, glog i ruže; na istu žutikovinu (berberis) ide i jajca polaže. Najradje ima medjutim sve vrsti voćkah, izmedju ovih osobito, šljive, kruške i jabuke.

Početkom srpnja dojde žensko i leže jaja, obično na doljnjoj strani listja. Žensko izčupa si odtragu imane lasi, nje položi i na nje postavi svoja jaja; kad je tim lepirica gotova, onda postane sasvim gola; zatim oslabi i umre. Jaja su žuta. Leži ih na jednom kupu do 270.

Gusenice izpuzaju nakon 15—20 danah, dakle koncem srpnja. Gusenice su malene, nečisto žute, zelenkaste sa crnimi glavicami, i crnim kolobarom na vratu, po hrbtu imadu četiri reda crnih piknjicah, razviju se još prie zime; najprie pojedu pod sobom ležeći list, onda si predu od jednog kraja listnog do drugog niti, i š njimi se brane proti vjetru i zimi; kasnije zapredu i drugi blizu stojeći list; u rujnu prestaju jesti i povuku se u svoj stan; samo kad je jako toplo, onda kadakad izlaze. U studenom (novembru) sasvim se ukoče. Kad listje opadne, onda im se vide velika gnjezda. Neboje se nimalo zla vremena; niti im neškodi zima, makar bila do 20 stepenah jaka.

Početkom travnja počimlju se gibati, i odmah pupje objedati; na što se odmah na izvanjskih stranah svržih i granah sakupljaju i tamo se ponješto zapredaju. Mnoge se vratjaju u staro gnjezdo, u kom ih važda njekoliko zaostaje, popravljajući ga, ako mu što fali. Zatim si mienjaju kožu; koncem travnja drugiput, okolo sredine svibnja tretjiput.

Gusenica podpuno izobrazovana škurosmedja je, na strani počamši od četvrtog kolobara ima sve po jednu ljagu bielu. Od šestog do desetog kolobara ima po hrbtu dvie crljene strieke, i što je značajno, na devetom i desetom kolobaru u sredini crljenu bradavku (Warze). Lasi stoje u zviezdolikih kukmih (Büschel). četvrti, peti i jedanajsti kolobar kosmat je. Vlasi gusenični veoma krki su; prouzrokuju po koži čovječjoj, gdje puzaju, neugodan srbeš i uzpalenje. Čim gusenica bolje raste, tim je požrljivija; objeda pupje, cviet i listje bez razlike; po tretjem okožanju razidu se po drugom drievlju i rastlju.

Zapredanje počimlje početkom lipnja; pojedine gusenice zapredaju se riedje nego više njih sastane se, napravi si cielo klupko od listja i tad se zaprede. One gusenice, koje se kane zapresti, idu na šljive. Ninfa? (Puppe) od ovoga lepira kod glave široka je, crna sa jasnijimi urezi sa oštrim šiljkom sčetinskim, grbavim, i sivo poprašena.

Lepirom, kad na listju sjede, kiša škodi; ptice ih zaradi kosmatosti nejedu, nego sjenica im trga gnjezda. Najvećji nepriatelji su im njeke stenice cimex custos zvane i druge muhe grabežne.

Načini utamaniti ih sliedeći su: kod nizkog drievlja valja jaja u srpnju i kolovozu obirati; kod višjih drievah pako gnjezda po zimi obrezavati; na to nesmje bivati prie prosinca ni kašnije ožujka, jer u travnju, kad toplie vrieme nadojde, male se gusenice jur razilazivati počimlju.

Što je mjeseca siečnja radjeno na pokušalištu.

Jame kopane za sadjenje voćkah.
Jedna tabla izravnana na njoj zrnje jabučno i krušno posijano.
Grabe izkopane za vinsku lozu.
447 fatih za novi vinograd rigolano.
Piesak za nasipavanje putah vožen.
100 fatih planjkah okolo vrta postavljeno.
Gnoj vožen.
Loza vinska iz Tuškanca izkapana.

U Lepojvesi 1 pros. 1855.

Vido Čačković, v. r.
nadziratelj.

A. Trummer, v r.
nadvrtljar.

Dopisivanje uredničtva.

G. velečast. važpr. i žup. u B. M. T. . . Kako ste volili, tako je odredjeno; g. list pošiljat će se priko Oroslavja. —

G. J. Pav. . . . u Rieki. Novci su podpuno primljeni; loze i praskvah poslat će se polag želje vaše doskora; račun će vam se u budućem kojem listu priobćiti.

G. L . . . u Sisku. Roba će se shodnim načinom odpremiti; zato neimajte brige; račun je poslan za ravnanje vaše, a roba će tek dojti, a plaće netreba dok nebude stvar u vašoj ruci.

Natečaju u br. 4. izpisanomu ima se to dotati, da se rok produljuje tja do konca siečnja, (januara) god. 1857; za da dotični proizvoditelji više budu imali vremena, priugotovlenju upitnih subvah.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 7. U Zagrebu dne 16. veljače 1856. GODINA IV.

Novi član.

G. N. J. Pacel iz Karlovca.

Pokušaj sa setvom: *Dioscorea Batatas*. Jamin. Yams.

Sveobća težnja sadašnja onamo smjera, da bi se mogo nadomjestak najti za *korun* (krumpir); u gospodarskom svietu predmet ovi zaslužuje veliku pozornost, jerbo nas je korunova bolest uplašila i brigu za budućnost uzročila, zato će gospodari bez dvonjbe o pokušaju sa setvom jamina rado izviestje naše posluhnuti.

Zanjimajući se za gori označenu težnju dala si je Visokorodna Gpja. Grofica Karolina Kostitz Rhinek u francezkih novinah jako hvaljena Jamina 20 komadah donesti.

Dne 4. lipnja 1855 prispele su naručene biljke slabo urešene 3 — 4 čola visoke; odmah on dan posadjene su u bašći na imanju Horka, u dobru crnjaču (Humusboden) pomješanu sa pognojenom ilovačom, na daljinu od dviuh stopah; okopane su četiriput i marljivo su plievljene. Vidilo se je, da jamin vijugata je biljka, zato bi nakoljen. Do 5. studenoga (gdje je imao dozoriti.) uzraslo ih 15 biljkah na višinu od 3 — 4 stopa i 5 colah; listje gladko je, sjajno zeleno, nalik jednoj vrsti bršljana, koj se Hedera rogeriana zove.

Biljke neimadoše ni cvieta ni pupja; mraz i hlad koj ih u to vrieme postiže (4 step izpod 0) nije im škodio; svaka biljka imadjaše jednog na pram kraju udebljanog, sa sivosmedjom žicastom lupinom providjenog, 6 do 10 colah dugog, i slabo urešenog gomoljca, koj je nosio klice — kao ih korun il krumpir nosi, — i o kojih rastivosti mi doduše nedvojimo, nu osvjedočeni jošte nismo. Od ovih 15 biljkah nije se na nijednoj ni traga tomu vidilo, da bi gdje dva ili više gomoljcah se ukazalo.

Gomoljci vagali su: 5/8 do 1 1/4 lota; jedan od ovih gomoljacah imao je u masi od 17 procentah: inkaše 12 proc. Cieli sutak (Gewebe) staničah i lupine nježan i mekan je, gomoljcu kuhanomu i sirovomu tèk je neugodan i dosadan.

Može biti, da su kod ovoga pokušaja mnogo škodili odnošaji mjestni, upliv nepovoljna podnebja, zemljište može biti neprimjerno itd., pak da je zato tako zlo urodio jamin; nu negledeći na to, kad uzmemo obdjeljavanje tegobnije i mali plod, to ćemo uviditi, da za našu domovinu jamin sa krumpirom niti prispodobiti se nemože, a kamo li da bi ga nadomjestiti bio kadar.

Pet komadah od ukupnih 20 biljkah ostavljevno je u zemlji da prozimuju; cima biaše odrezana, ostalo dobro ogrnuto i nasipano; koja će biti posliedica, priobćiti ćemo ljetom budućim. —

Franjo Tellesch, vrtljar.

(Centralblatt für Landeskultur in Böhmen.)

Kako Holsteinci putar prave.

II.

Za moći što bolje uzdržati hlad u mliečnici, namjesti se blizu nje ledvenica, ili pako priugotovi se uredba takova, da se pod može poplaviti zvirišnom vodom. Za zimu služi peć. Toplotina najshodnija je stvaranju skorupa (vrhnja) medju 8 do 12 step. R.; ljetom kad je zrak sparan i utušan takodje izpod 10 step. U zimi obično obar 10 step. Tiem uzrokom Holsteinci drže toplomjere u mliečnicah svojih.

Veličina mliečnice porazmjerna je obsjegu mliečarstva; nu vazda je tako prostrana da netreba nikad zdielice (lambure) metati u više redah jednu obar druge; na svaku kravu računa se 12 četvrtnih stopah.

Podrum za putar zaslužuje takodje veliku pazku; u ljetu mora hladan biti, suv i zaklonjen

od trakovah sunčanih. Prostora treba toliko, da može sva posuda prilično unutra stati; čistoća zraka, poda, i posude ovdje takodje neobhodno je potrebna.

6. Obiranje mlieka. Na to se najvećma imade paziti, da se mlieko poslie dojenja hitrom obladi, osobito kad je jako toplo vrieme. Ljetom se mlieko na plitvo nalije u lambore, po $1\frac{1}{2}$ do 2 cola; po hladnom vremenu pako više, najme: 3 — 4 colla visoko; pazi se zatim na to, da se vrhnje ili skorup obere odmah i čim prie, dok kiselina nije u mlieko udarila; čemu se medjutime u ljetno vreme težko izbjegnuti može, najtežje onda, kad bi se oluja približivala. Kak prvo što se mlieko ukisa, prestane obiranje i vrhnje se umali, jer kiselina upija u se čestice mastne i pretvara ih u sir. Tu se dakle ne samo putar izgubiva, nego i fini, čisti tèk. U toplini od 10 — 12 step. R. nastane onaj trenutak, gdje je mlieko cieli svoj skorup olučilo poslie 32 — 36 urah; u hladnijoj toplotini to biva poslie 48 — 60 urah; dulje nesmje mlieko stati, jer je prestaro, i tèk putra pokvari se. Ako je zrak sparan i grmljovit, onda kiseloća dolazi prije; ako je podrum dobar i prozračan, onda mora izkusna i vješta mliečarnica paziti, i po teku mlieka suditi, kad bude vrieme, da se mlieko obere. Za znak tomu, da je vrieme za obirati shodno, drži se u obće: kad šiljastim nožem ubodeš u kožicu skorupnu, pak ti mlieko neprovire.

7. Vrhnje se obira žlicom (kašikom) drvenom il limenom (Holz oder Blechlöffel), i metje se u za to odredjene drvene vedrice. Vrhnje što se u jednom danu pokupi, drugi dan se teplje (putra, stepa). Vedrica sa vrhnjem, ako je toplo, drži se u mliečnici; ako je hladno, a vrhnje neima do drugog dana potrebitu deblinu i ponješto kiseline, onda se vedrica postavi na toplije mjesto. Vrhnje za tepanje najpriličnije onda je, kada gusto postane, kad se iz kašike vuče nu viendar tako, da još nije sirutkom postalo. Ako nije dosti vrhnja za svagdanje stepanje, onda se vrhnju priciedi frižko dojeno mlieko; a to, da se svaki dan teplje, veoma pridonaša dobroti i finoći putra.

8. Za putranje uzima se stepica (ko što i kod nas) nu većjom stranom za vrteti; kod većjih mliečarstvah tjeralo se je putranje pomoćju konja, sada tjera se na vitlo, ili pak na kolo. Najvažnije u tom je: shodna toplost, i jednostavno gibanje.

Kad je vrhnje hladno, onda male čestice one mastne, iz kojih putar biva, tako otvrde da se spojiti nemogu; ako je pretoplo, onda se čestice mastne vazda razhadjaju niti se nemogu iz sirutke olučiti. Najbolja toplina je medju 9 — 12 step. R. Zato u ljetu treba rano tepsti.

9. Kad je putar gotov, onda se metne u korito, mlieko se rukama izpreša i putar se malko protuče, te se u komade od 4 — 6 funt. razdieli; prati netreba putra nipošto, jer mu to sladkoću i tanani tèk uzimlje. Tko će putar farbati, on to odmah neka čini te malko osoli. Ako je putra toliko, da se ciela žbanjica (badnjić) napuniti može onda se putar drugo jutro opet rukama lako premiesi, izpreša, osoli i u žbanjicu se zabije.

Solenje biva tako: putar se po koritu raztegne, sol se jednako razsiplje, i putar se onda prstima amo tamo probode. Količina soli po tome se opredeluje, kako da je putar za skorije trošenje il za dulje čuvanje odredjen. Ako se ima putar dulje držati onda ide na svaki funt putra $1\frac{3}{8}$ lot. soli.

Gori biaše reč o kravah Angelnanskih; zovu se od okoliša „Angeln" koj se nalazi na zapadnoj obali vojvodine Šležvig; skot, (fajda, plešina, Raçe) ova računa se medju: nižinski njižnji skot, t. j. Niederungs-Rasse, ko što je u nizinah i pustarah ruskih i ugarskih. Krave su veoma dobre, netroše mnogo, daju mnogo i mastna mlieka, te imaju jako dobro meso. Bója im je škura, crljeno smedja, po trbuhu i okolo vimena često imadu lisah (bielih ljagah), dlake su kratke mekane, pavuljaste, vimena velika, čelo im je široko, rogovi pritanki, kratki, bieli, naprvosvinjeni, oči mirne, pitome ali živahne.

Wchbltt. der ökon. Ges. in Böhmen.

Trgovačko izviestje iz Siska,

(koncem siečnja 1856)

Kao što je jaka studen neobično rano nastupila, tako je opet neobično brzo izčeznula, jerbo se već od prve pole ovoga mieseca naše rieke očistjene od leda nalaze i ladjoplovstvo jest otvoreno. Nu uprkos ovoj inače za trgovinu uviek udobnoj okolnosti, nalaze se svi naši trgovački poslovi i prometi u veoma zadriemanom stanju.— Najglavnia ovdešna trgovačka struka, koja bi i čitatelje ovoga lista zanimati mogla, od koje takodjer svi drugí manji poslovi ovdi kriepost ili slabost dobivaju, tojest trgovina sa žitom (žitkom) neće još nikako da oživi. — Neima znatne tražbe na nikoju stranu i u posledinje doba prodalo se samo okolo 1000 vag. stare bečkerečke pšenice po 6 for. 36 kr., i 600 nove po 6 for. za Krajnsku. — Za kukuruzu kao i za sve ine vrsti žita nitko baš i nepita, što naravski na padanje cienah jako dieluje i zato se je od strane posiednikah bojati, da će ciena kukuruzi, od koje je mnogo u dolnih stranah za ovamo opredieleno i utovareno, čim ladje sa novom (lanjskom) robom k našoj obalji stignu, u prkos dobroj kakvoći stare robe i visokoj cieni, po kojoj je prošavše godine kupovana, daleko

izpod 3 for. pasti, — osim ako se pojavi iznenada nova potreba na koju goder stranu, za koju medjutim zasada nikakvoga izgleda neima. — Tereti (natovarene ladje) koji su izmedju Zemuna i Siska iz obzira na ledenu opasnost u putu stajali, počimaju već ovdi dolaziti i dva tegleća parobroda priespieše već ovamo od kojih je jedan takodjer, sa kolonialnom terstjanskom robom tovaren, natrag odputovao. — Voda (Kupa i Sava) jest visoka — ravna obelam — zato ladjarska (tumbasarska) vozarina u Karlovac samo 6 kr. je od vagana, kod koje za vlastnike tumbasah neima nikakve koristi; nu ova nizka vozarina daje niekim posiednicima žita volju da nešto od svoih zalikah takodjer u Karlovac opreme, akoprem i tamo trgovačke okolnosti nisu baš ništa bolje od ovdešnih. — Zasada možeju se ciene žitka ovdi — bez kupacah i čverstoga temelja — ovako naznačiti:

Nova najbolja bečajska pšenica 9 for. 30 kr. stara bečkerečka 6 for. 30—36 kr., temišvarska nova 6 for. 10—12 kr., pančevačka 5 for. 20—30 kr., napolica 3 for. 50—54 kr., kukuruza 2 for. 50 kr. do 3 for., ječam 2 for. 12—20 kr., proso 1 for. 50 kr. do 2 for., zob 1 for. 20 kr.

Izloga u Parizu.

Čvrti razdiel. Koze sa nagradami od 500 frk. Peti razd. Perušad (živad) 1. red: kokoši od različitih vrstih i odlikah sa nagradami od 275, 225 frk. itd. 2. Guske sa nagrad. od 225 frk. 3. Patke (race) sa nagrad. od 75, 50, 25 frk. 8. Golubi, fazani itd. sa nagrad. od 225 frk.

Gospodarsko orudje.

Za pluge najbolje, za duboko oranje, za plitko oranje, za težku zemlju, za lahku zemlju itd., za različite sejarke, mlatenjače, mrvljice, sečkarnice, stepice itd., odredjeno je više hiljado frk.; pet zlatnih, 10 srebernih i tučnih kolajnah.

Proizvodi zemaljski.

Svi proizvodi gospodarstva zemaljskoga primaju se; ko što su: žito, sočivo, sjemenje, gomoljno i korenito rastljine, krma, obrtno i trgovačko bilje, voćje svakovrstno, vuna, šeker, vino, palinka, rakia, likér, pivo, hrana različita, kako se dulje dade držati; resnici, ključeci, od drievlja i kruškah.

Prinesci za god. prošastu.

U Siečenju.

G. Šindler Franjo, Vašprišt Kostanjovački za god. 1855 (izstupljuje)	3	fr. —	kr.
„ Eskalonc i Barts, revirnici	4	„ —	„
G. Šianski Ivan Nep., župnik Kalnički u ime prines. od god. 1855	4	fr. —	kr.
„ Nadomleinsky Ivan, revirnik u Kutinji, za gosp. list god. 1855	1	„ 30	„
„ Bäck Gjuro M., Obrlt. za list od god. 1855	3	„ —	„
„ Jellačić Kažimir u ime duga od god. 1854, 1855 i za list od god. 1856	9	„ 30	„
Ukupno	25	fr. —	kr.

U Veljači.

G. Kalina Franjo, kasnar u Slanju za god. 1855 (izstupljuje)	5	fr. 30	kr.

Prinesci ostalih članovah za god. tekuću.

U Siečnju.

G. Belas Pavo, župnik Brdovački	5	fr. —	kr.
„ Borovečki Janko, Ev.	3	„ —	„
prefekt Živković Marko, za gosp. list	3	„ —	„
„ Sianški Ivan Nep. za gosp. list	1	„ —	„
„ Neralić Vatroslav, župnik Novigradski	5	„ —	„
„ Janušić Henr. za list nošarin	—	„ 30	„
„ Pavletić Božo, c. kr. predstojnik u Bakru	5	„ —	„
Ukupno	22	fr. 30	kr.

U Veljači.

G. Zdenčaj Eduard, vlastelin	5	fr. —	kr.
„ Sermage Otto, grof, c. kr. Obrstar	5	„ —	„
„ Tkalac Božo, dug priašnjih god. najme: 1852, 1853, 1854, 1855; za gosp. list od godine 1853, 1854 ukupno	15	„ —	„
„ Kos Henrik, c. kr. financ. savjetnik	4	„ —	„
„ Kovačić Franjo, žup. Brežki	5	„ —	„
„ Gregorić Jos. župnik Peščenički	5	„ —	„
„ Petrović Gervazio, Arkimandrit u Gomirju za gosp. list	3	„ —	„
„ Ivanešević Franjo, šumar u Grobniku	5	„ —	„
Ukupno	47	fr. 30	kr

Lj. Vukotinović.

Podružnica Čakovačka.

Platiše prinesak za tekuću god. i biljegovinu od 15 kr. za diplome sliedeća gg. članovi:

Kiš Ivan, župnik	4 fr.	— kr.
Mihalić Josip	4 „	15 „
Katanec Janko	4 „	15 „
Švagel Tomo, odvietnik	4 „	15 „
Mustača Josip, glavar obćine sv. Marie	4 „	15 „
Kresinger Mihalj, tajnik	4 „	15 „
Bellovári Jos., peneznik obćine Kotoribe	4 „	15 „
Ukupno	29 fr.	30 kr.

Lj. Vukotinović.

Smjesice.

U Londonu obstoji njeko družtvo pod imenom: vrebački klub (vrabečko družtvo, Spatzenklub.) Onaj velevriedni vrebački lovac, koj najviše vrebacah na godinu ubije il pohvata, dobiva ustanovljenu nagradu. Prošastno ljeto dobio je nagradu lovac, koj je 5567 probojah i kljunah kao dokaz toliko utamanjenih vrebacah družtvu predložio. *)

U Fracezkoj južnoj i u Španjolskoj imadu njeku zelenu i pitomu vrst od paprike: Capsicum annuum, koja se mnogo rabi; u 16. vieku bi u Napulj donešena, i tamo je ostala do dan danas bez da bi se nadalje razprstrla bila. Paprika ova upotrebljiva se za salatu, ima dobar tek, nalik našaj paprici navadnoj, samo da nije nimalo ljuta.

*) Mislimo, da baš nisu najzaslužniji čini, vrebce tući, jer oni mnogo pripomažu izkorenjenju škodljivih gusenicah i inih kukacah.

U pokušalištu gospodarskog družtva hrv. slav. u Liepovesi (Schönbach) imade na prodaju:

Grozdja moštovita (Keltertrauben.)

Za člana stotina po 1 for. 36 kr. Za nečlana stotina po 2 for.

Schwarze fränkische.
Früher blauer Portugieser.
Rother Zierfahnler.
Rother Klävner.
Weisser Wälschriesling. } graševina.
Weiser Riesling }

Od ovih vrstih može se od svake pojedinice više hiljada komadah dobro urešenih dobiti.

Krumpira (korun, Kartoffeln.)

Rani, dvaputa rodeći krumpiri dugi, dvanajst po 10 kr.
„ englezki, okrugli . . . . „ 8 „

Kukuruza.

Amerikanskog po dva funta visokog, lot sjemena po 2 kr.
„ bielog, 10 do 12 klipovah na jednom stablu, lot „ 3 „
„ konski zub (Pferdezahn) sjemena funt. „ 12 „
„ sa zrnom u komušicah (in Hülsen) za vrt lot „ 3 „

Pasulja.

Zmijače (Schlangenfisolen) komuške do 3 collah duge, lot po 4 kr.
Englezki, bieli, mali, punorodni, nakoljni pasulj, osobito dobar za stol, lot po 2 kr.
„ žuti, mnogovrstni, rani, nizki, vrlo dobri, lot po 2 kr.
Kitajski, liepo cvatući, nizki, lot po 4 kr.

Charthamus tinctorius. C. (Saflor.)

Bojadisna biljka (Färberpflanze) rabi se takodjer u kuvinjah kao Safran, lot po 6 kr.

Antun Trummer v. r., nadvrtljar.

Družtvo za poviestnicu jugoslavensku.

P o z i v.

Ako koj izmedju gospode članovah družtva za povjestnicu i starine Jugoslavenah nije dobio koje knjige „Arkiva," neka to izvoli podpisanomu javiti, koj će umah svakomu najpripravnije odgovor dati ili razjašnjenje, kako je dotičnomu knjiga poslata, ili poslanjem zahtevane knjige.

I. Ev. Borovečki, tajnik istoga družtva.

O g l a s.

Sl. zapoviedničtvo c. kr. križevačkog puka u Belovaru traži 166 vaganah dobroga lanjskoga ječma za sieme; gospodari, koji bi takovog za prodaju imali, neka se izvole na spomenuto zapoviedničtvo čim prie obratiti, i cienu točno opredieliti.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka.
Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 8. U Zagrebu dne 23. veljače 1856. GODINA IV.

Gospodarsko družtvo hrvatsko-slavonsko.

Nižetiskani izvadak iz zapisnika sjedničkog može sviedočiti o tom, da se je odbor upravlj. trsio povjerenju članovah zadovoliti, i poslove družtva urediti onako, da će se u buduće na postavljenom temelju laglje i pravilnije moći rukovoditi.

Što će nadalje u tom obziru potrebno biti, to će glavna skupština odlučiti.

Toliko se može kazati, da naše družtvo gospodarsko sve to vjećji upliv počinjava na občinstvo, i da se sve više ljudih zanj interesira.

Godine 1855 stranom izstupilo, stranom umrlo je članovah 69, pristupilo pako 116; imade medjutime do 54 članovah, koji prineske svoje više godinah jurve platili nisu; koji na pozive neodgovaraju, niti dužnosti svoje kao članovi neizvršivaju, ovi se drže kao da su izstupili, nu pozvat će se najuljudnije još jedanput, pak će se onda, ako bi poziv bez uspieha ostao, izbrisati.

Štališ ukupni članovah iznosi 503, k tomu 16 utemeliteljah.

Ako se uzme dosti maleni broj članovah, ako se uzme slabi dohodak, koj odtuda proiztiče, ako se uzme neuredno plačanje članovah — na dugu stoji do 1566 for. — ako se uzmu velike radnje, koje bi družtvo poduzimati imalo, ako se uzmu nakon veliki troškovi, koje obdjelavanje pokušališta i rukovodjenje mnogovrstnih poslovah družtvenih iziskuje, to se mora svaki član veseliti, da je uz prkos obstojavšim nedostatkom družtvo tako daleko doprlo; nu morat će se i svaki član ozbiljno postarati, za buduće, da se družtvo razširi, ojači i učvrsti.

Korist koje družtvo gospodarsko u materialnom obziru sada već donosi, očevidna je; iz pokušališta pokupljeno je voćkah, i loze mnogo, te dan danas još naručaju ljudi iz različnih krajevah domovine naše; sigurno liepo se čini svakomu, kad uzmogne dobiti u Zagrebu ono, što je prinukan bio odprie tražiti u Njem: Gradcu, u talianskoj il francezkoj zemlji itd. Netvrdimo, da bi već sada naše pokušalište moglo zadovoljiti svakomu zahtievanju i svim potreboćam gospodarskim občinstva; nu to zavisi od podpore, koju občinstvo izkazuje družtvu; družtvo će povisiti jakost svoju, podvostručiti djelovanje svoje, i razploditi upliv svoj; kak prvo da se podpora i učastvovanje od strani občinstva pomnoža, onda će družtvo biti kadro, da izpuni želje občinstva još u punijoj mjeri.

Liepaves prošastu godinu kupljena uredit će se tečajem ove godine, te će jur buduće god. uviditi joj se korist; ali biti će takodje tako ustrojena, da će za ures služiti glavnomu gradu.

Više puti bieše občinstvo pozvano na toplo sudjelovanje i podupiranje, i sad opet nemožemo ino, nego reći:

„Zanemareno stanje našega gospodarstva i naše obrti glavni izvor je sviuh oskudicah naših. Bezsustavno, bezosnovne naše tumaranje u gospodarstvu tišti nas, i ako se nebudemo trsili ozbiljno, i neutrudljivo shodnije preustrojiti naša gospodarstva, to će nam propasti sve imućtvo.“

Izvadak iz zapisnika odborske sjednice

5., 6., 7. i 8. veljače 1856 držane.

P r i s u t n i:

G. podpredsjednik: Eduard Zdenčaj.
GG. odbornici: Ivan Zidarić.
Aleksa Praunsperger.
Ferd. Cuderman.
Mojsia Baltić.
Dr. Josip Cal. Schlosser.
Pavo Hatz.
Ljud. Vukotinović zajedno pismovoditelj.

§. 3. S imetkom družtvenim i s novci bez dozvolenja ravnajućeg odbora razpolagati nije dozvoljeno; da pako postupanje u gospodarskom obziru, sva poduzetja, i djelovanje družtva na čvrstom temelju osnovano bude, i da se priko

silah novčanih korak nečini, biaše proračun sviuh dohodakah i ovim primjerno naznačaj troškovah za tekuću godinu opredielen. . Naznačaj ovaj pod C. zapisniku priležeći imade se podpuno i savjestno obdržati.

§. 4. Tajniku, nadzorniku, vrtljaru il kojem goder pojedinomu članu odbornomu slobodno nije bez dozvolenja odbora djelo koje novo odredjivati, štogodj naručivati, kupovati itd., troškove ovovrstne platiti će on, koj je dotičnu uredbu učinio.

§. 5. Gosp. Dr. Ljud. Gaj, c. kr. savjetnik i vlastnik tiskarne načinio je ponudu odpravlj. odboru poradi pogodbe gledè tiskanja lista gospod.

Odlučeno: da g. Vukotinović pogodbu načini i takovu odboru za potvrdjenje podnese.

§. 6. Za mjesto pisara prijavilo se je njih više moliteljah, medju ovimi odabrao je odbor Škendera Widulovića sa mjesečnom plaćom od 25 for.

§. 7. Pročitani dopisi podružnice Varaždinske veoma razveseliše upravlj. odbor; jerbo zapisnici pod D. i E. priloženi dokaz su tomu, da podružnica ozbiljno teži za podignutjen izobraženja gospodarskoga; u slied njih

Odlučeno je: da se podružnici imade priobćiti popis gospodarskih strojevah za pregled, te će se onda po izboru poslati željeni komadi.

Što se tiče uredjenja shodnijeg u obavljanju tajničke službe, tu se odbor slaže sa predlogom podružnice Varaždinske; u tu svrhu imat će se predmet o natečaju za službu tajnika u program za buduću glavnu skupštinu staviti.

G. Vukotinović sastavit će poslovni red za tajnika, koj će se za odobrenje Svietlom G. Banu predsjedniku predložiti.

§. 8. Za da se red učini gledè zahtievanja narod. doma zaradi stanarine zaostavše na dugu;

Odlučeno je: dočim gospodarsko družtvo osim jedne sobe, gdje u strogom smislu pisarna stoji, ništa za se nerabi, a druge sve prostorie čuvanju različitih sbirkah Muzea narodnoga služe, da se to u pravedni obzir uzme i toj okolnosti primjerno stanarina i ostavši dug ustanovi, za buduće pako novom pogodbom opredieli. U tù svrhu bude g. Vukotinović opunovlastjen.

§. 9. Sl. c. k. družtvo gospodarsko u Štajerskoj pozivlje družtvo ovdješnje na glavnu svoju skupštinu, koja ćè se 11. ožujka t. g. u njem. Gradcu držati;

Odlučeno je: da se g. Dr. Hlubek umoli, da ovozemsko družtvo gospodarsko u skupštini zastupa i navlastno Njeg. Visosti, g. Nadvojvodi Ivanu visokopočitanje izrazi.

§. 10. Vrieme se približava za obdržavanje glavne skupštine; prie nego se rok razpiše, ima se program preduzet se imajućih predmetah sastaviti i Svietlom g. Banu predsjedniku družtva za odobrenje predložiti.

G. Vukotinović će program izraditi.

§. 11. Vis. c. k. namiestničtvo, priobćuje dopisom od 7. pros. 1855 br. 3556 više pozivah na izlogu gospodarsku u Parizu;

Odlučeno: da se na svaku podružnicu više iztisakah pošalje.

§. 12. G. Vukotinović izviestio je odbor, da ono nesporazumljenje, koje zaradi dviuh sobah neshodnim načinom g. Kukuljeviću Ivanu predanih vladaše, sa svim izravnano je po očitovanju pismenom, što ga g. Kukuljević dne 23. siec. t. g. podni; odbor to veoma radostno primi, jerbo sporazumljenje i sloga medju svimi družtvi narodnimi vazda na srdcu mu leži.

Očitovanje g. Kukuljevića kao predsjednika družtva za povjestnicu shodno upotrebit će gosp. Vukotinović u pitanju stanarine.

§. 13. Glavar obćine Ludbrežke g. Gjuro Šafarić pita, da li bi probitačnije bilo za obćinu, koja odluči mrvlicu kupiti, mašinu Marcellovu ili pak noviji ustroj od Schranka pribaviti. G. Glavaru bi pisano, da Schrank za svoj ustroj skupa sa putovanjem i nastavlanjem nagrade netraži više nego 100 for. gdje protiva tomu Marcellova mrvljica 600 for. stoji, da bi obćina svakako mnogo prištedila, kad bi se sa Franjom Schrankom mašinistom u Optuju u izravni dogovor i pogodbu upustila.

§. 14. G. Eduard Aron peneznik obćine Djakovačke moli, da bi ga družtvo za dopisujućeg člana primilo;

Odlučeno: dočim po smislu pravilah družtvenih imenito §. 8. samo one osobe dopisujućim članom postati mogu, koje bi za svrhe družtvene zasluge bile stekle, upravlj. odbor pako g. Arona dosele poznavao nije, to se njegovoj želji sada odmah nemože zadovoliti; medju tim ipak odbor upravlj. primiti će dragovoljno svaki dopis i sastavak o gospodarskih odnošajih onozemskih, i náda se, da će za mala uvidivši vriednost upitnih prinesakah pismenih u stanje doći, da želju g. Arona izpuni.

§. 17. Koncem siećnja imalo bi družtvo platiti pristojbe c. kr. poreznom uredu za kupljenu nepokretnost Liepaves prvu ràtu 175 for.; nu budući da poradi neuredno prilazećih prinesakah nebiaše dosti novacah u blagajni, to je odbor umolio sl. c. kr. zemaljsko ravnateljstvo financialno, da izvoli rok prvi protegnuti do konca travnja, gdje će se onda ukupna svota od 350 fr. položiti.

§. 18. Neka se po malom odboru osnova ustanovi, kako da se zemljište na pokušalištu imade razrediti; i kako da se svrsi shodno upotrebi; o uspjehu toga pregledanja i razredjenja ima se odbor ubavjestiti.

§. 19. Odbor odluči Nj. Svietlost g. Bana umoliti, da izvoli g. g. vrhovne župane pozvati kako da bi oni putem kotarskih predstojnikah svim občinskim uredom nalog podieliti dali, da gospodarski list drže; jerbo to bi jedan velekoristan način bio za razprostiranje gospodarskih znanostih i podignutje materialnih interesah naših.

§. 20. Svakoj podružnici ima se jedan iztisak gospodars. lista poslati bezplatno.

§. 21. Zapisnici odborskih sjednicah imadu se vazda prie nego krepost dobe i prie nego se u listu proglase po predsjedajućem pročitati i podpisati.

§. 22. Na pokušalištu u Liepojvesi imade se primjerna kapia ulazna načiniti, i ober nje tabla postavi sa napisom: „Pokušalište hrvatsko-slavonskog društva gospodarskog.“

Proračun o trošku ovoga djela neka se prie previdi, potom se pogodba sa dotičnimi meštri neka načini i po podpredsjedniku ili starjem odborniku vidira.

§. 23. Od „Kompostdüngermehl“ iz fabrike Mally u Beču neka se dobave dva centa, za da se može š njim pokušaj načiniti.

Njekoliko gomoljcah od Dioscorea Batatas, Janima, neka se pribave, dočim bi vriedno bilo ubavjestit se, jeli će u našem podnebju i kako uzpievati.

§. 24. Predložen je primjerak od namirah pod F. u dvoparicah, koj zabuduće poslovanje blagajničko preporuča se; namire su za shodne nadjene;

Odlučeno: da se imadu tiskati dati i u rukovodjenju novčanih poslovah upotrebiti.

§. 25. Inventar sviuh predmetah pokretnih na družtvo spadajućih, budi u Liepojvesi, budi u narodnom domu u pisarni, knjižnici itd. zadržanih ima se sastaviti.

§. 26. G. članu vlastelinu Ambrozu mladjemu Vranjicanju odluči odbor pismenu zahvalu poslati za to, što je na potaknutje domaće obrtnosti nagradu od 10 dukatah opredielio.

U Zagrebu dne i god. kako gori,

Vidio, Eduard Zdnećaj, podpredsjednik. — Ljud. Vukotinović, pismovodja.

Načini gospodarstva; sustav poljski; žitomienjba.

Wirthschaftsmethoden, Feldsisteme; Fruchtwechsel.

Poljodjelstvo mora u svakom dobrom gospodarstvu tako uredjeno biti, da po njekom redu biva; red ovaj ustanovljeni, načela, i zakoni, kojih se u tom predmetu držimo, sačinjavaju: sustav poljski.

U gospodarstvu skopčano je poljodjelstvo sa marvogojstvom tako uzko, da jedno bez drugoga nemože obastati, tese zato kod izbora poljskog sustava imade obzir na marvu uzeti, i nuz ovu pako osobito na livade.

Gospodarskih sistemah imade viševrstnih; dobri su samo oni, u kojih marvogojstvo, sijanje krmećih biljkah sa zemljištima u suglasju stoje; jer naravski, sustav jedan, il način gospodarenja, koj u ovoj il onoj okolici, na ovom il onom zemljištu veoma dobar je, u drugom odnošenju, na drugom mjestu ništa nevalja.

Temelj poljskog sustava je: žitomienjba. Nesmije se jedno za drugim sijati strnsko, sočivo, ili gomolje (zeljad; Knollengewächse; Hackfrüchte.) Cielinu držati višeputi koristno je; višeputi neobhodno nuždno; treba se ravnati po mjestnih okolnostih; negledati niti na stare niti na nove predsude, kojih vazda dosti imade.

Da žitomienjba na zakonu naravskom osnovana je, o tom neće valjda nitko dvojiti. Izkustvo uči, da zemljište omršavi, kad se n. p. više godinah na njem pšenica sije; ako bi čovjek hotio na jednom istom zemljištu više godinah pšenicu sejati, to bi on onda zemljište svaku godinu na novo pognojio; nu šta bi sliedilo iz toga? Zemljište tim načinom prikoredno pognojeno napunilo bi se raznimi tvarovi, u velikoj kolikoći, te bi imalo više soka, nek bi ga pšenica upijati mogla, imala bi više hranitbene jakosti, nek bi pšenica potrošiti i podnositi mogla; ona bi bujala, polegla i sagnjila. Protiva tomu, kada se usjev mienja, onda se zemlja shodno upotrebljiva, jerbo različne vrsti žita i sadja, različite takodje potrebuju tvare za rastenje svoje.

Dvopoljarstvo.

Zweifelderwirthschaft.

Dvopoljarstvo u tom stoji, da se oranice na dvie strani porazdiele. Na jednoj strani sije se žito; druga stran ostaje kao cielina za pašu.

Tamo, gdje su zemlje pjeskovite, može taj sustav (sistem) od koristi biti; polja visoko ležeća budu jednako razdieljena, ražjom i heldom posijana; prie se zemljišta malko pognoje; žetva će vazda dobra biti.

Način ovaj najbolje priliči gorskim predielom; zato se za stanovnike briegovitih pokrajinah može preporučiti.

Postupanje našeg naroda po lovu.

Naš narod po Slavonii i Sriemu lovi puškom ili stupicom, u jamu, lepkom i pticolovkom.

1. Puškom love se kurjaci, i za ove puni se puška dramaljuci, t. j. najkrupniom sačmom; *) love se lisice, zecevi, i za ove puni se puška sačmom (šprihom) zečarnicom. **)

Na kurjake diže se hajka t. j. podigne se cielo selo a kad što i poviše selih u okolici, gdje se pojave kurjaci čineći seljakom štetu, ujedavši sad ždrebe, sad ovcu, sad janje, sad prase itd. Tko od seljakah imade pušku, a pouzdan je lovac, ide s puškom,***) ostali pako oružaju se sikirama, motikama itd., i kad stignu u polju ili u šumi na ono mjesto, gdje pomislit se može, da bi mogo kurjak se zadržavati, koji su s puškami stanu na zgodna mjesta u zasjedu, a hajkaši sa suprotivne strani vičući, bubajući u bubnje i zvoneći klepkama poplaše divjadi, i ova da kako počne biežati od hajkašah pak udari sa zla na gore, udari na lovce, koji počnu žestoku vatru na divjad, i potuku kurjake, lisice, srne, zeceve, i sve što im dodje pod ruku.

Mnogi naši prosti ljudi imadu pušku sa sobom, kad god idu u polje ili poljskom poslu ili za marvom, i maloj koj dan mine, da oni neulove štogode; zeca, lisicu, divju patku, čaplju, jarebicu goluba, prepelicu, grlicu, šljuku itd. Kad što ulove i labuda, žličarku gusku, divju gusku, žerava itd. Love puškom iz zasjede po barama i ritinama patke, sarke i ronce i kadšto na jedan hitac padne po 10 — 18 komadah iz jata, na koje se hite puškom. Naša domovina je puna svake vrsti spomenute četveronožne i leteće divjadi.

2. Zamke ili stupice (zanjke) zapinjaju lovci na takva tajna mjesta, na koja divjad po noći dolazi, ili po kojih obično prolazi. Zamkih imadu velikih za kurjake ili vuke i lisice, manjih za zeceve i kune, još manjih za lasice, tvorce, još manje za pacove (puhe) i štakore, i najmanjih za miševe. Ove stupice ili zamke jesu gvozdene ili drvene, i naši prostaci ih prave ponajviše sami.

3. U jame vataju naši ljudi kurjake i lisice, tvore, jazvece itd. Izkopaju duboke jame kao bunare na takvih mjestih, kamo po noći zvjeri dolaze, ili po kojih prolaze, pak iste jame pokriju trskom, granjem, travom i listjem, tako da se nemože viditi jama. Zvjer dodje po noći i čim stupi nad jamu, provali se površje i zvjer nemože izići, jerbo je jama tako strmenito izkopana i duboka, da nemože zvjer iž nje izići. Svako jutro prigleda lovac, imali što u jami, i kad nadje kurjaka, lisicu, jazveca itd., ubije zvjer ili iz puške ili motikom i izvuče napolje pak opet pokrije jamu. Takve jame pravi naš puk ponajviše okolo marvinskih okolah i torovah, oko občinjakah, kozarah, svinjacah, oko kokošinjakah i golubinjakah.*)

4. Ptice osim što puk naš tuče iz puške, vataju ih na lepak, a veće ptice kao: orle, kobce, piuljače, jastrebe i druge grabljive ptice i grabljive vrane, svrake, gavrane vataju i na zamku, male pako ili pjevčice: senice, slavulje, crvenke, krunke plotarke itd., vataju u siničarke, ili u jesen, kad imade zrelih bundevah, u bundeve. Siničarke ove prave dječica od bezovine i tako vješto namjeste sjeme bundevsko unutra, da čim ptičica doleti i kljucne ono sjeme, siničarka se zatvori i tako ptičica oblizna padne u robstvo. U bundevu kad se vataju ptice, izdubi se zrela bundeva i nad njom načini se zaklopac od iste bundeve, u nakrst klipićima podupre se isti poklopac i na tetičak nabode se njekoliko bundevskih sjemenkih, koje doletivša ptica rado jede; sirota doleti u bundevu, pak kljuca u sjemeniku — tetičak se makne, zaklopac padne i zaklopi se, i mali lizavac sjedi u tamnici, kući neobičnoj, dok dodju djeca i polako vrebajući maše s rukom i izvade s neopisimom radostju uapšenu pticu.**)

(Ratar srbski.)

*) Dramaluci zovu se Hrvatskoj: furmenjaci;

**) Zečarnica zove se: zečar, ili zajčar;

***) Oni lovci, koji s puškom idu, zovu se puškari, mjesta pako, gdje stoje, zovu se štanti; što je iz njemačkog „Stand“ uzeto; nu može i slavjanska rieč biti, budući da je koren u rieči „stati.“ — Hajkaši zovu se pogonići. U Provincialu pogonići nebubaju u bubnjeve, nego samo viču, pak sikirami i toljagami po drvlju lupaju.

(Opazka Uredničtva.)

*) Jame ovovrstne zovu se u Hrvatskoj: vučalnice; običaju na granje, kojom je jama pokrita, kokoš ili patku metnuti, da time divjad navabe.

**) Kod nas vataju djaci ptice: osobito senice lepkom na: virgonj; druge ptice na mrežice, i na tezu; povećje ptice pako, ko što su: kosi, drozdi, branjugi, šojke na tako zvani: čuvik; prvijim načiuom na polju; posliednjim u šumi blizu vinograda.

(Op. Ured.)

Pokloni za Muzeum.

Pokojni g. Br. Ljudevit Bedeković Komorski bivši podkancellar, ostavio je naredbom oporuke svoje Narodn. Muzeu sve rukopise i knjige, koje se protežu na Hrvatsku, Slavonsku i Dalmatinsku;

Pokojni g. Stiepan Jurinić, c. kr. podpukovnik, ostavio je po glasu posliednje volje svoje Nar. Muzeu 25 fr.

G. Erdödy Ivan Nep. Grof, jedno staklo sa starinskom slikom grba obitelji Ungnad.

G. Kukuljević Kornelio, morski kapetan, kosti i zube morske ribe jedne, 4 komada; 22 kom. bakrenih novacah starinskih, i jedan sreberni „soldo.“

G. Lukšić Nik., iz Majura. II. bans. reg. jedan stari kolendar srbski.

G. Kontić Vatroslav, posjednik u Špirancu, staru knjigu pod naslovom „Historia Banorum.“

G. Skalnik, c. kr. vojnički komisar, 10 komadah okaminah „Trilobiti“ zvanih iz gorah Českih.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 9. | U Zagrebu dne 1. ožujka 1856. | GODINA IV.

Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarskom.

Od Lj. Vukotinovića.

IV.

Znameniti dio, i to veoma znameniti dio naših sugradjanah sastoji iz višjeg i nižjeg plemstva; u rukuh njihovih je množtvo zemaljah, i najveći dio imetka stranom u novcu, stranom u inih nepokretnostih i dragocienostih. Nu šta čujemo da ovi govore: „Neima novacah; . . . gospodarstvo ništa nenosi!“

To su stare rieči, koje mnogi vazda u svojih ustiuh nose. Kada zla ljeta nastaju, kada polje nerodi, kada vina pomanjka, kad neima žira, onda da kako, da su kese prazne, to lahko vjerujemo. Malodušni gospodari stežu se u svoje kutove, i jauču zlo i naopako. . . . Množtvo to rado čini, jer najmanje truda stoji: jaukati i ništa neraditi.

Naši vlasteli izgubiše tlaku, koja im jedina glavnica biaše za tjeranje gospodarstva. Glavnica ova slaba biaše, jer je nosila zle kamate; svaki je toliko samo imao, da je životario; osim velikašah, koji mnogo posjeduju, nije se baš nitko niti odprie hvalio. To je prošlo, vlada je dala obećanu naknadu, time su vlasteli dobili u svoje ruke sredstvo, po kojem se mogu urediti i poremetjeno stanje svoje sravnati. Moći se je dakle sada nadati, a može se i punim pravom očekivati, da će se većja radinost i shodnji pravac u načinu gospodarstva ukazati. . .

Ako pogled bacimo na ukupni stališ gospodarstva kod vlastelinah, to ćemo očevidno upaziti, da hrvatsko gospodarsvo nikakovog značaja neima. Jeli se tjera osobitom pomnjom poljodjelstvo, jeli marvogojstvo, jeli vinarstvo? Jeli je ikoja struka tako obljubljena, tako izabranom marljivostju njegovana, da bi bila do imena došla, da bi si bila — nevelimo prvenstvo — nego samo priznanje pribavila? Ta vidimo svigdje u susjednih državah, da ovdje navlastito goji se marva, tamo se proizvadja žito, ondje se sviet bavi sa vinarstvom, tamo stoje na glasu tvornice ild. . .

Svigdje se je trsilo posjedujuće žiteljstvo izpoznati svojstva svoje zemlje, sposobnosti valjanih za ovu ili onu struku gospodarski trsenjah; . . . kod nas toga neima; sve se radi u svemu i svigdje, sve se poduzimlje, i počimlje, od svega ponješta u svemu ništa. Žito svake vrsti svigdje se sije, nepitajući, jeli je shodno zemljište; svigdje hoćemo, da sadimo vinograde, nepazeći, jeli položaj brdah lozi vinskoj prija; svigdje se, manje više, drže konji, volovi, krave, krmci, neproračunajući, jeli imademo dvoljnih i dobrih livadah. Tako se treši jakost ciepa i dieli se na mnogo stranah naša sila novčana, pak nam većjom stranom zlo uložene glavnice nose zle kamate.

U svih pokrajinah našega carstva vidimo, da na čelu i u čislu družtvah gospodarskih i obrtnih stoje velikaši, vlastelini, plemići, radeći neprestano, predhodeći dobri primjerom. Jedan drugomu ruku pruži i svi složno se slažu; kušaju, poduzimlju, uče se, i ono što izkuse priobćuju, govore i pišu, da probude živahnu radnju i promet sebi i drugim na korist. Time se poradja živahno kretanje na polju duševnom, dočim se iz druge strani djela na oranicah, livadah i u vinogradah. Svjedoče nam toliki časopisi, tolika družtva, tolike knjige, sviedoče nam tolike fabrike, tolika ina poduzetja, tolika krasna polja, bašće i gradovi, koje možemo viditi u rečenih pokrajinah!

Jeli kod nas tako biva? . . . . Na to pitanje neka si svaki sám odgovara, mi odgovoriti nećemo, jer bi mogli odgovorom našim možebiti koga uvriediti, što nije namjera naša. Srdce nas boli, kad vidimo toliko vlastelinah znatna imanja držećih, kako se uztežu učastvovati na onom mjestu, gdje se radi, il gdje bi se moglo raditi, o njihovom blagostanju, o promicanja sveobćih interesah gospodarskih. Tko će skrbiti, ko će raditi za nje, ako neskrbe, nerade oni, kojih se stvar najvećma tiče?

Ona vremena, gdje je prvenstvo plemstva samo u grbu stajalo, prošla su; sada se mač i ostruge (mamuze) mogu odložiti, s njimi se neće služiti dika; nu . . . na njihovo mjesto netreba,

da stupi bezposlenost, nehajstvo i prazna gizdost; plug, motika i knjiga, to je orudje sadašnje, koje valja zamieniti sa gorirečenimi znakovi vlastelinstva. Dobro promišljenim, i shodnim načinom obradjivajući polje svoje, učeći knjige izkustvom pune, ostat će svaki posjednik nepokretnih dobarah vazda plemenitiji, nego ikoji drugi, koj neimajući zemljišta, kamo bi upro noge svoje, od dana do dana žive iz truda rukuh svojih u neizviestnu budućnost!

Priznat se mora, da je stanje naših vlastelah gorje nego igdje, budući da godina 1848 nije nigdje našla tako nepripravne posjednike, ko što u našoj domovini; zalihe (vorrath) nebiaše mnogo po djepima, te je tako tjeranje gospodarstva, koje sad gotovinu iziska, za malo ugrezlo. Najvećje zlo, što naše vlastele tišti, to je skupoća težakah, i stranom njih podpuni nedostatak; naši seljaci il neznadu, šta bi nadnice tražili, bilo od obiesti, bilo od budalaštine; il baš ni neće, da idu na težaštvo; vrieme pako nečeka; koj u pravo doba nedospie s radnjom, on je propao; jer u nevrieme raditi, znači zlo raditi; . . . istom tako zlo je: plaćati skupo težake; jer ako trošak nije u razmierju pravom sa dobitkom, komu se nadamo, onda se naravski nedà držati ravnovažnost, koje medjutime u svakom poslu, koj se na penezarsko računanje osniva, neobhodno potrebna je. Seljak na mnogih mjestih opakim duhom opojen ponaša se tim sirovim čuvstvom svojim, da može sada odvratjati vlastelinu sve krivice, koje mu on tobože njekada počini; krade se, pustoši se; vlastelin ima puno nepriateljah, te tako si vidi bolju težnju otegotjenu. Puti su većjim dielom jošte zli, obćenje višeputa nemoguće; družina je posve zločesta; smionost, razuzdanost, nepokornost slugah bezkrajna; vlastelin si mora za sreću držati, kad mu nevaljali momak samo hoće u službi ostati; ako mu se rači oditi, gdje će se drugi bolji dobiti? Kod suda je u tom obziru slaba utjeha, a već je i to sàmo po sebi zlo, kad mora gospodin svoju družinu pred sudove zvadjati. Trgovine neima prave; vlastelinstva čestoputi nemogu proizvode svoje prodati, makar da bili još tako dobri.

Novacah neima u zemlji, indi se nije moći tako lako pomoći. Lihvari (Wucherer) harače, i piju krv i mozag svakomu, koj im u krvoločne proboje dojde. Neka ima tko imućtva i nepokretnih dobarah nezaduženih koliko mu drago, na to mu nitko neda kod nas novacah;. . . . to je uzrok, da se naši vlasteli kretati nemogu, itd. Čislo ovakovih zloglasnih neprilikah moglo bi se znamenito produljiti; nu šta bi to hasnilo? . . .

Družtva su zato, da se više njih slože, i da proizvode ono, što pojedini nemogu. Upravo zato, što je stanje naših vlastelah zenamareno, što ima toliko biedah, koje ih taru, trebalo bi, da se slože, da se porazume, da si svoje biede priobće i poznajući ih dobro, da svi složno, da svi zajedno liek potraže proti njima.

Gospodarsko družtvo najshodnije tomu je sredstvo; ono ima tù zadaću, da bude posredovnik (Vermittler) potreboćah i zahtievanjah gospodarskih napram vladi i napram inomu obćinstvu. U gospodarskom družtvu je mjesto, gdje valja rieč povesti o svemu, što je dobro, i što je zlo u krugu gospodarstva.

Ako budu naši vlasteli mislili time obćuvati se, da se svaki povuče u svoj grad ili u svoju kuću, — srdeći se, žalosteći se, il vapeći nad ginutjem svojim — to će vrieme satyričkim posmjehom poljeteti obar njihovih glavah, klanjajući se onomu, koj će praktičnost, radinost, i spekulativnost našega vjeka svatiti.

Gospodarske komore.

Gospodarske Novine bečke priobćile su više članakah o uvedenju „Gospodarskih komorah.“ Velika strana novinarskih listovah u carstvu našem izlazećih izrazila se je povoljno o tom predmetu. Što se nas tiče, mi se o tome drugačje izraziti nemožemo, nego da bi iz svega srdca želili, da se ova misao čim prie uživotvori. Naše gospodarsko družtvo hrvat.-slavonsko obstoji kroz blizu šestnajst godinah, i nakon toliko trudovah i marljivih nastojanjah nekojih velezaslužnih muževah došlo je do toga, da sada kukavno životari. Ono neima nikakovih sredstvah, nego prineske svojih članovah, koji budući, da se veoma neuredno plaćaju, družtvo nije nikad u stanju sa znatnijom svotom novčanom, da razpolaže i da štogod povećjeg poduzme. Svaki će priznati, da je gospodarstvo poljsko jedna od najvažnijih strukah za pojedine posjednike i žitelje, kao i ukupno za cielu državu, nu uzprkoš tomu sveudilj većja strana ljudih misli: da šta će pristati družtvu takvomu, iz kojega neposredno svaki pojedini nevuče znatne koristi? . . . Priznaje svaki korist u obće, i u načelu, ali ipak nebi rado počiniti žrtvu, te tako družtvo ostaje slabo, nemože krepko djelovati i time gubi simpatiu.

Nu, kad bi gospodarske komore bile jednako ustrojene, njihov djelokrug točno označen; i kad bi one pod izravnom zaštitom državnog upraviteljstva stajale, od vlade podporu dobivale i uredovnu vierovanost imale, to bi onda njihovo djelovanje urednje bilo i upliv njihov jak i krepak.

U Našoj domovini družtvo gospodarsko potrebnim se je već na toliko činilo, da bi sigurno svakomu dobro mislećemu gradjanu žao bilo, kad

bi se. družtvo gospodarsko razišlo; a mi previdjamo, da, ako i nebude prestalo družtvo naše gospodarsko, neće jako napredovati.

U našoj domovini, gdje ima toliko oranicah, livadah i vinogradah, i šumah, vazda će plug, brana i motika prvenstvo održati; i ako bude naša domovina procvala, to će sigurno samo po zobraženju, po savršenstvu strukah gospodarskih procvasti moći. Zato u bezdvonjbenom interesu naše domovine leži, da se gospodarske komore uvedu.

Lj. V.

Zapisnik podružnice križevačke gospodarskoga družtva za Hrv. i Slavon.

Pokle bi u smislu poziva Preuzvišenoga Gospodina Bana Grofa Josipa Jelačića pod a.) priloženoga i pravilah gospodarskoga družtva za Hrvatsku i Slavoniu osobito neumornim nastojanjem c. k. predstojnika kotara Križevačkog podružnica družtva gospodarskoga složena, sastojeća iz 37 članovah, kojih imena su sledeča:

1. G. Zerpak Franjo, providnik u Starojvesi (umro).
2. „ Žužel Franjo, župnik na Rieki.
3. „ Vernak Vatroslav, župnik na Visokom.
4. „ Köröskeny Franjo, kao providnik gospoštine Riečke.
5. „ Bukvić Konstantin, Prečastni, kanonik križevački u Križevcih.
6. „ Kiepah Marcel, vlastelin u Križevcih.
7. „ Bocak Baltazar, gradski načelnik u Križevib.
8. „ Peklić Mirko, tajnik gradski u Križevcih.
9. „ Havranek Josip, c. k. vidar u Križevcih.
10. „ Kiš Vladislav, c. k. kot. predstojnik u Križevcib.
11. „ Tkalac Ivan, c. k. kotarski pristav u Križevcih.
12. „ Matačić Stipan, odvietnih u Križevcih.
13. „ Uhernik Andria, odvietnik u Križevcih.
14. „ Vuščić Josip, odvietnik u Križevcih.
15. „ Vuković Mihalj, stražmeštar.
16. „ Barabaš Šandor, odvietnik u Križevcih.
17. „ Benković Franjo, nadstojnik svilopredja.
18. „ Hadrović Gavro, župnik u Ravnu.
19. „ Bubanović Ferdo, c. k. činovnik u Križevcih.
20. G. David Dragutin, župnik u Križevcih.
21. „ Zdenčaj Aleksandro, vlastelin u Ravnu.
22. „ Prauhsperger Aleksa, liečnik u Ravnu.
23. „ Čačković Josip, župnik u Orehovcu kod Sv. Petra.
24. „ Muha Franjo, najamnik u Orehovcu.
25. „ Goleš Janko, Prečastni, Predstavnik kaptola križevačkoga u Križevcih.
26. „ Šianski Ivan, župnik u Kalniku.
27. „ Horvat Josip, tajnik obćine u Kalniku.
28. „ Poturčić Vaso, Prečastni, kanonik kaptola križevačkoga u Križevcih.
30. „ Zdenčaj Dragutin, c. k. oberlajtnant.
31. „ Smičiklas Gavro, Preuzvišeni Grčkosjedineni Biskup u Križevcih.
32. „ Smičiklas Gjuro, Prečastni, kanonik kaptola križevačkoga u Križevcih.
33. „ Lovrenčić Niko, c. kr. kotarski miernik u Križevcih.
34. „ Pečuvac Mavro, tajnik u Beketincu.
35. „ Zdrašilek Petar, izsluženi gospoštinski upravitel u Križevcih.
36. „ Ožegović Mirko, poštar u Križevcih.
37. „ Zdenčaj Eduardo, gvoždene krune vitez i vlastelin u Čanjevu.

Držana je prva sjednica iste podružnice pod predsjedničtvom poglavitoga g. c. k. predstojnika Vladislava Kiša, u Križevcih, u dvorani c. kr. predstojničkog ureda, dne 16. kolovoza 1855 u smislu pravilah izbraše sakupljeni članovi odbor podružnički, i to za predsjednika jednoglasno poznatoga iskusnoga i revnoga gospodara, g. Marcela Kipaha; za odbornike pako gg. Aleksu Praunspergera, Venceslava Belošića, Ivana Šianskia, Franju Zerpaka, za tajnika pako Franju Žužela. Tako ustrojeno družtvo izrazi ponajprie jednodušno vruću zahvalnost g. c. k. predstojniku, Vladislavu Kišu, jer se samo njegovom neutrudljivom nastojanju imade pripisati, što se je družtvo sriećno sklopilo.

Na izaslano od Visokoga namiestničtva okružnicom od 9. lipnja 1855 br. 6760|1025 na kotarske urede pitanje: kako bi se opustošivanju livadah kod nas doskočiti moglo? odgovorilo je ovo družtvo na poziv c. k. predstojnika sliedeća:

1. Da se zabrani u pramaletje pasenje po svih livadah izuzamši jedino ogradjene spašnike. U tu svrhu, da se izaberu u svakoj obćini po 4 čovjeka, koji bi u slučaju prekršaja kvar procienili i kazan opredielili. Ova da sastoji u novčanoj globi; u slučaju pako, da prekršitel nebi dosudjenu globu mogo platiti za 24 ure, to se neka odma tielesno kazni.
2. Budući se livade po najviše pustoše iz toga uzroka, što su obćinski spašnici često sasvim zaraščeni šikarjem, te stoga od male koristi; to bi bilo od hasni, da se izdade naredba: da

se imadu svi obćinski spašnici sasvim očistiti od svakoga šikarja i svakoga drvja, koje prjeći rastenju trave; jedino one obćine, da se izuzmu od te naredbe, koje u obćinskih spašnicih imadu zajedno drvarenje.

Pokle bi jošte c. k. kotarski predstojnik izjavio, da može družtvo svoje sjednice slobodno vazda držati u uredskoj dvorani bi ista sjednica zaklućena.

Marcel Kipah v. r.,
kao predsjednik.

Franjo Žužel v. r.,
tajnik.

Črtice gospodarske.

Bolesti vina 1. mutnost i ponovljeno kipenje. Kad se vino razvrući, kad zrak pristupi, kad lagvi nisu dobro puni i zaprti, onda se vino rado muti i na novo uzkipi; izgubi lice i svoj tèk; a kad uzkipi, onda dobi njeku oštroću. Vino se uzburka, i kad se natače, onda se pjeni. Kad to biva, onda treba vino odmah pretočiti u čistu posudu, ako je jako mutno, onda se mora takodje čistiti.

2. Sjedine. (Kahm) Kada lagav nenapunjen dugo stoji, kada se iž njega troši, kad zrak prilazi, onda se na površju vina sjedine sakupljuju. Biela kožica se odozgora naredi, vino dobi kis (Stich) cikne, i ako dulje tako stoji sasvim se skvari. Kod slabih vinah i kod nečistih vinah ova se bolest često pojavlja. Kad kožica još nije jaka, onda se može lagav polagano nadopuniti, tako da kožica gori kroz vranj izadje. Ako je kožica već jaka, onda se vino u čist lagav pretoči. Ako je vino osim toga još i nečisto, onda treba lagav dobro izprati i rakiom izpaliti. Kod crnog vina može se lagav izpirati muškatnim orahom. Na dva vedra uzimlje se jedan orah.

3. Kis (der Stich). Vino se skisa največma u slied gori navedenih bolestih; skisa se takodje onda, kada vino po drugiput uzkipi zaradi velike topline u podrumu, u tom slučaju mora se vino na hladnije mjesto postaviti, i lagav mrzlimi cunjami pokriti; glavni liek je, nadopunenje lagva, pretočenje, premještjenje u hladniji zrak i primetjanje frižko ugašenog vapna, (kreča). Kad se kreč primetne, onda se ima vino po izminutju dviuh danah u čist lagav pretočiti; koliko je vapna potrebno, može se izkusiti po jednoj flaši; umješa se najme stanovita količina vapna u flašu vina, flaša se čestoputa steplje i prevraća, dok se kiselina neizgubi; što ako nebiva kroz 24 ure, valja primetnuti više vapna, itd. dok se željena svrha nepostigne.

4. Promiena bóje; ili prevrnutje (das Brechen der Farbe). Bolest ova dolazi od prevelike topline u podrumu, il ako lagvi nisu dobro začepljeni, ili ako izlap prilazi blizu stojećih zelenicah, jako mirišećih ili pako gnijućih biljnih tvarovah; kao takodje od slabosti il inače zlo prispraljena vina. Uredno pridruži se tomu takodje kiselina. Vina postaju škura, rusa; crna vina postaju bliedja. Hlad, pretakanje, čistjenje, i zapara najbolja su sriedstva proti tomu. Valja vinu u tom slučaju jošte prilejati nješta vinske palinke (Weingeist) i u vodi raztaljenih stučenih birsah, zatim pako vino čistiti bielanjkom jajinim.

5. Žilavost ili gustoća. (das Zähe werden). Bolest ova pojavljuje se kod vinah, koja su slaba, koja su prviput nedostatno kipela, i koja stoje u pretoplom podrumu. Tomu zlu može se doskočiti primjetbom strojbarske tvari (Gärbestoff). Uzimlju se u tù svrhu koštice grozdinske na jedno vedro po $1 \frac{1}{2}$ funta. Vino se kroz osam danah trese i uzdrmlje, pak se tada ostavi u miru. Poslie nekoliko tjednah bit će čisto.

6. Pliesnivoća, dušac. (Schimmel, Fassgeruch). Ova boljest se težko lieči. Upotrebljiva se posušena žalfia, koja se obide u lagav. Poslie nekoliko danah izvadi se žalfia i vino se pretoči. Najbolje je ako se takvomu vinu prileje mošt i pusti se kipeti; nu takovo vino nije nikad stalno; mora se odmah trošiti, jer se bolest rado povratja.

7. Gnjiloća. (faule Weine). Vino obuzme zelena pliesnivoća, i ono zasmrdi. Ova bolest najgorja je od sviuh, niti se nedà protjerati.

8 Bolest vina u flašah. U flašah se one iste bolesti pojavljuju, koje običaju i u lagvih biti. Vino takovo iztače se u lagve i onda se u pojedinih slučajih š njim tako postupa, kako gore opisano biaše. Nu svaki vinar i vinotržac neka na to pazi, da samo dobro vino u flaše toči, pak se onda netreba bojati, da bi se pokvarilo.

Naravoslovni člani.

Od Ljud. Vukotinovića.

Saponoria officinalis L. Sapunovka. Vuk. Koren puzan; perodebeo; udovit; (gegliedert) mnogozičast, izpolja žut; stablo ravno, odzdola svinjeno, okruglo, pavuljasto-kosmato, listno, udovto; lištje travozeleno, jajasto, suličasto (lanzettfärbig), šiljasto il tupo, cielosrhato (ganzrandig) glatko il malo kosmato, protustavno (gegenständig). U listnom kutu stoji kratka ali olistana granòica; u dviuh pregibicah gornjih ima držiljati vrhunčac cvietni, a na kraju obilatu bokoricu cvietnu. Cviet velik, kratkodržiljat, pera kaležna (Kelchblätter) suličasta, rudasta; kalež okrugalj, cievnast, runato kosmat, žutkast, kratko zubast; kruna cvietna biela, il bliedo mesnate boje. Kapak (Kapsel) dugoljasto okrugalj; sjemena mnogo; buhrenastog, crnosmedjeg. Cvate od lipnja do kolovoza; dozrieva u rujnu, listopadu. Raste kod živicah, zidinah, na livadah, i kod poljah: sádi se takodje u bašćah.

Koren ima ponješto gorčast u početku oštar tèk, koj se u sušenju izgubiva; mnogo slimat je, te se njegov sok kao sapun pieni. Sapunasta ova židčina upotrebljiva se za pranje platna, vune, svile, i za čistjenje te izvadjenje masti, kao i za pranje stakla. U liekarstvu rabi se u kožnih bolestih, u žulenici, kod ulogah itd. Životinja neće da tù biljku rado jede.

Sije se u listopadu, klica u travnju il svibnju; u jeseni, kad je suvo vrieme, izkopa se koren, i suši se, pak te tada na dobro suvom mjestu spravi.

Ovome broju priložen je račun i iskaz družtva gospod.-hrvat. slav. za godin. 1855.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaj a u Zagrebu.

RAČUN

prihodah i troškovah hrv.-slav. gospod. družtva u godini 1855.

Predmeti	Broj stupacah		Prihodi	Pojedince fl.	Pojedince kr.	Ukupno fl.	Ukupno kr.
	—	—	Od godine 1854 u gotovosti preostalo	—	—	94	28
			Prihodi u godini 1855:				
A. uredni.	I.	—	Utemeljiteljnih glavnicah	—	—	30	—
	II.	—	Povratjenih aktivnih glavnicah (iz štedionice) . . .	—	—	1270	58
	III.	—	Kamati od aktivnih glavnicah	—	—	108	12
	IV.	a	Urednih prinesakah od članovah dugo prošlih godinah . .	2454	30		
		b	Urednih prinesakah od članovah za godinu 1855 . . .	851	—		
		c	Urednih prinesakah od članovah za godinu 1856 . . .	33	—	3338	30
	V.	—	Povratjene i zaračunane predplate . . . . . , .	—	—	9	5
B. izvanredna poduzetja	VI.	a	Darovi i podpore . . . . , .	4	30		
		b	Od poduzetjah na svrhe promicanja gospodarstvene obrti . .	125	28	129	50
	VII.	—	Prolazni i ostavni novci . . . . , .	—	—	28	18
C. Gospod. List	VIII.	a	Prihodi od članovah družtva: od dugo prošlih god. 215 fr. — kr.; za god. 1855 . . 253 fr. 15 kr.; za god. 1856 . . 20 fr. 45 kr.	489	—		
		b	Predplate od nečlanovah: od dugo prošlih god. 145 fr. — kr.; za godinu 1855 . . 171 fr. 15 kr.	316	15		
		c	Za prodane listove putem knjigotržtva	15	3	820	18
D. pokušalište	IX.	—	Glavnicah od prodanog pokušališta u Tuškancu . . . , .			3500	
	X.	—	Najma od zemaljah			95	
	XI.	a	Za prodane ciepove	54	42		
		b	Za murve i listje	5	—		
		c	Za prodane trsove	331	14		
		d	Za prodanu travu i sieno	109	—		
		e	Za prodano povrtje i druge stvari	53	5		
		f	Za svilu	50	12	600	13
E. Muzeum	XII.	—	Prinesakah po 2 kr. za utemeljiteljnu glavnicu	—	—	2	—
			Ukupni prihodi			10026	57

Predmeti	Broj stupacah		Razhodi	Pojedince fr.	Pojedince kr.	Ukupno fr.	Ukupno kr.
A. uprava	I.	—	Glavnice na kamate izdane	—	—	400	—
	II.	—	Platje činovnikom i poslužiteljem	—	—	886	—
	III.	—	Dnevnice	—	—	62	30
	IV.	—	Nadarenja	—	—	41	—
	V.	—	Porez	—	—	3	51
	VI.	a	Stanarina	—	—		
		b	Pokućtvo	59	—	59	—
			Iznos			1452	21

Predmeti	Broj stupacah		Razhodi	Pojedince fr.	Pojedince kr.	Ukupno fr.	Ukupno kr.
			Prenos			1452	21
	VII.	a	Pisarničke potriebštine	55	49		
		b	Razsvietlenje	25	38		
		c	Ogriev	9	—		
		d	Tiskanice	7	—		
		e	Razni troškovi	13	24	110	51
	VIII.	—	Biljegovina i poštarina	—	—	20	24
	IX.	—	Knjige i predplate za novine	—	—	112	56
	X.	—	Predplate uz povratak ili obračunanje	—	—	15	20
	XI.	—	Razni izvanredni troškovi	—	—	31	33
	XII.	—	Prolazni i ostavni	—	—	16	27
	XII.	a	Troškovi na gospodarsko-družtvene svrhe i poduzetja: nabavljanje i opravljanje strojevah i modellah				
		b	nadarenje izložbenikah	35	40		
		c	podpore za podružnice	—	—		
		d	na poduzetja	9	24		
		e	putni troškovi	100	—		
		f	kiria	15	18	160	22
B. Gosp. List	XIV.	a	Troškovi na gospodarski list: uredničtvo	100	—		
		b	prevoditeljstvo	92	—		
		c	odpremničtvo	137	—		
		d	tiskanje	698	9		
		e	poštarina	290	2		
		f	razni troškovi	14	4	1331	15
C. Pokušalište	XV.	a	Na odplatjivanje dužnih glavnicah	3750	—		
		b	Kamati na iste	93	45	3843	45
	XVI.	—	Uzdržavanje stanjah i ogradah	—	—	399	19
	XVII.	—	Porez i carske pristojbe	—	—	31	16
	XVIII.	—	Pokućtvo	—	—	11	—
	XIX.	a	Platje vrtljarah	433	20		
		b	Nadnice težačke	595	8		
		c	Podvozi i plugovi	61	36		
		d	Nabavljanje i opravljanje orudja	40	21		
		e	Nabavljanje trsovah	688	12		
		f	Nabavljanje sadnicah i siemenja	83	27		
		g	Nabavljanje ostalih sriedstvah	93	—		
		h	Za svilarstvo	6	16	2001	20
D. Muzeum	XX.	a	Platja čuvara	—	—		
		b	Platja poslužitelja	—	—		
		c	Stanarina	—	—		
		d	Nabavljanje sbirkah	48	—		
		e	Nabavljanje sprave	106	2		
		f	Prevozni troškovi	14	49		
		g	Ogriev	—	—		
		h	Razni troškovi	66	42	235	33
			Ukupnost razhoda			9773	52
			Ako se sa ovom svotom razhoda, onostrana svota prihoda sravna			10026	52
			Onda se pokažuje, da se koncem mieseca prosinca 1855 u gotovini ostaje			253	—

Izkaz stanja imetka hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva koncem godine 1855.

Stavka	Aktivno stanje	U srebru fr.	U srebru kr.
1	U gotovosti po glasu zaklučenog računa	253	—
2	U 3 komada družtvu darovanih dionicah zagrebačke streljane	15	—
3	U 3 komada dionicah narodnog doma po 25 fr.	75	—
4	Utemeljiteljnih glavnicah po 100 fr. položenih, i u kupljeno pokušalište Liepa Ves uloženih	1424	58
5	Od prinesakah prištedjenih i na izplatjenje pokušališta uloženih	1576	2
6	Od kupovine za prodano pokušalište u Tuškancu još neuplatjenih	2300	—
7	Obećanih još neuplatjenih utemeljiteljnih glavnicah	590	—
8	Zaostatakah kod članovah družtva u godišnjih urednih prinescih	3011	15
9	Zaostatakah kod članovah družtva za gospodarski list	817	—
10	Zaostatakah kod predbrojiteljah (nečlanovah) za gospodarski list	264	15
	Ukupnost aktivnog imetka	10326	30

Stavka	Passivno stanje	u srebru for.	u srebru kr.	fr.	kr.
1	Ivanu Havličeku za kupljeno od njega dobro Liepaves	7000	—		
2	Postotne pristojbe za istu kupovinu	350	—		
3	Za kupljene trsove	133	20		
4	Tiskarni Dra. Ljudevita Gaja dug	180	—		
5	Kamenotiskarni Placerovoj dug	70	—		
6	Za drva dug	60	—		
7	Narodnome domu za stanarinu	1636	—	9429	20
	Kad se pasivni od aktivnog imetka odbie, onda se pokažuje čista imovina u			897	10

Poslovoditeljstvo gosp. družtva.

Tiskom Dra. Ljudevita Gaja.

Svake subote pol arka.
Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 10. U Zagrebu dne 8. ožujka 1856. GODINA IV.

Zapoviedi gospodarske.

1. zapovied.

Proizvadjaj mnogo i koliko moguće dobre krme, za da uzmogneš hraniti mnogo marve.

Zapovied ova jedna je od glavnih zapoviedih, duša od svega gospodarstva.

Koj ima mnogo krme dobit će mnogo mesa, dobra mlieka, dobra masla, puno i liepe vune, mnogo gnoja; po gnoju bit će žita a iz žita hleba!

Hleb i meso! viče težak, meštar, rukotvornik, trgovac, seljak, vojak, činovnik i sveštenik. Savjestno dakle izpunenje zapoviedi ove nemože se gospodaru dosti preporučiti.

Točnim izpunenjem zapoviedi ove pomnoža si gospodar glavnicu svoju: to je njegova štedionica živa za zlokobna vremena, jer će u svaki čas stran jednu svoje marve u novac okrenuti moći.

Krma najboljša je za zemlju jaku: smjet od grahorice, graška, zobi ili ječma: rano u proljetje ima se sijati a kad počimlje cvasti, ima se kositi; za malo težju zemlju: detelja štapertka, lucernska, timotica, reta, zobica itd.

Nu najbolje plaćna krma je kukuruz, koj se u toplijih pokrajinah može od konca travnja svedjer od 14 do 14 danah sijati.

Tako je za jesen prekrasna krma, kukuruz, koj se na strnište zimskog žita sije, (na pšenično, ražno strnište.) *)

Zimska repica u kolovozu sijana dat će u travnju dojdućega ljeta veoma dobru i prvu krmu zelenu. Raž, sa zimskim graškom u rujnu sijanja, dat će u svibnju budućeg ljeta dobru krmu; koncem svibnja kosi se lucernica; početkom lipnja kosi se etparsetta; u pó lipnja crljena deteljica; početkom srpnja dojde druga košnja deteljice i drugih usjevah smjesnih; a od pó srpnja može se kukruz tja do kasne jeseni kao zelena krma rabit.

Po zimi služe za krmu: sve vrsti repje i keljske, korun, (krumpir), sušena djeteljica i sieno svake vrsti, te slama i različno trsje po guvnu i po štagljih sabrano; za krmu se uzimlje osobito slama: jačmena, zobena, prósena, pšenična i ražna reže se na sječku; mješa se sa drugom, krmom, dočim se malo namoči i sa vodom slanom poškropi.

Tamo gdje ima tvornicah, ko što: pecane, rakiane, pivare, šečarane, mlini itd. tamo se raznovrstni ostanci upotrebljuju za krmu životinje shodnim načinom, kako to izkustvo najbolje uči.

2. zapovied.

Kada siješ krmeće trave, ti neštedi ni sjemena ni gnoja; bolje da bude premastno i. pregusto, nego mršavo i riedko.

Koj ima dosti krme, on neka svu pšeničnu i ražnu slamu upotrebi na ster (štraju).

3. zapovied.

Zemlju obdjelavaj marljivo, u pravo vrieme i sa mogućnom točnostju.

Plodovidost zemljišta nestoji u množtvu brazdah, nego u jednoravnoj rahlosti. Ako zemljište jedanput samo dobro se prevrne bolje mu čini, nego da se u ne sgodno vrieme još tolikoputi prevaća. Osobito pako čuvaj se od prevraćanja po ljetu, i po velikom suncu, jer tu zemljište gubi jakost svoju. Nepuštaj zemlju nikad na ugaru ležati, nego ako je piešćena, povaljaj ju, ako je žilava, glinata, ilovata, povlači ju.

Razorana, raztvorena po ljetu neka bude zemlja samo onda, kad ju sijati kaniš. Sirova brazda valja za zimu, za močvarastu, željeznastu zemlju, da može mokrina bolje izlapiti a čestice željeznate razstaviti se.

Strnište i gnoj valja vazda na plitvo zaorati; kad se prevraća, onda treba gliblje orati, da neizadju, opet na polje.

Gdje su rahla i piešćena zemljišta, gdje se svako sjeme podarja, ondje treba pozorno na to gledati, da se duboko neorje, da se sjeme odviše zemljom nepokrije.

*) Sije se n. p. koncem srpnja; pak se može u listopadu kositi.

Gliboke brazde režu se na jesen, i zemlja ostaje onako kroz zimu nerabljena.

4. zapovied.

Nemoj više polja posijati i zasáditi, nego si ga mogući dobro gnojiti i obdjelati.

Pomisli, da ti zlo uredjena i obdjelana polja potroše ono, što ti dobre oranice daju.

Polja za oranje odredjena i zemljišta za proizvod krme služeća treba da u razmjeru pravom stoje.

Jedna četvrta stran sviuh za plug odredjenih zemaljah, neka bude za biljke krmeće.

Svileni crv, bengalski, Tussah zvani.

U sjednici carske Akademie znanostih u Parizu 23. srp. 1855 držanoj predložio je g. F. E. Guèrin-Mèneville prve lepire živuće od indianskog crva svilenog, koj daje svilu Tussah zvanu.

Bombyx mylitta. Fabric. zove se gusenica od toga crva, koj svilu daje i nalazi se u cieloj Bengalii do Hymalaye.

Novi ovaj svileni crv bit će od velike koristi za Europejce, jer prede velike čaurice, i to tako velike, da ove desedputa toliko svile daju nego naši tako zvani kukci il bube, nu još veća korist u tom stoji, da se može Tussa crv hraniti sa listjem hrastovim, dakle, bube se mogu gojiti i pod onim podnebjem, gdje dud neuspieva.

Stvar ova je znamenita, te može bitno uplivati u odnošaje europejske obrtnosti, i podignutje blagostanja.

Mi ćemo tomu predmetu pozornost ukazati, i trsiti se, da u svoje vrieme pridobimo i za nas mješta sjemena, za počiniti pokušaj.

Gospodarske viesti.

C. k. pukovnia Križevačka naručila je 10,000 ključecah iz pokušališta gospod. družtva hrv.-slav.; želeći ujedno znati, jeli se još vekša kolikoća i po imenu kakovih vrstih može dobiti. . . Vidi se iz toga, da c. kr. pukovnia namjerava struci ovoj za našu domovinu svakako veleznatnoj pozornost izkazati, i stališ vinogradah poboljati, nu osim toga moći je kazati da g. pukovnik c. k. pukovnije Križevačke, za napredak na polju gospodarskom veoma mnogo se brini, te se vide blagotvornih njegovih uvodjenjah koristne posliedice na polju i u domačem životu stanovnikah rečene pukovnie. C. k. pukovnia Križevačka u tom obziru prva je; više obćinah drži gospodarski list, i u svemu što bi ekonomični interese promicati moglo, pukovnia Križevačka revno učastvuje. . . Slava glavaru; njegov duh uzdiže i oživljuje svu okolicu njegovu!

Tropoljarstvo.
(Dreifeldwirthschaft.)

Tropoljarstvo u tom stoji, da se oranice na tri strane podiele; najme za usjev zimski, ljetni, i cielinu. Način ovi iziskuje mnogo sienokošah i mnogo marve, jer svake tretje godine mora se jedna tretja stran polja pognojiti; medjutim priznati moramo, da uredno vodjeno gospodarstvo tropoljno veoma obilato naplaćuje, samo da se onda nesmje sva cielina oslaviti nerabljena, već treba ljetom, da se na njoj posadi, krumpir, zelje, posije repa itd. Preporučit se može: neka se jedna tretjina upotrebi kao cielina ili kao deteljište, a dvie tretjine da se posade, ko što rečeno, krumpirom (korunom.)

Žitomienba u tropoljarstvu gledeći na vekšu stran naše domovine, koja iz ilovače zemlje sastoji, sliedeća je:

a) Cielina, korun (krumpir) ili kukuruz, repica, pod gnoj;
b) pšenica, ječam, zob sa deteljom.
c) raž, prosa, helda;

Na zemljištah, koja su pieskovita, lahka, obično je sijati:

a) raž pod gnoj;
b) korun il zob;
c) heldu.

Za našu domovinu taj red nemože stati, jerbo u pieskovitoj zemlji može se istom tako na pognojenom zemljištu saditi kukuruz ko što se sadi u ilovaču; a zatim krumpir, raž il pšenica, zob, ječam sa deteljom itd.; kako to mjestna odnošenja dopuštaju, koja glavno pravilo podieluju.

Gospodarstvo na tri polja medjutime za one pokrajine, u kojih su zemlje plodovite, nevalja. Istom tako neće ni za našu domovinu valjati, gdje se može popreko reći, da je zemlja bujna, da sve vrsti žita rastu, ako im se zemljište dobro priredi, izuzamši nekoliko brdovitih i kamenitih predielah, gdje kruha neima.

Setva na izmienu.

Žitomienba, ili setva na izmenu odtuda zove se, što se nikada jedna ista vrst žita na istoj zemlji uzastopice nesijе; nesije se n. p. pšenica na pšenicu, il raž za ražjom itd.; nego se vazda mienja tako, da za strnom dojde, detelja, sočivo, krumpir itd. U odabiranju žita i inog

nàsada ima se obzir na to uzeti da prednje žito il nàsad takav je, koj potonjemu neškodi, nego da mu zemljište pripraviti pomaže.

Cielina nedrži se obično kod žitomienbe; nu moći je kadakad i takovu pridržati i to tim većma, jer se krmeća rastlina na mjesto cieline usijati može, te prie cvieta pokositi; što neće zemljištu škoditi niti najmanje, biljke bo onda najviše jakosti sisaju iz zemlje, kad počmu dozrievati.

Vazda je najbolje, kad za onakvim nasadom, koj motike trebuje, ko što su: kukuruz, korun (krumpir), repa itd. ljetna stru sliedi, i kad se prie, ako i ole moguće, zemljište podore; ako se zimsko žito sije, to će višeputa, ako jesen nije sasvim ugodna, usjev kasan biti, pak će kroz zimu lahko pozebsti.

Gledeći na zemlju našu i na sastave njezine to će mienba po prilici sliedeća biti najbolja:

a) pod gnoj kukuruz il krumpir, zelje (kako to velikoća gospodarstva dopušta);
b) zob, ili ječam sa deteljicom;
c) deteljica za košnju;
d) pšenica, il raž (ako je zemlja slabija;)
e) sočivo (grahorica); sa poljugnojenjem;
f) zob.

Zatim se opet počme, ko što pod a).

U ostalom za uredjenje razumnoga gospodarstva poljnoga nedadu se zakoni propisati, ko što bi se za drugu kakovu struku mogla propisati, jer gospodarstvo zavisi od okolnostih različnih, osobito od: kakvoće zemljištah i od podnebja. Treba dakle da svaki izkusi, što mu valja za okolicu njegovu, da umom prosudi, što bi moglo bolje biti; bez umnog postupka, bez načela gospodariti nenosi hasne, već prinosi kvara.

Zapisnik

ravnateljske sjednice družtva za povjestnicu i starinè Jugoslavenah držane u Narodnom-Domu dne 10. veljače 1856. god. pod predsjedničtvom gospodina načelnika Ivana Kukuljevića u prisustnosti gospode odbornikah Ante Žerjava, Mojsije Baltića, Ante Mažuranića, Mate Mesića, Petra Zoričića, i tajnika Janka Ev. Borovečkoga, kano perovodje.

§. 1. Pročitan je i odobren zapisnik ravnatelske sjednice dne 25. rujna 1855. god. držane.

§. 2. Pročitan je dopis carske akademie znanostih u Beču od 15. svibnja 1855. god., u kojem izražuje zahvalnost družtvu za poslate joj knjige „Arkiva“; to je na znanje uzeto.

§. 3. Gosp. predsjednik javio je, da je carska akademia znanostih u Beču poslala družtvu nadalje: „Fontes rerum austriacarum,“ i „Sitzungsberichte“; knjige su sa zahvalnoštju primljene i u knjižnicu stavljene.

§. 4. Pročitan je list, kog je gosp. počastni član, Dr. prof. Beda Budik iz Beča dne 30. listopada 1855. pisao ovomu družtvu. U njem javlja, da će u centralnom Arkivu mnoge za našu povjestnicu važne stvari priobćiti; to je na znanje uzeto, uz taj list šalje takodjer njekoja svoja djela; koja su sa zahvalnostju primljena i u knjižnicu stavljena.

§. 5. Pročitan je dopis gosp. člana And. T. Brlića iz Broda od 30. listopapa 1855. U njem javlja: 1. da se u našičkom samostanu nalazi stari, cirilski pisan zapisnik dohodka i troška istoga samostana do god 1750., 2. da se u Tovarniku kod gosp. Pecikozića kip iz ljevanog gvoždja načinjen, predstavljajući njekog viteza, i bakreni čup, našast u Vukovaru. 3. da gosp. satnik Kiš, u Mitrovici u miru živući, imade sliku iz tuča načinjenu, Priapa predstavljajuću. 4. da gosp. župnik podrckovljački, Valenta Vukasović posjeduje mjedenu ploču, na kojoj su izrezani zakoni za njeku rimsku naselbinu. Odlučeno je obzirno na 1. da se dotičnomu samostanskomu predstavniku piše, da nam upitni zapisnik ili pokloni ili barem na porabu ustupi; na 2. i na 3. da se piše gosp. članu Mati Topaloviću, da spomenute stvari za družtvo makar baš za malu nagradu pribavi, ako jih inače nebi mogao dobiti; na 4. da se vlastnik za ploču uprosi.

§. 6. Javio je gosp. predsjednik, da je Kodanjsko družtvo za sjeverne starine poslalo našemu družtvu: „Mémoires des Antiquaires du Nord. 1848 — 1849,“ i „Antiquarisk Tidsskrift 1849 — 1851;“ ova su djela sa zahvalnosttju primljena i u knjižnicu stavljena.

§. 7. Pročitan je dopis Šlezkoga družtva u Breslavi (für vaterländische Cultur) od 20. studena 1855. uz koj nam šalje „32 — Jahresbericht;“ to je takodjer sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§. 8 Pročitan je dopis moravskoga družtva u Brnu „zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde od 8. pros. 1855.“ uz koj šalje našemu družtvu 8. svezak svojih spisah; to je takodjer sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§. 9. Pročitan je dopis ruskoga poslaničtva u Beču od 31. pros. 1855. uz koj nam šalje 4. svezak knjige: Дворцовы разряды,“ i 2. svezak knjige: „Книги разрядныя;“ ta su djela takodjer sa zahavlnoštju primljena i u knjižnicu stavljena.

§. 10. Javio je gosp. predsjednik, da je gosp. Ot. Martin Nedić, državnik reda sv. Franje Bosne Srebrene (ovako se isti gospodin podpisao) poslao družtvu opis njekih bosanskih starinah; taj opis bio je pregledan, pak je po predlogu gospodina predsjednika zaključeno, da se gospodinu spisatelju njeke, po istom gosp. predsjedniku jur sastavljene opazke za razjašnenje pošalju, a onda da će se isti opis, kada razjašnjen bude, u Arkivu tiskati.

§. 11. Izviestio je nas gosp. predsjednik, da imade odgovore na njeka pitanja družtvena od pokojnoga Milana Dimitrieva Bubanovića; na što bude odlučeno, da se ti odgovori u Arkivu tiskaju.

§. 12 Javio je nadalje gosp. predsjednik, da je gosp. počastni član Mihalj Rajevski, svetjenik kod carskoga ruskoga poslaničtva u Beču poslao družtvu ostalih 11 svezakah „Morskoga Zbornika za god. 1855;“ to je takodjer sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§. 13. Javio je nadalje gosp. predsjednik, da je ruski spisatelj, gosp Aleksander Hilferding, za svoga ovdje boravljenja družtvu poklonio tri svoja djela, naime: 1. О сродствѣ языка славянскаго съ санкритскимъ u Petrogradu 1853. II. Письма объ исторіи србовъ и болгаръ, u Moskvi 1855. III. Объ отношеніи языка слав. къ языкамъ родвственнымъ u Moskvi 1855; ta su djela takodjer sa zahvalnostju primljena u knjižnicu stavljena.

§. 14. Arch. Odsjek mus. českoga, javio je gosp. predsjednik, da je poslao 7. i 8. svezak svoga časopisa

„Památky Arch.;“ knjižice su sa zahvalnostju primljene, i u knjižnicu stavljene.

§. 15. Javio je nadalje gosp. predsjednik, da je gosp. Ilia Okrugić njeke črtice o starom Syrmiumu, i o njegovih znamenitostih družtvu poslao; to je sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§ 16. Pročitan je dopis gosp. člana Luke Ilića, od sieč. o. g. uz koj nam šalje opis znamenitostih njekih nalazećih se u Pančevu i oko njega; to je na znanje uzeto.

§. 17. Javio je najposlje gosp. predsjednik, da je „Bibliographia Dalmata“ jur tiskana; odlučeno je, da će ju družtva s našim u savezu stojeća i počastni članovi badava, a ini članovi, ako ju budu hotjeli imati, za pol ciene dobiti. Spisatelju pako da će se 50 primjerakah poslati.

§. 19. Imenovani su za njekoja mjesta povjerenici.

Izvadio iz zapisnika sjednicah družtvah za povjestnicu i starine Jugoslavenah u Zagrebu dne 12. veljače 1856.

J. Ev. Borovečki, v. r.,
tajnik.

Smiesice.

U Londonu se je družtvo vinarsko sklopilo, sa glavnicom od 50,000 funti sterlingah, (500,000 fr. sr.) družtvo ima za svrhu rėdnike (agente) i punomočnike poslati na kontinent, koji će u najbolje poznatih okolicah vinskih carevine Austrianske vina na licu mjesta u povećjoj mjeri kupovati. Medju ravnatelji poduzetja jesu: Brewer, kapet. Hobart, i drugi; Banquieri su: Heyword, Konard i komp.

(Allg. Wiener landwirth. Ztg.)

Pozorno činimo vinogradare naše na ovu zanjimivu viest, koja bi mogla, ako i malo sreća posluži, za našu domovinu od znamenite koristi biti, vinu našemu ime pribaviti, te time vinogradarstvo u novu epoku povesti.

Dopisivanje uredničtva. G. M. Sk. . . . u u Petriancih. Veoma žao nam je, što nismo kadri želju vašu u posliednjem listu izraženu izpuniti; jer je ovo prekasno došlo; novci su primljeni u zapisnike unešeni i na svrhu u prvom listu označenu upotrebljeni; diplomi su poslani podruž. Varażd.

Gospoda članovi, koji nisu svoje prineske platili za god. 1855, pozivlju se najuljudnije, da izvole čim prie platit.

U miesecu veljače,

za godinu 1855 platiše:

GG.	Babukić Viekoslav, c. k. prof. . . .	5 for.	
	Havliček Ivan dug od god. 1852 do 1855 uključno	19 —	
	Midolović David, posjednik	5 —	
	Kiepach Nestor, vlastelin, dug od god. 1852 do 1855 uključno	19 —	
	Weiser Drag., Dr. iz Krapine, dug od god. 1852 do 1855 uključno . .	20 —	30 k.
	Kostelac Nikola, žup. Krašički, dug od 1854 i 1855 (izstupljuje) . .	11 —	
	Bahovec Marko, dug od prošlih godin. do 1855 uključno (izstupljuje) . .	24 —	
	Vancaš Janko, žup. i v. ašprišt, g. list	3 —	
	Praunšperger Aleksa, Dr., zaostavše od prineska	1 —	30
	Vernak Vatroslav župnik	5 —	30
	Kiepach Marcell, vlastelin, dug od god. 1852 do 1855 uključno	20 —	30

Za godinu tekuću:

	Petrianec obćina, za gospd. list	3 for.	
GG.	Todorović Aleksa, c. k. predstojnik za gosp. list	3 —	
	Pegledić Drg., c. k. perovodja prin. i nošarinu za gospod. list	4 —	30 kr.
	Tumpić Mirko, žup. i v. jašprišt u Bistrici	5 —	
	Kosundjić Andro, otac u Krešavskom kloštru u Bosni, za gospod. list .	3 —	
	Veslar Martin, c. k poručnik, za g. list	3 —	
	Štoos Gjuro, Vugrinčić Gjuro, Herceg Josip, i Klaneček Stiepan, za g. list, i za diplome, ukupno	5 —	
	Skalar Mio, kapelan, za gospod. list .	1 —	
	Nedeljna škola u Petriancih za g. list	3 —	
	Körbler, nadvrtljar, nošarinu za g list		30 —
	Vancaš Janko, župnik i vic. jašprišt, za gospod. list	3 —	
	C. kr. pukovnia Križev., za više obćinah za gospod. list	63 —	

Ljud. Vukotinović.

Što se je mjeseca veljače radilo na pokušalištu.

Jame u bašći i na briegu kopane za sadjenje voćkah. Trsovi iz Tuškanca izkopani i u Liepuves presadjeni. Grabe za sadjenje drugih trsovah izkopane. Divjaki u Tuškancu izkopani; 500 uciepljeno. Trsovi izkopani za prodaju. Vrt sravnan i puti osnovani. Maronice sijane. Prudj za pute vrtnje vožen; i put po brdu popradjen. Orano pod kukruz. Stobor okolo vrta sgotovljen.

Težaci plaćali su se po 36. kr. sr.

U Liepojvesi 1. ožujka 1856

Vidio Vukotinović. Anton Trummer, v. r., nadvrtljar.

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izvjestje.

Platiše za družtvo.

(Nadalje.)

GG. Petar Zoričić, upisnu i prin. za god. 1855. i 1856.
„ Franjo Košćec, upisnu.
„ Dr. K. Šuflaj, prin. za god. 1854.

U Zagrebu dne 18. veljače 1856.

J. Ev. Borovečki, blagajnik.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svako subote pol arka.
Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 40 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 11. U Zagrebu dne 15. ožujka 1856. GODINA IV.

Svim p. n. gg. članom na znanje se daje, da je Njeg. Svietlost g. Ban grof Josip Jellačić, predsjednik družtva gospodarskoga odlučio glavnu skupštinu 15. travnja t. g. držati.

Izloga u Parizu.

Visoki c. kr. Ministerij unutarnjih djelah dostoji se odlukom svojom od 29. veljače 1856 br. 1853 gospodars. družtvo ovostrano na sudjelovanje kod izloge Parižke pozvati.

Stvar ova od velike je važnosti; i to sigurno od mnogo većje važnosti, nego će si mnogi misliti.

Za prvo; gospodarsko družtvo naše veoma odlikovano se nalazi time, da mu je visoki c. k. Ministerij nalogom ovime izravno priobćenim izvolio podieliti vierodostojnu vlast i uredovnost u predmetih gospodarske struke ticajućih se; time bo bezdvonjbeno dokazana je takodje ona važnost, i da rečem neobhodna potrebitost, koju visoka vlada u slične zavode stavlja. Zato moje govorene i pisane rieči opet ponavljam i velim: *Vlastelini i gospodari ukažite gospodarskom družtvu podpunu pozornost; bež njega neće vam nikada biti napredka, bež njega vam neće nikada biti imena i veresie niti pram visokoj vladi našoj domaćoj niti pram trgovini inostranog svieta!*

Drugo: Gospodarsko družtvo dobi vlast prosuditi, da li bi oni predmeti, koje tko želi na izlogu poslati, izbilja vriedni bili, da se na izlogu pošalju; neće se dakle ništa primiti, dokle nebude odbor gospod. družtva ili po njemu punovlastjene podružnice o tom sud izrekle; što da kako jasno pokazuje, da visoka vlada u sličnih premetih nadležnost gospodars. družtva priznaje.

Što se izloge tiče, tu netreba da govorim mnogo, jer je već dokazano, da je ovo jedan od najpraktičnijih načinah za podignutje svakovrstne industrie, sviuh granah gospodarstva poljnoga i trgovine. Tamo se prilika pruža, da svatko — makar da dosad sakrit bio, — može sa svojim proizodom na vidjelo dojti, sebe sa proizvodim svieta, i sviet sa proizvodom svojim upoznati; izmiena je, uzajamnost največja. . . . . Koliko bi to za našu zemlju vriedilo, o tom takodjer netreba ni rieči trošiti; o nami se ništa nezna, za naše proizvode nitko nepita, a to je baš ono zlo, što nas tišti. Treba dakle izajti iz kuta, na polje, van u borbu života u metež poduzetjah i trgovine! . . . Nemoramo do nas tak malo držati, kao da se nebi kod nas baš ništa moglo najti, što bi dobro bilo, i što bi pozornost svieta inostranog probudilo!

Medju ostalimi našimi predmeti domaćimi napominjem osobito onu vrst krmakah, koja se u Turovompolju goji; svinje ove odlikuju se velikoćom svojom, dugimi ušesi (vuhi) svojimi klapastami, (doli visećimi) te izvanrednom srditostjom i divljostjom svojom; vrst ova sigurno malo je poznata po inom svietu, te bi mogla pozornost marvogojiteljah probuditi, jer obećaje, da bi se pomnjivim gojenjem znatno poliepšati i oplemenititi dala.

Nadalje čini mi se, da bi možebiti i rogata marva, koja se u Zagorju koti i odhranjiva, zanjimati mogla gospodarski sviet, jerbo je njekako posrednja vrst, i kao prelazna vrst od tyrolske i švajcarske na vrst doljnjozemsku; itd. itd. Imade više načinah, kojimi se u našoj zemlji sir pripravlja; imade dobrih vinah itd. . . . riečjom, našlo bi se u našoj otačbini sigurno predmetah i proizvodah, koji bi vriedni bili, da se u Pariz pošalju. To nemogu potanje naznačiti, budući, da sjedeći ovdje u Zagrebu nisam kadar saznati, kaki život je u raznih predielih naše zemlje, gdje ima šta dobra, šta osobita, šta izvorna? zato pozivljem rodoljubne zemeljake moje, gospodare svakovrstne i posjednike, da se probude, da oči otvore

i da ustanu radili i truditi se marljivije, nego što su dosad činili; hodajući tako puževnim gmizom neće nikad daleko dojći, te će zaostati u našem vieku, koj silno teži napred, i to od nas tim većma zahtieva, čim dalje stojimo natrag.

Lj. Vukotinović.

Diela se hoće, a ne riečih.

Perditio tua ex te Israel.

Rieči sv. ev.

M. B. Ima tomu već niekoli miesecih, odkako se je rieč povela o sjedinjenju svih naših domorodnih zavodah. Obćinstvo naše izgleda od ono doba svejednako, hoće li mu se jednom priobćiti uspieh djelovanja od strane onog odbora, koi je izabran da u rečenu svrhu izradi osnovu, kojoj medjutim do sad žalibože vidivog traga nema, te se sa stalno nezna da li je izradjena ili ne.— Što se mene tiče, ja ni najmanje nedvojim o tom, da je ta osnova, tičuća se željenog tog sedinjenja, jur izradjena, jerbo poznam revnost i iskreno domoljubje većeg diela one gospode izmedju dotičnih odbornikah, o kojima znam, da im je u istinu stalo do toga, da se osnova ta jedanput rieši, pa su i radili marljivo oko toga, te kao što čujem jur izradili tu osnovu, ali baš zato mi je za čudo da sve do sad još nedodje na vidielo, i da je tako rekuć ciela ta stvar usnula prije nego li se pravo još probudila. Gdjekoji ljudi mislit će po svoj prilici, da ima kod tog odbora i takovih ljudih, kojim je to sa svim po ćudi, što se konačno riešenje pitanja o sjedinjenju naših družtvah, odvlači i provlači kao gladna godina, au što se mene tiče ja neznam, imali nemali takovih, al to znam, da nema izgovora temeljitog, koj bi mogo opravdati to odgadjanje. Što se pomajprije vremena tiče, toga je, hvala Bogu, dosta bilo, te bi se od ono doba, odkako se je prvi put sastao taj privremeni osriednji odbor, dosele jur 10 osnovah lahko izraditi bilo moglo a kamo li jedna. Što se drugih kakovih poteżkoćah tiče, koje bi bile poslovauju i konačnom riešenju stvari na put stati mogle, nemislim, da je takovih bilo, što se pako vis. vlade i poglavarstva tiče, takodjer nemislim, da bi se bojali bilo sada il u budnće ikakovih zaprekah u tom obziru, gdje se nastoji da se sjedine obće koristni i javni zavodi, kojima je ukupna zadaća hvale vriedno promicanje važnih strukah obrazovanja i znanja, pa zato nema dvojbe da će se i od ove strane sjedinjeni ti zavodi potvrditi isto tako, kao što su dosele jur potvrdjeni pojedini izmedju njih, tim više, budnć sa tu neradi o kakovoj tajnoj i hrdjavoj svrhi već o javnoj i obće koristnoj.

Pitam dakle na novo: u kojem grmu zec leži? —

Ima dosta ljudih u nas, koji sviek jadikuju, kojima skoro ništa po ćudi nije, i koji bi — kao što sami vele — da je njima, budi ovo ili ono u rukama, točnije i sa svim drugčije riešili stvar nego drugi ljudi, al kad tamo — pa kad im se zbilja povieri kakav poso, onda se tek vidi, da stvar more patrio zaostaje ili tako ugrezne, da bi joj predprege trebalo za izvući ju iz gliba nehajstva ili lienosti. Nisu, hvala Bogu, svi naši ljudi takovi, jer to bi onda zaista zlo i naopako bilo, al ih ima dovoljni broj, pa uz njih i po njima trpe drugi u svakom obziru vriedni i čestiti zemljaci naši, koji uz najbolju volju i marljivost svoju ipak nemogu da paraliziraju ubitačnu lienost i nehajstvo ostalih.

Istinu mojih riečih posvjedočava najbolje sadanje stanje naše književnosti i š njom manje više skopčanih ostalih zavodah naših.

Prie niekog vriemena bilo je više oduševljenih domorodacah, koji su se dali na književno polje, pa su tu marljivo radili, naravno svaki u onoj struci koja mu je naviše omiliela, a obćinstvo naše, nadahnuto tada domorodnim duhom, podupiralo je materialno po mogućnosti težnju književnikah time, što je kupovalo izišavše u ono doba knjige. Istina je, da si ni onda nijedan izmedju onih koji su radili na književnom polju, razprodavanjem svojih knjigah nije toliko pribavio, da bi si bio mogo kupovati kuće ili glavnice sakupljati, al je ipak barem toliku podporu steko, da nije kod izdavanja svojih knjigah štetovao. Sada u novije doba nestalo je povećeg diela tih književnikah, te se samo još niekoliko njih — što bi ih čovjek lahko na prste prebrojiti mogo, — bavi sa književnostju šta se podupirućeg obćinstva tiče, ono se je u toliko jur umalilo, da spisatelj, ako štogod izdade, jedva troškove tiska namiriti može.

Družtva naša, što ih god ima, stupila su kako znamo tečajem prošlih godinah u život jedno za drugom, pa ako baš i nisu zadaći svojoj posve zadovoljila do novije doba, a to barem nisu znatno zaostala iza stavljene si zadaće. Sada pako vidimo sa žalostju, kako se broj članovah sve to više umaljava uz prkos naporu i raznovrstnom nastojanju dotičnih družtvenih odborah ravnateljstvenih, koji uz najbolju volju svoju sami bez podpore obćinstva zadaću svoju onako, kao što bi rado, nemogu da rieše, jer im iz malih i onako dohodakah jedva toliko preostaje, da tekuće svoje troškove namiriti mogu. Znam ja, da glavnice družtvah naših nisu jednake, te jedno ima više drugo opet manje imetka, al zato se ipak u stanovitom razmjeru tekući troškovi nijednoga točno neslažu sa imetkom i sa podporom od strane obćinstva.

Tužno ovo stanje, što se tajiti ili kriti neda, bilo je tomu ponajviše uzrok, što je niekojim izmedju iskrnih i brižljivih domorodacah na um palo da se druže sva naša družtva, nebi li se na taj način olakšala zadaća svakog družtva na pose i svih ukupno, ali ja se — sudeći po tom što vidim — sve to više bojim da i taj napor i trud urodili neće željenim plodom; osobito ako uztraje ono isto nehajstvo, koje nas manje više karaktizira, i koje će nas jamačno još donle dotierati, da će nam propasti i po zlu proći ono malo dobra što imamo, i što smo stekli dosta velikim trudom.

Nemojmo kriviti okolnosti, već sebe. Uzdisanjem i lelekanjem nepomože si nitko ako u čemu god zagazi, već trudom i naporom, koj učini, da opet sretno izgazi gdie je zagazio. Sada nikom pečeni pilići nepadaju u usta, radnje i žrtvah treba, koj hoće da se protuče kroz taj život i da si sačuva pošteno ime, bio on pojedinac ili cieli narod. *)

O uvedenju pučkih učionah u kotaru Našičkom.

Iz Našicah. — Ima mnogo ljudi na svietu, a osobito gdiekoji zlobni inozemci, koji drže naše krajeve za zemlju gdje nemože razvitak da prodre, jer vele da ovozemno žiteljstvo nema ni ponaća, a kamoli čuvstva za plemenite svrhe, nu varaju se odveć, jer evo protivnog dokaza u obćini Našičkoj.

Neću obširno da napominjem da je u ovoj obćini od vremena jedne godine žrtvovato kroz obćinu 520 fr. sr. za nabavljenje spravah za gašenje vatre, obćinski namet tako umaljen, da se sve potreboće i dosta znatni troškovi sa nametom 6 kr. od forinte urednog poreza namiruju. Ubožki zavod se je već do 900 fr sr podigo. Za bolnicu glavnica do 200 fr. sr. uložena, da su se i zabave davale za korist ubožkog zavoda gdje posliedna od 4. veljače donese, obzirom na mali publikum znatni uspieh najme iznosak novčani do 80 fr. sr. — velim ova neću u obzir da uzmem, još manje ću o tom spominjati da je ovdie težnja za razvitkom gospodarstva na vidielo došla i da su se mnogi za članove gospodarskog družtva upisali, buduć da će o tom kašnie obširnije izveštje stignuti na upraviteljstvo istog družtva, jedino nemogu prepustiti da do obćeg znanja nestavim kako obćina ova glede podignuća školah i obskrbljenja svojih učiteljah nastojaše. —

Potlim kako je naš g. c. kr. kot. predstojnik Miroslav Kraljević do tog nastojao, da izvor za podignuće školah i uzdržavanje učiteljah pronajde takovi, da se svrha postigne bez da je teret nesnosan, i u istinu izumio ga je, te svoju osnovu na tri nedelje danah naprvo priobćio, ove obćine vlastelinima, glavarstvu obćine, nadziratelju školah, te sve kolike pozvo da o tom razmišljavaju i da na dan 14. veljače 1856. u obćinski ured Našički skupe se, i o budućem stanju promicanja zavoda školskog prosbore i posavetuju, — ovaj poziv ne samo zato, što je od oblasti državne izdat, kojoj su se žitelji ovdašnji uviek pokoravali, i u svemu i svagdi točno njene odredbe izpunjivali — našao je odziva, — već takodjer rad svoje znamenitosti bi dušom i tielom primljen te na urečeni dan sakupiše se g. g. vlastelini većom stranom osobno — g. vice-archidjakon i školah nadziratelj Matia Filić, gg. župnici Našički, Podgoraćki, Orahovički, i Gazianski kao školah upravitelji, i svako telo na obćinu spadajuće posla svog opunomoćnog zastupnika u osobi selskog starešine, naravito glavarstvo obćine u osobi g. Petra Novakovića manjkalo nije. U deset sati, u napunjenu već dvoranu prem da je samo mala, ali za našu obćinu je to dvorana — došao je g. naš c. kr. kot. predstojnik i zauzeo mjesto u pričelu z desna su g. vice-archidjakon i upravitelj učionah u ovom kotaru, a slieva svietli grof g. Ladislav Pejačević vlastelin Našički siedili, nje sliedaše dotični vlastelini i punomoćnici njihovi s ote a z druge strane g. župnici za ovima glavar, ini starešine selski, to je u malom izgledalo ko kakovi mali sabor — tek što se posiedaše sliedećim slovom pozdravi naš predstojnik svekolike. Čestiti skupu! „Današnji dan slavimo po obredu crkve naše dan sv. Valentina, poleg obće pričice veli se u narodu našem, da se na Valentinovo tice pare, — svrha otog parenja je medjusobno poduzeće po kojim u družtvo stuplja nema ta peruščad da napravi gniezdo i stan za svoju buduću porodicu, da ji sad odraštjenu izvedu u široki sviet, stavivši ji u stanje da se sami hranit mogu, i kriepkim i slobodnim razvitkom na svietu se baviti, — ova naravi osnova evo daje i nami dovoljnog nauka da se i mi sparimo u krieposti naših silah i to medjusobno, uman mudar i znanstven sa prostim jakim u tielu, bogati sa siromakom, te jedan neka sa znanosćam, drugi s imetkom, treći vlasćom, četvrti rukom, svi ukupno pako marljivosćom za naše mlade stan i gniezdo sačinimo, u kojim će se u prvoj potriebići razvitka duha odgojiti, tada sigurnim i kriepkim korakom iz svog gniezda izleteti, način uzdržavanja vlastitog si osigurati, i ono što mi za nje učinimo zahvalnosćom promišlavajući, te danas sutra za svoje potomke u boljoj struci, i većem razvitku izvesti, gniezdo to koje mi za sveze ljubavi naše sočiniti današnjim danom zadaćom odlučismo si jesu narod ili pučke učione ili škole; — škole velim jest ono što je za tice gniezdo, jer ko što tica bez gniezda svoje mlade izvesti neće nikad, i niti će dočekat da izlete, tako i naša dietca neće izlieteti iz tmine predsudah nikad ako nebudu škole imali, niti će moći ikad izvesti na put pravi koji vodi bližnjem upoznanju našeg svemogućeg stvoritelja, i kojim se dolazi blagostanju, i pravoj slobodi duha, — za čim svako težiti mora i teži; pogledajte vriedni članovi obćine na visoka dostojanstva crkvena, pogledajte na svietovna, — pogledajte na goditeljnu umjetnost, pogledajte na veliki posied i bogastvo, pogledajte na uredno gospodarstvo, — pogledajte! — ova sva su crpila odkuda? — iz školah; iz oviuh već vidi se korist školah; — prem ako naše škole nisu naminjene za visoka izobraženja, ipak su temelj takovih, nu namienjene su tom, da iz njih izvedu se ljudi, kojih srdce bit će krotko bogobojno, oni pako dobri gradjani i danas sutra imućni žitelji, na kojim će stajati razvitak domovine i blagostanje carevine, — i koji u pravičnom njihovom traženju i težni nitko zavesti neće moć, jer znajuć slovo, o istinitosti ili laži oniuh koje im se kroz krive proroke vele, sami iz pisma osviedočiti će se; — a uz to iz liepe bogomoljne knjižice slavu i diku svomu tvorcu davati. —

Da su dakle škole temelj buduće srieće i da su neobhodno potriebite nema ni dvojbe, a osobito u ovoj čestitoj obćini to nije ni treba dokazivati, — jer to dostalno pokazuju žrtve, koje su tako sl. vlastelinstva kako i ostalo pučanstvo već predbežno pridonieli, i baš

*) Pitanje će se ovih dadah riešiti; sjednica je na 18. t. m. urečena. Uredničtvo.

zato imam podpuno ufanje da ćemo mi u ovoj obćini podići školah onoliko koliko jih treba, i da će u tom narod svojom marljivom rukom i sa znojem lica svoga, i tako će jedna ruka drugu oprat, a lice obodvie, koje će svietlo sjati pred Bogom i ljudma,— način kako da mi to izvedemo priobčio sam predbežno sl. vlastelinstvima, i velečastnom g. nadziratelju školah, priobčio sam takodjer i obćini. a osim tog kod više prigodah pučanstvo sam obavcštjivo, nu to je samo mnienje moje, koje sam dosad za najskladnie smatro, i zato poslušat ću smerieno svakog, i koji bude način bolji stavio i ja ću ga drage volje primiti, i kod višje oblasti za njega se zauzeti.

O tom se u ostalom radi, 1. da nijedno miesto obćine ove nebude bez škole, 2. da se učitelji tako obskrbe da pošteno živeti mogu, 3. da se obskrbljenje to tako izvede kako bi najlakše palo onima koji ga pružati moraju, — 4. da se stanja gdje jih nema podignu, nadalje gdje jih ima — a potreboća zahtieva, da se razprostrane; — a ova opet sva kako bi se, bez da odveć teretna nebudu, izvela. —

Za olakšanje naše ima narodni zajam, koji će za dvie godine 21,000 fr. sr. iznosit i kojeg kod službeni i privatni sastanakah obećaše mi žitelji ovdašnje obćine u svrhu školah požrtvovati, a to je takova žrtva gospodo da je mnogi i mnogi dosad, a možebit i u buduće će, za da se rokovi platjanja točno obdržavaju, i venčani dar svoje supruge, koga si je ona u škrinji čuvala, u pomoć uzeti morao — ovo mora blagosov da donese, jer je s mukom i trudom na žrtvenik polagato. — Ovog narodnog zajma intereši za platju učitelja služiti moć'će. — Ima olakšica za zidanje školah zasluženi već i u buduće zaslužiti se imajući novac za vožnju kamena na carski drum, koju zaslugu jur prigodom Liquidacie porezni knjižicah sriedstvom primljeni po meni zapisnikah u prenaznačenu svrhu svikoliki žitelji ove obćine svečanim obećanjem i zlamenjem sv. križa u zapisnik uvrščenim opredieliše; — da će tim sredstvom podignjene škole viekoviečnost imati, jamče nam nepogode što oni koji taj novac zaslužiše i zaslužitće, — podnesoše i podniet će, u znoju lica svog — po naredbi Božjoj već našem padnuvšem praotcu odkazanoj, i u pogibu blaga svog — je ta zasluga zadobljena na gorki i mučni, ali pošteni, i hvale vriedni način. Ima olakšicu za podignuće školah i u tom što sl. vlastelinstva koja neposriedno od školah najmanju korist imadu sirovo gradivo bezplatno dati obećaše, i već u strani Našičko i pruža i tako dar veliki na oltar budućeg blagostanja položiše, uzkrativši od svojih ustah u sadanjem svom, ako i ne nemoćnom, ono ipak kroz okolnosti vriemena dosta tegotnom stanju, mnogu i mnogu si ugodnost, pa pitam Vas zar i ovo može ostati bez božjeg blagoslova?—

Nuz takove olakšice kojima pridolazi kriepko podupiranje od strane velečastnog gospodina nadziratelja školah, nemanje velečastne gg. upraviteljah kao takodjer hvale vriednog nastojanja čestiti činovnikah obćinskog glavarstva, i dobri knezovah i starešinah selski, napokon uz pokroviteljstvo naše vis. vlade, a vrhu sveg ovog uz ufanje blagosova svemogućeg stvoritelja našeg koji poleg naznačeni gori žrtvah uzkratit nam ga neće, izvest ćemo mi dično naše dielo, i što naši stari nemoga še ili samo započeše, to ćemo mi dokončant, i ne samo ugodnu već takodjer i koristnu spomen potomkom našim ostaviti. —

Iz ovih vidi se, da su žitelji ove obćine — ko što je i pravo — narav ljubkih pticah navislli — jer ove tek potlim sparanja gradivo traže, da gniezda za mlade priprave, a gradjani obćine ove kada se sastadu te današnjim danom da se u silami spare za svoje diečice budućnost već svaki poniešto sobom donese, i zato ne samo da se ufam, već sam uvieren da oni, koji se na pose znadoše pobrinuti, da će takodjer u družtvu još boljma stvar cielju svom dovesti, i ono što još fali primaknuti. — A šta još fali mnogi može upitat? ja mu mogu odgovoriti, prenavedena su istina bog temeljni kamen zgrade buduće, ali samim temeljnim kamenom nije zgrada još čitava, fali indi još mnogo; ako taki za podignuće stanjah, koliko toliko osigurani bi bili, te za uzdržavanje učiteljah nemamo dost, jer iz kamata zajmovnih učitelj jedan težko da bi na godinu ništo više od sto for. sr. imao, s ovim da živit nemože to svatko na prvi mah uvidja, indi hrana fali učitelju, ova odkud dati briga naša je; ja u gori napomenutoj dotičnim vlastelinom i glavarstvu priobćenoj mojoj predstavki navedoh, da ako po prečac svako selo tri jutra posije i obradi, eto hrane za učitelja, što više dokazah da će 300 mirova svake godine ostati za neprevidljive slučajeve — jel moguće, da bi se koji poljodielac tom odreko? — to nije; jer koji gori navedene žrtve podnesti znadoše, oni i u ovom neće zaostati, jedino zemljišta su potrebita, ova pako iz prikladnih pašnjikah po sl. vlastelinstvima dobaviti se mogu, da i ovdie hfaljena vlastelinstva svrhu podpomoći hoće dvojiti neusudjujem se.

Takim dakle načinom kad još napominjam da ćemo i o siguranju budućnosti učiteljah stima i inih obćinski činovnikah kao takodjer o obezbedjenju puka od uzuraša dogovor imati, koji će se osnivati na ustrojenju penzionalskog fonda, i štedionice, pozivljem svekolike da poleg točkih većanje naše započmemo. i danas sa sočinjenem zapisnika, koga ćemo svi podpisati, i visokom miestu predložiti, zadaću našu riešimo, gdje ćemo moći utiehom duše naše kazati, da smo sazidali gniezdo odkud će naši mladi izletieti, i u svojoj starosti za nas, kad mi već u miru božjem spavali budemo, podučeni i zobraženi u dobrom duhu, kriepke molitve pried pristolje najvišega pošiljati." (Produl. sliedit će.)

Dopisivanje uredničtva.

G. P. . . . ću u Rieci, za poslanu lozu i voće izvolit ćete platiti 4 for. 50 kr.

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Platiše za družtvo.

(Nadalje.)

GG. Martin Ožegović, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Dr. Stiepan Kočevar, u ime utemeljiteljstva 20 fr. sr. (a već prije dao je u to ime 10 for. sr.)
„ Nikola Horvat, prin. za god. 1856.
„ Josip Bunjevac, prin. za god. 1855, i 1856.
„ Mojsija Baltić, prin. za god. 1856.
„ Mat. Pavlec, prin. za godinu 1856.
„ Anton Rubido, prin. za god. 1855, i 1856.
„ Drag. Pogledić, prin. za god. 1856.
„ And. Billičić, prin. za god. 1856.
„ Dr. Kon. Šuflaj, prin. za god. 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 12. U Zagrebu dne 22. ožujka 1856. GODINA IV.

Divji kestenj.

Aesculus hypocastanum. L.

L. (Rosskastanien.)

Divja kestenja domovina je Azia sjeverna; u vieku 16. biaše u Europu presadjen. Naravoslovcem ***Matthiolus* i *Clusius*** pripada zasluga, da je ovo liepo drievo u Europi udomilo se; ovi su najprvi drievo ovo opisali i na slikati ga dali, ***Clusia*** nastojanjem prvi je divji kestenj u Beču a zasadjen god. 1588.

Da se je drievo ovo udomačilo kod nas, to sviedoči velikoća njegova, obilatost sada, i razširenost po čitavoj Mornahii prostrajnoj.

Žalostno je da ono više stohiljada vaganah toga sada, što u Monarhii priraste, bez svake koristi ostaje, gdje ipak za viševrstnu porabu može služiti, niti poraba ova nije nova.

God. 1770 proizvadjalo se, kako ***Minden*** sviedoči, iz divjeg kestenja ulje, kojim se ljudi služiti mogoše; ostanak izprešani davao se je marvi za pitanje; prie 60 godin. dokazili su Kažimir ***Medicus***, Dr. ***Weber***, ***Prieselt*** i mnoga družtva gospodarska, da je izkustvom potvrdjeno, kako divji kestenj i listje njegovo marva i ovce mogu jesti, što više, da im je veoma zdrav i kao obrana protiva mnogoj bolesti služi. Na mjesto sapuna za pranje prediva, konopljah i svile upotrebio ga je ***Scopoli*** te priugotavljanje inkaše (Stärke) iz divjeg kestenja već ***Buschendorf*** priporučuje u svom gosp. časopisu god. 1799.

Nu protiva svemu tomu ostao je divji kestenj sasvim bezkoristan, tu se dan danas na mnogih mjestah i u mnogih bašćah sa trudom pobira i izbacuje.

Nijedan gospodar, koj je tako sretan, da ovo drievo ima, neka ga nezapuštja, jer divji kestenj osobito dobra i zdrava krma je za marvu, koju bez svakog prigotavljanja i bez svakog troška davati može; ovcam smrvljeno, rogatoj pako marvi poimence pako kravam na sliedeći način:

Kesten se pobere i na taban spravi; valja ga višeputi progrinjati, da neopljesnivi; prie neg se marvi daje, nasiplje se u badanj, polije se friškom vodom zdenačkom, (bunarskom), te se postavi na toplo mjesto, najbolje u štalu; ostavi se tako donle, dok kestenj nepuca i kiseli miris nepuštja od sebe, što znači, da počimlje kipeti. . . Sad se mora marvi podati; 1/16 vagana dosti je na dan za jednu kravu, i nadomještja najbolju mrvotinu žitnu.

Marva veoma pohlepno jede hranu ovu, a svaki će se skoro osviedočiti, da krave od divjeg kestenja izvrstno mlieko davaju,

Ova poraba divjeg kestenja jedna od najkoristnijih je i najprostijih, nu takodje istinska, jer ju potverdi izkustvo dovoljno.

(Allg. Lan.- und Forst.-Ztg. in Wien.)

Ovaj članak sàm se preporučuje; medjutime ipak na srdce ga polažemo svim gospodarom našim osobito onim, koji imadu divjih kestenjah; onim, koji nemaju, savjetujemo, da ga sade, bit će im više koristi, nego od jablanah.

Zapoviedi gospodarske.

5. *Zapovied.*

Uzmi za usjev najliepše sjeme; u tú svrhu ostavljaj najliepšu strn i pusti, da podpuno dozrije.

Žito za sjeme odredjeno valja čistiti tako dugo, dok bude prosto od zrnja i sjemenja inovrstnog bilja; zrno za sjeme opredieljeno mora najteže, svietlo, i mora gladko biti.

Kod pšenice uzmi zdravo sjeme lanjsko; bolje je nego da uzmeš novu pšenicu; neće ti biti snietljiva. (brandig.) Kod drugih latenjačah (Halmfrüchte) i kod sočivadi (Hülsenfrüchte) koristnije uzet je sjeme nove.

Veoma dobro je, da se sjeme mienja; da se svake tri godine uzme žito za sjeme iz druge koje okolice, najbolje iz briegovite. Mienba sjemena većim dielom dobrim plodom urodi; a briegovitih okolicah, u blizini šumah, sve voćje, sve

zrnie i sjeme polaganije dozrieva, sunce nežeže tako žestoko, te se time sjeme podpunije razvija; kožica ostaje manja, sviella, a sjeme težje.

6. Zapovied.

Trsi se, da ti sjeme vazda bližje dojdje do čim bolje prekuvanog i zrelijeg gnoja.

Ili se usjev povlačio ili se povaljao, ti zemlju obdjelaj tako, da tusta, te gnojem okrepljena steralj zemljišna na gornju brazdu dojde, za da se sjeme laglje podigne i svestrano korenje puštja.

Ako se sjeme uore, onda okreni pognojenu steralj sa sjemenom zajedno dva do tri cola u zemlju.

7. Zapovied.

Sij vazda u obično vrieme, nu svakiput bolje ti je, da siješ ranije, nego kasno.

Zimskom usjevu treba, da prie neg zima počne, ojača; kod ljetnih usjevah pako valja koristit se vlagom, koju zemljišta od zime prošlje ranim još proljetjem drže.

8. Zapovied.

Samo u velikoj nuždi i u najboljoj sgodi tvojih zemaljah možeš uzastopice višeputi na istom zemljištu sijati žito istovrstno.

Mienjaj svako ljeto i drži se toga:

Čim su nesličnije i nesrodnije vrsti žitne, koje uzastopno siješ, tim će ti bolje rasti. Žito n. p. ide dobro na sočivo, žito na detelju i na motično rastlinje, ko što je: kukuruz, korun, zelje, repa itd. (Hackfrüchte) na to pak: jarica, ječam, zob itd.

Zapisnik.

Sastavljen dana 4. veljače 1855 u c. kr. kotarskom uredu Pakračkom povodom poziva svietlog bana od 28. svibnja 1855 poradi zavedenja podružnice gospodarske, kako sliedi:

Iza kako bi se na poziv c. kr. kotarskog ureda Pakračkog dovoljno ljubiteljah narodnog gospodarstva sakupilo, i pošto bi se preporuka svietlog bana glede zavedenja gospodarske podružnice u cieloj svojoj vriednosti jednodušno pripoznala, pozvani su nazočni na pristupljenje za članove k gospodarskom družtvu uslied česa ih se je polag priloženih pristupnicah 10 novih članovah upisalo.

Dočim bi se tim načinom podružnica gospodarskog družtva konštituirala, bude uzklikom velečastni gospodin podjašprišt i župnik Pakrački Miroslav Ulses za priedsjednika podružnice izabran, a gospodin Ladislav Ballog za tajnika podružnice.

Čime bi zapisnik zaključen i svestrano podpisan.

Miroslav Ulses, v. r.,
podjašprišt i župnik Pakrački,
podružnice predsjednik.
Ivan Mihaljević,
Ballog.
Josip Celić, v. r.
Gjuro Verga,
protstavnik.
L. Malleševtć.
Karl Kafka.
Jovo Marković.
Mihal Lukić,
tajnik obć. Pakračke.
Gjuro Nagy,
mesarski majstor.
Seb. Kolb.
Ferdinand Zsiga,
lekarnik.
Fr. Spretnjak, v. r.,
poreznik.
Josip Paula,
c. k. kot. pristav.

Zlo poznata zasluga.

Polag niemačga od Vidulovića.

Vrtljar Pavle stajaše naslonjen na svoju lopatu i gledaše veoma namrgodjeno svoje grede, na kojih mladi nasad bijaše većom stranom ne samo uvenut, i očito uništen, nego na više mjestah i sa frižkom razbacanom zemljom pokriven. Kad mu se ja približim mahne mi, pokazujući rukom na razbacanu zemlju, zá znak mučanja, i rekne tihim glasom: Pst! „Vrebam krta.“ „Taj lopov mi je već sav rani zasad skvario, pa hoće to i s drugim biljem da čini; ali ću mu ja zasoliti čorbu. Vidite ove gomile; nema još ni četvrt ure od kako ih je razrio, mora dakle blizu biti; ako uzmučimo bit će naš.“ Aha! „sad vidite kako rije! Pazite!!!“ i sjednim oštrim udarcem baci crnka iz njegovog stana na žrak, i prije nego što ja rieči prosloviti mogoh, razdružga mu svojom lopatom glavu. „Taj neće pregrizti nijednog korena više“ rekne zadovoljno smijuć se!! Ako je ikad kojega pregrizo, „odgovorim ja.“ „Kako — šta?“ zavapi vrtljar začudjeno, „Vi ga još branite? Pogledajte samo onamo“! Kod tih riečih prigne se i izčupa uvenulu loćiku iz zemlje; očito bi koren biljčiće pregrižen, i ta okolnost uzrok njenog uvenutja. „Šta treba više“? zapita me. Ja pako odgovorim: „Krt je mrtav, a da je baš

i živ, nebi se mogo braniti proti vašem nepravednom napadanju; zato ću ja da zastupam miesto njegovog odvietnika. To ćete mi dopustiti, dragi priatelju, da ovaj krt nemože ništa drugo u želucu imati, nego što je pojeo malo prije? Pazite daklem! S ovim nožem ću razporiti živinče; evo mu želudca, sad ću ga otvoriti; evo mu sadržaja. De da vidimo iz čega se sastoji! Ovo su bezdvojbeno komadi od gliste, to je već jedan nepriatelj vaših gredah, koga uništuje krt. Ali dalje: Ovo jedna još posve začuvana častica tiela, koja izgleda skoro kao ruka, i koja veoma nalični prednjim šapama samoga krta. Vi vrlo dobro znate, da je ta noga od vrljca, jednoga od najopasnijih i najnesitnijih zarieznikah, koga se je još više bojati nego onoga komu služi za hranu. A evo, i ovi ostanki nemogu se prepoznati; to su crljene glave — kebrovah, šteta koju ovu nezvani gosti nanose, znam da poznajete iz izkustva, a odma ćete ju poznati još bolje. De izkopajte s lopatom jednu od uvenutih biljčicah. Evo gledajte kebra na korenu! još jednog i opet jednog! — Mogli bi izkopati tako sve, i na svakoj bi skoro našli istog nepriatelja, krinku kebra.*) Ona je krtu najmilija hrana, i sad uvidjate valjda zašto je prorijo baš ove, a ne one druge grede na kojima su se već starije biljke okriepile? On traži svoju hranu i time, što ste ga ubili, pokloniliste hiljadi glјistah, krtovincah, puževah, a i gdje kojoj žabi i mišu život. Pripoznajete li sad da ste krivo učinili?"

„To je čudno!" reče starac. „Ja vam moram pravo dati, jer ste me očito uvjerili, nu ipak mi se narav protivi tomu, da jedno živinče, koje sam od moje mladosti kao škodljivo mrzio i gonio, sada pod starost prepoznam za koristno. — Svakako je krt, već i zato škodljiv, što rije zemlju.!!

(Produženje sliedi.)

O uvedenju pučkih učionah u kotaru Našičkom.

(Dalje.)

Po ovom sliedilo je večanje gdje se svikoliki kao u jednom duhu našeg c. kr. predstojnika sjediniše, i evo ovaj zapisnik iz kog se sve uviditi može sočiniše. — Zapisnik od 14. veljače 1856. primit u občinskom uredu Našičkom u pogledu podignutja pučkih učionah, i obskrbljenja učiteljah. Prisutni od c. kr. kot oblasti, c. kr. kot. predstojnik Miroslav Kraljević. — Od strane upraviteljstvah školah: Matia Filić vice-archi djakon i nadziratelj školah kotara Našičkog. — Otac Mio Filipović upravitelj učione i župe Našičke. Franjo Šlivarić župnik Podgorački i upravitelj škole podgoračke.— Josip Kršnjavi župnik Orahovački kao upravitelj buduće škole Zdenačke kuda će Bankovci podpast. Pahomia Pretić župnik Gazianski, od strane glavarstva občine Našice Petar Novaković privremeni glavar. — Od strane vlastelinstva Našičkog grof Ladislav Pejačević. Od strane vlastelinstva Feričanskog Dragutin Mihaljević u svoje i Petra Mihaljevića ime. Od strane vlastelinstva Podgoračkog. Punomočnik vlastelinstva Gjuro Spingsfeld providnik. — Od strane dotičnih na občinu spadajući mjestah starešine selah kao punomočnici dotični selah.— I to Našički Mato Divjanović. — Vukoevački Stjepan Mariančević. Klokočevački Ivan Dunćić. Stepanovački Bartol Kovačić. Kršinski Ivo Abramović. Podgorački Andria Vukmir. Razbošćki Marko Gjurović. Bistrog jarka Janko Kranjak. Šušinački Ilia Bundjić. Prebišerački Jozo Divjanović. Gazianski Jačim Kepčić. Gradački Toso Gjorgjević. Gornjo Notičanski Aksentia Gvozdenović. Novog i starog Zoljana Antun Stojaković. Seonski Ilia Rosković. Martinski Petar Umiljenović. Jošave stare i Crkvaria Tadia Posavac. Bankovački Gjuro Špis. Bokšićki Ivo Amidjić. Ostrošinački Jeno Smiljanić. Ceremošnjački Stefan Dokić. Feričanci Pavao Benović. Motičine doljne Adam Vinković.

Poleg veleštovanog naloga c. kr. županjske oblasti od 4. studena 1854. br. 4772. osnovanog na visokim normalnim po bivšoj visokoj školskoj oblasti dne 13. svibnja 1854 br. 648.|Z. S. O. i po visokom namestničtvu hrv. slav. dne 8. lipnja 1854 br. 605.|92 V. izdatim na učinjeni predlog po c. k. kotarskom predstojniku odluči glavarstvo občine Našice sa ukupnim žiteljstvom dovoljno zastupanim da će u političkoj občini Našičkoj VII. učionah katolički i jedna grčkog nesjedinjenog veroizpovedanja i to na sliedečima mjesti podignuti. —

I. U Našicah koje mesto broji 1069 dušah, 164 kućah, i 26 12/32 Sessia. — Ovoj školi dodaju se bližnja mjesta. a.) Martin sa 220 duša, 33 kučami i 10 25/32 Sessiami — udaljen od Našicah pol sata hoda. b.) Zoljan stari sa 288 duša, 45 kučami, i 14 24/32 Sesiami udaljen 3/4 sada hoda od Našicah. c.) Zoljan novi sa 47 duša, 17 kučami, i 8 Sessiami udaljen 1/2 sata hoda od Našicah.— Ova učiona ima sposobnjakah školskih mužki i ženski ukupno 158. —

Buduć je ovo mjesto glavno u kotaru gdje učitelj takodjer nedeljne škole držati mora sa šegrtima, nadalje crkvenu službu ima kao organista, a inače veći razvitak istom školskom obsegu predstoji, stoga je odlučeno i ustanovljeno da se ovdie osim učitelja i jedan pomoćnik postavi, i učiona u dva reda postavi. —

II U Feričancih koje mjesto broji 1154 duša, 141 kućah 45 11/32 Sessiah. — Ovoj školi dodaju se bližnja mjesta. a.) Jošava stara sa 163 duša, 20 kučami, i 9 12/32 Sesiami — udaljeni pol sata hoda od Feričanac. b.) Crkvari sa 101 dušom, 16 kučami i 4 24/32 Sessiami — udaljeni pol sata hoda od Feričanaca. Ova učiona ima sposobnakah školskih, mužki i ženski ukupno 114.

III. U Podgoraču koje mjesto broji 1200 dušah, 137 kućah, i 40 Sessiah. — Ovoj školi dodaju se bližnja mjesta. a.) Razboište sa 348 dušah, 53 kuća, i 18 2/8 Sessiami. — koji je pol sata hoda od Pogorača udaljeno. b.) Bistri jarak sa 180 dušah, 34 kuća. Ovo mjesto koje je dobru uru od Podgorača udaljeno dotle se utielovlje učioni Podgoraćkoj dok se ondie škola posebna nepodigne, buduć da su žitelji ovog mjesta contractualiste koji poleg izjasnjenja punomočnika vlastelinskog podgoraćkog takovi ugovor sa vlastelinstvom imadu, da će im vlastelinstvo s vriemenom školu podignuti. — Ova učiona ima sposobnjakah školskih mužki i ženski ukupno 156.

IV. U Vukoevci, koje mjesto broji 628 dušah i 23 Sessiah — Ovoj školi dodaju se bližnja mjesta. a.) Stepanovci sa 190 dušah, 27 kućah i 8 16/32 Sessiami,

*) Maikäferlarve.

isto je pol sata hoda daleko od Vukoevca. b.) Kršinci sa 241 dušom, 34 kućami i 11 Sessiami, isto je ³/₄ sata hoda udalen od Vukoevca. Ova učiona ima sposobnjakah školskih mužki i ženski ukupno 104.

V. U Klokočevcu, koje mjesto broji 512 dušah, 56 kućah i 21 Sessiu. Ovoj školi dodaju se bližnja mjesta. a.) Prebiševac sa 256 dušah, 31 kućom 9²⁴/₃₂ Sessiami udaljen je pako od Klokočevca ³/₄ sata hoda. — b.) Šušine sa 217 dušah, 25 kućah i 10 Sessiami, udaljen je pako ³/₄ sata hoda od Klokočevca. Ova učiona ima sposobnjakah školskih mužki i ženski ukupno 95.

VI. U Motičini doljnoj, koje mjesto ima 875 dušah, 75 kućah 31²⁸/₃₂ Sessiah, ovoj školi dodaje se bližnje mjesto. a.) Sevna koja broji 255 dušah, 30 kućah i 13¹/₃₂ Sessia udaljeno je od Motičine doljne pol sata hoda. Ova učiona ima sposobnjakah školskih mužki i ženski 120. —

VII U Bokšići, koje mjesto ima 800 dušah, 76 kućah i 30¹⁶/₃₂ Sessiah.— Ova učiona ima sposobnjakah školskih mužki i ženski ukupno 80. —

VIII. U Gaziami grčkog nesjedinjenog viero-izpoviedanja, ovo mjesto ima 285 dušah, 40 kućah i 14¹²/₃₂ Sessiah. Ovoj školi dodaju se bližnja mjesta. a.) Motičina gornja sa 100 dušah, 23 kuće i 7⁷/₃₂ Sessia, ovo je udaljeno ³/₄ sata hoda od Gazia. b.) Šumedje sa 99 dušah, 10 kućah i 5¹²/₃₂ Sessia isto je 1 sat hoda od Gazia udaljeno. Ova škola ima sposobnjakah školskih mužki i ženski ukupno 40. —

Još ostaje u ovoj obćini 1 mjesto Breznica iz 364 dušah i 47 kućah, koje nije utelovljeno nijednoj školi i to toga radi što je od Našičke kao najbližnjemu škole 2 sata hoda daleko ništanemanje to mjesto kao iz sami Niemacah sastojeće drži si svog privatnog učitelja, koga ovdašnji žitelji po razmerju dušah platjaju, ako taki obćina bi i glede ovog mjesta pozornost svoju obratila, — i s vriemenom obratiće, — nu za sada iz dva razloga još nemože jedno što su Brezničani kontraktualiste privriemeni, kojiuh obstojanje odvisi od ugovora, kojeg sa vlastelinstvom imaju, drugo što isti Brožničani na kumulativni zajam podpisali se nisu, a ovaj kako će se nižje izstaviti sačinjava izvor odkud će se učitelji u strani uzdržavati. 2. mjesto Ostrošince sa 191 dušom, 25 kućami i 11³/₈ Sessiami, nije takodjer utielovljeno nijednoj ovo obćinskoj školi zato ipak bez učione nije, budúć spada na Bračevačku učionu u kotaru Djakovačkom gdje i župnu crkvu svog vieroizpoviedanja najmre grč.-nesjedinjenog imade. 3. mjesto Gradac sastojeće iz 190 dušah, 24 kućah i 8¹⁴/₃₂ Sessia. Zatim Ceremošnjak iz 244 duše, 28 kućah i 13 Sessia, nisu se mogli nijednoj ovo obćinskoj školi priključiti budúć su u Planini i odaljeni od najbližje ovdašnje škole dva sata, a k tomu su svi skoro žitelji grčkog-nesjedinjenog vieroizpoviedanja spadajući na župu Londjičku u kotaru Kutjevačkom, stoga isti sa Londjicom, granicami složiti te ne samo da mogu već i moraće tim bolje, jer pojedinice sami za sebe učitelja uzdržavati nemogu, — tako indi i ovima svriemenom učiona faliti neće. — 4. Mjesto Bankovci sa 210 dušah, 42 kuće i 16⁸/₃₂ Sešsia, takodjer nije utielovljeno nijednoj ovo obćinskoj školi, zato što će se u obćini Orahovičkoj župi katol. Orahovičkoj mjestu Zdenci podići učiona, od kojeg su Bankovčani pol sata hoda udaljeni, a ovo obćinska najbližja škola jim je Feričanci ili Bokšić, do kojiuh svake 1¹/₂ sat hoda imadu, indi najprikladnije će jim u Zdenci biti, i budúć daće se i tudie poleg izreke g. c, kr. kot predstojnika škola do skorom podići, tako i ovom mjestu prilike za podučavanje diece manjkati neće. —

Poleg ovog razdielenja sva su mjesta bila pod pozornim okom, i za svako i jedino se obćina pobrinula, da dieca ovdie nahodeća se prigodu imadu školu polaziti.

Po ovako učinjenom razredjenju o tom se je većalo, kako da se učitelji obskrbe, i jednodušno odluči glavarstvo obćine, i pojedinih selah nazočni opunomoćnici da se ima skrb uzdržavanja učiteljah iz sredotočja najme po glavarstvu obćine nositi i upravljati, te odluči še i obvezuju se učiteljih uzdržavanje stranom u gotovom novcu, stranom u hrani osigurati, i osiguravanju — stim da kumulativni svoj zajam iz 21,000 for.) dvadeset i jedne hiljade forinti sr. sostojeći u tu svrhu alduju, i sredstvom ovog zapisnika za posebnu svoju korist sad za uvieke odricaju se, ujedno odredjuju, da se obligacie zajmovne vrhu već dosad platjeni 8000 fr. kao i za buduće platiti imajuće se svote vinkuliraju na ime VIII pučkih učionah političke obćine Našičke, najmre Našice Feričance, Podgorac, Vukoevci, Klokočevac, Motičina doljna, Bokšić i Gazie.

Za sigurnost pojedinih mjestah onoga slučaja radi, ako bi danas sutra drugo ustrojenje obćinah sliedilo, te potom sveza izmed sadašnje političke obćine Našic i pojedini njezini selah pristala, ovdie u zapisnik stavljase koliko na svako selo poleg učinjeni po istom platjanjah odpadu, i koliko će dužna biti blagajna obćinska Našička povratiti, budi u gotovom, budi u obligaciami kako najmre obćini shodnie bude, sliedeći su pako brojevní odpaci poleg imenovane vriednosti:

Našice	1800 fr.
Martin	550 —
Zoljan novi	90 —
Zoljan stari	620 —
Feričanci	2450 —
Jošava stara i Crkvani kanoti jedna obćina	520 —
Podgorač	2550 —
Razboište	1040 —
Bistri jarak	100 —
Vukoevci	1270 —
Stipanovci	440 —
Kršinci	490 —
Klokočevac	1320 —
Pribiševac	750 —
Šušine	640 —
Motičina doljna	1520 —
Slana i Motičina gornja kao jedna porezna obćina	780 —
Bokšić	1420 —
Ostrošinci	370 —
Gazie	520 —
Gradac	370 —
Ceremošnjak	550 —
Bankovci	460 —
Jošava nova	380 —
Ukupno	21,000 fr. sr.

(Dalje slědi.)

Dopisivanje uredničtva.

G. žup. Š. . . u Bis. . članak će dobro doći. Od Dr. Bleiweisa dobio sam dopis; za vas [illegible]ja ¹/₂ funta sjemena velike mrkve . . . čeka do dalnjeg razpoloženja vašeg.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka.
Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 13. U Zagrebu dne 29. ožujka 1856. GODINA IV.

Objava.

„Povodom obdržavati se imajuće dne 15. travnja t. g. glavne skupštine gospodarskog družtva u Zagrebu, držat će se dne 3. travnja t. g. u 10 satih prije pódne skupština gospodarske podružnice varaždinske u vrhovno-županskom uredu varaždinskom, što se podružnim članom do znanja stavlja sa uljudnim pozivom, da istoj skupštini prisustvovati izvoliju."

U Varaždinu dne 20. ožujka 1856.

St. Vuković,
namjestni predsjednik.

O životu patriarkalnom.

F. Ž. U prvom broju ovogodišnjeg gospodarskog lista čitao sam članak, u kom neki gospodin opisuje u kratko svoje putovanje iz Križevacah preko Zagorja u Štajer. U ovom opisu primećuje od prilike sliedeće: da čim se većma udaljivao od Križevacah i približavao Štajeru, da nalazio sve to bolje obdjelana polja i čistie ljudi i kuće, a najvećma u Štajeru. On nije mogo na ino, već da razmišlja sam sobom: koj je uzrok te razlike, te je i opitao čovjeka, koj ga vozio: što on misli o tomu? ovaj mu odgovori: da su u Štajeru zato bolje obdjelana polja i da je zato veća čistota kod puka, što tamo neimade, ko što u nas, patriarkalnoga života, već je samo jedan izključivi gospodar posjedovanja, da ovaj gospodar zato posjedovanje, kano pravu svoju svojinu ljubi i njeguje što više može, da ga u tom nitko u kući nemože prečiti i smetati, jer on neimade u kući čeljadi, koja bi bila suvlastnik ili suposjedatelj, pa bi s toga bila opora i neposlušna, te radila šta ili ništa, kako bi joj se baš svidilo; već on imade samo djecu svoju, i sluge, koji mogadu sliepo činiti što i kako on zapovida. S toga postao je g. putnik, koj je inače često borio se za patriarkalni život, neprijateljem istoga patriarkalnog života.

Budući je pitanje o patriarkalnom životu takovo, koje zasieca skoro najdublje u živac naroda našega, i budući sam češće čuo na njega nasertati, to sam naumio i ja moje mnienje o tom izraziti. Ja ću se u tom klonit svakog nepotrebnog okolišanja i praznih riečih, već ću stvar koliko možno, kratko, jasno i oslanajuć se na izkustvo, razložiti. Ja ću cielo pitanje razdielit na tri strane, i to 1. Imade li patriarkalan život prednostih, koje drugi nemože imati. 2. Nemogu li se sve koristi nepatriarkalnoga života postići u patriarkalnom. 3. Ako patriarkalan život obustavlja gdjegodj razvitak i blagostanje naroda: dali je uzrok u njemu ili u čemu drugom?

Na 1. odgovaram, da ima. Mislim, da neće nitko tajiti, da mora blagostanje tako obitelji, kano i države tim veće biti, čim se više pridjela a manje troši. To biva tamo gdje jest patriarkalizam. Stvar je jasna što se tiče pridjelanja; jer gdje njih deset, dvadeset, petdeset i t. d. radi, ti će doista više pridielati, nego ako se ovih deset, petdeset i t. d. razdiele na pet, deset dvadeset i t. d. stranakah. Dok su zajedno imadu jednoga gospodara, koj će sve nadgledavati, ravnati, kupovati, prodavati; dok se razdiele biti će toliko gospodarah koliko stranakah. Ovi će sada svi ono činiti, što je odprie samo jedan, toliko će indi biti manje djelaocah, koliko imade novih stranakah. Isto valja gledè gospodaricah. Dok nije kuća raztrgana to kuha jedna za sve i nadgleda kuću, sve ostale žene idu za inim kućnim poslom; dok se raztrga kuća, eto ti toliko nezrelih gospodaricah, koje ništa nerade, već svaka jedan ili dva lončića kod ognja okreće. Ja prolazim češće kroz selo, kad su liepi dani za djelo, pa vidim u jednom dvorišću na sve strani pred pećju goriti i svagde bezposlenu ženu stajati i drva na oganj podmetati. To je kuća, koja do prie imala

samo jednu gospodaricu; eto sada, odkad začela se poštajerčivati, imade silu Božu dangubicah. Kada prolazim poljem gledam, gdje dolazi kad što na svako marše skoro po jedno pastirče. Kad pitam: čija je marva? to mi odgovore svi jedan isti pridivak. Pa zašto nepase jedan od vas svu marvu? Eh nije sve jednoga gospodara: ovo je mojega otca, ono je stričevo, ono vujnice itd. Eto dok se nisu razdielili dovolilo je jedno pastirče svemu, a sad ih treba toliko, koliko imade stranakah, i to toliko za svaku vrstu marve, za krave vole, krmčad, purane i t. d. Kolike se tu ruke odvabe od diela i priviknu na lienost i na još gorja, ako ima što gorja. Pa to i tamo, gdje se stranke tako diele, da imade svaka stranka dovoljan broj sposobnih za djelo. A što istom onda, kad se diele na male čestice? Kad se oddieli muž sa ženom i kojim nejakim dietetom? Što će ovi? Ona će kuhati, a za njega upravo neznam što će raditi? Hoće li marvu pasti, ili će orati, i kad ode orati, hoće li onda vole tjerati, ili će plug ravnati, ili će za plugom nabijati ili ili i t. d. Tu će mnogi od onih, kojim kod nas ništa nije po volji odmah savjetovati: „He, neka najme sluge.“ „Ke bi ih blo“ reko bi Štajerac; jer kod nas nediele se tako, da gdjekomu ništa neostane, već svakomu dopade nješto, pa volji ono svoje malo obdjelavati, nego li ići služiti. U ostalom vratit ću se na tu točku o slugah. Sada ću samo jošte napomenuti: Ko će gospodariti i kako će izgledati u takovoj kući kad koj oboli, osobito gospodar? Tu ćeš onda imati pravoga proletarca iz kakovog velikog grada: u tamnoj nizkoj sobi, bez svega potrebnoga, bez kruha, bez tople peći, bez dvorbe; riečju imati ćeš uzor biede čovječje.

(Produl. sliedit će.)

O usievu kukuruze.

Od S. I.

Sad kad se približava vrieme za sijanje kukuruze, neće biti suvišno nješto o tom progovoriti.

Koliko putah se je dogodilo, da je čovjek dovoljno gusto kukuruzu posijao ili posadio, kod koje, kad bi blizu na okapanje bila, na žalost gospodara opaženo bi, da je odviš preredka, te tekar onda morala se preorati i druga posijati, nu pisac ovoga članka doživio je, da i ova druga ništa bolje uspiela nije, kako i prva; ova pako zla mogu dve stvari pouzročiti.

Ako je drugi put posijana dobro uspiela, i dovoljno gusto izišla, bio je zrok prerana sietva.

Ta pogrieška će se tim laglje ove godine slučiti, jerbo kod prostog sveta, koj nèznade što su gibivi, što li negibivi svetci, to je, neznade jeli se je Uskrst bliže, ili Gjurgjevo dalje pomaknulo, gleda se na Uskrst, te će mnogi seljak ove godine, kad je tako rano Uskrst, umah po Uskrstu, ako ne jošće velikoga tjedna sijati, koje sjeme tim ljagle pokvariti se bude moglo, ako bude zemlja mokra i mrzla.

Kad je pako i po drugi put redka izišla, bio je uzrok preljuta zima, najme kad je bila kukuruza još u kukuružnjaku. Tomu zlu nije tako podvržena ona, koja je na kućnom tavanu, a još manje, koja navlast za sjeme odabrana još u jeseni u sobi na druge povešena je, kano to kod više seljakah običajno je.

Bojati se pako je da zimus u tako ljutoj zimi, kano što je prie Božića bila, takodjer nazebsti je mogla; što se može poznati, kad zrno na jednom kraju, koji je bio u štručku, na strani crnu piknju imade.

Za uzbieći tomu zlu neka gospodar čovjek gleda na to, da, ako najde da je pozebla, pobrine se za drugo sjeme ili barem neka gušće sije.

Želeti bi bilo da gospoda čitatelji ovog članka iz dužne ljubavi prama bližnjemu, seljake na ove dve točke opazne učiniju.

O krumpiru.

Članku u broju 50 god. 1855, gospodarskog lista: ***Izkustvo gledè gnjiloće krumpira i nekoje opazke vrh toga***, usudjuje se podpisati primetiti sliedeća:

Sadjenje raznih stvarih, koje bi sencu davale, medju krumpir, proti gnjiloći krumpira nije sasvim postojano sredstvo, veće to je moglo biti slučajno; kao što to jedan liek proti zimici hasni 10^{im}, 20^{im}, a drugim 50^{im} opet ne, jerbo izkustvo dovoljno dokažuje, da i onuda, kuda se uviek krumpir medju kukuruzu sadi, ipak gnjiloći je podvržen.

S toga podpisani scienja, da neće suvišno biti ovdi priobćiti, kako je on prošle godine krumpira sasvim zdravoga pridjelao:

Na vrtnoj zemlji koja već više godinah nije gnojena, posadio sam na jednu tablu samog krumpira sriednje debeloće u redove nješto preko pol vagana, bez da bi štogodj medju njega posijano ili posadjeno bilo, i kako bi bio okopan i ogrnjen, i malo kasnije za porabu nješto izkopano bilo, kad je pričela njegova trava (cima) zdola pri zemlji venuti, dao sam svu cimu požeti. Ovak stao je još njekoliko vriemena u zemlji, te za vriemena, prije kako bi itko još krumpira skapao, dao sam svega izkopati, i dobio sam oko 5 vaganah, osim onoga, što prie izkopano bi bilo, zatim dao sam ga na ledini presušiti, i u suhi podrum spraviti, te tako niti bilo onda, niti još sada ikakvoga gnjiloga.

Žanjenje cime za hasnovito proti gnjiloći

čitao sam, ako se nevaram, u kmetijskih novicah, nu jeli na svaki zemlji koristiti hoće, jamčiti nemogu.

O uvedenju pučkih učionah u kotaru Našičkom.

(Dalje.)

Ovaj kapital daje godišnji 1950 fr. nu obćina neželi da oni koji su konkurirali, a poleg svog položaja sada ili u obćinu nepodpadaju, ili pako poleg razdielenja u obseg ovdašnjih školah nedolaze, za prenapomenutih VIII školah teret iz svog zajma nose, — s toga se obvezuje svake godine:

a) Glavarstvu obćine Orahovice za Jošavu novu, koja je na Orahovičku obćinu odpala i koje je zajam 380 fr. sr., intereš sa . . .	19 f. —
b) Učitelju Londjičkom za Gradac čiji je zajam 370 fr., i Ceremošnjak koga je zajam 550 fr., ukupno dakle 920 fr., intereš sa . .	46 f. —
c) Učitelju Bračevačkom od Ostrošinaca, koga je zajam 370 fr., intereš sa . . .	18 f. 30
d) Učitelju Zdenačkom za Bankovce koga mesta je zajam 460 fr.	23 f. —
Ukupno daklem	106 f. 30

Kad se ovaj odplat odbie od ukupnog intereša ostaju 940 fr. 30 kr. sr

Isto tako odlučuje obćina da oni koji kumulativno k zajmu pritekli nisu izuzamši vlastelinstva, — u ime školskih troškovah od svog poreza na godinu od forinte 6 kr. sr. platjaju, osim pojedinih spada medju ove i mjesto Šumedje koje spada pod obćinu Orahovičku gdje je zajam posebice bilježen i gdje su zajamovni certifikati s većom stranom po pojedinima prodati, ukupna svota poreza takoviuh u ovoj obćini sa mjestom Šumedjima iznaša 1000 fr. sr., ovo daje godišnji dohodak od 100 fr. sr. koje se gornjoj svoti pridaje te tim ista postaje 1040 fr. 30 kr. sr., koji čitav novac ima se jedino i izključivo na platju VIII učiteljah, i jednog pomoćnika po razmierju koji će se doli nižje staviti.

I ovo je izvor novčani odkuda će se učitelji namirivati.

Drugi izvor je da se učiteljem u hrani pruži užitak njihov, i zato obćina jednodušno odlučuje i obvezuje se da će za učitelje svako pojedino selo pšenicu oli suražicu sijati i to na sliedeći način:

Našice . . .	5	jutarah
Podgorač i Bistriprut	6	„
Feričanci . . .	6	„
Doljna Motičina .	6	„
Klokočevac . .	5	„
Pribiševac . .	2	„
Sušine . . .	2	„
Stipanovac . .	2	„
Keršinci . .	2	„
Ostrošinci . .	2	„
Razboište . .	4	„
Seona . . .	3	„
Zoljan stari i novi	3	„
Gradac . . .	2	„
Ceremošnjak . .	2	„
Bankovci . . .	3	„
Jošava stari i Cerkvari	3	„
Gazie . . .	3	„
Ukupno	61	jutarah.
Prenos	61	jutarah.
Motičina gornja .	2	„
Sumedje . . .	1	„
Bokšić . . .	6	„
Martin . . .	2	„
Vukoevci . . .	5	„
Ukupno	77	jutarah,

koji uzamši tako u račun da svako jutro dade ploda na godinu po prečac 10 mirovah, slovom deset mirovah, ukupno bi iznosilo 770 mirovah, slovom sedam sto sedamdeset mirovah, od koje ukupnosti

a) Učitelju Londjičkom za sela Gradac i Ceremošnjak pružiće se . . .	25 mirovah
b) Učitelju Bračevačkom za Ostrošince	15 „
c) Učitelju Zdenačkom za Bankovce	20 „
Ukupno	60 mirovah.

Kad se ovi odbiju od gornje svote ostaje za osam učitelja izvor odkuda će ju se sa shranom obskrbiti u 710 mirovah, kako će se ovo pojedince razdieliti, doli nižje sliedeće,

Osim ovog izvora još se obvezuje obćina i njezini pojedini žitelji da će svakom učitelju dotičnog školskog obsega, — žitelji po razmerju sessia 30 centi sena, i od svake sessie jednog poslenika pružati.

Napokon imat će učitelj bezplatni stan, i 10 hvati drvah za svoju vlastitu a 6 hvati za školsku porabu, koje da se u vriemenu u dvor učiteljov dovezu, obćina će skrb uzeti.

Što se tiče zemaljah za sijanje toće se ova gde je to moguće iz obćinski pašnjakah opredieliti, na koje vlastelinstva u koliko razdielenje učinjeno nije svoje privolenje svečano odaju tim da to bez ikakove naknade ustupaju. Gde nema pašnjakah ili gde su pašnjaci, — ko što je s vekšinom u ovoj obćini — u šumami, — ondie će vlastelinstvo poleg svog obećanja pružiti zemlje svoje uz naknadicu medjusobno sredstvom ovog zapisnika ustanovljenu od jutra sa 5 slovom pet poslenikah. Ovdie se taki i to primetjuje da će vlastelinstva u dvojstrukom zemlju ustupiti zato što se kod nas zemlja puščah da leži, te ščim odobrenje ove ustanove stigne, taki če jedan odbor iz c. k. predstojnika, obćinskog glavara, izaslanika vlastelinskog, i dotičnog sela starešine u svako selo na lice mjesta izići i dotično zemljište pogledati, te u koliko slučaj bude da se od pašnjaka izcrpi, to će se izcrpiti, u koliko ne to će se po vlastelinstvu pružene zemlje u očevid uzeti; po tom pako pismeni zavez sa vlastelinstvom najmanje na deset godinah učinit, samo se pako po sebi razumie ako medjutim regulacia stigne, da tada će se poleg obstojeći zakonah obzir na učitelje uzeti morat, i takvim načinom da će pristati obvezanje medju vlastelinstvom i obćinom zemaljah radi učinjeno.

Nadalje nazočni vlastelini gospodin grof Ladislav Pejačević Našički g. Dragutin Mihalović, takodjer i od strane svoga suposjednika g. Petra Mihalovića, kao njegov punomoćnik od strane vlastelinstva Feričanačkog, napokon punomoćnik g. Ladislava starjeg grofa Pejačevića g. Gjuro Špringsfeld u ime vlastelinstva Podgoračkog, osim gori učinjenog obvezanja u pogledu pružanja zemaljah obrekoše i obvezaše se, da će za svaku u njihovog vlastelinstva obsegu nalazeću se školu drva iz ležećih stablovah ondie gdje dotični žitelji urbarialsku pripadnost imaju ili gde jim se inače po vlastelinstvu opredieljuje bezplatno, i to do buduće regulacie doznačiti u sliedećem razmjerju:

Vlastelinstvo Našičko za školu Našičku	. .	16	hvat.
„ „ „ „ Vukoevačku	. .	16	„
„ „ „ „ Doljno Motičku		16	„
„ „ „ „ Klokočevačku	.	16	„
„ Podgoračko za školu Podgoračku		16	„
„ Feričanačko za školu Feričanačku		16	„
„ „ „ „ Bokšićku	.	16	„
„ „ „ „ Gazianšku	.	16	„
Ukupno	.	128	hvat.

Budué takovim načinom vlastelinstva i od svoje strane podnašanju tereta pritekoše s toga ista u sva vriemena od svakog nameta za školah i dotično učiteljah uzdržavanje slobodna su i time i onoj okolnosti — što kao članovi obćine u kumulativni zajam neprietekoše — udovoljiše, i smatraju se tim boljma da su ovakovim načinom učastvovali što su kako će se doli nižje viditi, i grunt za podignutje školah gdje ga najme imajn, bezplatno dati obvezali se.

Ovakovim načinom pronajdeni i dotično obvezani izvor za uzdržavanje učiteljah čini obćinu mogućnu da za svaku školu za ogriev školske sobe 6 hvati na godinu, ukupno indi 48 opredieli, a dotičnim učiteljem svake godine sliedeću platju pružati obveže se.

I. Našičkom u gotovom novcu	. . .	150	fr.	—	kr.
U hrani 50 mirovah žita, računajuć mirov po 3 fr. sr.	. . . . . .	150	fr.	—	kr.
30 centi siena, računajuć cent po 48 kr.		24	fr.	—	kr.
10 hvati drvah, računajuć hvat po 3 fr.		30	fr.	—	kr.
Badavni kvartir, računajuć na god. sa		60	fr.	—	kr.
Poslenikah od $50^{8}/_{32}$ sesia 51, svaki po 24 kr. sr. uračunat	. . . .	20	fr.	24	kr.
Ukupno		434	fr.	24	kr.
II. Feričanačkom u gotovom novcu	. .	150	fr.	—	kr.
U hrani 50 mirovah žita, računajuć mirov po 3 fr. sr.	. . . . .	150	fr.	—	kr.
30 centi siena, računajuć cent po 48 kr.		24	fr.	—	kr.
10 hvati drvah, računajuć hvat po 3 fr.		30	fr.	—	kr.
Bezplatni kvartir, računajuć na god. sa		50	fr.	—	kr.
Poslenikah od $59^{16}/_{32}$ sesia 60, svaki po 24 kr. sr. uračunat	. . . .	24	fr.	—	kr.
Ukupno		428	fr.	—	kr
III. Podgoračkom u gotovom novcu	.	150	fr.	—	kr.
U hrani 50 mirovah žita, mirov po 3 fr sr. računajuć	. . . . .	150	fr.	—	kr.
30 centi sena, cent po 48 kr. sr.	. .	24	fr.	—	kr.
10 hvati drvah, hvat po 3 fr. sr.	.	30	fr.	—	kr.
Bezplatni kvartir uračunat	. . .	50	fr.	—	kr.
Poslenikah od $58^{16}/_{32}$ sesia 58, svaki po 24 kr. sr. uračunat	. . . .	23	fr.	12	kr.
Ukupno		427	fr.	12	kr.
IV. Vukoevačkom u gotovom novcu	.	100	fr.	—	kr.
U hrani 30 mirovah žita, mirov po 3 fr. sr. računajuć	. . . . .	150	fr.	—	kr.
30 centi siena, cent po 48 kr.	. .	24	fr.	—	kr.
10 hvati drvah, hvat po 3 fr.	. .	30	fr.	—	kr.
Bezplatni stan, uračunat sa godišnji		40	fr.	—	kr.
Poslenikah od $47^{?}/_{32}$ sesia 43, svaki po 24 kr. sr. uračunat	. . . .	17	fr.	12	kr.
Ukupno		361	fr.	12	kr.
V. Klokočevačkom u gotovom novcu	.	100	fr.	—	kr.
U hrani 50 mirovah žita, računajuć mirov po 3 fr. sr.	. . . . . .	150	fr.	—	kr.
30 centi siena, cent po 48 fr. sr.	.	24	fr.	—	kr.
10 hvati drvah, hvat po 3 fr.	. .	30	fr.	—	kr.
Bezplatni kvartir, računajuć za godinu		40	fr.	—	kr.
Poslenikah od $40^{24}/_{32}$ sesia 41, svaki po 24 kr. sr. uračunat	. . . . .	16	fr.	24	kr.
Ukupno		360	fr.	24	kr.
VI. Doljne Motičine u gotovom novcu	.	100	fr.	—	kr.
U hrani 50 mirovah, žita svaki mirov po 3 fr. sr. računajuć	. . . .	150	fr.	—	kr.
30 centi siena, cent po 48 kr. sr.	.	24	fr.	—	kr.
10 hvati drvah, hvat po 3 fr. sr	.	30	fr.	—	kr.
Bezplatni kvartir računajuć za god.		40	fr.	—	kr.
Poslenikah od 45 sesia, 45 svaki po 24 kr. sr. uračunat	. . . . .	18	fr.	—	kr.
Ukupno		326	fr.	—	kr.
VII. Bokšičkom u gotovom novcu	. .	100	fr.	—	kr.
U hrani 50 mirovah žita, svaki mirov po 3 fr. sr. računajuć	. . . .	150	fr.	—	kr.
30 centi siena, cent po 48 kr. sr.	.	24	fr.	—	kr.
10 hvati drvah, hvat po 3 fr. sr	.	30	fr.	—	kr.
Bezplatni kvartir, računajuć na god.		40	fr.	—	kr.
Poslenikah od $30^{16}/_{32}$ sesia 31, svaki po 24 kr. sr. uračunat	. . . .	12	fr.	24	kr.
Ukupno		356	fr.	24	kr
VIII. Gazianskom u gotovom novcu	. .	80	fr.	—	kr.
U hrani 50 mirovah žita, svaki mirov po 3 fr. računajuć	. . . . .	150	fr.	—	kr.
30 centi siena, svaki cent po 48 kr.		24	fr.	—	kr.
10 hvati drvah, hvat po 3 fr. sr	.	30	fr.	—	kr.
Bezplatni konak, računajuć na god.		40	fr.	—	kr.
Poslenikah od $27^{16}/_{32}$ sesia 28, svaki po 24 kr. sr. uračunat	. . . .	11	fr.	12	kr.
Ukupno		335	fr.	12	kr.

Pomoćniku učione Našičke u gotovom novcu	.	80	fr.
U hrani 40 mirovah žita, mirov po 3 fr. sr.	.	120	fr.
Ukupno		200	fr.

Osim ove opredieljene stranom platje, stranom hrane, poleg koje učitelji primjerno živiti mogu, i ta blagodat od strane obćine pruža jim se, da se mogu ustrojiti imajućem se penzionalnom fondu pridružiti, i učastnici penzie biti, ako najmre uredno svoje prineske ulagali budu, za olakšanje dotičnih učastnikah obćina od svoje strane poleg danas donešene odluke, koja će se i ovom zapisniku pod ·/. priložiti, opredielila je hiljadu sto osamdeset i dva forinta 30 kr. sr. (1182 fr. 30 kr. sr.)

Te tako scieni obćina Našice i njezini žitelji, da su za uzdržavanje svojih učiteljah, sve što su samo mogli, učinili.

(Dalje sliedi.)

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Gosp. Franjo Bradaška, prinesak za god. 1856.
„ Dr. Franjo Rački, prin. za god. 1855. i 1856.

(Dalje sliedi.)

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 14. U Žagrebu dne 5. travnja 1856. GODINA IV.

Programm

razpravah za buduću XIV. glavnu skupštinu gosp. družtva hrv.-slavonskog.

1. Tečajem vremena promiene potrebne postadoše u družtvenih pravilih. Viećanje o tome.

2. O razpisu natečaja za službu tajnika.

3. Izviestje upravljajućeg odbora;
a) pregled poslovah gospod. družtva;
b) izviestje o stanju blagajne;
c) izviestje o stanju prirodoslovnih sbirkah i o sjedinjenju svih narodnih družtvah;
d) izviestje o pokušalištu.

4. O podignutju gospodarske učione za Hrvatsku i Slavoniu.

5. God. 1859. držat će se u Beču sveobća izloga proizvodah obrtnih i gospodarskih za carevinu Austrisku; za da prigodom ovom domovina naša polag mogućnosti zastupana bude, uzet će se pitanje ovo u pretres.

6. O izlogi grozdja i voćja, koja bi se tekuću godinu imala preduzeti.

7. Izviestja i predlozi podružnicah.

8. Predlozi pojedinih članovah.

Glavna skupština držat će se 15. trav. t. g. u velikoj dvorani narodnog doma pod predsjedom svietlog g. Bana grofa Josipa Jelačića Bužimskoga ob 10 uri prie podne; sjednica produljit će se i 16. trav. iz uzroka, da se bude o poslovih družtva zdravo i podpuno viećati moglo. —

P. n. gg. članovi pozivlju se na revno učastvovanje.

O životu patriarkalnom.

(Nadalje.)

Što se tiče druge točke, t. j. potroška, i tu netreba mnogo dokazah zato, da se uvidi, da će se manje potrošiti, gdje je patriarkalizam, nego drugde; jer će doista manje potrošiti njih tridešet, ako zajedno kuhaju i jedu, već ako se razdiele na pet ili deset stranah. Za dokaz su tomu vojnići i svi zavodi, koji nebi doista tako mogli obstojati, ako bi svaki za sebe kuvao i trošio. Sada pomislimo i na to, da gdje je kuća velika, tamo će se i u veliko kupovati potrebna, kano sol, ulje itd.; a sve što se kupuje u veliko, dobije se slaglje i bolje; siromak, koj kupuje po jednu svieću, po grošić ulja, taj mora skuplje živiti nego onaj, koj imade tisuće za potrošiti. Nadalje ako njih je mnogo zajedno, to trebaju svi skupa za posvietu jednu svieću ili uljenicu, razdruži ih, treba svaki svoju. Istom tako dok su zajedno jedna ih vatra grije po danu te im jelo kuha, kad su razdieljeni treba toliko pećih ložiti i na tolikih ognjištih kuriti, koliko imade stranakah. Koliko patriarkalizam prištedi drvah? a to će već i kod nas sada mnogo reći. Patriarkalizam prištedi ne samo gorivo, već i gradivo. Dok su zajedno, dovoljna je svim jedna kuća obćinska, dok se razdiele, valja ih toliko graditi, koliko imade stranakah; pa neka bi i bilo, kad bi to dovolilo, ali mora se praviti i štala, i kurnjak, i suša i t. d. A za ovo sve opet treba zemljište, koje je odprije služilo za vrt, voćnjak ili spašnik. Eto posliedice: zemlje je manje, ruke su djelu otete, manje se prigospodari, skuplje se kupuje, i više se troši. Ako je tim načinom moći obogatiti, onda je moći skoro svakim. A da to ukidanje našega častnoga patriarkalizma nevodi niti k bogatstvu, niti k čistoti, to posvjedočuje najbolje izkustvo. Gdje god se je sačuvao patriarkalni život u svojoj čistoti, tamo je kuća najimućnia i protivno. Ja sam takodje evo u jednoj godini danah prošo nešto po našoj dvmovini, pa sam opazio tu i tamo kuće, koje su negda bile podobro liepe i velike, a sad su se naobesile, niti valja krov ni prozori ni drugo šta. Kad sam pitao: „Zašto su ovi ljudi tako zapušćali kuću"? Tada sam dobio navadno za odgovor: „He došla siromašćina. Starci su bili bogati, imali su po šest volovah, a mladi nisu se mogli slagati, razdielili su se, pa sada neimadu marve za polje obdjelavati." Jest, svagdje je viditi, da naš sviet osiromašio i na to spao, da neimade čim obdjelavati polja osobito od onda, od

kako je začeo ukidat patriarkalizam. To je factum, proti kojemu badava je umstvovati i navadjati primjerah od drugud.

Velika prednost patriarkalizma stoji i u tom, što udaluje od čovjeka osamljenost, te pruža čovjeku kakvu takvu podporu u svakom položaju. Gdje je patriarkalizam tamo bolestnik nemora sam ostavljen od svih i lišen svake pomoći, boriti se s nuždom i stradanjem, već ima koga toga, da ga prigleda, te mu pruži kap vode; on se nemora brinuti: kako ću živiti ako i ozdravim, kad mi sve neobdjelano leži? jer zna, da dočim on boluje drugi zdravi djelaju za njega i njegovu nejaku djecu. Njemu ni smrt nije toli užasna, jer se nemora bojati, da će mu se, kad njega nebude, nejaka djeca ili ostariela majka potucat po svietu lišena svake podpore, ili da će ih tko oglobiti i prevariti za ono, što im on pribavio težkimi žuljevi; već zna, da će mu ostat na svojem, biti zaklonjena i hranjena, ako baš i ne od otca i majke, a to ipak od svojih. Ako mora iz takove kuće oženjen momak u vojnike, to zna da mu žena neće ostati sama kano obeljeno drvo, već je član kuće ciele, koja se brine za nju i za njezinu nejaku djecu. A kad takov vojnik izsluži, zna opet kamo će se vrnut. On nije mogo potrošit dok je služio svoje oranice i trsja, ko što drugi svoje novce, pa mu netreba sada okolo se prebijati i po tudjih vratih kucati. K tomu jošte dolazi, da tamo, gdje ih je više u kući nije tako dugočasno, jer si mogu uzajemno vrieme prikratiti; dočim, gdje ih je malo vlada često, osobito po svetcih i zimi dug čas, koj tjera od kuće, a to nemože biti bez troška i zatire kuće, često i bez zatire ćudorednosti. Neću ja reći, da naš seljak nebi htjeo ići u krčmu. Ide on dosta rado, ali ne toliko, koliko u susjednoj, mnogo hvaljenoj pokrajini. Ko se tamo po svetkih navrnuo u krčme, našo ih je doista većma pune nego naše, pa je mogo viditi, gdje gosti nedavaju novce samo za vino, već i za karte; mogo je viditi, da se tu i djevojke nalaze, pa često mogo za koj mjesec viditi i plod ovoga dolazka i sastanka. Doista imade tamo po selih mnogo više djece, koja nenose ime otca svoga, nego što ih imade kod nas.

(Dalje sliedi.)

Zapoviedi gospodarske.

7. Zapovied.

N e d r ž i v i š e m a r v e, n e g o m o ž e š d o b r o h r a n i t i, i d o b r o p o d s t r e t i (naštrajiti).

Zlo držana, zlo dvorena i hranjena marva pomnožava djelo, nedaje dobra gnoja, niti nikakve hasni.

Čistoća u štali, u kopanji i jaslah, čistoća tiela, red u hrani, to je glavno, na što se paziti ima.

10. Zapovied.

G n o j i z š t a l a h n e m e ć i j e d n o n a d r u g o, n e g o u k u p e j e d n o p o l a g d r u g o g n a č e t i r i i l i p e t s t o p a v i s o k o; g n o j n e k a b u d e p r i l i č n o m o k a r p o l i e v a n j e m g n o j n i č i n e; p r i m i e š a j v i š e p u t a s a d r e (G y p s), a k u p, k a d j e 4—5 s t o p a v i s o k, p o k r i j z e m l j o m.

U pjeskovitu, lahku zemlju troši salav, mastan gnoj, te ga zaorji sa sjemenom ujedno.

Gdje je rahla zemlja, ondje uzmi poluzrieli gnoj; gdje je jaka i čvrsta zemlja, ondje uzmi frižki, nezrieli gnoj, te ga podorji njekoliko mjesecih prie usjeva; za krumpir, (korun) repu, kelj, zelje, kukuruz podorji ga u jeseni; za jaro žito u proljetju čim ranije.

Ako tko hoće jur proniklu strn pognojiti, to neka uzme u tù svrhu: Guano, il koju vrst prašovitih gnojah (Düngerpulver),

11. Zapovied.

S a v d r a č, s v e m r v l j e, s m e t, p e p e o, p o d r t i n e, u l o m k e, b l a t o i m o k r i c u, g n o j p e r u š a d s k i, k o s t i, c r k n j e n u ž i v i n č a d, p e r j e p o s p r a v l j a j n a j e d a n k u p i p o m j e š a j d o b r o s a z e m l j o m, t e p o l i e v a j m a r l j i v o s a g n o j n i č i n o m, d a s e k u p n e p r e s u š i; i z t o g a ć e t i b i t i n e p r o c i e n j i v a g n o j a z a l i v a d e i d e t e l j i c u.

12. Zapovied.

N i j e d a n k o m a d z e m l j e n e k a n e r a b l j e n n e o s t a n e.

Svaku grabu, svaki briežuljak, svako mjestance upotriebi shodno, il za sadjenje voćkah, il šumskog drievlja.

Nijedno zemljište nije tako nevaljano, da nebi moglo za išta služiti. Komu zemlje puste leže, on je gospodarstvo zlo uredio, jer mu zemlja nesamo da ništa nenosi, već svaku godinu sve to gorja biva.

Iz hrvatskog primorja.

U ovo naše doba, gdje ljude pritište ponješto oskudica živešu i hrane, svi se trse tome doskočiti barem za naše potomke, a to sredstvom boljeg i umetnieg poljodjelstva naime: drvoredjom, marvogojstvom, i obdjelavanjem njivah, pašnikah

itd., a kod nas u primorju osobito gojenjem murvah (murvoredjom), koji obećavaju neizmjerni dobitak podizući svilarstvo. Ovu ipak korist nitko neuvidja, jer dosada jošte nitko nije proračunao kako treba, ovu korist prispodabljajući s onom, koju nose vinogradi i masline na mjesto kojih uvesti bi se morale murve. Francezi od prilike su sračunali tu korist, pa vele, da zemlje obdjelane s murvami vriede n. p.: hektar od 5,000 do 12,000 frk., a druge djelane zemlje od 2,000 do 5,000 frk. Te nadalje tako računaju sriednju cienu murvinom listu jošte u Franceezkoj od 7 frk. svakih 100 kilogrammah, a vlastnika da stoji od 3—4 frka. uzeti svi troškovi ukupno, dakle ostane čistoga dobitka polovica. Jedan hektar zemlje murvami zasadjen, u svakom odnošenju more hraniti 10 unac ili 300 grammah crvih, te dakle more dati 10.000 kilogr. lista, koj se može prodati za 700 frk., od kojih polovica ide na troškove, a polovica ostane dobitka t. j. 350 frk. Nijedna zemlja obdjelana na veliko (culture en grand) nedaje tolike čiste koristi, i stoga je tolika ciena zemljah murvami zasadjena.

Mnogi koji su takove račune čitali, kako i ja pomislili su, kako bi to liepo bilo ako bi mi ove griže primorske zasadili murvami, a neznadu da će murva dobru i lahku ili barem dvie noge duboku zemlju ili kako Francezi govore: „Le sol doit être. ameubli profondément Il vaut mieux remuer la terre que la fumer.“ Griže se nedadu kopati, nego njive, dakle murve bi se morale u lihe zasadjivati i time izostaviti obdjelavanje trsa, što naši prosti ljudi neću pod nipošto, jer neuvidjaju toliku korist od murve koliko od vina. Hic labor hoc opus. U tome stoji sve. Dakle najprvo treba izračunati koristi jednoga obdjelavanja i drugoga, pa onda bi se moglo reći, koji nosi veću korist. Drugo trebalo bi dati kratke nauke o gojenju murvah, a i praktički podpomagati seljanu u tom poslu, što bi najbolje mogli učiniti članovi podružnicah gospodarskog družtva, kakovih već i u našem primorju ima, dapače nekoji Riečani radi bi zavesti i posebno gospodarsko družtvo pod imenom ipak filialnog; quibus auxiliis, cur, quomodo, quando? da bi članovi gospodarskog družtva nalazeći se u riečkom kotaru mogli sastati se u jednu podružnicu to je naravno, a da bi makar i doprineli koju forintu za novine gospodarske i knjige u drugom jeziku pisane nebi škodilo, ili bolje da grad dade jednu malu godišnju dotaciu za te potrebe, pa onda bi se mogle držati više putah sjednice s pozvanjem seljakah u nje bez ikakvog troška od njihove strane, i razgovarat bi se moglo o poljodjelstvu, marvogojstvu, o vinogradih, murvah, pčelah, i šumah, naime kako da se zasade kršoviti briegovi koje u prošasta vremena lakoma ruka ogoli i opustoši itd. I tako cilj podružnicah imao bi biti: lokalno obdjelavanje zemlje i njezine potrebe polag osobitih odnošenjah geognostičkih itd.

Debela mrkva.

U gospodarstvenoj sjednici podružnice Sv.-Ivanske dne 9. ožujka o. g. povela se je bila rieč o krumpirovom betegu, i o sredstvih kako da mu se doskoči? Nazočni članovi uvidivši izlišnost podobnih pretresivanjah, gdje se još ni uzrok ni narav betega nepozna, voliše proći na drugo zahvalnije polje i počeše, kao praktični ljudi razgovarati se o nadomjestcih koji bi krumpir izmieniti imali. Medju ostalima bješe tu po jednom članu opisana velika koristnost debele mrkve, koja prije 4 ili 5 godinah iz Francezke u Niemačku i Česku prenešena najveću je pohvalu kod svih ondašnjih gospodarah postigla. Za toga volju bi tudie umah zaključeno: da se barem pol funta sjemena od ove mrkve nabavi, te medju ovdješnje članove, želeće s njimi pokuse činiti, porazdieli. Želeći pako i ostale domaće gospodare s ovim prem koristnim rastlinjem pobližje upoznati odlučih njekoja iz kranjskih Novicah, gdje se više pohvalnih sastavakah o rečenoj mrkvi utisnutih nalazi, izvaditi, i putem ovog gospodarstvenog organa obielodaniti ujedno sve gospodare pozorne čineći: kako nam svagda podobni sastanci na veliku korist služiti mogu, gdje u priateljskih razgovorih i izmjenah mislih i izkustvah upoznajemo se sa stvarmi, koje bi nam inače sasvim tudje i nepoznate ostale.

Debela mrkva (Riesen-Möhre) jeste osobita vrsta od naše navadne žute mrkve, što se na svakom našem vrtu sije. Ona je bielog mesa, i sladkog teka; dobra je za ljude, i živinu od svake fele osobito za krave, koje po njoj i tečnije i obilnije mlieko davaju. Pače opazili su njeki da i konjem ako su nedušljivi ili kašljavi vrlo dobro prija. Svako marvinče rado će ju jesti, jer joj fali ona mirisiva duha, koja se kod naše domaće osjeća.

Koji pako hoće, da s hasnom obradjiva ovu vrstu mrkve mora ponajprije izabrati ilovno s pieskom pomiešano više vlažno nego suho zemljište; ovo treba da bude triputnim dubokim oranjem ili kopanjem dobro izrahljeno i valjano nagnojeno. Što se imenito gnojenja tiče tu valja opaziti, da ova mrkva kao što i naša domaća pa i ista repa mnogo od svog dobrog teka izgubiva, ako se na skoro izvoženi i podorani gnoj posije; zato se takvo zemljište već prije pred zimom pognojiti ima. Ova opazka valja da kako samo onda, ako smo ju nakanili za uživanje ljudih upotrebljivati.

Na tako priredjenom zemljištu, čim strožja zima i smrzlica odvine, što obično u nas mjeseca ožujka ili početkom travnja biva, ima se sjeme posijati. Sije se pako ili na redove ili širom (širemice?) Redovi preporučuju se već s toga što se tim mnogo sjemena prištedi, i što ju je potlam lašnje okapati i plieti. Ako se sije pregusto neće se vrlo izplatiti, jer će koren korena u rastenju priečiti. Najbolje je, akó je jedan koren od drugoga 8—10 palacah udaljen. Dobro je, ako se sjeme prije sijanja za 24 sata u slanoj vodi namoči, što svakako onda biti ima, kada je sa sijanjem zakašnjeno. Da pako sjeme jednako po zemlji raztrusi se i jednako izraste ima se prije s pieskom, kako to obično sa svakim sitnim sjemenjem biva, ili kruto izdrobljenom zemljom izmiešati, i tada s grabljama dobro zagrnuti. Čim pako sjeme proklije, i biljka u toliku visinu izraste, da ju je od druge trave razlučiti moći ima se izplieti i što je pregusto iztriebiti. Bit će takodjer od znatne koristi, ako se dvaputa a to svakako jedanput motičicom pazljivo okopati, da se tim poležena oko korena zemlja izrahli. Vadi se pako na način kao i drugo povrtje u jesen mjeseca listopada kada je zemlja suha. Ako bi se pako radi nesgodnog vremena korenje blatno izkapati moralo, to se tada mora na priličnom mjestu dobro isušiti prije, nego se na opredieljeno mjesto stavi. Može se pako spraviti ili u pivnicu na suh piesak, ili kamo drugam gdje je gospodaru prilično. Gdje ako bi se bojati bilo, da smrzne, ima se slamom na debelo pokriti. Na prevelike hrpe nevalja je sgrtati, jer bi se dolnja strana u pomanjkanju zraka lasno izkvarila. Sjeme se pribavlja na isti način kao i od navadne mrkve. Ponajliepši koreni odaberu se, cima im se do povrh srdca odreže, i ukopaju se u piesak. S prolietja izvade se i prenesu u bašću tako ipak, da budu ovi podobro odieljeni od korenah domaće mrkve da se u vrieme cvietanja peludi nepomiešaju, kako to kod razne fele zelja često opažuje se. Kod pribavlanja ili mozbit kupovanja sjemena u dućanu svaki neka bude čim bolje oprezan, da mu se nedogodi kako meni lane, gdje sam preko jednog zagrebačkog dućandjie naručio si za liep novac sjeme baš od ove mrkve, a kad dadoh posijati neizklije mi baš nijedno zrnce.

Sad, gdje je uslied nastavšeg pomanjkanja krumpira velika smetnja zavladala medju gospodarima, kako i čim da najprobitačnije krme marvu i krmke, uzeše njekoji svestrano preporučivati sijanje repe od svake vrste, te u tom tražaše nadomjestak za krumpir. No nakon znanstvenog iztraživanja i sravnjivanja repe s ove fele mrkvom pronašlo se je, da ovoj svakako prednost pripada pred onom, prvo s toga: što mrkva mnogo više hranivih čestih u sebi ima nego repa, koja radi svoje vodenosti malo krieposti daje; drugo, što mrkva obilnije trud gospodaru naplaća nego ikoje drugo korenje ili rastlinje, jer se izkusilo, da na jednoj rali zemlje 200—300 centih ove pridjelati se može; i treće, što mrkva nije u zimi tolikoj pogibelji izkvarenja podvržena, kao što je repa, koja lasno ili r u b e n a postane ili sagnjije.

Vriedno bi dakle bilo da naši gospodari svakako na ovu vrstu jestivog rastlinja pozor svoj obrate, te si odovud takodjer korist povući nastoje po izgledu niemačkih, českih, a i u novije doba kranjskih gospodarah, kod kojih se je ova po stovrstnih učinjenih pokušajih kao prava blagodat za svakog gospodara priznala i ucienila a tim bolje, što njeno obradjivanje ni znoja ni troška mnogo nestoji.

Josip Šavor,
župnik.

Dužnost.

Članci od A n d r e S t a z i ć a, učitelja normalne učione u Zadru.

Život naš jest dar stvoritelja, što nam na ostavu dade. Životom vlada duh, koj nosi priliku svemogućega. Ova prilika jest neumrla; dakle nemože bit porušena, jer ljubav čista, koja bi njezin početaK jest i njezino uzdržanje.

Tielo jest biljeg vidljivi bitja našega duha. Tielo i duša imadu nepriatelje tielesne i duhovne. Ljubav sebe istoga ima uklanjati što tielu i duši udi ili prieti. Ovo je prav iliti pravo što ga daje narav, Ali budući da i ostali ljudi imadu isto pravo, valja ograničiti rečeno pravo, da nevriedja tudja prava, i ovdie poradja se dužnost, koja mejaši kraljestvo prava. Što čoviek gubi u pravu dobiva u dužnosti.

Dužnost jest jedan dug prama zakonu. Svaki pošteni čoviek poznaje, da se dugovi plaćati moraju. Dakle tako isto valja da reče: s v a k a d u ž n o s t z a k o n i t a i m a b i t i i z v r š e n a.

Dužnost jest prvi stepen liestvice (skale) uz koju uzlazi i stoji družtvo ljudsko. Ako je on slab oli netemeljit sva je liestvenica nestavna; propasti će pod težinom družtva ljudskoga i mnogi će pod sorenjem (razorom) ostati satrveni, a mnogi ranjeni i osakatjeni.

Poznati dužnost i umiet ju izvršivati jest prava mudrost na čestitost vodeća. Dužnost nije težka, jerbo veli gospodin u Evangjeliu: „J a r a m m o j l a g a n j e s t."

Ono što se opire poznanju dužnosti jest sebičnost (egoizam) i svojljubje (amor proprio) jer preotimlju tudja prava, što nepravedno jest; nepravda ova uznemirnje i muči, te čini da su težke ljudem njihove dužnosti. Na ovi način djelajući uoblaštjuju one, kojim otimlju prava, da i oni isto

čine. Pak šta se dogadja? nesklad, iz kojeg nemir, a iz nemira rat, nesreća i zlostanje. — Vidimo kako stvari nedirnjene uzdrže se u ravnovjesju, jer su slogi. Sunce neprelazi svoje granice, mjesec neodstupa od svog kolobara; zviezde neodstupaju red. Razborna stvorenja treba da izvršuju svoje dužnosti; tada će pravda zavladati i nitko neće smetati da uživaju u svetom miru, što je stvoreno za nje.

(Produl. sliedit će.)

Domaće viesti.

* U Sisku 14. ožujka 1856. „Jedna izmedju glavnih zadaćah pučkoga izobraženja, koje se još u razvitku nalazi, je utemelenje narodnoga kazališta. — Kazalište je potreba narodna a isto tako i najglavnii uviet za narodno izobraženje, što se učimo iz narodnoga života sadanjih izobraženih narodah — neda se boljim uspjehom raditi o napredku i učvrstjenju narodnoga života našeg, nego baš putem narodnoga kazališta itd.“ — — „Kazalište kano moćna poluga pučke prosvěte ne samo da se nesmije smetati u svojih viših namjerah, u njegovanju i usavršivanju umjetnosti, koje u njem djeluju, nego dapače mora da se čim uspiešnije podupira.“ — Ovo nekoliko riečih iz programa našega obćeljubljenoga svietloga bana gledè utemelenja narodnoga kazališta proglašenoga kao i iz X. kom. zem. vl. lista pod br. 48, naveo sam ovdi ponajprie zato, da me svatko lakše i bez dvojbenosti razumieti uzmogne. — Dočim je dakle naš svietli zemlje poglavar i naša mudra državna vlada naznačila nam put kojim za postignutje pučke prosvete i usavršivanja umetnosti raditi valja, dočim skoro svaki dan nalazimo u razboritih naredbah i zakonih visoke vlade dovoljno poručanstvo koliko istoj materialna i duševna korist, blagostanje i prosvieta sviuh narodah i narodnostih u prostranoj Austrii živućih na srcu leži, moramo se skoro zasramiti koliko malo mi sami ove blage namjere podupiramo, ako ih možebiti sa našim nehajstvom, koje je većom stranom s nami zavladalo a kadkada baš i našim svrhi protivnim postupanjem neobustavljamo. Bacimo li pogled na naše gospodarsko družtvo (kao što se to u br. 9. gosp. lista čitati može) ili na sjedinenje naših narodnih zavodah (davna opisivano, namieravano, pretresano a nikad neizvedeno) ili na žalostno stanje našega narodnoga kazališta, svagdi nalazimo oplakivanja vredne pogreške naše ili tako nazvanih naših ljudih. — Pustimo ostalo za danas na stran — jer bi piesme odveć duge bile — pak ćemo progovoriti ponješto iskreno jedino o stanju našega narodnoga kazališta i — Dà narodnoga kazališta! A gdi je to narodno kazalište? — pitati će me moji ovdješnji priatelji i svi domorodci u Sisačkoj okolici, u Karlovcu, u Slavonii itd., kao što su me već višeputah pitali — Jedni kažu, žao nam što smo platili, nu učinili smo to jedino zato, jerbo nas je strah bilo eksekucie, — drugi kažu, nećemo platiti dok se nebude onako postupalo kao što je program glasio jerbo je ono pogodba uz koju smo pristali, te ako prestaje valjanost programa, prestaje i valjanost našega obećanja, dakle dok nedodje bubanj pred kuću itd. Ovih i ovim sličnih riečih i mislih imade u izobilju, a svi mi izvan Zagreba slažemo se u tomu, da nismo ništa platili ni podpisali nekojim Zagrebčanom nego jedino hrvatskomu narodu za volju! — Nije dakle sigurno hvale vredno, ako nekoji Zagrebčani (koji su ako uzmemo u obzir pučanstvo i učinimo razmjerje naprama drugim gradovom — najmanje u tu svrhu doprineti obećali) namjeru imaju, polag svoga čefa (Schneid) za narodne novce zabavljati se. Mi smo ovdi u kratko govoreći toga mnenja, da ako nije već iz prvoga početka bilo vještih narodnih predstavljačah ili dovoljne glavnice, tada bi se svi platjeni novci bili morali dati na kamate a oni koji su podpisali, nu nisu imali volje odma u gotovom izplatiti, neka bi takodjer bili izdali obveznice pak platjali kamate, koje bi se opet davale na kamate, dok bi jedanput makar za stó godinah narasla dovoljna glavnica i zaklada, polag onoga talianskoga priričja „è meglio tardi che mai.“

Nije narodu toliko stalo do zabave, koliko mu je potrebno narodne prosviete, u ostalom može svaki pojedini čovjek hrliti za zabavom kakovom hoće, nu samo na svoj trošak.

Čujem već u napred gdi će mi gdjekoja gospoda domorodci u Zagrebu prigovarati i reći: Zašto vi Sisčani, Karlovčani, Varaždinci, Požežani i ostali zemljaci ili seljaci niste dolazili na glavne skupštine, pak bi bili većinom glasovah nadvladali to upraviteljstvo i upravlanje polag vaše želje uredili? Mi za odgovor nismo u zabuni. — Nas zastupa program svietloga bana, mi neimamo suviše novacah za izdavati ih na velike putne troškove, — vremena kortešovanjah i halabučnih skupštinah u kojih je bilo krvavih glavah prestala su hvala Bogu i Bože nedaj da se ikada više povrate! — Nu čini nam se da vi nekoji Zagrebčani morali bi bili na sve okolnosti obzir uzeti i neučiniti ništa sebičnoga što vas od nas odtudjuje. Bratjo Zagrebčani i domorodci, da se ovako o vami govori i sudi posvud izvan Zagreba, možete se u svako doba osviedočiti. Pokušajte pozvati narod opet na kakove žrtve i prineske za kakvi god bilo zavod u Zagrebu, pak ćete se osviedočiti da je ono istina, što naš čestiti pjesnik g. J. T. u „Nevenu“ u zagonetki pieva: „za narodno neda

groša itd.“ Budući da nam svakojaki glasovi i ustmeni i u novinah (vidi Agr. Ztg. br. 60) iz Zagreba dolaze po kojih se suditi može, da ono nije najgore s čime smo mi već dosada glede utemelenja narodnoga kazališta nezadovoljni bili, već da će u buduće narodna predstavljanja i izčeznuti, — zato držao sam za moju u tom obziru poslednju domorodnu dužnost ovdi nekoliko iskrenih riečih progovoriti, što mi sigurno nijedan pravdoljubiv čovjek neće zamjeriti, a sada Bog vam i duša vam!

O uvedenju pučkih učionah u kotaru Našičkom.

(Konac.)

Osim uzdržavanjah učiteljah imaju se različiti pomanji troškovi, kao što je bielenje školah, nabavljanje knjigah i ina neprevidljiva podnositi, i za ovo se je obćina pobrinula tim da se onaj suvišak koji iz interesah dotično iz platjanja po onima koji kumulativnom zajmu pritekli nisu, proizlazi, a med učitelje porazdielen nije, obrati, koje po sliedećem računu najme ako se uzmu napomenuti gori 1040 fr. 30 kr. sr., platje ukupno sa 1010 fr. daje na godinu 30 fr. 30 kr. sr., — tako isto kad se uzporedi dohodak žita gori sa 710 mirova, postavljen sa odavanjem učiteljem ukupno sa 440 mirova opredjeljenim, obćini ostaju još na razpolaganje 270 mirovah, od kojih 30 mirovah čedu se prodati i gornjoj svoti od 30 fr. 30 kr. dodati, potom je skrbljeno za sve.

Još gledè ostalih 240 mirovah obćina ovdie odlučuje da se 30 mirovah svake godine prodadu za troškove koje će imat u ime gospodarskog družtva za svoji 8 učiteljah i jednog pomoćnika, za koje prineske platjati obvezuju se, i zato želi da članovi družtva budu, nemanje za 9 većih selah koji su se već za članove ubilježiti podnosili; te ostali pako 210 mirovah — ako bude od potriebe dá se za nadziranje tog sijanja kogod najmi, moći će se primjerno nagraditi, i tada u onu svrhu budi školskog budi drugog kojeg dobrotvornog zavoda obratititi, kuda najmre obćina opredieli.

Ovdje se nadalje još ustanovljuje, da će se gledè sijanja u pojedini mjesti, čim odobrenje ovog poduzetja stigne i zemlje opredjele, reparticia učiniti na dotične stanovnike poleg krieposti ručnih i vožnih silah, da tako svaki zna koliko poslenika dati mora, dotični selski starešina ostaje odgovoran za točno izvedjenje sijanja, žetve, vršenja i uvoženja ploda, tako dotičnom učitelju, kako i u obćinsko stanje — jer je pako moguće i u providnosti božjoj stoji, da gdje koje godine trud čovječanski nikakovi plod nedonese, najmre kroz nepogode vriemena — ako daklem što nas bog očuvaj bi se takova nesreća u cielom obsegu dogodila, onda će dotični žitelji po reparticii učiniti imajućoj se učitelju polag gori stavljene prociene u gotovom namiriti morat, — ako pako samo u pojedinih mjestih slučaj nepogode vremena žalostne posliedice prouzroči, tada jedno selo drugom pripomaže, i to je baš uzrok, da se ovaj zavod solidarno obavlja i iz sredotočja upravlja.

Po ovom pridjeno je na većanje, kako da se školska zdanja podignu, te odlučeno biaše, da takova se iz zasluge, koju obćinari vozeći kamen na carski drum već za lanjsku godinu primiti imaju, i koju će u buduće dobivati — dokle god prisilni način vožnje kamena uz nagradu po smislu visoke ministerialne naredbe od 4. rujna 1855, br. 156 — kom. d. z. l. XXXIII. obstojao bude, i oni vozili budu, — podigne —, i premda su u tu svrhu već napose sva sela koristi otud proizlazeće odrekli se, i naročito za školske potrieboće tu zaslugu svečano kroz zapisnike ovdie priložite, pod ·||. ·|||. ·||||. ustupili to opet sredstvom ovog zapisnika na novo se obvezuju i ustupljuju stim privolenjem da se iz te zasluge u Podgoraću kapelica na groblju još podići može stoga što je porezne obćine Podgoračke zasluga znamenita, a ondje uz obstojanje već škole koja se samo popraviti mora — nikakovo zdanje novo zidati se neće.

Za olakšanje podignutja školah nazočni gospoda vlastelini i odnosno punomočnici njihovi svečano se obvezaše, da će u to ime da oni kamen na drum carski nevoze sav potribiti surovi material bezplatno pružiti obzirom na obseg svog vlastelinstva.

Ovo obećanje stoga, jer pružanje ukupnog materiala u hiljade ide, a k tomu još zasluga ona, koju će takim načinom obćinari zadobit — buduć isti onaj iznosak koga bi vlastelini voziti dati morali — odvažati obvezuju se, — što dosad učiniše, i u buduće učiniti hoćeju, — opet pripada za korist školah njihovih — prima se sa zahvalnostjom, i ovdje za sigurnost vlastelinstvah ubilježuje, tim da doklegod se kamen na carski drum uz nagradu prisilnim načinom vozio bude, njih nitko na to silovati nemože, dočim će dotični poljodjelski žitelji njihov dio odvoziti, za koje glavarstvo obćine staranje na se prima. Po odobrenju ovog zapisnika za svoje legitimiranje izdat će se istina u authentičkoj kopii.

Nuz ovako krasnu podporu po vlastelinstvima pruženu, i uz to što će se još sigurno kroz tri godine kamen na drum carski voziti — a poleg primjerka od lajnske godine gdje je adrepartirano na ovu obćinu bilo toliko vožnje, da bi bila zasluga od 6000 fl. sr. da nije kamena tučenog i odnosno kidanog manjkalo, može se računat uz ono — što je ipak dosad preko 3000 fr. sr. zaslužito, da će ta zasluga dostatna biti, i da će se š njom škola podići moći. Ručne i vožne težake koji su kod gradjenja potribiti, davat će dotična školska obćina u pravičnom razmjerju poseda i krieposti ručnih i vožnjih silah tim opažanjem, da ako bi danas sutra škole se u selih oni, koja sad jih neimaju, napose podigle, da tada ista ova concurentia gdje se već škole nalaze, u pomoć priteći će morat.

Ovakovim načinom dokazan je stalni izvor za podignutje školah, te predjeno na viećanje kakove, gdje, i u koje vrieme da se škole podignu, te odlučeno je, da se ove godine u Vukoevci i Klokočevcu nove škole podignu, Našička razprostrani, a Podgoračka popravi. U Vukoevci ima već grunt, koga je ondašnji knez i starešina sela još prie dvie godine za obćinu svoju kupio, i predbiežno novce položio, koji će mu se iz zasluge od vožnje kamena proizlazeća povratiti. U Klokočevcu ima grunt, koga je gospodin grof i vlastelin Našički jur obćini u školsku svrhu skup sa starom zgradom, koji material će se ponješto upotrebit moći — poklonio. Za razprostiranje Našičke škole ima dovoljno prostorie uz sada obstojeću školu. Na godinu podignut će se škole u Motičini dolnjoj i Bokšiću nove, a u Feričanci gdje dobra škola obstoji, popravci preduzeti. — Godine 1858. hoće se u Gaziami nova škola sazidati; za prenavedena mjesta najme, za školu Motičine dolnje, obeća gospodin vlastelin Našički grof Ladislav Pejačević, da će u koliko imao bude u istom mjestu prikladnog za grunt školski zemljišta, bezplatno ustupiti, za škole u Bokšiću i Gaziami gospodin vlastelin Feričanački Dra-

gutin Mihalović sliedjaše primjeru g. grofa vlastelina Našičkog, ako ništa nemanje takovi zemljištah bilo nebi, koje bi vlastelinstvo ustupiti moglo, a inače nebi se badavno zadobiti moglo, tad će se iz zaslužni novacah grunt kupiti.

U Feričanci, Podgoraću, Našici već odprie se učitelji nahode i stanja obstoje, te će se samo u Našici za jednu veliku i jednu malu sobu razprostraniti.

U Vukoevci, Klokočevcu, Motičini dolnjoj i Bokšiću podići će se stanje za školu i stan učitelja polag ovdi pod 5|. priklopitog plana po c. k. kotar. graditeljstvu sačinjenog, gdje ima učitelj za sebe dvie sobe, za družinće jednu, kuhnju, spremu, podrum, i gdje je školska soba uzeta za preko 100 sposobnjakah, svagdi jednako, — buduć da je mala razlika med brojem dotičnih sposobnjakih školski. A za Gazie će se u svoje vrieme plan sačiniti dat.

Napokon dočim obćina želi, da što prie škole Vukoevačku i Klokočevačku u život stupe, stoga već sad odredjuje da se predbiežna za gradjenje što marljivie započmu, da tada kad odobrenje stigne, glavna izvesti odmah mogu, — za koje odobrenje visoko namjestničtvo pokorno prosi, dotične pako veleslavne oblasti za podporu umoljava, i tim zapisnik ovaj, koji služi za zakladnicu zaključuje, i u četiri primjerka izvorna sastaviti odredjuje, od kojih će se tri visokom namjestničtvu hrvatsko-slavonskom podnieti, a četvrti g. vice-arcidjakonu i školah nadziratelju uručiti, daljnije njegove porabe radi.

Tako je sačinjeno i odlučeno obvezanje ovo, — u Našicah na dan svetog Valentina, t. j. 14. veljače godine gospodinove hiljadu osam sto petdeset i šeste.

Za ovim je opet drugi zapisnik ustrojit poradi penzionalnog fonda za učitelje obćinske i vlastelinske činovnike, koji evo ovako glasi:

Zapisnik od 14. veljače 1856., primit u obćinskom uredu Našičkom prigodom onom, kada su se pučke učione ustrojivale, u predmetu opredjelenja svote, koja kao suvišak proizlazi iz razreza na kumulativni zajam učinjenog. Prisutni doli podpisati. Po dovršenom većanju i učinjenoj odluci i obvezanju kako najmre da se u ovoj obćini škole podignu, i učitelji obskrbe, bi učinjen predlog po c. k. kotarskom predstojniku u sliedećem:

U obćini ovoj prigodom podpisa na državni zajam — gdje je kumulativno isti podpisat, — je za mjerilo uzeto za pojedine dva forinta na forint za onda obstojavšeg državnog poreza. i tako je izišla svota sa 21,132 fr. 30 kr. sr., okrugla brojanica pako sa 21,000 fr. je ubilježena, suvišak indi proiztiče sa 130 fr. 30 kr., a osim tog nebiaše za onda obzir uzet na blagodat onu, da se u mjesto 100 fr. samo 95 plalja, po tom će opet preostati od 21,000 fr. 1050 fr., koji sa gori suvišno adrepartiratom svotom ukupno iznosi 1182 fr. 30 kr., koji iznosak dakako od oniuh koji još sasvim zajma namirili nisu u pravičnom razmjerju nebi se ni inkasirati imao — a onima koji dosad čitavu svotu izplatiše povratiti morao, nu za prvo izvesti morala bi se sasvim nova reparticia sačiniti, i tim ne samo da bi imala obćina ogromni pósao, koji bi mnogo vremena oduzeo, već takodjer bojati se je, da u istom platjanju zajamovni ratah veliki nered neporodi se, to dakle je mal da ne nemoguće izvesti — već najshodnie bi bilo po svršetku ukupnog izplatjenja da se svakom suvišak povrati, nu ovaj suvišak na pojedine je tako neznatan, jer na gdekojeg bi po dve tri krajcare došlo, a na one koji znatniu svotu platiti imadoše — kojiuh je mali broj do 30 ili 40 kr. sr. Za ovu malenkost sigurno nitko nemari i kud je dao, što tad će drage volje dati i to, što više po učinjenom izplatjenju daje uštrb kakovi patio, neće ni opazit tim večma, ako se taj suvišak u dobrotvornu svrhu obrati, i zato napomenuti c. k. predstojnik predlaže da se ta svota, u obziru na pojedine ta malenkost, za penzionalnu zakladicu za učitelje, obćinske činovnike, i iste vlastelinske častnike kao glavnicu opredelji, te buduć bi obćina ciela i pojednih mjestah žitelji dovoljno zastupani bili, a unapred su svikoliki ubavješćeni bili, da će se o tom današnjim danom viećati i odlučiti, te tako sela dotično spadajući na ista žitelji svojim ovamo došavšim punomoćnikom uputak dala su — pozva za da odluče.

Nazočni punomoćnici sviuh selah na ovu obćinu spadajućih, skupa sa glavarom pristadoše jednodušno na ovaj predlog, te odlučiše:

1. Da se napomenuti suvišak sa 1182 fr. 30 kr. sr. podigne ravno na 1200 fr., i ovaj manjak od 18 fr. 30 kr. kroz dobrovoljne prineske namiri, i da isti sačinjava glavnicu penzionalnog fonda učiteljah, činovnikah, obćinski i vlastelinski na ovu obćinu spadajući pod tim uvietom, da koji učastnik te blagodati hoće da bude, da je dužan od svoje platje čim pristupi, u vremenu od godine dunah od petgodišnje svoje platje odpadajući pet postotni probitak položiti, i svake godine nepristance od godišnje svoje platje pet po sto platjati, nadalje obćina neće ništa suprotivnog imati, ako dotični budući ovoobćinski članovi tog penzionalnog fonda budu hotjeli i one učitelje, koji u drugima kotari su namješteni, a ovo obćinskih mjestah djeca u njihovu školu idu, kao takodjer obćinske činovnike, i učitelje obćine Orahovice u krug svoj primiti, jedino stavlja uvjet, da ovi uložiti imajuća se kao i tekuće po stotine sa šest na sto platjati dužni su razmjernu pako blagodat u jednoj mjeri sa ovo obćinskim penzionalnog zavoda članovi neka uživaju, i to stoga, što na ovu sada žrtvovanu glavnicu ovomjesti žitelji gdje se ti stranski nahode, ništa doprineli nisu.

2. Napomenuti 1200 fr. sr., davat će se na kamate ponajprie ovo obćinskim žiteljom, i tek ako se ovdie nebi potrebovali, mogu se kod drugog uglavničiti, nadalje ustanovljuje se i to: da se ovo u pomanjima svotami naravito uz kamatu samo pet po sto, i uz dovoljnu garanciu pruža.

3. Za da se što prie fond taj uživotvori, to se odlučuje da ima blagajničtvo obćinsko na to pozor, da šćim su dve rate zajamovne unapred platjene, ako bi što viš tog unešeno bilo da se to taki u primitak za korist prerečenog zavoda primi, i smierom tako postupa doklegod se ciela glavnica neunese, — svaki pako sakupljeni iznosak taki neka se na kamate daje, kamate pako opet na glavnicu metju, i to kroz pet godina nepristance, sve ako bi i slučaja bilo, da bi koji od članova zavoda tog pravo na penziu imao.

Ovo obrečenje predstaviti će se, sa podnošenjem ovog zapisnika — koga ovi nazočni u znak većeg vjerodostojanstva podpisuju, dotičnó podkrižuju — visokom c. k. namjestničtvu hrv.-slav. za odobrenje, i šćim takovo stigne, pozvat će se oni, za kojiuh korist je naznačena glavnica položena, da učastnici postanu tog zavoda i da statutum sačine tako u pogledu baratanja novčanog imetka, kako takodjer uvjeta, pod kojim će se penzia podieljivat, i koji statutum će se višjoj oblasti tada za odobrenje podnieti.

I tako je zapisnik zaključen koji je u dva exemplara izvorna sklopljen, stoga da se jedan kako je gori napomenuto, za odobrenje pošalje, gdje se opet slavna kotarska i veleslavna županska oblast za podupiranje umoljavaju — a drugi da se priključi zapisniku o po-

dignutju učionah i uzdržavanju učiteljah današnjim danom sastavljenim. U Našicah dne 14. veljače 1856 sliede podpisi.

Ja mislim da poleg oviuh, s kojima su različite potreboće i različita čuvstva potaknuta i skopčana kanoti sa sijanjem, promicanje marljivosti i gospodarstva, sa izdavanjem glavnice za penzionalni fond opredieljene, na kamate u malom, takodjer promicanje gospodarstva i obezbedjenje puka od uzuraša — neće se nitko valjda usuditi naš narod karati, da nema volje i čuvstva za plemenite i koristne svrhe, pa da će i kod nas s vremenom blagostanje u svakom smislu se podići.

Prvo neg što zaključim valja napomenuti da je plemeniti cilj ovaj našeg c. k. predstojnika kotarskog uspiešiv kroz kriepko podupiranje i velikodušje svietlog gosp. grofa Ladislava Pejačevića Našičkog, koga sliedaše gg. vlastelini, zatim izkusno razlaganje gospodina vice-arcidjakona Mate Filića, komu se pridružiše gg. župnici, i napokon krepko podupiranje čestitog glavara Petra Novakovića, s kim se složiše dobri knezovi ili starešine selah, te tako i ovdie krasna poslovica našeg najmilostivieg vladara Njegovog veličanstva Franje Josipa I. sastojeća u izreki: viribus unitis, kao zviezda prehodnica pokaza svoju nedvojbenu valjanost, i stoga goji občina ufanje, da će i dotično visoko mjesto njezino poduzetje najmilostivie odobrit. Tim se svrši sretno dan svetog Valentina u Našicami.

Zapisnik

skupštine gosp. podružnice Križevačke dne 9. veljače 1856. u prisutnosti gosp. Marcela Kiepacha predsjednika, gg. odbornikah Venceslava Belošića, Ivana Šianskia i mnogobrojne gospode članovah u uredu c. k. predstojnika držane.

1. Čim se sjednica otvori, bi mjesto g. Žužela župnika, dosadanjeg tajnika, koj radi dalečine i inih domaćih zapriekah nadalje tajničtvo voditi nemože, g. Josip Lajer učitelj Križevački, koj se je kao redoviti član danas upisao, kao tajnik ove podružnice jednoglasno izabran, a mjesto umrvšeg g. Zrpaka kao odbornik imenovan.

2. Pročitan je zapisnik zadnje skupštine od dne 26. kolovoza 1855, i gledè druge točke se svi nazočni u tom sjediniše: da se takova naredba izdade, polag koje bi se od sada zabranilo na občinskih spašnicih vrbe kakove saditi; vrbe pako, koje obstoje, imadu se kao svojina občinska smatrati, i da se iste vrbe kakovim godj načinom na svrhu i korist dotične občinè obrate.

3. Gospodin Kiepach se potuži, kako naša od naravi dobra vina nikakvog kredita kod inostranacah zadobiti nemogu najviše zato, jer ga ljudi običajno kakovim godj načinom gledè kakvoće pokvare, kao takodjer, što se u vinogradih velike tatbine na groždju čine. Najveće naše bogatstvo sastoji baš u vinu; važno se dakle pitanje radja: kako bi se moglo postignuti to, da se kvarenje vina po domaćih ljudih prepriečì i česte tatbine grozdja utamane?

Poslè kako bi razni članovi u tom obziru razne predloge učinili bili, od kojih ipak nijedan nečinjaše se podpuno svèrsi shodan, zaključeno bi: kod sriedišta gospodarskog družtva opitat se, kakove naredbe ili zakoni u tom pogledu u drugih zemaljah obstoje, gdje se n. p. tako zvani „Bergrichteri" ili vinogradski sudci nalaze, pa umolit, da bi nam dotične uredbe od više pokrajinah priobćilo. Poslie svestranog pretresivanja tih naredbah i medjusobnog prispodabljanja istih lako bi se točke našim okolnostim primjerene pridržale, druge pako manje shodne našem položaju prilagodile. Ovako bi se po mnienju g. predsjednika najlaglje mogla pronaći sriedstva, kojimi bi se gore navedena zla preprieči̇la.

(Dalje sliedi.)

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

G. Pajo Čavlović, prin. za god. 1854., 1855., i 1856.
„ Gjuro Höppler, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Mijo Krešić, prin. za god. 1855. i 1856
„ Bogoslav Šulek, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Ljudevit Vukotinović, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Makso Prica, prin. za god. 1855. i 1856.

Iz raznovrstnih listovah, koji se pišu na me, kao što takodjer iz razgovora čujem, da mene občinstvo za tajnika ili poslovoditelja gospodarskog družtva drži; uslied toga javno očitujem, da sam ja iz stanovitih uzrokah prestao biti poslovoditeljem družtva od 1. rujna god. 1855., te da se samo uredjenjem gosp. lista zabavljam.

LJUD. VUKOTINOVIĆ.

O b j a v a.

Od strani podružnice Sisačke objavlja se, da članovi gosp. družtva u kotarih: Moslavačkom i Sisačkom stanujući u podružnicu Sisačku stupiti mogu.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 15. U Zagrebu dne 12. travnja 1856. GODINA IV.

Novi članovi:

G. Joakim Wellenreiter, trgovac u Sisku
„ Gjuro Gavella, trgovac u Zagrebu.
„ Vladislav Kukuljević, vlastelin.
„ Ivan Zrinščak, župnik Vidovečki.

Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarskom.

Od Ljud. Vukotinovića.

U našoj domovini veoma velike razlike obstoje; razlike ove protežu se ne samo na površje odnošajah geognostičnih, nego takodje na značaj odnošajah etnographičnih. Ta ista su obstojateljstva naših toplostnih (klimatičnih) pojavah velikim i naglim promienam podložena; živa kod nas padne u toplomjeru iz topline deseto-, ili dvanajstostupnje na zimu pet, šest, osam, desetostupnju ispod točke smrzovne, i to u jednoj noći; istom tako podiže se hitrom izpod točke smrzovne na visinu višestupnje toplosti. — Danas imademo n. p. veliku zimu, a sutradan kiša pada. Maximum, što bi mogo toplomjer u zimi kazati, bilo bi 16 do 20 stupnjah izpod nulle, nu to su riedki slučaji, i hitro prolazeći pojavi; posrednjim računom uzeta zima kod nas je izmedju 3,5, do 8 i 10 stupnjah R., toplina pako navadna 18, 20 do 25 i 29. Iz toga se vidi, da naša domovina što se toplosti tiče svakako medju južne zemlje spada, jer moći je kazati, da kod nas ljeto pet mjesecih traja, zima redovito tri mjeseca, čestoput dolazi tomu i četvrti mjesec, druga tri ili četiri mjeseca pripadaju proljetju i jeseni, koja se višeputa od listopada pak priko polovice studenoga provuče, donoseći ugodno tople trakove sunca i poznato: „babje ljeto.“

Zima traje redovito kroz: prosinac, siečanj i veljaču; ožujak polag pravice (ko što je njekoč bilo) morao bi se — osobito od polovice počamši — proljetju pribrajati; dan sv. Josipa od naših praotacah biaše odlučen zato da se družina vodi u vinograd, i započimlje radnja; u mnogih pram jugu ležećih predielih radi se obično i prie.

— Nu ovaj isti ožujak jedan jako neugodan je mjesec, koj često vara gospodara, i kad bi toplota milinom već sasvim zavladala, kad bi se drievlje počimalo pupoljati, podlesak (Crocus) ljubica (viola) podremak (Galanthus) itd. cvasti, kad bi se jur žuborenje veselieh pticah orilo po šumi, — eto tada se uzdigne nemili sjever tjerajući magle i guste oblake iz planinah, kiša stade padati sve po malo sa sniegom pomješana, a kad sunce zapadu se prigne i noć dojde, to se s njom sve bolje i bolje zemlja zabieli, — do zore ti je snieg dva stopa visok. — Ima više godinah što se ova borba zime sa proljetjem kod nas pojavljuje, i što kasni mrazi poparivaju voćje, vinograde i šume naše; te bi moći ne sasvim bez temelja posumnjati, da se je u pogledu toplosti našeg podnebja njeka promiena ukazivati počela.

(Produl. sliedit će.)

O životu patriarkalnom.

(Nadalje.)

Na drugo pitanje, t. j. „moguli se sve koristi nepatriarkalnoga života postići u patriarkalnom“? odgovaram jasno „da mogu.“ Tu mi valja odgovoriti na primetbe protivnikah proti patriarkalizmu. Oni ponajprie navadjaju da su tamo, gdje patriarkalizma neima bolje obdjelana polja; da je bolje gojena marha, da su čistii ljudi i njihova prebivališća. Stavimo da jest tako, a to ja neuvidjam: zašto bi patriarkalizam tomu kriv? jer ja ni pod živu glavu neuvidjam: zašto mnogo čeljadi nebi moglo istom tako dobro polje obdjelati, marvu ugojiti, pa u čistoći sve držati, ko što manje čeljadi može? Ja to tim manje dokučujem, jerbo me izkustvo uči protivno; znam bo da imade kod nas u Posavini, Podravini, Varaždinskoj krajini itd., gdje patriarkalizam cvate, sve ono, što u onih pokrajinah, gdje patriarkalizma neimade, pa jošte i bolje. Ja nevjerujem, da bi se naš Podravac itd. hteo mienjati s onimi tobož toli srětnimi žitelji, koji nam se za uzor stavljaju. Čast

redu i čistoti Štajerkinjah itd., nu ja tvrdim javno i na vas glas pred cielim svietom, da se one nemogu uzporediti s našimi Posavkinjami itd. gledè reda i čistoće. Naša jedna Posavkinja imade više oblačila nego tamo cielo selo: pa je to njezino oblačilo bielo ko snieg, tako, da otimlje oči kad sunce sije. I to je ona sve pridjelala svojom marljivom rukom; kod nje nije prestala terlica, preslica i tkanje ni po danu ni po noći. Zato se ona, njezin muž i djeca preoblače makar po dva puta u tjednu, te su vazda čisti; dočim po drugih mjestih odozgo često svilni pernki, a pod ovimi prosta zamazana i poderana košulja, da bi se čovjeku grustilo, kad bi ju vidio. Kod naše Posavkinje, Moslavkinje itd. naći ćeš ne samo čiste sobe već i čiste, visoke, perinjam napunjene krevete, dočim po mnogih kućah u onih tako nazvanih uzornih predjelih krevet i perinja stvar je nepoznata, pa široka peć obće ležište zimi, a lieti sienik, šljivik itd. Čast svim dobrim gospodaricam po cielom svietu, nu malo ih gdje imade po selih takovih, koje bi bile vriedne, da ih čovjek uzporedi s našom Posavkinjom, Podravkinjom, Moslavkinjom i onom vještom neutrudljivom Krajiškinjom, koja znade tako dobro platno tkati, kano i vunu presti, bojadisat, sukno praviti i u polju svaki posao obavljati. Pa tude gospodo svagdje vlada patriarkalizam, on dakle niti preči dobro obdjelivanje polja, niti je čistoti na putu. Istom tako nepriečí ni gojenje marve, jer vidimo često zajedno dobru ugojenu marvu i patriarkalizam: prigorac imade volove, da se neluče štajerskih i švajcarskih; posavski su konji istina mali, ali što se tiče njihovoga struka, nogah, gizdavog držanja, naglosti u trkanju i vatrenosti, to se mogu s ponajboljimi uzporediti. Kada ih je čovjek vidio trkat, onda može razumjeti izviestje onoga opravnika Mletačke republike na otoku Kerki (ako se nevaram iz 14. vieka) koj u istom izviestju na Mletačku republiku upravljenom govori: da bi se na otoku Kerki mogli malimi troškovi udomačiti konji od izvrstne hrvatske plešine.*) Turopolci su radini, svagdje ih po Hrvatskoj vidiš, gdje prodavaju luk, platno itd., ali osobito su na glasu njihovi krmci, koji se na sve strani izvan Hrvatske razprodavaju. Moći je dakle marvu u patriarkalnoj kući tako dobro odgojiti, ko što u nepatriarkalnoj.

Nu i iz druge strani nefali nam primjerah, da dobro obdjelivanje poljah, gojenje marve i čistota nemora baš ondje biti, gdje nije patriarkalizma. Naši prosti plemiči — nobiles unius sessionis — ukinuli su po gdjekojih mjestih već od davna patriarkalizam, pa doista, koj pozna njihov život, taj neće moći reći, ni da imadu boljè obdjelana polja, ni bolju marvu, ni veću čistotu, nego oni, koji su ostali vjerni patriarkalizmu, već će morati reći upravo protivno: da je naime baš kod njih najveće ubožtvo i najveća nečistota. — Ali, govore tu protivnici, velika je razlika izmedju nepatriarkalnoga života kod rečenih prostih plemićah i kod drugih narodah. Naši prosti plemići diele svoja zemljišta bez kraja i konca tako, da na gdjekojih mjestih diele na sloge i korake; s toga nije moguće, da budu imućni, jer si neimadu gdje pridjelati. Usuprot po drugih pokrajinah obstoji običaj, da se zemljišta nerazkomadaju, već starii brat izplati mladje, pa je on onda neomedjašen vlastnik zemljišta. On ima bolje gdje pridjelati nego naš prosti plemić, stoga i ima više. Iz navedenoga nije moći ništa proti patriarkalizmu zaključiti, jer ako bi stajalo, što tvrde protivnici patriarkalizma, da naime tamo, gdje ovoga neima, bolje su obdjelana polja itd, to bi onda svakako i rečeni plemići morali to potvrditi, jer neživu patriarkalno. Što oni neimadu mnogo zemlje, odtud bi samo sliedilo, da nemogu na svom malom komadiću toliko pridjelati, da bi bili bogati nipošto pako, da ni ono malo nebi mogli dobro obdjelati i u čistoti držati. Ako je dakle po drugud, gdje neima patriarkalizma veće blagostanje i čistota nego kod nas, gdje vlada patriarkalizam, to valja uzrok tražiti drugdje a ne u patriarkalizmu ili protivno.

(Dalje sliedi.)

*) Salitri „Frammenti storici sulla Istria e Dalmacia."

II. Izpod Sokolovca u Slavoniji.

Do nedavno bijaše u nas puno mislih i govorenjah, ako i ne činah, za unapredjenje narodnog napredka; ali od njekojeg vremena prestaše naši duhovi i da misle i govore o tome, Dok je bilo vrieme, da se čini buka i vika, dotle bijasmo junaci na glasu; a kad evo nastadè doba, da čini pokažemo, što prije na usta bijasmo, pozavlačismo se kao šišmiši u škulje i kutove, pa mučimo, kao da nas i nije na svietu. Jer ne samo, da već od dužeg vremena ništa nečinimo, nego smo upravo i misliti prestali o duševnom svom napredku. Dočim su svi organi ostalih narodah puni i prepuni svakojakih razmatranjah i izviestjah sad o ovom sad o onom predlogu ili poduzetju, u naših su takovi članci postali prave biele vrane. Ta već nas toga radi počimaju ukoraviti i isti strani organi, trubeć po svietu, kako je u nas prestala skoro svaka radnja na književnom polju. To nevalja, to nije liepo, to je upravo prikor i sramota za nas! — Ja neću da toga radi ukoravam jedine našu povremenu štampu, jer šta mogu učiniti oni pojedini ljudi, koji stoje na njezinu čelu, ako smo mi svi ostali tromi i nehajni? Povremena štampa je samo odziv mislih i čuvstvah svoga občinstva, vierno ogledalo nas sámih, nas — kao

svojih komitentah. Ako mi dakle neimamo života, od kuda bi ga imala naša štampa? Kakovi smo mi, takova nam je i ona; da smo mi drugčiji, i ona bi bila drugčija; da ju mi materialno i moralno bolje podupiramo, bila bi i ona živahnija. Mi smo dakle sami uzrok sve te tromosti i svega toga mrtvila. — Ali odkud u nas to nehajstvo, kad smo nedavno bili tako živahni i okretni? O tom sam već više putah promišljavao, i mislim, da neću pogriešiti, ako reknem, da su tomu svemu kriva jedino naša družtva.

Družtva se radjaju iz osvjedočenja, da je potrebno usredotočenje svih razsijanih silah i umovah za složno i jedino djelovanje i za promaknuće opredieljene svrhe. To je bilo kod svakog družtva, to je bilo i kod naših družtvah. I mi neimasmo druge svrhe kod sklapanja naših, nego da dovedemo u suglasje naše raztepene sile, da stečemo organe, koji će nam podielivati pravac u naših radnjah, koji će nas ravnati ako zalutamo sputa, koji će nas pobudjivati ako popustimo u svojih težnjah za narodnim napredkom. Naša družtva i njezini odbori su dakle duša našega duševnoga života. Počem je pako taj naš život omlitavio, i skoro posve djelovati prestao; to nam jasno pokažuje, da su ti odbori valjda zalutali sa staze, kojom bi ići imali po odredjenju onih, koji su je zaveli i utemeljili. Jer što bi drugo mogao biti uzrok, da oni više nisu u stanju, da svoje občinstvo podtaknu i pobude na veće saučašće, na veće sudjelovanje? To i ništa drugo uzrok je našeg sadanjeg mrtvila.

Što nam dakle sada preostaje, da to mrtvilo prestane; jer kako rekoh, sramota je, što u njem čamimo, a još bi veća bila, da u njem i na dalje ostanemo, dočim svi ostali narodi okolo nas živo napreduju? Ništa drugo, nego da nastojimo, da ravnajuće odbore naših družtvah navratimo na pravac, koji će ih voditi k svrhi njihovog izvornog opredieljenja. To ćemo pako postići, ako se ponajprije sporazumijemo putem štampe, kako da to učinimo, a drugo, ako onda putem zakonitih skupštinah uslied toga sporazumljenja odredili i ustanovili budemo pravac i načela, kojih će se zatim držati naši odbori.

Neću da ovdje govorim o M a t i c i, o g o s p o d a r s k o m d r u ž t v u i d r u ž t v u z a p o v j e s t n i c u. Ta družtva, ako baš i nerade kako bi valjalo, ali ipak barem nješta rade; nu naše k a z a l i š t n o d r u ž t v o čini mi se, da baš najmanje promiče k opredieljenoj svrhi. Zato ću da ovdje progovorim samo nješto o njemu. — Ni jedno naše družtvo nije zahtjevalo od naroda toliko materialne podpore, kao ovo; pa ipak nije bilo nijedno primljeno s onolikim oduševljenjem kao upravo ovo, niti je narod ikojemu drugomu dragovoljnije otvorio svoju kesu, kao baš ovomu. To nam pokažuje, da je sav narod potreboću toga družtva osjećao i njegovu važnost uvidjao. Pa gle, neprodje njekoliko godinah, pa nam sad možebit nijedno družtvo nestoji onako traljavo, niti ijedno ima manje simpatije, kao upravo kazalištno. A zašto? Jeda li se je možebit promienio narod naš, ili jeda li je on možebiti sada manje osvjedočen o važnosti njegovoj? Ne, to sve ne, dapače narod je danas većma nego igda prje osvjedočen o potreboći, koristi i važnosti narodnog kazališta; nego ja bi rekao, jedino toga radi, jer je taj zavod prestao biti ono, čemu je odredjen bio, prestao je biti hrvatsko-slavonskim kazalištem, te je, udarivši stranputicom, postao posve zagrebačkim kazalištem. Jer kako vidim iz različitih proglasah postojećih kazalištnih ravnateljstvah, oni se jedino ravnaju po volji zagrebačkog obćinstva, a ne onih, koji su kazalište kupili i utemeljili. Mi Hrvati i Slavonci hotjeli smo, da imamo svoje kazalište, te smo u tu svrhu dali svoje novce; a Zagrebčani su došli, te su, usuprot proglasa presvietloga Bana od 18. pros. 1851. i negledeć na to, da su oni po razmierju najmanje doprinieli novčane podpore, okupirali to kazalište za se i za svoju zabavu.

Eto to je jedini uzrok, zašto taj zavod sada tako kukavno životari, i zašto ga mi ni najmanje nemilujemo. O tom je zaista osvjedočen svaki, koji zna, kako ta stvar stoji. Neću dakle, da o njoj trošim više riečih, nego počem znamo u čem je bolest, to ću u kratko naznačiti liek, kojim se izliečiti može ta bolest narodnog našeg kazališta.

(Konac sliedi).

Gospodarske viesti.

O sijanju kukuruze sa sevaćjim ustrojem. (Seemaschine).

Ko što sve novo i dobro u i okolo mog rodnog grada nalazi prijateljah i nasliednikah, tako je najdè i način sijanja kukuruza na mašinu jur od više godinah; jerbo svaki pametan i razboriti gospodar uviditi mora, da u redovih sadjeni kukuruz i obilnije plaća, i da se lakše obdjelava bilo s ljudma, ili običnim grinjaćem (Häufelpflug), u prvom bo slučaju može gospodar djelo svakog pojedinog težaka posebice lahko nadzirati, u drugom pako, osobito kod velikog usjeva, i u vreme skupoće prištediti mnogo težakah. Nu sa žalostju opazih, i evo napominjem, da su od ovo nekoliko godinah najmarljiviji gospodari kod nas odstupili od pomenutog načina sijanja, navadjajući, da jim kukuruz nenaplaća ni toliko, koliko njihovim susjedom, koji ga po staroj navadi siju na širom iz ruke i podoravaju. I doisto ja sám sa svojom vlastitom najvećom štetom moradoh izkusiti — što se nestidim već sada javno izpovjediti — da sam na dobro podjubrenoj, i tri puta preoranoj zemlji-

zemlji na 1600 □ hvatih dobio samo četiri vagana zrna; nu neuplaših se toga, veće iztraživah tomu uzroke, a pronadjene gledah ukloniti, te opetovnim izkušenjem doterah onamo, da mogu sietvu sa sevačjim strojem svakomu, i na svakoj vrsti zemlje mirnom sviesti i sigurno preporučiti. Zemlja, koja je meni, i mnogom mojem sugradjanu žudjeni plod uzkratila je prudnata, no inače plodovita, i ja opazih, da je kukuruz, ko što i svaku drugu zemlju treba dobro orati i vlačiti, ter odmah poslie vlake još na pukloj zemlji kukuruz doboko sijati. Nu navadni naši sevaći strojevi za kukuruz siju isti jedva na dva palca dubljine, a to je zlo i naopako, osobito na prudnatoj zemlji. Uzmimo na primjer, da za koj dan poslie sietve nastane kišovito vreme, to ćemo odmah opaziti na našoj zemlji, gdje prije nit najmanjeg kamenčeca nevidismo, da je nje površje samim prudjem posuto, a medju tim prudjem i naš usijani kukuruz, jerbo je kiša odaprala zemlju od kamena odplaviv ju u dubljinu, tim je ostalo zrno ili na površju, ili samo nekoliko liniah pod njim, gdje mu je nadojdući u kratko sunčani žar ili posve ugušio klicu, ili mu barem toliko nahudio, da je potjeralo betevce požutilo, i poradi pomanjkanja dovoljne vlage uzraslo i jalovo ostalo. Ovoj nevolji može ipak svaki lahko doskočiti, ako dade sevaču onako prirediti, da brazda do 6 palacah dubljine reže, t. j. železo koje brazdi mora 4 palca dugše biti, nego li je na naših običnih strojevih; budać na taj način dojde sieme tako duboko, kano da je podorano, vrhu toga je od potrebe nakon učinjene sietve, brazde sa preobrnjenom branom priečki prevlačiti, ili ako zemlja nije odviš vlažna s valom povaljati.

Što se nadalje tiče okopanja kukuruza, nemogu dovoljno preporučiti, da se prva i druga kop svakako ovrši rukama, gdje to okolnosti vremena i troškovah iole dopuštaju; jer ako proračunamo voznu silu, dva čovjeka kraj mašine, i dva do tri težaka za popravlanje, ter ako u obzir uzmemo, da zemlja u redovima ostane neobdjelana a toga radi manje plodna, ako nadalje uvažimo stabla, koja konji ili volovi radeći pogaziju, i koja mašina, ako se ikoliko pomakne u zemlju zagrca na toliko, da jih popravlajući težak niti nenajde već, to će svaki izkusan gospodar uviditi, da je moj predlog probitačan za pomanje gospodare, kakovi smo mi gradjani, i svi seljaci, koji imadu malo zemaljah a obično mnogo rukuh. Ovim bo načinom može se na seli 4 do 5 vaganah priroda više postići, a ovi dovoljno nagradjuju ovim načinom povečani trud i trošak.

Konačno opazih da je bolje, i sa manjim troškom skopčano kukuruz odmah na polju lupiti, i gotovog kući premiti, nego li ga s perušinjem kući voziti, i ovdje ga lupiti, ter tek onda spravljati, jer izim toga, što ovo djelo kod kuće više noćih i danah oduzima, jošt je mnogoj nevinosti na očitu sablazan, zaostavše pak na stablu perušinje, koje se kod kuće malo kad posušiti dade, sačinja dobru i ukusnu hranu za marvu, i ako od nje štogod na zemlju padne, i ono nije ovdje bezkoristno pogubljeno.

Todor Fodor.

Objavljenje književno.

У доле назначеной кньижари изићи ће съ концемъ месеца Априла о. г. кньига под насловомъ

„Спеви Ст. Каћанскогъ“

у величини одъ 8—10 печатанихъ табака.

Кньига ће бити на лепой артіи штампана, а вкусанъ ће слогъ и видъ имати. Цена е за предплатнике 40 кр. ср. а за предбройнике 50 кр. ср. Када кньига изъ штамне изиђе, цена ће 'іой се повисити.

Зато вас умолявамъ почит. Господо, да би се потрудили што више предбройника скупити и часъ пре овамо на мене послати. Изволите предбройнике на предплату опоменути, еръ съ тим' кньиге ефтине добияю.

Na objavu prvog reda, neimamo ništa dodati inoga, nego da želimo, da knjiga čim više kupacah nadje.

Nu što se tiče objave drugog reda to nemožemo šutiti, već smo prisiljeni naše mnienje izreći. G. izdavatelj kaže: **delo je zaista tako, kakvo do danas u rodu našem bilo nije.** — Hvala bogu! živa istina je, da takovog djela u našem rodu još bilo nije, a mi veoma žalimo, da će takovo sada izajći. Našem rodu treba, da nasleduje ono, što je liepo i što je dobro i što je značaju njegovu shodno; zaista ovakve lakrdie ovakove šalje i takove karrikature nisu duha našega naroda primjerne; naš narod je zresan, i ponosit, ako i šale rado zbija, to su njegove šale vazda s njekim ponosom i štovanjem osobnostih skopčane; kad je tko vidio Srbina, Hrvata il Slavonca da je on iz sebe pravio karrikaturu, il da je dopustio, da ju drugi iž njega prave?

Onaj spisatelj, koj želi taj pokvareni ukus, taj izraz njeke mnogo hvaljene civilizacie u našu čistu do sada literaturu uvesti, on nezaslužuje priznanje pravih rodoljubah, niti neželimo da mu itko takovu knjigu kupi.

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Gosp. Mirko Bogović, u imę utemeljiteljstva nadalje 8 fr. što sa prije položenih 12 fr. čini ²⁰/₀₀.
„ Josip Partaš, prin. za god. 1856.
„ Franjo Schmidt, prin. za god. 1853, 1854, 1855, i 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 16. U Zagrebu dne 19. travnja 1856. GODINA IV.

O životu patriarkalnom.

(Nadalje.)

Nadalje kaže se, da po drugih pokrajinah izplaća starii brat sve ostale, pa on ostane na zemljištu. Dobro, a što onda drugi? Sestre se poudaju i ponesu sa sobom svoj djel — a mladji brati? po svietu, s trbuhom za kruhom. Dali je ovaj stališ, ovo uredjenje tako baš zavisti i nasliedovanja vriedno? Ja vrlo dvojim. Neće mi se ovu stvar potanko razglabati, nu ponješto ipak moram, da ju izjasnim. Tu ti ostavio otac, uzmimo četiri sina. Starii izplatio je mladje. Možemo si misliti, da nije baš na vlas izplatio koliko vriedila njihova stranka, jer on će ostati na selištu, valja ga štediti, ostali će otići po svietu. On izplati i za neko vrieme pomože se sam na zemljištu zajedničkog otca, on živi dobro, ugodno i milo viditi njegovu kuću, zemljišta, marvu itd. Nu što od one trojice postalo? Jedali i njihov život tako povoljan? Dvojim veoma: novac je okrugal ili lahak, pa ode lasno. Prodje koja godinica, pa eto ti ih u širokom svietu bez novacah i bez pedlja zemlje. Dali su ovi sretnii od našega u patriarkalizmu živućega seljaka, ma ovaj jošte tako ubog bio? Nemislim. Izvoljite gospodo po gradovih razviriti u nizke, tamne, pod krovom ležeće sobice, ili bolje špilje, osobito zimsko doba, izvoljite po selih venceline i željare, to su većom stranom sriečni, zavisti vriedni mladji sinovi uzoritih predielah. Dali nije naš seljak sretnii od ovih? Ja mislim, da bi se morala srieća naroda scieniti po većini a ne samo po nekoličini, a ako tako, onda nemislim, da će tamo biti, gdje se obično traži; jer ja nalazim, da tamo navadno jedan ima nešta, a tri četiri ništa. Kod nas neima baš skoro nitko mnogo, ali i usuprot neima skoro nikoga, koj nebi imao ništa, već svaki ponješto. Stoga se tamo i po ladanju malo ih ženi, jer se nedopuste ženiti onomu, koj neima svoga zemljišta. Ovi prisiljeni bečari čine ono, što i naši po varoših, t. j. truju ćudorednost stavljaju zanjke nedužnosti. Ja bi si promišljavao prie, nego bi Boga molio, da dade našem narodu onamo dospieti, kamo su dospieli mnogi od onih, kojim smo nenavidni; jer sam čvrsto uvjeren, da imademo temelj, na kom se možemo, ako se pobrinimo, mnogo bolje i srećnie razviti, nego stavljeni nam uzori. Govore mnogi: Takovi mladji sinovi idu onda u službu i po djelu, stoga po takovih mjestih mnogo se lasnie pomoći za težake i sluge nego kod nas. Odgovaram, da ja nedržim, da je ono srećan narod, koj imade mnogo slugah, već prie protivno. Nu i tu patriarkalizam ništa nije kriv, jer ja baš vidim i znam, da najlasnie dobit slugu ili nadničara iz one kuće, gdje ih mnogo imade, dakle gdje je patriarkalizam, nego iz druge. Gdje je patriarkalizam u svojoj čistoći, tamo često mora ovo ili ono čeljade ići na djelo za plaću; da, imade primjerah, gdje iz takovih kućah mora svake godine drugi ići u službu. — Jošte ću pridodati, da kod nas ni nije moći uvest običaj, da bi jedan druge izplatio; jer neima čim; mi bi time naš narod sasvim upropastili.

Kad sam ovo pisao dodje mi jedan gospodin, zaviri u sastavak, pa mi reče: „Vi ste dakle priatelj patriarkalizma“? Na moj odgovor, da jesam, primeti on medju ostalim: „Mi smo svi manje više sebični, nitko neće tako pomnjivo i marljivo raditi, ako mora dobitak s drugimi dieliti, kako će onda, ako radi samo za sebe: stoga je patriarkalizam protivan razvitku naroda, jer gdje je on tamo nitko neradi samo za sebe već i za druge, pa baš zato i nehajnie. Naproti, gdje neima patriarkalizma, tamo radi svaki za svoju vlastitu korist, zato s ljubavju i pomnjom. To se potvrdjuje, nastavi rečeni gospodin i u istom patriarkalizmu, jer i tu možemo opaziti, da su osebunjki mnogo bolje obdjelani, nego što je ukupno; patriarkalizam je dakle protivan, reći bi, istoj naravi čovjeka, stoga niti nemože biti koristan već mora biti škodljiv.“ Naš je govor odviše bio dug, nego da bi ga mogo tu napisati, već ću samo izraziti moje mnienje gledè ove doista važne opazke. Nu koliko god je važna, te iz naravi čovjeka crpljena svakako po mom mnienju nije do-

voljan razlog proti patriarkalizmu, i jer bi se usudio tvrditi, da bi s njom prie moći braniti patriarkalizam, nego li dokazat njegovu neshodnost ili škodljivost. Jezgra opazke jest: naša sebičnost čini, da svaki najvolji samo za sebe radi, patriarkalizam dakle nevalja, jer se tu neradi samo za sebe već i za druge. Naši negdašnji piae memoriae philosophi bili bi rekli, da je tu „Contradictio in adjecto“ jer ako svaki volji najradje za sebe radit, to onda nije uvidit: zašto bi moj sluga voljio moje zemlje, od kojih njemu baš ni pedalj nepripada, bolje obdjelavati, negoli moj bratučedo, koj je samnom jednako vlastnik? Ta u patriarkalizmu baš više nego igde drugdje radi svaki, od gospodara do najslabiega djeteta sàm za sebe, jer su svi suvlastnici, svi imàdu tim veću korist čim se više pridjela; dočim sluga bere jednako svoju plaću ili se pridjelalo mnogo ili malo, njemu niti šteta s jedne niti hasan s druge strane. — I to se prigovara patriarkalizmu da se tamo, gdje je on, nemože razvit kriepak, samosviestan seljački stalìž; jer kažu, samo onaj može imati kriepost i samosviest, koj imade svojinu, i čim je čovjek bogatii tim imade više plemenita ponosa, kriepkosti i neodvisnosti; a naproti čim je siromašnii tim je potištenii — a u patriarkalizmu nije nikakove svojine, tamo neima nitko ništa svoga, dakle tu nemože biti krepkosti itd. Ja priznajem, da je čovjek tim kriepčii i neodvisnii čim je imućnii, ali nedopušćam to, da u patriarkalizmu neimade svojine, već tvrdim, da je imade više nego drugde, jer u patriarkalizmu imade svaki član svojinu, dočim su drugdje svi služeći, — po gdjekojih mjestih dakle skoro većina žiteljah — lišeni skoro svake svojine. Istina, da u patriarkalizmu neimade takove svojine, da bi mogo svaki po volji razpolagati — a hvala Bogu da neima — nu ipak takova, da onaj, koj se nemože nipošto s drugimi slagati, može se oddružiti i uzeti svoj diel, što onaj nemože, koj neimade svojine. Nadalje: kriepkost, samosviest i odtud proizhadjajući plemeniti ponos nedolazi jedino od bogatstva i neodvisnosti, nego i od pomoći koju od drugih dobivamo i na koju se možemo osloniti u vreme pogibelji, i najbogatii kad se sastane na samom s razbojnici izgubit će samosviest i ponos, ali ako će biti u družtvu s takovimi, na koje će se moći osloniti, onda će dakako više samosviesti pokazati, nego onaj siromak, koj je priviko svakoj oštroj rieči pokoriti se; patriarkalan pako život jest po naravi svojoj takov, da ih tu množina zajedno živi, koji su vezom rodbinstva spojeni, koji imadu zajedničke svrhe, interese, koji dakle imadu dovoljno uzroka, da se uzajamno štite i podupiraju, on dakle nipošto neruša kriepkost i samosviest, već ih upravo njeguje i podupire.

Ovo su, nakoliko meni znano, glavni prigovori, koji se čine patriarkalizmu. Ako se nevarem, to sam odgovorio temeljito na svaki. Tu će mnogi progovoriti: Dobro bi to sve bilo, kad bi naš patriarkalizam bio takov, kako je tu opisan, ali on je sasvim drugči, pa upravo zato i prieči razvitak naroda, što izkustvo potvrdjuje, pa zato je škodljiv. Dopušćam, da imade kod nas manah u patriarkalnom životu, ali tvrdim zajedno da tè mane nisu neobhodno skopčane s patriarkalizmom, već da su plod izopačenosti njegove, i da se dadu shodnimi naredbami odstraniti. To me vodi na tretju stran pitanja, t. j. ako patriarkalni život obustavlja gdjegod razvitak i blagostanje naroda: dali uzrok u njemu ili u čemu drugomu?

(Produl. sliedit će.)

Topinambur, ili kako ga obično kod nas zovu sa svinjskim krumpirom.

Obće poznata bolest krumpira prinuka mene kao i mnoge druge, pobrinuti se za kakvo drugo rastlinje, koje ako ne posve, ipak bi ponješto krumpir nadomjestiti moglo. Uslied toga sam si pribavila nekoliko zrnah rastline Topinambur zvane, te sam pokušala dvie godine saditi, za da vidim, jedali što vriedi, poslie dviuh godinah vidivši kako se silno umnožava, posadim prošle godine jedan i pol vagana, i dobila sam iz tog posadjenog krumpira 60 vaganah obilne mjeré krasnih krumpirah; sada osviedočivši se o plodovitosti ovog rastlinja, nemogu propustiti da nebi moje izkustvo svietu priobćila. Obradjivanje ovog krumpira je isto kao što i svakog drugog, ja sam ga posadila u žemlju, gdje je prošle godine repa jesenska bila, u prolietje kad je i za drugi krumpir vrieme sadjenja, napravili su mi s plugom (kojim se i za kukuruz brazde režu) brazde, u te sam pometala zrno po zrno, na mali pedanj jedna od drugog daleko, (naravski porezanog) i onda dala sam zagrnuti, okapati isto tako kaó što i drugi krumpir; u jesen ga netreba radi zime izvaditi, što najviše vriedi, jer čovjek itako svakojake rastline za pospraviti čestoputi toliko ima, da se svi kuti prepuniti moraju. Kroz zimu sam ga ostavila sa svim kak je izrasao u zemlji, sad u prolietno vrieme dala sam stabalje, koje kao sriednje kolje veliko izraste, popukati, i dobila sam ga jedan dobar i obilan voz, što za gorivo isto toliko vriedi kao što i staro kolje iz vinograda.

Krumpir sam dala izvaditi, kad ga trebam, dam ga oprati i porezati, za krave sirovog, što je osobito dobro, jer nije samo da krava više i boljeg mlieka dade, nego i tustija postane, za svinje ga dadem kuhati, k čemu njegvo stabalje kao gorivo imadem, zdroždliti, te na vagan krumpira

deset holbih melje ili posijah, a u nuždi po zimi su dobre i hajdinske pleve k tomu primešati i tako, ako se pleve pridodaju (što je za plodne svinje posve dobro) onda se mora kipuća voda od krumpira na pleve polijati, krumpir zdroždati, i tako mlačno, više suho, nego mokros vinjam podavati, što one vrlo rado jedu; ako se samo melja i krumpir meša, onda isto tako valja zdroždati, sa melom pomješati, i toliko vode nalijati da je kao gusta juha, do drugog dana ostaviti, da malo uzkipi, onda izgleda kao dobar kvas od kruha, i tako valja svinjam podavati. Isto njegovo listje zeleno obirati, skosati i s posijami pomješano svinjam podavati dobra je hrana, i što vrlo mnogo, osobito kod nas vriedi je to, da ovom krumpiru izim svinjah ništa na polju nenahudi, niti pozebe, niti pognije, a niti ga nigdo nepokrade, jer ga ljudi neću rado jesti. Kad sam već o kradji krumpira napomenula, nemogu propustiti slavnom družtvu napomenuti da bi se sad, kod glavne skupštine nješto o poljskih čuvarih posavietovalo i odlučilo, jer je skrajnje vrieme, da se za nesnoslive poljske kvare prepriečiti, zakoni izrade, inače nije moći napredovati.

Jelisava Prasnička.

II. Izpod Sokolovca u Slavoniji.

Ta će se bolest izliečiti ovako:

1. Buduć da kazalište nije zagrebačko, nego hrvatsko i slavonsko, to se najprije ima gledati, da se ravnajući njegov odbor sastavi ne samo iz Zagrebčanah, nego da se u njeg po razmierju izvanjskih dioničarah uvrsti po koji odbornik iz svake županije i iz svake regimente, te da onda ovi izvanjski odbornici s onimi koji su u Zagrebu, imaju jednaka upliva u kazalištne poslove.*) Jer doklem god su u odboru sami Zagrebčani, to nije ni misliti, da će naše kazalište udariti drugim pravcem. Sadanji odbornici moraju i nehotice, da se pokoravaju obćem zahtjevanju svojih sugradjanah. To nije drugčije; tomu nisu toliko krivi odbornici sami, koliko Zagrebčani, koji nikakova obzira neće da imajú na one, iz kojiuh kese kazalište dobiše. Samo treba da budemo pravedni, pa ćemo i sami priznati.

2. Neka se i kazalištno družtvo povuče u krug ostalih naših družtvah, koja se u jedno sjediniti i spojiti namjeravaju, te stavi pod isto glavno ravnateljstvo, pod koje će, ako sjedinjenje podje za rukom, staviti Matica, gospodarsko družtvo, družtvo za jugoslavensku povjestnicu i muzeum.

Već se je više putah rieč o tom sjedinjenju, a još nikog nisam čuo govoriti, da bi se i kazalištno družtvo imalo spojiti s ostalimi družtvi.*) A zar nije i kazalištno družtvo družtvo književno? Zar nije i kazalištno družtvo družtvo narodno? Ja mislim, da je više nego li ikoje drugo, jer samo kod njega udioničtvao je i naš prosti narod, počem su mnoge obćine dioničari njegovi. Kakova je to indi nedosliednost, da se upravo ono izključuje iz kola ostalih družtvah? Treba dakle, da se i kazalištno družtvo, ako do sjedinjenja dodje, sjedini s ostalimi družtvi, jer samo u tome nalazim garancije, da opet tako lako zaći neće na stranputice.

(*Konac sliedi*).

*) Što se toga predloga tiče i mi scienimo da bi posve pravedan bio, samo nam je žao što se izvesti nemože praktičnim putem, jer kako bi se — pitamo — ti izvanjski odbornici sastajali i gdje? Odbor nar. kazalista sastaje se, kako znamo, višeputa tečajem ciele godine a mi dvojimo o tom da će se naći ljudih, koji bi n. p. iz Slavonije ili gornje naše Hrvatske u stanju bili svakiput u odborne sjednice doći i tú učastvovati, makar oni u ostalom najrevnii domorodci — pa uz to, što se kazalištnih stvarih tiče, i najbolji vieštaci bili. Tú bi se dakle moralo izumiti njesto drugo. Nebi li se n. p. to što preporučuje g. dopisnik, postiglo time, kad bi se u odbor kazalištni izabralo njekoliko ovdje sada stanujućih ljudih, što su u ostalom iz drugih stranah Hrvatske i Slavonske rodom? — Valjda bi i oni dobro zastupali interes svoje odsutne bratje! Al na to bi se naravno tek prilikom novog izbora odbornikah gledati moralo, a k tomu bi trebalo sazvati novu skupštinu akcionerah, sto neznamo hoće li na skoro biti ili ne.
Uredn.

*) A mi možemo uvjeriti štov. gosp. dopisnika, da se je govorilo i radilo o tom i to baš u osriednjem privremenom odboru, koj za sjedinenje družtvah sada izradjuje osnovu što ćemo ju ako Bog da skoro ugledati. Isto tako napomenuo je napose nar. kazalište g. M. B. u svom: *pitanju o sjedinjenju naših narodnih zavodah* (vidi nar. Nov. od g. 1855., br. 257.)
Uredn.

Zlo poznata zasluga.

Polag niemačkoga od Vidulović-a.

(Nadalje.)

„Ta šteta nije baš prevelika i može se lahko popraviti,“ odgovorim ja.

„Ali u livadah“ reče starac, „u livadah smetaju krtovinci pri kositbi, umaljavaju rastenje trave, i izgledaju veoma ružno.“

„Da,“ nastavim ja, „ako se tamo ostave gdje i kako stoje. Baš u livadah je krt propoviednik (Prediger) marljivosti. Kad se njegovi frižko uzriveni krtovinci odmah razbace lopatom ili grabljami, onda služe za pomladjivanje travnog uzrasta, onda će rasti trava obiljnije i radostnije; kosa neće onda naći na nikakovu preprieku, niti će stojati onda krtovinci kao spomenici lenosti posjednikah livadnjih. U ostalom pruža krt baš ovim poslednjim dobru nauku, koju nebi trebalo da ostave neupotrebljenu. Dočim naimre krt nemože trpiti pod nipošto vlagu, zadržava se dugotrajno samo u onim livadam koje nisu podvodne, ikoje bi se zato, mogle mnogo bolje upotriebiti za oraću zemlju. U dobroj, dosta vlažnoj livadi, niste za cielo još nigda vidieli krta.“

„Imate opet i u tom pravo,“ odgovori vrtljar, po kratkom razmišljavanju.„ Ali, vi malo prie napomenuste, da krt ždere i miševe; pa bi ja rad znati, kako ih on može uhvatiti, kad je sliep, i kad progleda samo u njegovom smrtnom trenutku. Baš je šteta što ubismo onoga tako brzo, mogli bi mu inače viditi oči, koje se odmah ukažu, čim ga ubode čovjek u njušku.“

„Vi ih možete viditi,“ rekoh ja, „bez uzaludnog i surovog mučenja živinčeta. Gledajte ovamo, evo ih. Krt ima veoma dobre oči, samo su one s dlakami pokrivene, koje ih čuvaju od zemlje, u kojoj rije krt; treba samo na to miesto duhnuti, pa se odmah dlake razšire spodobno viencu, i ukažu se oči.“

Vrtljar mahaše glavom; on je čuo toliko novoga o jednom živinčetu, koje je po njegovom mnienju bilo jedno od najškodljiviih na svietu, da se nije mogao odma razabrati od čuda. Videći, da jošt nije bio posve uvjeren, nastavim moj govor ovako: „Krt zaista zaslužuje više štednje, nego mu je dosad padalo u dio, jer je činom koristno živinče, koje se pravo rekuć, baš ondje najviše iztriebljuje i goni, gdje se je neznanost i lienost najviše udomačila. U tom obziru prolazi krt baš tako kao i jež.“

(Dalje sliedi.)

Zapisnik

skupštine gosp. podružnice Križevačke dne 9. veljače 1856. u prisutnosti gosp. Marcela Kiepacha predsjednika, gg. odbornikah Venceslava Belošića, Ivana Šianskia i mnogobrojne gospode članovah u uredu c. k. predstojnika držane.

(Nadalje).

Gledè načina pako, kojim bi se prodaji našega vina put u inostranstvo mogao otvoriti, mnogo bi dakako toj svrsi pripomagalo, kad bi se krivotvorje vina dokinulo, jer će tada inostranci uvjereni, da će nepokvarena vina pokúpiti moći, takodjer naša vina bolje tražiti. Nu, akoprem je to prvi uviet za postići našu svrhu, ipak bi nedostatan bio zato, jer, ako budu inostranci vinski trgovci od kleti do kleti, od seljaka do seljaka pa makar baš i od većeg gospodara do većeg gospodara morali hodati, te tako rekuć vino samo na vedra kupovati, ovakovo sakupljavanje vina skopčano je s velikimi troškovi, neprilikami i gubitkom vremena. S toga sakupljeni članovi uvidivši sve ove težkoće, razne predloge kao sriedstva k žudjenoj svrsi navadjahu, izmedju kojih kao najshodnia čine se sliedeća:

a) Sve gospodarske podružnice neka najrevnie nastoje oko toga, da vinski proizvoditelji kod budućih vinskih izlogah u Zagrebu najrevnije učastvovaju. Sriedište gosp. družtva zagrebačkog pako neka inostranim gosp. družtvam obdržavanje vinske izloge do znanja stavlja, priobćujuć im kakvoću, vrst i cienu prisutnih vinah s pozivom, da bi vinski trgovci ili na izlogu sami došli, te si sámi prisutna vina kušali i uviete prodaje doznali, ili pako neka ponudi, da će se vinske muštre dotičnomu gosp. družtvu s uvieti prodaje poslati u slučaju, ako bi se koj kupac najavio, koj bi tada ili sàm do mjesta došao po vino ili mogao naznačtti grad, kamo i komu bi se vino imalo poslati. U tu svrhu bi morali izložitelji želeći, da im se vino na probu dalje pošalje, od svake vrsti vina više flašicah poslati. Troškovi pošiljanja bi izložitelji naravno sami platili; s toga bi morao svaki kod izloge naročito izjaviti se; da li želi vino dalje slati.

(Konac sliedi.)

Objavljenje književno.

У доле назначеной кньижари изићи ће съ концемъ месеца Априла о. г. кньига подъ насловомъ

„Спеви Ст. Каћанскогъ“

у величини одъ 8 – 10 печатанихъ табака.

Кньига ће бити на лепой артіи штампана, а вкусанъ ће слогъ и видъ имати. Цена е за предплатнике 40 кр. ср. а за предбройнике 50 кр. ср. Када кньига изъ штампе изиђе, цена ће іой се повисити.

Зато вас умолявамъ почит. Господо, да би се потрудили што више предбройника скупити и часъ пре овамо на мене послати. Изволите предбройнике на предплату опоменути, еръ съ тим' кньиге ефтиніе добияю.

Уедно препоручуjемъ дело, кое ће до десетъ дана изъ печатнѣ, подъ насловомъ

„Роми Дава.“

Шальиви забавникъ са ликовима. Год. I.

У Н. Саду Фебруара 1856. на службу готовъ

Н. А. Новаковићъ.

Na objavu prvog reda, neimamo ništa dodati inoga, nego da želimo, da knjiga čim više kupacah nadje.

Nu što se tiče objave drugog reda to nemožemo šutiti, već smo prisiljeni naše mnienje izreći. G. izdavatelj kaže: d e l o j e z a i s t a t a k o, k a k v o d o d a n a s u r o d u n a š e m b i l o n i j e. — Hvala bogu! živa istina je, da takovog djela u našem rodu još bilo nije, a mi veoma žalimo, da će takovo i sada izajći. Našem rodu treba, da nasleduje ono, što je liepo i što je dobro i što je značaju njegovu shodno; zaista ovakve lakrdie ovakove šalje i ovakove karrikature nisu duhu našega naroda primjerne; naš narod je zresan, i ponosit; pa ako i šale rado zbija, to su njegove šale vazda s njekim ponosom i štovanjem osobnostih skopčane: kad je tko vidio Srbina, Hrvata il Slavonca da je on iz sebe pravio karrikaturu, il da je dopustio, da ju drugi iž njega prave?

Onaj spisatelj, koj želi taj pokvareni ukus, taj izraz njeke mnogo hvaljene civilizacie u našu čistu do sada literaturu uvesti, on nezaslužuje priznanje pravih rodoljubah; niti neželimo da mu itko takovu knjigu kupi!

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Gosp. Lavoslav Župan, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Skender Kralj, prin. za god. 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: **Lj. Vukotinović.** — Tiskom **dra. Ljud. Gaja** u Zagrebu.

'Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlanc: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 17. U Zagrebu dne 21. travnja 1856. GODINA IV.

Glavna skupština gospodar. družtva hrvatsko-slavonskog.

Dne 15. t. m. kako objavljeno biaše, držana je glavna skupština gospodarskog družtva hrv.-slavonskog.

G. podpredsjednik Eduard Zdenčaj Zahromić-gradski pozvao je njekoliko od gg. članovah te su se oni uputili u dvor Njegove Svietlosti g. Bana, koj je dostojao ob 10. uri u skupštinu dojti i tamo poslie držanog obstojateljstvam družtva shodnog govora sjednicu otvoriti.

Govor svjetlog g. Banu.

Gospodo!

Prva dužnost ove glavne skupštine je: providjenje poslovah i računah, koje upravljajući odbor vodjaše u ime gospodarskoga družtva kroz tečaj jedne godine; osim toga dojt će u pretresanje viševrstnih pitanjah, koja pozornosti slav. skupštine preporučam.

Pravila našega družtva, budući da visokomu c. k. ministeriu za potvrdjenje jošte nisu bila podnešena, imadu se primjerno zakonom preustrojiti i za potvrdjenje podastrieti.

Ini nadalje predmeti u programmu objavljeni, manje više na podignutje ovozemskih gospodarskih i obrtnih predmetah smjerajući predlažu se viećanju glavne skupštine.

Uredno rukovodjenje družtvenih poslovah medju ovimi predmeti zaslažuje prednost; nu u tom valja na um uzeti, da se zahtjevana svrha zadobiti nemože, izvan kad bi se rukovoditelj primjerno nagradio, i tako obskrbio, da se bude mogo poslu svojemu sasvim posvetiti; iz toga zahtjevanja sliedi naravska posliedica, da su sa urednim i posve točnim upravljanjem skopčani vekši troškovi, kojih družtvo za razpolaganje svoje češto puta u dovoljnoj mjeri imalo nije.

Vidio sam s veseljem, da se je usljed moga poziva na c. k. urede kotarske razposlanoga, više ustrojilo podružnicah i više pristupilo članovah novih. — Nu gospodo moja to sve nije ono, što ja želim, i što mislim, da će svaki iskreni rodoljub željeti; — neradi se ovdje o podignutju gdjekoje podružnice, niti o pristuplenju gdjekojega člana, — našemu družtvu treba duha, vatre, života: a to naše družtvo nemože razviti, jer mu nije sučastja, nije mu podpore od one strani, koja bi u tù svrhu baš najviše prinašati morala.

Odkad je temelj onaj promienjen, na kojeg su naši gospodari oslanjali način gospodarenja svoga, od tada neobhodna nastala je potreboća promieniti stare običaje u novije vremenu shodnije. Ako naši vlastelini i drugi posjednici okolnost ovu uvažiti nećedu, to ih sigurno neočekuje ona naplata trudovah svojih, koju bi inače zaslužili.

Ja sam osvjedočen, da naša liepa domovina kadra je nastupiti stazu napredka i na njoj do skora podignuti se na znatnu višinu, — ja sam osvjedočen i dovoljno takodjer upućen o tom, da kod nas imade puno sposobnostih stranom i dobre volje, — ali to su sve razkomadani življi neslošni, kojih djelovanje bit će slabo za buduće istom tako, ko što biaše nedostatno za prošasto.

Zato scienim za najvažniju zadaću našega družtva: svimi silami svojimi onamo nastojati, da se ljubav i nagnutje napram gospodarstvu sve to većma probudi, da se nauk i znanost gospodarska razširi, te da se vlastelini i posjednici zemaljah medjusobno slože i pridruže svi u družtvo naše gospodarsko, koje nam služi za sredotočje gospodarskih pitanjah i predmetah, i koje nas zastupa napram visokoj vladi i napram inostranom svietu na polju obrtnosti i trgovine.

Sredstva na ovu važnu svrhu naznačiti nisam naumio, budući bi me to na široko vodilo, nu na toliko se mogu kratkom izraziti, da svaki, koj zemlju svoju ljubi i koj želi da se ona razvija, izobrazi i na bolje podigne, sredstvo najkrepčije u svojih prsih nosi; to sredstvo jest: dobra volja i čvrsta nakana.

Gospodo ja izjavljam sjednicu za otvorenu.

Što je svietli Ban evo ovdje iz srdca govorio, to bi trebalo da si svi naši gospodari k srdcu uzmu; velemudro reče on, da nije samo do toga stalo, da se broj podružnicah i članovah pomnoži. Duha treba, života treba družtvu, drugačje će ono ostati kao hladna makina, koja se sama po sebi negiblje; ona stojí i nagne se tamo, kamo ju čovjek turne.

Kamo li sreće za naš narod, da dobre rieči naidu na pripravna uha, i da pozivu odgovori primjeran odziv!

U smislu programma čitana je osnova novih pravilah po upravljajućem odboru izradjenih, koja su uz male nekoje opazke primljena; zaključeno bi, da se pravila ova imadu pridržati tako dugo, dok nebudu odnošenja inih družtvah, koja se sjediniti kane, medjusobno točno ustanovljena, onda će se visokoj vladi za potvrdjenje podnesti. Zastupnici družtva ovoga gg. Mojsia Baltić i Ljudevit Vukotinović su u tom obziru opunovlaštjeni.

Na točku drugu, najme: o razpisu natečaja za službu tajnika, biaše zaključeno, da sada, gdje se o tom pomnjivo radi, da se družtva domorodna sjedine, pitanje ovo u daljnji pretres uzet se nebi imalo, već da se onda po svršenom sjedinjenju okolnostim primjerno odluči.

G. Čačković čitao je izvjestje uprav. odbora svrhu poslovah družtvenih i radnjih na pokušalištu; prigodom ovom predložen je takodjer račun o stanju blagajne za god. 1855. i proračun troškovah za god. 1856.

G. Vukotinović predložio je izvjestje o stanju prirodoslovnih sbirkah, iz kojeg se je vidilo, da viševrstne sbirke ove od velike su znanstvene koristi, nu da je veoma nuždno, da se za potrebne njihovom uzdržavanju troškove skrb uzme. Tu je zaključeno, da se mora onamo težiti svakako, da se družtva domorodna čim skorie sjedine i da brigu uzmu za toli potrebno uzdržavanje rečenih sbirkah, koje su trudom domorodacah u toli liepu svrhu nabavljene.

Ako medjutime ipak u nenadnom slučaju družtva se nebi složila onda se imadu sbirke svietl. gospodinu Banu preporučiti, neka on dostoji za njihovo obskrblenje shodnim putem i načinom zauzeti se; jer bi se moglo kazati ne bez temelja, da je gospodarsko družtvo nebrižljivostjom svojom pokvarilo sve ono, što je dosad zasluge si steklo oko sakupljivanja ovih sbirkah.

Veoma važno je pitanje o podignutju gospodarske učione za Hrvatsku i Slavoniu. Gospodarsko družtvo pitanje ovo svake godine ponavlja, jer je osvjedočeno o koristi ovoga zavoda. Presv. g. Benko Lentulaj c. k. dvor. savjetnik utiešio je skupštinu tim izjavlenjem, da je uvedenje učione upitne po vis. c. k. ministeriu jurve dozvoljeno, samo da se predlog očekiva u tom, gdje bi se učiona imala podignuti. — Zaključeno bi: čekati do buduće skupštine, ako nebi bio predmet ovaj riešen do toga, da se onda molba ponovi.

G. Vukotinović potaknu jurve jedanput u gospodarskom listu pitanje o izlogi, koja bi se držati imala ovdje u Zagrebu za Hrvatsku i Slavoniu, da se vidi šta je kadra naša zemlja proizvoditi, i šta imade vriednoga, da se pošalje na veliku izlogu, koja će se u Beču god. 1859. držati; predlog ovaj budući da nije do sada nikakovog odziva našo, bi u programm stavljen, i tako zaključeno po želji sviet. g. Bana, da upravljajući odbor shodne zato osobe izabere i uprosi, te g. Banu predloži, on će ih opunovlastiti da u sporazumlenju sa trgovačkom komorom ovozemskom osnovu izrade, kako bi se predizloga (Vorausstellung) buduću godinu kod nas uživotvoriti mogla; kod ove izloge bi tako rekući izkušali sile naše, te bi vidili i upoznali one predmete, koji će zaslužiti, da se u Beč pošalju.

Izloga voća držat će se i ove godine; na probudjenje revnijeg natecanja opredieljene su nagrade; g. pokrovitelj družtva svietli Ban dozvolio je u tù svrhu od svoje strani dar od 20. dukatah. Programm će se o tom izraditi i do skora proglasiti.

Različiti predlozi podružnicah došli su pretres; medju njimi zasluži osobitu pazku predlog podružnice Varaždinske gledè željeznice Kanižanske; glavna skupština uvidi sasvim pravednost želje po Varaždincih izražene, da se najme ovom željeznicom Varaždin grad nebi mimoišao, te uslied toga zaključi prošnju Varaždinacah podupirati.

Medju ostalimi predmeti zanjimivo će biti za gospodare naše čuti, kako je najme glavna skupština takodjer odlučila kod viših vlastih molbeno se zauzeti, da se, za obustaviti moći silovitosti i kvare, koji se sve to više vlastelinom i inim gospodarom po seljacih na polju i u šumi nanašaju, poljsko redarstvo opet uvede; a to je sigurno jedno od glavnih pitanjah, budući da se opakim načinom tim svaki napredak gospodarom nemogućan čini, a puk biva svaki dan gorji. —

Predlog biaše nakon i taj učinjen: da budući glavna bi zadaća bila onih učenikah, koji se ovdje u preparandii za učitelje seoskih učionah vospitavaju, da pak u koristnih naucih uputjuju, tô bi se bezdvojnbeno na to imao obzir uzeti, da se ovi učitelji spoznaju bitnimi načeli i radnjami poljnog gospodarstva osobito što se tiče cieplenja i sadjenja voćkah, jer zabave gospodarstvene čine glavnu struku života seljačkoga; zato bi odlučeno: visoku vladu umoliti, neka dostoji odrediti, da se nauk o poljnom gospodarstvu u glavnih svojih stranah u praeparandii svakako predavati imade.

Podružnica Verovitička poslala je svoj zapisnik sa nekojimi predlozi, iz kojih se vidi, da

će djelovanje nove podružnice ove koristno postati, čemu revno nastojanje podružničkog predstojnika g. Höckera i ostalih članovah vriednih podpuno ufanje daje.

Ista podružnica ova zahtievala je, da bi se tim uzrokom, što velika strana tamošnjih činovnikah Nj. visosti g. knjaza Lippe-Schaumburga po rodu Njemacah jeziku ilirskomu vješta nebi bila, gospodarski list takodjer u njemačkom jeziku izdavao; — Na to zahtjevanje glavna skupština nehtjede nipošto pristati, jer glavno smjeranje gospodarskog lista i uzrok zašto ga gospodarsko družtvo izdaje, tamo ide, da se puk hrv.-slav. koliko moguće sa naukom gospodarstvenom upozna; želja dakle toli malobrojnih članovah u obzir uzeti se nemože tim manje, budući jezik poslovni ovog družtva: jezik narodni je.

U mojih Visočkih gorah neima do sada ništa zanimivoga, štono bi vredilo za gospodarstvenu struku navesti. Da su ovdje ljudi radini, netrebam vam kazati, pošto se sami uvjeriti mogaste. Izim ranog jutra, biela dana, nežale moji Visočani i noći žrtvovati za radnju na polju. Po mjesečini se ore, kosi i bere, nabija grudevje, igra trlicami dà gdjekoji, kad je vrlo svietla noč siju i vlače. Ljudi su dakle na radnju ne samo skloni već i u istinu ovršavaju poslove svoje, niti je moći kazati, da je ikoj posao svoj zamudio.

Ponajviše se bave ovdje vinodjelstvom; to mu je sol, štibra, odjelo (obuća) i po koj kus govedinice. Zato se svaki gospodar najviše postara, da mu bude u vremenu trsje obdjelano. — Obrezano je sve trsje, i malo koje da nije nakoleno. Ako bude ovako ugodno vrieme ostalo, neće zgorjega biti ako ga i okopaju. — Rezanje i kopanje obavlja se ponajviše punim mjesecom, koje vreme, kakono starci kažu ovdje, „puni trs i kleti.“ Kolenje, i vezanje neškodi ni po drugih frtaljih obavljati.

Nu kao što goder najveća briga za polje i gorice Visočana zabavlja, tako iz druge strane malo za šume mare, kao da njih nebi nikada izseći moguće bilo; a već sada se osietja oskudica u kolju, žiru i čestitom hrastju, kojeno bi njim za vinograde za pašu i za stanja potrebno bilo. Mučno izgledamo vreme ono, u kom bi se šumarstvo uvelo, za da se poharanju i odtuda proizticućoj nevolji doskoči.

Pobrinuo se je svojski g. predstojnik Križevački Ladislav Kiš, da se pasenje marve po livadah u pramaljetno doba posve dokine. Daj bože da se jošte i na šumarstvo ogleda. Od njegove brižljivosti za blagostanje naroda se stalno nadati možemo da ni u tom manjkati neće.

Po tom bi se osiguralo našim potomcima polaštica, te bi mogli s vremenom nizke svoje kolibe, i na pol porušene, iz sviuh stranah poduprte kučice ponoviti, i ukusnije, kao i za zdravlje udobnije urediti i ponapraviti.

Nadalje nebi od škode bilo, da se naše poglavarstvo za veću sigurnost zdanjah proti požarom pobrini. Nebi li dobro bilo ljudma preporučati, da ako bi od potrebe bilo i zapovjedati, da na loših svojih borjem i trujem zaraštenih mekotah sirak pobaca? Sirak raste na lošoj zemlji, makar i slabije obdjelan; dade zrno za brašno, za hranu marvi, dade stabla za metle, a i za ritke krovne. Moglo bi se za nekoju godinu toliko sirka pribaviti, da bi se s ritki slamnatimi na krovovih izmieniti mogli. Ovakih ritkah nehvata se tako lasno vatra.

Konačno nebi falelo, da bi se u obzir uzelo reguliranje potočičah u pojedinoj obćini; jer potokom uredjenim može se napojiti i osnažiti sienokoša i livada; a neuredjenim može se izderati mnogi komadić zemlje, na kom bi hasen ljudma procvala. Nedvojeno bi se po reguliranju potočićah i mnogoj radnji na putnom poslovanju doskočilo jer bi poplavah manje bilo. U obćem, bez svakog razglabanja poveće i pomanje hasne kod gospodarstva, treba da se potoci, ne samo rieke, već i najmanji potočići reguliraju. Jer ako kap vode kamen izdube, kamo li će potočić, ma još tako malen i neznatan bio, dobar komadić zemlje, a po njoj dobar komadić kruha ljudma oteti.

Pramaletje se približava, š njime dakako i nasadjenje mladine, koja u gospodarstvu veliki dio dobročinstva izkazuje, dočim mnogomu na polju silah svojih snagu trošećemu, krepak začin postaje. Svako se jaje razgleda, i za nasad spravlja. Mnogo se strada samo da kasnije k radnji više toga bude. Kod tog poslovanja bio sam i ja bar kao interessatus testis, ak ne upravo kao benevolus il bolje ordinarius auditor, i osvedočih se, da nestoji ona stara poslovica: „Čisto je čistano kano jaje!“

Začudjen opazih pod večer, novo izleženo jaje proti sveći motreć, da se u jaju nešto valja naokolo, te od žutanjka u bielanjku različno plete i mota. Razlupajuć lupinju, našao sam u bielanjku jednu colu dugačak i nalik pužu svinut komadić izrastka, koj je izvana bio blatne boje. Razgledajuć tu riedkost, opazih nešto svetloga, u taj izrastak ubodjenoga — to je bio komadić šivanjke (igle) prelomljena špica, koju vam sa izrastkom pošiljam. Razrezani izrastak bio je u nutar mesnat.

Kojim načinom došlo je to u jaje? Doduše čuo sam da se u jajetu već i smotana kosa čovječja pronašla. Dvojio bih bio na toj istini, da se nisam sada sám osviedočio. Žao mi je samo-

mu na mom ljubopitstvu, da sam jaje razlupao. Mogli bi ste se sami o itom osvjedočil, i umah razvidjet dati, što u stvari imade. V . . . . k.

Zapisnik

skupštine gosp. podružnice Križevačke dne 9. veljače 1856. u prisutnosti gosp. Marcela Kiepacha predsjednika, gg. odbornikah Venceslava Belošića, Ivana Šianskia i mnogobrojne gospode članovah u uredu c. k. predstojnika držane.

(Konac)

b) Drugo sredstvo za olakšati težkoće inostranim vinskim trgovcem kod sakupljavanja vina bila bi veća i manja vinska skladišta, koja bi se u raznih mjestih naše domovine podigla. Veća bi mogla biti u Zagrebu, Varaždinu i Karlovcu; manja pako u Križevcu, Sisku itd. Manja skladišta bi vino u bližnjih svojih okolicah kupovala te u veća pošiljala, a odtuda bi se vino dalje u inostranstvo razvažalo.

Skladišta ovakova bi najveću korist našoj domovini, koja će na skoro željeznicami s inostranstvom spojena biti, ne samo glede materialnog blagostanja pružila, nego bi isto takodjer naše vinogradarstvo do najvećeg stupnja podigla; nebi tada samo količina nego i kakvoća proizvedenog vina rastla, jer naši ljudi videći, da se vino lako prodati može, nastojali bi vinograde povećati, a videći, da kod različne kakvoće vina znatno različna je takodjer i ciena njegova, nastojali bi revno takodjer oko toga, da ne samo mnogo vina već i dobro vino proizvadjaju. Istina je, da su za podignutje vinskih skladištah velika novčana sredstva potrebitu, i da tako bogatih glavničarah kod nas vrlo malo ili nikakovih neima, koji bi sámi ista skladišta mogli podići; nu zato bi se u tu svrhu mogla složiti družtva, koja bi rečena skladišta u raznih mjestih podigla, a u takova družtva bi sigurno vinski gospodari, za kojih korist bi bila, rado stupili.

4. G. Žužel predloži, da neka bi takodjer i Križevačka gosp. podružnica svoje mnienje glede pitanja: da li bi se patriarkalni život kod našega seljaka imao ukinuti ili pridržati? izrazi Na prigovor njekih članovah, da je to pitanje jurve svestrano pretresavano i izcrpljeno, dokaže isti gospodin vještim govorom veliku važnost toga pitanja i navede razne zle posljedice patriarkalnoga života, kako je isti do sada obstojao, kao što jesu: svadje, lienost, prevare itd. Nu tako on kao i drugi članovi s druge opet strane iz svakdanjeg izkustva, poslje kako su se mnoge obitelji dozvoljenom dielbom razišle, navedoše zle posljedice obstojeće kod onih, koji su se razdielili, kao što jesu: osiromašenje, pustoseline umnožene, marvogojstvo umaljeno itd. Iz viećanja toga se svi članovi uvjeriše, da bi ukinutje patriarkalnog života osobito kod sadašnje nizke duševne izobraženosti seljačkoga střiša najgorje posljedice osobito glede materialnoga blagostanja porodilo, a patriarkalni život, kako sada obstoji, da je takodjer izvor mnogih zalah. S toga se skupštini čini najprobitačnie patriarkalni život ne na prečac ukinuti, nego ga pridržati, (kojega je u ostalom uviek moći ukinuti) nu tako, da se zakonom svestrano uredi, odnošenja tako osobna kao i imetka medju gospodarom i domari točno ustanove, a javnom poglavarstvu potrebiti upliv u patriarkalni život podieli.

5. Na predlog g. predsjednika zaključi skupština gosp družtvo u Zagrebu umoliti, da bi nam 300 divjakah od jabukah a 200 od krušakah poslati izvoljilo. Troškove pako obeća g. predsjednik velikodušno, da će sám platiti, te pojedinim članovom po želji davati. Na što mu skupština najtoplie zahvali. Isto tako se gosp. družtvo zagrebačko umoljava, da bi nam od oplemenjenih voćkah sadovne šibe (Edelreiser) bezplatno poslati izvoljilo.

6. Prineske za godinu 1856, i predplatu na „gospodarski list“ položiše sljedeća gospoda: Venceslav Belošić, Josip Čačković, Vatroslav Vernak, Vladislav Kiš, Gavro Hadrović, Mavro Pečuvac, Franjo Žužel, Franjo Köröškenji i Aleksander Barabaš.

7. G. predsjednik se opet velikodušno ponudi, da će na svoj trošak tvrdo svezanu knjigu za zapisnik naših skupštinah kod knjigara načinit dati. Na poklonu tomu mu skupština opet srdačnu zahvalu izrazi.

8. G. član Belošić skupštinu pozornom učini na okolnost, koja gledě marvogojstva naših okolicah vrlo štetne posljedice radja, navodivši, da u naših okolicah velika oskudica dobrih bikovah vlada, a oni, koje njeki vlastelini drže, ni iz daleka u razmjerju s brojem kravah dostatni nisu. Od tuda biva, da se velike težkoće radi natiravanja kravah radjaju; da se plošina marve vrlo kvari, jer se kakvi godj loši seljski bik za pripust kravah upotrebljava, a na paši i junci krave naskakuju te tako plodjenje samo kvare.

Poslje navedjenih raznih predlogah učini se kao najshodnii taj: Središte gosp. družtva u Zagrebu umoljava se, neka bi kod vrhovne političke oblasti izposlovati htjelo, da se takove naredbe izdadu, polag kojih bi se u svakoj župi primjeran broj bikovah držao; ovi bi se na isti način kao što i pastuhi javno i uplivom kotarskih uredah imali izabrati; za pripust bi imao svaki vlastnik krave platjati, a svim pako drugim ima se strogo naložiti, da se junci pred pol godine moraju podsnažiti. Poslje toga g. predsjednik sjednicu razpusti.

Marcell Kiepach, *predsjednik.* ***Josip Lajer,*** *tajnik.*

Gospodarsko družtvo.

Jučer se je gospodin podpredsjednik i više odbornikah uputilo na pokušalište družtveno, da tamo pregledaju zemljišta i ustanove osnovu, polag koje će se imati vrt razdieliti na table, i šta će se sijati i saditi na kojoj tabli; pregledano je takodje stanje i ino orudelje na družtvo spadajuće, kom prilikom bi vrtljaru preporučeno, da pomnjivo nastoji oko posla sebi povjerenoga.

Odbor odluči, da se jedna tabla odredi za sadjenje biljkah gospodarstvenih i obrtnih, kim načinom bi se prilika pružila občinstvu upoznati se sa koristnim rastlinjem ovim, a iz druge strani bi se položio prvi početak botaničkom vrtu en miniature da kako, nu zrno do zrna pogača. —

GG. odbornici Schlosser i Vukotinović uzeše na se ovi poso.

Od Jamina (Dioscorea Batatas; Yamswurzel) pribavio je g. Vukotinović 10 komadah gomoljčićah, koji su vrtljaru izručeni, te će se s njihovim sadjenjem pokušaj načiniti.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 18. U Zagrebu dne 26. travnja 1856. GODINA IV

Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarskom.

Od Ljud. Vukotinovića.

(Nadalje.)

Velike ove i nagle promiene u odnošenjih toplosti znameniti upliv imadu na stanje gospodarstva; naše starce izkustvo je učilo, i uslied toga starodavnoga izkustva najbolje zna se, što za koju okolicu valja; nu i ove okolnosti poznane i uvažene su bile samo prostim načinom, kako ih je oko neučeno, nevješto ugledalo; i to je valjalo, dok se nije nitko brinuo zato, da napredak čini. Sada empirismus sám nevalja, treba nauka, treba poslužiti se sa onimi sredstvi, koja nam pružaju znanosti. — „Naši starci nisu imali ni barometra ni thermometra, pak su svega dosta imali!"

Blažene rieči, blaženi naši starci, i blaženo njihovo bogatstvo. — Jedina je falinga, kako nahadjam, u tom, da su oni to bogatstvo tako sakrili, da se nigdje ni viditi, ni najti nemože. Ta blaga ova vremena stara bila su ogledalo lahkoumnosti, ogledalo života, u kom se je trošilo od dana do dana, bez ćutenja rodoljubivog, bez ponosa narodnog. — Zašto se sada kod nas uviek rieč čuje: Mi smo siromaci, naša zemlja neima ništa! — Zato se čuje, jerbo naši starci, naši gospodari u onoj staroj tako zvanoj dobroj dobi, gdje bi bili mogli svaki za se čvrsto si sazidati gniezdo, nisu ništa imali, nego dugovah. Onda već oslabljeni, životareći, radi bi, da im sada blago dodje! Već prie god. 1848. propali ste, pak bi se sada digli, da bi vas tko osovio!

Dojt će vam pomoć, nu ne bez nauka, ne bez systematičnog gospodarstva; tu treba barometra i thermometra i po gdjekoju makinu, a drugačje nebude dobra. Neka mi nitko nezamjeri; ja istinu govorim i želim da bi na hasan bilo.

Da se vratim natrag na razlikost naše toplosti, to jest na nestalnost naših klimatičnih odnošenjah, tu neostaje gospodarom drugo, nego motriti one uzroke, koji zle posljedice naglih promienah ovih još većma podpomažu, i poznajući ih, štititi se protiva njim koliko moguće.

N. p. Kolikoputa listopad liep je, topal, da je milina, a kolikoputa se nedogodi, da mraz opet helde nepopari; to se čestoputa dogadja; ljudi se onda tuže i žale veoma; nu šta čine; ostaju kod svoje navade pak siju onako, ko što i do sada. Izkustvo je učilo, da helda posijana u nizini blizu šume, blizu vode i blizu močvarnih predielah pozebe, ona pako koja je na briežuljcih, na suhih mjestih, na višjem brdu ili sgradom kakvom zaklonjenih zemljištah sijana, da ona čitava ostane. — Zar neleži nauk u tom? — Proljetje kod nas liepo je višeputa, toplo i suho, nu kolikoputa se nedogodi, da u travnju snieg zapadne, da gore kroz i skroz sniegom nezabiele, pak onda uslied topline sunčane, da se voda nenarine naglo, plaveći i muljeći polja i livade; puno imade okolicah gdje se u pet godinah triput tako dogodi, — pak ljudi nemaru za to; tuže se da kako, medjutime siju vaviek na takovih mjestih, i zaborave na trogodišnju štetu, kad samo jedno ljeto sretno prodju.

O životu patriarkalnom.

(Nadalje.)

Ako je istinito, što sam odgovorio na drugo pitanje, to već odtud sljedi, da se sve koristi nepatriarkalnoga života mogu postić isto tako te jošte bolje u patriarkalnom, i da se sve mane patriarkalnoga života nalaze i u nepatriarkalnom, mane dakle ove su pripadne i moći ih je ukloniti. Ja ću ove mane ovdje navesti te zajedno i vrielo odkud izviru; onda će se zajedno moći uviditi, kako treba to vrielo zabušiti. To je po mom mnienju glavna stvar, jer je ozbilja na gdjekojih mjestih na toliko se izopačio patriarkalizam, da, ako mu nebude nove uručbe, to neće moći nipošto duže obstajati a i nije mu želiti, da obstoji kakov jest.

Istina je, da po mnogih patriarkalnih kućah nitko se nebrine za ono što je obće svih, zato je sve kasno i zlo obdjelano, što je ukupno a naproti su osebunjki jako pomnjivo obdjelani. Tomu, kako već rekosmo, nije kriv patriarkalizam, već to, što gospodar i gospodarica neimadu dovoljan ugled, što ih nitko neće da sluša. Ponajprie valjalo bi dakle pobrinuti se zato, da bude družina pokorna, da bude jedan gospodar u pravom smislu rieči. Nu to nije dovoljno samo zapovjedati, već valja tako urediti stvar, da će svaka kuća imati hasan od toga, ako se pokori gospodaru, inače je svaka zapovjed badavna i loša. Izkustvo uči, da su baš zli gospodari najviše krivi, što ih družina neslušа i što je sve začelo se dieliti. Na nekih mjestih uvuko se od neko doba običaj, da se gospodar začeo smatrati za izključivog vlastnika cieloga imetka, a sve ukućane držao je gorje nego sluge; on je lienario, a družinu tjerao na djelo; on je po svojoj volji kupovao, zalagao i prodavao ono, što su drugi pridjelali; on se je dobro hranio i pojio sa ženom i djecom, pa družinu, koja djelala, pušćao gladnu i poderanu; on je na stranu metao, što su svi pridjelali, pa kupovao zato svojoj djeci osebunjke. Tko će zato zamjeriti družini, ako nije bila s tim zadovoljna, da se drugi njezinimi žuljevi debljao a ona stradala? Ako je začela misliti o tomu: kako da imade i ona hasan od svog žuhkog pota, te diel zahtjevala? Dok budu takovi gospodari, to će uvjek družina težiti za dielom? Valja dakle neobhodno urediti odnošenje izmedju gospodara i družine. Mi imademo, hvala Bogu, jošte na nekih mjestih nepokvaren patriarkalizam; u ovog valjalo bi se ugledati, pa tako u obće patriarkalizam urediti.

(Dalje sliedi.)

II. Izpod Sokolovca u Slavoniji.

Kad se evo jedno il drugo ili obodvoje izvede, valja da se taj zavod sasvim povrati na temelj, koji mu je osnovan programom svietloga Bana, te da djela u smislu programa i oniuh čiji je, a ne po volji Zagrebčanah, i to većinom takovih, koji nisu za njeg doprinieli ni probijene pare. Ako Zagrebčanom po volji nije naše kazalište, te žele drugo imati, to neka si kazalište oni sami grade i uzdržaju, pa ako će ih baš deset, nas to nije briga nit nas šta žulja; ali što smo kupili i što uzdržajemo mi Hrvati i Slavonci, to i želimo da i bude hrvatsko-slavonsko. To mislim, da je tako pravedna želja, da joj nitko šta protivna prigovoriti neće moći. A sve ako bi tko šta i prigovarati hotjeo, to će nas dovoljno braniti volja samoga premilostivog vladara, koja je gledè toga izrečena previšjim patentom (vidi X. kom. zem.-vlad. lista pod br. 48.), i kojom se svakomu narodu kazališta preporučuju i pod zaštitu vlade stavljaju. Trebamo dakle, da u tom smislu radimo, vlada nas ne samo da neće priečiti, nego će nas u tom upravo i zaštitavati. Maliciozno bi bilo, da samo i pomislimo, da bi vladi zazoran bio razvitak i napredak hrvatsko-slavonskog kazališta, a osobito našoj visokoj vladi, koja je već toliko učinila za napredak nas Hrvatah i Slavonacah. Komu imamo zahvaliti se za zavedenje tolikih nižjih i višjih školah; komu zahvaliti se za izdanje tolikih prekrasnih školskih knjigah, komu zahvaliti se za popravljanje tolikih cestah i putovah; komu zahvaliti se za uredjenje tolikih našim potreboćam shodnih državnih inštituciah? Šta bi mi od svega toga imali, da je vladi zazoran bio naš narodni napredak? Netrebamo dakle ni mi da zaziremo, nego da s podpunim pouzdanjem napredujemo putem, kojega nam ona sama naznačuje i sama pokazuje.

4. Dok se pako nesteče čestito družtvo, neka se zatvori naše kazalište, a na trošak kazalištne glavnice neka se medjutim u Beč ili Prag, ili drugamo, pošalje njekoliko sposobnih mladićah, da se izobraze za kazalištnu umjetnost, i neka se gleda da se pribavi čestiti repertoir. Izvan toga treba da se priobće obćinstvu zapisnici odbornih sjednicah, da se zna što odbor radi i kako upravlja tim zavodom u moralnom i materialnom obziru.

5. Kad ovako stečemo hrvatske-slavonske kazalištne igrače, neka oni nebudu samo za Zagreb i Zagrebčane, nego upravo za Hrvatsku i Slavoniu, te neka se češće razšilju i po ostalih gradovih naše domovine, da ne samo Zagrebčani, nego i mi Požežani, mi Gradiščani, mi Vinkovčani, mi Osječani i ostali Hrvati štogod uživamo od onoga novca, koji smo uložili u tu svrhu. Ta i mi smo rada, da uživamo slast miline našega jezika s kazalistnih predstavljanjah; ta i mi potrebujemo svih onih dobrotvornih posljedicah za narodnu sviest, za izgladjenje boljega ukusa, za čuvstvo moralno, kojimi rode dobra kazalištna predstavljanja.

Evo lieka, domorodci, za naše hrvatsko-slavonsko kazalište. Ja mislim, da bi ovim priskočiti mogli svemu njegovu jadu, i da bi se ovako jedino podići i razviti moglo. Nu vi, koji ste pozvani da takodjer možete u ovom progovoriti koju riečcu, dajte da nebude moj glas, glas jedini. Ta to se tiče poštenja nas sviuh, napredka nas sviuh; sjetite se indi poslovice našega premilostivoga vladaoca: „Viribus unitis“ pa dajte da svi složno šta započmemo, te da se i mi maknemo iz ovog mrtvila, u kojem već tako dugo čamimo. Nu ne samo gledè ovoga družtva, nego i gledè ostalih, dajte da se sporazumjemo, da se

sprazumjemo, da se jednoč sjedinimo, pa da onda radimo. Nadam se, da neću ostati „glas u pustinji vapijućega."

Crte o razvitku naše zemlje.

Po niemačkom izradio R. L.....ć u Stelniku.

Prvobitno stanje zemlje i prvobitno more.

IV.

U drugoj smo već crtici — vidi 3. br. ljet. g. lista — govor poveli o nutarnjoj vrućini naše zemlje te na kratko priobćili, kako se je obračunalo i dokazalo, da je u podalnjoj nutarnosti zemaljskoj baš prežestoka vrućina i sve usjano. Poslje smo u trećoj crtici — vidi 5. br. ljet. g. lista — zametnuli rieč i o vatrometih, potresih i vrućih vrielih, te rekli, da su oti pojavi živi svjedoci, da je njekoč bila čitava naša zemlja poput onih tvarih, što jih izbacuju i dan današnji sukljajući briegovi, ognjevita tekučina. — Pitanje je pako sada: kako je dugo ustrajala zemlja u svoj tekučini i kako su mogle otrnuti izvanjske steralji njezine? Dakako, tu se neda nipošto jasno i neobaljivo odgovoriti: kako je to sve bivalo, nu sva je ipak prilika, da se je zemlja, prosto u nebeskom prostoru lebdeća, tada morala izparivati vodom, što si igda više pomisliti možemo, jer joj je bila na površju sasma mala toplost, ljuća studen, nego što li ju prokazati mogu naši toplomjeri. Sva kamenja, što postaše iz ognjevitih tekučinah, imadu još uviek silu vode u sebi a i lava izpariva se vodom neprestano duže vremena, pošto se jednom već izlije iz ždrielah vulkanskih. Paće se često i dogadja, da vulkani, bacajući kamenje, lavu i mnogo toga, izliju vodene pare na toliko i tako silno, da se tim naoblači nebo i probujaju boci čitavog briega. Strašno li ti je pogledati, kad no takav silni dažd pada a velike bujice sobom odnesu strahovitim štropotom u dol sve što im na put dodje: kamen i pjesek, drvje i zdanja, te poplavaju i zlostavljaju na daleko obližnju krajinu. Ako dakle jedan samo vatromet toliku čestokrat nam užasnu silu proizvadja vodene pare, što da onda rečemo: koliko je mogla proizvesti nje toli ogromna naša zemlja, dok je bila sasma židkasta i ognjevita? —

Izparivanjem tim okruži zemlju za neko vrieme gusta magla poput oblakah, koja je bila valjda tolika, da ju nit sunčani nemogoše prodreti sjajni traci; zemlja je pako sáma razsvietljivala svojim ognjenim žarom si površje u to doba. Na taj način postadè oko zemlje zračiste (*Atmosphäre*).

Bielodano je: da tako nije sve moglo ostati. Neko vrieme postojalo a ta se neizmjerna sila vodene pare što no se biaše naoblačila oko zemlje, morade pretvoriti uplivom nebezkog prostora u kapljivu i tjekuću vodu a ta voda morade naravno pasti na zemlju uslied svoje težine. Promisliv, koliko se je izparilo vode kroz to vrieme, lako ćemo se moći osvjedočiti, da je takodje padala plohovita kiša neprestano uz to vodeno izparivanje na svih mjestih ciele zemaljske oble. Pa ako i je još sveudilj površje zemlje bila razžarena tekučina, to je ono, bilo kako mu drago, moralo jedared otrnuti i otrditi se djelovanjem mnogo studenije vode ili u obće studenije temperature zračista; tako se načini spoljašna u razmjerju prama cieloj zemaljskoj usebini vrlo tanena i neznatna čvrsta kora. Stavimo još i to, da se je pretvarala u započetku neko vrieme ta iz zračista izljevajuća se voda opet u vodenu paru, čim bi dospjela na razvrućenu zemlju, to je ipak i poslje do toga doći morala, gdje je otrnulo i ohladnulo površje te tako iznemoglo pretvoriti onu silu Božju vodene pare, što se je spuštala na nju iz zračista. Dogodi se dakle, da je oblila voda zemaljsku oblu sve to jače na okolo. I eto nam od prilike načina, kako je postalo tečajem vremena sve malo po malo dalje se razprostranajuće i najkašnje sve točke na zemlji jednako pokrivajuće ono silno *prvobitno more*; jer da to nije tako brzo bivalo, već da su izteći morala prije tisuća i tisuća godištah, nego li se otrdi cielo površje zemlje, posvjedočava te nas uvjerava već ta okolnost, što su i danas poslje pedeset i više godinah čestoput usjani i tekutni nagomiljajući se izljevi lave.

Oto prvobitno more bilo je kroz vjekove tako vruće, da je valjda i kipilo a to sve rad nutarnjeg ognja. Kipuća pako voda razkrši i najžešći ljutac kamen. Uzmimo sada na um vruća vriela na ostrovu Izlandiji; u tih bo vrielih nalazi se sila razdrobljenog kremena, koi se topi od svih kolikih mineralah najmučnije. Kad pako ta vriela, koja su majušna zaista prama cielom površju zemaljskom, u sebi imadu snagu, da krše toli tvrdi kremen, onda ćemo valja i zaklučiti moći, da je kipuća voda na okolišu čitave zemlje skršila i raztopila s vriemenom neizmjerno mnogo toga kremena i drugih razlikih tvrdih i žestokih kamenjah i kovovah. Neima dakle ni dvojbe, da je prvobitno more skršilo okamenjenu zemaljsku koru. Stanac kamen (*Granit*) koji je sačinjavao jamačno tu prvu koru, nije pako jednovita ruda (*einfaches Mineral*), već smiesna te sastoji iz triuh drugih rudah, naime: iz bielutka (*Quarz*), iskrolistnika (*Feldspath*) i tinjca (*Glimmer*); potonje pako dvie rude imadu u sebi dobrano velike čestice pepelca (kalia), Natrona i Magnesie. Ova tri tielesa rado se slučuju s ugljičnom i sumpornom kiselinom te postaju tad soljom. Da pako ove dvie pomenute kiseline manjkale nisu

nipošto u parnoj zemaljskoj atmosphäri, dokazuju vulkani, koji no izkadjuju neprestano još mnogo ugljevitog i sumpornog plina *(gasa)*. Stoga se vidi, da se je voda u prvobitnom moru pomješati morala do skoro sa Kaliom, Natronom i Magnesiom; riečju: ona morade postati slanom. U istinu i danas se nalazi ote soli u velikoj mjeri u morskoj vodi. Nu neda se reći: da je dolikovala ota sol prvobitne morske vode sasma današnjoj morskoj soli, pače je moguće, da je ona bila sasma drugačaja.

Sve ovo vodi nas na spoznanje, da je naša zemlja bila obla ognjevita i židka s prva, poslje razžarena kroz mnoga tisuća godinah, pokrivena tankom vrlo uzpaljenom otrnutom korom i oblivena kipućom vodom široko u krug a obuzeta još širjim parnim zračistem. A time je takodje za sada jednostrano riešena ova naša zadaća, koju zajedno smatramo za našu najsvetiju pravječnom mudrosti tvorčevom postavljenu dužnost, jer smo tvrdo uvjereni, da se priobćivanjem ovakovih članakah u narodnom jeziku prilično razpisuje iskra prosvjete i obće nauke u većim dielom kroz tolika neharna vremena zapanjena prsa našeg naroda. Budi dakle i ovo neznatno pokušanje naše mali kamenčić onoj sgradi, koja će nas jednoć uzveličati i prosvjetiti, a mi nećemo ni u buduće počivati, već svakako što više i što zbiljnije nastojati, na koliko to naše slabahne sile dopuste, da turimo opet po koj obće poučni članak u ovaj cienjeni list.

Od gospodarske podružnice Sisačke.

Na temelju §. 23. družtvenih pravilah izvjestjuje se ovim štovani osrednji odbor, da je dne 28. veljače 1856. kroz skupštinu u pritomnosti 14 družtvenih članovah u stanu c. k. kotarskoga ureda u Sisku držanu, gospodarska podružnica Sisačka za područje političkoga kotara Sisačkoga ustanovljena.

Za načelnika izabran je jednoglasno gospodin J. Mayer, c. k. kotarski predstojnik a za odbornike izabrani su većinom glasovah gg. Janko Keglević, grofovsko-Erdödianski providnik, Franjo Lovrić, trgovac, Franjo Šlojsnig, zač. kanonik i župnik Sisački, i Josip Ivanković, providnik kaptolski. Zajedno izabran je g. Franjo Lovrić za tajnika i peneznika.

Uslied toga i stranom na temelju u istoj skupštini učinjenih zákljućakah umoljava ova podružnica štovani osrednji odbor, da bi sti

1. Putom gospodarskih novinah ili dotičnih poglavarstvah pozvao članove družtvene u političkom kotaru Moslavačkom i Pokupskom stanujuće, da bi se ako posebnih podružnicah neimaju ili utemeljiti nemožeju, kod Sisačke podružnice najavili i kao članovi iste upisati dali.

2. Da bi osrednji odbor poslati izvolio ovoj podružnici tiskanice tako za zapisnicu podružničkih članovah kao i za uručbeni zapisnik potrebne.

Nadalje prijavljuje se, da je kao novi član pristao g. Joakim Weinreiter, trgovac Sisački, kojega pristupnica ovim se u prilogu dostavlja, te se osrednji odbor zajedno umoljava, da bi istomu putom ove podružnice diplomu poslati izvolio.

U Sisku 17. ožujka 1856.

J. MAYER, predsjednik.

Što se je radilo u mjesecu ožujku na pokušalištu u Liepojvesi.

Jedna stran vrta planirana.
Puti osnovani i stranom naprudjeni.
U Tuškancu izkapano i prenašano.
Gnoj prinašan na brieg za sadjenje novog vinograda i voćkah.
Polje po drugiput uzorano.
Živica prisječena — druga polovica trsovah u sortiment spadajućih posadjena. — Prekapano, i 1000 kutinjah posadjeno. — 300 kom, različitog voćja ucieplјeno. — 92 [] rigolano.

Liepaves 1. travnja 1856.

Antun Trummer,
nadvrtljar.

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Gosp. Ivan Mažuranić, prin. za god. 1855. i 1856.
„ kanonik Franjo Kallabar, za god. 1855. i 1856.
„ Anast. Popović, prin. za god. 1855. i 1856.

Objava.

Dne 5. svibnja t. g. u 10 satih prije podne obdržavat će se skupština gospodarske podružnice varaždinske, u vrhovno županskom uredu u Varaždinu. Pozivlju se time najuljudnije svi područni članovi, da istoj prisustvovati izvole.

U Varaždinu dne 19. travnja 1856.

Namjestni predsjednik.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 19. U Zagrebu dne 3. svibnja 1856. GODINA IV.

Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarskom.

Od Ljud. Vukotinovića.

(Nadalje.)

Ogledajmo se nadalje; šta ćemo vidjeti? Naši vlastelini, gospodari te ini posjednici zemaljah niti najmanje nepaze na kakvoću svojih zemaljah, na karakter svoje okolice; šljivik se sádi na takovom mjestu, gdje bi bolje n. p. kukuruza rasla, a polje se drži tamo, gdje bi morala livada biti; vinograd se obdjelava na gdjekakovom neshodno ležećem brieżuljku, mnogo se troši na njega, a trudovah je malena plaća; poznam ja gospodare, kojim položaj njihovih zemljištah nedopuštja niti najmanje sejati i proizvadjati žito, pak se oni ipak trude vazda, trgaju noge volom svojim i taru si črtala po kamenju, hoteći napuniti hambar sa žitom; to im neide za rukom, te se oni gorko tuže; vinogradah imadu liepih, nu malo; prilike dosti za novi nasad, — nu čudnovatim načinom nevide kažiprst, kog im naravi postavi, — ostaju kod starine.

Uzmimo naše gornje i doljnje Zagorje; ovo imade u obziru geognostičkom veliku jednolikost; zemlja je manje više težka, ilovača, na mnogih mjestah laporna, i malo gdje pješčena; toplost je po nješto nižja nego u prigorskih stranah, zato se ova strana: sjevernom Hrvatskom nazvati može; negledeći na površje zemaljsko — sad da uzmemo ljudstvo, njihov način živlenja i gospodarenja, kolike da nije tu opet razlike! — One iste korenike ljudi (jedan im je typus značajni u licu i u jeziku) kako su različni gledè života svoga u kući i na polju. — Stubičan n. p. Bistričan, i onaj na podnožju Ivančice obitavajući svakako stoji na nižjem stupnju marljivosti i moralne vriednosti, nego onaj iz gornjeg Zagorja bliže medje Štajerske. Vlastelini i posjednici dobarah puno imadu nevoljah i zalah trpiti u sried puka, koj neštuje ni svoje ni tudje. — Nu šta čine gospoda Zagorska za podignutje gospodarstva svoga? Ništa; malo ih je članom družtva gospodarskog postalo, te u cielom Zagorju niti podružnice nemaju! — Kazat će valjda tkogod, da li u tom spašenje stoji, da tko članom se zapiše u družtvo gospodarsko? Naše mnienje o tome višeputa izrazismo, i sada je ovdje ponavljamo veleći: da je gospodarsko družtvo središte gdje se sutiču svi predmeti na gospodarski okrug spadajući, da je mjesto, gdje se pitanja za život gospodarah važna predložiti i pretresati mogu, i da je gospod. družtvo jedan zavod koj u sličnih pitanjih zastupa gospodare pred uredima visoke vlade.

Vlastelinstva se tuže, tuge i jade svoje predlažu kotarskim predstojnikom; a mnoge tužbe takove su, da ih kotarski predstojnici niti nemogu riešiti; mnogih imade slučajah takovih, za koje neima niti naredbe zakonite; — pa zar bi kotarski predstojnici mogli tolikovrstnim zahtjevanjim zadovoliti? — Mnoga su dakle pitanja u gospodarske odnošaje zasjecajuća, koja sada neriešena ostaju, a koja bi se riešiti mogla povoljno, kad bi se naši vlastelini više pobrinuli za se, kad bi se zauzeli za družtvo gospodarsko, i tako složnom voljom kad bi radili za dobro svoje i dobro ciele zemlje.

Kada svi se slože uzajamnim savjetom i dogovorom laglje će si pomoći, nego kad svaki svojim putem tumara, neznajući šta mu susjed radi; kopa, ore li; te kako, zašto i u kakovu cienu?

Aides toi, et Dieu t' aidera! — Ufaj se u se i u svoje kljuse!

U pogledu površja zemaljskog u Zagorju, njegovih žiteljah, odnošenjah kućnih i načina gospodarenja — kolika neobstoji opet razlika medju Posavinom i Moslavinom! Posavina i Moslavina tja do gore Moslavačke ili Garičke ravna je, puk je laganiji, veseliji, lahkoumniji prkositiji i ponositiji od onog u Zagorju; Zagorac više radi, više skrbi, jer mu je zemlja gorja, težja i tiesnija, nego Posavcu, koj se na prostranoj ravnici šetje, ali Zagorac je siroviji, srditiji i potmanjiji, svadljiv i na pravdanje priklon. U nošnji takodjer velika je razlika obće medjutim poznata, tako da bi čovjek

mislio, da različnog naroda ljudi vidi kad Zagorca i Posavca vidi. Sada da sravnamo s ovimi Podravca i Medjimurca; ovi su opet sasvim drugoga značaja, ko što im je i zemlja druga; piješčena, prudjom pomješana; plodonosna polja Podravačka dobro su obdjelana i sav okrug imade veoma priazno i kultivirano lice; nošnja njihova takodjer karakterizirana tako je, da se Podravac odmah može upoznati po haljini svojoj kao što se Zagorac, Posavac i Pokupčan i Vrbovčan pozna po odjeći svojoj. — Podravac je marljiv čovjek, čovjek štedljiv i čistoću ljubeći čovjek. — Može se reći da Podravina u njekojoj strani svojoj najobdjelanija je zemlja, nalik perivoju; tu napominjemo osobito Ludbrežku, Martianečku i Slanjsku okolicu.

(Produl. sliedit će.)

Zlo poznata zasluga.

Polag niemačkoga od Vidulovića.

„Nu ježa valjda nećete htieti braniti, ili ako i hoćete, neće vam poći za rukom," primjeti vrtljar smijuć se.

„Tako?" odgovorim ja, „a šta možete predbacivati ježu? — Koja su njegova zločinstva? — Čime škodi on."

„Na to je lako odgovoriti," reče starac zaufano; „ježa valja ubiti i iztriebiti, gdje ga čovjek nadje, jer je on najizopačeniji zlikovac na svietu. Što nam vrtljarom prouzrokuje nebrojnu štetu, kad se uzpuza na drva, pa kida najliepše voće, pa se onda u klupče smotan hita na zemlju, i ždere dok može, a kad već nemože, natakne ostalo na bodlje i odnese, izgledajući kao hodeća košarica jabukami i krušakami, to bi se još moglo oprostiti akoprem je već i to dosta uzroka, da čovjek ubije to gadno živinče gdje ga stigne. Nu još mnogo gorje je, što se jež uvuče noćju u štale siromašnih ljudih, pa izsisa kravam sve mlieko iz vimena, tako da kad jutrom dodje djevojka da muze, neima već ni kapi mlieka u njem. A i u obće je jež prokleto živinče; njegovom mašću znadu cigani proizvesti kod ljudih i kod marve različne strahovite bolesti, zato i netreba puštati cigane nikada od sebe neobdarene i razsrdjene; a da ježeva koža u slamnjaču metnuta, neda čovjeku spavati, to je bar obće poznata stvar.

„To zadnje vierujem" stadoh ja sada grohotom se smijuć govoriti, „osobito kad bodlje škakljiju kroz slamnjaču onoga koji hoće da spava. Neprimite mi za zlo brate Pavle, vi ste vješt i razuman vrtljar, al o naravoslovju neimate baš ni najmanje ponjatja. Deder te se samo promislite malo. Ježeva mast nije još nikada nijednog čovjeka, učinila nit bolestnim nit zdravim, drugač bi se mogla dobiti u liekarnama i liečnici bi ju upotrebljavali, koji su morali čati isto tako kao i vi o njenim tobož vrašiteljnim svojstvama. Takovi praznoviernimi obsienami plaše cigani lakovjerne ljude, da izmame od njih poklonah. Što se mlieka tiče koje sisa jež iz kravijih vimenah, to na toliko nije istina, zašto su k tomu već njegova njuška i zubi nesposobni, i ja bi zaista rad vidjeti kako bi ono malo stvorenje započelo, da izvabi mlieka iz kravijeg vimena. S najboljom voljom nebi mogao na toliko obuhvatiti vime, koliko je za sisanje neobhodno nuždno. Ako se vidja dakle jež gdjekojikrat po štalama, to je on tamo od velike koristi, on lovi najmre miševe." „I to je istina," presieče mi starac besiedu; sjećam se baš da sam i ja već vidio ježa s mišom med zubmi. Sad već vidim, da je i puzanje ježa na drva samo basna koju netreba čovjek da vjeruje." Tim se svrši naš razgovor.

Njekoliko danah poslie opazim ja starca gdje odnese jednog uhvaćenog krta u mlad voćnjak, gdje se vrljci pod nikoji način nemogahu iztriebiti, te ga tamo izpusti.

Dužnost.

Članci od Andre Stazića, učitelja normalne učione u Zadru.

Tko nemože sám dovršiti svoje posle, oli neće, nego voli platjati drugoga da na mjesto svoje radi, što je potreba, taj valja da se posluźi tudjom čeljadju, koja ako se nedrže u kući, nego dolaze na nadnicu, zovu se poslenici, radioci. Ako li se drže u kući i na spàlu, tad je njihovo ime služba; službenici ili službenice, oli najmenici i najmenice, kako ulizu u jednu kuću postaju ukućani, i jesu dionici dobra i zla, što dolazi u kuću. Oni ako su duševni (zdušni) vesele se dobru svojih gospodarah, a žaloste se njihovu zlu i njihovim nesrećam; i ovo su biljezi njihove duše i značaja, te će po ovom lahko ih poznati, jesu li za njihovu kuću.

Pametan i zdušan domaćin ima se spomenuti djelah od milosrdja: „Naučiti neumetnoga i razmišljati sám sobom na sliedeći način: nije bio na nauku moj sluga, dakle nemože ni znati; — oli: bio je u gospodara, gdje nije mogo naučiti; — oli: dvorio je gospodare, koji nisu ga htjeli učiti." ild. Svrhu svega pak nek pomisli: da sam ja u njegovu žatostnu stanju, šta bi rad da mi učini moj gospodar? — Srdce odgovorit će mu: Rado bi da me uztrpi i pritrpi, da me ljubezno posvie-

sti, da me nauči, tada valja da zaglavi ovako: „Čovječanstvo, ljubav bratinska nalažu mi, da ga učim barem za koje vrieme, dokle vidim jeli moguće uztrplenjem i liepim načinom otesati ga, i naučiti, što ako mi i dade dosade, imat ću nasladu, da sam nastojao učiniti dobra iskrajemu; i ovo će mi naplatiti škodu i gublenje vremena itd.

Tužite se na službu; a imate i pravicu, kad velite, da je za ništa služba naša; hvalite taliansku i njemačku službu. Dobro. Tko je naučio službu rečenih narodah? — Zar služba izobraženih narodah jest svršila nauk? Veći dio nije ga ni vidio, koliko ni naša; dakle odkuda je postala vriedna? Vjerujte mi, sve što znade, naučila je od dobrih gospodarah, koji savjetujući danas, savjetujući sutra, malo po malo izpravili su ih i naučili, tako da su dika gospodarim, a gospodari njim. Ovo je način za pripravljati pute izobraženosti nastavljajući jošter pučke učionice, pak eto ti očovječenje općeno.

Napokon reć ću vam još i ovo, da nije bog dao vam umetnosti i znanja za vas same, koliko ni bogatcu, da vazda sám uživa svoja bogatstva, neg vam ih je dopustio, da prosipljete svjetlost njihovu i svrhu onih, koji u tmini neznanja leže; tako da budu dionici svjetlosti, ko što i niznje doline imaju dio sunca, koje razsvjetljiva visoke planine.

Slavna skupštino!

Tečajem jedne godine, od kako je glavna skupština družtva gospodarskog dne 26. travnja prošle godine držana — imade više znamenitih dogodjajah koji su se nastojanjem odbora ravnajućeg porodili u djelokrugu družtva gospodarskog; koji bitno djeluju ne samo na ovo družtvo — nego na obće ovozemsko poljodjelstvo — uslied česa postiglo je ovo družtvo veliko uvaženje tako visoke c. k. vlade, mnogih domaćih i inostranih srodnih družtvah, kao i pojedinih domorodacah. Povodom toga pristupiše u čislo članovah ovoga družtva mnogi izkusni gospodari i ini domoljubi.

Tako je preostalo god. 1855. utemeljiteljah . .	16
Prinosećih	503
Ove godine pristupiše članovah prinosećih . .	107
Stranom pomrlo i stranom iztupilo ih je . .	61
Ostaje dakle	565

Imade zatim 13 podružnicah — koje samo preustrojenih, koje pako sasvim na novo uživotvorenih — izmedju kojih napose valja napomenuti podružnicu Varaždinsku, koja je od presvietlog g. grofa Gjure Draškovića dobila toliko zemljišta da može za podučavanje seljakah ustrojiti sadilnjake voćakah, kako ih je već i ustrojila; zatim Sveto-Ivansku, koja je najstarija podružnica ovoga družtva, koja je medju ostalim osobitu svoju brigu prikazala marvogojstvu, u koju svrhu je odredila natiečaj bikovah na dan 21. travnja t. g. u Sv. Ivanu — i nagrade opredielila od 15 i 10. fr.

Osim ovih vriedne su pohvale Križevačka, Sisačka, Čakovačka i Pakračka podružnica, koje su takodjer mnoge znamenite predloge ovomu odboru podniele, kao i ostale sedam, koje u svom krugu činom predhode občinstvu i pokažuju kako je koristno sdruženje pojedinih silah. O čemu mnogovrstni zapisnici u njihovih skupštinah sastavljeni i u gospodarskom listu priobćeni jasno sviedoče.

Ovo probudjenje domorodnog življa posliedica je revnog nastojanja dotičnih okružnih i kotarskih predstojnikah — koji su poziv svietlog bana dostojno uvažili i muževno nastojali oko ustrojenja podružnicah, kao najshodnijeg puta do blagostanja narodnog; kojim se valja zato u ime naroda srdačno zahvaliti; — nadati se je da će i ostali predstojnici izpuniti obećanja svoja i jednakom revnostju trsiti se, da pozivu svietlog bana do skora zadovolje. Drugo i najvažnije, što je uzprkos veoma zamršenoj pismobrani i opetovanoj promieni poslovoditeljah odboru ravnajućem za rukom pošlo; što družtvu pruža najsigurniji temelj budućnosti jest — potanko poznanje imetka — njegovih izvorah i potrebštinah družtvenih. Zatim što je ustanovio savršeniju upravu poslovah družtvenih.

Točni izvadak računah lanjskieh bio je nedavno priobćen u gospodarskom listu, — tako se i ovdi skupa sa proračunom za tekuću godinu predlaže napose slavnoj skupštini za pobližje uvidjenje.

Napose imade ovaj odbor čest predložiti takodjer novu pogodbu o stanarini sa upraviteljstvom narodnog doma, usljed kojega je stanarina za prostorije služeće za porabu poslovnice družtvene od 216 fr. na 100 fr. godišnjih obaljena i usljed kojega ugovora imade ovo družtvo narodnomu domu od starog duga platiti 1141 fr. u 9 rokovah i to ove tekuće godine u tri roka 541 fr. u godini 1857. u 4 roka 400 fr. godine 1858. ostale 200 fr. u 2 roka, vrhu kojega duga je obveznica nar. domu predana.

Iz uzroka što peneznica družtvena nije kadra da namiri sve duge od prošlih godinah i sve troškove za buduće lieto, to je odbor ravnajući po zaključku sjednice dne 25. siečnja t. g. podnio svietlomu banu poniznu molbu — da bi blagoizvolio blagajni ovoj u pomoć priteći, koju prošnju je svietli Ban obćepoznatim velikodušjem obrekao.

Medju tim zabavljanjem o stanju imetka i inih odnosnih predmetah glavnu svrhu, koju družtvo gospodarsko imade; odbor ravnajući nije nimalo zanemario, te je vieran svome načelu crpljenom iz vlastitog izkustva djelovanje svoje na praktičnom polju znamenito povećao. Najveću pozornost prikazao je vinogradarstvu, voćarstvu i svilarstvu, tako je i prošle godine znamenitu množinu plemenite loze, voćakah i divjakah na pokušalištu u Tuškancu odgojio i oplemenio, i prolietos prodajem u domovini razplodio.

Osobitim počitanjem valja napomenuti slavno zapovjedničtvo pukovnije varaždinsko-križevačke, koje neumorno u promicanju poljodjelstva kao predhodnica zviezda u tom pogledu u našoj domovini svietli, neštedeć nikakove žrtve da blagostanje svoga puka poboljša, nabavljajući mnoge svrhi shodne poljodjelstvene strojeve i razna bilja; uzelo je ne davna iz pokušališta družtvenog do 25.000 plemenite loze.

Odbor ravnajući imao je jednaki obzir na promicanje svilarstva, premda tomu okolnosti nisu priazne bile, — boreći se s nezgodnim vremenom kao s prolietnimi mrazi. pomanjkanjem dudovog listja — to je ipak u toj struci znamenito izkustvo crpljeno; njegujući bube iz dvovrstnog siemena, naime iz jednog četvrt lota siemena kioskog, što ga je visoko c. k. ministarstvo ovome odboru izručiti blagoizvolilo i koje iz uzroka što je prerano i sasvim živo prijeto, dalo je samo 12 lotih

svile, zatim iz jednog lota domaćeg siemena proizvedjeno je jedan funt i 13 i pol lota vrlo liepe svile. Zatim od starih čauricah što su od preklanjske izložbe preostale i 1 funt 12 i pol lota težale; dobismo 10 i pol lota svile. Od obodvih vrstih imade na pokušalištu siemena za buduće pokušaje, premda nema ni sada boljeg izgleda u obziru dudovog listja — pošto se ona drvlja pod kasinom i na južnom šetalištu brzčas i sad nalaze u privatnom uživanju, stoga neće biti moguće gojiti ona 2 lota siemena kioskog, što ga na novo dobismo od prehvaljenog ministarstva, i zato je odbor odlučio: da se nješto razdieli medju članove. Prilikom prenavedenih pokušajah bi takodjer obširno opisano kako bi valjalo čaurice razdieliti, za svrhu opredjelenja ciene njihove, kako da narod čim više obljubi njegovanje svilarstva.

Jednakom njegom pravio je odbor ovaj pokušanja sa raznim žitom, biljem i sočivom liekovitim i gospodarstvenim; nu budući da se je odbor osvedočio, da držanje u Tuškancu za porabu pokušališta družtvenog kupljeno svrhi neodgovora, pošto nije občinstvu dosta prihodno i pošto bi odviš visokim brastovim drvljem okoljeno bilo, na kojem se neiztrebljive gusenice plode, to je odbor zato naročito povlastjen u zadnjoj glavnoj skupštini, rečeno držanje mjeseca rujna prošle godine za 8300 fr. prodao, i poslie namirenog duga Stiglecovog od 2500 fr. odmah drugo držanje u Liepojvesi dne 16. listopada za 10000 fr. kupio; pošto bi ovo uplivom izkusnih sučlanovah i vještakah svestrano pregledano i svrsi shodno pronadjeno bilo, o čemu je posebni zapisnik na licu mjesta vodjen i u gospodarskom listu priobćen.

U račun toga izplatjeno je dosad u gotovom 5000 fr. i pupilarski dug od 500 fr. preuzet, koj je na rečenom držanju uknjižen; ostala svota od 4500 fr. ostaje za izplatit do 1864. godine u 9 rokovah po 500 fr. sa 5% kamati. Ovo držanje iz 7 ralih ravnice i 5 i pol ralih brda sastojeće, sa dovoljnimi zdanji providjeno; na komade novim plotom ogradjeno; vrlo je prihodno občinstvu, jerbo leži medju 3 ulicami, kojim u 3 strani lieta mnogo svieta uglednog na šetnju prolazi, a dosad je već prilično razdieljeno i priredjeno za sietvu i nasad svakovrstnog bilja, kojega je već podosta nasijano i posadjeno; tako je 9 vrstih pšenice izvrstne posijano, koju je visoko c. k. ministarstvo trgovine na lanjskoj Parižkoj izložbi proizvodah nabavilo, i neposredno ovome odboru poslati blagoizvolilo za porabu pokušajah. Odbor nadalje čest imade javiti da je prošle jeseni mjeseca rujna prva izložba voća, grožđja i nekojih izvanrednih proizvodah zemaljskih vrlo dobro za rukom izpala, na kojoj biaše zastupano najplemenitije voće domaće i štajersko, od domaćeg voća imadosmo:

Jabukah	. .	136 vrstih
Krušakah	. .	88 „
Grožđja	. . .	85 „

ponješto slivah, bresakah, orahov, kutinah, orandjah i dalmatinskih granatah, zatim svakovrstnog žita, amerikanske kukuruze i graha, u svemu 50 vrstih. Štajerskog voća bilo je 32 vrsti jabukah i jedna vrst krušakah. —

Od velike važnosti jest, što je u isto doba hrvatsko voće iz bašče zagrebačkog preuzvišenog gospodina nadbiskupa na štajerskoj izložbi voća u Gradcu tako izvrstno zastupano bilo, da je prvu nagradu dobilo.

U pogledu ovogodišnje parižke izložbe blagoizvolilo je visoko c. k. ministarstvo unutarnjih poslovah neposredno naložiti ovomu odboru, da žiteljstvo krunovinah Hrvatske i Slavonije pozove na revno učastvovanje, podielivši odboru svoje visoko povierenje, da presudi i opredieli predmete koji bi se tobož poslati imali na rečenu izložbu; odbor nije propustio visokom nalogu zadovoljiti što je ipak radi kratkoće vremena bez uspjeha ostalo.

U pogledu iznašastjah vriedi da se napomene stroj Marcellov za mrvlenje kuruznih strukovah, s kojim su mjeseca travnja i svibnja prošle godine pokušenja pravljena u prisutju mnogobrojnog uglednog svieta iz provinciala i iz granice, u sliedstvu povoljnih resultatah toga pokušenja odlučili su mnogi vlastelini takove si stroje naručiti; kad eto novi takov mnogo jeftiniji stroj od Schranka u Optuju iznadjen i u štajerskom gospod. listu za valjanog proglašen, naručitelje od namjere njihove odvrati.

Odbor ravnajući koj vazda teži svako koristno iznašastje podupirati zatim potaknut od više stranah da o jednom ili drugom stroju mnienje svoje izrazi, nije propustio dne 15. lipnja prošle godine, i opet dne 10. siečnja t. g. iznašastje Schrankovo visokom c. k. namjestničtvu prijaviti, i predložiti da bi valjalo da se na licu mjesta osviedoči o valjanosti upitnog Schrankovog stroja, moleći ponizno, da bi prehvaljno visoko namjestničtvo, namirenje potrebnih putnih troškovah dopitati blagoizvolilo iz domaćih zakladah.

Uspjeh toga odbornog nastojanja očekuje se još i sada Napokon ovaj odbor neimade šta više da prijavi, te mu nepreostaje ino, već da se za dosadašnje povierenje slavnomu družtvu zahvali, i mjesto svoje drugim članom odstupi.

Osriednji odbor upravljajući poslove hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva.

U Zagrebu dne 12. travnja 1856.

Eduard Zdenčaj,
podpredsjednik.

J. Čačković.
tajnik.

Kabinet prirodoslovnih sbirkah povekšan je liepim darom c. kr. nadšumara Titelskoga batalliuna g. J. Ettingera, koj je poslao 20 kom. liepo priugotovljenih ribah dunavskih. G. Ettinger je do sada vrlo liepih stvarih najme: pticah, i četveronogaste zvieri poklonio; Slava mu i hvala do boga!

Za knjižnicu stigla su ovamo po dva puta puna kola knjigah liepih i mnogovriednih, štono ih je oporukom svojom nar. museu ostavio blagopokojni domorodac naš slavni baron Ljudevit Bedeković Komorski.

Za historičku i starinarsku sbirku stigle su dvie slike ovamo, bivše prie u dvorani županjske kuće Zagrebačke; jedna predstavlja cara i kralja Franju, druga Bana grofa Gjulaja. Zatim jedan barjak plemstva zagrebačkog, drugi plemstva bivše županije Severinske.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka.
Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 20. U Zagrebu dne 10. svibnja 1856. GODINA IV.

Poziv na izlogu groždja i voćja.

Tekuće godine ove 1856. dne 29. rujna i sliedećih danah držat će se u Zagrebu u dvorani narodnog doma izloga grožđja i voćja.

Nagrade opredieljene sliedeće su:

Načelo u obće ustanovljeno je, da nagradu imade dobiti onaj izložitelj, koj će najvtše i medju ovimi najplemenitijih vrstih izložiti.

I.	Za GROŽDJE nagrada prva . . .	4	cekina	u zlatu.
	„ „ „ druga . . .	2	„	„
II.	Za JABUKE nagrada prva	3	„	„
	„ „ „ druga . . .	2	„	„
III.	Za BRESKVE nagrada prva . . .	2	„	„
	„ „ „ druga . . .	1	„	„
IV.	Za ŠLJIVE nagrada prva	2	„	„
	„ „ „ druga	1	„	„
V.	Za KRUŠKE nagrada prva	2	„	„
	„ „ „ druga	1	„	„

Grožđje i voćje imade se najmanje dva tri dana pred otvorenjem izložbe dobro zamotano i spravljeno u sanducih il košarih poslati na ravnajući odbor gosp. družtva hrvatsko-slavonskog u Zagreb i to **franko**; imade se pošiljki takodjer pridati ime dotičnog izložitelja, i obitališta mjesta, te označiti položaj zemljišta, na kom je trs il voćka rasla, kojoj ime hrvatsko, ako se znade, dodati valja; tomu druga jošte koja okolnost, ako bi zanjimiva za voćara i vinogradara biti mogla, napomenut se može.

Ako bi stališ klimatični kim načinom uskorio, ili možebiti zadržao zorenje grožđja i voćkah, to će se shodno okolnostim promieniti ustanovljeni rok izložbe, drugi će se postaviti i obćinstvu na glas dati.

Grožđje i voćje izloženo prosudit će za to opunovlaštjene po odboru ravnajućem osobe, a nagrade budu se bez odvlake nagradjenikom uručile ili svojim putem dostavile.

U Zagrebu, iz sjednice ravn. odbora g. družtva hrv.-slav. dne 2. svibnja držane.

Ovomu br. g. lista priležì oglas c. k. financialnog ravnateljstva zemaljskog, gledè ustanovljenih cienah duhanskog lista, koje će se c. kr. duhanskom dohodarstvu izručiti.

Iz ovog oglasa uvidja se, da je c. kr. visoka vlada takovih polašticah pružala duhanarom, pomoćju kojih će oni moći struku ovu gospodarske obrtnosti sve na bolje podignuti. Valja na um uzeti, da se po novoj ustanovi rečenoj sada i tako zvano pieščeno listje (Sandblätter) i ono takodjer koje bi smržnjeno, ponješto gnjilo i raztrgano listje bilo, uzimlje; istom tako kupovat će se i priraslike (Geitzblätter), što svakako vekšu korist obeća i potaknuti može sve gospodare i ljubitelje ovovrstne obrti, kojih se pozornost time na spomenuti c. kr. oglas potrebna uvaženja radi pozivlje.

O životu patriarkalnom.

(Nadalje.)

Po mom mnienju nebi bilo s gorjega, ako bi se od prilike ovako uredio. Gospodara neki bi izabirala sva punolietna čeljad većinom glasovah, a politička oblast neka bi ga potvrdila: stranom záto, da mu tim nabavi veći ugled, stranom i zato što politička oblast mora znati ko zastupa kuću, ko ima plaćati štibru itd.? Sada, žalibože, podielili su se u mnogih kućah na više stranakah, pa bi rado svaki gospodariti, dok je treba samo zapoviedati, a kad treba skrbiti za štibru i ine daće i terete, onda opet neće nitko da bude gospodar. Većinom glasovah izabranom i po političkoj oblasti potvrdjenom gospodaru morali bi se ukućani sliepo pokoriti; kad bi kojega odredio na koj posao, jer gdje radi svaki što ga volja, tamo će svaki odabirati laglji posao, težji pa baš stoga i važnii poslovi zaostati će. Nu jedino u tom, što se tiče uredjivanja svagdanjega posla: naime što će se djelati i tko će što djelati, trebalo bi, po mom mnienju, da bude gospodar neomedjašen; u svemu drugomu morao bi gospodar saslušati saviet svih punolietnih ukućanah, ovi bi imali većinom glasovah odlučiti, a gospodar imao bi opet to točno izvršiti i družina mu se sliepo pokoriti u onom, što je već sama većinom glasovah zaključila. Gospodar nebi smeo ništa povećega kupiti, ništa prodati ili založiti, ništa graditi ili rušati bez znanja i privolenja svih punolietnih. Kuća morala bi imati svoju penezničnicu, koja bi bila pod upravom gospodara i nadzorom ili contraagentiom dvojice ili trojice ukućanah, tako da nebi moći potepsti imetak kućni. Svake godine makar jedanput morao bi gospodar polagati račun o ukupnom stališu gospodarstva, o cielom trošku i dohodku, da svaki ukućan znade kako kuća stoji? Ako bi, poslie namirenih svih troškovah ostao suvišak, imala bi opet većina punolietnih odlučiti: što s onim suviškom? Istom tako, ako bi bio manjak, odlučila bi većina: kako će se taj nadomjestit? Ako bi većina ukućanah bila nezadovoljna s gospodarom, to bi imala pravo skinuti ga i drugoga postavit, nu svakako opet sa znanjem političke oblasti, koja bi imala novoizabranoga potvrditi. Budući za čovjeka odrasla, koj imade ženu i djecu tegotno, da nepristojno i potišteno, da je sasvim bez krajcare, da mora od drugud izgledat za svaku lulu duhana, da mora druge moljakat, da mu oprave ženu i djecu, i da tako sasvim zavisi od drugih, to bi valjalo dopušćati, da nuz obći imetak obstoje takodje osebunjki i to u trsju gdje takova imadu. Ovi osebunjki morali bi ostati svojina ciele kuće tako, da onaj, komu bi pripali, nebi imao pravo prodati je i morali bi se dietiti po glavah tako, da bi onaj, koj imade više djece, dobio veći osebunjak negoli onaj, koj imade manje. Ako bi se komu rodilo na novo diete, morao bi mu se osebunjak povećati, ako li bi mu pak odumrlo koje, to bi čest osebunjka, koja odprie odpadala na ono dјete, opet pripala kući. Po njekih mjestih i biva tako, te se svakoj ženi opredjeli za predivo komad zemljišta po razmjeru glavah, za koje ima perteninu priskrbiti. Svakako bi pri razdielivanju osebunjakah valjalo na to paziti, da koliko moguće ostanu vazda u jednoj ruki isti komadi; jer će svaki pomnjivie obdjelavati ono, što će i na godinu biti njegovo. Osobito pako trebalo bis trogo pripovjedati, da nitko nesmije dirati u osebunjke, dok nije obdjelano ukupno, jer će inače ovo vazda biti prekasno i zlo obdjelano. Nemislim, da će ko reći, da je to nemoguće, jer se sve to, što sam naveo, nalazi u životu, i ko što znano, obstoji u Rusii običaj, da ciela obćina imade zajedno zemljište, te ga dieli na pojedine kuće po glavah, onako kako sam ja gore naveo za osebunjke. Što tamo možno u obćini, to će biti i kod nas u kući.

Drugo zlo našega patriarkalizma, koje mu podseca koren, jest uvodjena naredba, da se, kad se kuća razdieli, nedieli po glavah, već rozgvah (lineah) što je velika nepravda. Uzmimo n. p.: otac imade 2 sina, oba se ožene u kući, jedan imade jednu kćer, drugi imade osmero djece; ovo osmero muči se i radi nekoliko godinah, da kuću uzdrži i onu jedinicu hrani, pa sada na jedanput ono jedinče ište polovinu zemljišta, koga je ovo osmero svojimi žuljevi obdjelavalo, baš kano da je ono samo toliko pridoneslo k obdržanju i obogaćenju kuće, koliko ovo osmero. Valjda će tu mnogi reći: „He njezinom ocu pripada polovica kano otčinstvo, dakle i njoj.“ Ja odgovaram: njezinom ocu pripadala bi bila polovica, dok su on i brati bili sami u oca, te s njim zajedno jednako radili, ali od pokle ih je s jedne strane radilo devet a s druge dvojica, to nije moguće, da su jednako zaslužili. Da su se ova 2 brata podielila odmah kako su se oženila, to bi ja onda rado vidio, dali bi poslie 20 godinah onaj s kćerju toliko bio prigospodario, koliko ovaj s osmerom djecom. Dielenje ovo po rozgvah činilo je, da srečni onaj, koj je imao malo bratje nije hteo da radi, već je govorio: moja je polovica, nije mi sile raditi; a ako vi nećete tako, ja ću uzeti moju polovicu. Odtud je sliedila mržnja, svadja i upropašćenje patriarkalizma. Odkad običaj po rozgvah se dieliti, od onda i običaj da djevojke kad se udaju uzimlju diel, te se već i po ladanju mnogi žene ne zato, da dobe dobru gospodaricu, već zato, da dobe sa ženom imetak. Odprie obstajala je kod nas u praxi ona poslovica rimska: „Satis dotata, si bene morata“ to će ka-

zati: ako je dobra, to je dosta bogata; te su se one najlasnie udale, koje su bile najbolje, jer nije nijedna ništa sobom dovukla, izim svoje oprave i krave. U mjesto, da ovo uzdržimo i raširimo, uveli smo nevaljanost iz gradovah na ladanje, pa će i kod nas biti s vremenom onako, kako mi jedan pripovidio, koj je susjednu neku pokrajinu jako dobro poznavao: da je naime tamo neki bogat seljak imao jako grdu i nevaljanu kćer; pak kad bi joj ljudi rekli, da se obuče u drugu kožu, da neće inače dobili muža; a ona bi se onda udarila po bedri pa odgovorila: Što vas brige za moga muža, moj otac nosi u džepu moga muža. Tako se ruša ne samo patriarkalizam već i sreća kućnoga zakona, jer tim mužkarac postaje prelien za hranit ženu i djecu; a žena, koja donesla što u kuću, biva baš s toga često liena, ohola i rasipna; ona si misli: zašto da se mučim, zašto da si neugadjam, kad sam i onako ja donesla sa sobom imetak? Gdje nije ništa donesla, tamo uvidja dužnost raditi i štediti, te postane kuća njezinom štednjom i radnjom bogata, dočim kuća bogate propada radi njezine lienosti i rasipnosti. Valjalo bi dakle iz obzira patriarkalizma i kućnog blagoslova ukinut dielenje po rozgvah, kao i običaj, da žene dobivaju diel.

(Produl. sliedit će.)

Tele izvan plodve u trbuhu zanešeno.

Čemu se čovjek ima većma diviti, nego kad narav zašara (Naturspiel)? Ona si sama zakone snuje; ona si sama pravac zadaje. Kada ona istovite stvari izvadja, nedrži se uviek istog pravca, već gdjekada novi si zakon snujuć, od glavnog pravca zakrivuda. Bilo joj preko žudi uspješno ali ne, za to se nekine, samo ako osnovano djelo navrši. Kada zakrivuda, hoće da pokaže, da joj je sila svemožna. Što joj pod jednom silom sgine, to se već drugom silom u novinu pretvara, U svakoj skoro struci zgodi se, da narav zašara a i ja sam takov pojav ovieh danah izpitavo, i kao što ovdje navadjam riešio.

U Jabukovcu (u II. banskom puku) bila je preko šest godinah stara krava, koja je u sebi treće tele gojila. Po pravom računu imala bi ona o Gjurgjevu teliti. Od 30. ožujka t. g. bila je ista krava uviek u štali (staji), slabo je šta jela, niti bi se mnogo gibala; 3. travnja opazili su kućani, da joj mora sasviem zlo biti, jer se od poda ni dizati nehtjede; a 4. travnja, kada su vidjeli, da je kravi sve gorje, dodjoše po mene, da im ja tu stvar točno razjasnim.

Došav tamo vidio sam, da je plodva izvrnula se i sasviem se provalila (inversio et totalis prolapsus uteri), te kao kakova kruglja od 10 palacah u promjeru vani stajala. Kroz provaljenu plodvu moglo se je nješto ovelikog, kvrgastog i tvrdog napipati. Teleće česti pripravljale su se bolnî popadcî (dolores ad ejiciendum — ad partum). Iz tog pronašašća i osjeguranja, da se je krava pred osam mjesecih vodila, zaključio sam istog 4. travnja: da je krava stelna, i da je tele izvan plodve u trbuhu zanešeno (graviditas extrauterina — abdominalis), zatim da će uslied jakih bolnih popadakah, samo dok plodva razpukne, tele izbačeno biti; te sam još taj isti dan ovaj znanstveno važni slučaj u Petrinju javio; 5. travnja u jutro oko 10 satih pukla je plodva i krava je oko pol 11 otelila. Tele je slabo i malašno bilo. Dvinije kroz razpuknutu plodvu i drob je potego van. Krava je od onda, kako je otelila, na istom mjestu ležala, nit je šla jela, nit pila, sve do 6. travnja u 8 satih u jutro u koji je čas i sginula. Slabašno tele brižljivošću kućanah još se i dan danas suzdržuje.

Jabukovac dne 10. travnja 1856.

Albert Juraj Vuinović,
c. k. vojni. podliečnik.

Zašto je obrtnost kod nas u tako nizkom stanju.

Da obrtnost u našoj domovini, uzprkos učljivosti našeg naroda, još uvjek daleko natrag prama drugim narodom stoji, to neće valjda nitko zaniekati; što je pako tomu najviše uzrok? na to usudjuje se podpisani navesti sliedeća:

1. Preziranje zanatljiah i obrtnikah. Ovdi neka svaki bezstrastno ruku na svoja prsa postavi i priznati će, kako da je istina, da je preziran bio svaki obrtnik po tako zvanoj intelligentii višjoj, ili da bolje kažem pseudo-intelligentii. Stoga tko je išo zanate se učit? Prosti seljački siromaški dječak; jerbo gradjanski sin imajući priliku da u školu ide, a i sin gdjekojeg imućnieg seljaka, samo onda je išo u meštriu, ako nije imao glave za nauk školski; inače škola se za svešćenika ili fiškala; bila bo je obća poslovica: kad nije za nauk, neka ide u meštriu; kao da kod zanata baš nikakve glave nebi trebalo!

A tko bi se bio mogo odvažiti sa liepim imetkom i kakvimi znanstvenimi sposobnosti zanat učit se, kada nije stališu meštarskom izkazano ono priznanje, koje zaslužuje?

2. Pomanjkanje učionah za tû svrhu potrebnih. Što su se djetca u normalskih školah dosad naučila, što u latinskih, što li su mogla znati, kad su porad slabe glave morali se ~~zanatu povdati, to će svatko dokučiti lahko.~~

3. Pohlepa za tudjimi proizvodi. Neka je domaće još tak liepo i dobro načinjeno, ipak tudji proizvodi imali su pred domaćimi prvenstvo. Dobro je znana piscu ovih redakah prilika, u kojoj bi mnogo o proizvodih domaćih i inostranih progovorjeno bilo, tu se digno jedan, te reče: „to je istina, pogledajmo i presudimo, jeli takovu škornju, kako je ova moja iz Gradca, kadar koj naški cipeljar načiniti?“ Nu to je bila izlika i ironia, jerbo kad su svi iznašli, da nijedan cipeljar u Hrvatskoj takove načiniti kadar nije, kazaše on tekar istinu, veleći da to ne samo da nije iz Gradca, nego iz nikog grada drugog, već da je djelo jednog seljačkog zanatlie. Da kako zaotim kad bi, tobož bolje pregledali čizme, našli su opet razne falinge.

4. Naša hrvatska obiteljska odnošenja. Po inih krunovinah i državah gdje samo jedan na gospodarstvu ostane, ostali učeči se zanate odišli su putovati (vandrati); putujući tako kao kalfa kroz više godinah prisvojio si je razna izkustva i umnosti. Naš pako kak brže bi oslobodjen bio, ako već mora po naredbi cehovskoj, a to je najviše putovao 3 godine; i to iz Križevacah u Koprivnicu, zatim u Čakovec, Varaždin i Krapinu; tè tako prošle su 3 godine. Ako nije morao vandrati, a to je umah na svoju ruku išo, jerbo bilo njih još toliko kod kuće, ipak imao je pravo uz patriarkalno življenje u kuću se nastaniti.

5 Osim gradovah premala potrebština. Gradove naše poplaviše inostrani proizvodi i zanatlie; na selih negleda se na finoću, zato niti netreba boljih zanatliah.

6. Prama prostorju obradjivane zemlje još uvjek preslabo pučanstvo. Dok imade čovjek dovoljno zemalj, kao još najsigurniju struku svoga obstojanja, zašto bi išo poprijeti nešto nesigurnog? a k tomu možd da neima naroda, koj bi tako zaljubljen bio u svoju domovinu kao što je Hrvat; odtuda i dolazi, da ako ima pet Hrvatah u inostranih zemljah, a to je za sveto za svakoga od njih kod nas dvadeset inostrancah.

Žalibože ovomu zlu nije tako lahko doskočiti moći, jerbo je zakorenjeno tako, da je kao naravsko; čemu dok se duh vieka nepreporodi, lieka neima; a tim težje bude, kad se i u našu domovinu povuku željeznice, po kojih bit će još laglje inostranim providjivati nas sa svojimi proizvodi.

U kotaru Vrbovačkom.

S. I.

Što se je radilo u mjesecu travnju na pokušalištu u Liepojvesi.

Ciepi prenešeni i posadjeni.
U zimi ciepljena drievca posadjena u rastionik.
Izkopane jame sa gnojom izpunjene, kruške i jabuke posadjene.
Različito žito, i krmeće bilje posijano.
3000 jabukah, 1900 krušakah, 700 šljivah, 300 divjakah (Prunus Mahaleb) u rastionik posadjeno.
Stari vinograd rezan, koljen, vezan i okopan.
Novi vinograd na polovicu osnovan, jame izkopane i loza posadjena.
1 funt dudnog sjemena posijan.
Na briegu uz plot dud posadjen.
Za botaničku tablu zemlja priredjena, i sjeme različno posijano.
19 vozovah gnoja iz grada dovezeno.
Orano pod krumpir.

Liepaves 1. svibnja 1856.

Antun Trummer,
nadvrtljar.

Vidio *Čačković.*

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Platiše za družtvo.

Gosd. biskup Ivan Kralj, prin, za god. 1855. i 1856.
„ M. Gavrančić, prin. za god. 1855. i 1856.
„ A. Tkalčević, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Ant. Mažuranić, prin. za god. 1855. i 1856.
„ M. Mesić, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Fr. Jukić, prin. za god. 1856.
„ M. Mikić, prin. za god. 1856.
„ Aug. Vicić, prin. za god. 1856.
„ Aleksander Kolanović, prin. za god. 1856.
„ Dr. Konrad Šuflaj, prin. za god. 1856.
„ M. Rušnov, prin. za god. 1856.
„ M. Mrazović, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Slav. Vrbančić, prin. za god. 1855. i 1856.

Objavljenje književno.

Izišlo je izpod tiska dělo pod naslovom:

Frankopan

Drâma u pet činah **od Mirka Bogovića,**
U Zagrebu, tiskom Dr. Ljud. Gaja.

Cěna mu je 50. kr. sr. te se može dobiti ili naručiti u knjigarnicah g. g. Županа, Hartmána i Pretnera u Zagrebu.

Dne 17. svibnja t. g. prie podne dat će se u Liepojvesi trava u najam.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: **Lj. Vukotinović.** — Tiskom drа. Ljud. Gaja u Zagrebu.

svake subote pol arka.
Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 21. U Zagrebu dne 17. svibnja 1856. GODINA IV.

Novi članovi:

G. Koloman pl. Mixić, vlastelin u Psarjevu.
„ Dragutin Božinsky, vlastelin u Psarjevu.
„ Martin Ožegović, c. k. kot. ureda Sveto-Ivanskog aktuar.

O životu patriarkalnom.

(Konac).

U obće jest istina, da se po drugih pokrajinah bolje obdjelavaju polja itd., da će n. p. Štajerac na jednakom komadu zemlje više pridjelati nego li naš Hrvat; ali tomu nije kriv patriarkalizam, jer bi inače, ko što sam već napomenuo, naši prosti plemići, koji su već odavno ukinuli patriarkalizam, takodje morali bolje gospodariti, pa to nije. Uzrok je dakle drugi, a to je taj: što je onaj marljivii — a marljivii nije s toga, što nežívi patriarkalno, već s toga, što je onaj izobraženii i što su ga upućivali i nadzirali, dok se uputio. To je, gospodo, jezgra. Netreba patriarkalizam ukidati, po tom nećemo postati bogatii, nego siromašnii; već valja puk izobraziti, valja mu zapoviedati, što je na njegovu hasan, valja nadzirati, da izvrši što mu se zapovieda, a kad ste ga jedanput uputili, budi dobrim ili zlim, onda će on već sam nastupljenom stazom ići dalje. Ja znam, da imade philosophah, koji viču: da je to proti slobodi, da sloboda zahtjeva, da puščaš svakomu na volju, samo ako druge nevriedja; da moraš puščati drugoga da se u blatu valja, ako ga je volja itd. Kad bi to istina bila, onda bi roditelji morali takodjer djeci dopušćati, da se lenare, da se nečiste itd. nebi ju smeli pritjeravati na djelo, čistoću itd. Tu se odgovara: da je to sasvim drugo, da djeca neimadu razuma, da ih je s toga morati ravnati i siliti na njihovo dobro. A ja velim, da je neuko diete svaki, koj neuvidja svoje koristi, pa da ga zato valja ravnati i siliti. Imade neki prediel naše domovine, gdje neki hvale vredan gospodin postupa tako, kako ja napomenuh. Mene nije bilo tamo, ali si mogu misliti, kako ga proklinju oni, za kojih se dobro brine; ali tko će za nekoliko godinah onamo doći, taj će se morat diviti sretnoj promjeni, pa će doista čuti, gdje će oni ljudi blagoslivljati ime onoga, koga sad proklinju.

Patriarkalizam imade dakle prednostih, kojih drugde neimade: gdje je on, tù se više pridjela, manje se troši, tù je čovjek občuvan od osamljenosti, tu se i ćudorednost neruši tako kako drugdje. Usuprot neizključuje patriarkalizam nikakovu korist nepatriarkalnoga života, on neizključuje marljivost, čistoću, ni plemenitoga ponosa itd. Prednosti ove velike patriarkalnoga života uvidili su i drugdje kod izobraženih narodah, pa su pomislili: kako bi mogli nešto sličnoga na korist siromašniega svieta uvesti? Odtud tako nazvani falansteri u Francezkoj. Da što, da se oni nemogu usporediti s našim patriarkalizmom, jer su tamo kano u jednu obitelj sbijeni ljudi sasvim strani, koje ništa neveže nego siromaštvo; naproti je naš patriarkalizam sazidan na krepkom temelju istoga podrekla, on je svezan svetimi vezi krvi. Falansteri i ini slični zavodi jesu spodobni hrpi drvah, koja su, istina, skupa spojena, jaka, ali ih je lasno moći razbitati, a naš je patriarkalizam krasno bujno drvo, koje svoje grane zelene širi blagodatno na sve strane, i koje se organično razvilo iz jednoga korena, koj svim granam i cielomu drvu daje hranu, te sve spaja. — Pa mi, gospodo, da sami ruku stavimo na ovo drvo, pa da ga podsječemo, da sami uništimo ono, što nam drugi zavide i što oni postići nemogu. Sačuvaj nas Bože toga.

Nu kako sam priatelj patriarkalizma, to ipak uvidjam, da mu silno treba uredbe, i da nebi bilo s gorega, već ako bi hotjeli silit naš sviet, da mora svakako patriarkalno živiti, a nebi uredili prie patriarkalizam. Doista, ako ostavimo i nadalje, da se gospodar smatra za neomedjašenog vlastnika imetka, da ga može po volji zaduživat i potiepati, pa ipak nedopušćamo, da se diele, to će onda biti svadje bez kraja i konca, bit će kervavih glavah i ubojstva, bit će punih tamnicah i vešalah. Moja dakle

želja i moje mnenje je: da se patriarkalizam, kano svetinja, koju ničim nije moći nadoknaditi, njeguje što većma moguće, pa s toga da se uredi. Kad bude dobro uredjen, to će sviet sam uvidit njegove blagodati, pa neće hlepiti za dielenjem. Ako bi pako uzprkos dobroj uredbi, u kojoj kući zavladala nesloga, te nebi moći mir povratiti, to je svakako bolje da se diele, jer je kućni mir najveće blago, te samo onda više učine dvojica negoli jedan, ako oba složno rade, ako li se pako natežu za vlasi, to će svakako i jedan sam onda više napraviti. Netreba siliti na patriarkalizam, već patriarkalizam na svaki način njegovati i štititi. Dixi et salvavi animam meam.

Škodljivi kukci.

D e r m e s t e s l a r d a r i u s. L. Der Speckkäfer. Kukac je napred i s traga okrugljast; imade kratke rožiće, na njima okrugljí, trokotrigasti ćutni čvor; (Fühlknopf, Fühlerkeule); prieko krilnih pokrovah mu je jasnosmedji potez, na kojoj su na svakoj strani tri piknje (točke) crne.

Kukac izadje koncem rujna iz zapupka, i puza još u jeseni toploj po kućama. Redovito se viendar tek na buduće proljetje pojavlja. Hrani se suhim mesom svake vrsti, sušenim ili frižkim, nalazi se osobito na slanini, na koži i u krznu, gdje mnogo škode počini. Ako već kukac mnogo škode počini, to se može reći, da njegova krinka još više kvara pravi. Krinka (die Larwe) po ljetu kao jaje položena, dosti je velika; još jedanput tolika, ko što je sám kukac; dugoljasta je, o tragu šiljasta, glava i hrbet smedji; odozdo je biela; smedjo-kosmata; glava kosćasta; kratkih noguh tri pára; na stražnjem kolobaru dva su rožića a s traga kratka bradavka porivaćem služeća. Krinka ova veoma požderljiva je, i čini krznarom te strojbarom na krznu i kožah mnogo štete. U kolovozu i rujnu postaje krinka kratja, bezkosmata i lienija. Ukopa se duboko u dlaku krzna tako, da joj prednja strana poviruje, te u tom položaju počeka na preobraženje svoje. Koncem rujna odpadne kukcu koža krinčina, nu stražnja stran ostane još dugo u krinki.

Proti tomu kukcu branit se moći najbolje, ako se predmeti on koje oni, rado kvari, dobro izsuše; nakvašene pako čestice da se dobro osole; slaninu i klobase dobro je u suho sieno zamotati i čvrsto zametati. Buduć da je kukac podosta velik, to se je moći dobrim zatvorom proti njemu braniti; kod naravoslovnih praeparatah, n. p. nagačenih životinjah (ausgestopften Thieren) nekoristi ništa tako, kao otrov, mast najme sa sičanom (arsenikom) pomješana.

Nagradjivanje bikovah po podružnici Sveto-Ivanskoj.

Dne 21. travnja t. g. bilo je u gosp. podružnici Sveto-Ivanskoj nagradjivanje bikovah u mjestu Sv. Ivanu, po zaključenju ovogodišnje sjednice svoje od 4. ožujka. — Napomenuti dan dovedeno je za natečaj 5 bikovah. Prvu nagradu od 15 fr. sr. dobio je Grgur Antolković, seljak iz Hrastja; drugu od 10 fr. sr. dobio je Marko Lunjek, seljak iz Bisaga. Mnogobrojni članovi podružnice tù pritomni, izjavili su podpuno svoje zadovoljstvo sa ovim natiečajem za ovaj prviput; jer ako čovjek pomisli, kako je bikove težko voditi na udaljenija mjesta, zatim predsude i kriva mnienja, koja se u puku prema svakom novom poduzeću porode, to je doista za ovaj put dosta na natiečaj stavljeno. Podružnica ovdašnja svakako goji ljepu nadu, da će se u buduće trud njezin i požrtvovanje podpunim uspiehom oviencati, tim većma, što je stao puk uvidjati, da natiecatelj ako nagradu steče, ipak ostaje vlastnikom svoga bika; jer mnogi samo zato nije doveo svog bika kao da bi ga tobož tad bezplatno obćinstvu morao ustupiti, il veći porez platjati. Na godinu će se sigurno broj natiecateljah podvostručiti, te tako se sladkom pitamo nadom, da će okolica naša sve to bolje čilije a i liepše bagre bikove odhranjivati, čim će se doista ne malo koristi doprinieti cielom pučanstvu, koje s loših bikovah sada veliku oskudicu podnosi. A što da se tek rekne o valjanih? Tim nema dvojmbe, da će u naših krajevih, koji su u ostalom podosta bogati liepim livadama, marvogojstvo uspievati i poboljšati se, što je obća i iskrena želja naša.

U Sv. Ivanu 21. travnja 1856.

Dragutin Strašimir,
perovodja.

Što se je postiglo dne 7. studenoga minute god. Horskyevimi plužnimi strojevi i makinami.

Opisao V. Peško, tajnik grofa Auerśperga.

U priobćivanjih od t. g., što no ih izdaje c. k. gospodarstveno družtvo za Kranjsku, opisuje od lanjske godine dobro nam poznati gospodin V. Peške, tajnik grofa Auerśperga, način, kako se je pokušalo obradjivati 7. studenog m. g. zemljište „Poljana" zvano, i to Horskyevimi plužnimi strojevi i makinami. *)

Najprije bude preorano H o r s k y e v i m p l u-

*) Ova tumačenja sastavi iz vlastitog izkustva sam g. tajnik Peške; biljeřke pako pridodao je osriednji odbor gospodarstvenog družtva za Kranjsku.

gom (ruchadlom) ono polje, koje je bilo odredjeno za pokus, te u koje se nije već diralo od proljeća. Otaj plug bio je tako ustrojen, da je mogo zemljište rezati u dva tako zvana podoraonična reda, ili da bolje rečemo: čovjek je mogo otim plugom izorati na jedanput dvie brazde (*Ackerkrume*), i to tako, da se je gornja pognojena od prilike do četiri palca duboko sasvim smrvila i prevrgla, a dolnja do 8 palacah duboko po volji podorala; nu pored svega toga nisu se ni malo pomješale ote dvie brazdice. Tim smo pako postigli, da se je gnoj bliže pomako koriennju bilinskomu i zraku, a ravno tako nije time promašena ni ona svrha, da se bilje turi što više u zemlju. Pače je time učinjeno, da je voda lagglje probijala u dno zemlje, kamo je ona doniela mnogo gnoja iz najgornje pognojene steralji.

Upotrebiv samo polovinu onog gnoja, što ga obično mi u ovakovoj prilici potrošimo, hoćemo ufano veću korist postići, nego li smo dosele postigli sa cielinom otog gnoja. Izvan toga pako dokučili smo otim oranjem: da se nesamo prevrne zemljište već i razvalja te smrvi. Nadalje je ovo jedini nam poznati plug, kojim možemo izorati tako duboke brazde kako nam drago, nepomješav time onu mrtvu i neplodnu zemlju, što no se nalazi u većoj dubljini. *)

Potom smo pokušali Horskyevu usjevnu branu (*Saatharke*), koja u jedan par i razruje i krši. Ovaj ustroj služi zato, da posijano sjeme zavalja u zemlju što više, a on to jako uspješno i liepo ovrši, budi u kojoj godj dubljini od 1 do 4 palca. Pored toga, reć bi, preora i razvalja ota brana zemljište, te uništi svaki drač na polju, koje je bilo izorano prije 3 do 4 tjedna. Čini se dakle, da se otim brananjem gotovo iznova i sasvim preore zemljište, samo što se ono ipak tako duboko nepreore, kao što plugom.

Ako bi pako htjeli urediti polje već poorano i otvrdilo n. p. u proljeće takovo polje, koje je u jeseni već preorano, onda treba dodati brani podoraoničke redove (*Unterackerungsscharen*), koji su jedini kadri razvaliti zemljište do 6 palacah duboko.

Ako otu branu samo jedan konj vuče, to ćemo urediti na dan dva jutra, sa dva konja dakle četiri jutra. Velika je dakle razlika izmedju predorom (*Vorackerung*) i izmedju tim brananjem; ovim bo se dvaputa toliko ovrši na dan, nego onim.

Glavni probitci ote brane jesu: da ona jednako i razmjerno zadrlja sjeme u zemljište, da ona sačuva i prišteđi mnogo sjemena, i da uništi sve ono bilje, što poraste izza potonjeg preora. *)

(*Konac slièdi.*)

*) Uzprkos nepovoljnomu veoma vlažnomu vremenu, koje je namočilo baš previše zemljište naše, najvećom točnostju gornji lemeš (*Pflugschar*) 4 palca, a podoranički lemeš (*Unterackerungschar*) 6 palacah duboko, dakle svega skupa 10 palacah dosta slabom predpregom; a zaista nije se ništa opaziti moglo, što bi tomu priečilo, nemoremo dakle na ino, nego da, obzirajuć se na gore pomenutu izvrstnu korist, baš živahno i svojski preporučimo otaj plug. — Mi ovdje samo to primećujemo, da bi od sve duše želili, da se Horskyev plug u Hrvatskoj što više razprostrani, jer je u nas više ravninah i takove zemlje, gdje neima kamenja, a sva je prilika, da se Horskyev plug samo u ravninah uspješno upotrebiti može.

*) Opazilo se je, pokusajuć ovu spravu, da je ona vrlo shodna osobito zato, što se lako rukovodi i što ravno i mirno napred po polju ide, premda nije se tom prilikom namješćalo nikakovo sjeme, to se je ipak opaziti moglo, da bi ona razmjerno razvaljala sjeme u zemljište pored svega toga, da je ono bilo baš neshodno za takav pokušaj.

Srbski Ratar.

Slab i nemoćan do zla Boga na duhu i bez postojanosti u kakvom poduzeću je narod Slavjanski na jugu: sav taj junački narod nije, kao što se čini, kadar cieniti i uzdržati jedne jedine gospodarske novine, a kamo li šta više. Za cielo, da nije u nas Hrvatah gospodarskoga družtva, to nebi imali ni gosp. novinah, a jamačno nebi ih ni naša braća Slovenci već odavna imali, da „Novice“ nezastupaju takodjer zabavnu i poučnu struku, te da one nisu zajedno njihov jedini politički organ.

Nevoljno nehajstvo našeg naroda za sve ono, što bi mu svakako moralo biti najdraže i najsvetije, predočuje nam žalibože žalostna sudbina Ratarova, koino pomolivši se prije 9 mjesecih, moradè onomad prestati izlaziti radi veoma malene podpore. Niti mu je htjeo priskočiti u pomoć koj od srbskih mecenatah, nit je mario za njegovo jadikovanje te izjavljenje, da neće više izlaziti ako mu nebude do skora priteko u pomoć srbski narod, koi je i po množtvu i po politiki a i gledè novčanih sredstvah najjači na jugu. Mili Bože! šta da rečemo sada? Nije li to baš nečuveno nehajstvo, gdje nije tako praktičan list mogo prolaziti u srbskomu narodu? — Ratar, kog su tako liepo uzeli pomagati gotovo najizvrstniji pisci srbskog naroda sa plodovi svoga uma, koi je bio ufano i glede jezika i glede sadržaja jedan od valjaniih srbskih časopisah, najbolje je dolikovao cielome slavenskomu jugu: jezik mu je bio liep, čist, pravilan i — što najviše valja — upravo narodan i razumljiv nam Hrvatom ili Srbljem, koji se služimo latinskom abecedom, a gledè sadržaja mogli bi ga doduše usporediti sa najizvrstnijim časopisom ote struke u inih zemljah.

Nemožemo se dakle zadosta čudom načuditi, da takav vrstni list nije mogo naći ni 400 predplatnikah u cielom srbskom narodu: u Vojvodini, Sriemu, Slavoniji, knježevstvu Srbskom i po ostalih pokrajinah jugoslavenskih. I Ratar nam evo sa žalošću posvjedočava, kako se malo haje kod nas za napredak.

Prigrlite ove naše rieči, braćo Srbiji, te pritecite u pomoć vriednomu učredniku i izdavatelju Ratara, pokažite, da je u naših grudih još jedna plemenita iskra domoljubja, pa učinite svaki koliko možete, da vam nepropane Ratar; nemojte, da bude u nas, kao što je to žalibože dosele bivalo: više sbora nego stvora.

Različite kratke viesti.

— Nemožemo da mukom mimoidjemo znameniti niemački časopis, što počemši od nove godine izlazi u Lipskom pod naslovom: *Aus der Fremde.* Wochenschrift für Natur- und Menschenkunde der aussereuropäischen Welt." Urednik tog lista je g. *A. Diezman*, a izdavatelj poznati knjigar lipski *Ernst Keil.* Članci tog časopisa tako su izvèrstni i zanimivi, da nam se nemože na ino, no preporučit ga čitateljem, što ih u znanstvenom, napose pako naravo- i narodoslovnom smislu zanima sve ono što se izvan Europe nalazi i što tamo biva.

— *Nije sve zlato što sja* — stara je rieč naša, pa se najbolje obistinuje kod spisateljah, kojih imena slavna često svietom plove, te ih diči staro i mlado. Ne samo u Niemacah bilo je — a i dan danas jeste — spisateljah izvrstnih, kojim je dotužila težka muka i oskudica, u kojoj čame s nebarnosti naroda svoga, već takovih primjerah ima takodjer izobražena i ugladjena Francezka, gdje se u najnovijem svom djelu „*cours familier de la litérature*" proslavljeni francezki spisatelj i pjesnik *Lamartine* gorko tuži s toga, što mu je težki i neprijatni udes gotovo uzkratio sve, što drugim ljudem u podpunijoj mjeri u dio pade. U srcu čovjeka nješto zazebe kad čita proslavljenog tog spisatelja elegičke rieči, koje mu s težka jada, nalik gorkim suzam, briznu iz tužna srca. Vidi se dakle na novo, da ispod svakog vienca, makar kako sjajna, ima posakriteg trnja, štono bode i krvavo rani one, kojim se sviet često divi a često im opet zavidi težkom mukom stečenu slavu.

— Vrtljarska izložba, štono je nedavno u Beču bila, nadkrilila je obće očekivanje osobitom svojom razredbom, ponajviše pako izložbom raznolikog krasnog i blagomirisnog cvieća. Veća strana tog cvieća bila je iz postavah (Glashaus) hercega od Braunschweiga, zatim knezovah Meternicha i Lichtensteina, grofa Schönborna, baruna Pereire i gospode: Abel, Baumann, Beer, Hoibrenk, Mayer i Payoni. Znameniti su takodjer ostali proizvodi iz vrta grofovah Breuner, Fries, Keglević, itd. Opredjeljelene od strane družtva u tu svrhu nagrade, 49 na broju, sastojeće stranom iz zlatnih a stranom iz srebrnih kolajnah, stekoše gospoda: Abel, Mayer, Daxel, Adam, Syeb, Hoibrenk, Payoni, Baumann i o. d. — Znamenito bješe takodjer vidjeti tom prilikom izloženo raznovrstno orudje vrtljarsko i kojekakve sprave za cvieće.

— G. *Petar Abelić* osnovao i otvorio je novu knjigarnu u Zadru, te okružnim pismom pozivlje spisatelje, a medju njima i slavjanske, da s njime u savez stupe. Zaista bi dobro bilo, kad bi poduzetje g. Abelića odziva našlo i u nas, jer bi se tad barem izmedju nas i posestrime Dalmacije nadati mogli njekakovom književnom savezu, što ga dosele, žalibože, uz najbolju želju pojedinih književnikah nije bilo moguće postići.

— Njeki Englez proračunao je onomadne, koliko hrane stolni grad Englezke London svake godine potroši, pa navodi da bi se iz piva, što se tù na godinu popije, — ako bi se sudovi (barrels) njim napunili — 1000 stupovah, svaki stup po jednu englezku milju visok, podići mogli. Govedine treba Londonu na godinu toliko, da bi potrošena u tu svrhu rogata marva — 10 glavah uzporeda računajuć — sačinjala čitav sprovod od 272 englezkih miljah. Ovacah istim načinom poredanih bilo bi na 121 engl. milj. duljine. Peradi (Geflügel) bilo bi toliko, da bi njom, kad bi razkrilila krila, nebo krug na čitavu kvadratnu milju od 51 engl. ralih zastrt bio. Zecevah i kunacah (Kaninchen) potroši se u Londonu toliko na godinu, da bi, poredajuć ih u vrste od 2000 glavah, sačinjali čitav švadrun 1 milju dugačak. Iz hlebovah kruha što se tamo pojede, mogla bi se usljed toga proračuna sagraditi ogromna piramida četverougljasta, koja bi triput višja bila negoli što je toranj crkve sv. Pavla. — Nadalje potroši London svake godine 80 milionah engl. kvartah mlieka.

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Platiše za družtvo.

Gosp. Gustav Gaj, prin. za drugo polljetje god. 1853., i za cielu god. 1854. i 1855.
„ Dr. Pavao Muhić, prin, za god. 1855. i 1856.
„ M. Piškorec, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Dr. Stjepan Ilijašević, prin. za god. 1855. i 1856.
„ P. Domaćinović, prin. za god. 1854.
„ T. Ilakovac, prin. za god. 1856.
„ Ivan Kukuljević Sakcinski, u ime utemeljiteljstva nadalje 10 fr., što sa prie prinešenih 10 fr. čini 20/50.
„ Svetozar Kušević, u ime utemeljiteljstva nadalje 10 fr., što sa prie prinešenih 30 fr. čini 40/50.
„ Vatroslav Švec, upisnu i prin. za god. 1856.
Družtvo duhovne mladeži biskupijah Senjske i Modruške, prin. za god. 1853. do 1856.

I. Ev. Borovečki,
družtva tajnik i blagajnik.

Objavljenje književno.

Izišlo je ispod tiska dělo pod naslovom:

Frankopan

Drama u pet činah od **Mirka Bogevića**,

U Zagrebu, tiskom Dr. Ljud. Gaja.

Cěna mu je 50. kr. sr. te se može dobiti ili naručiti u knjigarnicah g. g. Županа, Hartmana i Pretnera u Zagrebu.

Opazka. Imena izložiteljah, što će grozdje i voće pošiljati na razpisanu izlogu, imadu biti u zapečatjenom listiću naznačena.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka.
Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 22. U Zagrebu dne 24. svibnja 1856. GODINA IV.

Razmatranja o stanju naših žiteljah u obziru gospodarskom.

Od Ljud. Vukotinovića.

Gdje su naše hridi gole, pećine strme i more sinje? Tko nepozna divni onaj sviet gorostasni, gdje se na Velebitu, Vratniku i Sniežnjaku studeni fataju oblaci, dočim na obali mora sunce žeže? gdje na ov kraj golemih planinah medju dolinami ni kukuruz ni trs neklica, dočim na južnoj strani maslina cvate, mandale rastu, lovor uspieva, te blagim nebom umiljatost Italie vlada! Kakva je to zemlja! Kakovi su ljudi ovdje; zoveći se Hrvatom, što i jesu, prava koljevka našeg naroda, različni su u svemu od naših ovostranih zemljakah.

Da si čovjek sve razlike ove i sve prelazne stvorove ove u jednu vrpu složi, kakovu bi dobio krasnu sliku; velika i prostrana carstva mnoga neimaju toli obilnu mnogobrojnost u svome okrugu, štono ih ima mila domovina naša! Dočim Primorac željno traži sjenu drveta gdjekog, da se sakrije pred gorućim žarom sunca, dočim velikim trudom sakuplja i nosi zemlju na legjih, da si š njom slog pospe u baščici, te dočim se zidom brani, da mu burom nerazleti, što je trudno si pridjelao, to Slavonaci nizozemski Hrvat počiva u hladu golemih hrastovah, šetje se po prostranih poljanah cieneći svaki najprostiji kamen kao veliku riedkost, biedan, često kruh kupujući — a bi se mogo uživati svega dobra, da bi si ga znao i hotio pribaviti.

Iz ovieh razlikostih, što u toplosti, što u životu žiteljah, što u površju zemlje, sliedi takodjer mnogovrstnost gospodarstva, koje tu vlada; kolika to nebi bila korist za naše vlasteline i ine posjednike zemaljske, kad bi se oni ponajprie trsili upoznati domovinu svoju? Trebalo bi znati, kako se u kom kraju živi, koji je glavni način gospodarstva, šta se proizvadja, kako i koliko? Koje su potreboće, šta fali u jednoj okolici, šta ima u drugoj? Kako da se medjusobno sveže, izravna i podpomogne jedan interes lokalni po drugome b itd. itd. Tim medjusobnim upoznanjem naučili bi poznati dobre i zle strane u gospodarstvu domovine naše.

Bez velikog napora i truda, bez ozbiljnih trsenjah i bez sistematičnog postupanja neće gospodarstvo naše procvasti.

Priznati mora svaki, da je položaj vlastelinstvah jako težak, jer rukuh za radnje poljne nema, a one koje jesu, preskupe su. Tko će n. p naći da ga kukuruz naplaća, kad on mora težaka platiti po 24 kr. do 30 kr, i jesti te piti; — a vagan kukuruza je sada po 2 fr. 40 kr. do 3 fr. Jeli će se vinograd izplatiti, jeli košnja gdje se po 1 fr. platja kosac — a to još tomu ide, da se višeputi ni za tù cienu nemože dobiti. Kod ovakovih obstojateljstvah naravski gospodar se podignuti nemože; valjalo bi dakle ciene obaliti; nu kako to? Zapoviedati se neda, dakle inim se načinom postignuti nebi moglo, nego čvrstom voljom i medjusobnim sporazumlenjem gospodarah; da se podružnice slože, dogovore i u stanovitoj — pojedinim radnjam i dotičnoj okolici primjernoj cieni — sjedine, to bi onda mogli vlastelini — naravski kao člani — drzovitije postupati i kad bi svigdje jedna se davala plaća onda bi nakon kratke protivnosti valjada i težak popustio; što sada neće činiti, jer ako mu neplatiš, što te traži, on ti reče odmah: „idem ja gosponu NN. on mi daje više.“ Pa izbilja ima mnogo takovih susjedah, koji još uzprkos drugomu odmamljivaju težake na svoje djelo obećajući im po koj krajcar više.

Izmedju ostalih liekah, kojih našim gospodarom treba, bio bi jedan od prvih, da se pobrine vlastelinstva, da se proizvodom hrvatskim i slavonskim kredit i ime u svietu pribavi. Da se n. p. vino naše bude poznalo, da dobi ime, pak da se nebude prodavalo pod tudjimi nazivi — da se svila naša po vriednosti cieni itd. drugi proizvodi, za koje bi se valjaló pobriunti. I to je opet jedna stvar, koju pojedini ljudi lahko izvesti nemogu; tu se istom tako valja složiti, ko što u svakom poslu drugom.

Žao nam je vazda slušati jade naših zemljakah, a nevidimo, da bi se gdje poduzimalo

štogodj i počelo za poboljšanje ovih manah. Laboribus dii omnia vendunt. Kad se mnogo radi, marljivo radi, i neprekinuto radi, to se onda sigurno uspjeh pozna. — Tà nije raja ni u drugih pokrajinah; nigdje nepada blago iz nebesah; svigdje se radi u znoju sa žuljem na rukuh.

Prihvatimo se dakle i mi, pak ako hoćemo podignuti naše gospodarsko stanje, tu treba da se sjedinimo u družtvu gospodarskom jer ono obstoji zato, da zastupa interes gospodarski naše domovine.

Gnojennje voćkah.

Predmet ovaj, premda za plodovitost voćkah veoma znamenit, nije bio dosad dosti uvažen. Na kratkom priobčit ću sve, što me je izkustvo sobstveno naučilo, i što sam od drugih gospodarah vještih čuo.

Razdielit ću predmet na tri pitanja:

1. Koje vrsti voćja mogu se gnojiti.
2. Kada se gnoji najpriličnije.
3. Kakav gnoj je najzdraviji, i kako se š njim postupa.

1. Koje vrsti voćja mogu se gnojiti?

Težko da će se kakova iznimka staviti moći, ako ne možebiti kod trešanjah, koje netreba gnojiti, jer im gnojenje škoditi može najvećma zato, što smolotek pomnožava.

Ja sam navadan moje trešnje svako ljeto okopati i svako tretje il četvrto ljeto nješto smjesnom zemljom ih pognojiti.

Za sljive dobro je svakako, da se svake godine gnoje; osobito dobro je kod različitih vrstih oplemenitjenih.

Koštičnomu voćju (Kernobst) od velike koristi je gnojenje to sam izkusio, i mislim, da rodovitost mojih voćkah samo odtuda dolazi. Nemanje valja gnojenje za jagodno voćje, ko što su: jagode, bodeće grozdićje, ribisi (grozdičje), maline (himbeer) sigurno, koj želi, da mu rastlinje ovovrstno rodi, on mora gnojiti.

2. Kada se gnoji najpriličnije?

Kako me je izkustvo moje učilo, to je najpriličnije gnojiti u proljetju prie, nego se počimlje narav oživljati; od gnojnih tvarovah malo šta izlapi, a kad toplije vrieme dojde onda se gnoj laglje i podpunije upije po korenju.

Može se medjutime, ako bi to okolnosti gospodarstvenih radnjah zahtjevale, i u jeseni gnojiti; mora se zemlja okolo drieva nakopati dobro i gnoj zagrnuti, da neizlapi i da ga kiša neizpere.

Osim gnojenja proljetnog upotrebljivam još jedno gnojenje koncem srpnja il početkom kolovoza; gnojenje ovo osobito dobro pronajdoh u taj čas, kad drieva sàd nose; voćka noseći sàd î rastući u sàdovito drievo treba, da imade mnogo hrane; ako se dakle gnoji, to će naravski postupak svoj rastinski podpunije svršiti. — Neću medjutime tvrditi, da bi se neobhodno moralo tako činiti, jer voćke obilno rode makar se i jedanput samo nu dobro pognojile.

3. Kokav gnoj je najbolji i kako se š njim postupa?

Uzimlje se valjano svaki mineralni, animalni i vegetabilni gnoj; gnojničina zaslužuje prednost, a nad svim gnoj iz zahodah.

Kod gnojenja ima se na to paziti, da gnoj odmah na korenje nedojde, jer će to sigurno drievlju više škoditi nego hasnit. Najbolje čovjek postupa, kad okò drieva po razmjerju krune njegove izkopa kolobar tako duboko, da koren na dva tri prsta zemljom pokrit ostane, tada se nasîplje gnoj il nalije gnojničina, te se zemljom pokrije; blizu stabla nevalja nipošto gnojiti, jer znamo da je korenje dalje od stabla razgranjeno. Najbolji je gnoj u mokrom i kašnatom stanju; a suvi nije nipošto dobar.

(Wochbltt. der Land-, Forst- u. Hauswirthschaft).

Dužnost službe.

Članci od Andre Stazića, učitelja u Zadru.

Tko ide u drugoga služiti, valja svoje volje da se odreče, t. j. da reče sám sebi: ja nezapovjedam sám sobom, nego volja gospodareva zapovjeda samnom. Ja sam kućno čeljade moga gospodara, imam njemu biti podložan u svakoj poštenoj stvari, koliko i njegova djeca. Nu služba ako i gubi svoju volju, negubi svoju slobod, jerbo ona kad dospie pogodba, ako nije zadovoljna svojim gospodarom, može oznaniti poniznim načinom, da želi dignuti se i otići služiti drugoga gospodara.

Jedan službenik kako obeća gospodaru, da će u njega stat, on postaje kućanin; njega dočekaju svi od kuće dobrovoljno i uzdaju se da će on biti vriedan i valjali; njemu se odredjuje radnja, koja pristojî se njemu; predaju se n. p. volovi, konji, marva druga, djeca itd. dade mu se jasprah (novacah) da ih komu ponese, il da kupi štogod u kuću. Gospodar vodi ga na put sobom, i tako povjerava svoj život njemu u ruke itd. Dakle i svoj život spušta na vjeru gospodar slugi svojemu, što može učiniti više da pokaže, da ga drži za poštena, dobra i vierna slugu? Zaista ništa. — Tvoj te gospodar dakle služinče ljubi, i vieruje ti. Ali tko ljubi, dostojan je ljubavi, a tko vieruje nevalja ga izdati; dakle gospodar dostojan je viernosti svojih slugah.

Biti vieran svomu gospodaru jest dužnost službe, a jest i korist njezina, jerbo viernost uz-

diže iz potieštenosti službu na stepen čoviečtva, časti i plemenitosti, i ovo njoj osladjiva danke i čini zaboravljati nizkost rodjenja i neodgojenstvo. Služba koja ima i malo poštenja i pameti procienjujuć vriednost ove koristi, imala bi ju čuvati kao oči u glavi, jerbo po njoj diči sama sebe, uzlazi na veću platju, zadovoljuje onom tko joj zapovieda: prima blagoslove od svih dobrih kako i od svojih gospodarah, i pribavlja sebi poštovanje svieh ljudih.

Da viernost postojano ostane u ovakoj zamiernjoj sjajnosti, potrebito je da sluga bude poslušan svomu gospodaru, jerbo sluga samo vieran jest sunce sjajno, a sluga poslušan jest kao toplo sunce, oli toplo-budna sjajnost koja zemlji bogatstvo pribavlja. Viernost i posluh imadu biti nerazlučivi drugovi u sviem onim koji su se podali na služenje oli na dvorenje. Posluh može se priličiti mužu a viernost njegovoj ženi. Muž nosi plode svojih zemaljah i dobitke svoje obrtnosti, a žena čuva ih i uzdrži. Po ovomu što je rečeno svak može lako zaglaviti da viernost bez posluha nije dosta za vriedna i valjala slugu.

Posluh koliko je koristan i ugodan gospodarim, toliko je koristan i plodonosan službi. Služba duševna spominjat će se da kad je došla služiti, većinom bila je na pol gola, odrapana i traljava, malo oli ništa znala je kako se služi. Dobrodušni gospodari više putah i neimajući potrebu od službe, samo radi milosrdja i čovjekoljubja primaju ih na konak dok ih namire na dobru kuću. A kad ih uzmu za se, koliko se hoće dok ih natieraju da se čiste i očiste! Služba dobre duše neće zatajiti da kad je došla prvi put služiti nije znala ni kuću pomesti, ni kupusa svariti, a kamo li pirinča oli česa drugoga Malo po malo gledajući stopanjicu i primajući sviete nježine i zapoviedi nje izvrršujući službenice, koje nisu tupoglave, nauče u kratko vrieme kao i domačica. A zašto nauče? Zašto su pomnjile i izvršivali potanko zapoviedi svojih gospodaricah. Pitam ja sada, jeli posluh koristan bio službenicam. Tko će to zaniekati? Pitam ja još jednu stvar, jeli pristojno i pošteno, da kad su naučile sve od gospodarice, da za jednu malu rieč ostavi oli da pobigne od svoje gospodarice? Ja držim doisto da nije. Kad gospodarica kara službenicu da stoji puno za kojim poslom, na kupovanju, na vodi, na peći oli na razgovorim s momčadiom, more li se zvati da je zločesta, da je grižljiva, da je neustrpljiva? I ovako da nedjeluje ja cienim da bi bila uedušna i nedostojna imena prave i vriedne domačice. Bi li ovo bio dobar uzrok da traži službenica drugu kuću? Bi, ako bi ona tražila drugu kuću za steći svoju slobod, i činiti što joj drago. Pak šta se dogadja ovakiemi službenicami? Da idju priko vrata i da gube sreću. Ako li prime ustrpljeno ukore i karanja za njezino dobro što joj daje domačica, što može čekati? Pohvalu, bolju platju, naći na svoje vrieme vierna valjala i poštena druga. Blaženi posluhu! kad tako vodiš na blagostanje i na sreću.

Ako viernost i posluh plemene toliko službu i nabavljaju joj nauk i dobrostanje, zašto dakle služba nenahodi se u časti i u srećnom stanju? Nepovolja i neposluh grabe joj rečeno blago, i navlače na nju mržnju, kudjenie, proklinjanje, gnjev i nenavidjenje.

(Produl. sliedit će.)

Što se je postiglo dne 7. studenoga minute god. Horskyevimi plužnimi strojevi i makinami.

Opisao V. Peške, tajnik grofa Auersperga.

Već minute godine opisao je pomenuti gosp. Peške, kako biva sietba kukuruza sa Horskyevimi spravami. (Vidi 11. br. naših gosp. novinah od lanjske god.)

Ota sietba najbolje se ovrši, kad se upotrebi ona jednostavna sprava, koja sastoji iz Horskyevog česljolikca pa koja se natakne na plužna kolesa. Ona je vrlo probitačna, nikada joj se nezačepi štoga, a uz to more ju čovjek uviek upotrebiti, kad samo namisli uraditi polje. Njezin cieli uztroj jest takav, da je baš probitačna ondje, gdje su polja loša, slabo izorana i okostana te kasno ugnojena; tu bo nedade se ništa opraviti velikom Horskyevom sijačom. Istina, sijača ta neprosiplje sjemena ni za toliko, što bi oko natrusili a uz sjeme liepo pomješća, što bogme nebiva kod ove novo izumljene usievne sprave, nu i tu može se nješto pomoći rediteljem (regulatorom), koi no nedade, da se zrno od zrna udalji za više, nego od prilike 1 palac.

Na toj sprava ima napried dvie boce, koje se sáme giblju na dvima kolesima pa bacaju zrna na daleko 4 do 6 palacah na 24 palca prostranom redu (slogu). Imade na toj spravi straga jošte oraoničkih redovah (Ackerungsscharen) koji podoravadu sad dublje sad plitče, kako nam je već drago spustit je il nespustit.

Ovaj nam je posao tako išao od ruke, kako smo želili, premda nije bilo zemljište baš prenajbolje; sjeme se pokrilo u jedan mah zemljom a ostalo nam je sve tako liepo i u redu izpalo, da je bila milina pogledat.

Čini se, da je najshodnije zavaliti zrna u zemlju 1 i pol do 2 palca; tim ona zadobe 2 i pol do 3 palca više mjesto, nego li što ga imadu izmedju redovah (slogovah) postale brazde. Prilika je dakle sva, da tako manje zrnja pogine, kad nastane kišovito vrieme, nego što to biva,

da stanemo po starom običaju polja obradjivati i sjeme sijati baš olično omaške. Sjeme se tim načinom takodje namjesti usried plodne zemlje, koja ga tako krije, da mora proniknuti liepo i gizdavo. Želili bi dakle iz svega srca da se ovaj način obradjivanja što više i što prije uvede. — G. Peške opisuje u ovom članku još više toga, kako se je tu radilo i šta se postiglo, al mi to izostavljamo, jer nam se čini, da nam netreba dotle što više o tom rieči širiti, dok nebudemo kadri sámi iz vlastitog praktičnog izkustva o tom koju rieč zametnuti. Onda ćemo, ako bude se ikako dalo, narisav sve te stroje, predočiti je živahnije. Tvrdo se ufamo, da ćemo ovo naše obećanje izpuniti moći do skoro, jer smo eto upravo sada dočuli iz pouzdanog izvora, da je presv. g. grof Aueršperg, neznamo pravo, dali uzajmio ili prodao gospoštini Kerestinskoj svoje Horskyeve sprave, da se i na našoj zemlji pokuša obradjivati njimi polje. Nemoremo na ino, nego da ovom prilikom izrazimo našu želju, da bi veoma koristno bilo i nam stvar olakšati, kad bi nas koi od tamošnje gospode uzeo izvješćivati, što i kako se bude kod tih pokusah postupalo i što se našlo i opazilo? Ovu našu rieč upravljamo osobito na gospodu svećenike u okolici Kerestinskoj, koji su i onako tomu poslu najviše dorasli. Time neka bude dosta rečeno o toj stvari, nu nemoremo ovdje nipošto mukom mimoići vriednog gospodina tajnika Peške-a, koi hvale dostojno u svakoj prilici za naše družtvo se stara i na njega pozornost svoju obraća izvieščivajuć i priobćivajuć mu nove pojave u struki gospodarskoj.

Različite kratke viesti.

— Družtvo za razprostranjivanje pučkih spisah držat će 20. t. m. u Beču u 5 satih svoju devetu redovitu skupštinu, gdje će se pročitati izviestje računah, zatim će se izbirati novi odbor, a najposlie čitat će se predlog o znamenitosti pučko-gospodarstvenog podučavanja, kao najboljeg sriedstva za prosto-narodno izobraženje.

— Na izložbu marvinsku u Pariz poslat će se iz Ugarske i Erdelja 30 po izbor jaracah, 44 ovacah, 4 krmka, 8 krmačah, 2 praščića, 3 bika, 4 vola i 5 kravah. Ukupno dakle upravo 100 glavah. Ugerska dakle i Erdelj poslat će uprav polovicu marve, što je iz Austrije opredieljeno za rečenu izložbu.

— Bivši do sada u Petrogradu kurator poučnog odsjeka i predsjednik vrhovnog komité-a cenzure, imenom Puškin — inače rodjak pokojnog glasovitog ruskog pjesnika Puškina — morao je po naročitoj zapoviedi cara Aleksandra odreći se svoga gorenavedenoga zvanja. Svi se u tom slažu, da je isti Puškin jedan izmedju najizobraženiih Rusah, komu su potanko poznate sve skoro literature izobraženih narodah, ali se o njemu i to kaže, da je pretjerano i reć bi fanatično mrzio na sve što je tudje a ne rusko, pa to je — kako novine pišu — povod dalo da se je morao krenuti sa svoga mjesta.

Gospodarsko družtvo u Galicii.

C. kr. gospodarsko družtvo u Galicii utemeljeno je god. 1845. Iz početka odmah pobrinuli su se stališi, te su 18 članovah izabrali, koji su se konstituirali, krepko djelovali i pozornost svoju na to obratjali, kim načinom bi se gospodarstvo i obrtnost u Galicii podignuti mogla. Potreboća pribavit si pokušalište, i uvesti gospodarsku učionu biaše obće poznata; u tù svrhu bilo je godine 1847 jurve 36,000 fr. sr. podpisano. Napredak družtva prekinut biaše po god. 1848 i 1849, nu 1850 opet na novo poprimljen i ministeriu predložen, te je izbilja Njeg. Veličanstvo vazda blagonaklonjeno za podporu sličnih zavodah koristnih dozvolilo, da se družtvu gospodarskomu najedanput svota od 3000 fr. poslie pako kroz deset godinah sve po 2500 fr. izplatja; i to da se ima za učionu upotrebiti; godine 1853. kupilo je družtvo jedno blizu Lvova 3 frtalja ure ležeće imanje Dublanj zvano za 40,000 fr. te tako sada živahno rádi, napreduje i uživa se sveobće podpore i učastja.

Da bi kod nas bilo dobre volje, prave volje, i krepke volje, pak da svaki vlastelin dade poklon od 5 ili 10 fr. gospodarskom družtvu, odmah bi bilo pomoženo družtvu, ono bi se podiglo, i moglo gospodarstvo svoje, što tjera na pokušalištu, (velikim trudom i naporom) urediti, i kao spašeno procvasti na liepšu budućnost.

Dopisivanje uredništva.

Mnogočast. g. žup. S. B. u Lipovčanih: Gospoja J. P. naša čestita domorodka, koja onomad rieč povede o Topinamburu (Helianthus tuberosus) obitava u Biškupcih kod Varaždina.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 23. U Zagrebu dne 31. svibnja 1856. GODINA IV.

Još nešto o patriarkalnom životu.

Od Ljud. Vukotinovića.

O pitanju ovome mnogo biaše kod nas jurve govoreno i pisano, u čemu baš leži najveći dokaz tomu, da je pitanje važno. Moje mnienje o predmetu to je: *da napredujuća našeg vieka izobraženost sama već po sebi rasstavljajući živalj je za patriarkalni život, te da će se isti, pisali mi što nam drago, ako zakonodavstvo nepomogne za desetak po prilici godinah sasvime raspasti.*

Neću odgovarati nikomu na to: jeli je tà izobraženost spasonosna ili ne? — jeli nebi možebiti bolje bilo da nadrimudrost čim manje svietom zavlada, i da li nebi bolje bilo, da u prostoj kolibi, prostiji način života obstoji? —

Nego toliko mogu reći, da našemu narodu i njegovomu značaju prirodjen je život patriarkalni, i kad bi se ovaj način življenja ukinuo, da će onda naš puk stupiti za njekoliko liestvah niže u valjanosti svojoj i to obzirom na sva odnošenja. Bit će gorji gledè ćudorednosti, bit će siromašniji u imetku, a zemlja će dobiti proletaracah, skitalicah, pustajah i lienjakah podobar broj.

Razdieljeni, posebni život priliči izobraženim ljudem, ljudem koji su vješti u životu poslenom, koji su od otacah svojih upili blažji duh umjerenosti i skrbljivosti, a ne našemu puku, koj neima izobraženosti nikakove, ni znanosti ine, izvan gdjekojeg djela poljnog, pa k tomu prirodjenu bezbrižnost i lahkoumnost.

Misle mnogi kod nas, da će po ukinutju patriarkalnog života biti više težakah, više rukuh za gospodarstvo i obrtnost; nu to misle samo oni, koji nepoznaju naše ljudstvo; koj je lien i nevaljan u družtvu, on će ostati lien i onda kad bude sám; zato će naš seljak gladovati kao niema životinja, pak će ostati razderan, skitat će se, i spavat će pod lipom volješi stradati, nege da bude radio, kada njemu nije pravoga hotenja za radnju. Neimajući ništa, bez kuće, bez zemaljah, bez obitelji, tako rekući bez imena, neće mu biti ni malo interesa, da radi i posluje. — U patriarkalnom životu ima svaka kuća — reko bi — svoje mal da ne historičko ime, te se ono ime čuva, i svaki član se diči, kada zna da mu kuća od davna jurve na glasu stoji, i ako koje družinče od kuće posrne i na zlo udari, to se u većjoj strani ipak uzdrži čest i blago kuće.

Željiti bi bilo, da se zakon stvori u onakovom duhu, da se ondje život patriarkalni, gdje obstji, u zaštitu uzme; jer mnogim izkustvom podučen mogu tvrditi, da će po razpadnutju patriarkalnog života u našoj domovini siromaštvo porasti i narod naš će izgubiti, osim originalnosti u svojih običajih, svu jakost svoju, i vriednost moralnu.

Dostojno je i posve nuždno pako, da se visoka vlada obazrieti izvoli na razuzdani stališ seljakah; sada se prkositom opakostju sirove mladeži seoske zatira sve ono, što su starci za red, za blago i za uzdržanje koje kuće načinili, te tako kidajući granu za granom od jakih dubovah zemlje naše propasti će seljačtvo kroz sebičnost osebunjčarah i kroz neposlušnost razuzdanih bećarah.

Ako bi već i zadaća bila našega vieka sva ustanovlenja, sve običaje i sav život preinačiti, novim ga napuniti duhom, i vieku ovomu značaj izobraženja natisnuti, a to treba da se skrb uzme zato, da se predmeti tomu preobraženju podpadajući na to priprave. Okolnosti su tomu shodne; poslušnost i pripravnost od sviuh stranah nedvojnbena je. Našemu prostomu narodu treba nauka, odhranjenja, i oštroga rukovodjenja, tek onda će biti kadar — i to ne prije nego za pó vieka — pojmiti načela po nješto višjeg života; za sada pako čim se većma sám sebi i svom ravnanju propuštja tim dublje pada.

Uslied toga scjenim, da članak o životu patriarkalnom od F. Ž. zaslužuje podpuno uvaženje, i pozornost sveobću.

Pogled na stanje zemljodjelstva i domaćeg gospodarstva u Slavonii i Sriemu.

Od Mijata Stojanovića, člana družtva gospodarskog za Hrvatsku i Slavoniu.

Ako pozorno pogledamo na njive i livade, na vrtle, sade i voćnjake, u obće na zemljodjelstvo, na obradjivanje zemljišta i sa istim uzko skopčano odhranjivanje marve u ovih stranah naše domovine, ili na domaće gospodarstvo, na upotrebljavanje poljskih proizvodah, marve, živadi itd., ili na obrtnost i trgovinu našu domaću; svagdje nalazimo mnoge mane i nedostatke, koje bi valjalo ukloniti s puta, ako smo rada, da nam u domovini našoj zemljodjelstvo i domaće gospodarstvo podje stazom onog napredka, koji se u naših stranah kod ovako blagoslovljene i plodne zemlje pravedno zahtjevati može.

Mnogo leži plodna i dobra zemljišta pod trnjem, šikarjem i korovom, leži pusto neobdjelano, i kad se zapita, da li je neplodna zemlja, zašto li se neore i nesije, ili barem voćem zasadi? — čuje se odgovor, da imade dosta puste zemlje, pak tko bi se mučio krčenjem i obradjivanjem parložine. To je velika mana, pače veliko zlo za nas i našu domovinu, što naši prostaci, ratari, neznadu dovoljno cieniti svoje zemljiste i što umni i vješti nisu njim se kako bi mogli koristiti, kad bi ga bolje obdjelavali. Tko više sije, više i žanje, a od odviška nikad nikog nije zaboljela glava, nego od nedostižka, nedostatka, Vremena su nastala skupa i težka, svi su poljski proizvodi poskupili, poskupila i marva i pitje i živad i smok, te se svašto po skupe novce dade prodati, nije li dakle vriedno, da se svaki zemljodjelac ozbiljno postara, da štogod ikad može više dobiva poljskih proizvodah, da što bolju marvu i živad odhranjuje, ako sam sebi dobro želi, a i s druge strane, ako promisli, da nastavše skupe godine i njegove troškove kućne znatno umnožaju, i odjetja, i pokućstvo i orudje njegovo sve skuplje postaje, dakle svakako mu neostaje drugo, nego mora se starati za sredstva, po kojih će moći umnožati svoje dohodke i tako održati razmjerje izmedju ovih i izmedju troškovah.

Tuže se mnogi naši težaci, da im njive nerode onakovim i onolikim plodom, kao što su njekada rodile. Istina jest, da dobar poljski plod mnogo zavisi od pogode ili nepogode vremena, i da često nastanu neplodne godine, u kojima izdadu njive i vinogradi, livade i voćnjaci; ali i to je živa istina, da njiva dobro neobradjena, ili oslabljena, a gjubretom (gnojom) neokrepljena, da vinograd zapušten ili zločešto i štokako obradjen niti na najplodnijoj godini nemože doneti pravog roda i dobra ploda. Težak mora svoje zemljište poznavati, i oko njega kao i oko svoje marve brižljivo nastojati, da mu ni zemlja ni marva neslabi, nego, da sve napreduje. Nije dosta samo orati, kopati i sijati, nego ako smo rada obilan i dobar plod žeti, a mi moramo znati kad i kako valja orati, kad, kako i kojim sjemenom i kojom vrsti žita treba dobro priugotovljenu njivu sijati, pak kad je od nas dobar i valjan rad, od Boga će biti i dobar plod. Iz iskustva naučio se težak da pšenica, raž i drugi zimski usjevi na gjubrevitom trećaku dobro rastu, a kukuruz na krčevini i novini, i da valja mienjati usiev, nesijati zasebice jednu vrst po istoj njivi, i da brez gjubrenja (gnojenja) neima dobra i obilna ploda: dakle nek se po tom stečenom izkustvu ravna, i nek osim žita i za druge vrsti hrane bolje se stara, za krumpir i drugo povrtalje, i za voće svake vrsti, pak će vidit, kako će krasno napredovati.

Osobito zanemaruje naš puk voćnjake, i neima skoro nijedne proste kuće, u kojoj bi uz dobro obradjen vrt nalazio se i razsadnjak mladih oplemenjenih voćakah, a naša je zemlja tako prijatna za voćke i podnebje naše srećno u tom obziru kako ma koje u našoj strani svieta. Rode kod nas: jabuke, kruške, šljive, orasi, kesteni, bademi i drugo voće razne vrsti; groždje, trešnje, višnje, kajsie, breske itd. i svaka bi kuća ljeti i zimi mogla imati voća te bi s ovim mogla dosta hleba prištediti. Svaka bi prosta kuća mogla imati raznog povrtalja: kupusa, kelja, rotve, repe razne vrsti, krumpira itd. Nu pogledavši na vrtlove po selih okolo kućah vidimo, da u njima mjesto koristnog i jestivog povrtalja raste korov i travurina: ripanj, koštanj, tatula, češljuga, bodlja, po koj vriež bundevah, po koja glavica luka, po koj vriež bundevicah, što ih zovu leginjice ili vriež tikavah, po njekoliko rovićah krumpira, koje, dok još i nesazriju marva pogazi i porova, ili nestašna djeca izkopaju, i kad nastane zima, onda u mnogoj kući neima ni voća ni povrtalja, kadšto ni smoka nikakva, nego samo kruha (hleba) pa kruha, i tako se za čudo mnogo kruha potroši, da često ciela ljetošnja žetva neizmogne, a to jedino zato, što u kući neima povrtalja i voća, i što neima pravog reda, o čemu ćemo već poslje govoriti.

Livade mnogi naši ljudi još više zanemaruju nego njive i vrtlove, a uz to nesiju nikakvu bilinu za marvinsku hranu, premda drže gdjekoji po mnogo marve: govedah, ovacah, konjah i kozah. Ovo je velik nedostatak, poradi koga mnogo gospodarstvo nemilice propada.

Marva naših težakah ponajviše je slaba i kukavne bagre (pasmine, Rasse), a to dolazi odtale, što oni drže više marve, nego su kadri va-

ljano izdržavati i hraniti, i što nenastoje nabavit si bolju vrst marve. Konji i volovi slavonskih težakah većom su stranom mali i često jako loši i slabi, i zato vidimo u Slavonii obično po četiri konja da pregnu za najmanji teret, gdje bi i dva velika, jaka i pouzdana konja dovoljni bili, i vidimo po šest i po osam slabih volovah kadšto jedva vuku plug, koj bi ako ne dva, za cielo četiri snažna vola u laku ruku mogli vući. Čuo sam često reći naše prostake: „Veliki konji i veliki volovi nisu za nas, jerbo takvi trebaju više hrane.“ Moji dragi težaci! — um za gorom, a zlo za vratom! Jesi li, dobar čovječe, koji tako govoriš, već kadgod pokušao sa velikih konjih i volovih, te izkusio, da dva velika konja više trebaju hrane, nego četiri ili šest malih bušastih konjicah, od kojih svaki ima daleko veći burag, nego mu je cielo ostalo tielo; ili si već imao četiri jaka, velika vola, kao što ih vidit možemo po Banatu i gdješto i po Sriemu, pak si osvedočen, da oni trebaju više hrane, nego tvojih osam bušakah? Nevjeruj da je tako, nego pokušaj sreću, pak ćeš uviditi šta je napredniе. Drži manje marve, a drži ju dobro, pak ćeš imati od nje daleko više hasne, nego od kojekakvih kljusinah i džolah. Osobito čuvaj se držati više marve, nego si kadar čestito hraniti, a znaj i to, da, ako livade svoje nedržiš u dobrom stanju, da po njima neraste trnje i šikarje, da neostaju po njima nerazgrnute krtičine i neogrecana mahovina, i ako nesiješ djeteljinu, graoricu i druge vrsti trave za marvinsku hranu, nećeš se, vjeruj, koristiti svojom marvom; i ne samo to, nego pri zločestom stanju svoje marve nećeš kadar biti ni polje svoje dovoljno gjubriti, niti ćeš ga moći dobro obdjelavati, pak ćeš tako u svemu nazadovati i zlo i težko životariti, patit se i uviek kuburiti i zlo patiti.

Dužnost službe.

Članci od Andre Stazića, učitelja u Zadru.

O čovječe, mišlju tvojom ti si nješto veliko, da neima na bielom svietu ništa većeg od tebe. Ti, o čovječe, tvojom mišlju jesi i nješto maleno, da ništa na bielom svietu nebiva manjeg od tebe.

Je li ovo istina, nuder slušaj. Kad u svietlosti duh tvoj ti sjaje, ti si sunce mudrosti, dobrote i krieposti, ti jesi na zemlji mali Bog. A kad duh tvoj u mračnosti ti laska, ti si grom, munja koja sletiva paleći, ubijajući i sama sebe podleno ukopaje, ter zamlenjiva vedrinu svietlu s mračnom dubinom zemlje.

Kad zapoviedaš, letiš izpod neba, a kad služiš plazaš se po zemlji. Niesi stvoren s krilima kao tica po uzduhu da letiš, nego s nogom da ideš; a niesi zmija da se plazaš, nego stvorenje razborito, posadjeno u dvie noge s glavom ozgor da vidiš bolje što je okolo tebe i nad tobom.

Zapovied i služba jednim putem naporedno neka udare. Što jedna znade i zapovieda, druga valja da sluša, jedna od druge imade potrebu, nek se zamienito pomagaju; neće pasti zapovied, niti će služba oglibati se; jerbo tko pada, ubije se, a tko se oglibavi od gliba cienu gubi, i još koi krat osliepi. Lišene od moći naravske valja obe da poginu.

Zapoviedi i službe, ogledajte se u nebeska tielesa. Miesec sjaje, a zviezda nekrati sjati, pa dobro on i one. Liepo je vidieti noćnu vedrinu, miesec parstvuje, a zviezde kolo vodeć u svojoj svietlosti neotimlju sjajnost kralju miesecu. Neogledaj se zapoviedi u sunce, koje nedade zviezdam skazati svietlosti. Nije se dakle čuditi da zviezde noć žele i mieseca za gospodara. — Zapoviedi! budi blaga, bit ćeš i bogu draga.

Zapoviedi i službo, vi ste dvie sestre, jedna mudra i milostiva, a druga visna i ponizna; što prva čini druga neka gleda i čuva. Zapovied valja da naredjuje, a služba ima izvršivati. Neknemisli služba da je lako zapoviedati, a zapovied nek nedrži da je lako izvršivati. Ima dosta truda u jednoj i drugoj. Ovu istinu kad priznadu obadvie, pretrpit će jedna drugu, jerbo jedna drugu ako nebude uztrpljivala, nesklad je gotov, nemir se poradja, blagostanje na pogibili jest.

Zaludna je misal da jedna bez druge može živiti. Ako se zapovied odciepi od službe, nije više zapovied; ako li služba od zapoviedi nije više služba, ona će sebe u svojoj slobodi skončati i umrti. Dakle ako ćete učuvati sebe, potrebito je u skladi da živite. S vašom skladom možete postati čestiti, ako ne posve, barem koliko je moguće u dolini ovoj suzah.

Kad kiša natapa zemlju, a sunce grije i suši suvišnu mokrinu, stabla rastu a trave cvietaju; tako u porazumljenju kad budu ove sestre, umnožavat će se narod, cvietat će znanje, nastat će kraljevstvo mira, na zemlji bit će raj zemaljski. Smotat će strasti nakazne barjake svoje koje su razvile na iskorenjenje poredka i svakog dobra u družtvu ljudskomu.

Zapoviedi tvoje, naredbe i zakoni nek budu čisto zlato, tvoja besieda nek bude kao planina nepomična, nek služba nauči pametno postupati i stanovito vierovati, budući da prevara na prevaru vodi.

Ti, službo, netumači na tvoj način zakone i naredbe tvojih gospodarah, niti se tuži na nje, liepo da su ti i potežki; jer ti neimaš mudrosti za dostignuti svete svrhe poštenih naredbah. Što se tebi čini da je suvišno, vieruj mi, više putah da je potrebito. Valja da vieruješ da zapovied

nebi bila mudra, kad bi viećala i davala naredbe nekoristne, koje bi se suprotstavile i tvojoj i njezinoj koristi.

Može se dati da koi put neodgovara podpuno svrhi za koju biahu učinjeni: tada tebi, kao sestri nije zabranjanjeno dokazati neplodnôst zakona oli naredbe, milostiva sestra zapovied neće se oglušiti na tvoje tužbene glase, bit će promienjena svaka nepravilnost, tako misli sestra, tako hoće pravda, koja jest temelj zapoviedi.

Sestrice mile! ljubite se; sinu ljubavi plodi ljubav, a ljubav poradja sklad, a sklad jakost i dobri napredak, a napredak prosvietljenje iz koga mudrost poradja se i dobrota, a iz dobrote kriepost, koja nas čini dostojne stoga, kojega priliku nosimo, i vodi nas na viekovito rajsko življenje.

Objavljenje književno.

G. Anton Müller izdao je slike sviuh gospodarstvu škodljivih kukacah sa opisom; knjiga ova kao veoma koristna za gospodare preporuča se, tim bolje budući da su slike vrlo dobre i opis vrlo shodan, a ciena nije pretjerana. Izašlo je djelo ovo u Beču i može se kod izdatelja dobiti: Landstrasse, Ungargasse Nr. 436; košta 5 fr.

Izjavljenje.

Budući da se vrieme približuje, gdje ću put moj prirodoslovnog iztraživanja radi u Liku nastupiti, to se ovime za vrieme poduljeg odsutja mog od štovanih čitateljah gospodarskog lista uljudno opraštam, izjavljujući, da je gosp. M. Bogović na se primio uredničtvo do povratka moga.

LJ. VUKOTINOVIĆ.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svako subote pol arka.
Godišnja ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 24. U Zagrebu, dne 7. lipnja 1856. GODINA IV.

Očitovanje.

Čitatelji gosp. lista bit će pod br. 23. po svoj prilici opazili, kako je na koncu rečenog lista g. Ljud. Vukotinović čitateljem objavio, da ću ja za vrieme njegovog odsutja privremeno uredjivati taj list.

Sad ponajprije treba da i ja čitateljem od svoje strane nešto očitujem, jer treba da znadu, što me je privolilo na to, da se — *nec vocatus nec electus* — latim privremenog uredjivanja tog lista, a nadalje treba da unapred slute, čemu se imadu nadati od moje strane.

G. Vukotinović, koj putuje svake godine prirodoslovnog iztraživanja radi, nije htio a nije ni mogo odustati ni ove godine od plemenite svoje namère, za kojom toli čezne, pa zato je tražio *nebi li se duša našla, koja bi se smilovala* gospod. listu, te uredjivanje istoga primila, za vrieme njegovog odsutja, nu uzalud mu je bio sav njegov trud. Ono malo književnikah naših, što ih čovjek lako na prste izbrojiti može, zabavlja se, i to svaki na pose, svojom posebnom književnom strukom, te tako je bila sva prilika, da će list zapinjati za vrieme neodvlačna odsutja redovitog urednika svoga. Da se dakle toj rani nadje kakav takav melem, odlučio sam ja — bilo kako mu drago — latiti se toga posla, samo da može kao do sada list izlaziti u svoje vrieme i da mu nebude od nikud kakove zaprieke. Tom prilikom šarati ili mukom mimoići neću — dapače bolje će biti ako unapred kažem — da se ja sa strukom gospodarstvenog znanja doselе bavio nisam ni teoretično ni praktično, pa baš zato molim čestitu gospodu čitatelje gosp. lista, da za vreme uredjivanja moga malko kroz prste gledaju, one pako rodoljube izmedju njih, koji se kadšto i pera late te ovamo dopisuju, isto tako srdačno molim, da me neostave na ciedilu, već da mi budu u pomoć kao što biaše vrstniim prednjakom mojim; tomu se ja za cielo nadam, a valjda me neće prevariti nada moja.

I to je evo sve, dragi čitatelju, što mi je bilo na srcu da ti kažem. Sad znaš što je i kako, pa zato, ako gdjegod zagazim, sećaj se primorske one poslovice što sam ju oko Novoga čuo: *nije broda ki nejadri, ni čovjeka ki nefali;* — nemoj dakle iskati u jaju dlake, već zadovoljan budi time što ću uzmoći da ti donosim uz dobru volju i čistu namjeru. U ostalom Bog ti a duša ti! M. B.

Iskrena rieč u dobar čas.

Od *M. B.*

Nije tomu dugo što sam bio na selu i tù sam se sastao i razgovarao sa nekojimi našimi vlastelini iz obližnje okolice, koji mi se gorko tužiše kako im uz najbolju volju gospodarstvo propada, i kako im sve to više ponestaje silah potrebitih, a napose materialnih sredstvah za moći s uspiehom uztrajati na gospodarstvenom polju, te će usljed toga morati — ako njeko vreme ovako uztraje — još ono malo dobra prodati, što im je preostalo iza oluje posljednjeg prevrata, pa seliti se iz domovine i drugdje pokušati sreću.

Ja ovdje očito priznajem, da se gospodarstvom nikad bavio nisam, nu zato sam ipak član istoga družtva odkako obstoji, a to sam jedino s toga, što uvidjam, da je gospodarstvo — osobito u sadanje doba — materialni temelj blagostanja svakoga naroda, bez kojega temelja u stanovitom obziru ni duševnog napredka biti nemože, buduć vidimo da se ponajviše samo ondje gdje su ljudi imućni rado udomaće vile znanja i umjetnostih, gdje se usuprot ljudi težkim trudom i velikom mukom boriti moraju za svakdanji hleb, tamo im da bogme ni kraj pameti nije misliti na ono što ukrasuje život, što oplemenjuje srce i obrazava um. Prvo je, da čovjek steče ono što mu je nuždno, pa poslie tekar, kad si je to jur pribavio, nastoji da steče i ono što je ugodno. To je, mislim, istina kojoj netreba posebnih dokazah, buduć to svaki čovjek iole razborite glave lahko

uviditi može i po tomu ravnati se. Al podvitimi rukami gledati i neraditi ništa na polju praktičnom t. j. u dotičnoj struci, na kojoj se osniva djelokrug iz kojega čovjek crpi sredstva za svoj život, to zaista nevalja, već svaki treba da radi u svojoj struci, pa će zaista radnjom steći toliko, da si bude mogo pribaviti najprie ono što mu je od potrebe, a poslie tek ono što će mu biti ugodno. — Ako se malko obazremo u svietu, svigdje tako biva. Nigdje nema naroda, kojemu bi bilo u jedan par — i to bez svakog truda — za rukom pošlo steći sve za čim je težio, t. j. blagostanje u moralnom i materialnom smislu, nu ako je naravnim putem razvitka napred stupao, a k tomu upotrebio shodna sredstva, zaista nije zalutao s puta, već je prispio k ožudjenom cilju. Skoka u naravi nema, rekoše jur mudri starci, pa i pravo rekoše, a koj nevjeruje, nek pokuša i nek skače ako ga je volja i ako mu nije stalo do toga da si slomi vrat.

Moja namjera nije da u tom članku obširno progovorim o preponah, što u obće prieče da se materialno razvije naša domovina, već tù samo u kratko i iz tako zvanog obćeg gledišta hoću da napomenem njekoje nedostatke i mahne, koje da je moguće kakogodj ukloniti s puta — zaista bi barem u nekom obziru sva prilika bila da se bliže primaknemo cilju, za kojim treba da podje i naš narod, ako neće da zaostane i da ga mimoidje duh vieka našega, koj samo onim dieli blagodati svoje, koji ga shvatit umiju, pa koji usljed toga i postupaju.

Ima ljudih u Zagrebu, a još više izvan Zagreba, osobito na selih, koji — čini mi se posve nepravedno — kore gospod. naše družtvo, a napose ravnateljstvo, veleć: da nepraktično postupa i da neradi u svemu onako kao što bi trebalo. Ja neću ovdje da razglabam potanko djelovanje gospod. družtva, jer je isto članovom istoga družtva, a i ostalim čitateljem ovog našeg lista poznato iz izvjestjah što ih priobćuje taj list. Nadalje rado priznajem i to — premda, kao što jur gore rekoh, kompetentno glede gospodarstva suditi neću ni nemogu — da će se jamačno gdješto naći, u čemu je i našem gosp. družtvu prigovoriti moći, nu u tom još nesastoji pravo, da se družtvo to napriečac osudi ili kudi, jer izkustvo svakdanje uči svakog čovjeka koj nije baš posve tupe glave, da stvari od ljudih začete i dočete nema tako savèršene na svietu, da joj nebi moći prigovoriti s kojegod strane.

(Dalje sliedi.)

Pogled na stanje zemljodjelstva i domaćeg gospodarstva u Slavonii i Sriemu.

Od Mijata Stojanovića, člana družtva gospodarskog za Hrvatsku i Slavoniu.

(Konac).

Ako pogledamo na domaće gospodarstvo našeg naroda u svih stranah, i tu nalazimo mnoge nedostatke i mane, koje jako škode razvitku domaćeg blagostanja. U mnogih kućah vlada nered, nečistoća i nesloga, neima štednje ni obroka, negleda se na valjano upotrebljavanje stečene i zapatjene hrane, marve i drugih stvarih; zato je žalostno stanje takvih kućah, zato opadaju i propadaju od nemarljivosti i lienosti, od netimara i nereda. Mir, red, sloga, čistoća, marljivost, štednja, razboritost i vještina — to su one liepe i dragociene kreposti (dobrodjetelji), koje su kadre kuću, u kojoj se nasele i udome, podići do največeg blagostanja, a gdje ih neima, nemože se ni napredovati.

U naših seljačkih kućah potroši se preko godine mnogo hrane ljudske i marvinske, potroši se mnogo mrsnog smoka: mesa, slanine, masti, mnogo bielog smoka: mlieka, sira, vrhnja, jajah, mnogo pitja: rakije i vina, i mnogo drugih stvarih — a često potroše se iste stvari u ludo i brez da ih seljak čestito užie, što sve dolazi od nereda, i većom stranom odtud, što mnoge seljakinje naše jako su nevješte kuvarice i nevaljale domaćice. Mnoge od njih neznadu čestito miesiti hlebac, i dok prosta naša kuvarica neima komad slanine od 1—2 funte, neumije na mrsno ni kupus skuvati, a kadsto od više funtah mesa skuva brez zelenja i povrtlja tako netečnu čorbu (juhu), da nije za što drugo, nego da ju čovjek izlije za plot ili skotovima dade za polokati. Vješta kuvarica sa kašikom ili dvie masti zaprži kupus i skuva tečnu čorbu, da ju čovèk u slast pojede. Vidio sam često, kako prosta kuvarica seljačka zakolje gusku ili puru (ćurku), pak očistivši ju, strpa u kakav veliki lonac, nalije vodom i pristavi k vatri, da se kuva, a posle, brez da zelenja i povrtlja poradi tečnosti i slasti i snage doda, samo posoli čorbu i kadšto ukuva u njoj rezance, a kadšto nasieče hleba u čanak, pak salije bistru čorbu u čanak i nosi ju na stol, i po tom kuvano živadče, koje se izsieče i sa hlebom pojede. Vješta bi kuvarica od onakva živadčeta napravila snažno i dobro jelo, dapače dva, za kojim se prsti ližu. Koliko smoka svake vrsti potroše naši seljaci na taj način — skoro bi se reći moglo, za polak više nego bi morali potrošiti, kad bi njiove kuvarice malko vještie i uputnie bile u kuvanju i štednji. Tko bi u tom obziru kadar bio pronaći

sredstvo, kojim bi se pomoći moglo našem narodu, veliku bi steko zaslugu pred Bogom i svietom za rod i domovinu. Nebi li mogle naše pučke škole štogod učiniti obukom ženske mladeži, da barem dojdući naraštaj boljim udari putem. Zadaća je i seljačkih ženah rukovoditi unutarnje domaće poslove, medju koje pripada i kuvanje, spremanje svake vrsti smoka i razpolaganje sa istim smokom. To nije malenkost. Imao sam ja priliku osvedočit se, da u prostoj seljačkoj kući potroši se jako mnogo hrane i smoka, a opet se nikad nepojede čestit zalogaj. Kad bi onoliku hranu i onoliki smok dobila pod ruke vješta i umna gazdarica, koja umie valjano razpolagati sa takvim stvarma, koja znade, što kući treba i kako se koja stvar dobro može upotrebiti, ona bi s onim troškom dvie kuće čestito izdržavala, i još bi iz odviška od kojegod vrsti smoka, voća ili povrtlja dobivala toliko novca, da bi mogla sol i druge manje potrebe nabavljati za kuću.

I sa marvinskom hranom nepostupaju mnogi naši težaci kako bi valjalo. Red i obrok treba, a ne sad natrpati pred marvu pune jasle, sad po ciele dane pustit ju gladovati.

Velika je mana u našeg naroda, što u mnogih kućah, jedan ukućanin gleda na drugoga, jedna ukućanka na drugu, pak rade često u svojoj kući kao da su sve sami najmenici, nadničari, kao da domaći poslovi nisu njihovi. Mladji, čini se, misle, da je dužnost stariih više i teže raditi, a starii opet misle, da su se već dosta trudili, i sad treba da mladji oštre nokte i više rade.

Takvo je postupanje u mnogih slavonskih i sriemskih kućah, gdje je nesložna kućna družina, gdje se kućani medjusobno nepočituju i neljube, i gdje se pojedini više stara za svoje posebno, nego li za obće domaće dobro. U takvih kućah svaki ukućanin kadgod i koliko može dere kuću i zakida, vara i krade vlastitu kuću, i neobzira se na druge, već samo na sebe i svoje rodjene u kući, i patriarkalni život u takvih okolnostih izopači se na najhudji i najkukavnii na svietu. U takvih kućah jedva se sastavlja kraj s krajem, jedva se izilazi na kraj s hranom i smokom, a o napredku poljodjelstva i gospodarstva ni rieči nemože biti. Takve kuće imadu svojom nesrećom obično zločeste, nepravedne i neuredne starešine, domaćine, i nevaljale domaćice, koji u propadanju doma svoga nevide vlastitu nesreću i propast.

Imade samacah ili jedinacah u kući, koji daju svoje zemlje na izpolicu ili pod arendu drugim težakom, i ovi jim zemlju dotle upotrebljavaju, dok zemljište oslabi, pak ga onda ostavljaju, nek se vlastnik stara kako će izciedjenu i oslabljenu zemlju gjubrenjem i parloženjem oporaviti. Zašto samci, koji neimaju dosta družine u kući, negledaju, kao što je običaj po drugih predjelih, da si naime po njekoliko pouzdanih slugah i služavkah, pak s ovima neka sami svoje zemlje obradjuju i u dobrom stanju obdržavaju. Tako im se nebi zemlje njiove batalile, i oni bi sami svu korist vukli, a nebi morali gledati kako drugi sa njiovih njivah i poljanah vuku hranu i sieno, te pune svoje hambare i sienake.

I zajam ubija mnoge naše težake. Kad koj od njih, budi iz slučajne, nezaslužene nužde, budi iz nužde, koju po nehajstvu i zločestom gospodarenju sam si navuče na vrat, padne u prieku potrebu, da mora novca ili hrane uzajmiti, on onda negleda pod kakvim uvjetom, samo daj, uzaima od lihvarah, koji mu posle ogule kožu s ledjah, oglobe ga tako, da se već nemože izvidati dugo. Sa čestim i mnogim uzajimanjem novca i drugih stvarih zaduži se čovjek lako, a zadužit se veliko je zlo za svakoga, zato svaki težak neka se čuva zaduženja kao kuge, neka revnom i marljivom radnjom i pametnom štednjom tako ravna svoje kućanstvo, da nemora zakapat u dug.

Osobito ženeći se i udajući troše naši težaci brezmjerno i brezobzirno novce i imanje, i često poradi gizde zadužuju se kupujuć onakove odjeće i nakite svojim zaručnicam, koji uresi niti su za njiov čedni stališ, niti stoje u ikakvom razmjerju sa njiovim imanjem. Često nezna se tko je bogat i imućan, tko li siromašan i slab gazda, tako se nadtecaju — tko će kupiti skuplje ruvo svojoj snaši; mnogo putah izpregne težak vola iz jarma, ili konja iz hama, ili iztjera muzaću kravu iz svoga okola (obora marvinskog) i prodade, samo da može kupiti svojoj gizdavoj snaši liep ćurak, skupocienu svilenu suknju, kecelju, maramu itd.

Pri pirnom veselju, o svatbi troše težaci takodjer hranu, smok i pilje brez svake mjere. To je sve veliki ubitak za domaće naše gospodarstvo.

Veliki je porok i to, (koj ću drugi put obširnie ukoriti),*) što malo imade selah i obćinah u našoj domovini, koje drže naš gospodarski list, a to bi mogla svaka i najmanja obćina, pak bi tako naši težaci i gospodari dobili priliku čestje čuti štogod korisna za zemljodjelstvo i domaće gospodarstvo.

Koliko imamo težakah, koji su članovi gospodarskog družtva? —

Al smo i u tom obziru daleko zaostali iza drugih zemaljah, gdje težaci pojedini, i ciele težačke obćine jagme se stupiti u gospodarsko ili drugo obće polezno družtvo, jagme se čitati gospodarske novine i knjige; zato se i nalazi kod njih zemljodjelstvo i gospodarstvo, obrtnost i trgovina na onom stepenu, na koj, kad bi se kod

*) Molimo věštog g. dopisnika da to učini čim prije, jer članci njegovi omiljeni su jako čit. našem obćinstvu. pa se je moći usléd toga nadati, da ce biti od koristi. Uredn.

nas popeli pri plodnosti naše zemlje, naša bi domovina mogla postati bogatom zemljom, a mi u njoj imućni i srećni ljudi.

Različite kratke viesti.

— Od strane vis. c. k. ministrstva unutrnjih djelah stigo je na gosp. družtvo dopis, gdje glede proiznadjenog po Dr. Raudnitzu Korneuburžkog praška za hranu marve (Korneuburger Nahrungs-Viehpulver), spomenuto vis. c. k. ministrstvo izjavlja, da je po višjoj naredbi u marvinskoj bečkoj bolnici sa spomenutim praškom po naputku brošure Raudnitzove učinjen pokus, gdje se je dokazalo, da se ciela tá stvar osniva na pustoj sleparii, dapače našlo se, da upotrebljavanje tog praška prilikom kužnih marvinskih bolestih vrlo opasno biti može. I to evo u kratko javljamo čitateljem našim, da se znadu po tom ravnati i da nevjeruju sličnim spekulativnim oglasom.

— Vis. c. k. ministrstvo unutrnjih djelah dostavilo je našem gosp. družtvu dopisom svojim od 21. svibnja t. g. pod br. 4626. njekoliko iztisakah za svakog gospodara vrlo zanimivog djela pod naslovom: Skizzen über die Zucht der Rinder, Schafe und Schweine im Kaiserthum Oesterreich. — Ravn. odbor gospod. družtva odlučit će po svoj prilici da se — u koliko dostane exemplarah — svakoj podružnici pošalje po jedan exemplar tog djela.

— Koliko se u Beču na godinu potroši hrane, može se odtuda razabrati kad se u obzir uzme kolikoća jestiva i pitja što se tù uvozilo prošle godine. Tako se n. p. uvezlo 44 miliunah jajah, 88,000 volovah, 100,000 telićah, 90,000 svinjah, 400,000 akovah vina i 1,400,000 peradi.

Narodne gospodarske poslovice *).

Gospodarstvo liepo ime, ali težko brime.
Više valja prištedjena riba, neg pojeden vol.
Mjera je vjera.
Koj nije za se, nije ni za drugoga.
Volim svoje blato, nego tudje zlato.
Kak pri jelu, tak pri djelu.
Kakova plaća, takovo djelo.
Koj gnoji, on nodvoji
Ko ima, taj uživa, ko nema, taj preživa.
Ko prije dodje, prije melje.
Na putu cviet, a doma smet.
Ko mrvice pobira, od gladi neumira.
Hotio bi da mu kokoš dva jaja nosi.
Ko te kara, taj te i ljubi.
Kaplje kaplje u kebel, napuni se pun kebel.
Mlada koza sol poliže, a stara i solenku pojede.
Kako pravo tako zdravo.

*) Iz poveće svoje sbirke narodnih poslovicah priobćivat ću odsele u tom listu one poslovice, što mi se čine da se manje više protežu na gospodarski ili seoski život. Tu napomenuti moram i to, da sam ih onako prepisao kao što narod govori ondje gdje su sakupljene. Što sam ovdje glede poslovicah napomenuo, to se isto tako tiče i prostonarodnih zagonetkah, što ću ih isto tako odsele briobćivat u ovom listu. Tom prilikom pozivljem i molim sve one rodoljube, kojim bi poznate bile narodne poslovice ili zagonetke ovim slične, neka mi ih priobće čim prije da ih, u koliko se nebi nalazile u mojoj sbirki, takodjer priobćim čitateljem našim. M. B.

U pogibelji svaki sebi brat.
Kad u selu kuća gori, svak se sebe boji.
Bez truda nema ništa.

(Dalje drugi put.)

Narodne zagonetke.

1. Ja potego za prteno, a prteno za drveno, a drveno za gvozdeno, a gvozdeno svemu selu glas dajo?
2. Čućur sjedi na vodi, štogod ljudi stekoše, ćućuru donesoše?
3. Grbavo prase, sve polje popase, još se nenapase?
4. Dvie ćavke u gredi, svakoga vide, a same sebe nevide?
5. Što u gori bez mozga laje?
6. Bielo polje, crno sieme, mudra glava koja ga sijè?

Družtvo gosp. za Hrvatsku i Slav.

Izviestje.

Platiše družtvu:

Gosp. Arešić Petar, prin. za god. 1856. i za list.
„ Beloberg Mato, kanonik, prin. za god. 1856.
„ Belas Pavo, župnik, prin. za god. 1856.
„ Bogović Mirko, prin. za god. 1854. i za lisl.
„ Čačković Franjo Xav., prin. za god. 1856. i za list.
„ Cuderman Ferdo, prin. za god. 1854. i za list.
„ Deim Fr. grof, fml., prin. za god. 1856. i za list.
„ Denkštein Alf., gm., prin. za god. 1356. i za list.
„ Ferić Tadija, prin. za god. 1856.
„ Horvat Jos., kanonik, prin. za god. 1856.
„ Höpler Gjuro, prin. za god. 1856.
„ Jakčin Andrija, prin. za god. 1856.
„ Jandrić Andrija, župnik, prin. za god. 1856.

(Dalje drugi put).

Josip Čačković s. r.,
blagajnik.

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Platiše družtvu.

Gosp. Jakov Filić, prin. za god. 1856.
„ Dr. Ant. Molnar, prin. za god. 1856,
„ Eduard Zdenčaj, prin. za god. 1855 i 1856.
„ Julio Šulc, upisnu i prin. za god. 1856. (novi član).
„ Josip Vitković: upisnu (novi član).
„ Josip Lehpamer, prin. za god. 1856.
„ Josip Banješ, upisnu i prin. za god. 1856.
„ Herm. Bužan, prin. za god. 1856.
„ Mat. Sabljar, prin. za god. 1856.

I. Ev. Borovečki,
družtva tajnik i blagajnik.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. ureduik odgovorni: Mirko Bogović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 25. U Zagrebu dne 14. lipnja 1856. GODINA IV.

Zapisnik *)

četrnajste glavne skupštine hrv.-slav. gospodarskog družtva, držane u Zagrebu u nar. Domu dne 15. i 16. travnja t. g. pod predsjedničtvom Nj. svietlosti g. grofa i bana Josipa Jellačića Bužimskoga, kao družtvenog pokrovitelja i predsjednika.

Iza govora **) u kojem svietli Ban pozdravi skupštinu, gdje zastupana biaše takodjer družtva gospodarska: štajersko, česko i kranjsko, te pošto Nj. preuzvišenost izjavi, da je započeta skupština, preduzeti su sliedeći predmeti redom u programu ustanovljeni:

I. G. Vukotinović pročita ponajprije osnovu novih družtvenih pravilah, koja bi uz male njekoje opazke primljena; medjutim bude zaključeno: da se pravila ova imadu pridržati tako dugo, dok nebudu odnošenja ostalih družtvah, koja se sjediniti kane, medjusobno ustanovljena, kojem odnošenju imadu se ovog družtva pravila prilagoditi, i onda visokoj vladi za potvrdjenje podnieti.

II. Gledè druge točke, o razpisu natiečaja za službu tajnika, bude zaključeno: da se to pitanje po svršenom sjedinjenju svih narodnih družtvah u daljnji pretres uzme, i okolnostima primjerno odluči.

III. Pročitano bude po g. tajniku Josipu Čačkoviću izvjestje glavnog odbora, najme:

a) Izvjestje o družtvenih poslovih,

b) Račun družtvenih prihodah i razhodah za godinu 1855., i proračun za godinu 1856.

c) Izvjestje o upravi pokušališta.

U pogledu razhodah povede se razgovor, kako bi se mogo veliki zaostatak godišnjih prinesakah i predplate za gospodarski list pokupiti od dugujućih družtvenih članovah? budući da radi tolikih zaostatakah, koji svotu od 4000 fr. iznose — ovo družtvo kadro nebi bilo dugove priašnjih godinah tekućimi prihodi namiriti, tim manje, što i ovi prinesci većinom naknadno upilaze; na što njekoji izmedju g. članovah predložiše, da bi se sada, dočim su toliki pozivi na dužnike bezuspiešni ostali, poprimiti imala ozbiljnija sredstva za sakuplenje toga duga. Nu ipak bi zaključeno: neka se još jedanput pozovu gospoda članovi, da dužne prineske plate. Nadalje izjavi svietli Ban: da će on, za da se jednoput pravi izkaz članovah postigne, naložiti kotarskim predstojnikom, da u svojih kotarih stanujuće članove pozovu na podpis tog izkaza.

d) G. Vukotinović pročita zatim izvjestje o stanju prirodoslovnih sbirkah i o uspiehu dosadašnjih viećanjah, držanih gledè sjedinjenja svih narodnih zavodah. Iz prvog se je vidilo, da su raznovrstne ove sbirke od velike znanstvene koristi, pa da je uz to veoma nuždno, da se za njihovo uzdržavanje i gledè troškovah u tu svrhu skrb uzme. Zaključeno dakle bude u tom obziru: neka se onamo teži, da se družtva domorodna čim prie slože, i da se pobrine za toli potrebno uzdržavanje rečenih sbirkah. — G. g. Mojsia Baltić i Lj. Vukotinović opunovlastjeni su dakle, da kod konačnog viećanja o sjedinjenju družtvah ovo družtvo zastupaju i revno nastoje oko toga, da se uspiešno dovrše ta viećanja, u nepreviđivom ipak slučaju, ako se najme družtva nebi složila, imadu se sbirke svietlom gospodinu Banu preporučiti, neka se dostoji za njihovo obskrbljenje shodnim putem i načinom zauzeti se, jer bi se mogle reći, i to ne bez svakog temelja, da je gospodarsko družtvo nebrižljivošću svojom sve ono pokvarilo u čemu je dosad zasluge steklo, najme gledè sakupljivanja, čuvanja i uredjivanja ovih sbirkah.

IV. Gledè pitanja o podignutju gospodarske učione za Hrvatsku i Slavoniju, izjavi g. dvorski sav. Benko Lentulaj, da je vis. c. k. ministarstvo već dozvolilo da se uvede ta učiona, i da se samo još očekiva predlog, gdje bi se ta škola uvesti imala. Usljed toga bude zaključeno: da se do bu-

*) Premda je uredničtvo gosp. lista u br. 17. gosp. lista od 21. travnja t. g. jur javilo u kratko uspieh glavne one skupštine, to ipak radi točnosti i do sada običnog postupanja ovo naknadno priobćiti moramo čitav zapisnik rečene sjednice.

**) Vidi napomenuti br. 17. gosp. lista od 21. travnja t. g. Ur.

duće glavne skupštine čeka, pa da se onda, ako taj predmet nebi bio rešen, na novo molba podnese.

V. Da se bude i naša domovina dostojno zastupati mogla pri sveobćoj obrtnoj i gospodarskoj izložbi, koja će se u Beču g. 1859. držati, bude odlučeno: da ravnajući odbor predloži svietl. Banu osobe, koje će zatim svietli Ban opunovlastiti, da u sporazumljenju s ovozemskom trgovačkom i obrtnom komorom izrade program za jednu predbiežnu obrtnu i gospodarstvenu izlogu, koja bi se imala 1857. godine u Zagrebu držati.

VI. Pošto je lanjska izloga voća u Zagrebu toli uspiešna bila, zaključeno bi: da se i ove godine drži takova izložba, i da se radi veće revnosti opredíele primjerne nagrade.

Svietli naš Ban, koji sve revno podupire što je našoj domovini koristno, izvolio je tom prilikom 20 dukatah pokloniti za rečene nagrade.

VII. Predlozi podružnicah:

1. Podružnica Varaždinska po svojem zastupniku učini sljedeće predloge:

a) Neka se umoli svietli Ban da kod visoke vlade svojim velevažnim uplivom podupire prošnju Varaždinacah — da se najme prilikom gradjenja Mariborsko-Kanižke železnice nebi taj grad mimoišo — koj predlog bi jednoglasno svietlom Banu preporučen. Nadalje je zaključeno: da se Njeg. veličanstvo u podaničkoj poniznosti umoli, da bi Hrvatsku i Slavoniu milostivo u obzir uzeti, te i nju u mrježu železnicah, po načelu, što ga je Nj. veličanstvo odobrilo, uvrstiti i skorije gradjenje želježnice u Hrvatskoj i Slavoniji, kao i uredjenje inih komunikaciah na državne troškove odrediti dostojalo. Svietli Ban obreče milostivo svoju pomoć i očituva: da će rečenu prošnju Nj. veličanstvu osobno predati.

b) Gledè patriarkalizma i skorijeg uredjenja inih odnošenjah seljačkih, izvjestjena je skupština: da su predlozi o tome vis. c. k. vladi jur podnešeni, pa s toga se nije o tome dalje ni viećalo.

c) Iz obzira obćeg jadikovanja povećih i revnijih vlastelinah zemaljskih s toga, što im seljaci neograničenim pasenjem svoje marve neizmjernu štetu čine, i svakom naporu u napredku poljodjelstva neoborive zaprieke stavljaju, zatim s toga, što se kot. predstojnici uztežu proti oštetnikom u tom obziru postupati polag redarstvenog zakona — zaključi skupština — iz razloga što zakon o poljskom redarstvu od godine 18³⁹/₄₀ izim nje-kih promjenah, u obćinskom gradjanskom i kaznenom zakoniku ustanovljenih, još i sada valiano obstoji: neka se vis. c. k. namjestničtvo ponizno umoli — da prenavedene tegobe dostojno uvažiti i naredbu izdati blagoizvoli: kako da se poljsko redarstvo u svakom slučaju strogo rukovodi. Zajedno imade odbor nastojati: da od posestrimog Kranjskog družtva pribavi osnovu poljskog redarstva, koja se u rečenoj pokrajini — imenito pako, i to najshodnije u Vippachu rukovodi — za da se i našim odnošenjam prilagoditi te u slučaju potriebe vis c. k. namjestničtvu podnieti i za uživotvoranje preporučiti može.

d) Neka glavna skupština učini korake, da bi se budući pučki učitelji u ovdašnjoj preparandii podučavali teoretički u gospodarstvenih naucih, zatim da bi se isto tako i na družtvenom pokušalištu vjежbali u rukovodjenju poljodjelstvenih poslovih — za da uzmognu pučku mladež, čim nastupe svoje zvanje, u toj znanosti podučavati, vježbati i rukovoditi k primjernom joj izobraženju, te tako podpuno riešiti svoju zadaću. Usljed toga ima se vis. c. k. namjestničtvu podnieti molba, s obzirom na posestrimu Kranjsku, gdje se naročitom naredbom dotične visoke zemaljske vlade ne samo učiteljski kandidati pučkih školah, zatim pitomci poljodjelskog zavoda u Polani, već i duhovna mladež svetska i manastirska u poljskih naucih teoretički i praktički podučava, te usljed toga svake godine sve to veći broj tako izučenih mladih svetskih i manastirskih duhovnikah, pučkih učiteljah i pitomacah, sieme prave pučke izobražanosti razplodjuje — da bi dakle prehvaljeno namjestničtvo blagoizvolilo tu blagodat i našemu narodu prikazati, i nastojati oko toga, da bi se učiteljski kandidati u naucih gospodarstvenih na ovdašnjoj preparandii teoretički, a na družtvenom pokušalištu praktično vježbali.

(*Konac sliedi.*)

Iskrena rieč u dobar čas.

Od *M. B.*

(*Dalje*).

Prije nego li se o čemu goder izreče kakav sud, treba polanko izpitati uzroke, koji prouzročiše da je zbilja tako kao što nam se koja stvar pričinja, jer često nam se čine stvari posve druge na pèrvi mah, ili kad ih nepromotrimo iz pravog i bezpristranog gledišta, al čim većma o njima razmišljamo, ili čim pristupimo bliže, tim jasnii i bezpristranii biva naš sud. To je obično tako, pa i gledè gospod. družtva nemože biti drugačije.

Sada pako treba da u kratko nješto progovorimo o članovih družtva, pa zatim o onih, koji bi to biti mogli il morali, pa neće da budu. — Da vidimo što je i kako s jednimi i drugimi, a zatim neka iz onoga što ćemo navesti u tom obziru, svatko sam prosudi zašto u nas nema pravog napredka.

Ako bi tkogod stao bezpristrano razsudjivati članove po uspiehu ili bolje po napredku gledè cilja za kojim teži gospod. družtvo od ono 13.

godinah obstanka svoga, to će očito morati izpovjediti, da po svoj prilici vrlo malo mora biti u tom družtvu članovah takovih, kojim je u istinu stalo do družtvenog napredka, jer će naći, da nije znatan broj onih, koji su ne samo novčanimi prinesci, već i dobrim savietom svojim — bilo ustmenim ili pismenim — vazda na ruku bili rečenom družtvu, te izkustvom svojim podpomagali ga da se primakne sve to bliže svrhi svojoj. Veća strana članovah plaćala je samo prineske godišnje — premda gdjekoji ni toga neučiniše uredno — a za drugo ih nije ni glava zaboljela. Mnogi scieniše, da je dovoljno biti članom i ponositi se liepo pisanom družtvenom poveljom, što si ju gdjekoji staviše pod staklo i pozlaćeni okvir, da ju svatko na prvi mah vidi čim stupi u njihovu sobu.

I to neka bude u kratko rečeno gledè članovah gospod. družtva, kojim je ipak manje više stalo do toga, da družtvo obstoji nadalje, al šta da rečemo o onih koji nisu niti hoće da budu članovi tog družtva, premda su u ostalom mnogomu izmedju njih skoro svakom prilikom usta puna medenih riečih gledè d o m o v i n e, n a p r e d k a, s r e ć e i b l a g o s t a n j a n a r o d a, i tiem sličnih već sto i stoputa čuvenih al riedko u istinu uvaženih riečih, što ih obično onakovi ljudi svakom prilikom iznose na vidilo, kojim ni kraj pameti nije, da u istinu tako i rade kao što govore. O njima bi se takodjer punim pravom reći moglo: držite se riečih njihovih, a ne djelah, jer pustimi samo riečmi žele zasliepiti oči zemljakom svojim, o kojih misle, da će biti tako kratkoumni, te će držati crno za bielo. Hej pomalo gospodo! prošla su tá vremena, gdje je dovoljno bilo surku obući i crvenu kapu nahero navući, pa uz zvék nedužne često sablje ili punih čašah te uz gromovitu viku i halabuku v i e ć a t i o n a r o d n o s t i. — Sada se hoće djela više, a manje riečih, jer za puste rieči, makar one smierale bog zna kamo, pa makar još tako uznosite bile, neda sada nitko ni probijene pare, jer svatko uvidja, da cielokupni narod samo ondje u istinu napredovati može, gdje se upotrebljavaju praktična sriedstva za podići ga i rukovoditi jasnim putem napredka k boljoj sreći. Tù napomenuti valja, da mnogi izmedju spomenutih nadri-domorodacah, kojimi se ni u prijašnje doba nije mnogo koristiti mogla domovina naša, u novije vrieme sasvim izstupiše iz svih skoro družtvah domaćih. — „Zašto to?" pitat će valjda gdjekoj čitatelj. . . . E zato, j e r b o s e s r d e n a n e z a h v a l n u t o b o ž d o m o v i n u! — „A zašto se sèrde?" pitat će opet. . . . Kazat ćemo i to, pa uzprkos njima baš na sva usta: Srde se, da znate, s toga, što za svoje tobožnje zasluge, koje gore potanje naznačismo, nestekoše očekivanih službah, ili što ih je radi nesposobnosti novije vrieme iztisnulo iz službah koje su do nedavno, još obnašali. . . . „U tom grmu dakle zec leži?" . . . Da u tome — pa pošto sada znate kako treba da sudite o njima, nepitajte dalje, jer bi bila šteta, da se troše rieči uzalud glede takovih ljudih, koji nikad zaslužili nisu da se ponose častnim imenom domorodca, buduć pod krinkom domorodstva samo težiše za tim, da si o trošku domovine natrpaju kese i želudce. — Na čast im domorodstvo njihovo! — Sačuvaj nas Bože unapred od takovih krivih i lažívih prorokah.

(Dalje sliedi.)

Primjetbe gledè članka: O životu patriarkalnom.

Od S. I.

Gospodinu pisatelju članka: „O ž i v o t u p a t r i a r k a l n o m" bio je povodom da o tom piše bivši u 1. br. gosp. nov. članak: „P u t o v a n j e," tomu pako članku dadè povod suputnik pisca. Usudjuje se dakle isti suputnik primjetiti njekoje opazke gledè članka „o ž i v o t u p a t r i a r k a l n o m." Ja sam gore više naročito reko: s u p u t n i k, ne pako vozac — kao što je g. F. Ž. rekò u svom članku — jer ako se u obće i o vozcu može razumjevati da je suputnik, a to se ipak podnipošto o suputniku nemože reći da je vozac, t. j. kočijaš, ili kao što se u nas obično kaže: f o r i n g a š.

Što se dakle tiče opisa patriarkalnog života, bivšeg u 7 br. gosp. lista, najmanje se može pregorjeti ono njekoliko riečih, kojimi g. pisac toliko brani ono, o čem se u p u t o v a n j u šta ili ništa progovorilo nije, tako n. p g. pisac u br. 14. navodi o ćudorednosti ljudih: „d o i s t a i m a d e t a m o p o s e l i h m n o g o v i š e d j e t c e, k o j a n e n o s e i m e o t c a s v o g a, n e g o š t o j i h i m a d e k o d n a s;" na ovo bi se moglo puno odgovoriti, gdje i kako je izopaćena ćudorednost, nu ipak da se time neuvredi cieli narod, dovoljno će biti ako se reče, da se neznade, ima li ondje više takove dietce od neudatih, ili kod nas od udatih?

Što se nadalje sadržaja spomenutog članka o patriarkalizmu u broju 15. tiče, primjetiti se mora: da, akprem o čistoći ovdašnjih i ondašnjih ljudih i odjeće njihove, u „p u t o v a n j u" niti rieči napomenute nebiaše, to ipak g. pisac kori i izsmjehava „g o r n j e s v i l n e p r n j k e, a p o d o v i m i p r o s t e z a m a z a n e i p o d e r a n e k o š u l j e." Na ovo odgovoriti mora suputnik pisca „p u t o v a n j a" da baš nemože jamčiti zato, da li ima u gornjih stranah pod suknjom kakove košulje, baš kao što mu to nemože znati ili tvrditi, imade li u pohvaljenih ovih stranah pod gornjom suknjom šta ili ništa.

Šta se tiče branenja običajah života, zatim

snage i blagostanja kod Posavacah, Podravacah i Medjimuracah, priznaje g. F. Ž. da bi nam mnogi za ugled služiti mogo, nu od takovih nema ni divana u putovanju, a one, o kojih se tamo rieč povede — one g. branitelj patriarkalizma njekako mimoide mukom. Pisac „putovanja" takodjer priznaje: da ne samo u Posavini, Podravini i inih njekojih pokrajinah, nego i u drugih okolicah imade dobro uredjenih gospodarstvah seljačkih, što mogu svakako za ugled služiti, a to naročito priznaje u točki pèrvoj, gdje navodi, kako imade seljakah, koji imadu malo zemlje, pa bolje stoje nego drugi koji imadu više. Mnogi su zvani al riedki odebrani — može se dakle i tù reći.

U onom žestokom protivljenju proti diobi zemaljah, čudnovato je navadjanje ono, gdje se veli: „koliko diobah toliko gospodarah, gospodaricah itd.," kano da gospodar već nesmie ništa raditi osim nadgledati, ravnati, kupovati itd. Usljed toga načela nebi smio niti krojački kalfa majstorom postati dotle, dok nedokaže, da će imati 5—6 kalfah, jer dočim bi on samo krojio i nadgledao, pita se tko će šivati? Još manje mogu u tom obziru primjerom služiti tako zvani plemići unius sessionis, jer treba nam znati, da su ovi bili gospoda zakonodavci, i da se svaki takav plemić ponosio time, da je kraljev brat, on nije baš nikakav danak plaćao, pa on da bi bio radio? ta nemojte ako Boga znate, toga od njih zahtjevati, dapače treba da se svi drugi scjene sretnimi, što ih braniti nisu morali, kao stara ptica što brani svoje mlade.

Da je nadalje g. branitelj patriarkalizma bolje proučio cielu našu domovinu, bio bi opazio, da i patriarkalizam nije dovoljno sredstvo za ukinuti mnogo gospodarah i gospodaricah, pastirah itd., jer da se je malko razgledao u gornjem Zagorju, našo bi bio kućah, gdje ima 5—6, a često i više oženitih. Ovi nisu razdieljeni, nu ipak se podielje svake godine gledè svojih zemaljah. Svaki svoj komadić obradjuje, a kadšto i zajedno rade, te se razdiele u onom što prirodi. Na isti način svaki pár za sebe kuha i peće, te uz vatru ili pred pećjum stoji često 5—6 ženah; svaka za se bieli i pere. Svaki pár ima isto tako svoga pastira, a svaki od ovih 5—6 oženitih párah svojim maršetom ide na sajam.

Trebalo bi dakle da se ustanovi načelo, usljed kojega bi ondje, gdje se porazdiele, svaki gledati morao da toliko priradi, koliko su prije svi priradili, a ne da odmah ide krčit; zatim treba da nepušća zemlje na ugaru i tiem podobna. Da se ipak bez svakog omedjašenja sasvim na drobno diele, zato baš ni pisac „putovanja" nije bio, nego je naročito reko: da bi se razdieliti imala velika zemljišta, i to samo ondje, gdje je od potriebe.

(*Konac sliedi*).

Različite kratke viesti.

— Uslijed zaključka glavne skupštine gosp. družtva od 15. i 16. travnja t. g. stavio se upravljajući odbor u sporazumlenje sa ovdašnjom trgovačko-obrtnom komorom gledè izbora osobah, koje će sačinjavati odbor za izradjenje programa predbježne obrtne izložbe, što će se držati u Zagrebu g. 1857.; pa dočim je odbor hrv.-slav. gosp. družtva izabrao gg. Ambroza Vranicana, Mojsiju Baltića i Nauma Mallina, izabrala je ovdašnja trgovačko-obrtna komora od svoje strane gg. Anastasa Popovića, Dra Mirka F. Tkalca i Jak. Epšteina u gore rečenu svrhu, te je usljed toga jur Nj. svietlost g. ban Jellačić, kao pokrovitelj družtva umoljen, da izbor tog odbora potvrditi blagoizvoli.

— Usljed viestih koje stižu o marvinskoj izložbi u Parizu, bit će tamo izloženo 1400 glavah goveda, 1500 ovacah, 200 svinjah, a peradi 1500 glavah. Nadalje bit će tù izloženo do 2000 komadah orudja, strojevah i raznovrstnog halata, a izvan toga do 350 raznih proizvodah gospodarstvenih.

Što se je radilo mjeseca svibnja na pokušalištu u Liepojvesi.

Novi vinograd dosadjen.
29,009 ključećah u rastilo posadjeno.
Dudovah 600 komadah zasadjeno.
Rastilo siemenjakah jabučnih, kruškovih i breskovih splevljeno.
25 vozovah gnoja iz grada dobavljeno.
Pod krumpir i kukuruz orano i sijano.
Pasulji okopani.
Krumpiri rani okopani.
Dobavljeni presadi iz Pešte posadjeni.
Bube nahranjene.

Liepaves 31. svibnja 1856.

Vidio: *Čučković*. *Antun Trummer*, nadvrtljar.

Narodne gospodarske poslovice.

Svud svega i svačesa, svud dobra i zla.
Djela se hoće, a ne riečih.
Najmučnije početi.
Kad ti vuku na svatbu, vodi psa sobom.
Bolje je magarca čuškati, nego l' breme nositi.
Vino pravicu odkriva.
Koj se drži pravice, nedoji kravice.

(*Dalje drugi put.*)

Narodne zagonetke.

Pet sestrice jednom obuvaćom se obuvaju?
Devet babah po redu se valja?
Što prije cara meso jede?
Puna ljesa prosa, nit se ljeso ugine (uvija) nit se proso prosiplja?
Mesat ražanj, a gvozdeno pecivo?
Na jedna vrata ulezo, a na troja izadjó?

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Mirko Bogović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 28. U Zagrebu dne 5. srpnja 1856. GODINA IV.

Novi članovi
iz okružja podružnice Dolnjo-Miholjačko-Našićko-Valpovačke.

(Nadalje.)

Stanković Marko, starešina seoski u Pištani.
Savić Pavo, starešina seoski u Barah.
Stubenvoll Lavoslav, poreznik obćinski u Orahovici.
Šljivarić Franjo, župnik u Podgoraću.
Springsfeld Gjuro, vlast. providitelj u Podgoraću.
Sitzer Bernhard, trgovac u Podgoraću.
Tomašević Josip, starešina seoski u Duzluku.
Tauše Josip, nadlovac u Podgoraću.
Tomaš Gjuro, vlast. šumar u Našicah.
Vukmić Andria, podglavar u Podgoraću.
Vinković Adam, starešina seoski u dolnjoj Motičini.
Zorec Antun, vlast. činovnik u Orahovici.
Živković Jakob, starešina seoski u Obradovcih.
Živković Jakob, starešina seoski u Predrievom.
Ceh majstorski u Orahovici.
Blind Josip, starešina seoski u Jošavi novoj.
Filipović Mijo, upravitelj župe u Našicah.

Razmatranja o svilarstvu domaćem.
Od *Ferde Rusana.*

Premda je već toliko putah povedena bila rieč o toj važnoj i koristnoj struci naše slabačne i nedorasle obrtnosti, nemislim ipak, da će kraj sve naše nemarnosti biti suvišno i ovo moje dobrohotno iz vrela izkustva crpljeno očitovanje, pa zato neću da u meni sagnije, ma ga baš i zgodila ona ista sudbina, što po navadi staroj zgadjati običaje *) podobne koloture — već ga vriednim čitateljem gosp. lista priobćujem kako sliedi.

Istina ostaje viekom istina, da je naime u početku uvadjanja svilotvorstva u našoj domovini, od god. najme 1761. mnogo o tom radilo se, da se isti razsad što dublje u zemljicu svoju upilji i korenje razvije; nu kako težko počeli, tako lahko i prestali. Ništa nije bez kraja i konca, osim kola viečnosti; nu požaliti je samo, što ovdje prie, a tamo opet kasnie, nego bi to svrhi i namjeri odgovaralo, pojavi se konac.

Rodoslovje te nakaze narisati nije upravo tako težko, kao zvezde po zraku obirati. Svaki komu su naše okolnosti i na pedanj zemlje poznate, koi vidi što se radi, a čuje što se govori, znat će odmah kamo sunce zalazi, odkuda izlazi, odkuda jug, a odkuda opet sjever duva, i zato hoću da se okanim tolikog narekovanja; mrtvac ostane mrtvac, tim se neće moći probuditi; domislit nam se dakle valja na drugo izvrstnije sredstvo, ma nas stalo još toliko truda, još toliko troška, napora i uztrpljivosti.

Potvrdjeno je već istinom, da je naša svila — poznata trgovačkom svietu pod imenom „ilirske svile“ — čvrstja i od iste talianske svile, a šta se tanjine i plemenitosti tiče, i tù bi ona prvi dokučiti mogla vrlac, kad bi bilo čega manjka; zato nam jamči probitačnost podnebja i sposobnost zemlje naše, a to je upravo sedlo na kući, to ključ, kojim se otvaraju ta vrata, to je upravo hrana i život ptice svilarice, koju smo istinabog uhvatili, nu vidi se, kao da se na posliedku iztrči namjerava.

Meni je dobro poznato, da je jedna izmedju naših svilopredionicah god. 1843. mjeseca studenoga od svog proizvoda odpravila bila u Taliansku, naime u grad Komo: $109\frac{1}{2}$ funtih prve, a do 9 funtih najposliednje vrsti svile na pregled i pokušnju; poznato mi je i to, kako se Taliani začudiše, opazivši iznenada nerazlučivo od svoga lakuo, poznato mi je i to, da je tu izražena bila osuda, da je predja dvočauricah *) što ju naš

*) Toga se nema bojati g. spisatelj u nas, osobito ako nam bude priobćivao onakove članke kao što je taj. Uredn.

*) Talianski: „Doppioni,“ t. j. čaurice u kojima se dvie bube ukupno zapredati običaju, i to poglavito na onom hranilištu, gdje one poradi pomanjkanja dovoljnog prostora na gusto, kao kaša, plaziti prisiljene jesu.

hvale dostojni g. T—r. u V. priugotavlja, bolja od talianske; poznato mi je i to, da je napomenuta svila uzprkos kamo daljemu putu, u Komi sa 40 kr. sr. na funtu *) skupljie primita bila, nego li u Beču: poznato mi je napokon još i to, da je ista svila na bečkom svilosajmu prošla u ime talianske kao da je u ime božje razgrabljena. Nu to nije ništa novoga, ta koliko je štajerskoga željeza na željeznice i lančene mostove pod imenom englezke robe u Austrii potrošilo se? — nu o tom neka oni sastave račun, kojih se ta stvar tiče; al se odtuda ipak vidi, da je ljudem više stalo do inostranog nazivlja i napisa, nego li do potrebštine domaće, do vrline i jevtinoće tako naravnih kao i tvornih proizvodah.

Dakle kao što rekoh, 95ª godinica jurve nastà, odkako se upoznasmo sa svilenom bubom i zelenim dudom. **) Valjana, boga mi, komadina kruha za jedan obrok, pa smo ipak tako malenu izkrčili krpicu zemlje; viditi je odtuda, da nam na polju radinosti još neprestano manjka: ozbiljnih glavicah, odvažnih ručicah i neumornih nožicah. — Nu što je sada malo i slabo, bit će, ako Bog da, jednom jako stablo. O tom nema dvojbe, ta za zlim vriemenom mora da sliedi bolje.

Ako promotrimo samo ovogodišnju lietinu čauricah naših, vidit možemo, da su one istinabog u obće dobre i krasne, premda bi mogle biti, gledè sušnog vriemena, još bolje i krasnie, kad bi pri obavljanju toga posla: red, točnost, volja i marljivost u dobrom sudielovale duhu; nu meni se čini, da će ipak lietos tako prodavaoc kao i kupac zadovoljan biti s plodom trudovah svojih; marljivi će se hvaliti, a lieni kajati; tako je, netko mora da posliednji u crkvu dodje.

Neću da se hvalim, hoću samo da se izpovjedim, što mi posvjedočiti mogu moji Šemovčani i Virovci, da sam najme ja sám kroz četiri godine redom bavio se s hranjenjem bubah, jerbo bez okusa neima pokusa. Kako da mogu kazati kakov je jelu tiek, ako ga okusio nisam? Pa ja imadem i sad prilike gledati gdje se bube u malom i velikom hrane i goje, kamo se čaurice s bližine i daljine u malom i velikom donašaju i dovažaju, zatim gdje se dûše i u tanano lakno pretvaraju; napokon odkuda se gotova svila na stotinke (cente) u tvornice odpravlja, te zato mogu usljed toga staru piesmu opet ponoviti: da bi naime naša domovina bogatiom se mogla cieniti za toliko i toliko jučer, za koliko je ona to siromašnia danas, što bi i našemu stanju gospodarstva valjanu pribaviti moglo podporu. — Tko će mi to oprovrči? — Zar nema po kućah seoskih djece i družine, koja bi, ako ne za ino, a to barem za obiranje i trebljenje, a veća djeca i za trganje lista, pa onda za prebiranje i čuvanje bubah *) itd. upotrebiti se dala, odkuda bi mladom naraštaju i kući proizteći mogle do tri koristi ako se taj poso obavlja kako valja, najme: igrom tako rekuć pribavljeni si nauk, prišteda poljskog težaka, pa onda dobitak sad nova kriljaka, sad surčice, prsluka, ili nove knjižice itd?

(Konac sliedi.)

Dužnost prama nepriatelju.

Od Andrije Stazića.

(Konac).

Ja mogu, po dogodjajim svete i svietovne poviestnice zaglaviti, da može svaki uspjeti, osobito kad od djetinstva počme se uvježbavati u rečenim dužnostim prama nepriateljem. Nam krstjanom pak najlaglje ima biti, jerbo smo prosvietljeni od objavljenja božanstvenoga i obdareni milostju osobitom za obsluženje svake zapovjedi našeg svetog zakona. Nu što će reći, da koi put nedjelujemo, što nam svetost našeg zakona nalaže? Nije drugo, draga bratjo, nego nemarnost gledè poznavanja zakonah, oglušenje gledè svetih pripovjedanjah božje rieči, nenastojanje gledè tumačenja svetih početakah krstjanskoga nauka.

Nemojte dakle tlačiti izvrstnost i svetost zakona Isukrstova s lienosti i s nehajstva, po njima ista dobra bieguća propadaju, i od bogatih često dvorovah čine mirine i razorene zidove. Puk izraelski, dok je obsluživao svete zapovjedi, on se zvaše pukom izabranim, pukom božjim, pukom slavodobitnim. Nitko ga nije mogo nadjačati, i svi puci štovahu njega. Al tmine zavladaše svietom, a svietlost, po istini rodjenoj u Betlemu, razagnà tmine, protjera njihove kralje, zapali hrame lažljivih Bogovah i pravdu povrati, te stvoritelja i stvorenje opet pomiri, i milosti kraljestvo ustanovi. A kakvim junačtvom kralj krstjanski sve do-

---

*) Na jednu funtu bolje vrsti svile dolazi od prilike u boljoj godini do 10⅓ funtih čauricah, a lošie vrsti 11½ do 12 funtih, u močvarnoj najme godini. — Lietos će, kao što se suditi može, ⅓ iz 10 funtih izpasti, jer se možemo najboljoj za taj posó godini nadati.

**) Prošavši lombardo-mletačku Taliansku, kneževine: Parmu, Modenu i komad papinske zemlje do Bolonje, nigdje, pored tolikog množtva dudovine nemogoh opaziti stablo, koje bi s hrastovom gotovo veličinom i listobogatstvom nadareno bilo kao kod nas; premda prekomjerna veličina te vrsti drveta nije za tu poraba o kojoj se razgovaramo, jer je svakomu za njegovu glavu; nu to nam neka potvrdi, da je naša zemlja, koju valja da štujemo vrhu svih zemaljah, povoljnia svakako dudovom stablu, nego li talianska.

*) I buba imade svojih nepriateljah kao i čovjek, a to su: mačke, psi, kokoši, štakori, miševi, sjenice, vrebci, lastavice, mravljice, pauci, konjske muhe, ose, duhan i svaki prekomjerni miris, kao n. p. lier, češnjak i t. d.

vrši? Slušajte, pak se čudite! — poniznostju i dobročinstvom. Ako biahu protjerani i uništeni kralji tminah, ostalo je zato mnogo njihovih privrženikah, koji se protive svakoj naredbi kralja svietlosti, te i sad još uznemiruju njegovo kraljestvo.

Pobudjuju li vas krvavi prizori na osvetu, pamtite ove rieči: „Odvratit ću vam, puštite meni da se osvetim." Pravde božje mač oštrii je nego tvoj, osvetniče, ona će ga posieći, a duši tvojoj ni imanju tvomu neće biti škode. Zasmrdi li vam tko surovom rieči ili nepodobnom, opsuje li vas gadljivim ukorom i pogrdnimi uvriedami, tada vi recite sami sebi: „Kakvo ulišće, takove i pčele." Može li na jednom struku, koi ima smrdljivo lištje, cvasti mirisno cvietje? nipošto. Tko bi hotio kidati njegovo lištje, valjalo bi da usmrdi ruke; tako isto tko bi hotio osvetiti se nepriatelju, ocrnio bi svoje poštenje, poružio bi svoje dostojanstvo i umaljio bi svoju vriednost, koja mu je zapala toliko godinah truda za steći ju i uzdržati. Služeći se ovakovimi sredstvi predobit ćemo sve protivnike, i to slavodobitje će nas zadovoljiti više nego nedostojna i potištena osveta, koja nemože nigda priniet nam nego škodu i nemir duševni.

Tko će igda moći opisati radost našu i svetu nasladu, kad budemo gledati mogli, da po putu našem tolika dobra pronikoše, da nestaje opačinah, da se ljudi grle kao bratja, i da je kraljestvo milosti opet zemljom zavladalo. Tko može razumieti ove stvari, blago njemu, on će ih i udjelotvoriti, a tko nemože, nek očisti dušu svoju, nek si prisvoji milost osobitu, po kojoj učinit će se vriednim izvršivati zapovjedi božje.

Dovle vidismo što se postiže uzbijuć naglosti, trpeći srditosti, negojeć mržnje, uztežući gnjev. Sada treba da vidimo što se postiže puštajuć na volju strastima i neobzirući se na zakon božji. Kad te tko opsuje — metnimo, da ti je dopušteno da opsuješ i ti njega — pa ako vas tko čuje, što će drugo reći, nego jedan i drugi da ste neskladni i nepošteni, jer u psovanju ima posve nepristojnih riečih. Da tko zamuti sva vriela u tvomu mjestu, ti bi mu rekao da je nevaljan i nepošten, i dobro bi rekao; ali bi time izrekao osudu protiva sebi samomu, jerbo i ti si mutljivac, koi zamuti nepodobniem tiem riečima vrielo svojih ustah, koje su stvorene za bistricu vodu, t. j. za poštene rieči prama iskrnjemu, te za pohvalu i slavu prama stvoritelju. Da tko ide baciti iskru u stog slame, ti bi rekao: ne po Bogu brate! upalit će se. Ti bi krstjanski djelovao. Ali upaliti stog slame jest puno manja škoda, nego uvriedami upaliti čovjeka. Nevaljale rieči jesu paklene iskre, koje upaljuju stog slame srca ljudskoga. Kad se ono uvriedami razpali, počmu kao iz glavnje iskre vrcati i sipati se s nagle srditosti zaludni inadi, smiona psovanja i krvave osvete. Ajme! Vidim čovjeka kako putuje preko prostrane dubrave; zvieri nemile sa kletih svojih ležištah izstupljuju te zube svoje oštre, čekajuć da naskoče nanj i da ga razkinu: zmijurine nadoliju jeda u otrovne zube, i vireći iz prociepa, izgledaju kad će proći, da ga siecnu, ili oko vrata da mu se saviju. Razbojnici s puškom na paruči u busijah zasjedaju i čekaju njegov prohod, a njeki s rukom na kazmah andžara iza stienah i kukah po klancih sakriveni pomno prisluškivaju: čuje li se na blizu hod ili batanje, za skočiti na put da pogube jadnog putnika.

U ovoj prilici čovjek koi putuje, to si ti, o osvetitelju, a zvieri nemile — to su tvoje mržnje, zmijurine otrovne — to su tvoje srditosti, razbojnici kruti — to su tvoje osvete. Ovo je tužno stanje na koje dovodi nesmotrenost, kad se pusti mah pokvarenoj volji. Za izbaviti se iz ovakove pogibelji, je li dosta velika jakost, ili duboka pamet? može pomoći jedna i druga, ali oslobodili se bez škode duhovne ili tielesne jest malo da nemoguće. Dovršiš li posao bojem i slavodobitno, nahudio si iskrnjemu, grizodušno nasladjenje nepripravlja ti mir duševni, koi samo može učiniti čovjeka čestitim. Predobije li te nepriatelj, možeš izgubiti svoj život, ili barem obctežati. Evo ti dakle, što se dobiva ugadjajuć naravskom potaknutju.

Jao ljudem, ako budu puštali da oholost s njima vlada i naravske naglosti, sviet će postati tada ratištem, zemlja biti će krvju pravednom natopljena, i na mjesto riekah vode poteći će rieke krvi, koje će zamutiti more, tako, da hodili ili brodili po kopnu ili po vodi, korit će ih neprestano griehom njihovim. Usilujmo se dakle, bratjo, predobiti strasti u njihovu nicanju, nestat će tada neskladа, izkorenit će se osvete, koje najvećma žaloste narod čovječanski; zavladat će mir, otac radosti, i ljubav bratinska, mati svakog dobra. Treba dakle da praštamo uvriede našem izkrnjemu, pa ćemo biti sve to jači u svetoj odluki, i živit ćemo kao što želimo, čestito najme i mirno.

Našim gospodarom na uvaženje.

U Štajerskoj osnovala se „trgovina sa štajerskim vinom," budué je pod tiem imenom odbor c. k. „kmetijske družbe štajerske" osnovao družtvo na dionice (akcije), te namjerava štajerska vina, koja se dosad nisu tako uvažavala kako bi trebalo, prodavati u bolju cienu. To družtvo bavit će se jedino samo sa štajerskim vinom, te će skrbiti za to, da se to vino prodaje čisto i neizkvareno. Tkogod želi da postane dionikom toga družtva, može udioničtvovati il gotovim novcem, il pako vinom ili moštom; pa baš zato razdieljene su dionice u novčane i vinske. Iz 3000

dionicah (akcija po 100 fr. sr,) sastojat će glavnica tog družtva. 2000 dionicah izdat će se odmah, čim družtvo započme svoje djelovanje, a 1000 dionicah pridržat će se. Polovica onih 2000 dionicah, što će se izdati, primat će se u gotovom novcu. Pošto se razpača 200 novčanih dionicah, ili pošto bude podpisanih 20,000 fr. u novcu, pozvat će se dioničari u glavnu skupštinu, te će izabrati 13 odbornikah družtva, i 13 njih namjestnikah na 3 godine. Odbornici ovi zastupat će cielo družtvo, te će iz svoje sriedine izabrati predsjednika, namjestnika predsjednikova i blagajnika, isto tako izabrat će 3 ravnatelja. Kad se jednom taj izbor obznani javno, započet će družtvo djelovanje svoje, čim pako družtvo stupi u život, plaćat će se prva pola podpisanog novca za 6 nedelje danah, druga pola pako za 3 mjeseca kašnje. Ako bi koj dioničar želio dio svoj da plati vinom ili moštom, to će se morati s ravnateljstvom prije sporazumjeti radi ciene. Najmanji dio mošta ili vina, što će ga ravnateljstvo primati u to ime, mora da iznosi 5 vedarah ili 200 tako zvanih „bokalov" austrijske mjere. Ko zaostane u plaćanju, toga će najprie opomenuti upravljajući odbor, pa ako uzprkos opomeni za 6 nedeljah neizplati što je platiti dužan, bit će izbrisan iz družtva, te će izgubiti što je jur platio. Tko se je podpisao da će vinom ili moštom pristati uz družtvo, taj će morati svoj prinesak predati njedanput i to najdulje do konca mjeseca siečnja onoga lieta, koje sliedi za onim lietom, kad se bude posve ustanovilo družtvo. Ako družtvo nebi hotjelo primiti ponudjeno vino ili mošt, a to onda pravo dioničaru pripada ili u gotovom platiti svoj prinesak, ili pako očitovati se: da mu podpis nema valjanosti.

Kad se jednom stane izdavati ona hiljada dionicah, što ih pridržä družtvo, imati će prvenstvo utemeljitelji družtva, t. j. oni, koji su jur prije šta podpisali nego li se ustanovilo družtvo, ako li oni nebi htieli primiti akcije, ponudit će se onim koji se plodjenjem vina bave, ako li ih ni oni nebi htieli primiti, tad će se dati svakom kogod ih izplati. U svemu što će družtvo preduzeti, ravnat će se po zaključku glasujućih u tom obziru dioničarah. Svake godine držat će se mjeseca veljače ili ožujka glavna skupština u Gradcu. Koncem godine polagat će se računi. Te račune podněti će odbor glavnoj skupštini, koja će tom prilikom odlučiti koliko se razdielka (dividende) ima izplatiti akcionerom. Prije nego li se stanu izplačivati razdielci, morat će se iz svote dohodakah namiriti svi troškovi, zatim 6% od vriednosti ciele družtvene sprave, i onoga što se tečajem godine ošteti, iztroši ili izgubi; isto tako ima se tù i odbiti dohodarina, što će se morati plaćati, zatim takodjer ona svota, koja će biti potrebna za gospodarstvo trgovine nastajućeg lieta. Razići se može to družtvo samo onda, ako su u glavnoj skupštini prisutne dvie trećine dioničarah, pa ako se veća pola očituje da se ima razstati družtvo. U slučaju ako bi došlo do toga, da se putem dražbe razproda imovina družtva, tad će se po razmjerju uložbe razdieliti novci medju dioničare ili njihove nasljednike. — Podružnice gosp. družtva štajerskoga sad jur sabiraju podpise za to družtvo i pozivlju dotične poveće trgovce vina, da pristupe tom družtvu, kojega plemenita namjera jeste: da se podigne trgovina sa štajerskim vinom, a dobitak da bude na korist domaćim trgovcem, zatim: da se dobar glas, što ga ima štajersko vino, domovini na čast još bolje razglasi po tudjih pokrajinah. — Tako pišu u svom 49. br. vrstne Novice, pa o tom obširni članak takodjer donose bečke gosp. novine: Allg. Land- u. Forstw.-Ztg. u br. 25. — A šta će naši ljudi reći kad budu pročitali taj članak? Gdjekojim će se dopasti, a gdjekoji će sažimanjem ramenah — nerekav ni rieči — ipak toliko reći: da im baš nije mnogo stalo ni do toga, pa će valjda i jedni i drugi za kratko vrieme zaboraviti na taj članak i njegov sadržaj. Al tako, boga mi, nevalja! već taj primjer komšijah naših morao bi potaknuti i naše gospodare da o tom misle, pa da čim prije proizvedu što sličnoga. Ta, hvala Bogu, i naša hrvatska vina, kao što je n. p. okićko, moslavačko, kalničko, Sv.-Ivansko, bukovačko, a većom stranom i zagorsko itd. imadu svuda dobar glas, zašto se dakle nebi dalo i kod nas utemeljiti slično družtvo, kao što se sada utemeljuje u Štajerskoj? — Mi scienimo da bi dobro bilo, kad bi o tom vrstni gospodari čim prije javno progovorili koju riečcu, pa da za tom riečju skoro sliedi i djelo.

Različite kratke viesti.

— U Londonu sastat će se dne 9. srpnja t. g. najznamenitiji trgovci, što trguju s vinom, te će doći onamo ne samo iz Englezke, već takodjer i s Francezke, Španjolske, Portugalske, Njemačke, dapače kako se čuje i s Ugrske. Svrha tog sastanka jeste: da se porazgovore, kako bi moguće bilo da se postigne obalenje vinskih mitnih daćah.

— Njeki glasoviti gospodar, imenom Ratti, pronašao je da je najbolje sriedstvo za prepriečiti bolest grozdja, ako se tik svakog trsa metne komadić negašenog vapna. Kažu da je to vrlo probitačno, osobito gdje se nahodi zemlja kremenjača (Kieselerde).

— Iz lista: „Mittheil. der kärnt. Landw.-Gesellsch." doznajemo, da je sada u Koruškoj u 10 okružjih već 13 sa pučkimi školami sjedinjenih redovitih tako zvanih školah za sadovna drveća (Obstbaumschulen), pa se tamo za cielo nadaju, da će ih biti naskoro do blizu 62 novih sličnih školah. — Kada ćemo mi to doživiti, da će se moći takova viest priobćiti o nami? —

— Gosp. družtvo u Kološvaru (Klausenburg), izradjuje osnovu, koja onamo smjera, da proiznadje shodna praktična sriedstva, kako da se u Erdelju podigne gospodarstvo.

— Ovih danah primilo je naše gosp. družtvo: „Programm der fünfzigjährigen Jubiläums-Feier der k. k. Landwirthschafts-Gesellschaft in Wien, im Mai 1857", što ga našem družtvu poslà u više exemplarih bečko gosp. družtvo. Naše gosp. družtvo namjerava svakom članu gosp. družtva uz gosp. list poslati po jedan exemplar tog programa, pa zato će još kratko vrieme pričekati, dok dovoljni broj rečenih iztisakah stigne, te će ga onda razposlati.

Narodne gospodarske poslovice.

Kako stečeno, tako raztečeno.
Par para i u crkvi nadje.
Drugo je kralj Matjaš, a drugo šoštar Matjaš.
Dobro bi ga po smrt poslati.
Koj čini grieh, neka čini pokoru.
Na rešeto vodu lovi.
Potrieba potriebu pomaže.

(Dalje sliedi.)

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Mirko Bogović. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 29. U Zagrebu dne 12. srpnja 1856. GODINA IV.

Novi članovi

iz okružja podružnice Dolnjo-Mikoljačko-Našičko-Valpovačke.

(Konac.)

Amon Josip, ekonom u Veliškovcu.
Bojničić Ferdo, c. k. kot. predstojnik u Valpovom.
Brenner Martin, najamnik u Valpovom.
Brenner Josip, ekonom u Valpovom.
Baranjai Škender, ekonom u Valpovom.
Bosanac Mijo, tajnik obćine u Valpovom.
Čačinović Dragutin, blagajnik vlast. u Valpovom.
Čoka Dragutin, špan vlast. u Valpovom.
Georgiević Gjuro, c. k. kot. pristav u Valpovom.
Georgiević Petar, c. k. por. official u Valpovom.
Hermann Dragutin, ekonom u Petrovcu.
Jozipović Antun, župnik u Bizovcu.
Helvei Antun, učitelj u Valpovom.
Karničnig Franjo, starii, vlast. nadziratelj u Valpovom.
Karničnig Franjo, aktuar vlast. u Valpovom.
Krmpotić Aurel, poreznik obćine u Valpovom.
Kobarić Antun, učitelj u Petrovcu.
Kraljević Benjamin, c. k. kot. aktuar u Valpovom.
Mavračić Samuel, špan vlastel. u Ladimirovcih.
Mosinski Franjo, providitelj vlast. u Valpovom.
Nadoba Lovrinac, mjernik vlast. u Valpovom.
Narai Mirko, ekonom u Valpovom.
Nusbaum Antun, ekonom u Josipovcu.
Mikolić Dragutin, vlast. rač. izviditelj u Valpovom.
Petö Gustav, špan vlast. u Valpovom.
Petrović Vatroslav, pens. činovnik u Valpovom
Regen Ante, župnik u Veliškovcih.
Šimonji Vilhelm, provizor u Samatovcih.
Severin Ludvig, vlast. lovac u Valpovom.
Švuger Janko, trgovac u Valpovom.
Taglieber Stiepan, pens. činovnik u Valpovom.
Taglieber Franjo, župnik u Petrovcu.
Urban Antun, šumar vlast. u Valpovom.
Vuljak Josip, glavar obćine u Valpovom.
Vlašić Josip, upravitelj župe u Valpovom.
Šiprak Ivan, činovnik u Osieku.
Živić Dragutin, župnik u Harkanovcih.
Siegler Mijo, c. k. poreznik u Valpovom.
Šmid Antun, c. k. poštar u Bizovcu
Sieber Slavoljub, priv. kot. liečnik u Valpovom.
Lacković Mato, župnik u Brodjancih.
Ured obćine u Valpovom.
Ured obćine u Bizovcu.

Razmatranja o svilarstvu domaćem.

Od *Ferde Rusana.*

(Konac).

Nebi se imalo dogoditi, ali se ipak u svietu dogadja, da njekim gospodarom takova nadidje nužda, da nisu kadri stare a kamo li nove pokazati krajcare ako ćeš ih guliti ili na repu seći, pa upravo u ono doba, kad takvom gospodaru gospodarica prišaptne, da nema ni zrna soli u kući, kad mu ćerka jecajućim glasom javi, da je stara majka preminula, ili kad bi valjalo — ma se hám ili jaram osušio — da se plati porez, ili da se naknadi, po što po to, ukradjeno ili onesrećeno vozno marše itd., a on kud mu tud mu, mora da izpelja iz pojate jedinu mliečnicu, koju bi valjalo sa stola hraniti, te tako, što je ovdje digo, tamo se dvostruko ruši. Negospodarstvo, neopaznost, nesloga, nespret, neposlušnost, nenavist itd., to je što traži svoje žrtve. Kakova brunda, onakav i glas.

Kamo sreće, kad bi valjan i brižljiv gospodar znao ravnati družtvo svoje, kad bi valjano i brižljivo družtvo poslušalo naputke i staranja gospodara svoga, te kad bi tako sjedinjenimi silami posadili dovoljni broj dudovog drveća, ali ne po jarugah, po jarkih i po nizkom i močvarnom zemljištu, kao što sam to vidjeti morao na mnogo mjestih, jerbo dud nije vrba, dud ljubi suhu polupjeskovitu zemlju, barem ondje gdje je to moguće. — Zato sciениm, da bi vrlo koristno bilo, kad bi svaki dobar domaćin pribavio si do 1 i pol lota siemena bubjeg, ali ne iz kakvog god izvora i od one kakvoće, što je susiedi od lanjskih zločicah *) preostalo, jer od zloga biva zlo, već bi

*) Zločice zovu se one čaurice, što su najgore, te boležljive većom stranom ili zlohranjene izprele bube.

trebalo da žrtvuje 1 fr. sr, pa će vidjeti, koja će mu korist od te male žrtve proizteći. Bez jajah nema prženih pilićah, pa zato treba latiti se posla. Poso taj, neka je i na polak samo postigo svrhu svoju, doneo bi kući do 54 fr, 54 kr. sr. *) kao da bi iz oblaka pali, te tako — bez da bude kuća prisiljena prodati ono, što joj je tako potrebno kao djetetu mlieko materino — odolio bi neočekivanoj ali i neuklonivoj potriebi za jedan barem čas, a time bi se učinilo svakako više našem gospodarstvu dobra, nego li svi naši netemeljiti razlozi, sva naša odstranjivanja, sve protimbe i mržnje proti tako prilićnom uvedenju za uvieke.**)

Poso taj istinabog tako lagan nije, kao što neki ljudi misle, štono kažu: „Pfui Teufel!“ začepiv si brže bolje rubcem nos „das ist ein Gestank!“ premda im se zamjeriti nemože; naravi su u svietu razne, kao listak u šumi a travica na zemlji. Gle, i tamjan je blagomirisan, pa ga ipak mnogi pod živu glavu podnositi kadri nisu; tako je, svaki konac nemože na svaku ušicu. — A možemo li mi zahtievati, da bude upravo tako lahko bube izhraniti, kao puščani prah ogarkom upaliti? Nemislim. Da je to tako lahko steći kao reći, već bi odavna koje česa u nas bilo, što ga ipak nije, premda bi inače biti moglo. Zato dakle i tù treba radnje kao svagdje. Naravno je pako, da razni poslovi zahtievaju i razne trudove.

Kao što prije napomenuh, tekuća god. 1856. pokazà se skroz i skroz najboljom izmedju najboljih godinah za svilarstvo, pa ju je ipak tako slabačno upotrebiti znao naš puk, gdje bi opet deset putah većim plodom uroditi imao taj usiev, nego li što je urodio! — Rado bi ja i gnjezdo te boliesti odkrio, ali se bojim da nesuknem golom rukom u duplje stršenah, pa šta onda? šta će onda moje bube? zapresti se prie reda, ili poskapat od gladi! —

Dudovi su po naših selih još puni lištja, kao da nitko živ nehrani bube; pa zar nije to žalibože dovoljno sviedočanstvo o zapuštenosti, o nemarnosti i propasti tako koristna kao i potrebna za našu domovinu predmeta? Pa zar da ostane to i nadalje tako? Ne, ne, to bi značilo težko i mučno na polak sgradu sazidati, pa onda s kopljem u šikaru. Značilo bi skočiti, a nedoskočiti.

Započeto djelo, domorodci moji, valja nam svršiti, inače smo izvrženi: prvo tolikom kvaru, a drugo tolikom ukoru. Za sada s bogom, vidit ćemo se možda i drugi put. *)

*) Uzmimo, neka je izpalo iz 1½ lota 72 funta, premda bi se za koju funtu i više dotjerati moglo, — ovdje smo uzeli 48 funt. na lot — jednu funtu računajuć kao što je lietos, na 42 kr, to brojimo istu svotu novacah bilo sad ovako ili onako. U Talianskoj platjala se 1 funta, čauricah prije po jednu forintu u srebru, a sada možebiti i po 1 fr. 20 kr. Evo kolika to razlika! Neka se ta ciena ustanovi kod nas, da vidimo, nebi li prestigli mi Taliane! Ali tko će nam dići tu kladu? Tražite ga s Diogenovom lešterbom, pa ipak nećete naći tog Hreljovića (Herkulesa).

**) Mislimo da neće bit s gorega, ako tom prilikom priobćimo našem čitateljem viest, što ju u br. 17. donosi „Wochenblatt der k. k. steiermärk. Landw.-Gesellschaft“ da najme ravnateljstvo štajerskog svilarskog družtva do znanja stavlja, kako g. T. Rochel i ortak njegov za 1 funtu štajerskih čauricah (galeten, cocons) platja 1 fr. sr., t j. ako ih ide na jednu funtu 300 ili manje; zatim 55 kr., ako ih ide na funtu 300 do 350; 50 kr. od 350 do 400; 45 kr. od 400 do 450; a 40 kr. ako ih prieko 450 ide na funtu; ako li su čaurice već udušene, a to će se deseti dio gore naznačene ciene pridodati k tomu.

Uredn.

*) Drago će nam biti, ako bude čim prije!

Uredn.

Iskrena rieč u dobar čas.

Od *M. B.*

(Konac.)

Budnć se o seljaku zametnuo govor, nemogu tom prilikom da mimoidjem mukom, kako njekoji izmedju vlastelinah u novije vrieme seljake gledaju priekim okom, pa kako svakom prilikom proti njima viču, te ih ozloglasuju pred svietom, potvarajuć ih da su pijanice, dangube, i bog zna šta sve drugo, al uz to tá inače vriedna gospoda nepromisle, kako — da sve i bude tako kao što tvrde — nitko drugi tomu kriv nije, do oni, kojim je prinadležalo sve do novije doba, da olakšaju tužno stanje seljaka, i da ga pridignu iz gliba nehajstva, u komu je tobož ugrezo do prieko vrata. Šta se nadalje prekomjernog pila tiče, to zaista iz vlastitog izkustva svaki nas znati može, da se je kod nas u Hrvatskoj izvan kućaricah seljačkih takodjer više putih dobro debelo pilo, a što se dangubah tiče, tieh ima svigdje, pa možebiti baš najmanje medju onima koji se ogrću surinom.

Znam ja dobro, da niti naš prosti seljak bez mahnah nije, te ih i on ima, baš kao svaki čovjek na pose a svaki narod u obće što imade mahnah svojih, ali i to ja znam, da mahne prostog našeg naroda neproizticu iz okoriele kakove zloće, ili iz opaka značaja njegova. . . . Zaista ne! već one, po mom mnienju, proizlaze iz prirodjene mu lakoumnosti i bezbrižnosti, a k tomu iz raznih u narodu našem još ukorenjenih predsudah. — Da su dotična gospoda u prijašnje vrieme, gdje je mnogo visilo o njih, pobrinula se zato, da se podignu pučke škole svigdje, gdje je to moguće bilo, zaista vidio bi se i osiećao živo dobar uspieh te blagodati jur sada. — Nije isti-

no, što sam je njekoliko putih na svoje uši čuo, kako su njeki tvrdili, da najme za seljaka nije knjiga, već samo plug, motika, sikira, itd., to nije istina, i takovom su besjedom dotični ljudi samo to dokazali, da mnogo dalje od nosa nevide. Koi je goder imao prilike vidjeti uspieh pučkih školah, gdje su uvedene u povećem razmjerju kod drugih narodah, taj će, znam ja, uz mene pristati, te će reći, da upravo pučka škola, gdje se kako valja uvodi i uzdrži, ne samo moralnom već i materialnom blagostanju znatno krči put, a uz to sve to većma učvršćuje temelj narodnoga života, čim u seljaka probudi samosviest, koja ga medju ostalim i to uči: da štuje i ljubi svoje.

Netreba tù da o obće priznatoj koristi pučkih školah obširnije kakove dokaze navodim na hartii (papiru), kad ih imamo u životu na pojedinih jur mjestih naše domovine, gdje se jur prije 15—20 godinah nastojanjem njekih za narod brinećih se domorodacah uvodiše narodne pučke škole. Nema tù traga onim strašilam, kojih se boje njeki valjda još sámi u mraku tumarajući ljudi, čim vele: „da nas Bog sačuva pismenih seljakah! . . . Sada su jur do zla boga nevaljani, a šta bi tek onda bilo, kad bi štili knjige!“ Mili Bože, ala ste kratkovidi koji to velite! zar neznate, neznali vas ljudi, da dobra knjiga još nigdje nije počinila nikakova zla, već samo nevaljana, a pametne knjige naravno treba dati seljaku, t. j. knjige takove, koje će oplemenjivati njegovu ćut u svakom obziru, i bistreći razum njegov riešiti ga pomalo predsudah; riečju knjige, koje će ga podučavati i zabavljati ujedno. Takove dakle knjige podajte seljaku — kad se jednom sve to bolje i više utemelje pučke škole u nas — pa da vidite tada, neće li bolje biti nego l' što je sada! Što se pako zlih knjigah tiče, da neprodru kako u narod, od tieh će vazda umieti da sačuvaju seljaka ne samo dotične oblasti, već i dobar ukus dotičnih spisateljah naših, koji — kao priatelji i posredni učitelji naroda svoga — jamačno neće pisati takove knjige, što bi mogle biti na škodu prostom narodu kad bi došle u njegove ruke. — Nemojte dakle, gospodo, kojih se to tiče, osudjivati knjigu, ili pako smatrati ju kao da je vaš samo monopol, te pristupna samo vami, ili još njekim tobož na pose poveljenim ili izabranim ljudima. . . Nebojte se nadri-mudrosti seljaka kad se taj upozna s knjigom, jer nadri-mudrosti mu netreba, budući mu je blaga mati narav podala dosta zdravog razuma i tako zvane naravne mudrosti, kojoj bi samo trebalo knjigom pravac dati, pa bi dobro bilo ne samo za njega, već i za vas, i za nas sve skupa. Nu biti će i to, ako Bog da, samo treba da nas sve skupa, što smo djeca jedne domovine, skapča u koliko je moguće medjusobna sloga i ljubav, a ne da nas svakom prilikom razdružuje sve to veći nesklad i mržnja; pa baš zato netreba da se viče na seljaka, već mu treba na ruku ići gdje se god može, a on će to sigurno pamtiti, i kad prilika tomu dodje, odužit će se pošteno duga svoga. Ja sám znadem njekoliko primjerah, gdje su vlastelini sa prijašnjimi svojimi kmetovi postupali kao otac i majka, znam opet primjerah protivnih, gdje su njekoji s kmetovi postupali kao očuh i mačeha, pa gle! odkako prestadè tlaka, mnogi seljaci vraćaju zajam bivšim svojim spahijam, jer onim, koji su im dobri i mili bili, idu rado i uz priličnu cienu na djelo, onim usuprot, koji su im nemili ili zli bili — ili neće da idu na djelo, ili ako baš idu, a to zahtievaju više nego li je pravo da im se plati. — Ruka ruku pere, a obe lice, stara je i istinita poslovića našega naroda, koje bi trebalo da se kadšto sjećaju oni naši vlastelini, što obično jadikuju, te svakom skoro prilikom viču na seljake, kao da su im oni krivi, što je prestala tlaka. U mjesto jadikovanja i psovanja bilo bi svakako bolje, da takova gospoda, bilo činom, bilo dobrom riečju ili savietom, na ruku budu seljaku, s kojim ih je i onako u stanovitom obziru skopčala sudbina, budući najme š njima zajedno žive na selu. — Čovjeku, makar još tako imućnomu, kadšto uztreba njeka pomoć, pa je u takovom slučaju vazda bolje imati komšiju priatelja nego li nepriatelja. Izim toga jadikovanje i psovanje nedolikuje onom, koj hoće da bude u pravom smislu rieči boljar (aristokrat), t. j. bolji i čestitii, nego li drugi, već on treba u svemu da bude primjerom dičnim, koj bi seljaku prednjačiti morao u svemu što je god dobro i plemenito. „To pravo prednjačenja“ veli glasoviti njemački spisatelj Riehl *) „u gospodarstvenih i družtvenih reformah nebi smielo dopustiti plemstvo da mu se ugrabi, već seosko plemstvo moralo bi da pokaže seljaku, što će reći sila znanja u poljodjelstvu, pa zato bi trebalo, da plemstvo ne samo za se, već i za seljake pokuse pravi, gledè uvadjanja gospodarstvenih poboljšanjah.“ Kad bi ove istinite rieči dostojno uvažili oni, kojih se ponajbliže tiču, tad bi se, znam ja, na skoro vidjelo, da su većom stranom netemeljiti oni prigovori, što ih čovjek često čuje u najnovije doba, pa bi na taj način pomalo nestalo i onih nedostatakah, koji sada toliku brigu zadavaju mnogim izmedju naših inače čestitih gospodarah.

I to je ono, što želim ne samo ja, već svaki, kom je stalo do obćeg napredka našega naroda, to je, što me privolilo na to, da napišem ovu iskrenu rieč, o kojoj se nadati moći — budući je pisana u dobar čas — da će ipak gdjegde naći odziva.

*) Ove rieči izvadismo iz poznatog Riehlovog djela: „Die bürgerliche Gesellschaft,“ vidi str. 175. i 186.
Uredn.

Nješto o velikom poroku naših zemljodjelacah.

Od M. Stojanovića.

Obećao sam, kako znamo iz 24. broja ovogodišnjeg gosp. lista od 7. lipnja. u kome je izašo sastavak pod naslovom: Pogled na stanje zemljodjelstva i domaćeg gospodarstva u Slavonii i Sriemu, obećao sam, rekoh, ukoriti obširnije veliki porok (pogrieška, mahna,) naših zemljodjelacah, sastojeći se u tom, što malo imade selah i obćinah u našoj domovini, koje drže naš gospodarski list.

Da se stanje zemljodjelstva i domaćeg gospodarstva (obrtnost i trgovinu, zanate i tvornice neću za sad ni uzimati u obzir) u našoj domovini nalazi na nizkom stepenu savršenstva i procvietanja, da nerečem upravo hudo je i kukavno, recimo lošo da je i dosta traljavo, o tome se može svatko osvjedočiti, tko se samo malko pozorno obazre po naših selih i pogleda njive, vrtle. kuće, stanove, marvu itd. našeg puka. Sve je ili upravo lošo i kukavno, ili bi, ako i takovo nije, moglo još daleko bolje, podpunije, savršenije biti, nego je sada.

Njekoć, u staro vrieme, i po drugih zemaljah kao i kod nas što je bilo, bile su grdne pustoši, šumetine, ritine, močvari i barutine, šikare i divji predjeli, zarastli trnjem i korovom, stan i pribježište ljutih zvierih. Nu sada po onih drugih zemaljah vide se po onih njekoć strahovitih i divjih predjelih plodne njive, cvateći vrtlovi i dražestne bašće, krasne poljane, sádi i vinogradi; iz strašilah postala liepota, iz grdobe krasota, iz pustoši pun milinah zemaljski raj.

Dar izumjeti, pronaći štogod, to je prednost ona, po kojoj se čovjek bitno razlikuje od nerazložnih stvorenjah. I ovaj dar pokloni dobri Bog čovjeku. Nije se zadovoljio Bog dati čovjeku sve što treba na ovomu svietu, već on ga obdari i providje unutarnjom snagom, da sreću svoju može, tako rekavši, po volji svojoj umnožavati, da može izumom i pronašastjem vlastitim dan na dan život si sve više osladjivati i ukrašavati, i tako postati od jedne strane sreće svoje tvorac. Bog ostavi, da tako reknemo, jednu stranu, jedan dio svojih djelah neizradjen. U toj strani, u tom dielu ostavi on čovjeku, da razum svoj i svoje oštroumje vježba, da pomaže prirodu vještinom, da razasute ljepote po stvorenom svietu za sebe skuplja na jedno mjesto, te da tako pomnožaje veselje svoga života.

Znao je Bog, kako je neobhodno potrebito čovjeku za njegovu sreću, da se nauči pametno upotrebljavati sile svoje duševne: pamet, razum i prostu volju. Za naučit se ovo, potrebito je čovjeku vježbanje. Za ovo treba čovjeku odhranje-nje, vozpitanje, nauka, izobraženost, prosvjeta. Zato je postavio Bog čovjeka na ovaj sviet, ostavio mu slobodu, da kuša sile svoje na mnogostručni način. Bez nauke nema znanja, a bez ovog nema vještine, bez ove pako nemože čovjek u nijednom zvanju sreću svoju polučiti. Zemljodjelac treba isto tako naučit se svoj zanat kao ma koj drugi zanatlila ili rukotvorac, inače nemože postati dobar i podpun u stališu svomu. Kako drugčie može se to naučiti, nego svojim vlastitim i izkustvom drugih ljudih. Tko je rada koristit se u tom pogledu izkustvom pametnih i vještih ljudih, taj mora s njima obhoditi i obćiti. Eto dovoljan dokaz, kako je potrebito sdružavati se. Pojedini čovjek sposoban je samo za pojedinu sreću, za pojedino blaženstvo Samo družtvo kadro je ovu sreću neizmjerno povekšati. Medjusobna podpora različitih ljudih, koji svoje različite darove i sposobnosti imadu, tek sačinjava savršenu sreću.

Osim obćenja sa dobrim i pametnim ljudma jeste i čitanje dobrih knjigah i izvrstnih povremenih listovah važno sredstvo za izobraženje, naučanje i prosvjetu. Ako već nemogu svi naši zemljodjelci svaki za se i napose koristit se čitanjem knjigah i časopisah, to ipak mogu po ciele obćine sdružiti se u tu svrhu, stupiti medju članove našega gospodarskoga družtva obstojećeg u Zagrebu za Hrvatsku i Slavoniu, te se koristiti čitanjem gosp. lista, kog isto družtvo u toj plemenitoj namjeri izdaje: nebi li i u našoj domovini zemljodjelstvo, domaće gospodarstvo u svih svojih strukah, nebi li obrtnost i trgovina procvala cvietom boljeg napredka, po čemu pri plodnosti naše zemlje moglo bi naše blagostanje i obća narodna sreća narasti kao ma u kojoj pokrajini naše velike države.

Neka nitko nekaže, da to nije moguće izvesti. Za ciele obćine niti je to skopčano sa kakovim troškom, niti ima obćine u našoj domovini, u kojoj nebi bilo u toliko učena čovjeka, koji nebi znao obćinarom čitati naš gospodarski list, niti se mogu naši težaci izgovarati, da jim nepreostaje vremena od težačkih njiovih poslovah za čitanje.

Trošak je za spomenuti list neznatan, svaka obćina ima svoga predstavnika i svoga sveštenika, ima svoga učitelja, bilježnika, ili budi kakvog častnika i činovnika, kojih i onako je sveta dužnost voditi brigu o obćem dobru duševnom i materialnom svoje obćine; pak zato upravo bi ovi dužni bili na svaki mogući način nastojati, da se puk naš što bolje upoznade sa plemenitimi težnjami našeg gospodarskog družtva, a što se tiče vremena, toga zemljodjelci naši dovoljno imadu po nedeljah i praznicih. Po selih vide se kadšto pune krčme težakah, ili ih vidit može čovjek po seoskih ulicah, ili izpred svojih kućah po nedeljah i praznicih, gdje leže, sjede, puše duvan, prigo-

varaju se il svadjaju, te u ludo protjepaju i troše vrieme; zašto dakle nebi mogli sastat se na komugod prijatnom mjestu, te čitati ili slušati što piše gosp. list? Ta taj list nije za same sveštenike, častnike i činovnike, koji i onako nebave se zemljodjelstvom, već ako iz puke zabave, nego ponajviše za vlastnike zemaljah, za zemljodjelce, gospodare, obrtnike i trgovce.

Koliko poznam zemljodjelacah, koji niti po imenu nepoznaju naš gospodarski list, premda i sami čitati znadu. To je velika nemarnost, veliko nehajstvo za vlastiti napredak. Kod toga nesmije se ostati, ako nismo rada, da nam naša plodna domovina u poljodjelstvu, domaćem gospodarstvu, u obrtnosti, u zanatih i trgovini iza drugih zemaljah, iza drugih krunovinah naše države kao najposljednja zaostane, a po tom i u blagostanju, u materialnoj i duševnoj sreći da bude posljednja i najlošia?! —

(*Konac sliedi*).

Zapisnik *)

ravnateljske sjednice družtva za poviestnicu i starine Jugoslavenah, dne 26. lipnja t. g. u narodnom domu pod predsjedničtvom gosp. načelnika Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, u prisutnosti g. g. odbornikah Ante Mažuranića, Mojsie Baltića, Ante Žerjava, Mate Mesića, Dra. Konrada Šuflaja, i tajnika i blagajnika Janka Ev. Borovečkoga, kano perovodje držane.

§. 1. Pročitan je i odobren zapisnik ravnateljske sjednice dne 10. veljače t. g. držane.

§. 2. Pročitan je dopis vis. c. k. ovdašnjeg namjestničtva od 8. ožujka tek. god., pod brojem 7269|1265—1855. na slavnu županiju zagrebačku i njezin dne 20. ožujka t. g. pod br. 2507. na družtvo za poviestnicu i starine Jugoslavenah upravljen, gdje mu se priobćuje da mu se imadu predati bivše u županijskoj dvorani dvie velike slike, — izmedju kojih jedna predstavlja pokojnoga cara i kralja Franju I., a druga bana Vatroslava grofa Gjulaja, — dvie stolice, i više raznih barjakah. Stvari su, uz predati popis istoj slavnoj županii, jur primljene.

§. 3. Pročitan je dopis vis. c. k. ovdašnjeg namjestničtva od 8. ožujka 1856. pod brojem 5406|917—1855. na slavnu županiju varaždinsku upravljen, u kojem joj se nalaže, da nalazeće se u županijskoj kući razne slike družtvu tomu za narodni muzej preda; pročitan je takodjer dopis sl. županije Varaždinske od 9. travnja, br. 3103., kojim družtvo ovo, šaljuć mu popis slikah, pozivlje, da ih prenieti dade. Na to je odlučeno prositi vis. c. k. namjestničtvo za potrebne radi prenašanja ovih stvarih troškove, buduć nar. muzej, na koj upravo spadaju ove slike, nema nikakove zaklade.

§. 4. Gosp. načelnik javio je, da je preuzvišeni gospodin ban poklonio družtvu izvorni prevod sv. pisma novoga zavieta od Bart. Kašića, g. 1629. sastavljen, koi mu je iz Raba na dar poslao bio duhovnik Ivan Gurato. Knjiga ova primljena je sa tim većom zahvalnostju, što se je već oddavna želilo, da se ova riedka dragocienost u kojemgod narodnom javnom zavodu od propasti sačuva.

§. 5. Pročitan je dopis oddieljenja ruskoga jezika i književnosti carske ruske petrogradske akademie naukah na ovo družtvo dne 10. svibnja 1856 pod br. 65. upravljen, u kojem njemu zahvalnost izražuje za poslani primjerak „Bibliografie della Dalmazia". To je na znanje uzeto.

§. 6. Pročitan je dopis oddieljenja ruskoga jezika i književnosti carsko-ruske petrogradske akademie naukah, dne 12. svibnja t. g. pod br. 71. na družtvo ovo upravljen, uz koj mu šalje: ОПЫТЪ ОБЩЕСРАВНИТЕЛЬНОЙ ГРАММАТИКИ РУССКАГО ЯЗЫКА. Petrograd 1845. i novo izdanje rusko slovnice M. B. Lomonosova 1755. Petrograd 1856. Knjige su sa zahvalnostju primljene i u knjižnicu stavljene.

§. 7. Javio je gospodin načelnik, da je počastni član družtva ovoga gosp. Ism. Sreznevski poslao družtvu: 1. УЧЕНЫЯ ЗАПИСКИ. Petrograd 1854. knjig. I. — 2. ИЗСЛѢДОВАНІЯ И ЗАМѢЧАНІЯ О ДРЕВНИХ ПАМЯТНИКАХЪ СТАРОСЛАВЯНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ. Petrograd 1856. — 3. ПОВѢСЬ О ЦАРЕГРАДѢ. Petrograd 1855. Knjige su sa zahvalnostju primljene i u knjižnicu stavljene.

§. 8. Pročitan je dopis c. k. središnjega povjerenstva za izpitivanje i uzdržanje gradjevnih spomenikah u Beču od 8. travnja 1856. kojim se družtvu zahvaljuje za poslani mu primjerak: „Bibliografie della Dalmazia" To je na znanje uzeto.

§. 9. Pročitan je dopis počastnoga člana g. baruna Josipa Hammer-Purgstalla od 8. travnja 1856., kojim se zahvaljuje za poslani mu primjerak: „Bibliografie della Dalmazia." To je na znanje uzeto.

§. 10. Pročitan je dopis odbora bečkoga družtva za starine od 7. siečnja 1856. uz koi šalje ovomu družtvu: „Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien, Band 1., Abth. 2. Beč 1856. To je sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

---

*) Buduć da su dosada urednici gosp. lista vazda priobćivali zapisnike ravn. sjednicah hist. družtva, zato i mi to činimo, scieneći, da će sigurno medju čitatelji gosp. lista biti podosta članovah hist. družtva, koje će zanimati viesti o tom družtvu. Uredn.

§. 11. Pročitan je dopis „Akademie scientifico-letterarie dei Concordi in Rovigo“ od 27. travnja 1856. br. 65. kojim se zahvaljuje za poslani primjerak: „Bibliografie della Dalmazia.“ To je na znanje uzeto.

§. 12. Zbor ark. českoga muzeja šalje družtvu svoga časopisa: „Památky arch. a mist. svez. 1. diela. 2. To je sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu uvršteno.

§. 13. Družtvo povjestničko za Štajersku šalje družtvu ovomu: „Mittheilungen des historischen Vereines für Steiermark,“ 6. Heft. Gradac. 1858. Knjiga je sa zahvalnostju primljena i u knjižnicu stavljena.

§. 14. Družtvo poviestničko za Kranjsku šalje družtvu ovomu: „Mittheilungen des historischen Vereines für Krain, und Diplomatarium Carniolicum. 10. Jahrgang. 1855.“ To je sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§. 15. Ferdinandeum s dopisom svojim od 21. ožujka 1856., šalje družtvu ovomu svoga časopisa 3. teč. 5. sv., i 26godišnje izviestje od 1853—1854., pak se zajedno u njem zahvaljuje za primljen primjerak; „Bibligrafie della Dalmacia.“ Knjige su sa zahvalnostju primljene i u knjižnicu stavljene, a zahvalnost je na znanje uzeta.

(Konac sliedi.)

Njekoja za gospodarski pametar.

— U listu „Allgemeine Land- und Forstwirthschafts-Ztg“ br. 25. t. g. navodi se proti marvinskoj kugi stari već g. 1793. najboljim uspiehom upotriebljeni, a u novije doba od pastora Gabbe-a na novo preporučeni sliedeći prezervativni liek. Uzmi najme: 2 žlice katrana (Theer), 2 pune šake soli, 1 šaku češnjaka, 1 žlicu materičnjaka (Mutterkraut; u liekarni pod imenom: herba et flores matricariae poznato); 1 žlicu repuha (Pestilenzkraut; u liekarni: petasites vulgaris), 1 žlicu hrena (Meerretig, Kren), 1 žlicu iztučenih i smrvljenih borovicah-(Wachholderbeeren), 1 žlicu kravojca (Angelica-Wurzel; u liekarni: radix angelicae), pa pošto se krupnije primiese (Ingredienzien) dobro smrve i stučene medju sobom pomiešaju, treba marvinčetu na tašće dati 1 punu žlicu te smiese. Ako se uz to marvi poda zdrava hrana i potriebito pilo, sigurno oboljeti neće. U gore spomenutom listu br. 24. drugi opet praktičan i na glasu gospodar predlaže, da je isto tako dobar prezervativni liek proti marvinskoj kugi, ako se za 9 od prilike glavah marve do 3 sajtljika klorske vode (Chlorwasser) sa 3 sajtl. obične vode prije dobro pomieša i prospe u onu vodu što je namienjena marvi da ju za jedan obrok pije. Isto tako valja postupati, ako je pogdjekoje marše u postaji već okuženo; ako li pak još nije, a to je onda dovoljno, ako se svake nedelje po dvaputa samo gore spomenuti liek prospe u pilo marve.

— Ako se dogodi, te krava nemože kad se oteli da se rieši pometine (Nachgeburt) za 24 sata, a to je onda sigurno znamenje, da joj se priraslo. Najbolji liek je u tom slučaju, ako se dobro u 3 polića vode izkuva 1 puna šaka petrožila (Petersilie) i to sa korenom i travom, a to treba da se tako dugo kuha, dok nebude posve mekano, zatim treba prilejati mlačnog ječmovca (Gerstentrank) tako, da svega skupa bude do 6 polićah, i to pitje treba dati triputa na dan kravi bolestnoj, pa će za 3 — najdulje za 5 danah bez ikakve pogibelji za kravu odbaciti pometine.

— Pronašlo se, da je najbolji liek proti grónici ili grlovici (Bräune) svinjah, ako se upotrebi sol pod imenom (Glaubersalz) poznata, zatim salmiak, salpeter, ili sirutka.

— Njeki praktični gospodar priobćuje u Bresl.-Ztg. - u sliedeće sriedstvo proti mravom. Uzmi — veli — 1 funtu pelina, popari ga kropom i polij š njim mravinjak. Ako li se mrav drži kojeggod rastlinja, a to treba onda gorespomenuti krop pomiešati sa teklinom tragantskom (tragantgummi) i tiem treba poškropiti rastlinje; — ako li se napomenutoj smiesi još pridoda četvrt funta kamfore, a to je još bolje, jer će mravi skapati tim prije. — Dobro je takodjer solju posipati mravinjak, pa zatim polijati ga vodom. Za obćuvati drveća od mravah najbolje je, ako se ovije stablo sa 6 palacah širokim te katranom (Theer) dobro nakvašenim povojom, pa ako se još iznad toga povoja stablo omota pamukom. Izvan napomenutih sriedstvah dobro je takodjer, ako se u konopljanom ulju raztopi prilično dosta saje (Ofenruss): istom smiesom treba da se namaže naoko stablo drva ili košnica (Bienenkorb) ako sačuvati želiš od mravah drvo ili pčele.

Domaće viesti.

— Za 14 danah od prilike izići će na svietlo od revnog našeg spisatelja g. I. Kukuljevića pisano djelce pod naslovom: „Prvostolna crkva zagrebačka,“ što se sada tiska u ovdašnjoj tiskarni g. Dra. Gaja.

— Doznajemo iz novinah, da je dalmatinski spisatelj g. opat Simo Ljubić izdao djelo na talianskom jeziku pod naslovom: „Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia.“ (Životopisni riečnik glasovitih ljudih iz Dalmacije.) Nadalje izdat će rečeni spisatelj djelo „o poviesti narodne literature u Dalmacii“ i to na hrvatskom jeziku.

— U 1. svezku periodičkog lista: österr. Vierteljahrs-Schrift f. Forstw. (g. 1856.), čitasmo nedavno vrlo zanimiv članak o šumogojstvu (Forstwirthschaft) u Hrvatskoj i Slav., gdje pisac članka g. Megušer razdieljuje ponajprije spomenutu krunovinu u tri različite šumske prediele (Waldregionen), najme: u dinarske planine, zatim u varaždinske briegove, a najposlie u treći od spomenutih nižji razred brdah i dolinah. Iz cielog tog članka vidi se jasno, da si je g. pisac dao mnogo truda da prouči našu domovinu gledè obstojećeg u njoj šumogojstva; pa zato upućujemo one izmedju naših čitateljah, kojim je stalo do toga, da se upoznaju sa obširniim zadržajem tog zaista zanimivog nu poduljeg članka, da ga čitaju u br. 22. gore navedenog lista.

Smiesice.

— „Nema bogme ništa boljega, nego l' što je čaša dobroga hrvatskoga vina!“ reče jednom u razgovoru njeki gospodin svom drugu, vozeći se š njime put Zagorja. Seljak zagorski, što ih je vozio predpregom, čuvši

rieči gospodinu, okrene se na baku, te primjeti lukavim posmiehom: „Prav imaju, gospone, ali — polić je vendar još bolji."

— „Ako se djevojka udaje, dobro čini, ako li ne — a to radi mudro," reče jednom njeka ružna i ostariela gospodična svojoj mladoj a ujedno i liepoj nećakinji od 16 lietah. — „Mila tetko" odgovori na to mlado djevojče, „nemožemo svi da budemo mudri, a ja ću medjutim nastojati da barem dobro činim kad učinim štogod, ako baš i nebude posve mudro."

— U njekoj gostioni zavadiše se nedavno dva čovjeka, pa pošto se uzžestiše sve to više, stade najposlie jedan drugoga psovati i magarcem nazivati, na što njeki nazočni šalivdjija primjeti: „Sad će se jamačno pomiriti, budući se jur pripoznaše medjusobno da su bratja."

— Nema li tù novinah, iz kojih bi čovjek točno saznati mogo sadanju cienu žita?" upita ovih danah u njekoj zagrebačkoj gostioni jedan izmedju gostovah svog komšiju. „Toga vam netreba," reče upitani, „kad pogledate evo ove žemljičke, koje vam najbolje posviedočit mogu, da ciena žitu pada." — „Kako to?" — „Zar nevidite da su svakdan — manje."

— Ovih danah dodje njeki domorodac iz Slavonije prvi put u Zagreb, i tù se sastane baš na Markovom trgu sa dobrim prijateljem, inače Zagrebčanom. „Ded boga ti" reče, pošto je pozdravio priatelja, Slavonac, „pokaži mi naše narodno kazalište, rado bi da ga vidim, buduć sam i ja u to ime uzeo dvie dionice." „Evo ti ga!" primjeti Zagrebčanin gorkim posmiehom, pokazav mu prstom obližnju zgradu. „A šta će predstavljati danas?" — „Neznam — nu čitaj ciedulju tamo, pa ćeš znati." Slavonac pristupi čošku, pa pošto pročita prve rieči na ciedulji: National-Theater in Agram — upita sav smutjen druga svoga: „A šta je to? — Zar je to narodno kazalište?" — „Jeste brate," primjeti taj, „samo što je prevedeno na njemački."

Narodne gospodarske poslovice.

Kad je išla sikira, neka ide i toporišće.
Što je previše, nije ni s kruhom dobro.
Dobar je kao češanj bez kruha.
Il je slamu il je sieno, samo da je puno tielo.
Svaki čovjek svoj križ ima.
Teraj magarca na most, on neće nego pod most.
Veća riba manje jede.
Voda sve opere, samo ne zla djela.
Nova metla dobro mete.
Ražanj je pripravljen, a zec još u grmu.
Još ovo lieto zlo, pa već nikad dobro.
Za ono što je bilo, neda žitov ni krajcare.
Zlo je jesti kruha od mnogo pećih.
Zima, gdje vrag kašu mulje.
Čavo čavla izbije.

(Dalje sliedi.)

Narodne zagonetke.

13. Dva se bora zavadiše, sve se grane potresoše, a četiri nemogoše?
14. Ja se rodih sinoć, a moj otac jutros, i sin podje po popa da krsti otca?
15. Siekotići sieku, vukotići vuku, sam baša u vreću prebaca?
16. Što ide kroz goru, a gorom nekreće?
17. Zatjera kobilicu u mlinicu, sve meće u nutra a rep nemože.
18. U večer povih zlato, u jutro razvih zlato, kad je zlato nezapato?

Družtvo gosp. za Hrvatsku i Slav.

Izviestje.

Platiše družtvu:

Diakovar, ured obć., list za god 1856.
Gosp. Domjanić Drag., vlast., prin. za g. 1856. i za list.
Dubrava, ured obć., list za god. 1856.
Mladež dub. kat. sjemeništa list za g. 1856.
Gosp. Fabri Viekoslav, vlastelin, prin. za god. 1855. i 1856. i za list.
„ Festetić Gjuro, grof, prin. za g. 1855., 1856. i za list.
„ Fink Eduard, župnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Filić Mate, župnik, prin. za g 1856. i za list.
„ Fodroci Skender, utemeljiteljnu tretju ratu u 10 fr.
„ Francisci Janko, vlastelin, prin. za g. 1856. i za list.
„ Gabelić Mirko, vlast., prin. za god. 1855.
„ Gabelić Ljud., vlast., prin. za god. 1856. i za list.
„ Gavela Gjuro, trgovac, prin. za g. 1856. i za list.
„ Gergešin Ivan, župnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Gjorgjević Todor, vlastelin, prin. za god. 1856. i za list.
Gjelekovec, ured obć. list za god. 1856.
Gosp. Golubić Franjo, župnik, list za g. 1856.
Gošće, ured obć., list za god. 1856.
Gosp. Govedić Martin, za g. 1856. ½ lista.
„ Gregorić Jos., župnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Gresz Ivan. c. k. liečnik, prin. za g. 1855.
„ Hadrović Gavro, župnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Herceg Dragutin, c. k. pristav, prin. za g. 1855.
„ Herceg Josip, učitelj, list za g. 1856.
„ Heržić Miroslav, c. k. pristav, prin. za g. 1855.
„ Homotarić Antun, župnik, prin. za god. 1848., 1849. i list za g. 1856.
„ Horvat Gjuro, providnik, prin. za g. 1855. i 1856.
„ Jambrečak Jakob, župnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Jandrić Andria, župnik, prin. za god. 1856 i za list.
„ Jakić Antun. prin. za god. 1856. i za list.
Jakovlje, ured obć., list za g. 1856.
Jamnica, ured obć., list za god. 1856.
„ Janušić Henrik, prebendar, prin. za g. 1853., i list za g. 1856.
„ Jesenković Krunoslav, župnik, (utemélj) za god. 1856. list.
„ grof Jellačić Josip, ban, prin. za god. 1856. i za list.
„ barun Jellačić Gjuro, general, list za g. 1856.
„ Jellačić Kažimir, c k. kot. predst., prin. za g. 1854. 1855., i za list.
„ Inkei Adam de Palin, vlast., prin. za g. 1855.
„ Ivanešević Franjo, šumar, prin. za god. 1856. i za list.

Gosp. Katanec Janko, župnik, prin. za god. 1855.
„ Kiepach Nestor, vlastelin, prin. za god. 1852. do 1855. i za list.
„ Kamenar Pavo, vlastelin, prin. za god. 1856. i za list.
„ Karoly Ljudevit, c. k. predstojnik, prin. za g. 1855.
„ Keglević Janko, provizor, prin. za g. 1855., 1856. i za list.
„ Kerner Franjo, odvjetnik, prin. za g. 1855.
„ Kos Slavoljub, list za g. 1856.
„ Kragujević Stipan, biskup, list za g. 1856.
„ Kovačević Josip, župnik, list za g. 1856.
„ Kozić Antun, župnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Kvaternik Gjuro, kanonik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Kuković Mirko, vlastelin, prin. za god. 1856. i za list.
„ Kovačić Franjo, župnik, prin. za g. 1856. i za list
„ Koretić Dragutin, prin. za god. 1856. i za list.
„ Kukuljević Ivan, prin. za god. 1856. i za list.
„ Köreškénji Franjo, providnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Kiš Ladislav, c. k. predstojnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Kuković Josip, biskup, prin. za g. 1856. i za list.
„ Kralj Skender, prin. za g. 1856.
„ barun Kulmer Miroslav, c. k. pukovnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Klemens Josip, kanonik, (utemeljitelj) list za god. 1856.
„ Körbler Franjo, nadvrtljar nadbiskupov, list za g. 1856.
„ Kiš Ivan, župnik, prin. za god. 1855., 1856., i za list.
„ Kresinger Stjepan, vlastelin, prin. za god. 1855., 1856., i za list.
„ Klein Vatroslav, ranarnik, prin. za god. 1855., 1856. i za list.
„ Kresinger Mijo, nadstojnik obć., prin. za g. 1855., 1856. i za list.
„ Kottas Antun, major, prin. za g. 1856. i za list.
„ Kos Hinko, c. k. financialni savjetnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Klanječek Stipan, glavar obć., list za g. 1856.
„ Kiepach Marcel, vlastelin, prin. za g. 1852—1855. i za list.
„ Kiepach Albin, vlastelin, prin. za g. 1854., 1855. i za list.
„ Kusundzić Andria, fratar iz Bosne, list za g. 1856.
Grada Koprivnice poglavarstvo, list za god. 1856.
Kalnik, ured obćine, list za g. 1856.
Gosp. Kušić Pavao, c. k. official, list za polugodinu 1856.
„ Kušević Svetozar, c. k. namjest. tajnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Ladić Mio, diurnista, prin za god. 1855.
„ Lovrić Franjo, prin. za god. 1855.
Ludbreg, ured obćine, list za g. 1856.
Legrad, ured obćine, list za g. 1856.
Gosp. Lukšić Franjo, župnik, prin. za g. 1852., 1853., i polu prineska za g. 1854.
„ Moyses Stjepan, biskup, prin. za g. 1856. i za list.
„ Marić Simo, vlast., list za god. 1855.
„ Mekovec Ferdo, odvjetnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Mažuranić Josip, župnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Mihalinac Josip, c. k. kapetan, list za g. 1856.
„ Medanić Vatroslav, odvjetnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Malić Stanko, c. k. poručnik, list za god. 1856.
„ Mihalinčić Stjepan, župnik, list za g. 1856.
„ Muha Vatroslav, gymnazialni prefect, list za god. 1856.

(Dalje drugi put).

Josip Čačković s. r.,
blagajnik.

Družtvo za povjestnicu i starine Jugoslavenah.

Izviestje.

Platiše družtvu.

(*Dalje*).

Gosp. Dr. Josip Krieger, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Dane Stanisavljević, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Dragutin David, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Dr. Franjo Miličić, u ime utemeljiteljstva nadalje 10 fr. sr., što sa prije prinešenih 30 fr. čini 40/50.
„ Josip Šušković, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Ivan Stražimir, prin. za g. 1854.—1856.
„ Vinko Vatroslav Medanić, prin. za g. 1856.
„ Radoslav Šegerc, prin. za g. 1856.
„ Naum Mallin, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Svetozar Kušević, u ime utemeljiteljstva nadalje 10 fr., što sa prije položenih 40 fr. sr. čini 50 fr. sr.

J. Ev. Borovečki,
družtva tajnik i blagajnik.

Dopisi uredničtva.

G. J. C—u u Bukovcu blizu Ludbrega. Želji vašoj, da vam se najme gosp. list pošilja u njemačkom jeziku, zadovoljit nemožemo s toga, što list taj izlazi samo u hrvatskom jeziku; razlog pako tomu naći ćete medju ostalim — što bi možebit ovdje od naše strane navesti mogli — u zapisniku glavne skupštine, priobćenom jur u br. 26. gosp. lista na str. 108. pod slovom *c.*

G. I. F. u Požegi. Vrlo će nam milo biti, ako nam čim prije dostavite onaj članak, što ste nam ga obećali u privatnom vašem dopisu od 30. lipnja t. g.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: **Mirko Bogović**. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 30. U Zagrebu dne 19. srpnja 1856. GODINA IV.

Opomena glede Korneuburžkog praška za marvu.

Vis. c. k. ministarstvo unutrnjih djelah priobćilo je dopisom svojim od 2. lipnja t. g., pod brojem 12241|348. našem gospod. družtvu glede Korneuburžkog praška za marvu (Korneuburger Nahrungs-Viehpulver) sliedeće:

„Uslied dopisa c. k. vrhovnog vojenog zapoviedničtva pozvano bi školsko ravnateljstvo bečkog c. k. marvoliečnog zavoda, da proizpita točno stanovititi od Dra. Rauduica u posebnoj knjižici preporučeni Korneuburžki prašak za marvu, pa da s njime učini pokus u marvinskoj bolnici zavoda svoga sa tamošnjom marvom — na što je spomenuto školsko ravnateljstvo uslied preduzetog lučbenog razglabanja (kemičke analise) izjavilo mnienje svoje, da najme liek taj ništa drugo nije, nego obmana i puka špekulacia, smierajuća na to, da zasliepi neizkusno i predsudam podvrženo gospodarsko obćinstvo, pošto se dokazalo da je upotrebljenje rečenog lieka u slučaju kužnih, bolestih marvinskih vrlo sumnjivo, buduć se takovimi uzaludnimi pokusi samo gubi vrieme, koje bi se shodnije upotriebiti moglo za izliečiti marvu.

U toj oznani dakle ima najtemeljitiih razlogah za gospodare, da se budu mogli čuvati od uzaludnih troškovah."

Premda smo u kratko u br. 24. gosp. lista jur progovorili o Korneuburžkom pražku, to ipak sada uslied zaključka zadnje odb. sjednice onomadne držane, priobćujemo cieli sadržaj dopisa vis. c. k. ministarstva; a to smo dužni učiniti tim većma, buduć je i u njekih domaćih naših listovih objavljen bio taj liek, te bi se lahko moglo dogoditi, da kogagod izmedju gospodarah naših obsiene i zavedu hvastave rieči u oglasu o spomenutom prašku.

Nješto o velikom poroku naših zemljodjelacah.

Od M. Stojanovića.

(Konac).

Povelika strana našeg prostog puka, naših težakah, neuka je, neumjetna, nevješta i troma, pospana, da nerečem liena: zato svaki pravi rodoljub, čestit državni gradjanin i pravi prijatelj domaćeg napredka, bio on sveštenik, učitelj, častnik ili činovnik, treba da nastoji neuke obučavati, neumjetne savjetovati, trome i pospane riečju i djelom pobudjivati, liene i nemarne nagoniti silom iskrene bratske ljubavi, pak će za cielo domala sinuti luč prosvjete i pred vrata naših prostakah, i tako ogranuti sunce boljeg napredka, bolje sreće za cielu našu domovinu i državu. Samo složno, a „tko radi, Bog nebrani!" veli poslovica.

Kudgod nagnemo uši, čujemo tužbe, kako su nastale skupe i težke godine. Težak se tuži kako je skupa roba u trgovacah, kako su poskupile rukotvorine zanatnikah; vlastnik zemlje tuži se kako je skupa nadnica; častnik i činovnik, koji kupuju hranu od težaka i robu od zanatnika i trgovca, znadu najbolje kako im je težko živiti na tolikoj skupoći. Moglo bi se svemu tomu barem ponješto doskočiti, a možebit s vremenom i posve na kraj stati, kad bi naši zemljodjelci i domaći gospodari, ne samo pojedini, nego svi složno nastojali poboljšati sve struke svoga gospodarstva; kad bi se ostavili naši težaci glede obdjelavanja njivah, sienokošah, vinogradah, voćnjakah itd., glede odhranjivanja marve, živadi, i glede svega domaćeg gospodarstva svoje stare predsude: „Tako su radili i naši stari, pak su dobro živili!" Moji dragi! koji tako običajete govoriti, šta li da bi ti vaši stari rekli, da sad ustanu iz groba i vide, kako po Dunavu, po Dravi, Savi i Tisi ploye parobrodi (vatrene ladje), da vide željeznice (gvozdene putove), po kojih tjerana parom klju-

čajuće vode lete kola brez konjah kao kad leti ptica po zraku. Zaisto čudili bi se, i promozgavši vrhu takovih stvarih, te propitavši za njih, priznati bi morali, da su se vriemena jako promjenila, da sviet nestoji na jednomu mjestu, nego da sa svakim danom napreduje. Dakle vi jedini, držeći se stare gore spomenute predsude, kanite ostati pri onomu kako su stari njekoć životarili, samo vami nije ništa stalo do napredka? —

Mnogi od vas veli: „Idi tamo, šta će nama gospodarske knjige i novine, nismo mi gospoda, nego daj ti nama rakie i duvana, kruha (hleba) i slanine, a kako ćemo mi orati, kopati, saditi, žeti, kositi, marvu gojiti, i kuću držati, to je naša briga!“ Al' nepametna razgovora! Upravo za vas gospodarski je list, vi ste nevješti, neuki i neuputni u vašem važnom zanatu, a gospoda, što drže takve listove, to čine poradi vas, za vaše dobro, nebi li vi s vremenom progledali, dozvali se pameti i boljim udarili putem. Gospoda, na koju se tu pozivate, znajući kako liepo cvieta i uspjeva, razvija se i napreduje zemljodjelstvo i domaće gospodarstvo po drugih zemaljah, a uvaživši s druge strane hudo stanje našeg domaćeg zemljodjelstva i gospodarstva, uvidivši kako je prieko nuždno i kod nas uvesti bolji način u obdjelavanju polja, u odhranjivanju marve itd. sklopiše prie njekoliko godinah gospodarsko društvo u Zagrebu, koje i visoka naša vlada cieni i uvažava, podupire i štiti, i to neobhodno potrebito i velekoristno društvo zastupa u domovini i pred svietom našu domovinu glede na zemljodjelstvo, gospodarstvo, obrtnost, zanate i trgovinu po primjeru sličnih družtvah po drugih zemaljah i pokrajinah, i nastoji oko našeg obćeg dobra, dakle i oko vašeg napredka. Ali ovo za obće svih nas, gospode i težakah, dobro i sreću sklopljeno družtvo nemože u težnjah svojih napredovati i uspješno djelovati, ako zemljodjelci neće od svoje strane namjere družtva podupirati. Vele mnogi od vas, da vam netreba čitati, što piše gospodarski list, što ga isto družtvo izdaje, nego da ga valjda sama gospoda čitaju. Ta vi upravo treba da čitate, ili da si čitati date, što piše gospodarski list, te da se tako naučite iz njega ono, po čemu bi mogli poljodjelstvo i gospodarstvo, od čega upravo živite, tako popraviti, da sad vladajuća skupoća prestane i vami i gospodi odlane. Sve zavisi u tom obziru od zemljodjelstva i gospodarstva. Zanatlia i trgovac rado bi prodavali jevtinie svoje robe i rukotvorine, kad bi proizvodi zemljodjelstva cienom pali, a to će tek onda biti moguće, kad težaci boljim obdjelavanjem polja, boljim odhranjivanjem svoje marve, boljim domaćim gospodarstvom pomnožaju prirodine. Ovo opet onda će kadri biti učiniti, kad se budu dobro naučili svoj zanat. To brez čitanja gospodarskih knjigah i listovah nije moguće. Dakle u kratko trebalo bi:

1. Da sve obćine u našoj domovini pristupe medju članove gospodarskog družtva i pojedini težaci, koji su u stanju to učiniti.

2. Da gospodarski list što više dobije čitateljah medju zemljodjelci.

3. Da gospoda predstavnici i vodje puka svojski se zauzmu za spomenute dvie točke, nebi li se što prie otvorile oči našim težakom za napredak, pak će sve dobro biti.

Zapisnik

ravnateljske sjednice družtva za poviestnicu i starine Jugoslavenah, dne 26. lipnja t. g. u narodnom domu pod predsjedničtvom gosp. načelnika Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, u prisutnosti g. g. odbornikah Ante Mažuranića, Mojsie Baltića, Ante Žerjava, Mate Mesića, Dra. Konrada Šuflaja, i tajnika i blagajnika Janka Ev. Borovečkoga, kano perovodje držane.

(Konac.)

§. 16. Družtvo gornjo-lužičko za znanosti uz dopis svoj od 20. stud. 1855., šalje družtvu ovomu: „Neues Lausitzisches Magazin, 32. Band, 1—4. Heft.“ Knjige su sa zahvalnostju primljene i u knjižnicu stavljene.

§. 17. Družtvo za povjestnicu i starine u Velegradu šalje ovomu družtvu: „Jahrbücher und Jahresbericht des Vereines für mecklenburgische Geschichte und Alterthumskunde, 20. Jahrgang.“ To je sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§. 18. Družtvo povjestničko u Starom Gradištu (Altenburg) šalje družtvu ovomu: „Mittheilungen der geschichts- und alterthumsforschenden Gesellschaft des Osterlandes.“ 4. knjiga, 2. svezak, i „Einige Aktenstücke zur Geschichte des sächsischen Prinzenraubes. Altenburg 1855.“ Knjige su sa zahvalnostju primljene i u knjižnicu stavljene.

§. 19. Poviestničko družtvo za gornju Bavarsku šalje ovomu družtvu svoga arkiva, knjige 15., sv. 1. To je sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§. 20. Gospodin počastni član družtva ovoga, M. F. Rajevski, svetjenik kod ruskoga poslaničtva u Beču, šalje istomu družtvu: „Morskoga Zbornika“ 6 svezakah za tri mjeseca t. g To je sa zahvalnostju primljeno, i u knjižnicu stavljeno.

§. 21. Gospodin And. T. Brlić šalje družtvu ovomu: 1. Rukopis Tome Arcidjakona, koj su njekoji domoljubi s njim u Beču za 30 fr. sr. za našu knjižnicu kupili. 2. Prepise: „Ex libro commemorabilium,“ iz tajnoga pridvornoga arkiva. Oboje je sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§. 22. Gosp. V. Křížek šalje družtvu ovomu: „Zprávu o Arkivu Musea.“ To je takodjer sa zahvalnostju primljeno i u knjižnicu stavljeno.

§. 23. Gosp. Ot. Martin Nedić šalje družtvu ovomu: „Šematizam bratje sv. Franje Bosne Srebrene, i razjasnjenja opazakah o njegovu spisu o bosanskih starinah.“ Oboje je sa zahvalnostju primljemo, pak je Šematizam u knjižnicu stavljen, a razjasnjenja tiskat će se s opisom istim.

§. 24. Gospodin Mirko Bogović, utemeljitelj družtva ovoga, pozivlje isto družtvo, neka pozove spisatelje naše, da svoja djela ovomu družtvu predadu, pak da ono ista djela šalje Hrvatom, nalazećim se u Napulju. On je pače u tu svrhu jur četiri knjige tajniku uručio. To je sa radostju razumljeno, pak je odlučeno, da će družtvo po njegovu predlogu pozvat pismeno spisatelje, da svoja djela — to jest ona, koja su oni pisali — u pomenutu svrhu dadu, a kasnie da će se ista djela na odredjeno mjesto sa svojimi knjigami poslati. *)

§. 25. Gospodin Ilia Okrugić iz Vukojevacah u Sriemu šalje nadalje zanimiva opisanja starinah sriemskih. To je sa zahvalnostju primljeno, pak će se u 4. knjizi Arkiva tiskati.

§. 26. Gospodin predsjednik donio je u sjednicu Souveraindor, njemu po g. Dimitru Bubanoviću uručen, a po njegovom pokojnom sinu Milanu družtvu ovomu za odredjenje nagrade za koju narodnu književnu radnju oporučno ostavljen. Javio je nadalje g. predsjednik, da je isti pokojnik oporučno ostavio tomu družtvu sve knjige svoje; dukat je predat blagajniku, a knjige, čim ovamo stignu, metnut će se u knjižnicu.

§. 27. Po gospodinu predsjedniku predati su sliedeći darovi njemu stranom za narodni muzej, stranom za ovo družtvo uručeni:

a) Od gosp. kanonika zagrebačkoga Franje Milinkovića 33. bakrena novca, medju njima je 30. rimskih u Lici, stranom kod Kule, stranom kod Udbinja izkopanih.

b) Od gospodina Franje Lukšića, župnika u Markuševcu, 233. novca, od kojih je 226. rimskih, stranom u Sisku, stranom u Trnavi, na njegovu župu spadajućoj, izkopanih.

c) Od gosp. zač. kanonika Franje Šloizniga, župnika u Sisku, 11 rimskih novacah, igla rimska, kamen s izvajanim lavom i s uresi, razna stakla, mozaici, kamenje i opeke, sve to je izkopano u Sisku.

č) Od gospod. Janka Gerblauca, trgovca u Sisku, 29. rimskih novacah i njekoliko okamenjenih ljušturah.

ć) Od gosp. Ferdinanda Krtljuše, trgovca u Sisku, rimski prsten iz mjeda s ključićem, i jedan rimski novac cara Konštantina.

*) To su potomci onih Hrvatah, što su sa Gj. Kastriotićem pred Turci u Napulj otišli bili.

d) Od gosp. Nerada, učitelja u Sisku, mramorna krstionica, izkopana na njegovom zemljištu.

e) Od gosp. Ivana Heskoga, c. k. nadzemljomjera u Zagrebu, 4. mala na drvu naslikana a u Frankopanskom dvoru na otoku Krku nadjena obraza.

f) Od gosp. Stiepana Vukovića, župnika u Ivancih, kip, imajući s jedne strane obraz bl. D. M. a iz druge strane razpelo, i hrvatska Evangjelia od biskupa zagrebačkoga P. Petretića, tiskana u Gradcu g. 1651.

Svi ti darovi primljeni su sa zahvalnostju i stavljeni stranom u knjižnicu, stranom u narodni muzej.

§. 28. Gosp. c. k. priv. gymnazialni ravnatelj u Varaždinu Stiepan Muzler, svojim službenim dopisom od 16. lipnja t. g., br. 126., prosi ravnateljstvo družtva ovoga, da gymnasiji varaždinskoj po jedan iztisak knjigah svoga arkiva dade. Na to je odlučeno: da će se ne samo varaždinskoj, nego takodjer svim hrvatsko-slavonskim i dalmatinskim gymnasiam pošiljati knjige arkiva, pače iste jur izišavše poslat će im se za kratko vrieme.

§. 29. Družtvo duhovne mladeži nadbiskupije zagrebačke šalje družtvu ovomu njekoliko listovah od staroga glagoljskoga rukopisa; ti listovi primljeni su sa zahvalnostju, pak će se ista mladež upitati, gdje je te listove dobila; nebi li družtvo ovo kako jošte ostale listove toga rukopisa dobilo.

Izvadio iz zapisnika sjednicah družtva za poviestnicu i starine Jugoslavenah

JANKO EV. BOROVEČKI,
tajnik i blagajnik istoga družtva.

Zapisnik sjednice *)

ravnajućeg odbora hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva, držane u Zagrebu dne 30. travnja 1856.

Prisutni:

Gosp. Eduard Zdenčaj, podpredsjednik.
„ Ljudevit Vukotinović.
„ Mojsia Baltić.
„ Jos. Kal. Šloser.
„ Mio Krešić.
„ Josip Čačković, ujedno perovodja.

1. Na izviestje g. poslovodje, da je c. k. fiškalski ured pisao, kako je Ferdinand Špišić pripravan odmah izplatiti legat pokojnog Haramінčića, čim se §. 7. dotične oporuke jednom komisiom

*) Ovaj isto tako kao i sliedeći zapisnik od 31. svibnja t. g. primilo je uredničtvo od tajničtva dne 13. t. m. Uredn.

razjasni, odlučeno je: da se moli c. k. fiškalski ured, da sudbenim putem utjera upitnu zaostavštinu, dočim glavni odbor nemože se sa g. Špišićem iz tog uzroka upuštati u nikakove pogodbe, što §. 7. Haraminčićeve oporuke onako razumije, kako se po glasu riečih te točke razumjeti mora. Tom prilikom je takodjer zaključeno moliti c. k. fiškalski ured, da i glede Paravićkine zaostavštine učini skoro nuždne korake.

2. Na prijavu g. podpredsjednika Zdenčaja, da c. k. kotarski ured u Križevcih zahtieva od njega račun vrhu potroška za pregledanje Marcelove mrvljice, odlučeno je: pisati prehvaljenom c. k. uredu, da je upitni račun jur predan vis. c. k. namjestničtvu.

3. Prijava poslovodje, da je od W. Ehrenberga iz Maribora stiglo 30000 ključecah u iznosu od 126 fr. sr., i da je za te ključece plaćeno 16 fr. 45 kr. sr. vozarine.

4. Primljena je do znanja prijava g. poslovodje, da je od Disauera iz Gradca stiglo 7000 ključecah u iznosu od 38 fr., i da je za nje plaćeno 6 fr. 49 kr. sr. vozarine. Do znanja.

5. Prijava g. poslovodje, da je stiglo od Trummera iz Gradca 5350. divjakah u iznosu 128 fr., i da je za njih plaćeno 9 fl. 58 kr. vozarine. Do znanja.

6. Odobrena je prijava g. poslovodje, da je plaćeno 1 fl. 33 kr. za vozarinu trsja (živcev).

7. Prijava, da je zemska financialna direkcia umoljena, da produlji rok za izplatu pristojbah od 350 fr. sr. Takodjer je s odobrenjem do znanja uzeta.

8. Usljed zaključka glavne skupštine, da izabere odbor njekoliko osobah, koje će u sporazumljenju s osobami izabranimi od trgovačko-obrtne komore sačiniti program za predbježnu god. 1857. u Zagrebu držati se imajuću izlogu, izabrao je odbor g. g. Ambroza Vranycanja, Mojsiu Baltića i Nauma Mallina; zaključeno je prijaviti taj izbor trgovačko-obrtnoj komori.

9. Na pitanje g. poslovodje, može li primiti jednu dionicu narodnoga kazališta vrhu 25 fr., što ju poslao g. Ciprian Švagel pod tim uvietom, da namiri svoj dug, i da se po odbitku toga zaostavša svota izplati g. Ciprianu Švaglu? odlučeno je, da se dionica drugčije nemože primiti, van da ciela u ime duga ostane odboru.

10. Na predlog, da se kod ovog družtva uvede ona ustanova, po kojoj je kod svih ostalih narodnih družtvah ustanovljena utemeljiteljna glavnica od 50 fr. sr., zaključeno je, da se to pitanje odloži do sjedinjenja svih narodnih družtvah.

11. Izviestje g. tajnika, da u blagajni nema ni krajcare novacah, i da još ni mjesečne plaće ovog mjeseca nisu sasvim izplaćene, primio je odbor s velikom žalošću do znanja i odlučio je, da se od ovdašnjih članovah što skorije pokupe zaostavši ovogodišnji prinesci.

13. Prošnji g. člana i odbornika Mije Krešića, da se njegovom ugovoru vrhu kupljenog u Tuškancu pokušališta, doda jošte naknadno privoljenje odbora, da se to držanje može sa svimi prinadležećimi uknjižiti na njegovo ime, odlučeno je zadovoljiti.

Tiem bude sjednica zaključena.

U Zagrebu dana i godišta kao gori.

Zapisnik

sjednice glavnog odbora hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva držane dne 31. svibnja t. g.

Prisutni:

Gosp. Miroslav barun Kulmer, podpredsjednik.
Gosp. odbornik Ljudevit Vukotinović.
„ „ Jos. Kal. Šloser.
„ „ Mijo Krešić.
„ „ J. Čačković, ujedno kao perovodja.

1. Na predlog gosp. poslovodje odlučeno je, da se nova družtvena pravila bez svakog dalnjeg odlaganja podnesu putem ovdašnjeg c. k. namjestničtva visokom ministarstvu za potvrdjenje.

2. Obzirom na žalostno stanje družtvene blagajne zaključeno je, da se putem gospodarskog lista pozove domorodstvo, da bi s dobrovoljnimi prilozi priteklo u pomoć ovom za cielu domovinu toli koristnom družtvu.

3. Za da bi hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo shodno svom načelu moglo uzpješno djelovati, odlučeno je, da se vis. c. k. vladi podnese potanki opis družtvenog stanja, te da se ona umoli, da družtvenim težnjam za razprostranjenje umnog sadanjoj dobi priličnog gospodarstva priteče novčanom podporom u pomoć.

4. Glede nedostatka ključecah u družtvenom pokušalištu prošle godine, i glede podnjetog usljed toga izpričavanja nadvrtljara Trummera, zaključeno bi — dočim se tom izpričanju nikako nemože mjesta dati iz tog razloga, što je odbor saznao iz vjerodostojnog izvora, da se navedeni nedostatak jedino nevjeri nadvrtljara ima pripisati — da se nadvrtljaru Trummeru, za naknadu nedostatka zadrži pripadajuća mu ovogodišnja desetina.

5. Na prijavu g. poslovodje, da je g. Ivan Baumgartner iz Gumpoldskirchna poslao družtvu svoje djelo: „Anleitung zum einträglichsten Betriebe des Weinbaues in Oesterreich, gegründet auf mehr als 40jährige Ehrfahrung,“ na poklon; zaključeno je, da se istom gospodinu izjavi zahvala za taj dar.

6. Na prijavu g. poslovodje, da je visoko c. k. ministarstvo poslalo družtvu za shodno razprostranjenje djelo: „Skizzen über die Zucht der Rinder, Schafe und Schweine in Oesterreich“ zaključeno bì, da se pošalje svakoj podružnići jedan primjerak tog djela za shodnu porabu.

Tiem bude sjednica zaključena.

U Zagrebu dana i godišta kao gori.

Viest o sadovnih vrtovih u Bregih i Lupoglavi.

Od Drag. Ivekovića.

Čitajući u 28. broju gospodarskog lista črticu o uvedjenju tako zvanih sadovnih vrtovah sjedinjenih sa pučkimi školami u Koruškoj, nemogu na ino, nego da se i ja pera latim, te uz to radostno uzkliknem: udario je i za nas sat!

Vriednim nastojanjem poglavarah naših imademo u kotaru našem osam pučkih učionah; — kod ovih imade u Bregih pokraj učionskog zdanja već od njekog vriemena sadovni vrt, gdje se dietca o oplemenenju sadovnog drvetja podučavaju, — pak eto na radost našu, na slavu pako poduzetnikah i korist pučanstva vidimo, kako se revnim nastojanjem velezaslužnog gospodina župnika Lupoglavečkog Stiepana Mlinarića, *) kojega u tom podupire naš ljubljeni gospodin c. k. kotarski predstojnik, opet i u Lupoglavi ustrojava novi takov sadovni vrt, gdje će se mladež, osobito ženska, valjano podučavati ne samo o oplemenenju drvetja, već i o gojenju nuždnog i koristnog za naš puk gospodarstvenog bilja.

Koliko slično poduzetje hvale zaslužuje, svaki može znati, koj iole znade kako naše seljakinje svoje vrtove obradjivaju, gdje osim pora luka i nješto salate u prolietje ništa naći nije moći.

Nu da možebiti nebi tko kazao da 2 : 8 u slabom razmjerju stoje, mogu vas osigurati, da će se revnim nastojanjem našeg vriednog g. predstojnika podignuti na skoro i kod ostalih učionah, gdje se prilično zemljište nabaviti bude moglo, slični vrtovi.

Tom prilikom nemogu propustiti, da vas neubaviestim, kako je naš revni g. kot. predstojnik obećao, da će i kod nas na skoro podružnicu podignuti, **) te onda će se moći i iz naše ravne Posavine više putah koj glas čuti.

Ovo sam mislio da sam dužan bio napisati, te zato na volju pušćam sl. uredničtvu, hoće li šta ili ništa obćinstvu iz ovog sastavka priobćiti.*)

*) Nama je već odprije poznata hvale vriedna revnost spomenutog g. župnika u svemu što se tiče napredka naroda našega, pa zato ni najmanje nedvojimo, da će i u tom obziru, što je toli hvale vriedno početo, čestito i valjano dočeti. Uredn.

**) To bi svakako bila nova zasluga, koju bi time steko g. predstojnik. Ured.

*) Mi smo priobćili čitav dopis g. D. I., budući scienimo, da su viesti, koje nam donosi, ne samo u obće zanimive, već da su i napose vriedne naslieđovanja. Kamo sreće, da nam iz više stranah naše domovine stignu ovakove viesti! — Uredn.

Njekoja za gospodarski pametar.

— U br. 55. opisuju Novice u kratko način kako je moći iz žira priugotoviti dobar i tečan kruh. — Treba najme u tu svrhu da se nabere zdravoga žira koliko uztreba, pa pošto mu se olupe lupine, treba ga izseći ili raztući na male čestice, te tako izsiečenoga staviti u priličnu posudu i nadolijati čiste vode toliko, da voda u posudi za jedan palac nadvisi žira. Tako neka stoji do 15 satih, zatim pako mora se odciediti voda a nova dolijati, u kojoj opet treba da se kvasi žir 15 satih. To kvašenje žira treba ponavljati tako dugo, dok nebude odciejana voda sasvim čista. — Zatim treba da se suši žir, budi u krušnoj peći, budi na liesah u hižnoj peći. Pošto se tako dobro osuši žir, treba da se zmelje, a melja žirova da se pomieša sa jednakim dielom budi hržene ili ječmene melje. Sa meljom pako pomiešanom na taj način postupa se isto teko kao obično, kad se miesi ili peće kruh.

— Niemački list: Wochenblatt der k. k. Landw.-Gesellsch., što izlazi u Solnogradu (Salzburg) priobćuje u svom zadnjem broju način, kako je moći sačuvati drveće od gusenicah. Treba — veli — stabla namazati višeputa vodom, u kojoj se je prije raztopilo klorno vapno (Klorkalk). — U tu svrhu treba na 100 funtih obične vode uzeti 2 funta rečenog vapna.

Domaće viesti.

— Dne 21. lipnja t. g. (po starom, 3. srpnja po nov. kol.) počeo je na novo izlaziti srbski Ratar pod uredničtvom g. profesora Dimitrije Petrovića u dol. Karlovcih. Mi priobćujemo tim radje tu viest, budući scienimo, da će mila biti svim našim čitateljem, koje zanima sve što se tiče napredka bratje naše Srbaljah.

— Carska akademia znanostih u Beču poslala je ovih danah narodnom našem muzeju sliedeće svoje spise: 1. Sitzungsberichte phil.-histor. Classe, XIX. Bd. 2. Heft, XX. Bd. 1. Heft. 2. Sitzungsbericht math.-naturw. Cl. XX. Bd. 1. Heft. — 3. Denkschriften math. naturw. Classe, XI. Bd. — Spomenuta zanimiva djela uvrštena su jur u knjižnici nar. muzeja.

Različite kratke viesti.

— U čitavoj carevini austrijskoj ima 281. družtvo za gospodarstvo i šumarstvo, kao što se to vidit može

iz potanjeg izviestja lista: „Wochenblatt der k. k. steyerm. Landw.-Gesellsch. br. 18. — U tom izviestju napominje se, naravno, i naše gospodarsko družtvo sa svojimi podružnicami.

— Bečki listovi donose viest, da se je ono družtvo, što je preuzelo gradjenje željeznicah u Lombardii, sdružilo sa g. g. Morpurgo i Parente u Trstu i još njekimi bogatimi tamošnjimi trgovci, te preuzelo takodjer gradjenje željeznice iz Kamenog mosta (Steinbrück) u Sisak i Zagreb. — Troškovi te željeznice — koja glede svoje duljine nije toli znamenita — iznosit će do 15 miliunah.

Smiesice.

— „Ja se bojim, da ću danas sutra kao prosjak umrieti,“ roče jednom njeki razsipni gospodičić svomu priatelju. „Neka bi to bilo, al ja se bojim,“ prihvati taj, „da ćeš živiti kao prosjak.“

— Ljudi se tomu čudiše kako je moguće, da se u njeke gospodične, koja u ostalom nebiaše liepa ni mlada, ipak prijavilo mnogo prosiocah. „To nije čudo nikakovo,“ primjeti njeki šalivdjija, „zar nevidite da je stara, a uz to vazda — boležljiva.“

— Pred njekog visokog sudiju — o kom se inače glasalo da je nepravedan — bude jednom doveden njeki na viešala jur osudjen zločinac, koga čim uoči sudija, odmah upozna, da je to njekoč bio njegov součenik. „A zar si ti to Jovo?“ upita sudija. „Ja, gospodine, glavom.“ — „Poznaješ li ti mene!“ — „Kako nebi, ta iz jednog smo mjesta, te smo njekoč zajedno išli u školu.“ — „A gdje je Pero, Niko i Adam!“ — „Svi su jur obiešeni do jedino evo nas dvojice.“

Narodne gospodarske poslovice.

Krpež hižu drži.
Koj čeka, i dočeka.
Koj čuva klinjca, izgubi potkovu.
Zlo stečeno s vragom ide.
Ko govori, taj sije, a ko sluša, taj žanje.
Kak došlo, tak prošlo.
Pusti kokoš na jarek, i sloga se prime.
Bura duva oko kuće, ište kruha i obuće.
Nema lova, bez staroga garova.
Bolje ubogo jašiti, neg oholo pješice ići.
Jednom slama tone, a drugom olovo pliva.
Ručica nepada daleko od vrča.
Težko tebi, kad budeš kroz zid ognja prosil.
Bolje danas groš, nego sutra forinta.
Svaka glava svoju pamet ima.
Ako necuri, bar kaplje.
Ali s oka, ali s boka.
Bi lahko moći na njem (t. j. na tupom nožu) u Zagreb odjahati.
Bi suh kroz lagev prešel.
Bliže je rubača tielu, nego haljina.
Bog sreću dieli, a sokać juhu.
Bolje da ostane, kak da nestane.
Bolje išta, nego ništa.
Bogečka torba nema dna.
Čistomu obrazu netreba puno vode.
Miš još nikad nije pod velikim kupom crknul.
Kad je oslu dobro, ide na led igrat.
Kakvo gnjezdo, takva tica, kakov otec, takva i dječica.
Štogod varoški zvon čuje, ništa nevalja.

Družtvo gosp. za Hrvatsku i Slav.

Izviestje.

Platiše družtvu:

Gosp. Marković Miloš, župnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Malin Naun, utemeljiteljnu glavnicu prie 30 for. sada 40 fr.
„ Miličić Franjo, doctor, prin. za god. 1856. i za list.
„ Mudrovčić Jaco, invalid prin. za g. 1856. i za list.
„ Makanec Ferdo, c. k. tajnik županijski, prin. za god. 1852.
„ Mezga Andria, vlast. prin. za g. 1855.
„ Matoš Josip, župnik, prin. za g. 1855.
„ Mihalić Josip, župnik, prin. za god. 1855.
„ Mustača Josip, prin. za g. 1855.
„ Milić Stanko, c. k. kapetan, Bürgerm., prin. za g. 1856. i za list.
„ Marinković Mate, c. k. porez. prin. za god. 1856. i za list.
„ Maninger Krunoslav, činovnik, prin. za god. 1856. i 1/2 g. za list.
„ Macečević Franjo, župnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Mixić Koloman, novi član, vlastelin, prin. za g. 1856. i za list.
„ Matica Josip, vlst., prin. za g. 1852., 1853, 1854., 1855., 1856. i za list.
„ Magistrat Riečki, prin. za g. 1856. i za list.
„ Neralić Vatroslav, župnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Novak Franjo, c. k zem. suda preds., prin. za g. 1855., 1856. i za list.
„ Novak Mijat, c. k. tajnik u miru, novi član, prin. za god. 1856.
„ Novak Stiepan, čin. obć. prin. za god. 1855., 1856. i za list.
„ Nekerman Franjo, vlast., prin. za g. 1855., 1856. i za list.
„ Neuvirth Gjuro, c. k. nadporučnik, prin. za god. 1856. i za list.
Novi, ured obć., prin. za g. 1856. i za list.
„ Ožegović Metel, c. k. kas. suda savj. prin. za g. 1856. i 1/2 g. za list.
„ pr. Ožegović Mirko, biskup, prin. za god. 1856. i za list.
„ Obhlidal Ivan, c. k. por. čin., prin. za god. 1856. i za list.
„ Očić Petar, odvietnik, prin. za god. 1856. i za list.
„ Orešković Dmitar, arendator, prin. za god. 1856. i pol god. lista.
„ Pikia Fabiau, župnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Pavletić Božo, c. k. predstojn., prin. za god. 1856. i za list.
Petrianec obćina, prin. za god. 1856. i za list.
Petrianečka nedeljna škola mladeži, za g. 1856. i za list.
Gosp. Perok Filip, podjasprišt, prin. za g. 1854., 1855., 1856. i za list.
„ Petrović Franjo, računovodja, prin. za g. 1856. i za list.

„ Petrović Gervazi, arkimandrit, prin. za god. 1856. i za list.
„ Prevarek Mato, ključar, prin. za god. 1856. i za list.
„ Polz Jos., c. k. predst., prin. za g. 1856. i za list.
„ Pečuvac Mavro, tajnik obć., prin. za g. 1856. i za list.
„ Plavšić Ivan, c. k. poručnik, prin. za god. 1855. i za list.
„ Petričević Petar, tajnik občine, prin. za g. 1855.
„ Pintarić Stiepan, žitelj, prin. za g. 1855.
„ Posór Vendelin, župnik, prin. za g. 1855.
„ Pacel Nikola, trgovac, prin. za g. 1856. i za list.
Prelog, ured obć. za god. 1856. i za list.
Gosp. Rogić Petar, župnik, prin. za god. 1856. i ½ g. lista.
„ Rakovec Aleksa, Dr., prin. za god. 1855. i za list. za pol god. 1856. lista.
„ Radovanović Demeter, c. k. šumar, za g. 1856. i za list.
„ Ribić Ivan, c. k. predst., prin. za g. 1855.
„ Raffaj Josip, župnik, prin. za g. 1855.
Raven, ured obć., list za god. 1856.
Ravnagora, ured obć., list za g. 1856.
Gosp. Šloser Jos., Doctor, prin. za g. 1856. i za list.
„ Skalar Mijat, kapelan, prin. za god. 1856. i za list.
„ pr. Sermage Otto, grof, prin. za g. 1856. i za list.
„ Špišić Ferd., vlast., prin. za g. 1856., i za list.
„ Stražimir Dragutin, župnik, prin za god. 1856. i za list.
„ Šavor Josip, župnik, prin. za g. 1856., i za list.
„ Švaicer Viekoslav, c. k. kot. sudac, prin. za g. 1856. i za list.
„ Slamić, c. k. poručnik, prin. za god. 1856. i za list.
Starešinstvo Varaždina grada, za g. 1856. i za list.
Gosp. Stojanović Mijat, c. k. učitelj, novi član, prin. za g. 1856. i za list.
Semelac občina, za god. 1856. i za list.
Gosp. Stanković Kristof, vlastelin, prin. za god. 1856. i za list.
„ Šatvari Petar, kanonik, prin. za god. 1856.
„ Szy Skender, odvjetnik, prin. za g. 1855., 1856. i za list.
„ Šakonji Žiga, mjernik, prin. za god. 1855., 1856. i za list.
„ Sever Juraj, tajnik obć., prin. za god. 1855.
„ Šianski Ivan N., župnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Sparovec Viekoslav, c. k. predstojnik, prin. za g. 1855., 1856., i za list.
„ Svorda Vatroslav, župnik, prin. za god. 1855.
„ Švagel Tomo, odvjetnik, prin. za g. 1855.
„ Štoos Gjuro, vlast., list za god. 1856.
„ Sačić Josip, župnik, prin. za g. 1856.
„ Sparozić, župnik, list za g. 1856.
Sudovec, ured občine, list za g. 1856.
Gosp. dr. Konrad Šuflaj, novi čl. prin. za g. 1856. i za list.
Suhopolje, ured občine, list za pol godine 1856.
Sv. Križ, ured občine, list za g. 1856.
Sela, ured občine, list za g. 1856.
Setuš, ured občine, list za g. 1856.
Gosp. Tumpić Mirko, podjašprišt, prin. za god. 1856. i za list.
„ Tomić Daroslav, vlastelin, prin. za god. 1856. i za list.
„ Theodorović Alex, c. k. predst., list za g. 1856.
„ Tolvajčić St., podjašp, prin. za g. 1856. i za list.
„ Tschopp Antun, trgovac, prin. za g. 1856. i za list.
„ Tomerlin Martin, c. k. nadporuč., prin. za g. 1856.
„ Topoljak Imbro, glavar obć., prin. za god. 1855., do 1856. i za list.
„ Tomašić Antun, vlastelin, prin. za g. 1855., 1856. i za list.
„ Uhernik Andria, odvjetnik, prin. za g. 1853 do 1855. i list za g. 1855.
„ Valenteković Franjo, provizor, prin. za g. 1848. do 1856. i za list.
Gosp. Vladislav Nikola, vlast., prin. za g. 1855., 1856., i za list.
„ Vranicani Nikola, vlast., za g. 1856. i pol g. lista.
Varažd.-križev. c. k. pukovnia za sve satnije, prin. za god. 1856. i za list.
Gosp. Vezlar Martin, c. k. poručnik, za g. 1856. i za list.
„ Vernak Vatroslav, župnik, prin. za g. 1855. i 1856. i za list.
„ Vancaš Aleksa, Dr. prin. za g. 1856. i za list.
„ Vakanović Antun, kanonik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Vučak Makso, odvjetnik, prin. za god. 1855., 1856. i za list.
„ Vidović Ivo, diurn. prin. za g. 1855.
„ Vugrinčić Gjuro, vlast. prin. za g. 1856. i za list.
Vuka, ured občine, prin. za g. 1856. i za list.
Verbanovec, ured občine, prin za g. 1856. i za list.
Verovitica, ured občine, prin. za g. 1856. i pol g. lista.
Verbovec, ured občine, prin. za g. 1856. i za list.
Gosp. Zoller Martin, c. k. županij. liečnik prin. za g. 1856. i za list.
„ Žuža Ivan, pravnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Zdenčaj Eduard, vlastel., prin. za g. 1856. i za list.
„ Zdenčaj Gustav, vlastel., prin. za g. 1856. i za list.
„ Živković Marko, za pučku učionu, prin. za g. 1856. i za list.
„ Završki Alojs, provizor, prin. za g. 1856. i za list.
„ Žerjav Antun, prin. za g. 1856. i za list.
„ Žerjavić Ferdo, odvjetnik, prin. za g. 1856.
„ Žužel Franjo, župnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Žunec N., c. k. naddudar, list za g. 1856.
„ Križanić Vatroslav, župnik, prin. za god. 1848. do 1849., i list za g. 1854. i 1855.
„ Zdenčaj Škender, vlastelin, prin. i polu g. lista 1855.
„ Poljak Gaspar, kapelan, prin. za god. 1854., 1855. i list. za g. 1855.
Kaptol križevački, list za g. 1855.
Gosp. Nademlainski Ivan, nadlovac, list za god. 1855.

„ Bach Gjuro, nadporučnik, list za g. 1855.
„ Midolović David, vlast., prin. za g. 1850., 1851., i pol prin. za g. 1852.
„ Weiser Dragutin, prin. za god. 1852. do 1855.
„ Martinašević Franjo, bilježnik, list za god. 1854. i 1855.
„ Svegl Martin, mjernik, prinesak za god. 1855. i za list.
„ Barać Formoz, vlast., prin za g. 1848. do 1855.
„ Nugent Laval, prin. za g. 1853. do 1855. i za list.
„ Lentulaj Mirko, c. k. dvorski savjetnik, prin. za god. 1855. i za list.
„ Stauduar Franjo, urednik, prin. za g. 1855.
„ Vujnović Albert, c. k. podliečnik, list za polu g. 1856.
„ Thaller Ladislav, c. k. predstojnik, prin. za god. 1852. do 1855.
„ Šusanović Gaspar, c. k. činovnik, prin. za god. 1854. i 1855.
„ Iveković Stipan, bilježnik, prin. za god. 1854. i 1855.
„ Vuščić Josip, odvjetnik, prin. za g. 1855. i za list.
„ Paravić Polikarp, c. k. trpeznik, prin. za g. 1852. do 1855. i za list.
„ Barabaš Gustav, župnik, prin. za god. 1855. i za list.
„ Švagel Gjuro, župnik, prin. za god. 1849. do 1855. i za list.
„ Severinski Nikola, provizor, prin. za god. 1848. do 1850. i list za g. 1854. i 1855.
„ Bujanić Jakob, zač. kanonik, prin. za god. 1851. do 1853.
„ Schulz Ljudevit, tajnik obć., list za g. 1856.
Tersat, ured obćine, list za g. 1856.
Grobnik, ured obć., list za g. 1856.
Novi, ured obć., list za god. 1856.

Josip Čačković s. r.,
blagajnik.

Odgonetke nar. zagonetkah bivših u br. 29. gosp. lista.

13. Kad se dva ovna potrupaju. — 14. Kolač. — 15. Zubi, jezik i grlo. — 16. Magla. — 18. Žljica u ustih. — 18. Žeravica.

Slavna c. k. varaždinsko-križevačka pukovnija (regimenta) namjerava u bregovitih predielih kotara svoga za umnožanje marvinske hrane uvesti grahora (Wicken), te će sl. gore spomenutoj pukovnii za predbiežni pokus trebati 37 vaganah grahora. Uslied toga dakle pozivlju se dotični gospodari, koji imadu dovoljno siemena grahorova, da slavnom zapovjedničtvu gore navedene pukovnije u Belovaru čim prije do znanja stave, koliko bi vaganah rečenog grahora, i uz koju cienu ustupili mogli.

Dne 28. srpnja t. g. obdržavat će se u 10 satih prije podne u uredu c. k. kotara Križevačkog sjednica gosp. podružnice Križevačke, kamo se time najuljudnije pozivlju gospoda članovi iste podružnice. U Križevcih dne 15. srpnja 1856.

Josip Lajer, tajnik podr.

Njeki privatni razlosi, koje ovdje navadjati neću, prinukaše me, da se prije reda odrečem privremenog uredničtva gospodarskoga lista. — Milo bi mi bilo, kad bi znao, da su štovani čitatelji rečenog lista sa ovo njekoliko brojevih, što sam ih ja uredjivao, zadovoljni bili, ako li ne — a to molim, da mi neupišu u grieh, već da se sjećaju mojih u očitovanju (br. 24.) izjavljenih riečih, pa da se tieše time: što nije dugo trajalo to moje uredjivanje, i da će iza mene opet biti bolje.

M. B.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: **Mirko Bogović**. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 31. U Zagrebu dne 26. srpnja 1856. GODINA IV.

Usljed prijave mnogih g. g. članovah družtva gospodarskog, da žele imena i naslove svoje u poveljah (diplomih), što jih družtvo izdaje članovom, uresnije pisano imati, primjerno ciolom obliku povelje.

Buduć da u pisarni družtvenoj tomu ni vriemena, ni tako vješte ruke neima, to bi sa ovdašnjim kaligrafom g. Hofmanom učinjen ugovor, usljed kojega je pet poveljah sa zlatnimi slovami komad po 1 fr., do 50. pako sa crnimi slovami, komad po 20 kr. pisao, ali sada kaže, da posliednje vrsti komad izpod 30. kr. pisati nemože; to bi se dakle u buduće za svaku povelju s biljegom 45 kr. sr. platiti moralo, što se radi toga do znanja stavlja, da se do 10. kolovoza t. g. izjaviti izvoli, komu nije do toga ležeće, da mu se ime u povelji kaligrafično upiše. Medjutim pobrinut će se poslovodstvo, da dobije drugoga, koj će uz jeftiniju cienu povelje pisati.

Zapisnik

mjesečne sjednice glavnog upravljajućeg odbora družtva gospod. za Hrvatsku i Slavoniju, u Zagrebu dne 29. lipnja t. g. u narodnom domu držane. — Prisutni: gosp. podpredsjednik Eduard Zdenčaj od Zahromićgrada, vitez reda gvozdene krune i vlastelin. G. g. odbornici: Mojsia Baltić, tajnik kod c. k. namjestničtva, Cuderman Ferdo, savietnik kod c. k. poreznog povierenstva, i Čačković Josip od Vrhovine, vlastelin, kao perovodja.

1. Vis. c. k. ministarstvo unutrnjih djelah izvolilo je dopisom od 2. lipnja t. g., br. 12241|348. ovomu družtvu do znanja staviti, da je ravnateljstvo naukah bečke c. k. marvinske bolnice, pozivom c. k. vojnog vrhovnog zapovjedničtva, od dra. Raudnitza u posebnih spisih pod imenom: „Korneuburger Nahrungs-Viehpulver“ preporučeni prašak potanko razvidilo, i š njime u bolnici marvinskoj pokuse pravilo, te sliedeće mnienje podneslo: da se ovo iznašastje u sliedstvu učinjenih pokušajah i potankog lučbenog razstavljenja na goloj sliepariі osnjiva, s toga da se to marvogojećem občinstvu s hodnim načinom obznaniti ima. Premda je u smislu toga u br. 24. gospod lista pozornost občinstva na taj predmet potaknuta, ipak je zaključeno iz razloga, što se taj prašak opetovano u inih novinah bezobrazno hvali i na prodaju ponudja, da se sadržaj visokog tog dopisa obširnije u gosp. listu oglasi. *)

*) To je jur u br. 30. učinjeno.

2. Dopisom od 31. svibnja t. g., br. 12150|348., dostavlja vis. c. k. ministarstva unutrnjih djelah kataloge orudelja i strojevah za poljodjelstvo, iz najizvrstnijih englezkih tvornicah, od glavnog c. k. konzulata u Londonu pribavljene i posriedovanjem c. k. ministrstva trgovine priobćene — proglašenja radi.

U pogledu toga bude odlučeno, da se ovi katalogi prevedu, u svoje vrieme od ovog družtva shodno upotriebe, i u gosp. listu priobćiti imadu.

3. G. poslovodja i blagajnik družtveni prijavi, da je od vis. c. k. ministarstvo unutrnjih djelah ovomu družtvu u ime podpore dopitanu svotu od 1000 fr. u smislu dopisa vis. c. k. od 4. srpnja t. g., br. 10128|1849. iz blagajne državne jurve digo, što je odbor radostno do znanja primio, i predloženi izvadak nuždnih troškovah pregledao, naznačivši što se iz ote svote najprije izplatiti imade. Poslie bude odlučeno, da se preuzvišenom g. popečitelju barunu Bachu uz iskrenu zahvalu za ovu njegovu blagodarnost i otčinsku brigu, koju u svakoj zgodi družtvu gosp. blagonaklono izkažuje, zatim uz opis djelovanja, napredka i upliva družtvenog u poljodjelstvo, opako stanje družtva predstaviti, i ponizna molba na novo podnesti imade, da bi ovomu družtvu svoju visoku zaštitu nadalje prikazati dostojao.

4. Dopisom vis. c. k. namjestničtva od 3. t. m. traženo je riešenje njekojih dopisah, *) od c. k.

*) Priobćit ćemo drugiput sadržaj njihov.

financ. ravnateljstva još god. 1853. i 1654. s hodnog pretresa radi, družtvenom upraviteljstvu dostavljenih, obavit se nije moglo, budué da upitnih dopisah u družtvenoj pismohrani nema, što je odmah prijavljeno vis. c. k. namjestničtvu uz izraz ovostrane pripravnosti, da će se ožudjenom očekivanju odmah odgovoriti, čim se do znanja upitnih predmetah dodje.

5. Vis. c. k. namjestničtvo poziva ovaj odbor kao ravnateljstvo muzeja, da u smislu troje vrsti dopisah od g. 1852—1854. bivšem čuvaru muzeja od banske vlade dostavljenih, nu bez uspieha ostavših, kod popisa i spremanja kovnice novčane sadašnjem ravnatelju pomoćnih uredah mjesto državnih na ruku ide, odlučeno bi: pošto je bivši čuvar muzea g. major Sabljar u sobu, gdje se je ta kovnica čuvala, bez upliva odbornog unišao, i stvari u nutri ležeće kojekuda spremio, s toga odbor visokom pozivu doskočiti nemože; tim manje, što je sadašnji čuvar muzeja odsutan, koi valjda znade kamo je upitna kovnica spravljena. *)

6. Dopisom od 10 svibnja t. g. br. 1217., kojim v. c. k. namjestničtvo dostavlja ovomu družtvu do znanja, kako je djelo od Antuna Müllera sastavljeno — i opis sa slikama svih poljskom gospodarstvu škodljivih zareznikah (Insekten) sadržavajuće — vis. c. k. ministarstvo unutrnjih djelah primilo, i pošto bi izvrstnim i svakom gospodaru vrlo koristnim pronadjeno bilo, ujedno odrediti dostojalo, da se o razprostranjenju toga djela što više nastoji, usljed toga ima se jedan iztisak toga djela za porabu ovog družtva naručiti, i u gospodarskom listu tim dodatkom preporučiti, da se kod izdavatelja u Beču, Landstrasse, Ungargasse br. 436., za 5 fr. sr. dobiti može.

7. Poslovoditelj družtveni g. Jos. Čačković prijavi, da je vodja goranske satnije iz prve banovačke pukovnije, Stevan Lončarević. s hodno želji dotičnog slavnog zapovjedničtva — da se na pokušalištu družtvenom u radnjah gospodarstvenih kroz njekoliko mjesecih vježba — na pokušalište družtveno dne 16. lipnja t. g. stigo, i da se uz sobstveno uzdržavanje — u smislu zadaće svoje — u radnjah družtvenih marljivo i ljubopitno vježba.

Otu prijávu odbor radostno do znanja primi, čim se je nadati, da će se tim primjerom lahko moći tko više potaknuti.

8. Sliedeće prijave: a) da je slavno zapovjedničtvo varaždinsko-križevačke graničarske pukovnije naručilo opet za buduću god. 8650. kom. trsovih živacah plemenite fele.

b) da je svietli ban potvrdio odbor, koi će osnovu izraditi za predbježnu, u Zagrebu g. 1857. držati se imajuću obću izložbu, dodavši mu gosp. Nikolu Nikolića s tiem nalogom, da si tako sastavljen izmedju sebe izabere predsjednika, i da osnovu skoro izradjenu odobrenja radi podnese.

c) da g. Marcel Kiepuch, predsjednik podružnice križevačke, oopisom od 19. lipnja t. g. javlja, da će u sliedstvu ovostranog poziva od 30. travnja t. g. prinesak za tekuću godinu od dotičnih članovah skoro, al od prošastih godinah težko moći sabrati, s toga što se dotični članovi podružnice križevačke smatraju kao takovi, od početka ove godine.

d) da je podružnica čakovačka svotu 108 fr. 15 kr. od članovah u krugu podružnice stanujućih u ime prinesakah za g. 1856. sakupljenih, uz imenoslov dotičnih platjenikah dne 15. t. g. amo poslala — budu do znanja i za buduće s hodno ravnanje prijete.

e) Ista podružnica traži od ovog odbora, da ju glede razdieljenja spašnikah, kod dotične vlasti podupre; čemu odbor sada zadovoljiti nemože, budué da je već u glavnoj skupštini do znanja došlo, da će visoke naredbe glede uredjenja svih odnošenjah obćinskih i vlastelinskih do skoro stići; nu ovaj odbor mnije, da bi shodno bilo, kad bi podružnica na primjer krajnske krunovine, oko dotičnih suvlastnikah pokušala priaznim putem postići svoju ožudjenu i velekoristnu svrhu.

9. Zapisnik podružnice varažd. od 5. svib. t. g. bi pročitan — u sliedstvu kojega odlučeno bude — na točku prvu: da rečena podružnica o zaključku glavne skupštine u predmetu razpisa za tajničku službu nije dobro po svojem zastupniku obavještena, te se upućuje, da ga u gosp. listu, br. 25. i 26. dobro pročita, i zada se tiem umiri; na točku onu, glede ožudjenog opisa strojevah od ovud joj poslanih, doskočit joj se takodjer nemože, jer opisah i potankog razjasnjenja, kako se oti strojevi rukovoditi i upotriebiti imadu, neima, nu valjda da će imat tako izvrstnih gospodarah u krugu svome, koji će bez opisah znati je upotriebiti.

10. Zapisnikom podružnice Dolnjo-Miholjačko-Našićko-Valpovačke od 15. svibnja t. g., obaviestjuje se odbor, kako je rečena podružnica iz navedenih triuh kotarah spojena, i 163. članovah brojeća, u jednu ustrojena, te pod zaštitu presvietlog g. baruna Gustava Prandaua stavljena; i gosp. grofa Normana za predsjednika si izabrala. To je ovaj odbor s velikim uzhitjenjem do znanja primio — odlučivši, da se diplomi gg. članovom što prije izruče.

11. Prijava poslovodje da su molbe, jedna, glede uvedenja naukah poljskieh u ovomjestni preparandialni zavod — i vježbanje mladeži u poslovih gospodarstvenih na pokušalištu — zatim druga, glede uživotvorenja i strogog rukovodjenja poljskog redarstva vis. c. k. namjestničtvu jur podnešene. To bi s priznanjem do znanja uzeto.

*) Već je sve popisano.

12. Theopil Weisse, tvorničar iz Praga, dopisom od 8. lipnja t. g., na ovostrani poziv u smislu zaključka glavne skupštine, točke bb. odgovara, da ožudjeni depot strojevah poljodjelstvenih radi pomanjkanja sriedstvah techničkih u Zagrebu osnovati nemože, već da je pripravan od svake vrsti po jedan stroj u pravoj veličini na izgled ovdi staviti; na što je odbor odlučio, rečenog g. Weisse-a pozvati, da tu svoju hvale vriednu namjeru što prije izvede, dočim mu se prilično mjesto na pokušalištu uz pomoć ovostranog odbora na novo ponudja.

(Konac sliedi.)

Obće opazke.

cvatnje grožđja prispodabljajuć god. 1854. i 1855. sa god. 1856.

Imena vrstih grožđja	Cvalo godine 1854.	Cvalo godine 1855.	Cvalo godine 1856.	Obća cvatnja
	lipnja	lipnja	lipnja	Obća cvatnja biaše god. 1854. od 18. do 21. lipnja, stranom do 9. srpnja radi nepohodna vriemena. God. 1855. od 14. do 19. lip. God 1856. od 10. do 14. lipnja, u njekih okolicah od 6. do 10. lipnja.
Vinika	15.	8.	4.	
Modri Blank (Peles)	19.	15.	10.	
Modri Blaustiel . .	17.	14.	9.	
Bieli Heunisch (biel.)	18.	15.	8.	
Crni Heunisch . .	18.	14.	8.	
Modra Kadarka . .	18.	15.	7.	
M. Kölner (mukovat.)	16.	10.	6.	
Rani b. Damascener	14.	7.	3.	
Bieli Mosler . . .	17.	11.	8.	
Bieli muškat (dinka)	17.	12.	7.	
Crv. Portugieser .	17.	10.	6.	
B. Schopatna (šipr)	18.	15.	9.	
B. Wippacher (lip.)	16.	11.	7.	
Modra Zimmettraube	19.	12.	8,	
Modra Isabella , ,	9.	5.	2.	

Ovogodišnja cvatnja imadjaše vrlo dobro vrieme, jer dok je god trajala, nije bilo kiše, samo je početkom, t. j. od 4. do 9. lipnja nješto jak vietar bio, nu ovaj nije mnogo štete počinio.

Pregled pojedinih vrstih grožđja, učinjen do 22. lipnja t. g. u starom i novom nasadu u bašći mojoj, broj 192., u jurjevskom sokaku; u pogledu njihove plodnosti, veličine jagodah, i zdrava izgleda trsovah.

A. Sljedeće vrsti odlikuju se osobito svojim zdravim izgledom trsovah, svojom plodnosti i veličinom jagodah (primjerno zečaru šprihu).

Biela i crvena dinka. (Muškat). — Dišuća ranina (weisser Augster). — Vrhpoljski modri (blauer Oberfelder). — Zelenika (grüner Hainer). — Deklino grožđje (w. Mehlweiss). — Mukovata crnina (blauer Kölner). — Bieli dišući jovnik (weisse muskirte Urbanitraube.) — Modri jovnik (blaue Urbanitraube). — Modri peles (bl. Blank). — Modri rani damascenac (blauer Damascener). — Biela smederevka (weisser Semendrianer). — Crveni mali drienak (rother Traminer). — Modri kozjak (blaue Gaisdutte). — Klevner, *) modri i bieli. — Muškat-Gutedel bieli. — Geschlitzter Gutedel bieli. — Königs-Gutedel crveni (koji se svojimi crvenimi jagodami već sada vrlo odlikuje.) — Crveni Velteliner. — Crveno Babo grožđje. — Modri Malain. — Crveni Heunisch. — Modro Bodensee grožđje. — Modri Wildbacher. — Modri Trollinger. — Bieli Reuschling. — Fischtraube. — Crveni Zierfahnler i modra Isabella. Ova se dosada najvećma odlikuju veličinom jagodah, primjerno formenjakah (srnjakah.

B. Od nejednake veličine i riedkog jagodja, nu zdravih trsovah: Biela kosovina ili korično grožđje (w. Zimmettraube). — Bielina (w. Heunisch). — Modra i biela kadarka. — Modra kosovina (bl. Zimmejtraube). — Kraljevina (rother Portugieser). — Kozjak (w. Geisdutte). — Tusta bielina (grüner Barthainer). — Graševina (weiss. Riessling). — Bieli želudnjak (w. Eicheltraube). — Mosler. — Bieli i crveni Gutedel). — Crni Heunisch. — Alföldy. — Mali crni Ungar. — Bieli Verjus. — Zeleni Ortlieber. — Bielo Lambertovo. — Modri Refosco. — Modri Räuschling. — Bieli Kracher. — Modri Ritscheiner. — Modra Kauka. — Muskat de Jura. — Muskat de Smyrna.

C. Boležljivim roždjem, riedkim jagodjem, i gdjekoje pikcom, jesu: Moščina biela rana (füher weisser Malvasier. — Šiprina (Schopatna) — Lipovčina (weisser Wippacher). — Bieli Milcher. — Bieli i modri Ortlieber. — Crni Dolcedo. — Crvena mirisavka (rothe Gewürztraube). — Violičan Pineau. — Bieli mali drenak (weisser Traminer.

Sledeće vrsti lanjskod nasada imadu grožđja: Modri Trollinger — Modri Schneller. — Bieli i crni Hainer. — Modro Betlerovo (Bettlertraube). — Crni Heunisch. — Crveni Tokajer. — Geschlitzter Gutedel. — Königs-Gutedel. — Modri Gutedel. — Bielo Lambertovo. — Biela i modra Kadarka. — Biela i crvena dinka (w. und rother Muskat). — w. röthl. Comersee. — Fischtraube. — Violičan Pineau. — Modra i biela kosovina. — Dolcedo. — Biela kraljevina (w. Portugieser). — Mohrenkönig modri. — Lacrima Christe. — Comerau, — Crna okrugla ranka (schwarze Fränkische). — Vrhpoljsko. — Alföldy. — Tičnjak (Vogeltraube). — Dvobojasti Morilon. — Mascons-traube w. — Mosler. — Tere promise (ovaj ima

*) Na rani modri Clävner, pošto mu grožđje već zazrieljuje, ptice jako napadaju.

obično velike grozde). — Svetlo ruso Veltlinsko. — Clävner bieli, modri i crveni. — Damascensko dišuće bielo. — Verjus. — Moščina rana biela (früher w. Malvasier).

Napomenute opazke učinjene od 2. do 22. lipnja t. g., gdje je uvjek suvo i toplo vrieme bilo, pokažuju, pošto je poslie toga kišovito i hladno vrieme nastalo, da je ovaj liepi izgled trsovah i groždja ponješto oslabio, osobito kod posljednjih vrstih, gdje se je bolest već prije na trsu opaziti mogla. Na ilovastoj zemlji i ravnom položaju, na kakovom je sve gori opisano trsje. Grождje briše se, i po komadih pikec opazuje se, osobito na moščini, inače neima druge bolesti na groždju.

U pogledu lietine vanjske neima viesti od nikuda, s toga nije moći ništa priobćiti; ono što opazismo oko Zagreba, priobćujemo, da su strni zimske dobro naplačne, lietne bit će isto tako — osobito kukuruz — kojemu ovo vlažno vrieme vrlo prija, s toga je prieko nade brzo izrasao i jur se zmeće. Sačuvaj nas bog od tuče, to je, što od svega srca želimo.

J. Čačković.

Njekoja za gospodarski pametar.

Oganj u dimnjaku može se sgasiti najhitrije sa žveplom. — Svaki gospodar morao bi uvjek najmanje 1 funt drobno smrvenog žvepla, k tomu 1 lot baruta, sve skupa smiešano u jednoj boci (Flaschen) zapečaćeno u pripravi imati. U nesrieći, kada počme u dimnjaku goreti, drugo netreba, nego s barutom zmešanog žvepla pod dimnjakom na ognjištu ili na jednom ciglu posipanog upaliti, kako brž počme goreće žveplo u dimnjak puhati, odmah oganj s gasne.

Domaće viesti.

G. g. Ljud. Farkaš-Vukotinović i dr. Jos. Kaias. Šloser, vratili su se dne 15. t. m. iz svog naravoslovnog i za naš muzej veleважnog putovanja u naš krug. G. Vukotinović odlazit će ovih danah u Beč, da se u poslu navedenog putovanja sa c. k. akademiom znanostih u pobližje sporazumljenje stavi. Poslie toga priobćit će tâ gospoda opis svojih izkušenjah, što su ih crpili na istom putovanju; mi se ufamo, da ćemo najprije o tome u gosp. listu štogodj čitati.

Družtvo gosp. za Hrvatsku i Slav.

Izviestje.

Platiše družtvu:

Gosp. Aksamović Josip, župnik, pol lista za g. 1856.
Kasina trgovačka u Zagrebu, list za g. 1856.
Gosp. Korać Ivan, prin. za god, 1854., 1855., 1856., i za list.
„ Kušić Pajo, c. k. oficial, drugu polovinu lista za g. 1856.
„ Marković Miloš, župnik, drugu polovinu lista za g. 1856.
„ Nikolić Nikola, prin za god. 1856. i za list.
„ Pejaković Stipan, c. k. ministerialni koncipista, list za god. 1856.
Ribnik, ured obć., list za god. 1856.
Sarvaš, ured obć., list za g. 1856.

Josip Čačković s. r.,
blagajnik.

Novi članovi.

Iz podružnice Virovitičke:

G. Dragi Skender.

Iz podružnice Pakračke:

Gosp. Balog Ladislav, c. k. kot. predstojnik.
„ Batorsky Juraj, bilježnik.
„ Celić Josip, gradjanin.
„ Dimitrievič Miloš. župnik.
„ Kolb Sebastian, gradjan.
„ Kafka Dragutin, gradjan.
„ Lukić Mihalj, obć. tajnik.
„ Marković Joso, gradjan.
„ Mihaljević Ivan, gradjan.
„ Mallešević Luka, načelnik.
„ Nagj Gjuro, gradjan.
„ Spretnjak Franjo, c. k. poreznik.
„ Ulses Miroslav, podjašprišt i župnik, podružnički predsjednik.
„ Verga Gjuro, c. k. por. protustav.
„ Čupović Avram, župnik.
„ Stifter Josip, providnik.
Pakrac, občina.

Josip Čačković v. r., tajnik.

G. priv. urednik gosp. lista Mirko Bogović odreko se, kako je znano, dalnjeg uredjivanja tog lista. Nu da taj list redovito kao dosad izlazi, prinukaše me, kao poslovoditelja družtvenog do to doba ga uredjivati, dok mu se redoviti urednik povrati.

Josip Čačković.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Josip Čačković. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 32. U Zagrebu dne 2. kolovoza 1856. GODINA IV.

Zapisnik

mjesečne sjednice glavnog upravljajućeg odbora družtva gospod. za Hrvatsku i Slavoniju, u Zagrebu dne 29. lipnja t. g u narodnom domu držane. — Prisutni: gosp. podpredsjednik Eduard Zdenčaj od Zahromićgrada, vitez reda gvozdene krune i vlastelin. G. g. odbornici: Mojsia Baltić, tajnik kod c. k. namjestničtva, Cuderman Ferdo, savietnik kod c. k. poreznog povierenstva, i Čačković Josip od Vrhovine, vlastelin, kao perovodja.

(Konac).

13. Izviestje g. dra. Bleiweissa, tajnika družtva gosp kranjskoga i zastupnika ovoga družtva, o uspiehu viećanjah glavnog zbora gosp. družtva dne 7. svibnja t. g. u Ljubljani držanog, s govorom njegovim o tome, što bi valjalo od strane družtva kranjskoga za promicanje poljodjelstva učiniti, kad trstjansko-ljubljanskom željeznicom sadašnjih vozarah zaslužba prestaje. Zatim izviestje g. prof. Fr. Hlubeka, tajnika družtva gosp. štajerskog u pogledu viećanjah glavnog zbora družtva gospod. u Gracu dne 10. i 11. ožujka t. g. držanog, budu do znanja primita — i na poziv g. Hlubeka, da ovo družtvo u pogledu zakonitih označenjah, glede osušenja i navodjenja livadah, zatim glede obskrbljenja nemoćnih služnikah u smislu predloženih po njem u tu svrhu točakah, *) takodjer od svoje strane shodne korake učini, da se tim prije ožudjena obća pozornost tomu prikaže — bude zaključeno, da se prenavedeni predmeti u svoje vrieme u pretres uzeti, i vis. c. k. namjestničtvu podnieti imadu.

14. Na predlog poslovodje, s obzirom što se vrieme za ovomjestnu lietošnju izložbu voća sve to više približava, da bi se za dosudjivanje nagradah odbor sastaviti, i osnova, polag koje će se imati predmeti na izložbu pošiljati, obširnija izraditi imala. Glede prvog pozvat će se g. Koos, c. k. financ. savietnik, da kao predsjednik, a g. Körbler, nadvrtljar baščah nadbiskupskieh u Zagrebu, kao odbornik, sa pridodanim družtvenim nadvrtljarom dosudjivanje nagradah preuzmu. Osnovu izradit će poslovodja, koi će se imat držat načelah, inih u tù svrhu izradjenih programah.

*) Točke ove priobćit ćemo u budućem listu.

15. Na predlog poslovodje, iz obzira, što se tako u glavnih zborovih, kako u odbornih i podružničkih sjednicah ovoga družtva. bi reko samo takovi predmeti u pretres uzimlju, koji se na unutarnju upravu ovoga družtva protežu; buduć pako, da se polag običaja dosadanjeg zapisnici tieh viećanjah u gosp. listu daleko razpošiljaju i od takovieh čitaju, za koje odnošenja unutarnja ovoga družtva nisu zanimiva, shodno bi bilo, kad bi se u rečenih zborovih i sjednicah takovi pretresivali predmeti, koji su zanimivi za obće gospodarstvo, ili bar za koju struku poljodjelstva, obrtnosti oli trgovine, što ih crpiti možemo iz vlastitog izkustva i priobćenjah (?) domaćih poljodjelacah, zanatlijah i trgovacah, ili pako iz raznih časopisah; zaključeno bi, sve podružnice ovoga družtva pozvati, da o svemu, što se u njihovom krugu zbiva, te na poljodjelstvo, obrtnost i trgovinu protežo — bilo dobro ili zlo, staro ili novo — u smislu pravilah družtvenih točke 30. sabirati, i ovome odboru podnašati nastoje, za da ovaj odbor u smislu pravilah družtvenih točke 13. i 20. podneske razpraviti, obnarodovanje njihovo u gosp. listu odrediti, i tako je pozornosti i razsudi čitajućeg obćinstva podvrći uzmogne.

Tiem bude sjednica odborna zaključena. Dano kao gori.

Mrki ugalj u sriemskih Karlovcih.

Od M. Stojanovića.

Već prie 20—30. godinah znalo se je, da u ovoj okolici, u ovih liepih, vinovom lozom okiljenih bregovih nalazi se mrko uglevje, (Braunkohle, Holzkohle); nu u ono vrieme, kad još nije bilo toliko parobrodah, željeznicah i tvornicah, u kojih para djeluje, nije bila tolika potrieba goriva kao sada, gdje se troše svake godine silne stotine

hiljade centih kamenitog i drugog uglja. — Prie njekoliko godinah otvori se u Vrdniku (u Sriemu) kopanje kamenitog uglja i to po českih i slovačkih rudokopcih. Od ovih jedan vrli muž, g. Obersteiger Liška poduze proljetos ovdje u Karlovcih potražiti ugalj, i njegovo poduzetje urodi dobrim plodom. Karlovci leže na podnožju više ogranakah Fruškegore na obali Dunava. Posried varoša, izmedju dva briega „Magarećibreg i Čerat" teče planinska struga od poldnevne k sjevernoj strani i zove se Vorosovo, te utječe u Dunav. Ista struga plitka je obično i njom teče po šljunku i prudu i po kamenju bistra voda izvirajuća iz planine; ali ta struga nabuja i postane vrtložnim silnim potokom, kojeg nagli i jaki talasi nose drvca i kamena kadšto po velike komade. Kad ljeti padne kiša, ili kad se s proljetja juži led i tope snjegovi po planinah, U tomu potoku, četvrt ure od grada naišo je spomenuti g. Liška na tragove uglja, počeo je u mjesecu travnju kopati najprie sa tri rudokopca, a sad ih radi u dvie jame oko 15 do 20 poslenikah i naišli su na dobar ugalj, od kog su već više stotinah centih izkopali i spremili za prodaju. Ugalj je mrk, i vidi se na prvi pogled, da je postao iz drveta, vonja po gorskoj smoli i sumporu, gori dobro, i kad izgori neostaje mnogo pepela; kad izvadjen iz jame postoji na zraku ili na suncu i malko se izsuši, onda skroz i skroz blišta, sija se kad se razkomada, odkine ili odsieče. Za takvo poduzetje kao što je rudokopnja treba mnogo novacah, i riedki su pojedini glavničari, koji se odlučiti mogu glavnice svoje uložiti u takvo poduzetje; zato i ovdje radi se sad upravo oko toga, da se sklopi družtvo akcionerah, koje će pristati uz poduzetnika g. Lišku, koj je već pronašastjem uglja u ovom predjelu dovoljno zasvjedočio, da je vješt rudokopač i uman i odlučan muž. U koliko sam razumio, ovdašnji gradjani rado pristaju u družtvo akcionerah, i tako gojimo nadu, da će nješto biti iz tog toli poleznog poduzetja. U ovoj okolici i onako je skupo bilo dosad gorivo. Fat jasenovine ili bukovine plaćja se zimi po 10—12 fr. srebra, rastovine po 8, vrbovine i lipovine po 5 i 6 forintah, a mnogi griju furune zimi lozom vinovom, čokotjem ili trskom; talige čokotja platjaju se na pijaci po 2 i dva i pol fr. sr. Kad budemo imali uglja centu po 20—24 ili po 30 kr. sr. morat će pasti ciena drvah. Ugljenom dadu se ne samo ložiti furune (peći), nego i pivari mogu variti pivo ložeći vatru ugljevjem i rakidžie mogu peći rakiju, i gvozdena ognjišta u kuhinjah mogu se ložiti ugljenom itd. Da sve to nebi bilo, svakako je za Karlovce od prevelike važnosti, da se sakriveno pod zemljom toliko blago, ugljevje izvadi iz utrobe briegovah. Oživit će u gradu obrtnost i trgovinà, grad će postati važan za dunavsko parobrodarstvo, a s vriemenom i za željeznicu, koja se namjerava i kroz Sriem do Zemuna protegnuti, za siromašno pučaustvo grada, za nadničare, koji su dosad samo pri vinogradarstvu dobivali zaslugu, otvorit će se novi izvor hleba i zasluge. Sad dakako vele ovdašnji nadničari gledajući one jame, iz kojih rudokopci izvlače ugalj, da im se grozi i pomisliti spustit se na užetu u kablu u onoliku dubljinu, u jaz kao na drugi sviet, u jamu, gdje se po danu kao i po noći radi pri gorećoj lampi, gdje se rudokopači onoliko boriti i konobati moraju s vodom i blatom, odkud izilaze garavi, blatni, utruckani i ukaljani; nu s vremenom bili će drugog mnenja, naučit će se ne samo uvažavati rudokopnju poradi toga, što pri tom poslu kroz cielu godinu, zimi kao i u ljetu naći mogu jednaku i dobru zaslugu, nego će naučit se cieniti taj zanat, brez koga (naime brez rudokopnje) nikakav na svietu zanat obstati nemože. Brez rudokopnje niti bi imali pluga, ni motike, ni kose, ni srpa, ni mača, ni puške, ni topa, ni zvona, ni crkve, ni kuće, ni broda, ni mlina, ni obutje, ni odjetje; pak tko da neuvažava dostojno takav zanat?!

Čini mi se važno je, što ću okončajuć ovaj sastavčić spomenuti i ovo. Njeki g. nadporučnik Schanz, podupiran od zaslužnoga g. Wolny, njekdašnjeg gimnazialnog ravnatelja ovdje u Karlovcih iztraživao je, šta leži u i po Fruškojgori u Sriemu glede na carstvo bilinah i rudah, i buduć zasvjedočio svojim iztraživanjem i znanstvenu svoju revnost i vještinu, dozvoli mu dvorsko vojno vieće u Beču obstojavše, da poduzme ljeta 1816. na carski trošak putovanje po cieloj slavonsko-sriemskoj krajini poradi iztraživanja rudarskog. Već onda je isti gosp. Schanz sa ravnateljem g. Wolny našo, da u ovoj okolici imade mrkog, drvenog uglja; nu tek sada podje g. Liški za rukom mašit se u utrobu ovdašnjih ogranakah Fruškegore i uvjerit se podpuno, da je ovdje nagamilala priroda mnogo uglja, tako muogo, da poleg nagadjanja i predbježnog suda istog g. Liške, ovdje po Fruškojgori toliko leži uglja, da kad bi se i u veliko otvorilo kopanje za više od dvie sto godinah nebi se moglo sve izcrpiti.

U naših gospodarskih novinah rado traže ljudi i izviestja o stanju usjevah i žetve, o stanju livadah, vinogradah, voćnakah i vrtlovah; zato evo nješto i o tomu. Siena biaše ovdje ove godine u srednju ruku, povrtalja imamo dosta, voća malo. Šljive su proljetos liepo cvietale, ali neobična hladnoća u nevrieme zavladavši ošteti plod u cvietu, i tako u našoj okolici ovdje neimamo šljivah skoro reći ni za jelo, a kamoli za šljivovicu. Vinogradi su bili prekrasno poneli, ali mnoge ošteti tuča. Premda čujemo, da je u Banatu, u Bačkoj i u Sriemu žetva dosta obilna bila, i kažu, da žito

ljetošnje ima jedro i krupno zrno, te dobre platja; nu mi ovdje još platjamo na pijaci skupo hlebac i brašno, ali se tješimo, da će valjda poslije, dok se ovrši žito, pasti ciena. Kukuruz stoji svuda liepo, i uzdat se, da će ga dosta biti. Vrieme nam je ljetos kišovito. Proljetos biaše prie vriemena toplih danah, iza kojih u svibnju neobična studen, u srpnja kišurine sa grmljavinom i tučom, i tako jedva se biaše izvedrilo vrieme, kad opet jutros poče padati kiša, i skoro cieli dan neprestade ljevati, samo srećom brez oluje, bure i tuče, i nije sad evo studeno, nego kao što treba da je o ljetnoj kiši. Za vrtlove ovakva je kiša prava blagodat.

Za one štovane čitatelje našeg gospodarskog lista, koji nečitaju ovdje izilazećeg „Ratara“ javljam poleg onog, što sam pisao u tom listu od 28. junia po srbskom, od 2. julia po našem kalendaru rimskom do 5. obdržavaše se ovdje u Karlovcih redoviti godišnji vašar, koji se od lane ponovljen svaki četvrt godinc obdržava. Govedah, konjah, svinjah i ovacah nebiaše upravo dosta, nu svakako biaše prilično marvinskog pazara; i štogod se prodalo murve, prodje u prilično dobru cienu. Robe (espapa) svakojake biaše na vašaru dosta u priličnu cienu, a svieta sleže se iz obližnjih mjestah, da nam oživiše varoške ulice kao što riedko oživljuju. U obće može se reći, da nam ovdašnji naši vašari godišnji sve veći, bolji i znamenitii bivaju, te se je nadati, da će s vremenom svemu pravednom očekivanju zadovoljiti.

Kratak naputak za nastajuću jesen.

Od J. Čačkovića Vrhovinskoga.

Buduć da se jesen približuje, i mi se primjernoj prirodi nadamo, neće biti suvišno ako progovorim njekoliko riečih, crpljenih iz raznih oenologičkih djelah i vlastitog svog izkustva, o najvažnijem jesenskom poslu, t. j. o branju i prešanju grožđja, o spravljanju mošta, o postupanju s vinom, kako je obćenito u Hrvatskoj i Slavoniji navadno, pa kako bi se moralo postupati, da se dobije čestito vino.

U obće se grožđje bere u škafe, nepazeć jeli zrielo ili nezrielo, zdravo ili gnjilo, plesnivo i blatno, zatim ga berać siplje u brentu, brentar ga tu s trozubom zgvešta i u badanj odnese, poslie kako je badanj pun i kako se nješto mošta odcedi, žmetki zgaze, te opet mošt odgrabi i odcedi, a suhi žmetki izprešaju, to se sve skupa prvi, drugi i treći mošt u bačvu nalije. Drugi opet grožđje u vrečah na prešnom podu gaze, poslie prešaju i odcedjeni mošt odmah u bačve naliju, te tako ostave da vrije, pa najposlie mjeseca veljače ili ožujka pretoče, a gdjčkoi ni to neučini.

Da se ovakovim postupanjem ipak izvrstna vina u Hrvatskoj i Slavonii proizvadjaju, dokazala su ona god. 1854. dne 28. i 29. srpnja na izložbu poslana i prosudjena, te iste godine u gosp. listu br. 31. i 32. opisana.

A kad bi se kod branja dostojni obzir uzeo na zrieloću i dobrotu grožđja, na čistoću posudja, I kad bi se prije čistio mošt, nego se nalije u bačve, pa kad bi se zgodno pretakanje vina obavljalo, to bi se mogla naša vina uzporedi svim inostranim na glasu stojećim, a još bi je dapače i nadkrila svojom jakošću, bistroćom, liepom bojom i tečnošću.

Nezrela grožđja nikad neberi, ali kad ti vrieme ili okolnosti nedopuste, da zrielo i zdravo od nezriela, pokvarena i zablaćena odabereš, to je Ipak svaki u stanju, da mošt bio ma kako od petlovja odstranjen i odciedjen — u izvrstno vino pretvori, a to je:

a) da mošt odsopoliš (entschleimen).

b) da od vrijućeg mošta svaki upliv vanjskog zraka odustraniš, i

c) da vino u zgodno doba pretočiš.

S toga ću samo o tom predmetu progovoriti, kako se mošt od sopoline razstavlja, kako treba da ti mošt vrije i kada treba vino pretakati.

Odstranjenje sopoline od mošta (Entschleimung des Mostes) nije novo iznašastje, nu samo kod nas jedva da je itko koj bi ga upotrebio. Mnogi su te misli, da drožđje čini vino jukim i stalnim, al kad bude to postupanje i kod nas poznato, tada će svaki uviditi, kako je to koristno, osobito za naša vina, koja su proizvedena iz grozdja, bez ikakvog obzira pobrana.

Volkoća i tečnost, kao i čistoća i jakost ovakova vina osviedočit će nas, kakovih izvrstnih proizvodah mogli bismo steći odstranjenjem sopoline od mošta i zgodnim pretakanjem vina, mnogim bi se bolestim vina moglo na put stati.

Troškovi su jedino ovi, da se nabavi primjeran badanj ili druga posuda čista, koju osim dosadanjih imati moraš.

Postupanje je posve prosto: odciedivši ma kako god mošt od petlovja i jagodja, ostavi ga do 24 ure u badnju ili kakovoj drugoj otvorenoj posudi, dok se na površju mošta drožđje načine, koje su do više prstah debele, a na dnu još deblje.

Mošt zatim iztoči kroz pipu, koja mora da je 2 palca vrh dna badnja, pa ga nalij u bačve, koje si već prije za to pripravio, izpalivši ih dobro rakijom, i ostavši da se ostatak rakije posuši. Ostavše drožđje u badnju baci na žmetke, da jih skupa za slabije vino za kućnu porabu izprešaš.

Natočivši mošt u bačve, pusti ga dok nemine burno-vrijenje.

Vrijenje nesmije da biva u otvorenih, punih

ili ne sasvim punih bačvah, nego u zatvorenih posudah, providjenih poznatimi i jevtinimi cievmi, koji su najbolje iz stakla, svinute na poluokrug, jer su najčištje i s toga osobito prikladne, ako se začepe, da možeš opaziti i odmah odstraniti drožđje iz njih, da ti se bačve nerazpuknu, s toga netreba bačve moštom napunjivati, da dižuća se massa nedosegne cievih i ovako da jih nezačepi. Cievi moraju da budu razmjerno široke sa veličinom bačve. Moći ih je i iz drva načiniti, sastavivši jih sa tri cievi; od obih cievih dodje kratji dio u pilku (Spindloch) pa ga moraš ilovačom čvrsto omazati, dulji dio dodje u kakovu posudu (škaf ili brentu), koja mora da bude do polovice čistom vodom napunjena, i tako do bačve postavljena, da dolnja strana cievi za pedanj u vodi stoji.

Na taj se način preprečuje s jedne strane izhlapljenje kiseline, koja dobroti vina mnogo doprinosi; s druge strane se opet prepriečuje priticanje vanjskog zraka, koj je vinu vrlo škodljiv.

Kovne cievi nesmiju biti, jer izhlapljujući zraci kovi rastavljaju što u mošt kaplje pa pokvari vino.

Tako neka burno vrieme mošta bez zaprieke mine, poslie niekoliko tjednah, kada visoko dizanje i šum vrijućeg mošta u bačvi prestane, te sasvim jednomjerno vrije i gusta massa od površja iznikne, tada nastane drugo opazivo vrienje, tada se smije bačva dopuniti, nu ne čvrsto zabiti.

Za njekoliko tjednah sliedi tretje neopazivo vrienje, ako se najme u zapunjenih bačvah neopazuje nikakovo vrienje mošta, to možeš pilke sasvim čvrsto zataknuti.

To neopazivo vrienje ponavlja se obično svake godine, kada trsje tjerati i grozdje zrieti počima.

Poslie tretjeg vrienja moraš vino pretočiti mjeseca siečnja, veljače i rujna, pa opet zatim mjeseca veljače.

To je kratki naputak kako se uzmogne izvrstno, tečno, stalno i jako, ali ne oštro vino dobiti.

Za crpljenje obširnijih naputakah o tom postupanju, preporučujem djelo vrlo izkusnog ampelografa i oenologa g. Ivana Baumgartnera, vlastelina u Gumpoldskirchenu. „Die Anleitung zum einträglichsten Betriebe des Weinbaues in Oesterreich“ To djelo je lietos izašlo u Beču kod L. V. Seidel-a. U Zagrebu može se dobiti u svakoj knjigarni za 1 fr. sr.

Obća pravila za porabu vriemenokaza (barometra)

A. *Kiša ili vietar.*

1. Ako čovjek hoće iz stanja barometra buduće vrieme saznati, mora na troje pozor imati:

a) nije dovoljno samo gledati, jeli visoko ili nizko stoji, nego u obćem, jeli ide gori ili doli, i za koliko.

b) mjesto, koje je prie stražnjeg promicanja zauzimao.

c) Brzoća njegovog gibanja.

2. Dok barometar raste ili pada, neće promiena vriemena nastupiti.

3. Kad je promiena vriemena nastupila, onda počima barometar svoje protivno gibanje, i traje tako dugo, ako ni dugo takovo vrieme obstojati nakanilo, dok se vrieme nepromieni. Po takovom može kiša padati ili vietar puhati, ako i barometar naraste do znamenja liepog vriemena, i protivno. Vrieme kako na tablici upisano stoji, nastupi tekar onda, kud barometar stoji ili počme se povračati.

4. Opadanje barometra znamenuje:

a) kod sjevernog, sjeverno-iztočnog, iztočnog, izhodno-poldašnjog ili poldašnjog vietra samo vietar.

b) kod zapadnog i sjeverno-zapadnog kišu i vietar.

c) kod poldašnjo-zapadnog vietra, vietar sa kišom ili bez nje.

5. Lagano i poviše rastenje ili padanje barometra znamenuje dulje trajuću promienu vriemena, koja će za 1—3 dana nastupiti.

Brzo rastenje ili padanje znaći promienu mimo iduću, i koja će brzo nastupiti.

Gušće i neznamenito dizanje ili padanje, tako rečeno titranje (schweben) znači nestalno vrieme.

6. Prve linie vrh središća tablice na barometru mogu se u obće za premienljivo suho, prve pako pod sriednjim prostorjem tablice za premienljivo mokro vrieme uzeti.

B. *Oluja (Gewitter).*

1. Kak brže ima oluja nastupiti, opadne barometar lagano do jedne linie, čim bliže ima oluja vrh glave barometra nadojti, tim bržje pala; odmah opet ide gori, kak brže iz tog mjesta otjerana, ili u kišu pretvorena.

2. Ako po ovom dizanju obstoji, ili se još bolje diže, tako sliedi liepo vrieme.

Ako pak po ovom dizanju opet pada, tak ima opet ili nova oluja nadojti, ili vietar dotjera priašnju natrag.

Kad isto padanje zauzme barem jednu liniu, znamenuje dojdućeg dana kišu ili vietar.

Iz „Illustr. Zeitung“ preveo

S. I.

Pravljenje sirčeta (octa).

U svakom gospodarstvu je sirče neobhodno potriebito. Ali svako sirče nije zdravo što ga čovjek kupuje i u jestvinah upotriebljava; dapače može i gdjekoje vrlo škodljivo biti. S toga će svaki najbolje učiniti, ako si barem onoliko sirčeta, koliko mu za kuću trieba, sám pripravlja, jer će biti osviedočen, da nije škodljivo, pa će ga ovo manje stajati nego ono, što bi ga kupio, buduć može onakove sastojine na to obratiti, koje već za drugo nisu.

1. Sirče od voća. Vrlo malo imade takovih gospodarstvah, gdje se nebi nješto voća za zimu spravljalo, a tu kadkad nješto malo sagnji. To gnjilo voće sabiraj, pa ga baci u bačvu, koja da bude u podrumu, da se nesmrzne, jer bi to moglo škoditi. Čovjek može i sve lupine i sve što od voća preostane, bilo kuvano ili kako mu drago upotriebljeno, za pravljenje sirčeta uzeti. Kad čovjek hoće, da iz toga načini sirče, tada neka metne pod prešu, izprešana tekućina, što se dobije, bistra je i sladka, nu imade nješto tieka po gnjiloći, što se kašnje izgubi. Sada treba, da njekoliko danah stoji u otvorenoj posudi, pa trieba onu gnjilu pienu, što se na površju čini oduzimati. Kad se na površju ništa više nepokazuje, tada ulij mošt u bačvu za sirče, pa ju postavi u umjereno toplu sobu, ili na kokovo drugo toplo mjesto, pa već za 4 do 5 nedjelah imat ćeš vrlo dobro sirče, koje imade prst debel kvas (maticu) te sve to bolje postaje, tako da će biti vrlo kiselo, i jako će ugodan ték imati, a boja će biti liepa i tamna, te će na daleko nadkriliti ono, što bi ga dobio iz frižka voća. Jedna bačva gnjila voća daje dvaput toliko čista mošta, nego isto toliko frižka voća.

2. Vinsko sirče. Skuvaj kiselo i pokvareno vino. Kad se je ohladilo, ulij ga u posudu, gdje si prije dobro kiselu krušnu koru metnuo, pa ga postavi na toplo mjesto, te svaki dan ga moraš njekoliko putah dobro stresti, dok postane kiselo: zatim ga napuni u ploske, dobro začepi, pa ga postavi u podrum.

3. Hoćeš li sirče od nezriela grožđja praviti, to kuvaj izpriešani sok pol sata u kotlu, pienu marljivo oduzimaj, napuni ga u ploske, postavi ga njekoliko danah na sunce da uzvrije, poslie toga pretoči ga u nove ploske, i dobro začepljene metni u podrum.

4. Da saznadeš, jeli kupljeno sirče iz škodljivih sastojinah načinjeno, nalij njekoliko kapih toga sirčeta na šalicu od porculana, metni nješto šećera k tomu, pa pusti da se vrh plamena od dušika (špirita) izpari. Ako postane poslie toga pokusa crno kao ugljen, tada imade sumporne kiseline (Schwefelsäure) u njemu. To se isto može spoznati, ako sirče na komadić teletine polijano, poslie njekoliko danah pocrni. Sadržaj rudni u sirčetu može se upoznati upotriebljenjem Hahnemannske vinokušnje, koja se u svakoj liekarni dobiti može. Ako se od ovoga pomalo ulije nješto u čašu, gdje je sirče, koje olovo sadržaje, to će ovaj pocrniti i toliko drožđjah dobiti, nakoliko sadržaje olova.

5. Krivo sirče može se takodjer već i po téku poznati, ako se na gornju ustnicu metne krivo, a na doloju pravo dobro vinsko sirče. Kad se obe ustnice opet osuše, to će ona, na kojoj je krivo sirče bilo, čovjeka peći.

6. Da se sirče dugo uzdrži to ga moraš kadkad pretočiti i od nečistoće lišiti, koja bi ga pokvarila. Čuvaj ga u hladnom podrumu.

7. Ako je sirče okisnulo, to ga čisti kao i vino sa morunskom bešikom (Hausenblase).

8. Da se sirče, koje sadržaje bakrene sastojine, očisti, metni 5 funtih čistoga uglevja u 50 funtih toga sirčeta, i pusti ga 14 danah na miru, poslie ga filtriraj.

9. Hoćeš li obično sirče učiniti jačim, to ga izloži u otvorenoj posudi zimi. Koru od leda oduzmi, i pustivši, da se još prije izkaplje.

J. Čačković.

Jabučnjak (voćje vino.)

Pravljenje jabučnjaka za njekoje okolice od velike je koristi, te se osobito može s toga preporučiti, jer je skoro najbolje sriedstvo, da se preprieči vrlo škodljivo pijenje rakije.

Glavne točke za pravljenje téčna, jaka i uzdrživa jabučnjaka jesu:

1) Jabuke (i kruške) moraju biti sasvim zriele.

2) Ostavi jabuke, pobravši ih, 2 do 3 nedjele u suši, koja prema poldnevu leži, dok postanu sasvim prhke.

3) Moraš više vrstih jabukah primjerno pomješati.

4) Jabuke prije zdrobljenja čisto operi.

5) Kod zdrobljenja pazi, da nebude kao kaša.

6) Zdrobljene, ako je moguće da stoje u brentah 24—28 urah, da postignu njeki stepen vrienja, da se sok oddieli, pak je tek tada izprešaj, kada je sok dobio crvenu boju.

7. Poslie prvog prešanja, kad premiešaš masu za drugo prešanje, prilij nješto vode, po priliei na jedno vedro do 2 požunca.

8. Na čabar pod prešom stavi iz vrbe spletenu košku, da dodje u nutra čim čišlji mošt.

9) Prije nego ćeš mošt u bačvu natočiti, ulij u nju za svako vedro po jednu litru (sajtlek) dušika.

10. Kada je mošt izvrio, tada natoči bačvu do puna, pa ju dobro začepi.

Kao kod vina, tako i ovdje kod raznih vrstih voćja opredjeluje valjanost većina sadržaja šećera i kiseline. Obično daju jabuke najbolji i najuzdrživiji mošt; nu jer kruške obično imadu više šećernih sastojinah, to se može primjerenim miešanjem jabukah i krušakah valjanost mošta povećati. Izmedju jabukah daju one vrsti najbolji mošt, koje sadržavaju više vinske kiseline. To je obično kod svih zimskih jabukah, lietne, t. j. sladke jabuke nevaljaju toliko. Vrlo uzdrživo, nu početkom trpko vino, daju divje jabuke: Čim prije se voće poslie obranja (to se smie samo po suvom vriemenu činiti) izprieša, tim više vodenih sastojinah sadržaje. Što je sagnjilo, moraš prije prešanja izabrati. Kada je voće sasvim prhko, i ako ga možeš palcem utisnuti, to je znak, da je dosta dugo ležalo.

Voće smieš samo tako dugo mrviti, dok razriešiš tako zvano „Zellgewebe“ i sok oddieliš. Tomu netreba da bude sasvim na drobno smrvljene, jer bi moglo škoditi bistroći mošta; a i ovako smrvljene koštice učine ga trpkim. Kod mrvljenja voća dodaje se vode. Za valjanost mošta najbolje je, da ostane nepomiešan; nu komu je upravo stalo do tog, da sve na korist obrati, u obće, da što više mošta dobije, taj neka kod prvog mrvljenja nedodaje vode, neka taj mošt zasebice metne, pa neka zatim ostatak još po njekoliko putah vodom poškropljen mrvi.

Mrvljenje voća biva obično u kamenitoj kopanji sa drvenim batom ili na drugih mrvlicah. Što je god od ruda, to se nesmije upotriebiti. Preporučuje se što veća čistoća, jer jabučnjak dobiva rado gnjili ték. S toga moraš i prešu opetovano vrućom vodom čistiti, pa zatim hladnom oplahnuti. Nije probitačno voće umah poslie mrvljenja izprešati, a mošt još sladak u bačve natočiti, jer bi vino tada odveć slabo bilo. Najbolje postupanje je to, kada prvo i burno vrienje na tropu prodje. Tada se dade mnogo laglje izprešati, i ne samo da se dobije više mošta, nego dobije takodjer liepšu i bistriju boju, jer većina sopolastih dielah u tropu ostane: na ovaj način dobiveni mošt imade i bolji ték, jer onaj miris, koj je u lupini, vrienjem predje i na mošt. Badanj mora da stoji na hladnom mjestu, najbolje u podrumu, na pipnjak dna metni svezak trnja, pa zatim napuni smrvljenim voćem. To ostane ovako njekoliko danah, dok neprodje burno vrienje; zatimo opusti mošt, a trop izprešaj. Kod prešanja metni jedno ležište čiste ražene slame, zatim opet jedno ležište tropa i tako daije, dok je preša napunjena. Onaj sok, što od prešanja najprije dobiješ, metni napose u jednu bačvu, jer će ostali uvjek manje dobar biti. Ako li hoćeš voće po drugi put prešati, to ga moraš uzeti iz preše, opet smrviti, čiste vode primješati, pa ostaviti da ovako 24 ure stoji, na to opet kao prije postupaj, nu slama mora da bude frižka.

Mošt natoči u bačvu, pa ga ostavi tu, pokrivši pilku da vrie. Bolje je umah napuniti bačvu, i dok vrie mošt nadopunjivati. Pod bačvu metni zdielu da u nju izcuri drožđje, što za vrienja izlazi; ima li mnogo izmeta, i ako je piena crvenoškure boje, to je znak, da vrienje dobro prolazi.

Kad je vrienje prošlo, što pokazuje mirno stanje tekućine. to je dobro da se pretoči u manje bačve, a od ovuda da za potriebu uzima. Vino se ovako bolje čisti, pa se i čištje i tečnije uzdržaje. Ležanje nu drožđju daje osobito slabom vinu više jakosti i trajnosti, nu obično škodi finoći, téku i liepoj boji mošta, kao i zdravlju pijača. Nu samo kod tako zvanih mastnih vrstih voća dobro će biti dulje ležanje na drožđju, da se vino bolje uzdrži.

Posude, u kojih će mošt vrieti, nesmiedu da budu od hrastova ili smriekova drva; ni nesmiju biti bačve od piva. Ako li imaš nove bačve to je dobro, da prije njekoliko jabukah od one vrsti, koju si za vino odabrao, skuvaš i bačvu tom kašom iznutra namažeš, pa još treba da bačve sumporiš. Preporučam ti, da odmah poslie sumporenja, dok još nije dim sasvim izašao. bačvu napuniš moštom za vrienje. I vinske i rakijske posude dobre su za mošt od voća, samo jih je morati prije sumporiti, od birse sasvim očistiti i izpariti.

Čim dulje traje, dok jabučnjak liep i čist postane, tim će jači i bolji biti. Jabučnjak od lietnih jabukah obično je već poslie četvrt godine dobar, od jesenskih poslie 1 godine, a od zimskih poslie 2 godine. Što je tvrdje voće iz kojega je vino pravljeno, to mora dulje ležati, dok sasvim dobar postane. I vrieme uzdržanja različno je veoma. Njekoj je već morati za godine piti; njekoj je tek poslie 2—3 godine dobar i ovaj se vrlo dugo drži.

Njekoja za gospodarski pametar.

(Nova helda, hajdina). Časopis „Landw.-Ztg. für Westphalen und Lippe,“ preporučuje novu heldu, i opisuje ju ovako, da je zrno sivo kao srebro, okruglo nalik konoplji, i težje od navadne, ima tanku plevu (luskinju) zato daje više brašna, a malo plevah, raste silno i košato ko grm, tako da samo gornje vejice nastaviju sieme, ako se pre-

gusto sije, zato ju treba na pol pognojenoj zemlji sijati. Na takovoj zemlji treba na jednu ral 12 do 16 funtih siemena, na lošijoj zemlji treba više, inače obdjelava se ko navadna. U naših krajih u velikom se sije helda, s toga bi shodno bilo pokušati sijanje te helde, pa da je naručiti uzmogne družtvo gospodarsko.

Smiesice.

(Parnica zaradi voća, što je padalo na susjedovo zemljište.) — Njeki gospodar na Rajnu, pobirao je orahe, koji su sa susjedovoga drva padali u njegovu bašću, a svržje odsieko je, što je na njegvu bašću viselo. Susjed ide pa ga tuži — sud je sudio — da obinženi nije ništa kriv, jer nije posegavao preko svoga zemljišta, svaki bo ima pravo privlastiti si što na njegovom zemljištu raste — i tatbinom se nemože potvariti, ako to pobere, šta leži na njegovoj zemlji, niti nije dužan trpiti da tudje blago njegovo posiedovanje muti. Oštetjeni susjed nezadovoljan s tom osudom, ide pa tuži višjemu sudištu, ovo je pako ovako sudilo: polag pravilah obćeg civilnog prava drva pripadaju onomu zemljištu na kojem rastu, svrži i plod na ovih su obstojateljni dieli drva, te negube ovo svojstvo, ako baš vise na susjedovo zemljište. Susjed ima pravo tražiti, da vlastnik drva odstrani svržje, koje na njegovo zemljištje visi, al sam nesmie ni svržje odsieči ni voćje pobirati, ako je dakle susjed obsekao grane (svržje) i obrao voće s namjerom, da si je privlasti, to si je tudje blago privlastio, indi prva osuda, da je pravo imao susjedove orahe pobirati, je proti zakonu i proti pravilam pravah.

Družtvo gosp. za Hrvatsku i Slav.

Izviestje.

Platiše družtvu:

Gosp. Antolković Martin, vlastelin, prinesak za g. 1856. i za list.
„ Baltić Mojsia, c. k. tajnik kod vis. namjest., prin. za g. 1856. i za list.
„ Vlašković Franjo, župnik, prin. za g. 1855., 1856. i ovogodišnji list.
„ Balaško Gjuragj, glavar, list za g. 1856.
„ Belajac Vinko, kancelista, prin. za g. 1855., 1856. i za list.
„ Čoka Dimitrije, prin. za g. 1856. i za list.
„ Cvrtković Matia, peneznik obćinski, prinesak za god. 1855.
„ Fischer Josip, posjednik, prinesak za god. 1856. i za list.
„ Gvozdanović Dragutin, prinesak za godinu 1856. i za list.
„ Herring Mijat, glavar obćinski, prinesak za god. 1856. i za list.
„ Hisberger Josip, prin. za god. 1856. i za list.
„ Hisberger Mijo, prin. za god. 1856. i za list.
„ Höcker Alberto, nadzornik gospodski, prin. za g. 1856. i za list.
„ Horvath Miško, starešina obć., prinesak za god. 1855.
„ Jurišić Gregorija, ravnatelj c. k. solare, prin. za god. 1855.
„ Kovačević Josip, župnik, u ime prineska za god. 1856. 3 fr. 30 kr., i za list.
„ Kleiksner Franjo, c. k. poreznik, prinesak za g. 1856. i za list.
„ Munkačy Ante, glavar obć., prinesak za godinu 1856. i za list.
„ Marković Ljudevit, prin. za g. 1856. i za list.
„ Magašy Franjo, prin. za g. 1855.
„ Magenheim Josip, prin. za g. 1856. i za list.
„ Neuwirth Samuel, prin. za g. 1856. i za list.
„ Neuwirth Jakob, prin. za g. 1856. i za list.
„ Psik Ivan, spahinski arendator, prin. za god. 1856. i za list.
„ Paar Ivan, glavar obćinski, prinesak za god. 1855.
„ Rodić Antun, župnik, prinesak za godinu 1856. i za list.
„ Šubert Eduardo, išpan, prinesak za godinu 1856. i za list.
„ Tušak Josip, podjašprišt, prinesak za godinu 1856. i za list.
„ Tompak Gustav, župnik, prinesak za god. 1856. i za list.
„ Tompak Žiga, činovnik vlast., prin. za god. 1856. i za list.
„ Tompak Škender, odvjetnik, prin. za god. 1866. i za list.
„ Vimmer Ivan, revirnik, prin. za god. 1855., 1856. i za list.
„ Car Janko, c. k. predstojnik, prin. za g. 1852. do 1855. i list za g. 1855.
„ Crnadak Gjuro, trgovac, prin. za g. 1856.

Josip Čačković s. r.,
blagajnik.

Novi članovi.

Iz podružnice Daruvarske:

Gosp. Biščan Julio, odvjetnik, (utemeljitelj) podpredsjednik podružnice.
„ Bresslauer Volfgang, trgovac.
„ Berke Auguzt, župnik.
„ Knezović Stiepan, c. k. kot. ranarnik.
„ Kušević Antun, načelnik.
„ Paunović Gedeon, iguman.

Gosp. Piroš Stipan, župnik Daruvarski.
„ Stojanović Nikola, tajnik.
„ Somogji Viktor, c. k. kot. ureda ravnatelj.
„ Solarić Teodor, župnik.
„ Vučković Stanislav, parok.
„ Dimitrievié Božidar, parok.
„ Kovać Antun, diurnista.

Krivnjom odpravitelja družtvenog uvukle su se u „Izviestju“ sliedeće pogrieške, koje valja izpraviti ovako:

U broju 24.:

Gosp. Beloberg Mato, kanonik, prinesak za god. 1856. i za list.
„ Bogović Mirko, prinesak za god. 1854. i list za god. 1856.
„ Cuderman Ferdo, c. k. savjetnik, prin. za god. 1856. i list za god. 1856.
„ Ferić Tadia, prin. za god. 1856. i za list.
„ Horvat Josip, kanonik, prinesak za godinu 1856. i za list.
„ Höppler Gjuro, prin. za g. 1856. i za list.
„ Jakčin Andria, prin. za g. 1856. i za list.
„ Jandrić Andria, župnik, prinesak za godinu 1856. i za list.

U broju 26.:

Gosp. Baumgartner Fr., posjednik, prin. za god. 1855., 1856. i list za god. 1856.
„ Beil Dragutin, prin. za god. 1855., 1856. i list za god. 1856
„ Bogdan Franjo, načelnik, prinesak za god. 1855., 1856. i list za god. 1856.
„ Badovinac Nikola, c k. aktuar, prin. za g. 1855.
„ Bakša Josip, glavar, prin. za god. 1855., 1856. i list za god. 1856.
„ Branilović Nikola, prin. za god. 1855., 1856. i list za god. 1856.
„ Bužan Hermann, vlastelin, prinesak za god. 1856. i za list.
Čitaonica u Rieci, list za god. 1856.
Gosp. Pogledić Dragutin, prinesak za godinu 1856. i za list.
„ Raić Gjuro, prin. za god. 1855 i za list.

U broju 29.:

Gosp. Domjanić Dragutin, vlastelin, prin. za g. 1856.
„ Golubić Franjo, župnik, prin. za god. 1853, i list za god. 1856.
„ Horvat Gjuro, providnik, prin. za g. 1855., 1856. i list za g. 1856.
Jakovlje, ured občinski, list za god. 1856. nije platjen.
Jamnica, „ „ „ „ „ „ „
Gosp. Kresinger Mijo, nadstojnik obć., prin. za g. 1855. i list za g. 1856.
„ Marić Simo, vlastelin, list za g. 1855. i 1856.

U broju 30.:

Gosp. Malin Naun, utemeljiteljnu glavnicu, prie 30 fr., sada 70 fr.
„ Mudrovčić Jaco, invalid, list za god. 1856,
„ Marinković Mate, c. k. poreznik, list za g. 1856.
„ Maninger Krunoslav, činovnik, list za polugodinu 1856.
„ Macečević Franjo, župnik, list za g. 1856.
„ Matica Josip, vlastelin, prinesak za g. 1852—1855. i list za god. 1856.
Magistrat Riečki, list za g. 1866.
Gosp. Neuwirth Gjuro, c. k. nadporučnik, list za godinu 1856.
„ Ožegović Mirko, biskup, list za g. 1856.
„ Orešković Dmitar, arendator, list za polugodinu 1856.
Petrianec, občina, list ze g. 1856.
Petrianečke nedjelne škole mladež, list za g. 1856.
Gosp. Petrović Gervaz, arcimandrit, list za g. 1856.

(Konac sliedi.)

Objava.

Povodom dopisa družtvenog člana g. Kosa, bivšeg predsjednika odsieka šumarskog, u kojem ponudja osriednjem odboru svoju pripomoć za novo ustrojenje šumarskog odsieka pri ovom gosp. družtvu. Bi zaključeno u glavnoj skupštini družtva gosp. dne 15. i 16. travnja t. g. državne, da se putem gosp. lista pozovu svi oni članovi, koji u obsiegu šumarstva sudielovati žele, da svoje prijave osriednjem odboru pošalju, kako da se sa gosp. Kosom dalnje posavietovanje nastaviti uzmogne. Uslied toga biva ovaj uljudni poziv, da bi se svaki, uvidjajući važnost šumarstva naše domovine, i želeći u toj struci gospodarstva sudielovati, do 30. kolovoza t. g. ovomu odboru prijaviti izvolio.

Poslovodstvo družtva.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: **Josip Čačković.** — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu:

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 33. U Zagrebu dne 9. kolovoza 1856. GODINA IV.

O školi gospodarstvenoj.

Iz pouzdana izvora doznajemo, da je za školu gospodarstvenu, koju je visoka c. k. vlada već prie tri godine blagoizvolila opredieliti za Hrvatsku i Slavoniju — slavni grad Križevac vrlo prilično i prostrano držanje u krugu grada Križevca ležeće, iz oranicah, livadah, vinogradah i šumah, svega skupa do blizu 600 raljih sastojeće, uz vrlo priličnu cienu, dakako nagonom čistog domoljubja na 30 godinah ustupiti odlučio.

Konačno izvedenje toga posla svaki pravi domoljub željno izgleda, a jošt radostnije bi svakoga srce kucalo kad bi se prilikom ustrojenja rečenog zavoda dostojni obzir uzeo na primjerno izobraženje mladeži seljačke u poljodjelstvu, nu koji se za sve brine što je narodu na korist, nećeju ni ovom zgodnom prilikom uzmanjkati.

Ovom prigodom mislit će mnogi, da nam družtvo gospodarsko odsele neće biti potriebno, al se u tom varaju, budući da je druga zadaća družtva gospodarskog, a druga je zadaća učione poljodjelstvene.

Zadaća družtva gospodarskoga jest iz crpljenih podatakah o domaćem i inostranom poljodjelstvu, obrtnosti t trgovine, i sriedstvom pokušajah proučiti, koja su sriedstva za napredovanje poljskog gospodarstva obrtnosti i trgovine.

Družtvo gospodarsko ako se bude u pravom smislu scienilo i podupiralo, biti će obća učiona u najširjem smislu, ono zastupa svekoliko poljodjelstvo u svikolikih granah njegovih. Družtvo gospodarsko je matica svih dogodjajah zbivajućih se u obsegu poljskog gospodarstva. Ovo je pokušateljno gospodarstvo (Versuchswirtschaft), a učiona poljodjelstvena ima biti gospodarstvo na izgled (Musterwirthschaft).

Zadaća dakle učione poljodjelstvene je užje opredeljena, i potanko naznačena u osnovi god. 1853. po vis. c. k. ministarstvu unutarnjih djelah opredielenoj, i u br. 2. gosp. lista od g. 1854. obširno priobćenoj. J. Č. V.

Zapisnik *)

II. skupštine gosp. podružnice Dolnjo-Miholjačko-Našičko-Valpovačke dne 17. lipnja t. g. pod predsjedničtvom presv. gosp. grofa Konštantina Normana, u prisutju podružničkog podpredsjednika g. dra. Josipa Hajnovića, podr. perovodje Ante Regena, gg. podružničkih odbornikah: Mirke Jozipovića, Matie Filića, Josipa Kršnjavi-a, Tome Riffl-a, Petra Novakovića, i inih mnogobrojnih družtvenih članovah u prostranoj dvorani samostana Našičkog blagovalištu obdržavane.

1. G. podpredsjednik podružnice dr. Josip Hajnović, razloživši obširno blagi položaj i mnogovrstno prirode bogatstvo ovog kraja domovine naše predloži skupštini: da bi se prije svega za lahki i živahnii promjet svojih proizvodah pobrinula; bez ovoga bo gospodarstvo njeno procvietat nemože, dočim bogata naša Valpovština sa susiednim podgorskim ravnicama, i pokraj gospodarstvenog svog mrtvila, često krat toliko živeža proizvadja, da ne samo svoje potriebe pokriti, nego i oskudnim pokrajinama u pomoć priteći kadra bi bila, ipak slabo se ovom svojom obilnostju koristiti može, kad kroz veću stranu godine svakog prometničkog obćenja lišena, suvišak svoj, da sasvim nepropade, neštedno, razsipno razsuti mora. Po mnienju dakle g. podpredsjednika put boljem prometu ima se prokrčiti, da gospodar dubom neklone, kad veći izdatak nego li dohodak gospodarstvenog svog truda izkusiti mora, puta drugog neima, osim željeznice, koja bi nam glavne gradove domovine, i susiednih krunovinah skopčala. Mnienje ovo g. podpredsjednika silno i temeljito podupira g. predsjednik, osobito glede željeznice, koja bi se od Vukovara prieko Osieka kroz plodonosnu podravinu do i preko Varaždina protegnuti imala; ovako ne samo da bi kroz, po istoj prirodi već za takovu opredieljenu dolinu lahko krivudajuć se, najmanje troška zahtievala, nego bi koliko za podravske pokrajine, toliko za cielu hrvatsko slavonsku domovinu od najveće ko-

*) U odbornoj sjednici dne 1. kolovoza t. g. pretresan.

risti bila, još u političkom i vojničkom obziru imala bi znamenitu važnost svoju. Od ove železnice izgled je na najliepšu budućnost materialnog interesa i svakovrstnog napriedka ukupne naše domovine. G. predsjednik grof Norman zato iskreno želi, da podružnica ova slavno gospodarsko družtvo uljudno i zaufano pozove, na kriepko sudjelovanje u izvodenju toli važne i blagodatne njene želje. Uslied ovog poziva i temeljitih za to razlogah odlučeno bude: zapisnikom oviem pozvati sl. osriednji odbor gospod. družtva hrv.-slavonskog: da uvaživši očevidne koristi, koje bi ustrojenjem željeznice od Vukovara preko Osieka kroz dravsku doljinu do i preko Varaždina, u gospodarskoj i trgovačkoj struci, za cielu našu milu domovinu najliepše procvale, svojim putem, i pripadajućim načinom goruće želje ove podružnice svojski podupirati, i blagi obzir vis. c. k. vlade i na ovu stranu domovine naše obratiti blagoizvoli.*)

2. Da predlog ovaj, i odluka skupštine čim skorije zasluženu važnost zadobije, imadu se o ovom podružničnom postupanju obaviestiti i na kriepko podupiranje istog predloga pozvati: sl. obrtno-trgovačka komora Osiečka, i sl. gospod. podružnica Virovitička.

3. Za dosadanje mahne poljskog gospodarstva što brže ustraniti, i poljodjelstvo valjano popraviti, izjavi g. predsjednik: da će se nuždni gospodarstveni pokušaji na opredieljenom vlastelinskom zemljištu u Valpovu i d. Miholjcu izvadjati, kuda se svakom družtvenom članu, i pojedinom gospodaru od strane sl. vlastelinstva pristup dozvoljava za uvjerit se moći o koristnima posliedicama raznih gospod. pokušajah, bez svakog daljnjeg podružničkog troška; veledušnu ovu si vlastelinstva ponudu primih skupština s dužnim priznanjem.

4. Da se školske bašće, voćnjaci, gdje bi se dieca u ciepljenju i oplemenjivanju različitog drveća kroz mjestne učitelje podučavati mogla, što skorije uvedu, odlučeno bude g. c. k. kotarske predstojnike uljudno uprositi: da u oškoljenih barem mjestih pol jutra zemlje, od obćinskog pašnjaka u tu koristnu svrhu, svojim ugledom i uplivom opredieliti blagoizvole.

5. Da se sl. uprav. odbor hrv.-slav. gosp. družtva pozove: neka se svojim putem kod vis. c. k. dotične oblasti pobrine; da se svrsi shodni zavodi glede poljske sigurnosti što skorije uvedu; dočim kvarovi koji se od novijeg vriemena bezprimjernom razuzdanostju poljskim usievima prinašaju, ubitačnu ranu poljskom gospodarstvu zadaju. **)

6. U koliko se odgojivanje marve svakovrstne, osobito svinjah, za glavnu i najkoristniju struku ovokrajnog gospodarstva dosad još smatrati mora, u toliko i skupština ova za jednu od poglavitijih svojih zadaćah priznaje: svakim načinom i sriedstvom nastojati, ne samo, da joj se marva oplemenjiva nego i od svakog bolovanja i pošasti sačuva. Nenaknadiv jest gubitak, kog je ova strana domovine u toj struci često put već, prigodom pojavivše se pošasti, svake liečničke pomoći lišena, pretrpila, kad u dva tri dana hiljade i hiljade komadah liepo odgojene svoje marve toli zlosrietnom gostu žrtvovati prisiljena biaše; kano kotar Dolnjo-Miholjački, gdje je ovog lieta preko dvie hiljade svinjah popadalo. Za tolikom zlu predusriesti, podružnica ova poziva sl. upravljajući odbor hrv.-slav. gospod družtva: neka blagoizvoli svojim uplivom kod dotične vis. c. k. oblasti izposlovati: da se u tom pogledu neobhodno nuždni živinski liečnici, u svakom kotaru po jedan, postave, kojih bi dužnost bila uz redovitu platju povierene si kotare obilaziti, prieteće pogibelji priečiti, pojavivšu se pošast odbijati ili takovu kriepkim sriedstvom barem ublažavati. *)

7. Rok dojduće sjednice, vriemenu i inim okolnostima shodno, obznaniti će gospodarsko predsjedničtvo u gospodarskom listu. U Našicah 17. lipnja 1856.

Za ravnajući odbor gospod. podružnice Valpovačke:

Grof Norman, predsjednik. — *Ante Regen*, perovodja.

---

*) U tom pogledu učinjeno polag volje glavnog zbora od 15. i 16. travnja t. g., gledaj broj 25. gosp. lista, točka VII. sl. w.

**) Učinjeno gledi br. 31. g. I, str. 140., točku 10. zapisnika oddorne sjednice od 29. lipnja t. g.

*) Želji podružnice bit će sadovoljeno od strani glav. odbora.

Pravljenje crna vina.

Od J. Čačkovića Vrhovinskoga.

Kad se crno vino pravi, to svaki najviše gleda da dobije vino što tamnije boje; to se postigne ako se mošt ostavi na smrvljenom jagodju da vrije.

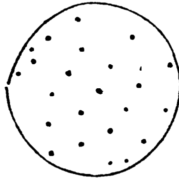
Boja se nalazi kod modrog i crnog groždja samo u kožicah jagodja, nu ove se moraju prie dobro sgveštati i smrviti, jer se samo iz ovakovih jagodah boja vrijenjem dovoljno razstaviti može.

Obično se grožđje crno i modro, bez obzira jeli je pravo crno i modro, kao na primjer peles, sa gvdštom u brenti sgvešta, zatim se cieli žmetki s petlovjem metnu u posudu za vrijenje pripravljenu.

Vrijenje biva ili u otvorenih, gunjom ili platnom pokrivenih, ili u zatvorenih posudah. Za prvi način uzme se badanj ili bačva, bila ma kako mu drago velika, osovce postavljeua, iz koje se jedno dno van uzme, sada se toliko zmetkah metne u

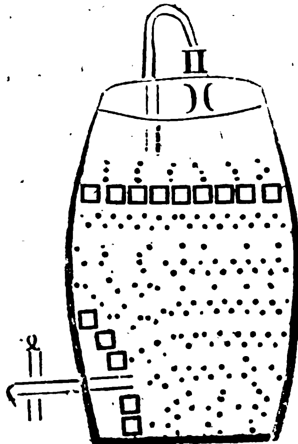
nutra, da od ozgor ostane prostora za jednu mužku šaku, te se gunjom, platnom ili van uzetim dnom pokrije; od sada se žmetki, što na površje izlaze i po njem plivaju gveštom ili golom rukom utone, pa kada burno vrienje mine, sve skupa se na prešu stavi i preša.

Drugi opet nastave jošte jedno škuljasto dno u bačvu, koje š čavlji ili sa gvozdami, n. p. ovomu liku

uvrste, da ga vrijuća massa nedigne, u ostalom postupaju jednako s prvımi.

Nu to postupanje nevalja, premda njekoji kažu, da od petlovja vino stalnije postaje, al je sigurno takovo vino trpko. Ako hoćeš da imaš stalno jako al ne oštro, pak ljubko mirisno i tamno crno vino, to moraš najprie gledati da pravo crno i modro, pa dobro zrielo grožđje po suhom vremenu pobereš, jer samo posve zrielo jagodje miris i boju vinu daje; zatim moraš jagodje od petlovja obrati. Jagodje, ako nemaš zato najprikladniju mrvljicu, kako naši susjedi, prosti seljaci Štajerci od njeko doba o kraljevom na sajam u Zagreb na prodaju dovažati običaju, a to je čim god smrvi, stavi je u jaku redku vreću i zgazi, tada metni sve što si smrvio i sgazio, skupa s moštom u jednu osovljenu bačvu, koja nesmie biti jako trbušasta, i da je toliko velika, da ti preko sadržaja 12 do 18 palacah prostora ostane, tada metni ono škuljasto dno na massu, pa ga učvrsti tako, da ga nemože vrijuća massa digati, i da od nikuda uz njega u vis nepodje, ovo dno mora vavjek 3 prsta moštom pokriveno biti, n. p. tom liku

Najposlie treba posudu gornjim dnom sasvim hermetički pokriti, pa cjevmi za vrijenje shodnimi providiti. *)

(Konac sliedi.)

*) Čitaj u broju 32. članak o branju.

Vriemenoslovne opazke

u gospodarskom pokušalištu u Liepojvesi. Toplinomjer (Reaumur) u hladu.

Mjeseca srpnja, dne	6 urah u jutro	12 urih u pódne	7 urih u večer	Opazke
1	14°+	18°+	15°+	oblačno, u več. grmlj. i kiša
2	15°+	19°+	17°+	" " " "
3	16°+	20°+	15°+	prie pod. obl., posl. pod. ved.
4	19°+	20°+	16°+	" " " " " "
5	13°+	20°+	15°+	danom liepo, na večer kiša.
6	14°+	21°+	16°+	pr. pod. kiša, posl. p. liepo.
7	16°+	22°+	15°+	vedro, sunce sjaše.
8	15°+	20°+	14°+	pr. pod, kiša, posl. p. liepo.
9	16°+	19°+	14°+	" " " " " "
10	17°+	24°+	13°+	pr. pod. liepo, p. pod. kiša.
11	16°+	18°+	15°+	" " " " " "
12	15°+	24°+	14°+	sunce sjaše.
13	16°+	23°+	15°+	" "
14	14°+	19°+	15°+	ciel dan obl. pa nješto kiše.
15	14°+	18°+	14°+	ciel dan oblačno.
16	16°+	24°+	15°+	sunce sjaše.
17	14°+	23°+	15°+	" "
18	15°+	23°+	14°+	danom sunce, u več. oluja.
19	15°+	24°+	16°+	sunce sjaše.
20	17°+	26°+	16°+	" "
21	12°+	13°+	10°+	pr. p. jaka kiša, po p. liepo.
22	14°+	20°+	13°+	sunce sjaše.
23	15°+	22°+	16°+	" "
24	11°+	23°+	14°+	" "
25	13°+	26°+	17°+	" "
26	16°+	20°+	17°+	pr pod. kiša, po pod. liepo.
27	15°+	18°+	14°+	ciel dan kiša.
28	16°+	20°+	15°+	kiša.
29	15°+	21°+	16°+	pr. pod. kiša, po pod. liepo.
30	17°+	21°+	16°+	sunce sjaše.
31	16°+	22°+	17°+	" "

Liepaves dne 1. kolovoza 1856.

Antun Trummer, nadvrtljar.

Vriemenoslovne opazke od 1. siečnja do 1. srpnja 1856. u gosp. pokuš. u Liepojvesi: *)

Mjeseca siečnja biaše: 19. liepih vedrih sunčanih, 2 maglovita, 9 kišovitih danah, i 1 dan sa sniegom. Miena toplotine biaše od 6½°— do 11°+

*) Radi pomanjkanja prostora izostalo u zadnjem broju.

Veljače biaše: 19 liepih, vedrih, 6 oblačnih, 3 kišovita i 1 dan sa sniegom. Miena toplotine biaše od 7°— do 14°+.

U ožujku biaše: 20 liepih, vedrih, 8 oblačnih, 1 kišoviti i 2 dana sa sniegom. Šestog i 7. ožujka, zatim 13. i 14. duvaše jaki vietar sa sievero-iztoka. Miena toplotine od 7½°— do 10°+.

Travanj imaše: 23 liepa i vedra, 6 kišovitih danah, 19. biaše nješto tuče, a 7. i 11. travnja grmljavina. Miena toplotine od 1. do 22°+.

Svibanj imaše: 17 liepih vedrih, 11 kišovitih danah; 6. svibnja biaše tuče, 26. kiša sa suncem, zatim bura i tuča. Miena toplotine od 4 do 26°+.

Lipanj imaše: 21. liepih i vedrih, od ovih 3 vjetrovita, 8 kišovitih, 18ga velika oluja i 1 oblačan dan. Miena toplotine od 10 do 34°+.

Liepaves dne 1. kolovoza 1856.

Antan Trummer,
nadvrtljar,

Što se je radilo mjeseca lipnja na pokušalištu u Liepojvesi.

Škola drveća okopana.
Škola divjakah iz siemena i trsovja izpljevena.
Grah (pasulj) nakoljen i okopan.
Krumpir na polju okopan i okupčan.
Kukuruz na polju sa strojem kultivatorom ogrnjen.
Bube hranjene.
Ličje za očenje voćakah načinjeno.
Okulanti od lanjske godine obrezani.
Dudovo sieme posijano.

Liepaves 1. srpnja 1856.

Vidio: *J. Čačković*, nadziratelj. *A. Trummer*, nadvrtljar.

Družtvo gosp. za Hrvatsku i Slav.

Izvješće.

Platiše družtvu:

Gosp. Krizmanić Nikola, župnik, prinesak za g. 1856. i list za g. 1855. i 1856.
„ Miković Ivan, podjašprišt, prin. za god. 1856. i za list.
„ Ročić Gjuro, zač. kan., prinesak za god. 1856. i za list.
„ Gajdek Tomo, župnik, prinesak za godinu 1856. i za list.
„ Šuplika Josip, župnik, prin. za g. 1856. i za list.
„ Stražimir Franjo, c. k. poreznik, prinesak za godinu 1854.
Netretić, ured obćine, list za g. 1856.

Josip Čačković s. r.,
blagajnik.

Razpis nagrade.

C. k. gospodarsko družtvo u Beču razpisalo je na predlog i na troške odsjeka za poljodjelstvo i gojenje marve, nagradu za najbolje riešenje pitanja:

„Kako može austrijsko gospodarstvo uvažanje inostrane marve za mesarenje suvišno učiniti?"

Za nagradu opredjelilo je veliku zlatnu družtvenu medalju, težku 50 kom. c. k. dukatah. Za postiženje te nagrade valjaju sliedeće naredbe:

1. Pisma natjecateljna moraju biti u njemačkom jeziku sastavljena, čisto, i nepoznatom rukom pisana, a mjesto podpisa poslovicom providjena, koju imati mora priloženi zapečatjeni list, sadržavajući točno ime i obitalište pisca.

2. Do posliednjeg prosinca 1857. moraju biti takova pisma poslana c. k. gospodarskom družtvu u Beču. Razsudjenje otih djelah biti će po odboru za razsudjenje nagradah sastavljenom iz družtvenih članovah; taj će odbor do konca travnja 1857. svoj sud predati.

Dopitana nagrada podielit će se prigodom 50godišnjeg jubileumskog svetkovanja družtva mjeseca svibnja god. 1857.

Onaj, koj dobije nagradu ostaje posjedatelj rukopisa, nu mora se obvezati da će svoje djelo za godinu danah tiskom izdati. Svi ostali listovi, osim onoga priležećeg nagradjenom djelu ostaju zapečaćeni, pa se mogu uz svoja djela od svakoga vlastnika poslie nagradjenja povratjenjem prijamnice u pisarni družtvenoj dobiti. — U Beču dne 12. travnja 1856. — Od sriedišnjega odbora c. k. gospodarskoga družtva u Beču.

Dr. Adalbert Fuchs, tajnik.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Josip Čačković. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 34. U Zagrebu dne 16. kolovoza 1856. GODINA IV.

Zapisnik

sjednice, držane u Zagrebu dne 1. kolovoza 1856. od glavnog odbora hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva.

Prisutni:
Gosp. podpredsjednik Eduard Zdenčaj.
„ odbornik Ivan Zidarić.
„ „ Mojsia Baltić.
„ „ Mio Krešić.
„ tajnik Josip Čačković.

1. Prošnja Škendera Vidulovića, pisara družtvenog, da mu se dozvoli predplata (Vorschuss) od 25 fr. tim načinom, da se svakog mjeseca jedna mala čest te svote od njegove plaće obustavi, je uslišena.

2. Pročitan je zapisnik podružnice Dolnjo-Miholjačko-Našičko-Valpovačke, i riešeno je glede 6. točke tog zapisnika, da se naime visokom c. k. namjestničtvu predloži potrieba jednog kotarskog liečnika za svaki kotar, i da se umoli visoko c. k. namjestničtvo, da temeljitoj želji podružnice doskočiti blagoizvoli.

3. Pročitan je dopis vis. c. k. namjestničtva, u kom kao odgovor na ovostranu prošnju od 15. lipnja p. g. br. 119., izjavljuje, da se radi pregledanja Frankovog stroja na licu mjesta, nemogu iz zemaljske zaklade troškovi naznačiti. To bi do znanja uzeto.

4. Dopis vis. c. k. namjestničtva, s kojim šalje muzeumu različne spise za uspomenu svečanosti, prigodom položenja temeljnog kamenja riečke pomorske akademije, primljen je sa zahvalnošću, i spisi su stavljeni u knjižnicu.

5. Prročitan je i na znanje uzet dopis gornjo-austrijanskog gospodarskog družtva iz Linca, s kojim šalje družtvu zapisnike svoje glavne ustrojavajuće skupštine, i moli za ponovljenje medjusobnog posestrimog sporazumljenja.

6. Pročitan je i do znanja primit dopis vis. c. k. namjestničtva, s kojim nalaže ravnateljstvu muzeja, da uz prijemnicu izdá financialnom ekonomatu stroj za tiskanje novacah.

7. Pročitan je i na znanje uzet dopis podružničkog predsjednika Virovitičkog g. Höckera, s kojim šalje družtvu sakupljene prineske u iznosu od 148 fr. sr.

8. Pročitano je i odobreno izvješće nadvrtljara Trummera o poslovih, koji su učinjeni mjeseca srpnja ove godine u pokušalištu.

9. Isto tako je odobren proračun nuždnih pokušalištnih poslovah za mjesec kolovoz.

10. Pročitana je prošnja nadvrtljara Trummera, u kojoj moli iz razloga, što nisu svi ljetošnji ključeci dobro uzpjeli, da se izšalje jedna komisija na pokušalište te da pregleda svekoliko tamošnje rastlinje. Toj želji odlučeno je zadovoljiti.

Tiem bi sjednica zaključena.

U Zagrebu dana i godišta kao gori.

Zapisnik

sjednice gosp. podružnice Sveto-Ivanske, dne 2. lipnja t. g. držane.

1. Povodom tiem, što je zapisnik četrnajste skupštine hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva držane u Zagrebu dne 15. i 16. travnja t. g. vrlo nedostatno u gosp. listu priocćen, *) i što zapisnik sjednice gosp. podružnice Sveto-Ivanske od dne 4. ožujka t. g. sve dosad ni spomenut nije, to se ima umoliti sl. uredničtvo pomenutog lista: da izvoli u buduće točnije priobćivati zapisnike glavnih skupštinah hrv.-slav. gospodarskog družtva, a podružničkih sjednicah ako ne ciele, a to svakako znamenitije točke. **)

*) Priobćen je obširno mjeseca lipnja t. g. u gosp. listu broj 25. i 26.

**) Čini se, da je podružnica Sveto-Ivanska zlo izvješćena o pretresivanjih glavnog zbora od 15. i 16. travnja t. g., u kojem biaše zapisnik podružnice Sveto-Ivanske od 4. ožujka t. g. obširno

2. Ravnajući odbor gosp. družtva dopisom svojim od dne 30. travnja t. g. poslao je ovamo imenik ovdašnjih dugujućih godišnje prineske članovah gosp. družtva. Na što budu dužnici opomenuti, a nepritomni će se pismeno pozvati da dužnosti svojoj zadovolje, ujedno zaključeno bude: da članovi gosp. družtva ujedno ove podružnice svakogodišnje svoje prineske točnosti radi u prolietnoj sjednici tu izplate, a novci će se ukupno poslat odavlje sl. blagajničtvu gosp. družtva.

3. Podružnica ostaje i nadalje kod zaključenja svoga učinjenog u sjednici dne 30. kolovoza 1855. Te će i budućeg godišta (1857.) oko Gjurgjeva, kako je i ovog lieta, držati natiečaj bikovah sa nagradami od 15. i 19 fr. sr. pod uvieti istimi. Ovo se ima sl. c. k. kotarskom uredu sa vrućom molbom prijaviti. da odluku ovu blagoizvoli dobrohotno, kako i prošle godine, podupirati i puku u obsegu kotara stanujućem objaviti dati

4. Pučanstvo ovog kotara godine tekuće mnogo nuprilikah podnosi s nedovoljnog broja pastuhah. U cielom Sv.-Ivanskom prostranom kotaru namještena jesu samo 2 u sv. Ivanu pastuha, izmedj ovih jedan posve nije za nikakvu porabu. S toga će se odavlje molba podnieti sl. c. k. kot. dotičnom uredu, da izvoli shodne korake učiniti kod višjeg mjesta, da se broj pastuhah u ovom kotaru svakako povisi, inače će puk iz gospodarstvenog obzira mnogu i veliku štetu morat podnašati.

5. G. Mirko Varjačić, c. k. ovdašnji poštar i načelnik obćine, očitova sažalenje svoje, što je njekim neporazumljenjem iz broja članovah gosp. družtva hrvatsko-slavonskog izpušten, *) izjavi da želi na novo da se u broj članovah uvrsti. Očitovanje bude radostno primito.

6. Pošto bi u interessu svakog gospodara stajalo, da dozna cienu stvarih gospodarstvenih, imenito žitka, vina i marve, koja u poglavitijih mjestih u Hrvatskoj i Slavoniji vlada. Podružnica ova pokorno moli sl. uredničtvo gospodarskog lista: da bi cienovnik od gore spomenutih stvarih iz Zagreba svaki tjedan, a iz inih gradovah, kao Varaždina, Siska, Karlovca, Osieka barem svakih 14 danah u svom listu obćinstvu točno priobćivati blagoizvolilo. *)

U sv. Ivanu 2. lipnje 1856.

Dragutin Stražimir,
perovodja.

Josip Šavor,
predsjednik.

Izvješće

pokušajah u struci svilarstva na pokušalištu družtvenom učinjenih.

1. S izvornim siemenom iz Kiosa.

2. Sa siemenom kioskim lani na pokušalištu proizvedenim.

3. Sa siemenom domaćim takodjer na pokušalištu proizvedenim.

Na 1. Siemena izvornog iz Kiosa dobilo je družtvo putem vis. c. k. namjestničtva 2 lota; od ovoga razdieljeno je: pol lota g. Fr. Kellemenu, pol lota g. Drag. Koritiću, članom družtvenim, budić da družtvo nije imalo izgleda, da bude ciela dva lota hranit moglo, tako je samo jedan lot na pokušalištu izloženo, da se izvari, ali se je s toga jednoga lota samo 50 bubah izvarilo, koje bi sve do jedne prehranjene, zapredjene i ostavljene za buduće sieme. Uzrok što ih se više izvarilo nije, nemože se upravo pronaći, budić da su po izvješću nadvrtljara družtvenog sa ostalimi dviuh vrstih u jedno doba i u jednakoj toplini izložena bila; nu čim se doznaje, da je od istog siemena kod gori rečenih gg. članovah sve sasvim dobro uzpjelo, to se nepovoljno proklicanje siemena na pokušalištu pripisati mora, što bi sunčanom žaru izloženo, ali ga podnesti moglo nije tako, kako one dvie vrsti, što sviedoči, da je to sieme vrlo nježno ili da je kod struganja od krpah, na kojem je od metuljah položeno, zlo baratano, a to biva, ako se metulji za plod na papir a ne na platnene krpe, ove položce a ne viseć stavljaju, jer se iz papira sieme bez oštetjenja spraviti neda, dočim iz platnenih krpah, ako se ove vinom malko namoče, lahko nožem bez najmanjeg oštetjenja ostrugati je moći.

Položce takodjer nije dobro stavljati krpe s metulji plodećimi, jer sokom, koj često ostavljaju, sieme pokvare, dočim sok i sva nesnaga što metulji od sebe bacaju, ako krpe, više, uz ove doli

---

priobćen; glavnije točke toga zapisnika stavljene su u zapisnik glavnog zbora, točka 2. slovo aa., priobćene u gospodarskom listu br. 26.

S toga molimo uljudno, da bi se u buduće zapisnici podružnički u sličnom duhu sastavljeni, revnije amo dostavljali ili da bi se vriemenu prilagoditi imali u kojem bi odpravljeni; ovaj bo od drugog lipnja stigao je ovamo tek 3. kolovoza tekuće godine.

*) Polag uručbenog zapisnika g. doktora Alexe Praunšpergera, tajnika družtvenog.

Uredničtvo.

*) Želji podružnice rado bi doskočili i zato molimo, da bi slavne podružnice u smislu pravilah družtvenih točke 30. djelovati nastojale.

pada; u ostalom mešički (kokoni) odhranjeni iz toga siemena vrlo su liepi i plod njihov je osobito obilan.

Na 2. Izloženo je 1 lot siemena iz lanjskieh na pokušalištu odgojenih kioskih mešičkah (čauricah) od ovih proizvedeno je mešičkah $22\frac{3}{4}$ funtih, za sieme je ostuvljeno 1 funt. Dakle iz $21\frac{3}{4}$ funta mešičkah proizvedeno je:

Biele petnitne izvrstne svile . .	$26\frac{6}{8}$ lot.
Žute petnitne izvrstne svile . .	33 „
Biele lošje šestnitne	$2\frac{1}{8}$ „
Žute lošje šestnitne	$3\frac{1}{8}$ „
	Ukupno 2 f. 1 lot.

Od ovih je išlo na jedan funt neugušenih mešičkah 288, ugušenih pako 312.

3. Domaćeg siemena izloženo je četvrt lota, koje je dobro proniklo, ali se u pogledu zdravog izgleda i napriedka bubah uzporedit nemogaše s prie navedenimi, a niti se svila iz ovieh uzporediti nemože onoj druge vrsti. Od domaćih mešičkah je dobljeno $2\frac{1}{4}$ funta.

Ovo $2\frac{1}{4}$ funta mešičkah dalo je:

Žute svile petnitne	$4\frac{6}{8}$ lota.
Biele svile petnitne	$3\frac{3}{8}$ „
	Ukupno $8\frac{1}{8}$ lota.

Od ovih je na 1 funt išlo neugušenih mešičkah 328, ugušenih pako 360.

Očevidno je dakle, da su druge vrsti čaurice mnogo izdajnije.

Iz priloženog izvješća g. Filipa Šuflaja vrhu činjenih pokušajah s izvornim siemenom kioskim, o ga je proljetos neposriedno dobio od ravnaljstva pomoćnih uredah vis. c. k. namjestničtva, tim po lanjskom izvješću o pokušajih sa sienom kioskim, što je na pokušalištu gojeno, tako i etošnim izkustvom u pogledu siemena iz lanjsih mešičkah kioskih crpljenim, osviedočit se je mi, da to sieme ove godine nije posve dobro bi nu da je svila iz tog siemena ipak izvrstni od domaće.

U ostalom na opazku g. Šuflaja, da je ova goa vrlo priazna bila za hranjenje svilnih bubanemogu pristati; jer izvjestno znadem, kako jo anjenje bubah u Jurjavesi slabo uspjelo i kaje upraviteljstvo gospodarstva Jurjaves iz donh i više centih čauricah, što jih je iz Mokricna Kranjskom i iz mnogih stranah Hrvatske kupilo uz prkos posve vještim rukama prelah vrstnim strojevom, malo svile proizvelo.

pogledu svile od g. Šuflaja na izgled poslonežujem, da je lošja od svile u pokušalištu proizvedene, čemu valjda razlog u tom stoji, što je družtvena svila na vrlo izvrstnih parnih strojevih odmotana.

Troškovi hranjenja gori navedene druge i tretje vrsti bubah jesu bezrazmierno veliki, što bi se lišće stranom skupo plaćeno od dalekih i raztrešenih mjestah oko Zagreba prinašati i privažati bilo moralo, stranom što nije sprave ni prilična prostora bilo, s toga bi premetanjem svakog pojedinog crvca mnogo ih poginulo — i podvostručeno osoblje upotriebit se moralo.

Potrošeno pako jest:

60 težakah, po 40 kr.	40 fr. — kr.
18 vozah za privažanje lišća po 30 kr.	9 fr. — kr.
Za lišće 10 kom. drvah kupljeno, komad po 20 kr.	3 fr. 20 kr.
Prelam u Jurjavesi plaćeno . .	6 fr. 59 kr.
	Ukupno 59 fr. 19 kr.

Da je bilo prilična prostora i sprave, to bi još 3 puta više bubah bilo moći gojiti u istu cienu.

Napokon nemogu propustiti, da nenapomenem, kako je upraviteljstvo gospodarstva nadbiskupskog parnu spravu u Jurjavesi, koja iz 12 kotlovah sastoji i u pogledu čistoće i izvrstnosti riedkom se nazvati može, cielom pripravnošću za odmatanje svile ove ustupilo, zato predlažem, da se upraviteljstvu gospodarstva Jurjavesi od strane odbora srdačna zahvala izjavi.

U Zagrebu dne 6. kolovoza 1856.

J. Čačković,
privremeni nadziratelj pokušališta

Hrastove svilne bube.

Kod prošaste velike izložbe na elizejskom polju c. vrtljarskog družtva u Parizu vidila se je množina svilnih bubah, kako su tečno jele hrastovo lišće; ove bube umnožio i upitomio je njeki Guerin-Meneville. Tussah (gusenica Bombix Militta) zelena ko smaragd i zlato-srebrno pikasta goji se za obrtne svrhe u briežnatom kraju Bengalie, gdje se svilom ovieh bubah znamenita trgovina tjera. Od čauricah tieh dobiva se 10 putah više svile, nego li od dudovnih bubah, dočim za jedan kilogram svile od ovih 6000, od onih samo 600 čauricah trieba. Guerin Meneville nesavietuje, da bi se dudovne bube zanemarile za

volju toga, već misli, da su zato obazrenja vriedne hrastove bube, što je njihovo odgojenje jeftino i posve prilično; svakako je pokušenja vriedno.

Pravljenje crna vina.

Od J. Čačkoviću Vrhovinskoga.

(Konac).

U posudu za vrijenje treba da prie svega staviš nad pipom jedan svezak friških brezovih šibicah u križ svezanih da ti kožice i pečke nezačepe pipu, kad budeš mošt odtočio poslie kako je burno vrijenje prestalo — ono što ti je u posudi ostalo sprešaj — al samo prvu prešovinu, to jest što ti je preša prvim povojom dala, možeš slobodno u lit uliti, i to ako si bio obrao (oruljlo, abgwebelt) jagodje od petlovja, nu drugim povojem dobljenu prešovinu nemiešaj nikako u lit, jer je druga već slabija i svjetlija. Badanj možeš takodjer upotriebiti kako i bačvu za vrijenje; pa ako si ovako postupao sa crnim grozdjem, to ti neće biti od potriebe umješat u grozdje ni hebdovog ni alkermusovog jagodja, i dobit ćeš voljka, jaka, pa mirisna, skoro čista i stalna tamno-crna vina, koje će se moći uzporediti Vösslaueru, Bordeau-u i ostalom na glasu stojećemu vinu.

Najbolje modro grožđje za pravljenje crnog vina jest:

1. Modri Clävner.
2. Modra Braničevka (blaue Kadarka).
3. Prava crnina (blaue Zimmettraube).
4. Modri goljak (gak-crnina, blaue Zdenčajtraube).
5. Schwarze Fränkische.
6. Modri Portugieser.
7. Blaue Bodensee.
8. Modri Vrhpoljski (blaue Oberfelder).
9. Modra Mukovatka (blauer Kölner).
10. Schwarzer Hainer.
11. Blauer Wildbacher.

Ostalo crno i modro grožđje, kao modri Trollinger, Lacrima Christi, Morillon, Isabella, rothstieliger Dolcedo, Ritscheiner, früher blauer Blussard, blaue Kauka itd. jesu manje više dobra za crno vino, jer im neprija svaki položaj i svaka zemlja.

Točke glede osušenja i povodnjenja livadah.

(Dodatak k zapisniku mjesečne sjednice glavnog odbora od 29. lipuja t. g.)

U predsjednici obće skupštine c. kr. štajerskoga gospodarskoga družtva u Gradcu mjeseca ožujka 1856. viećahu o pitanju osušenja i navodnjenja, te odlučiše, da će sliedeće točke visokoj vladi za odobrenje predložiti:

1. Ako vlastelin nemože svoje zemlje drugčije osušiti ili povoditi. nego da se po tom i susjedne zemlje poboljšaju, to moraju oni, koji namjeravaju takova poboljšanja činiti, po vještih ljudih dati izvesti osnovu osušenja ili navodnjenja, gdje moraju sve vlastnike imenovati, kao takodjer veličinu tih zemaljah i proračun troškovah priložiti, zatim moraju sve ove vlastnike pozvati, da i oni k ovome poboljšanju pristupe.

2. Ako privole vlastnici onih zemaljah, koje su u ovoj osnovi navedene, to se moraju troškovi po razmjeru veličine zemaljah na svakoga razdieliti, platiti i osnova izvesti.

3. Ako bi se više tih vlastnikah tomu osušenju ili navodnjenju protivilo, to se osnova samo tada izvesti može na obće troškove, kada su najmanje dvie trećine vlastnikah za osušenje ili navodnjenje.

4. Ako kašnje stupe u obćinu novi sudjelovatelji, to ovi moraju sami troškove obaviti za povećanje i za promjene, koje bi se kod prijašnjih osnovah poduzeti morale; poslie podieliti se imadu troškovi po točki drugoj.

5. Ako je morati kod osušenja ili navodnja grabe za vodu na takovih zemaljah načiti koje nespadaju u osnovu, to moraju vlastnici ovakovih zemaljah rezanje grabah dozvoliti, nu podpuna šteta se mora nadoknaditi.

6. Ako se nebi radi ove naknade sjediniti mogli, to se ima predati sudu za riešenje.

7. Ako vlastnici onih zemljištah, kuda u točki 5. navedene grabe rezane, kadgod nakakovu štetu protrpe, to se ova mora podpuno naknaditi, a naknada se ravna po točki 6.

8. Svadje radi koristenja vode moraju se do izašastja poljodjelskog zakona pravnim putem riešiti.

Pogled na sadašnje stanje vinogradah oko Zagreba, na težkoj ilovačoj zemlji i više horizontalnom položaju.

Na koliko sam imao priliku pregledati vinograd moj i susjedah mojih poslie one silne kiše mjeseca srpnja (kako je na polju? o tom neima od nikuda vjestih), to sam opazio, da im neima više zdrava izgleda, osobito u vinogradih, koji su za kiše ili taki poslie toga prekapani; lišće se suši; grožđje se briše; — što je razi zemlje, gnije skupa s petlovjem; crne pikne na jagodah, što bi rekao da je pikec, sve više u oči padaju, što se ima nješto zadnjoj tuči pripisati; rožgje je opareno, inače je prekomjerno visoko i debelo zraslo; mladi dvolietni trsi imadu rožgje preko 8 do 10 noguh visoko, a do pol palca debelo, ovo je ponješto manje boležljivo, te ima mnogo liepa i zdrava grožđja; ova silna rastnja naše vinove loze, dovoljno kaže da se kod nas glavorez pravi (wahrer Kopfschnitt) upotriebit nemože; naše trse treba je pustit prije tretje godine na rod, pa da u vis rastu, jerbo je zemlja jaka. Zato je poluvisoko trsje Laudenbacherschnitt najbolje, sa 2 noge visokim stabaljem sa 2. 3. reznika, i sa jednim ili dvimi vijači (Lucen-Bogreben), pa da je trs najmanje 3 do 5 nogah, jedan do drugoga posadjen.

U koliko je ona silna kiša i hladno vrieme štetno djelovalo na rodeće vinograde, u toliko je hasnilo ljetošnjem nasadu, u kojem je s prvine ljeta skoro svaka rozgva potjerala bila, ali u suši mjeseca lipnja veća strana se posušila te se tek sada nješto oporavlja.

Izmedju 112 vrstih ključecah, štono sam ih nasadio, ima samo 8 vrstih po dvie noge visokih mladicah, 88 vrstih stoji sriednje, što se je poslie kiše pomoglo, 13 vrstih stoje slabo, a 3 vrsti neimaju ni jedne mladice.

Na pokušalištu je ljetošnji nasad isto tako slabo uspjeo. Wälschriesling dobro, modri i crni Clävner i žuti Ortlieber sriednje, nu Mosler i bieli Riesling jako slabo stoje.

Nu polag svega toga imao sam ipak već 2. o. m. zriela muškata, pod imenom Muskat de Smirna. Osim toga sazrielio je modri Clävner, tako zvani Jakobitraube. Grožđje moščina (Malvasier) i Gutedel počimlju se takodjer svietiti, crveni Gutedel imade već dosta crvenih jagodah; nerazumjevam tu crveni kraljevski Gutedel, ovaj bo odmah poslie kako odcvate, crveno jagodje imade

Sada ima već više zrielih felah: frühblaue Cousietraube — i pravi modri Clävner imadu već modrih grozdah; moščine (Malvasier) je jur danas na pijacu na prodaju bilo, — ako Bog da, da bude više toplieh danah, kako je bilo ovo već tri danah, to budu i druge vrsti hitro zrielile, a možebit da se i u pogledu oporavljenja vinogradah želja naša izpuni.

U brdovitieh vinogradih neopažuje se tolika šteta od minulog kišovitog mjeseca.

U Zagrebu dne 11. koloroza 1856.

Josip Čačković Vrhovinski.

Liek proti mravom.

U broju 29. gospodarskog lista t. g. bì priobćen način, kako se mogu uništiti mravi, koji su svakom drveću, osobito pako mladomu jako škodljivi, pa zato baš neće biti suvišno, ako još jedun nrčin priobćimo, koi je izmedju svih dosad poznatih načinah najjevtiniji.

Neki g. Juraj Kosel u župi Laukovičkoj u Štajerskoj odvratio je sasvim mrave od mladog sadovnog drvlja time, što je oko svakog drva, koje se je vidjelo, da će ma mravi škoditi, položio 2 do 3 zrna graška kaljivog (keimfähige Erbserkörner).

G. Juraj Kosel ima tolike vočnjake, da je lani preko 60 strtinah (po 10 akovah) vočnja vina dobio (tako piše u časopisu štaj. gospodarskog društva g. Kr. Seemiller iz Köflaha); njegovu iskustvu se je dakle moći povieriti; pa ako grašak zbilja odvraća mrave od sadovnog drvlja, to si nije moći željiti jevtinije pomoći. Svakako je pokušenja vredno.

Gnoj za kukuruz.

Poljodjelci u ravnini Certennoli na brieželjcih od Leivi u Sardiniji gnoje kukuruz sa jalšovim lišćem, i to koncem svibnja ili početkom kolovoza, kada je postigao visinu od 1 stope. Jalšovo lištje podkapaju medju svaka dva reda kukuruza do 8 palacah duboko, i to gnoji dovoljno do sazrienja kukuruza. Nebi bilo s gorega da se pokuša, kakav bi uspieh kod nas ovakovo gnojenje imalo.

Da se naoštri orudje.

U Francezkoj upotriebljavaju djelavci kod oštrenja britvah već upotriebljeni način, da oštricu pol sata u vodu namoče, u kojoj se nalazi dvadeseti dio solne ili sumporne kiseline. Tada je dovoljno da se orudje njekoliko puta potegne po remenu (Abzieh-Riemen). Dobre oštrice kod toga sasvim ništa nepate, a zle postanu tvrdje. Ovaj se način osobito preporuča kod kosah i srpovah, jer je mnogo slaži, hitriji, te orudje se može dulje uzdržati.

Strojna orudelja Theofila Veisse-a.

Poznato je čitateljem ovoga lista, kako je osriednji odbor u sporazumljenje se stavio sa gosp. Theofilom Veisseom, poznatim strojnikom gospodarstvenih strojevah u Pragu, da bi ovaj gospodin jedno skladište svojieh znamenitieh i svagdanjoj porabi odgovarajućih strojevah u Zagrebu na pokušalištu družtvenom postaviti hotio.

Uslied toga javlja rečeni gospodin Theofil Veisse pismom od 4. t. m., da će ovog mjeseca sliedeći strojevi u Zagreb stići i to:

1. Jedno na novo izpravljeno ručno mlatilo polag Hensmana. (Eine verbesserte Handdreschmaschine nach Hensmann), košta 200 fr.

2, Veternica za čišćenje žita sa 10 raznih rešetah (Getreide-Reinigungsmaschine mit 10 verschiedenen Sieben), košta 75 do 90 fr.

3. Jedna sečkarna sa dva noža na zamašnom kolu (Häckselschneide-Maschine mit Messern am Schwungrade) košta 100 fr.

4. Kukuruzna ruljača (Maisentkörnerungs-Maschine) košta 48 fr.

Skoro će rečeni g. Theofil Veisse sám u Zagreb doći, da se posavietuje s glavnim odborom u pogledu podrnžnog skladišta svojieh strojevah, što ga u Zagrebu u svoje vrieme postaviti namjerava.

Ovi gore navedeni strojevi postavljeni budu u jednom zdanju na pokušalištu družtvenom, te će se svakomu znati željnomu pokazati, a time će se za sada po nješto barem obćoj želji poljodjelacah doskočit moći.

U svoje vrieme objavit ćemo došašće prenavedenih strojevah.

Obćina Celjska predala je mjestnoj gospodarstvenoj podružnici bezplatno jedno obćinsko zemljište blizu grada ležeće, za porabu još jednog sadilnjaka za voćje i vinovu lozu, s tim naročitim očitovanjem, da će svu uličnu pometinju (Strassenkoth) iz grada, za tu školu na lice mjesta — takodjer bezplatno — voztti dati. *

* Obćina grada Zagreba lani mjeseca rujna oprošena od ovomjestnog gospodarskog družtva, da mu bar u najam odstupi kakovo zemljištje za porabu gospodarstvenih pokušajah i potrebnog za školsku mladež biljnog vrta, dosad nije ni za vriedno scienila, da bar nješto odgovori — proh dolor. Ur.

Narodne novine donose nam u broju 155. radostnu viest, da je preuzoriti g. stožernik i nadbiskup zagrebački Juraj Haulik od Várallye osim prije poklonjenih 98.000 fr. na razne blagotvorne svrhu, — pod 11. o. m. na novo 54.000 fr. na žrtvenik domovine položiti, te tako ne samo skoro sve ovdašnje blagotvorne zavode znamenito poduprieti, već i mnoge nove utemeljiti dostojao. Tko bi tù viest o tako riedkih blagotvornih činih mogao neuzhitjenim srcem čitati: taj bi se imao smatrati, da neima ni oli ćudi čovječanske u grudih svojieh.

Takove blagotvorne čine nije ni jedno pero kadro za dosta opisati.

Pa kad je preuzoriti naš duhovni otac već toliko putah milostivim se izkazao svojoj čeljadi, s toga nemožemo na ino, nego da se i mi otčinskoj darežljivosti preuzoritog i dnrežljivog i nezaboravljivog našeg duhovnog otca sinovskim povierenjem preporučimo, pa nebi li se duša našla, koja bi družtvo gospodarsko hrvatsko-slavonsko pokrovitelju inih zavodah preporučiti, i Nj. preuzoritost blagonaklono skloniti mogla; kako bi ovo družtvo god. 1841. nastojanjem Nj. preuzoritosti uživotvoreno i dosad znamenito podupirano, na dalje poduprieti, obstanak mu blagotvornom glavnicom milostivno obsigurati, te tako samo plodonosnim ga učiniti dostojala.

Zgrada u temelju slaba, krpanjem se nemože dugo uzdržati, i još toliko blagotvornih zavodah, pa ipak neće se moći obćem ubožtvu našem tako na put stati, kako bi se to utemeljenjem gospodarstvenih zavodah i razumnim poljskim gospodarstvom postiglo. Poljsko gospodarstvo je temelj blagostanja narodnog, a da je naše na najnižjem stupnju, i da je skrajnje vrieme da se ovo podigne, isto tako se tajiti nemože kao ni to, da je družtvo gospodarsko najbolje, da reknemo jedino

sredstvo zato. To je Nj. preuzoritost već onda priznala, kad je ovo družtvo uživotvorila, i pošto je do najnovije doba znamenito ga podupirala, to posviedočava neumorna težnja svih imućnih, i na najvišjem stepenu izobraženosti stojećih narodah, kojom od dana do dana sve više nastoje oko ustrojenja gospodarstvenih zavodah, to priznaje u najnovije doba naša visoka c. k. vlada svojim blagonaklonim uvaženjem ovoga našega družtva.

Koj prosi on nosi.

Dobar kruh iz sladke repe (Runkelrüben.)

Osim mnogovrstne koristi, što ju ova repa (Runkelrübe) kod gospodarstva pruža, valja napose napomenuti, kako se iz ove repe dobar kruh pravi.

Godine 1848. dne 3. ožujka poslao sam ja dva hleba kruha iz te repe ondašnjem poslovodstvu gospodarskog družtva na pokus, s malim opisom kako se rečena repa obradjiva i koliku korist daje u lietu i zimi kod gospodarstva, — s molbom, da bi se o tom u gosp. listu priobćilo, al scienim da o tom nije ništ priobćeno; ja sam za onda 9 do 10 glavah družine imao, i svaki ponedeljak za cieli tjedan dao kruh peći iz jednog vagana brašna; za rečeni kruh uzeo sam 75. funtih kukuruzna brašna, 20 funtih naribane repe, 14 funtih kvasa i tri četvrta funtih soli. Repa se mora najprije čisto oprati, zatim obeliti i opet do čista oprati; sve po malo, kako se nješto nariblje, odmah s brašnom smiešati, pa zato se nesmie mnogo na jedan put obeliti i naribati, jer pocrni i kruhu nepovoljni tek i boju dade, kad je toliko naribano da se primešanjem nješto čiste vode dobi obično testo, to se pusti, da se ko obično krušno testo digne, zatim se razdieli na hlebe kakove mu drago, te metne u peć da se s peče. Ovaj kruh je vrlo dobar, nješto malo sladak, zato ga je svaki rado jeo.

Što se je radilo mjeseca lipnja na pokušalištu u Liepojvesi.

Usjev jabukah, krušakah i kostanjah treći put okkopan.
Dudovni usjev prviput oplevljen.
Mladi nasad vinove loze prviput oplevljen.
Novi vinograd od drača očišćen, i proveć zagrnuto čokoće okopano.
Voćnjaci okopani.
Plemenite voćke nakoljene i privezane.
Trsi na izgled drugi put okopani.
Kukuruz s plugom prigrnut.
Parižka pšenica požeta i omlaćena.
Pripravljena zemlja za drugo sijanje repe, i prvi usjev jedanput okopana.
Vrtni putovi očišćeni i izravnani.
Stari vinograd ovezan.
Izabrane su čaurice i opredena je svila.
Jabukovi divjaci okulirani.

Liepaves 30. srpnja 1856.

Vidio: *J. Čačković*, *nadziratelj*. *A. Trummer*, *nadvrtljar*.

Objava.

Početkom mieseca rujna o. g. stići će na poslovodstvo družtveno do dva duceta cievih za vrijenje mošta (Gäseröhren) napomenutih u br. 32 i 33tjem Gospodarskog Lista — u člancih — Kratak naputak za nastunu Jesen — i Pravljenje crna vina.

Što se ovime stoga do znanja daje, da se u vriemenu u poslovnici družtvenoj prijavit mogu. Koji bi takove cievi pribavit si hotjeli — cienu im naznačit još nije moći — nu po svoj prilici neće biti velika — u razmjerju koristi njihove svakako bude neznatna.

Buduć da se na ovo strane dopise i to glede podatakah o pčelarstvu; o valjanosti morske soli za marvu; glede sakupljenja prinesakah družtvenieh; najposlie glede shodnog vriemena za ovolietnu izložbu voćja i grožđja — izim Djakovačke; na dopise prvog, drugog i četvrtog sadržaja, izim Valpovačke na dopis trećeg sadržaja, izim Križevačke i sv. Ivanske — ostale podružnice dosad ni odgovorile nisu, a glavnom odboru riešenje otih pitanjah ozbiljno nadleži: to se dotične podružnice ovim uljudno pozivlju, da si zadaću svoju ozbilnije pred oči stave, te oko riešenja upitnih predmetah revno nastoje, a napokon da posliedice svoga nastojanja glavnom odboru bez odvlake priobćiti izvole.

U Zagrebu dne 1. kolovoza 1856.

Glavni odbor ravnajući poslove družtva gospodarskog za Hrvatsku i Slavoniju.

CIENOVNIK.

Gdje i kada ?	Pšenice		Napolice		Raži		Ječma		Zobi		Kukuruze		Krumpira		Proje		Helde	
	V a g a n p o																	
	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.
U Belovaru 4. kolovoza	3	20	—	—	2	—	1	20	1	10	2	—	—	—	1	40	—	—
„ Brodu 7. kolovova	4	40	3	40	—	—	2	10	1	50	2	—	—	—	—	—	—	—
„ Bagu 1. kolovoza	5	50	—	—	—	—	—	—	2	10	3	—	—	—	—	—	—	—
„ Glini 6. kolovoza	4	—	3	—	2	4	2	—	1	20	2	1	—	—	3	—	—	—
„ Gospiću 31. srpnja	5	20	—	—	4	—	3	—	1	50	3	—	—	—	2	40	—	—
„ Ogulinu 7. kolovoza	5	—	2	20	3	—	3	—	1	20	3	—	—	—	2	30	—	—
„ Otočacu 30. srpnja	6	36	—	—	—	—	4	34	4	6	4	36	—	—	4	50	—	—
„ Petrinji 29. srpnja	4	—	—	—	—	—	1	20	1	10	2	—	—	—	1	30	—	—
„ Senju 8. kolovoza	5	20	—	—	—	—	2	40	2	20	3	10	—	—	—	—	—	—
„ Slunju 7. kolovozn	4	40	—	—	—	—	—	—	1	15	2	15	—	—	2	—	—	—
„ Vinkovcih 5. kolovoza	4	30	3	50	3	30	1	32	1	32	2	18	—	—	—	—	—	—
„ Zagrebu 14. kolovoza	4	30	3	20	2	50	—	—	1	20	2	40	—	—	—	—	—	—

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Josip Caćković. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 35. U Zagrebu dne 23. kolovoza 1856. GODINA IV.

O b j a v a.

Iz česa sastoji Korneuburžki zdravilni prašak — koj se prodaje za zdravu i bolestnu marvu — a prouadjen je za golu slepariju.

Napravljen je iz sledećih stvarih:

a) iz ražena brašna (hržene melje);
b) iz praha Encijanovog Korenja;
c) iz Glauberove soli;
d) iz navadnog sumpornog cvieta, i
e) iz žganih kostih.

Prodavan biaše poveliki svezak po 48 kr. — kad si čovjek sve te stvari sam u liekarni kupi — tak se može taj tako nazvani korneuburžki prah lahko za 16 kr. napraviti — ako jih pako kupi u dućanu to si ih napravi za kakovih 8 kr. — kolika je to razlika ciene! nu nije ni čudo, da se ta smes (kaos) tako skupo prodaje — ta kako bi mogli plaćati časopisom velike tiskarske troškove — u kojih se preporuča — a kako nagradjivati one, koji toga galimatiju tako hvalisaju.

g. N. br. 48.

Razmatranja o svilarstvu domaćem.*)

Od Ferde Rusana.

Evo nas opet na pokušalištu. Sieme je tu, neznamo kako će mu zemlja pruditi.

Svila je, kao što znademo, tako u tvornici, kao i izvan tvornice, u dućanu kao i izvan dućana, u škrinji, kao i na tjelu čovjeka medju tkaninom najplemenitii i najvidjenii proizvod. Tvorničari taru si već od mnogo vriemena s time glave, kako i koim načinom i kojom bi smesom oni vriednost svilene niti po nešto barem, u pomanjkanju prave svile, postići, te tako gdekomu oči zamazati mogli, i tko bi mislio! podje im u istinu za rukom, malo po malo procjediti kroz kamen vodu; nu voda nije vino. Svila osta svila.

Dobru i svrsi shodnu prigodu mimo ići, t. j. pred očima ju imati a neupotrebit ju na korist i dobro života svoga i svojih, znači žednomu nuz vrelo proći, znači neživiti, kao s umom i ćutju nadareni čovjek, to ne; po peru se poznade ptica; taj vam samo životari, t. j. nalazi se izvan zemno-zračne pruge, (regionah) gde se poradi teštine i mlitavosti zraka, niti nagomilani više godinah sneg, ma i još tako titrali zraci blaga sunašca, raztopiti nedade; rečju: znači jesti, da se to samo živolari, a živolariti, da se to samo nedopaue, kao stenj pri iztrošenoj lesterbi.

Pokoračimo malo dalje gospodaru. Dućan se mora otvoriti, ako neželimo mačku u vreći kupiti. — Tko je Ivici kriv, što on zlo i siromašno živi, a mogo bi, pored tako krasne slike i prilike, bolje i bogatie živiti? Tko je nadalje Ivici kriv, što on jačmenu a njegov susjed Gjoko pšeničnu jede pogaču? „On sam.“ Pravo. Tko će dakle požalit ga? „Koi u jedan spada š njime razred.“ Tako se mačeju svjeće; to je i moj sud.

Tvrdio sam, tvrdim i tvrdit ću, da bi naš seljanin, osobito u onim krajevima, kao što je ravna

---

*) Rukopisi koji se na Uredničtvo gospodarskog lista za obnarodovanje — prosto dostavljaju — bez da se njihova isprava — u pogledu narečja, ili pravopisja — sažellji — stavljat će se u gospodarski list — nepromenljivo.

Uredničtvo.

Podravina i tiha Posavina, gde je to mati narav s bogatim providjena nakitom, čestje do pšenična dočepati se mogao, zalogaja, a ne samo na Božić, na Uzkrs ili kad je kamo u svatove pozvat, kad bi on boljega latio se gospodarštva, kada on mogućnost za nemogućnost smatrao nebi, kad bi on osvjedočiti se potrsio, da li je na kaži zvanja njegova upravo tako i ne drugče upisano, za neizići iz puta: bolje bi mu razcvale se ruže, bolje bi se izplatio trud, nego što i sam misli. Zar nebi? Počekajte malo gospodaru. Stani i ti zlato sunašce, doklam se malo porazgovorimo o brojevima srećke naše. Vrieme ide, nestoji, ajdemo i mi s njime.

Jedan samo primjer: Ivica je hranio krmče, da prostite, kroz čitavu nemalo godinu, i tu je on nadalje toliko na zamet potrošio žita, što bi on s novim zasipati mogao; što bi njemu i njegovoj družini na drugu godinu, neznajući kako će mu potegnuti letina, moglo seći. Krmče je istinabog tusto i debelo, kao trčak kovački, od toga bi se dale zamastiti ustnice, te nakititi na tavanu rogovi, al jest, radi se tu o morašu, ma bilo iz oka ili iz boka. Eto kupca i hranjenik je njegov, a 45 fr. pako Ivičini, nu samo tako dugo, doklam bi se jaje izpeklo, doklam bi ih izbrojio kupac, a kasnie, ohoje! nezna kamo da se prie obrati; nezna kojoj bi on prie potriebštini začepio labrnje; rečju, nezna gde da se prie počeše, kao i srabljivi. Eh, bjesa se budemo toliko brinili, ajdemo mi do Perine brade; pokropit nam valja tržtvo s kojom bocom rumenoga vinca. Kad oni u vinarnu, nije tu dosti mjerica, ako je i skupa, nevalja ni mjera, nego mjerurina. Jest. ali mjerurina traži svoj porez.

Kad Ivica jedva i jedva kući hoće da prebroji novce, kad on u žep, naopako! ni prnčića, kamo li prnka. Oh! nemoguće ako ih je koi drug na udici iz žepa izvukao. Skoči simo, beži onamo, al bankama ni traga ni glasa ako ćeš si polamati noge a potrgati ruke. Sad ni puta ni staze, ni mosta ni brvi, dobro je izišo Ivica; hoteći zamazati pećnjak, a on poruši peć.

Navratimo se sad k Gjoki. Gle, nije li to brižlivi otac, a pravi gospodar? Taj se posve drugče moli bogu. Gjoko poslušavši dobar savjet poglavarah svojih, te obazrivši se na novo poniklu kliču, ode on u obćinski cepiljnak, pa si doveze dovoljni broj dudicah mladih, te ih presadi stranom u dvoru oko kuće, nešto opet oko vrta i vinograda, da je milina okom vidjeti. Dudice u takvom redu posadjene, postavše kasnie za četiri ili pet gobinah dudami, krase mu zemljište, odvratjaju mu od stoke djecu, hrane mu mladinu. naknadjuju mu vatrobrani zid, tvore mu debeo hlad, za odmor u nedeljno iii svetačno u leti vrieme, i što još najbolje; pružaju mu dovoljnu kolikoću lišta, za prehraniti izvaljenih po Gjurgjevu bubicah.

Sretan onaj, koi vriednost svake stvari pripoznati ume. Dakle, ne samo što naš Gjoko sada pösjeduje listnatih i dobrih dudah, nu on nije propustio, za preprečiti put kvaru, koi bi se iz neznanstva poroditi mogao, — djecu i družinu si onamo uputiti i toliko putah opomenuti: da netrgaju s dude lište prie, nego je rosa pala; *) da uelome na dudi granje, da se višie, nedosižne za ruke grane s pomoćju ključa privijati, i tako lište, ako je tomu sila, kao n. pr. kad bi se oblaci odkuda dizali, od stabla k sebi a ne od sebe k stablu, smicati i trgati imadu, zada se negulji granje; da se dude redomice u svoje vrieme**) lišavati imadeju lišta, itd. Da vidimo sad, tko je bolje pogodio u ploču gospodarttva, Ivica, koi je i ono malo dobra dudovine izsieko i izkorenio, ***) što mu je njegov pokojni otac u toj presadio namjeri, zada on odtuda neki dobitak za svoju kuću crpiti kadar bude, ili Gjoko, koi je na toliko doćerao s presadjivanjem dudovine i hranjenjem bubah, da je on već prve godine, za prodate čaurice 68 fr., kao da bi mu kao gljiva iz zemlje izrasli, primio, te tako, bez da bude prisiljen koš kukuruzni krnjati, za 45 fr. Gicanu od Ivice kupio, a za preostavših 23 fr. družinu si sodielom obskrbio?

Zemlja i podnebje jedne države nije po svuda jednako, kao ni okolnosti; sveta je istina, i zato se nemože zahtievat, da posvuda jednako dospievaju čaurice; nu sudim ipak, kad bi samo moguće nam bilo naš sviet nagovoriti i namećiti na pravo i plodonosno podkriepljenje iste obrtnosti, to bi mogla sadašnja najslabia svota svile, kao i novacah, što ju naša otačbina u Krajini samo broji sadašnju najjaču, vriemenom postići, dočim je ista svota, podvostručila se.

---

*) Rosno, mokro, prašno ili piknjavo lište, nesme se bubam polagati; tko nato nepazi, uzaludu mu trud; taj se je al neženje.

**) Vrieme za branje lišta najbolje je oko 9 satih prie i ko tri sata popodne. Spareno i provelo, kao i novonabrano lište škodljivo je za bube.

***) Ovdje moram opaziti, da se u sadašnje doba malo ili upravo ništa za umnožanje i presadjivanje dudovine haje, kao da se bude po vrbama, ili hrastju, kao gusanice hrane. Stare dude se končaju i nište, u prkos prepoviesti staroj, a novih mladicah nevidjeti, to je rietki u cvietnjaku cviet — Rado ću izlagat, ako je tko božji u stanju dokazati mi protivnost opazke moje.

U ostalom nemarnost ova nemože se pripisati semu svietu, to ne, bilo bi kukavno po naše tiežnje; imade u nas i takovih gospodarah i gospodaricah, koje, ako neposieduju divljah svojih, prekupe lište od onih, koji ih posieduju a nemare za bube, kao da je Kalifornia njihova, — ali ih zato skuplje dodje hranjenje, razumeva se po sebi.

U statistici Štopferovoj tiskanoj u Gradcu g. 1840. čitamo medju ostalim na str. 110., da je naime god. 1837. čauricah proizvodjeno bilo u Krajini 336,442. funta i razbrojeno za tu svotu novacah 133,224 fr. 48. kr.

Od ovuda dieli se, i to:

	na krajinu Karlovačku	787 fr	33 kr.
„	„ varažd.-križ.	11,498 „	— „
„	„ banovačku	5,133 „	13 „
„	„ slavonsku	66,170 „	51 „
napokon „	„ banatsku	49,635 „	11 „

odkuda se vidi da je slavonska krajina najveći zaslužila bila dio, jer je podnebje blažie a i zemlja sposobnia zato, nego li u karlovačkoj krajini. — Bilo da bilo, svakako bi bolje moglo biti po naše novčane okolnosti, nego što jest; jer se do sad, kao što mi se čini, malo ili nimalo nepomaknusmo u tom obziru s miesta. Nu da vidimo koliko nam tu napora trieba; *(Konac sl.)*

(Priobćenje ovog članka slučajno zakašnjeno.)

Iz Amerike.

U Kaliforni, znamenitoj državi Amerike, gdje se je posljednih godinah neizmierna množina zlata našla, nađiena je sada neka vrst svilnih bubah, koje napredu puno više svile, nego što ih napredu naše domaće, kojih je prvobitna domovina Azija. Čaurice tieh kalifornijskih bubah jesu debele kao kokošje jajce; naše čaurice nisu ni kao golubje. Čim je veća čaurica, koju je buba iz svojih svilinih nitih naprela, tim se dobije više svile. Bog zna, budu li se dale amerikenske bube ovdje u Europi u našieh pokrajinah udomiti? Gotova se nemože još ništ reći; nemoguće ipak nije, kao što to niti s azijatskimi bilo nije. Vidit ćemo!

Kruh od biele cikle Buraka (Runkelrübe.) *)

Službeni list Prefaecture okružjah Saone i Loira u Francezkoj dobio je u jednom od posljednih brojevah viest okolišnog-zdravstvenog odbora, kako se pravi i kakvu hranitbenu jakost posjeduje novi ekonomički kruh, koga je glasoviti neki gospodar one okolice napravîti dao i po cielom komšiluku već razširio. Novo postupanje sastoji u tom, da se krušnom testu znatna količina naribane biele cikle u ovakovom razmierju dodade:

Naribane biele cikle, koja je vrielom vodom poparena . . . . 40 p. ct.

Čiste pšenične ili kakve mu drago melje 40 „

Kvasa, koji je priredjen kao i za drugi kruh . . . . 20 „

Soli 2½ pct. od težine biele cikle.

Svota 100 pct.

Biela cikla smije samo malo vriemena biti u vrieloj vodi; za niekoliko časovah imade se zajedno s platnom, u kojem biaše u kipuću vodu stavljena, van uzeti, i obodvoje na rešeto metnuti, da se dobro izcjedi! kipuća voda uzme cikli žuhkoću, kao što i jedan dio sladora (Zuckerstoffes), kojega i onako u kruhu mnogo ostane. Tako izcjedjena cikla stavi se u naćve korito (Backtrog) smieša se i zmiesi kao obično testo, samo se mora kruh malo duže u krušnoj peći ostaviti, nego što to obično biva. Kruh ostane dugo vriemena frižak bez svake; i najmanje promjene a pristedise 25 pct. što se ova zmies već obće upotrebljava čini to, što se po gori navedenom razmierju ne mora strogo praviti, buduć da žitelji sela Mellecey-a ov kruh miešajuć od 30 do 50 pct. biele cikle već prije jednoga mieseca praviti počeše pa ipak sasma zadovoljni biahu.

Okružni zdravstveni odbor podvrgao je taj kruh strogomu razgledanju, i izražuje se u svom izvješću, da sva svojstva u sebi imade, koja čine hranu zdravu i jeftinu, i preporuča ga, da se od njega nikakve neprilike nije bojati.

*) Baš nam je u dobar čas ovaj članak u oći pao u broju 83. Moravsko-Šleskog časopisa (Mittheilungen der k. k. M. S. Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaus ect. in Brünn) sadèržavajući obširniji opis načina, kako se kruh peće iz sladke rege, nebili tko pokušao ove jeseni jednim ili drugim načinom praviti kruh iz sladke repe (biele cikle Runkelrube.)

Uredn.

Kako se mogu novi sudovi za vino lahko a brzo prirediti i očistiti.

Svaki gospodar, koj se vinom bavi, znade dobro, da se u nove sudove staro vino pretakati nesmije, jer po njih dobije vino nekakvu škodljivu crnu tinti sličnu boju. U vinogradih vlievaju zato mošt u novo sudje, da izvrije, te tako onu crnu boju tako rekuć iz bačve izsisa. Nu to se dade još na drugi jedan način mnogo laglje postići. Gospodar neka u vodu primješa četrdeseti ili šestdeseti dio múke (brašna); a sve to neka vlije u novi sud, te tako dugo u sudu pusti, dok se ta zmies u njem dobro neizkisa; drugi ili treći tjedan neka očisti bačvu ponavadi, i biti će mu pripravna za svako vino. —

Mazanje peći.

Ništa nije tako nesnosno kao što su peći u sobah kad po pucaju i kad dim sobe zapuši. — Obično mazilo (blato) iz ilovače, nehasni — jer od vručine spuca i odpade — zato je najbolje mazilo — ako se presejanog dobrog drvečeg pepela — ktomu toliko ilovače — dobro posušene sdrobljene i presejane — pa nešto soli — s vodom dobro promeša da se tom massom ko običnim pečárskim blatom — ote nesnosne puketine na pećih zamazati i zatiskati mogu — nu tek onda — kad se je peč ohladila. —

Ovakovo blato — ako se za hladne peči upotrebi — nopopuca — već sve tvrdje postaje, čim bolje vručina peči raste — ako se ovakovim blatom postave peći iz nova to su tako čvrste, dajih rastavit nije moći.

Uvukle pogreške u br. 30. gospod. lista izpravljaju se na dalje, platiše družtvu.

Gosp. Polz Josip c. k. prdstojnik za g. 1856. list. 2. krat.
„ Pacel Nikola trgovac za 1856. list.
Prelog ured obć. za 1856. list.
„ Rogić Petar župnik za 1856. ½ gosp. lista
„ Rakovec Alexa Dr· prin. za g. 1855. za ½ god. 1856. list.
„ Radovanović Demet. c. k. Šum. za 1856. list.
„ Skalar Mijat kapelan za 1856. list.
„ Slamić c. kr. poručnik za 1856. list.
Semelec občina za 1856. list.
„ Šakonji Žiga mjernik prin. za 1855. i 1856.
„ Valenteković Franjo provizor prin. od g. 1848. do konca 1855. i za 1855 list.
Sl. c. kr. Varažd.aKriževačka pukovnia za sve satnie za g. 1856. liste.
„ Vezlar Martin c. k. poručnik za 1856. list.
„ Vugrinčić Gjuro vlast. za 1856. list.
Vuka ured občine za 1856. list.
Vrbanovec ured obč. za 1856. list
Verovitica ured obč. za 1856. pol god. lista.
Vrbovec ured obč. za 1856. list.
„ Žuža Ivan pravnik za g. 1856. list.
„ Živković Marko za pučku učionu za 1856. list.
„ Vujnović Alberst c. k. podlječnik za 1855. ½ gosp. lista.
„ Thaller Ladislav c. k. predstojnik prin. od god. 1852. do 1855. i list. Jos. Čačković s. r.

Pokloniše narodnom Museu.

GG. Zdenčaj Škender vlastelin iz Ravena. Jedno okamenjeno drvo.
„ Farkaš Šandor vlastelin u Veliki. Dva stara srebrna novca.
„ Kotzy Moritz c. k. kapetan iz Klošter Ivanića. 17. komadah starih bakrenih novacah, 5 kom srebrnih i jedan uspomeni novac.
„ Joso Bunjevatz, Stražmeštar od Erzh. Leopolda. Jedan turski novac.
„ Sabljar Vinko Finanz-Inspektor u miru 2 stara bakrena novca.
„ Kukuljević Iaan Arkivar zemaljski. Jednu tursku banknotu.
„ Bedenko J. Podjašprist u Krapini. 24. k. starih škudah.
„ Lukšić Franjo župnik St. Šimunski. 16 kom. starih novacah.
Visoko c. k. Namjestničtvo. 10 kom. srebrnih novacah na uspomenu g. 1848. u Zagrebu kovanih.
„ Vukotinović Ljudevit čuvar Muzea. Više komadah iz Like i okaminah iz Plešivice kod Korenice.
Visoko c. k. Namjestničtvo· 7 kom. različitih knjigah.

Poziv u skupštinu podružnice Doljno Miholjačko-Našičko-Valpovačku.

Dne 9. rujna t, g. u 10 satih prije pódne obdržavat će se skupština gospodaske podrušnice Doljno-Miholjačko-Našičko-Valpovačke u Doljnom Miholjcu, kamo se p. n. gg. članovi učtivo pozivlju i ujedno najučtivije umoljavaju, da ovom prigodom svoje godišnje novčane prineske položiti izvole.

U Briovcu dne 8. kolovozu 1856.

Za odpravljajući odbor predsjednik,
Gf Normun v. r. k. k. Rttster.
Ante Regen,
perovodja.

Cienovnik.

Gdje?	pšenice		napolice		raži (hrži)		ječma, (jaċmena)		zobi		kukuruza		krumpira		proje (prosa)		helde (hajde)		Leče		Boba Bažula	
	Mjerov (vagan) po																					
	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	k.	fr.	kr.	fr.	kr.
U Belovaru	3	—	—	—	1	40	1	20	1	—	2	—	—	—	1	40	1	40	—	—	6	40
„ Brodu	4	30	3	20	—	—	2	—	1	30	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Bagu 8. kolov.	6	—	—	—	—	—	—	—	2	20	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
„ Glini 13. „	3	20	2	—	2	—	1	20	1	—	1	40	1	40	2	—	—	—	8	—	2	40
„ Gospiću 11. „	5	20	—	—	4	—	3	—	1	50	3	—	—	—	2	40	2	50	—	—	—	—
„ Ogulinu 14. „	4	30	2	20	3	—	3	—	1	20	3	—	—	—	2	30	—	—	—	—	3	—
„ Otočcu 6. „	6	30	—	—	—	—	4	30	4	—	4	30	—	—	4	40	4	54	—	—	—	—
„ Petrinji 9. „	4	—	3	20	—	—	1	20	1	—	2	—	—	—	1	30	—	—	8	—	3	—
„ Senju	5	20	—	—	—	—	2	40	2	20	3	10	30	2	—	—	—	—	—	8	—	4
„ Slunju	4	15	—	—	—	—	—	—	1	10	2	10	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
„ Vinkovcih	3	50	3	10	2	50	1	32	1	24	2	18	1	—	—	—	—	—	6	—	6	—
	4	—	—	—	2	30	2				2	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Zagrebu 19. „	5	—	—	—	3	—	2	20	1	20	2	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	4		3		—	—	1	45			2	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Sisku 18. „	4	40	3	20	—	—	2	20	1	20	2	24	—	—	1	45	—	—	—	—	—	—

U Zagrebu 22 kolovoza 1856.

Poziv dne 1. rujna t. g. u 10 satih prije podne obržavat če se sjednica gospodarske podružnice varaždinske u vrhovno županskom uredu varaždinskom.
U Varaždinu dne 20. kolovoza 1856.
uaměstni predsjednik.
Vuković.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Josip Caćković. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 36. U Zagrebu dne 30. kolovoza 1856. GODINA IV.

Abschrift

eines von der k. k. Agramer Polizeidirektion unterm 30. Juni 1856, Z. 6440 an die k. k. kroat.-slav. Statthalterei erstatteten Berichtes.

Zu den in neuerer Zeit in öffentlichen Blättern pomphaft angekündigten Heil- und andern Mitteln, womit das Publicum nur geprellt wird, gehört auch das dermalen in den hierländigen Zeitungen gleichfalls angepriesene sogenannte „Korneuburger Nahrungs-Viehpulver," von dessen Ankauf das hohe k. k. Ministerium des Inneren in dem an sämmtliche landwirthschaftliche Vereine des Reiches am 2. l. M., Z. 12241/348. erlassenen Circulare warnet, indem der Käufer dadurch nur um sein Geld betrogen wird.

Obgleich man glauben sollte, daß in diesem an Weiden und Wiesen so reichen und auch zum künstlichen Futterbaue sehr geeigneten Lande die Landwirthe zur Hebung des Viehstandes sich nicht erst solcher angepriesenen Arkana bedienen werden, so scheint doch die Erfahrung das Gegentheil zu beweisen, und der Kreisapotheker zu Korneuburg dürfte mit seiner trügerischen Erfindung, die man als ein Attentat auf die Taschen des landwirthschaftlichen Publikums betrachten muß, gute Geschäfte machen, wenn sich nicht die Behörden ins Mittel legen.

Die achtungsvoll gefertigte Sicherheitsbehörde unterläßt daher nicht, Einer hohen Statthalterei pflichtgemäß hievon die Anzeige zu erstatten.

11945
2333.

Wird dem leitenden Ausschuße der kroat.-slav. Landwirtschafts-Gesellschaft mitgetheilt, um auf angemessene Art im Wege der unterstehenden Organe die weitere Verständigung der Landwirthschaftsbesitzer zu veranlassen.

Agram, am 15. August 1856.

Von der k. k. kroat.-slavon. Statthalterei.

Pogledić m. p.

O korneuburžkom zdravilnom prašku.

Neprestano hvalisanje i preporučanje toga Korneuburžboga zdravilnog praška za zdravu i bolostnu!? marvu probudilo je takodjer pozornost ovomjestne redarstvene vlasti, koja se je potrsila pobližje osvedočiti o valjanosti toga praška te je o tome podniela prijavu ovozemskom v. c. k. Namjestničtvu, što se ovdie do obćeg znanja stavlja u tvrdoj nadi, da će se od sele bar po nešto ustegnuti ovdašnje novine — prepirati se hvale vrednom nastojanju v. c. k. vlade i podčinjenih joj organah; — u budućem listu priobćitćemo obširnii opis toga sleparskog praška.

Uredničtvo.

God. 1855. dne 28. listopada stiglo je na ovo družtvo 9 vrstih siemena izvrstne pšenice, koja bi na Parižkoj izložbi nabavljena i po nalogu v. c. k. ministarstva obrtah pokusah radi amo doštavljeno; izvan toga pokus je učinjen sa starim siemenom pšenice Hrvatske što je od prve naše izložbe preostalo, zatim sa siemenom ječma, što je ove godine iz Pešte nabavljeno, — sliedeći pregled pokazuje uspieh tih pokusah.

Pregled.

pokušajah, učinjenih sa pšenicom iz Pariza poslanom.

Broj	Ime	Posijana kolikoća na 140 □ stopah	Prirodjeno sjeme		Prirodjena slama		Ukupno		Visina stopah slame	Proračunan dohodak na jednu ral sa 102 ft. 24 lt. usjevnog sjemena		Vrieme selve	Vrieme cvatnje	Vrieme zrieloće	Opazke
		lotih	℔	lot.	ft.	lot.	ft.	lot.		funt.	lotih				
29	Pšenica crljena, Nonesuh iz Englezke.	8 3/4	2	4	7	—	9	4	3 1/2—3 3/4	874	9 1/70	27/10 855	6/6	12/7	Sjeme srednje ljepote
35	„ biela iz Englezke	13 1/4	2	6	7	26	10	—	3—3 1/2	900	—	dto.	5/6	12/7	„ isto tako
45	„ Salt Water Riwer Farm Wandiemensland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	dto.	—	—	„ nije iz-niklo
48	„ Quamby	12	—	22	3	9	3	31	3—3 1/2	282	27 3/10	dto.	6/6	11/7	„ sjeme liepo
50	„ White Lamas	10 3/4	1	13	4	27	6	8	3—3 1/2	578	18 1/35	dto.	5/6	12/7	„ srednje ljepote
51	„Walker Pons	19	1	21	8	3	9	24	3—3 1/2	681	13 5/70	dto.	6/6	11/7	„ liepo
54	„ biela, Cap Colonié	9 3/4	2	10	6	30	9	8	3 1/2—3 3/4	951	13 1/14	dto.	4/6	10/7	„ isto tako
55	„ tvrda Onlonsnioe	8 1/4	1	22	3	18	5	8	3—3 1/4	694	9 1/70	dto.	5/6	14/7	„ najveće i najliepše
79	„ tvrda, Farol Holstein od grofa Reventlova	9 3/4	—	20	8	4	8	24	3—3 1/4	257	4 4/70	dto.	6/6	14/7	„ prilično liepo
	„ ovdašnja, staro sjeme	12	1	30	9	2	11	—	4—4 1/4	797	42/35	dto.	3/6	10/7	„ Veoma liepo
	„ Ječam škottski Annat, najtežji iz Pešte.	16	5	9	11	15	16	24	3—3 1/2	1086	13 5/70	20/4 1856	10/6	11/7	„ isto tako

Razmatranja o svilarstvu domaćem.

Od Ferde Rusana.

Konac.

Varaždinsko-križevačka krajina broji od prilike 12,480 kućah, i izuzamši obćinskih i sveobćinskih, (aerarialnih) pa neka bi svaka deseta kuća za pó lota siemena u radnju uzela, koliko bi stime već gore navedenu svotu previsili; t. j. uzmimo neka je srednja letina, 24 for. srb. računajuć na pó lota, to imamo 29,852 fr. Liepa jabuka za našu mladu ; ali je još na visokoj grani.

Uzrok toga našega u svilarstvu nenapredka počiva, ja bi reko: stranom u nemarnosti, stranom u neznanstvu, a stranom opet u neslozi družtva. Gospodarica imade za to volje, al' joj se deset drugih protivi.

Tuže se nekoji na slabu cienu čauricah ; nu kako mogu tražiti, da se njima isto tako plaća za hrdjave, kao drugomu ili trećemu za dobre

čaurice? premda i kupci nekoristno rade, ako oni škiljeći u svojoj rievnosti za odviš velikim dobitkom, na vrat na nos, nikakove razlike, glede kakvoće neće da poznadu već i dobre pod hrdjave kao i hrdjave pod dobre primaju: to postupanje neodobriti; to je škodljivo po jednu kao i po drugu stranku, a i po veresiu ilirske svile.*) Nemože se ni to zaktevati, da se savršene i zriele čaurice k pojedinim kupiteljem, ako neobstoji drugče medju ovim i onim zavez, odpravljati moraju. To bi značilo od pojedinih čitateljah Gospodarstvenoga lista zahtievati, da se rečeni list u nemačkom n. pr. jeziku tiskati i njima odpravljati imade. —

Lagljje je brati, nego li stepati voće, nu tko se nelata srietstva, da može vriemenom, popevši se na stablo i stepati, kako da bi mogao misliti na bratbu? Hoću da kažem: da su i ostale naše pokrajine u kojih je do dana današnjega svilarica naša posve nepznata, zajednički s krajinom vojničkom u tom poduzeću odmah sudjelovale, što bi želiti bilo, koliko bi i tu već naša glavnica poboljšati se dala. Nu možda nije ni sad još prekasno, još bi nam moglo u dobar čas dozoriti to sieme, neka je samo poglavarstvo, neka su samo razprostranjenje gospoštine, neka su učione i rukovodstva toga predmeta zato. Prie svega valja nam se obratiti na gojenje dudovine, od siemena počemši pa tija do granjatog stabla; jerbo bez travice neuzdržati kravice. Bog bi samo dao, da nam konac sretniim cieniti se bude mogao, nego početak.

Kao što iz raznih javnih listovah doznasmo, posvud je letos, kao n, p. u Talianskoj, u Francezkoj, u Egiptu itd. gde je svilarstvo doma, iz uzroka kuge bubje, na veliko pomanjkalo svile, da se taj kvar već sada cieni do preko 120 milionah franakah; a gledajmo, kod nas se u tom obziru najbolja pojavljuje nada. Mora i na naš prag da već jedan put sine sunce. I za nas je Isukrst muke podneo.

Da je letos lagljje bilo izhraniti bube, nego dosadašnjih godinah,**) istina je, to vierujemo, nu da ta polaštica pripisati se imade, kao što rekoh, ugodnom i povoljnom vriemenu, ni to se tajiti nemože; plitvu vodu lahko je pregaziti, i zato se pokajasmo što nismo više siemena si nabavili, što nas tako lepa i rietka, kao zgoditak u lutrii, minù prilika, dá, što se dadosmo na oči gled okrasti.

Neki su bili opet sretnii pri igri, što ćemo, nesmo svi u jedan dan rodjeni. Gle, nije li to radost na licu; za šest nedeljah, gde smo do sada i sedmu probaviti morali nedelju, pa toliko, te i kakvih još čauricah! Čauriee su jedre, kao najjedrije mandale, da se oči kradu, nu novci su majki stružanki još liepši i jedinci. „Hoćete znati koliko je ona već do danas, dne 14. srpnja 1856. s pomoćnicami svojimi obrala i prodala čauricah? 286. funtih, i zato še neka nada i priličnu dobili nagradu.

S radostju mogu javiti svim onim domorodcem i gospodarima, kojim je do promicanja i razviska svilarstva domaćeg ikoliko stalo, u Virju dne T4. srpnja 1856. dakle eovo letos i drugi put. t. j. i drugu branitbu bubah otvorio, za pokušati što u našoj domovini još nikada nitko pokušao nije. — Hranitba je na strani mogućnosti, nu tko da bude poduzetnik, tko da postavi na žrtvenik žrtvu? neka digne prst gore. — G Totar samo!? živio! Pojavit će se kada tada i sliedbenikah

Pri razdanju zaktievanoga za tu drugu hranitbu siemena bubjeg, sgrnu se toliko natecateljicah, da bi čovjek mislio, ni zrnca siemena preostati neće. Želim im napokoncu srietan uspieh.

I više bi se o tom pisati dalo, kad bi nam samo šta koristilo, kad bi nam na sve strane zapjevali svilari: „Tanka ti je svilarici na vretencu svila“ itd., jest, kad bi se odvažili naši ljudi u djelo privesti onu činbu, koja bi nam pribaviti imala, i to: nama liepu korist, a sebi lepo ime. Da se to radi; treba tu živahnosti, ali ne kad nam nužda na vrata i obloke u kuću navalji; jerbo u nuždi i vrag muhe zoblje, nego u nenazočnosti nužde. Pri tihom vriemenu brodari se! Osnova kuće je dakle na risana na trpljivom papiru, ali gde su nam zidine na zemlji? — Bit će misle neki i tih, abo bude, čega u liekarni nenaći, da se izpuni koja ta iz med tolikih praznih željah. Bože daj nam srieću!

*) U broju 28. od 5. srpnja 1856. Gospodarskoga lista čitaj: potvrdjeno je već istinom, da je naša svila — poznata u trgovačkom svietu pod imenom „ilirska svila,“ — a ne ilirske svile.

**) To je opazio svaki bubar i bubarica, da je tu naime proizvodjeno s manje siemena i manje truda i napora, više čauricah, nego prlašnjih letinah, s više siemena i više truda i napora; nu jedne ipak pregorieti se nedade, i to je ta pogreška: što se uesjetismo od onoga vriemena, što nam prama lanjskom više na odmor preostaše nešto barem na dalje iskustvo, no izpitivanje i izpravljanje upotriebiti, za saznati što je bio ovomu što onomu pri hranitbi uzrok, za zapamtiti si dobu, a za zaboraviti zao način.

(Neprmočljiva obuća)

osobito potriebna ljudem, koji se bave takovimi poslovi, da moraju duže vriemena u vodi stajati, može se ovako napraviti: Uzmi 2 funta lenjena ulja, pó funta ovćega loja, 16 uncah biela voska i 4 unce smole. Sve to dobro stopi spozornošću, da se neupali pa zmiešaj; s tako raztopljenim i poniešto ohladjenim mazilom namaži i ribljı nove čizme, da se pocielih razširi; kad se čizme posuše, ostaju mekane a nepremoće nikada. — Tako priugotovljenu obuću rabe ponajviše englezki mornari, koji premda se veoma dugo bave u vodi, ipak im nikad obuća nepremoći. —

Zapisnik

sjednice gosp. podružnice Križevačke dne 28. srpnja 1856, u dvorani c. kr. kotarskog ureda pod predsjedničtvom gospodina Marcela Kiepacha ove podružnice predsjednika i vlastelina u pritomnosti više članovah držane.

1.

Akoprem bi odbor ove podružnice uslied dopisa slavnog ravnajućeg odbora gosp. družtva od dne 30. travnja 1856 $^{233}/_{856}$ polag poslate skrižalke sve članove ove podružnice svakog pojedinice pismeno bio pozvao, da zaostavše prineske čim prie namiriti izvoli (sto je više članovah ili ovdje ili u Zagrebu i učinilo); ipak proglašen je navedeni dopis opetovano i u sjednici ovoj. Na to više članovah položi zaostavše prineske; zaključeno pako bude

a) okružnicom sve članove u okružnici Križevačkoj najuljudnie pozvati, da se pravo izjave i podpisom svojim izraze, da li na dalje revni, članovi gosp. družtva ostati kane; a to zato, jer ravnajući odbor gosp. družtva u rečenom dopisu naročito želi znati pravi broj članovah;

b) slavni ravnajući odbor gosp. družtva najučtivie umoliti, da bi svojim načinom one članove, koji su lani u kolovozu člani postali, odplaćanja prinesakah za god. 1856. odrešiti izvolio s toga, što bi oni u drugoj polovici lanjske godine istom k družtvu pristupivši sada na jedanput za dvie ciele godine, dakle jur znatniu svotu novacah položiti imali i što više njih baš nikakovi gospodari nisu već samo iz domoljubja gospodarsko družtvo podupiraju. *)

2.

G. D. D—d. g—i. ž—k. time neugodno dirnut, što je on bivši inače u polaganju prinesakah uvěk točan, za god. 1856 opomenut bio, **) izrazi, da na dalje go dišnje prineske plaćati nemože, da iz družtva izstupljuje te zato i povelju svoju povratja. ***)

To je podružnica ova razumiela največom žalosću time više, što bi isti gospodin tjerajući veliko gospodarstvo izkustvom svojim družtvu mnogo pruditi mogao. Pokle bi sva na govorjanje, da ostane članom na dalje, uzaludna bila, zaključeno bude, da se povelja gosp. župnika u Zagreb pošalje i izstup iz družtva prijavi.

(Konac će sliediti.)

---

*) Čemu će glavni odbor po svoj prilici pristati.

**) Polag §. 10. pravilah družt. imadu se godišnji prinesci do konca lipnja položiti, nu rado bi ipak čekali ma baš do konca leta, da bi se plaćanje troškovah za upravu družtva već odpočetka godine tekućih — odvlačiti moglo — izim toga pobiranje prinesakah putem podružnicah biva polag §. 26. pravilah družtvenih — te bi stoga uvedeno, da se članovom plaćanje prinesakah olahkoti — tako biva kod sviuh družtvah.

*** Ove godine prinesak ima se svakako isplatiti polag §. 11. prav. družt.

Lietina u križevačkoj okolici.

U okolici križevačkoj, najme u županama križevačkoj, Glogovničkoj, Kalničkoj, Sv. Peteranskoj, Riečkoj, Visočkoj, Miholečkoj, Presečkoj, Dubovečkoj, Ravenskoj, i Gjurgjičkoj lietošnja lietina je u obće dobra, osim gdje je tuča (grad, led.) poharala polje, i vinograde; nu i to nije bilo baš ubitačno; koncem mieseca lipnja i prve nedelje srpnja pala je znamenita tuča oko Sudovca, na Rieci potukla cieli brieg vinski doljnju Obriež polag Kalnika, malo Vinarce; zatim kod Miholjca, brieg Vince. Siena je bilo u obće malo, već je dobro, i pitno, najme u mjestih, gdje su ljudi mieseca lipnja kosili, i dobro spraviti mogli. Ječam, raž, i pšenica urodila je vrlo, samo pšenica je na mjestima slaba, i snetljiva, kukuruz se svuda dobro kaže; zob će biti slaba, zrno takodje slabo, čemu je uzrok velika suša mieseca lipnja; od 17. bo svibnja do 17. lipnja nije bilo baš ni kapi daždja. Voća neima ništa, osim gdje gdje u kojem selu medju šumama, i kućama, i to malo kako se veli za želu. Groždje je liepo, i debelo jagodjc; orahah ništa.

Objavljenje Književno.

Nachtrag zur systematischen — Classification und Beschreibung der im Herzogthume Steyermark vorkommenden Rebensorten — von Franz Xaver Trummer Obergärtner des steyerm.-landwirth. Versuchshofes — herausgegeben von der k. k. Landwirthschaftgesell. in Steyermark.

Gratz 1854.

Ovo djelo preporučju se osobito onima, koji imadu prvi dio toga djela, na pokon i zato što je to djelo izašlo, poslie Trummerovog pregledanja ovo zemskih vinogradah i što sadržava opis mnogih novih plemenitih nekojih samo u Hrvatskoj našastih vrstih vinske loze. Prodava se u knjigarnici Lavos. Župpana za 1 fr. 30 kr.

Družtvo gospodarsko u Kološvaru nastoji da pronadje najshodniji način, kako da se poljodjelstvo u Erdelju podigne, i to po naročitom nalogu dotične visoke zemaljske vlade. —

Izpravak pogrešakah.

U br. 34 g. l. na strani 158-u čl. Pravljenje crna vina, 6 red za riečju, ostalo pridaj sliedeće metni na žmetke pa sve skup.

Na strani 161 čl. objava red 3. na miesto Gäseröhren čitaj Gährröhren, red. 5. na miesto nastunu čitaj nastajuću.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Josip Cačković. — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 37. U Zagrebu dne 6. runja 1856. GODINA IV.

Oproverga — opaske „Agramer Zeitung“ u br. 201. članku „Agram 31. August.“

„Agramer Zeitung“ — piše u pomenutom br. kako je u zadnjem Gosp. listu (br. 36.) čitala prepis izvestja ovomiestnog c. kr. redarstvenog ravnateljstva visokom Namiestničtvu podnešenog, kojim se u sliedstvu okružnice vis. Ministeria unutarnjih dielah na sva gospod. družtva razposlane, obćinstvo odvraće od nabavljenja, korneuburzkog marvinskog zdravilnog praška, pošto se objavljenje toga tobožnog lieka na goloj sleparij osniva u namieri da se kupci za novce prevare, pa kaže — „umiereno govoreć“ — da opaska uredničtva gos. lista „da će se od sele bar po niešto ustegnuti ovdašnje novine, prepiratise hvale vriednom nastojanju v. c k. vlade“ nije na svom mjestu, tim manje što joj „Agramerici“ gorinavedena okružnica nije bila poznata.

Pa bi nas ova opaska Agramerice skoro bila zanesla, da smo se tobož našom opaskom nezgodno izrazili, da nam baš u vrieme na um nepade, kako je uprav u ovom listu u broju 24. strani 102, u broju 30. na čelu lista, u broju 31. zapisniku glavn. odbora od 29. lipnja t. g. točki 1. naročito i obširno priobćena upitna okružnica v. c. kr. ministerija unutarnjih dielah, i kako smo u sliedstvu toga spočitanjem i sinovskom zahvaljnostju za stran družtva gospodars. neposredno primitog visokog naloga, u br. 35. gosp. lista potanko razložili, iz česa sastoji taj tobož zdravilni prašak, i kako je pretierana njegova ciena. Ovi neoprovrživi podatki služe dovoljno za prosudit moći, koja opaska je nezgodna.

Što se Agramerici nije svidelo čitati prijašnje brojeve ovoga lista ili ako ji nije počudi, „što mi nismo dosad znati mogli,“ što prehvaljenom okružnicom neposredno obaviestjena nebi, da se objavljenje Korneuburžkog zdravilnog praška za zdravu i bolestnu marvu? na goloj sliepariji, osniva, iz toga nesliedi da je ma koja rieć u našoj opaski nezgodna, tim više što bi se svi nama poznati časopisi, nesamo bili ustegnuli poslie upitne v. okružnice dalje hvalisati taj prašak, već u mnogima bi obširno dokazana Korneuburžka sleparija. —

Ured. g. l.

Nješto o sijanju žira u titelskom batalionu.

(Od M. St. člana gosp. družtva.)

Šume titelskog bataliona leže u ravnici bačkoj na plodnoj zemlji. U njih raste hrastje (dubje) i razno grmlje, koje se po cieloj šumi bujno razplodjava i stabljima, osobito mladim stablima jako škodi. Po spomenutoj šumi razte ponajviše grmje glogovo razplodjeno po cieloj šumi izpod dubja i po šumskih čistinah i poljanah, i za moći takve šumske čistine i poljane zasijati koristnim hrastjem običajno je onde dati seljakom iste čistine i poljane, da ih izkrče i po 3 — 4 — 5 godinah za sijanje žita upotrebljavaju, poslje pako opet ustupe izkrčene poljane, te se ove zasiju šumom, ponajviše žirom hrastovim.

Nu i ono zemljište, koje se na takvi način izkrči od grmja i šikarja i za usjev dobro priugotovi, kad se zasije žirom poraste poslje konovom, travurinom i halugom, da usjev ponajviše propadne, ili riedko i nikne, i potom domalo otme mah trnje, grmje i šikara, a mlade biline koristnih stabalah ginu i propadaju.

To je velika neprilika u odgojenju šume, kojoj brez velika troška doskočiti nastoji po mogućnosti ondašnji šumarski starešina g. Ettinger.

Imao sam ovieh danah priliku osvjedočiti se, kako je spomenuti gospodin na gore spomenuti način priugotovljenog zemljišta 40 jutarah (lanacah) na svoj osobiti način prošaste jeseni zasijati dao, i usjev liepo, bujno i veselo napreduje.

Evo kako je g. Ettinger posijati dao žir. Dao je podpuno dozreo žir pobrati, t. j. sam opavši sa hrastovah sjemenjakah u jesen, i taj žir dao je posijati sa zimskim usjevom — sa pšenicom, ražju i ječmom, pokle je prie toga dao priugotoviti zemljište za usjev. Posijat je dao najprie žir, brez obzira na drugi usjev, po tom žito opet brez obzira na žir, i tad je njiva pozubljena ili zadrljana na obični način nastojeć, da obodva usjeva pokriju se zemljom.

Uvjerava g. Ettinger, da je pri tom načinu sijanja žira osvjedočio se izkustvom, kako je uspješno i polezno tako sijati žir, i kako je siguran taj način i napredan, a skupa skopčan sa daleko manjim troškom, negoli onaj, poleg koga se obično sije žir.

1.) Mlade biline hrastja posijane sa žitom sačuvane ostanu od svakog zločestog upliva nepogode, osobito od mraza i smrzli u kasnoj jeseni, što nježnoj hrastovoj bilini jako naškoditi može, jerbo poniklo žito zaklanja nježne bilinice svojim kitnjastim stabarnjem.

2.) Sačuvani ostanu mladi hrastići od pripeke sunčane i velike suše, ako upravo i zemljište nije najbolje, te ga tim laglje vjetrovi i pripeka sunčena osuše, vlaga se medju žitnim usjevom ipak koliko toliko sačuva, a vlaga je za mlade hrastiće u klijenju i u prvoj dobi njiovog rastenja neobhodno potrebita, zato na suvom zemljištu slabo i napreduje žirni usjev, nego kršlja i tužno životari.

3.) Sa žitom posijani hrastići budu nesamo do žetve sačuvani na spomenuti način, nego i onda, kad već prodje žetva, u strnjacih. Strn požeta žita ostavi se povisoka, od prilike onoliko visoka, koliki budu pri žetvi mladi hrastići, te ovi budu opet zaklonjeni medju strnjem, da ih nemože spariti žestina sunčana, a s' druge strane po žetvi počmu na većoj slobodi bolje rasti i napredovati, strnjak bo jim još drži u potrebitoj vlagi nježno njiovo korenje.

4.) Sačuvani ostanu u žitu mladi hrastići u prvoj svojoj rastenja dobi od korova i travurine, koja inače otme mah i zadavi često već u klijenju i izniknutju mlade hrastiće; medju žitom pako imadu ovi dosta prostora, da se mogu listati i potrebitu hranu iz zraka, rosu i kišu upijati i krepiti se i jačiti blago tvornim uplivom sunčanih zrakah.

5.) Na taj način posijati žir već i u tom obziru bolje uspjeva, što mladi hrastiči ostanu sačuvani od gusenice, koja često ogrizavši mladjano listje nježnih hrastićah ove utamani; a kad pomislimo koliko kvara čine posijatomu žiru miševi, hrčki i tekunice, koji poljski gadovi rado usjeve svake vrsti u ovih predjelih napadaju, opet uvidit moramo, da je ovaj način sijanja naprednii, jerbo, ako baš spomenuti gadovi: miši, hrški i tekunice i naidju na polje, zasijano žirom i žitom skupa, oni se prije latjaju žitnog zrnja, nego li žira, a medju tim žir iznikne i pusti korrenje, pak mu onda nemogu više naškoditi.

6.) Uvjerava šumarski starešina g. Ettinger, da žirni usjev na taj način posijan snažno napreduje, bolje nego na kakvimudrago drugi dosad upotrebljen, i iz jesenas tako posijana žira narasli su dosad mladi hrastići liepo i bujno, da ih je milina viditi — 5 do 8, a gdjekoj i po više palacah podigo se u visinu, premda ovog ljeta u ovom predjelu poleg promatranja i pažnje istog gospodina toplina biaše u mjesecu lipnju izmedju 26 do priko 29 stepenah po Reu: i to kroz dulje vrieme, a k tome zemljište, na kojem je posijan žir većom je stranom pjeskovito i ilovačno, te na takvoj zemlji pri onakvoj toplini težko može uspješno napredovati.

Ovaj način sijanja sam se iz gore navedinih točakah dovoljno preporućuje, i kad još uzmemo u obzir mali trošak, koj je s njime skopčan, budući već žitni usjev obilno naplatjuje trud obdjelavanja zemljišta, svakom ga onomu gospodaru i vlastniku zemljišta preporučujemo najtoplie, koji budi u malom, budi u velikom nakani zasijati koj komad svoga zemljišta hrastovom, bukovom ili cerovom šumom. Svaki će, mislimo, zemljodjelac, koj neposjeduje za sebe dovoljno zemljišta, pristati na tu pogodbu, da zemljište na šumskoj čistini ili poljani obdjela i za usjev priugotovi, te koju godinu upotriebi na svoju korist, a po tom da ga zasije žirom i žitom, pak gospodar ili vlastnik zemljišta tada samo u toliko ima troška, u koliko skupljati mora žir, a uz to osigura se, da će mu usjev napredovati. Gospoštine i krajiške regimente mogle bi se ovim izkustvom dovoljno zasvjedočenim načinom sijanja koristiti zasijavajući šumske čistine i poljane po svojih zabranah, i upravo zato priobćujem ovaj način, dočim iskrno zahvaljujem u ime napredka našeg domaćeg šumarstva vriednomu i revnomu gospodinu Ettingeru, koj mi ga je u tu dobru svrhu i priobćio, da ga naime na obću korist objavim u našem gospodarskom listu svima našim šumarom, koji će ga brez dvojbe po njegovoj vriednosti znati cieniti i uvažati, te se njime koristiti.

U sriemskih Karlovicih 9. kolovoza 1856.

Zapisnik

sjednice gosp. podružnice Križevačke dne 28. srpnja 1856, u dvorani c. kr. kotarskog ureda pod predsjedničtvom gospodina Marcela Kiepacha ove podružnice predsjednika i vlastelina u pritomnosti više članovah držane.

Konac.

3.

Po tajniku ove podružnice izrazi gosp. Franjo Horvat kod gradske glavne učione učitelj želju članom gospodarskog družtva postati.

Podružnica ova radostno primila je izjavu tu i odlučila, da se rečenomu gospodinu pristupnica s pravili družtva uruči i ona poslie podpisa u Zagreb pošalje. *)

4.

Proglašen je dopis slavnog ravnajućeg odbora gospogarskog družtva od 6. lipnja 1856. Br. 142. ujedno sa svojimi prilozi, naime: s visokim dopisom c. k. namiestničtva od 2. ožujka 1856 br. 2098/2092. glede upotriebljivanja marvinske morske soli i s dopisom tajničtva gospodarskog družtva u gornjoj Austriji u pogledu pčelarstva naše domovine amo izviestjenja radi poslatim.

Na što bude zaključeno slavnom odboru gosp. družtva odpisati na 1: da se na pitanje radi upotrjebljivanja marvinske morske soli stavljeno nemože točno odgovoriti, jer je ista sol u ovoj podružnici još vrlo slabo razprostranjena i slabo poznata. Gospodari, koji ju upotriebljuju, kažu, da ju blago neće rado jesti te vrlo težko se k njoj privikne i to valjda radi ingrediencijah, koje po sebi mogu zdrave biti, ali su marvi netečne; na 2. nemože se naznačiti kolikoća proizvedenoga meda niti broj košah, jerbo nikakovih popisah niti datah u toj struci nejmamo; slika košnicah je običaa; iste su okrugle, iz slame spletene, bez poklopah. Političke oblasti bi u tom predmetu najtočnia data pružiti mogle. **)

Po visokom c. k. ministarstvu poslano dielo: „Skizzen über die Zucht der Rinder, Schafe und Schweine im Kaiserthum Österreich" prijemlje ova podružnica s največom zahvalnostju.

5.

Proglašen je dopis slavnog ravnajućog odbora gospodarskog družtva od 10. srpnja 1856. Br. 306. kojim se program svietkovanja pedesetgodišnjeg jubileuma c. k. gospodarskog družtva pošilja

Uzimlje se znanja i ravnanja radi na znanje.

6.

Proglašen je dopis slavnog ravnajućeg odbora gospodarskog družtva 16. srpnja 1856. Br. 327. ujedno s poslanim prilogom naime s dopisom obćeg odbora c. k. gospodarskog družtva u Beču za svietkovanje pedeset godišnjeg jubeleuma. kojom prigodom će se takodjer obća izloga gospodarstvenih predmetah držati.

U koliko je podružnici otoj znano, bi kod izloge sliedeća gospoda mogla učastvovati: s vinom I v a n S t a n s k i ž u p n i k u Kalniku, g r o f J o s i p H a r š u v a l C h a m a r é e u Rieki, Eduardo Z d e n č a j vlastelin u Čanjevu, I v a n Z i d a r i ć vlastelin u Sudovcu, gospoština u G u š ć e r o v c u! s medom i voskom gosp. T k a l č i ć kapetan u Kalniku; a s a č a h u r a m i i s v i l o m n a d s t o j n i c i s v i l a r a h i arendatori.

7.

Akoprem ova podružnica rado priznaje, da su tako uredničtvo kao i dopisatelji gospodarskog lista vrlo revni i najboljom voljom nadahnuti domaće naše gospodarstvo promicati, ipak mnije, da će samo svoju dužnost izvršiti, ako glede člankah gospodarskog lista nieke opazke ili bolje rekuć želje svoje izrazi. S toga dakle želi podružnica ova: da bi članci gospodarskog lista više neposriedno u gospodarstvo zasiecali, i na razne struke iztoga se protezali; da bi se sastavci o gospodarskoj kojoj radnji sboreći jedan miesec prie one radnje saobćivali; da bi se u gospodarskom listu uredni cienik gospodarskih poizvodah zajedno s vinom osobito novim vodio, a iste ciene barem svaki miesec obnovile, u koju svrhu neka bi se uredni dopisatelji u glavnih miestih pronašli. Odlučeno je, da se slavni ravnajući odbor gospodarskog družtva umoli, neka bi ove želje u obzir uzeti i za udielotvorenje istih shodno narediti izvolio. *)

8.

Podružnica ova želeća izvan kranjskih „Novicah" još jedan niemački gospodarski list za svoju porabu držati, moli slavni odbor gospodarskog družtva, neka bi joj izvolio objaviti, koj bi list najbolji i našim okolnostim najahodii bio **).

9.

Konačvo zaključeno je, da podružnica ova svaki četvrt godine uredno svoju siednicu drži; onda pako, kad bi se u Zagrebu skupština gospodarskog družtva obdržavala, sazvat će se članovi ove podružnice u izvanrednu siednicu.

Josip Lajer,
tajnik.

predsiednik podružnice križevačke,
M. Kiepach.

*) Nije dvojbe da će se radostno primiti u čislo članovah.

**) Pozvane su takodjer.

*) Oobzirom na dosadašnje mrtvilo mal da ne sve obće gg. Čl. biva to i onako koliko se od jedne osobe zahtievati može.

**) Allgemeine Land- und forstwirthschaftliche Zeitung Herausgegeben v. d. k. k. Landwirthschafts-Gesellschaft in Wien — erscheint jeden Samstag auf einem Bogen — Beilage alle 14 Tage —Redaction und Expedition in der Kanzlei der k. k. L. W. Geselsch. in Wien Herrngasse Nr. 30. — stoji na celu godinu spošiljanjem po pošti 6 fr. 20 kr.

Sredstvo proti crnom Žišku.

(Calandra granaria)

Franceski ministar trgovine i poljodielstva — priobćio je — osrednjem družtvu gospodarskom u Parizu sliedeće iznašastje, koje je slučajno najdjeno nu moglo bi za uzdržanje žitka vele važno biti.

Njeki gospodar spravio je svoje žito (Frucht) na tavan gdje je za svoju gospodarsku porabu njekoliko svezkah siena i njekoliko vencah luka imao — kada je poslie njekoliko vriemena žito premešao, opazi, da žižak koj se je tu bio nastanio, nikakve štete počinio ni-

je pa nije mogao dokučiti, šta bi se tu zgodilo, dok mu neudari u nos jak miris siena i luka -- sliedećeg lipnja spravi opet na svoj tavan friška i dobro suva siena — dva mjeseca poslie t. j. u vrieme žetve uzme sieno s tavana — pa pod pomaže lukom — zatim nasiplje žito pa još pomeće naokolo njekoliko svezkah siena — taj pokus biaše odlučan — najednoć iznikne sav Zižak sa njegova tavana.

Pečke od groždja najbolja su pomoć vino očistiti, i čisto uzdržati.

Ovako piše u Novicah K. Pistori: „Jedan od mojieh priateljah htjede vědro tri lieta staroga vina baciti, jer veli, da mu je reko njegov vinogradar, da se je vino smutilo, pa da više nije za nikakov barat. Daj ga meni, rečem mu ja, ja ću pokušati pečkami od grožđja očistiti. Uzmem dakle 2 do 3 boce od toga vina, koje se je kad sam ga točio, vljeklo poput meda, metnem ga u ponjvu, dodam 2 funta pečkah i razgrijem nu ne da bi kipelo na vatri, po poslje uzmem i metnem onako toplo u hladnu sobu; tude tu smies pustim dva dana. Nakon dvijuh danah odlijem vino od pečkah vlijem ga u sudić med ostalo smućeno vino, te dobro smiešam. Za četvrt godine biaše mi vino u sudiću liepo čisto i dobro kao i prije skvarenja, onda sam ga pretočio u drugi sud i tu je do zadnje kapljice čisto ostalo.“ Svaki vinogradar može si lahko od pečkah grozdnih to sám napraviti, ako bi mu se vino skvarit, htjelo. — Ali veli dr. Gall. — baš da metnem 100 fr. na jedan krajcar to znam, da izmed 100 vinogradarah jedan jedva taj pokus dielao bude, premda mu je sve pri rukuh!“ Mi smo pak toga mnienja, da naši vinogradari toga kada samo jednom saznadu, podnipošto zanemarili nebudu.

Objava.

Čitajući u gospodarskom listu od 2. kolov. 1856. br. 32. „parnicu radi voća, što je padalo na susiedovo zemljište“ gdje se navodi osuda višjeg sudišta na Rajni „da naime nije slobodno susiedu viseće grane na njegovo zemljište odseći, i plod si privlastiti: — naumio sam čitajuće občinstvo, na koliko mu gradjanski austrianski sada kod nas vladajući zakon poznat nebi bio, pozorno učiniti na naš zakon, po kojem po smislu §. 422. o. A. G. Z. ustanovljuje se ovako: svaki vlastnik zemljišta može korenje tudjeg drveta iz svojeg zemljišta izčupati i viseće svrži vrhu njegovih prostoriah odseći, ili drugačie uživati.“ Odavle se vidi, da se u ovakovom slučaju kod nas nije bojati raznoličnih osudah, jerbo je zakon jasan i razumljiv, i sva sudišta će jednako suditi sasvim protivno višjem sudišta na Rajni.

Radnja na pokušalištju družtvenom u liepoj vesi — mieseca kolov. t. g.

1. Semenjak bresakah okopan.
2. Sadiljnjak trsovni po drugi put opleven.
3. Repa okopana.
4. Sadiljnjak voćakah jabukovih i kruškovih prekopan.
5. Semenjak dudovah po tretji put opleven.
6. Grah (bažulj) obran.
7. Korun (krumpir) rani izkopan.
8. Mladi cepi za plod zalijani.
9. 5000 divvjakah svakovrstnog voća uočenih (occuliranih.)

U Liepoj viesi 31. kolovoza 1856.

Ant. Trummer,
nadvrtljar.

Izpravak pogr. tisk. u br. 36. ovoga lista. Na prvoj strani — na miesto Satthalterei — čitaj Statthalterei: — na strani 169 — na miesto neprmočljiva čitaj nepremočljiva — u redku 3. na miesto lenjena — čitaj lanena — na strani 170 — čl. Objavljenje etc. u redku 8 na miesto — preporučju — čitaj preporučujese. Uredn.

Cienovnik.

Gdje?	pšenice		napolice		raži (hrži)		ječma, (jačmena)		zobi		kukuruza		krumpira		proje (prosa)		helde (hajde)		Leče		Graha Bažula	
	Mjerov (vagan) po																					
	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	k.	fr.	kr.	fr.	kr.
U Belovaru 24. kolo.	3	—	—	—	1	40	1	20	1	—	2	—	—	—	1	40	1	40	—	—	—	—
„ Brodu 29. kolov.	4	30	3	—	3	30	1	32	1	20	2	30	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Bagu 23. kolov.	5	40	—	—	—	—		—	2	—	3	—	2	30	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Glini 26. „	3	30	3	—	2	—	1	40	1	—	2	20	2	—	1	40	—	—	—	—	—	—
„ Gospiću 22. „	5	—	—	—	4	30	2	40	1	50	3	—	—	—	2	40	3	—	—	—	—	—
„ Ogulinu 28. „	4	20	2	20	3	—	3	—	1	30	3	—	—	—	2	30	—	—	—	—	—	—
„ Otočcu 20. „	6	10	—	—	—	—	4	20	3	45	4	24	—	—	4	24	4	50	—	—	—	—
„ Petrinji 26. „	4	—	2	40	2	—	1	20	1	—	2	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—
„ Senju 31. „	5	20	—	—	—	—	2	40	2	20	3	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Slunju 28. „	3	50	—	—	—	—		—	1	10	2	10	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—
„ Vinkovcih 5. „	4	30	3	50	3	30	1	32	1	32	2	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Zagrebu 19. „	5	40	3	20	2	30	2	20	1	20	2	24	—	—	1	45	—	—	—	—	—	—
	4		3				1	45			2	12										
„ Sisku 19. „	5	40	3	20	—	—	2	20	1	20	2	24	—	—	1	45	—	—	—	—	—	—

U Zagrebu 3 rujna 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Josip Caćković. — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 38. U Zagrebu dne 13. rujna 1856. GODINA IV.

Zapisnik

I. Siednice Podružnice Daruvarske.

Dne 12. kolovoza t. g. u Daruvaru u župnom kot. domu i u pritomnosti veleč. g. župnika Stiep. Piroša kao predsiednika podružnice, podpredstojnika g. Julia Biaćana, — odbornikah g. Teodora Solarića i g. Antuna Kuševića, zatim ostalih gg. članovah obdržavana bi siednica, i zaključeno.

1. Na dopis upravljajućeg odbora br 233. t. g. gledo pobiranja osobnog duga članovah za prošle i tekuću godinu: upisanje i platjanje je preduzeto, i gg. članovi radosno obećuju izpunjivati svoju dužnost odsele: ali glede prošlog vriemena, oni članovi, koji su se g. 1852 u Pakračku podružnicu podpisali, izuimku čine, jer ondašnja Pakračka podružnica, premda osnovana, nigda izvedena niti siednice držane biahu, a članovi diplome svoje nedobiše: radi čega takovi gg. članovi, kada za prvu t. j. 1852. god. prinesak naplatiše, za primljene novine pod cienu nečlanovah platiti za dužno nalaze: ostalo pako uvidjaju za nedužnost, osobito kad je i onako sad iznova i Pakračka i Daruvarska Podružnica osnovana i izvedena *).

2. Na dopis br. 142. glede uporabe morske soli: — ovdie se je samo u pomanjkanju kamenite soli trošila morska sol kako za ljude tako i za marvu prie 4—5 god. radi njezine slaboće i tako veće skupoće nu da bi škodljiva bila marvi, nigdie se nije opazilo **).

3. Na dopis br. 333. glede izložbe voća i grožđja: — u obsiegu ove podružnice, nadamo se, da će sve voće i grožpje do 8. rujna podpuno sazrieti: nu strah hvata gg. članove radi bolesti grožđja, koje se dne 11. t. m. radi naglo nastavše velike žestine, na mnogih trsovih osobito od sunčane strane tako spari, da danas već napol suho izgleda: inače su vinogradi krasnog roda. Thermomet 27 Reaum.

4. Na dopis g. Dr. M. Colenbrandt iz Linca na sl. Gospodarsko Družtvo naše glede pčelarstva: u kotaru Daruvarskome su same košnice šiljate od loze ili slame pletene od prilike do 2000 komodah; kojih godišnji iznos na 150 do 200. centih dropa dolazi. Ovdie se zalibože pčele tuše, i roj svaki obaška nastavlja *). Jedan član siednice pozva ostalu gg. članove, koji žele vidieti njegove pčele u Dzirdzonskih sanducih, gdje se nigda netriebaju tušiti, i poleg volje moguće je rojeve sastavljati i iztierati, med i vosak vaditi, itd. na kojih nalik će na godinu pletene košnice imati, i pletce plesti učiti **).

5. Jedan član pozva ostalu gg. članove, da bi htjeli se pobrinuti, da se broj članovah za ovu podružnicu pomnoža: šta i obećaše ***).

6. Skupština uvidja, da je velika nemarnost i neurednost pri ovdašnjem puku osobito glede kositbe i žetve tako, da se je po skoro svih selih nalazilo još posliednjeg srpnja raži i pšenice ozimne na polju nepožete, sve pocrnjeno; niekoji još ni lanjsko žito nisu omlatili; a livade većom stranom uz novu rakiu prviput naveda je kositi. Iz ove nemarnosti dakako izlazi velika šteta i nužda. Takova neurednost nemože se drugčie nego silom, kod ovoga puka ukinuti; i zato kad ovo skupština podružnice ove sl. upravljajućemu odboru gosp. družtva očituje: nada se, da će bar za dojduću godinu melem donieti †).

U Daruvaru dne 12. kolovoza 1856.

Predstojnik Stiepan Piroš — Antun Kuševič Tajnik i odbornik.

---

*) Obzirom na revnost upitnih gg. članovah — pristao je glavni odbor — dne 1. ruj. t. g. tockom 11. a. na želju njihovu.

**) Nerazumieva se tu čista morska sol — već tako zvana marvinska morska sol — smešana sa praškom Vladisavke i ugljevlja.

*) Slovaci i česi u Končanici i Brestovcu pčele u lipovih stubovih sa velikom koristju drže.

**) Žalimo što nam se nepriobčuje čestito ime toga revnog pčelogojitelja.

***) Svaka revnost u pogledu promicanja našeg blagostanja — vriedi da se zahvalno i javno prizna pa da se po imenu takovi riedki nastojatelji poznadu.

†) Vriedan predmet da se o njem ozbilno prozbori — nebi li se temu shodnim načinom doskočit moglo.

Tennantovo poboljšano ralo.

Plodnost zemlje mnogo zavisi od njezine dubljine; da se to pospieši. mnogo bi doprinelo k napredku poljodielstva. Jer: 1. Dubljim oranjem zemlje polakša se korenju, da može u dublje ležaje prodrieti. Rastenje korenja u prvoj dobi mnogo je jače od betva, i što dublje korenje ide — pšenica i raž do 7—10 stopah — to si više hrane dobavi, i za razvitak korenja se najviše skrbi; 2. dubokim oranjem odstrane se štetne posliedice odviš velike mokroće, i opet odviš velike suše; 3. pošpeši se zdravje doljnjih ležajah zemlje; 4. pospieši se dielotvornost zemljišta; 5. poveća se plodonosnost zemlje; 6. ojača se klicavost bilja, ne samo umnožanjem plodnosti površnje zemlje već se proteže ova na dubljinu njezinu — koje djelovanje je vele uspiešno; 7. dubljim oranjem prištedi se gnoja; 8. prečiše, da strn nepoleže — Svaki gospodar neka bi za načelo uzeo, da duboko obradjuje. i neka se trsi, da svoje zemlje slične vrtnoj učini, naime, da budu duboko prekopane, smrvive i prhke, te da i u dubljini budu pune organičnih i neorganičnih hranijbenih dielah.

Prije nego se je nauk gospodarstva medju znanosti uvrstio púnim pravom su se plašili dubokog oranja, jer su krivo izvedeni pokusi dokazali, da kod prevrnutja tako zvane mrtve zemlje žitak neurodi nikakovim plodom, ma gnojili životinjskim ili mineralnim gnojem, a zemlja ostade njekoliko godinah neplodna. Slutili su korist dubokog obradjivanja, nu nisu znali pronaći shodna načina. Sada smo mi srećniji, jer je u svakoj struci gospodarstva revno nastojanje zavladalo, a izkustvo pojedinih bitro se svojkolici priobćuje. Osim piešćene zemlje svaka je sposobna za duboko obradjivanje, te bogato naplaćuje potrošen trud.

Izvedenje samo visi o razlikah:

a) Kada je potriebno i moguće dase skorup zemlje (Ackerkrumme) dubliji učini i doljnja zemlja na površje okrene, da nepostrada usiev;

b) Kada protivno t. j. da se doljna zemlja na površje neokrene — i kako se ipak može postići cilj dubokog obradjivanja?

Njekoji tako zvani gospodari, koje od mišljenja glava, a od čitanja oči bole, neće ni išta da o tom čuju, jer se tomu protustavlja njihovo slabo izkustvo, a i njihovih pokusah bijahu slabe žetve posliedicami. Ovi imadu pravo, ako se neizvede posao pravim načinom i pomno. Od svakoga današnjega gospodara se može punim pravom zahtievati, da si pribavi znanje poljodielske kemije, siloslovja, Phisiologie „nauka od unutarnog djelovanja bilja“ — biljoslovja i rudoslovja, jer obradjivanje zemlje vrlo o tom zavisi. Stoga nesmije nijednome izkusnom gospodaru težko biti na ovo pitanje odgovoriti; evo ga u kratko:

a) Trieba razviditi podzemljište (Untergrund) — ako ima u njem mnogo crnice, to ovaj zahtieva kiselika (oxigenium), iz zraka ako li je mrtva ili vezana — glina ilovača opuka tada zahteva razstavljenje kroz zimu i smrzavicu — i upliv zraka, da se vezani dieli razrieše. U oba slučaja mora se duboko oranje (Vertiefung) u jesen preduzeti, da se ovako brazda zimi i zraku više mjesecih do prolieća izloži, i da se o prolietnoj sietvi pomeša sa gornjom zemljom.

b) Prolietni i zimski usiev pruža odviše malo vriemena, da se zemlja, koja je iz dubljine na površje prevrnuta, dovoljno razstavi. Nu može se u svako lietno doba zemlja u dubljini obraditi, ako se mrtva zemlja na površje neprevrne, nego samo rahla učini, a to je samo **ralom** moguće.

Dr. E. Hartstein hvali u svojem sastavku: „Napredci u englezkom i škotskom gospodarstvu 1854,“ ralo Tennantovo u Schields-u nemogu se izraziti! da je stroj koj se sam po sebi snaži i kojim se zemlja više kopa negoli prevraća,

Tennant se je već izza 13 godinah ostavio jesenskog oranja, te rahli zemlju u prolietju i ovo jedino sa ralom; pa misli da je ovako postigao upliv zraka kroz cieli ležaj zemlje.

Ovo orudje me je zanimalo; ja sam nasnubio Kalko et Jonasa u Breslavi, da naruče iz Englezke Tennantovo ralo, to bi učinjeno, a ja sam posliednje zime dobio jedno. K proljetnoj sietvi, navlastito u lanjskom polju. Za krumpira pokušao sam ga na 12″ duboko, i vrlo mi je dobro služilo. Sa 4 konja predpregnuto prekopalo je na dan 5⅓ rali = 16 vaganah. Ovdje posijan ječam sasvim je onakav kao onaj, što sam ga s Ruchadtom obdíelao, još je skoro bolji. Za prevratjanje, da se zemlja izčisti, u dubljini prekopa, najbolje je orudje. Te ima širinu od 4 pluga, i od samoga je željeza. To netreba ni napomenuti, da se neda na kamenitoj i piešćenoj zemlji upotriebiti. Za prevratjanje prahe je takodjer sposobno.

Dali se kod grašićnoga i grašnoga polja takodjer upotriebiti dade, tek ću pokušati; isto tako za jesensko brazdovanje već sad sam se osvjedočio, da je svrsi shodan, te nisam hotio dulje oklevati, da svojim sudrugom službu izkažem. Stoga mi je moguće svim poljodielcem punim pravom ovo ralo preporučiti, kojim je praktični gospodar Tennant gospodarstvena orudja umnoživ. Nitsch. Mitthlg. d. k. k. mähr-schles. Geselschft. Nro. 35.

Metrologične opazke,

učinjene mjeseca kolovoza 1856. god. na pokušalištu hrv. sla. gospodarskog družtva, Liepojvesi Po Reaumuru, u hladu

Mesec i Dan	6 satih u jutro	12 satih u poldne	6 satih posle poldne	
1 Kol.	17†	26†	18†	Sunce
2 „	17†	25†	16†	dto
3 „	16†	24†	15†	dto
4 „	16†	20†	15†	Sunce, oko poldne olujna kiša
5 „	15†	19†	15†	oblačno mutno.
6 „	17†	23†	15†	Sunce
7 „	16†	23†	17†	dto
8 „	15†	22†	17†	dto
9 „	17†	24†	16†	dto
10 „	18†	26†	17†	Sunce, na suncu u poldne 34°
11 „	18†	25½†	19†	dto dto 33½°
12 „	19†	27†	18†	dto dto 35°
13 „	19†	28†	18†	dto dto 39° noću kiša
14 „	18†	29†	19†	dto dto 39°
15 „	19†	28†	20†	dto dto 35°
16 „	17†	26†	1[illegible]†	dto dto 34°
17 „	18†	28†	19†	dto dto 37°
18 „	17†	26†	18†	„ „ 31° noću kiša
19 „	15†	24†	16†	mutno — nešto malo kiše
20 „	18†	25†	17†	Sunce
21 „	18†	25†	17†	dto
22 „	17†	24†	18†	sunce — malo oblačno
23 „	17†	23†	16†	„ noćju malo kiše
24 „	13†	20†	12†	Sunce
25 „	10†	20†	13†	dto
26 „	12†	21†	13†	dto
27 „	13†	20†	11†	dto
28 „	12†	22†	17†	dto
29 „	15†	25†	13†	dto
30 „	12†	24†	13†	dto
31 „	10†	23†	12†	dto

U Liepojvesi 1. rujna 1856.

Antun Trummer s. r.

Nadvrtljar.

Kako se smolika (Gummifluss) sa sadja odstraniti može?

Smolika se može odstraniti sa sadja, ako se na večer vele mokra platnena krpa obveže oko bolestne kore. Drugo jutro je smolika tako mekana, da se može mokrom krpom lako odtrgnuti, a osim toga mora se bolno mjesto, s koga se smolika cjedi, čvrsto ribati kefom, koja se u vodu umače, zato, da se po cieloj kori otvore rupe, te da može drvo posvud dobro oddisati.

Objava.

U vrtovih grofa Thuna u Tiešinu bilo je lani pod nadzorničtvom gdna nadvrtljara Josta 30.800 rodovih voćkak, koje su dale 17.000 fr. dohodka. Raznog voća bilo je jabukah 11.670 vaganah, krušakah 470 vag., šljivah 1050 vag. a orahah 14 vag. izim toga je još posadjeno voćkah 20.000, te će iznos za $^2/_3$ narasti.

Opeka.

(Ako se čovjek opeče) neka hitri na opečeno mjesto metnuti *mjiline* ili *žajfine* piene. Ta piena pomaže i živini, ako se u ognju opeče *Mjilo* (žajfa) nije ništa novog proti opečenju, ali ipak Dr. Mank u Višavi u Marskom nemože dosta te piene prehvaliti.

Gospodin Petar Peraković c. k. šumar slav. gradiškanske graničarske Pukovnije br. 8. potaknut ovostranim pozivom u broju 32. pripravio se je prvi da želji — dase po predlogu g. Koosa — šumarski odsiek na novo uživotvori — skorija prijava ostalieh — željno se izgleda.

Uredničtvo.

Dopisivanja poslovodstva.

G. K. J. Žup. u Carovdaru za prošle god. neduguje ništa.

G. Ž. J. u Zagrebu — za 1855 plaćeni prin. i za list — stoji ubilježen.

Novi članovi od srpnja 1856. u br 38.

Iz podružnice sv. Ivanske.

Gosp. Varjačić Mirko vlastelin, glavar obćine, i c. k. poštar.
Gosp. Celinić Nikola

Iz podružnice Križevačke.

Gosp. Horvat Franjo kod glavne učione Križevačke učitelj.

Izviestje

Sliedeća gg. čl. platiše družtvu za Hrv. i Slav.

Prečastni gosp. Mučnjak Franjo kanonik Zagr. od god. 1846. do 1855. prin., i list za 1855.
Gosp. Dizdar Teodor c. k. Waldbereiter za god. 1855. i 1856. prineo, i list za 1856.
Gosp. Zorić Martin župnik za 1856. prines i list.
Gosp. Smodek Matia c. k. profesor Akademie za god. 1756. prines.
Gosp. Molnar Gjuro prof. duh. pravah, i bibliothekkr, za god. 1856. prines i list.
Gosp. Poljak Gašpar duh. pomoćnik za god. 1855. list.
Presvietli gosp. Lentulaj Benko c. k. Dvor. savjetnik za 1856. prin. i list.
Presvietli gosp. grof Szečen Nikola za god. 1854. 1855. i 1856. prin. i list.
Gosp. Ladenhaufen Alois za god. 1854. 1855. i 1856. prin. za 1855. i 1856. list.
Gosp. Mihić Gracian liekarnik za 1856. prin. i list.
Gosp. Dr. Krieger Josip za god. 1856. prin. i list.
Gosp. Pogorelec Jakob. za god. 1856. prin. i list.
Gosp. Štriga Albert za god. 1856. prin. i list.
Gosp. Žigrović Ivan za 1856. prin. i list:
Gosp. Lentulaj Antun odvjetnik za 1854. 1855. i 1856. prin. i list.
Gosp. Bomičić Dane c. k. računovodstva savjetnik, god. 1855. list. za 1856. i dpjduću god. 1857. prin. i list.
Gosp, Peraković Petar c. k. šumar sl. grad. Pukovnije za 1856. prin. i list.

Zubna bol.

(Kad čovjeka zub boli) neka uzme malo pamuka, pa unj neka pusti 3 do 4 kapljice one židčine, koja se u liękarni pod imenom Kloroform dobiva, pa taj pamuk neka stavi u ono uho, s koje strane ga zub boli. Ako baš sasma i neprestane zub boljeti, a on će barem manje boljeti, a da posve stane bol, mora se isto ponoviti Kloroform (to je nedavno iznadjena židčina, od koje čovjek i životinja, ako se je dovoljno nadišu, od nesviesti opet k sebi dojti mogu) napravi veliku vrućinu u uhu, a to neboli i ništa ne škodi. To savietuje dunavski zdrav. časopis „Med. Wochenschrift," na koj se smijemo zanesti. Obnarodujemo pako i mi taj članćić zato, što se kod nas težko gotova lieka proti strašnoj zubnoj boli odmah dobiti može, pa što nam se taj liek baš shodan vidi.

Vrieme siedenja peradi.

Kokoš	iznese	u	20—21	danah	16—20	jajah
Tuka	,,	,,	27—28	,,	15—20	,,
Guska	,,	,,	28	,,	12—15	,,
Patka	,,	,,	28	,,	15—18	,,

Cienovnik.

Gdje?	pšenice		napolice		raži (hrži)		ječma, (jačmena)		zobi		kukuruza		krumpira		proje (prosa)		helde (hajde)		Boba		Graha Bažula	
	Mjerov (vagan) po																					
	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	k.	fr.	kr.	fr.	kr.
U Belovaru 7. rujn.	3	—	—	—	1	40	1	20	1	—	2	—	—	—	1	40	1	40	—	—	—	—
„ Brodu 4. rujna.	4	—	3	—	—	—	2	—	1	30	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Bagu 23. kolov.	5	40	—	—	—	—		—	2	—	3	—	2	30	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Glini 3. rujna.	3	30	3	—	2	—	1	40	1	6	2	20	2	—	1	40	—	—	—	—	—	—
„ Gospiću 1. „	4	50	—	—	4	30	2	20	1	20	2	20	—	—	2	40	3	—	—	—	—	—
„ Ogulinu 4. „	4	20	2	20	3	—	3	—	1	30	3	—	—	—	2	30	—	45	3	—	3	—
„ Otočcu 31. kolov.	6	—	—	—	—	—	4	20	3	40	4	30	—	—	4	20	4	—	—	—	—	—
„ Petrinji 6. rujn.	3	20	2	40	2	—	1	10		48	2	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—
„ Senju 31. kolov.	5	20	—	—	—	—	2	40	2	20	3	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Slunju 5. rujn.	3	50	—	—	—	—		—	1	20	2	10	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—
„ Vinkovcih 5. kol.	4	30	3	50	3	30	1	32	1	32	2	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Zagrebu 19. „	4	40	3	—	2	40	2	15	1	24	2	40	—	—	—	—	—	—	3	—	2	—
„ Sisku 19. kolo.	5	40	3	20	—	—	1 2	45 20	1	20	2 2	12 24	—	—	1	45	—	—	—	—	—	—

U Zagrebu 3 rujna 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Josip Cačković. — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 39. U Zagrebu dne 20. rujna 1856. GODINA IV.

Poziv na drugu Izložbu voća i grozdja.

Koju će družtvo gospodarsko Hrvatsko Slavonsko polag osnove u broju 35. ovoga lista proglašene — tekuće godine — u Zagrebu dne 21. o. m. — u 10 satih u jutro sa podieljenjem nagradah svečano otvoriti — i kroz tri zastopna sliedeće dane to jest 21. 22 i 23. o. m. u jutro od 10 do 1 ure — po podne od 3 do 6 ure uz ulazninu od 6 kr. otvorenu držati. Lanjska izložba voća i grozdja — kao takova prva u Hrvatskoj i Slavoniji ispala je vrlo dobro za rukom — preko svakog očekivanja — i pokazala je doveljno — da u našoj domovini imade u izobilju plemenitog svakovrstnog voća i grozdja; što se dosad u obće znalo nije — osim toga postigli smo rečenom izložbom i to — da poznamo mnoge vrsti voća i grozdja u naravi — koje nam dosad samo po imenu poznato biaše — a to je vrlo važno za napredak voćarstva i vinodeljstva — poznajući je u naravi — nećemo morati mačka u vreći kupovati — nećemo se zanesti dati kojekakvim obširnim opisom i hvalisanjem voća ili grozdja — mnogokrat samo po imenu različitog od onoga što ga već imamo — Na izložbu poslano voće i grozdje biti će pravim obćenitim „Systematičkim“ imenom — naznačeno kao što je i lani učinjeno; i tako će sve više poznato biti — tko kakove vrsti posiedaje — pa ga tu svaki lahko u vrieme zreloće pregledat, po ukusu si izabrati — i šibicah za oplemenjenje svojih divjakah i vinogradah — ili gotovih cepov i korenjakah nabaviti može. Naša otačbina je u svakom pogledu prilična za njegu voćarstva i vinodeljstva — i mogli bi si naši zemljaci — poboljšanjem ovih strukah poljodelstva — veliki dosad skoro svestrano nepoznati prihod u gospodarstvu pribaviti — tomu služi po najviše — poznanje voća i grozdja.

Dakle Izložba koju evo drugiput u našoj domovini naumismo držati — nije golo hvastanje — da pokažemo da i u Hrvatskoj i Slavoniji ima mnogo plemenitog voća i grozdja — već izložba imade i drugu vele važnu svrhu, da prištedimo one velike troškove — što nam jih nabavljenje plemenitog — tobož inostranog voća i grozdja, svake godine nameće, i ne malo nam volja jemlje, da naše voćarstvo i vinodeljstvo podignemo. Treba samo da korist Izložbe dobro shvatimo — pa će mo se i lietošnjom Izložbom ponositi moći — za svako poduzetje treba dobre volje — probuditi ovu to je zadaća naša.

Objava.

Visoko c. k. Hrvatsko Slavonsko Namiestničtvo — povodom izjavljene žalbe, da seljaci bezobzirno na zreloću grozdja i na kakvoću dobljivog proizvoda — prerano bratvu preduzimlju i time ne samo sebi zločestim urodom i manjom cienom svojeg vina — nego i onim posiedateljem vinogradah, koji po umnih načelih postupati i grozdje do podpune zrelosti čuvati žele — veliku štetu nanose — dostojalo je na sve podčinjene c. k. županijske oblasti — kotarske urede i gradska poglavarstva — kojim je politička uprava povierena — sledeću naredbu izdati.

1. Polag u ovih zemljah obstojavšeg, i u susiednih pokrajinah obstojećeg običaja smijese bratva „berba“ grozdja tek poslie Miholja (29. rujna) preduzeti.

2. U izvanrednim slučajevi uz dugotrajuo kišovito vrieme — ako se je bojati, da će grozdje gnjiti; — ili ako je uslied postojane vrućine i liepog vriemena grozdje ranie i podpuno dozrelo — dopustit će kotarski uredi povodom podnešenih molbenicah i poslie kratkim putem obavljenog posavietovanja sa pametnim vinogradah posiedatelji, berbu još prije Miholja.

3. Tako isto ovlastjeni su kotarski uredi — poslie hladnog lieta i poradi zakašnjenog dozri-

jenja grozdja — umoljeni rok za berbu — poslie kratkim putem pribavljenog si ubavestjenja — odgoditi.

4. Protiv onieh koji bi ovu naredbu prekršili — postupat će političke vlasti strogo u smislu §§. 7. 8 i 11. carske naredbe od 20 travnja 1854. (Z. v. L. razdio 1. br. 101).

Konjsko meso — živež čovječanski.

Bečki časopis „Vierteljahresschrift für wissensch. Veterinärkunde — opisuje obširno pod naslovom „das Pferdefleisch als Nahrungsmittel für den Menschen“ zašto i kako su začeli u Beču u mesnicah konjsko meso seći te ga ljudem za živež prodavati. Evo kako piše:

Čim dalje sve je govedina skuplja, te je već tako poskupila, da si siromašnije ljudstvo ni zalogaja kupiti nemogaše, te dodju napokon i na tu misao: kako bi se konjsko meso u mesnice upeljalo? Družtva su se živahno latila toga posla; a njim, posebice pako dru. Wildneru Maithsteimskomu u Beču pripada hvala, da je c. k. ministarstvo nutrnjih djelah već 21. list. 1850, javno očitovalo, da je konjsko meso dobro za živež čovječji, te je dalo strogi nalog, kakvi se konji smiju klati, a kakvi ne — najmre — kad nije ništa na njih do kože i kostih, kad su balovi, ili črvivi i snutra bolestni itd; zatim da se imaju živi i zaklani po živinskih liečnicih baš kao goveda pregledati. U Döblingu blizu Beča otvorena bi prva mesnica za konjsko meso; ciena mu biaše za prednje česti po 5, a za zadnje po 6 kr. funt. U Beču su sada 4 konjske mesnice. Bečki magistrat po saslušanju bečke policije daje dozvoljenja otvoriti konjskih mesnicah, koje moraju razlučene biti od drugih navadnih, da se na mjesto govedine neprodaje konjetina, koja je po vanjskoj spodobi govedini slična. Najveća razlika stoji u loju i masti, govedska mast je više biela, a u konjah više rumenkasta; u govedah je bolje tvrda, a u konjab pako više mehka. Govedje meso je više zorno, a u konjah više je na plavkastu boju. Od zaklana konja dobi se tri i pó do 4 centa konjetine.

U Beču u mesnicah pozaklani i sprodani konji biše ili sliepi, hudi, nedušljivi, i vrtoglavi ili slomljenih noguh, ili pak za hame nesposobni.

Meso ovo nije nikomu jošće naškodilo. Ako je konjetina od stare već izstrošene mrhe, žilava je baš kao da bi čovjek golu kožu jeo, nu takvo bi bilo i govedje, kad bi se volovi i krave 15 ili još i više godinah pripregali. Kad je konj u dobrih rukuh, njegovo je meso takodjer dobro, mehko i lahko za prokuhati. Konjetina budi kuvana ili pečena ili kako joj god drago pripravljena neluči se puno od govedine. Juha, ako je pripravljena kao govedska, neluči se baš nimalo; isto tako je čista i ukusna, samo se ima kod kubanja konjetine paziti, da se češće openi. Moždjani jetra i srce dobra su upravo kao u goveda; sležena pako nije dobra, jer imade prejaku duhu; isto tako ni pluća nisu dobra, jer su odviš tvrda — oboje se prodaje za živinu. Klobasi iz konjetine dadu se vrlo dobri napraviti.

Iz svega toga se vidi, da je konjsko meso isto tako dobro kao govedje, samo ako se po nalogu za mesnicu izdanom valjani konji kolju. Jedina težkoća skonjetinom u mesnicah je tá, da se brzo posuši te pocrni, ako leži na zraku.

Žvepljenje vina.

Vino se sumpori (žvepli) po svuda navadno tako — da se uske platnene krpe namočene u raztopljeni sumpor u posudi (bačvi) užgeju — sumporna kiselina, koja se napravi od užganog sumpora imade tu vlastitost — da oduzme kiselinu vinsku, i tako je sačuva da se neskisa — i nepokvari, te da svoju stalnost uzdrži — ako je sumpor čist i nije kao obično — smešan sa sičanom (arsenikom) — to se nemože reći da je sumporenje vina škodljivo — ali se je bojati da sumpor nije vsada čist — to je mnogo sigurnije — akose polag novih skušnjah — na mesto sumpora upotrebi sumporno-kiseli kreč (Schwefelsaurer Kalk) u kojem se nenalazi sgoci šičana —, ako se sumporno-kiselog kreča primeša vinu — to se napravi iz vinske kiseline, koje u svakom vinu po nešto imade i pridodanog kreča — nekakva nerastopljiva kamenita massa, koja se na dno posude vleže i tako se oduzme vinu njegova kiselina — čim se ova združi sa krečom — dočim sumporna kiselina — koja je prosta od kreča ostala u posudi — svoju moć uzdrži i vinu isto takovu stalnost dati može kakovu mu sumporenje daje — na 5 akovah vina je dosta pol do 1 lot toga sumporno-kiseloga kreča.

Raznolikost vinske loze.

Polag diela Dra. F. X. Hlubeka — Versuch einer neuen Charakteristick und Classification der Rebensorten itd. — od c. kr. štajerskog družtva gospodarskog u Gradcu god. 1841 na svietla izdana; — pogledom nalike naravopisja (nach der analogie der Naturhistorischen Methode) razdieluje se vinska loza (trs, trta):

1. na 3 reda (po masti).
2. na 9 razredah (po obliku jagodah).
3. na 27 četah (po veličini jagodah).
4. na 1296 podčetah (po nutrnjoj naravi jagodah).
5. na 15,552 reda (po veličini i sastavu grozdja).
6. na 248,832 vrsti (po tom, čim je lišće zastrto).
7. na 1. 020,160 suvrstih (po obliku lišća).
8. na 4,160,640 pojedinakah (po kakvoći drva).

To su takovi brojevi, da se nad njima čoěoviek prepasti mora uvaživ slabost uma, jezika i života svoga za sve ove postupke (Nuancem) naznačiti moći, pa se nit pomisliti nemože, da bi tko obću razredbu vinske trte točno i dosliedno sastaviti mogao, ma baš da bi imao sposobnosti i razbor jednog Linné-a, Jussieu-a, Schouva, Saussure-a i ostalih izvrstnih biljarah; stoga nije moći za dosta scieniti one, koji su neumornim trudom pročili i naznačili bar po nješto narav i raznolikost vinske trte.

Najbolje mlieko.

Mnogo se je već pokušajah pravilo, da se sazna, u koje baš doba kravje mlieko najveću količinu putra daje, pa pritom iztraživanju pronašlo se je: da jutarnje mlieko sadržaje samo 2. 17 prct., podnevno 2. 60, a večerno 5. 42 pct. putra. Stoga čim manje vriemena je mlieko u vimenu, tim imade više čvrstih izčesih (materiah). Gde su se ti pokušaji pravili, dobiše krave danju samo dvaput jesti; od 6 — 10 ure jutrom u malih obrocih dok su se najele; oko 5 ure po pódne kroz tri ure. Na večer u 8 urah dobile su samo malo zelene slame. — Samo se po sebi razumije, da se pri drugom načinu hranjenja i drugi proizvod dobije. Medjutim uviek bi bilo zanimivo saznati, e da li je večernje mlieko po pravilu bogatije na putru?

Zelena helda i njena slama živini škodljiva.

U gospodarskom časopisu „Pinkert's prakt. Wochenbl." čitasmo nješto od helde, što nemožemo našim gospodarom premučati. Tamo stoji ovako: „Zelena helda i njena slama jako je škodljiva bielim govedom, prašćićem, kozam i ovcam, ako odmah, čim se je najedu, na sunce izidu; nu crnim govedom, prašćićem, kozam i ovcam neškodi ništa." Johnson veli: „Ako ovce još cvatuću heldu jedu, pánu u omiljavicu baš kao da su se ponapile. G. Farmer potvrdjuje to isto od prašćićah. Jeli to istina ili ne, to će naši gospodari, koji svake godine puno helde imadu sámi lehko izkusiti i heldu i njezinu zelenu slamu. Da pak suha slama od helde za hranu probitačna nije, o tom nas uvjeruju mnoga gospoda, čim vele, da je ni konjem ne podavaju, jer da bi im noge od nje otekle.

Mišnjak liekarski (Cinoglossum officinale Hundszunge),

tako nazvana bilina na toliko je parčevom (štakorom) neugodna, da jih samo njezina duha odmah iztene, — taj Mišjak liekarski raste po pašnicih, — livadah — podrtinah, — uz putove, — ima stablo visoko 1 do 3'; lišće sivo-maljavo, — dolnje dugoljasto sobe strane suženo, tvrke debela promakla okrajca, dvogodišnja bilina; 5—7. *) cvetne grozdove nabojite, crveno ljubičaste; nat zaudara na miševinu — može se početkom pramaleća brati — dok je zemlja još vlažna, stablo se stuče i pomeće po kutih zdanja i svuda gdje parčevah imade — nu treba da se to i susedom kaže — da i oni to isto učine, jer bi inače ovi sve te zle gostove i nezvav ih u svoja zdanja dobili. —

(Da čizme nepremoče.)

Veoma je shodno, ako se čizme, kad su suhe, ali ne tvrde kao rog, navadnim raztopom (syrup), koj se u svakom dućanu za par krajcarah dobije, namažu, a onda pak dobro osuše, zatim navadnim uljem sa čizme namažu — samo ne preveć. Raztop na puni sve one male rupice, što se u koži nalaze i kroz koje čizme premaču, i dugo unjih ostaje. Stoga nije od potriebe često toga raztopa rabiti, dosta je, ako se češće namažu čizme skakovom drugom mašću. Čizmar i postolar namažu odmah nove čizme lojem, ribjom mašću itd. kad ih naprave, da ih voda nepremoči, ali to neostaue dugo u rupah, pak i pot i vrućina noguh raztopi brzo loj, koj se onda posuši, te čizme opet premaču. Raztop često ponovljen čini čizme nepremočljive.

Kada i kako se imadu saditi koštice od (Obstkern) sadovnoga drveća, da bude dobro.

U vrtljarskom časepisu „Frau. Bl." preporuća neki gospodar po mnogoljetnom svom izkustvu, da se sa svim sadnim siemenjem (ali ne košticami — Stein —) najbolje ovako postupati može: U jesen malo prie zime, neka se priredi

*) 5—7. znače mieseće cvatnja.

greda, i jamice, gdieno se budu te jedre sadile. Zatim neka se kroz rešeto zemlje, koliko je treba presije i u takvo mjesto spravi, gdie se nemože smrznuti. Mieseca prosinca, ako je jurve snieg pao, neka se najprije sa grede pomete, te onda neka se jedre meću u jesen već načinjene, sada pako smrznute jamice, koje da budu dosti riedke; zatim neka se presijana zemlja na jamice nasipa, te onda na nju opet sniega nameće. — Čim se mladice na gredi pokažu, valja ih oplieti, te brižno gredu okapati. Kad je lieti žestoka vrućina ili suša, valja ih pod večer zalejati. Do jeseni, ako se š njimi tako postupalo bude, biti će pedalj do dva visoki divjaci.

Razmjer žive težine marve za mesara k mesarskoj težini.

1. Volovi, krave, goveda.

100 funtih žive težine daje:	kod mršave marve.	kod napol tuste marve.	kod tuste marve.
	funtih	funtih	funtih
Čista mesa u 4 četvrtih	46—49	50—56	57—60
Loja	3—4	5—7	8—12
Droba, glave i nogah	10—11	9—10	6½—8
Kože	7—8	6—7	6—7

2. Telići

100 funtih žive težine daje:

Čista mesa	56 fu.	Drob	5 funt.
Glava	6 „	Koža	9 „
Nnoge	4 „	Krv	5 „
Pluća i jetra	5 „	Smet u crievih	11 „

3. Ovce.

100 funtih žive težine daje:	kod običnih ovacah	kod tustih ovacah
Čista mesa	44—47 fnt	46—50 ft.
Loja	1—2 „	7—10 „
Glave	4½—5 „	4—4½ „
Pluća i jetra	3½—4 „	3—3½ „
Koža	7—15 „	7—15 „
Krvi	6 „	6 „

Izpravak.

U broju 38. o. l. strani 177. u članku četvrtom redu četvrtom na miesto — pripravio — imase čitati prijavio — na miesto — želji — čitaj želi.

Ured.

Obznana Grahorice.

Bilo je prije nekog vremena putem Gospodarskog lista javljeno: da u sgodi, gdje bi se na stran slavne c. k. pukovnije Križevačke u Belovaru 500 vaganah Grahorice kupiti moglo, slavnomu Gospodarskomu družtvu priobći. Usljed poziva ovoga uzimam si čast slav. tajničtvu staviti do znanja da se 300 vaganah tražene Grahorice u Butkovcu ½ sata od Brezničke pošte odaljenom kod g. Andrie Kučenjaka tamošnjeg zakupnika vagan po 3 fr. 30 kr. sr. (?) dobiti može.

U Brisagu dne 11. rujna 1856.

Zosip Šavor, župnik.

Talijanska pčela.

Dugo se mišljaše, da su sve pčele istoga jednoga plemena. Nu sad je pak bielodano, da se talijanska pčela jako od naše domaće razlikuje. I ona je iste spodobe i iste po prilici veličine, ali je inača bolje šarena te liepša; prvi pas im je zoreć — rumen; osobito se liepotom matica odlikuje; na oko liela imade pojas od prilike pomarandjine boje. Ali nije samo talijanska pčela liepša od naše; ona je takodjer i krotča od naše; u čovjeka nepusti žalca, dok ju čvrsto nestivne; stoga i veli svim gojiteljem pčelah dobro poznati otac pčelah, učitelj Dzierzon, da je talijanska pčela tako krotka, kao da ni nejma raoca. Osim toga puno su bolje i rodnije od našieh navadnieh.

Vriemenoslovne opaske polag Reaummera 1856.

Mesec i Dan	6 satih u jutro	12 satih u poldne	6 satih u večer	Opaske.
1 Ruj.	11†	22†	13†	Krasno cieli dan sunce
2 „	12†	23†	13†	dto
3 „	9†	14†	8†	kiša sa grmljavicom
4 „	9†	15†	8†	oblačno
5 „	8†	15†	9†	vedro
6 „	8†	14†	9†	dto
7 „	9†	20†	10†	dto
8 „	10†	21†	10†	pred podne vedro po podne oluja
9 „	10†	18†	10†	kiša
10 „	9†	18†	8†	suoblačno
11 „	10†	20†	9†	vedro
12 „	10†	20†	10†	dto
13 „	10†	16†	12†	suoblačno
14 „	9†	15†	9†	dto na večer kiša

U ime glavnog upravljajućeg odbora priv. urednik odgovorni: Josip Caćković. — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 40. U Zagrebu dne 27. runja 1856. GODINA IV.

Izložba voćja i grozdja god. 1856.

L. V. Težko je mrtvo tielo probuditi; po zakonu naravskome nemoguće je; nu dočim Hrvati jošte umrli nisu, već samo driemlju, to bi bolje bilo, da rečem: težko je probuditi tielo, koje se nalazi u mrtvolikom čamenju. Tako se čovjeku duga i nesnosna čini noć zimska, kad nemože spavati, misleći da zore dočekati neće; ali kad dojdje ura, da zora zabieli, to bieže onda tmine i neuzdržživim korakom prilazi dan. Na okrugu naše obrtnosti i gospodarstva jošte podobra tmina leži; noć je duga, čini se bezkonačnom! Nu . . . trenutak će dojti, nije daleko; već nužda i potreba silna kuca na vrata; progledat ćemo! Kad si otvori vrata jedanput težnja za napredkom, ko što bi reko, da naviriva jurve, tada će pojti jakim korakom sve na višje, jer u našem narodu imade puno talenta, samo volja je falela.

Lanjska tako rekući improvizirana izloga voćja i grozdja bila je dosti puna; bila je vekša nego se nadasmo; ovogodišnja pako rano objavljena, sa nagradami providjena nije takova, ko što smo očekivali, te ko što bi punim pravom bili zahtjevali mogli. Mi bi bili želeli, da bi gospoda Vlastelini, župnici i isti seljaci bili u povećjem broju učastvovali; znano nam je puno vrlih i dobrih gospodarah u našoj zemlji, koji imadu prekrasne vinograde i velike voćnjake, koji bi bili poslati mogli liepih proizvodah, nu zašto, zašto nečiniše, ? . . Nemoradu misliti, da se samo bog zna, kakovo francezke i niemačke vrsti grozdje, inostrane jabuke, kruške itd. pošiljati imadu, pak da baš svaki misli, da njegovo prvo mora da bude. . . . To nije svrha izloge; svrha izloge je: da se ponajprie izvidi, kakove vrsti i gdje rastu u zemlji našoj; da se ono, što je plemenitije i koristnije pohvali, nagradi i time razprostrani, svietu prihodno čini; da se potakne revnost proizvoditeljah. . . Koj je marljiv i dober inače gospodar, nu kod izloge n. p. vidi da njegovo grozdje prosto je i loše vrsti; to neka gleda i čita opis, ime drugog boljeg grozdja u Iztogi, pak se neka trsi, da si takovo pribavi, svoj vinograd s vremenom izsječe i ponovi, te time načinom ponovi nasad i poboljša takodjer vino.

Mnogi nisu — premda višeput objavljeno biaše — niti znali o izložbi ovogodišnjoj, zato se hoćemo tiešiti time, da će na godinu bolje biti. Medjutime voće i grozdje poslano izabrano i plemenito je, . . . *Malo ali dobro.*

21. Rujna polie podne ob 4 uri bilo je opredielenje nagradah. Prvu nagradu za grozdje dobio je izložitelj sa poslovicom: ***Mnogim izkustvom dojde se do znanja.*** G. Josip Čačković Verhovinski sa 5 duk. u zlatu.

Drugu nagradu izložitelj sa poslovicom: ***Mnogo truda malo hasni.*** G. Ferd. Makanec sa 3. duk.

Prvu nagradu za jabuke izložitelj sa poslovicom: ***„Zur Aufmunterung der heimischen Obst- und Trauben Kultur."*** G. Körbler nadvrtljar Nj. Em. G. Kardinala i Arcibiskupa Gjure Haulika; sa 4. duk.

Drugu nagradu izložitelj sa poslovicom: ***Kaj sem imal to sem dal.*** Nadvrtljar Pavao Biró G. Baruna Levina Raucha sa 2 duk.

Prvu nagradu za kruške G. Körbler sa 3 duk.

Drugu nadradu izložitelj sa poslovicom: ***Malo ali dobro*** (Wenig aber gut) G. Pavao Hatz sa 2 duk.

Nagradu za breskve nadvrtljar G. Barona Raucha sa 1 duk.

Obširnije izviestje o izložbi sliedit će u budućem listu.

Patriarkalni život kao što jest.

Nitko živ neće odreći preveliku važnost patriarkalnomu životu; zato premda se je već u lietošnjem gospodarskom listu više putah o njem

pisalo, budući ipak u nas gotovo za svaku stvar treba češće kucati onim na vrata, koji tu štogod mogu, neće biti ni ove dvie tri rieči suvišne, kojimi sam namislio u kratko opisati gospodarenje u našoj ravnoj Posavini. Ovim opisom želio bih pozornost obratiti naših poglavarah na ovu točku, o kojoj zavisi napredak ili propast naših seljakah; jer ako se ovako seljak ostavi još niekoliko godinah, skrajno osiromašenje je neizbježivo; s jedne strane državne terete jednako podnosi sa stanovnici inih krunovinah, a s druge strane razdor u kući, neradinost, neznanje. Srdce čovieka boli, kad gleda ove liepe Bogom blagoslovljene prediele, gdje bi se blaženi život voditi mogao, da je sviet složan, radin, prosvietljen, poznajući sám svoju korist; ovu bol jedino to poniešto oblažuje, što se uvode po svuda učione, gdje će se puk obrazovati. Ali učionice nepokazuju blagotvornih svojih posljedicah namah prvih godinah toli uspješno, kao što bi trebalo, da se sadašnjemu zlu doskoči. — Za sada nema drugoga lieka, nego zakon; što se uvidi da je za puk spasonosno, to neka bude i zapoviedjeno.

U dosadašnjih razpravah o patriarkalnom životu, svagda se svraćalo na Posavce; njihovo se tobožnje blagostanje navadjaše za patriarkalizam. Neda se tajiti, da oni bolje stoje od seljakah u niekojih drugih krajevih naše domovine; no ako se na um uzme, kako bi mogli stajati uz množinu zemaljah, koje posiedaju, i uz plodnost ovih zemaljah, ovo njihovo blagostanje jest doista ubožtvo; a tomu je bez dvojbe patriarkalni život kriv, kao što je on sada.

Da vidimo, kako se tudier žive.

U svakoj se kući svake godine mienja gospodar; negleda se tu na sposobnost čovieka, koj će biti gospodarom, na njegovu valjanost, na dobu, te hoće li sin otcu ili otac sinu zapoviedati, već se rede jedan za drugim; lietos ovaj, na godinu onaj, ma bio on nevaljao kako mu drago. Kad prispie godini svršetak, bivši gospodar preda namah ključeve onomu, koj za njim sliedi, a ovaj obično neće da ih uzme. Dosadanja gospodarica izpeče čeljadi purana ili prase za večeru, ali kod večere nitko s nikim ni rieči, kano da su se svi posvadili, konjar, svinjar, skotarica (kravarica) prestanu on dan hraniti blago; a na novo postavljeni netaru si zanj glave, sutradan nitko neide niti kravah dojit, niti blaga hranit, te ovo tuli gladno, dok mu se koj starac nesmiluje, da mu da hrane; ovako biva po tri dana, i više. Kad bi trebalo jesti ići, nema ništa prigotovljena, već živu o neslanom kruhu, ili o onom što kojeg žena od rodbine donese. Kad im najposlje glad dosadi, pojavi se koj nezadovoljnik te stane psovati, kleti, pobuni svu kuću i čeljad, dok se bogme počmu i natezati otac sa sinom, brat s bratom. Tad se pojdu tužit k seoskomu poglavarstvu; ovo zahteva od bivšeg gospodara rovaše; pregleda ih, pronadje, da je 100 for. primio, a 200 for. potrošio (ovamo je dakako gospodar uračunao, i ono što je potrošio po krčmah i okolo skitajuć se pijančujuć i udobnie živuć) ovih 200 for. što je više potrošio, gospodar je ili od svojih tobož novacah dao, što mu mora kuća povratiti, ili je uzajmio kod bližnjega krčmara ili kakova majstora, komu je dao tri rali zemlje za kamate. Ovako se kuća sve više zadužuje i zemlje gubi. Potom odredjuju starešine, gospodara i pastire veleć: Vi ćete japa biti svinjar, vaš sin sa ženom gospodar, a stariji vaš brat konjar, njegova žena telečarica; ova će biti puranarica, ova gusarica ova racarica, ova će pomagat gospodarici kuhati itd. Namieste do osam pastirah, a gospodarstvo poviere čovjeku, koj je dosele svinjar bio; najsposobnii pako ljudi idu u dolnje krajeve, u Banat i Srbiu za ciglare. Ovo bi valjalo svakako zabraniti. U kući gdje ih ima petnaest oženjenih idu desetorica za ciglare, gdje ih ima šest oženjenih, idu troica; kod kuće ostane gospodar s diecom, ženami i onakvimi mužkarci, koji niesu za drugo nego za pastire. Tko će dakle obradjivati tolike zemlje? Žene oru, drva voze, sjeno spravljaju, i sve drugo rade, morale bi i kositi, da nedojdu svake godine Primorci, koji im sjenokoše pokose. — Gospodar budući čovjek koj nezna što je desno što li lievo, rad bi danas, da ide sijat, a drugi veli, idemo na kiriu u Zagreb, ili drugamo; ili neda konjar konjah; kad je porez platiti, rad bi gospodar, da proda svinjče, ali opet neda svinjar, kravarica neda maršeta, nitko neće da ga sluša; a tko bi i slušao kakvagod nevaljanca — tako nadodje i ekšekucia, ili valja da posude uz masne kamate. Evo posliedicah onoga, što su najprikladnii mužkarci otišli u ciglare; jer da su kod kuće ostali, te se valjan gospodar izabrao, svega tog nebi bilo. A što je još i gore, ljudi se u stranom svietu nauče, osobito na ladjama svakakim zloćam, pijančevanju, kletvam; odtale one bogomrske psovke u ovdiešnjeg puka, da čovjeka trnci (zoni) projdu kad ih sluša.

(Konac sl.)

Dud i svilarstvo

Kojim su načinom uspjeli za kratko vrieme do najvišjeg stepena, u pokrajini padovanskoj, i kako bi se mogao postići jednaki uspjeh i u ostaloj Austriji. (Od Prof. Dra. Martina Steera.)

Austrianska Italia, Lombardo mlietačke pokrajine, proizvadjaju na svojoj 840 □ miljah prostranoj zemlji, svake godine za više nego 40 millionah forintih srebra svile, koju razprodavaju većom stranom u inozemstvo. Glavnica lombardo mlietačkih pokrajinah povišava se dakle svake godine za 40 millionah forintih čistog zlata i srebra, i to podticanjem jedne obrtnosti, koja neodvlači ostalim proizvodima zemlje i obrtnosti, ni vriemena, ni snage, ni glavnice, i koja — vrieme, snagu i glavnicu — ova počela bogatstva — samo na toliko upotrebljava — na koliko može biti zemlja bez njih kod svog navadnog poslovnog podticanja. Jer dud, koji uspjeva i u oblutnoj (Kieselerde) zemjli, i koji se sadi kraj jendekah, zidovah, vrtnih ogradah (ili mjesto njih) oduzimlje drugim proizvodima veoma malo upotrebljivo zemlje — a svilarstvo se baš u ono doba obdjelava, kad poljska radnja, većom stranom svršena svome dozrienju napreduje — mogu pako obskrljivati babe i djeca, koja pri poljodjelstvu nisu ni onako od nikakove koristi.

Gdje goder uspjeva u austrianskoj Italiji vino i kukuruz, tamo cvate kraj njih i dud — a gdje uspjeva dud, tamo se bavi, svilarstvom staro i mlado, knjaz i poljodjelac, književnik i sebar (Idiot), umjetnik i rukodjelac, a najviše nježniji spol, od sobarice do kneginje. Sve, učastvuje tamo pri svilarstvu i njegovom uspjehu; pa se tako razdiele na godinu dobivenih 40 millionah zlata i srebra porazmjerno upotrebljenim sredstvam i silam u kolibe i palače lombardo mlietačke kraljevine povekšajući time svake godine blagostanje zemlje: Ovo blagostanje austrianske Italie nepotresno je, njega nemogu podkopati ni ratovi ni novčani prekreti, jer je ukorenjeno u zemlji države, te u razboritosti i čvrstoj volji naroda.

Gore napomenuh, da tamo gdie kukuruz i grozdje uspieva, ujedno i dud napreduje, sledovatelno i svilarstvo se izplati. Dočim pako u dve trećine naše 12.000 □ miljah prostrane austrianske domovine, zlatni kukuruz rodi, i vinske loze sokovita jagoda sladka zrije, to bi mogla Austria mjesto na 840 na 8500 □ miljah njegovati dud, a kad 840 □ miljah donose 40 millionah forintih, to, bi 8500 □ miljah, — kad bi mi lombardo-mlietačkom vještinom, voljom i uspjehom sa švilogojstvom se bavili — deset putah veći prostor, i deset puta veći dobitak donositi morao.

Ciela skoro Austria, velika čast Štajerske, Češke i Moravske, najveća strana Madjarske i Erdelja, ciela Hrvatska, Slavonia, Banat i Vojvodina, stvoreni su za gojenje duda i svilarstva. Pa da bi samo ove zemlje njegovale dud i svilarstvo, koje se tako lako njegovati, i tak lako u gotov novac preobratiti dadu, to bi im onda brzo narasle glavnice, koje bi se moglo upotrebiti za napredak njihov. Kak brzo bi onda u svoj Austriji na veliko proizvedena svila umalila može biti sasvim uništila prodaju pamučne tkanine. Veliki upliv svilarstva na sudbu Austrie, na njen materialni i duševni napredak slutio je već prie 90 godinah genialni carAustrie. Car Josip trudio se je oživiti svilarstvo i u preko planinskim pokrajinama Austrie, a osobito u Madjarskoj, kao što ga je učvrstio i unapredio u Lombardiji do najvišjeg uspjeha, kao što to Profesor Moretti iz Pavie na „Congresso degli scienziati“ u Napulju javno priznade. Ali velikog duha Austrie samo mali s hvatiše i od millionah dudovah koje on nasadi, vidiosam samo njekoliko k nebu hrlećih gorostasah u Hrvatskoj, kao spomenike njegovog gorostasnog duha i slabosti njegovih suvremenikah. Nu što oni neponjaše, to mi sada uvidjamo. Jasno nam je, da moramo postati moćni i bogati samo onim blagom koje počiva u krilu vlastite naše otačbine. Neće Austriu učiniti bogatom i uplivnom na svietsko tržište, ni inostrana ni domaća vieresna družtva (Creditanstalten), nego prie svega proizvodi njene obrtnosti i zemlje, a medju ovima najprie za cielu Europu u veliko proizvedena svila. Samo onda će postati Austria najbogatijom državom Evrope, kao što je Lombardia najbogatia pokrajina Austrie — kada ciela Austria u onoj mjeri bude proizvodila svilu, kao Lombardia.

Sada je pitanje kako bi se imalo to u Austriji započeti, da se čim prie postigne ta bogata svrha? (Produženje sl.)

Nedavno biaše u Pragi držana osamnajsta gospodarsko-šumarska skupština. Na ulepšanje skupštine biaše zajedno izloga različnih gospodarskih i šumarskih proizvodah odredjena; kod ove skupštine bilo je 1900 članovah prisutnih; premda je broj onaj dosti znatan, to se ipak gospodari tuže, na malo da nebi reko mlitavom učastvovanju; . . Šta bi mi rekli? . . Naše družtvo gospodarsko za Hervatsku i Slavoniu neima u svemu niti jednu tretjinu članovah, koliko ih u Pragu samo sjednicam prisustvovaše; pa kako ćemo, da se mi tužimo? . . Gdje bi uzeli rieči za jadikovanje!

Knez A. Šwarzenberg predsjednik družtva, poznati zaštitnik i ljubitelj gospodarstva i obrtnosti učinio je tom prigodom sva moguća za ukrašenje skupštine. Za troškove izloge dozvoli vis. c. k. vlada 10,000 fr. Zemaljska zaklada (Landesfond) 5000 fr. Grad Prag 3000 fr. izvanredni prinesak članovah po 6 fr. ukupno 11,000 fr. što iznosi svotu od 29,000 fr.

Kod ove prilike nije zaboravljeno na zabave takodje sakupljeni gospodari izvozili su se u bližnje mjesto Kladrup, da vide c. k. ergelu u Kladrupu; imali su svečanu gostbu itd. Tim načinom složeno je utile dulci; kod sličnih prigodah veoma potrebno je i za to skrb

uzeti, jer ovakove zabave svečane oživljuju duh čovjeka i privlače mnogo osobah, koje bi možebiti inače svoje učastvovanje ukratile.

Ovo neka bi bio primjer za naše gospodare; za podupiratelje našeg družtva gospodarskog, za grad Zagreb itd. itd. gdje se jedva i sada još znade, da je izloga bila. Kod nas se, ljudi mnogo nebrine, mnogo netroše u takve svrhe, mnogo nerade . . . pak baš zato i malo imadu.

Berba u Budimu započeti će 3o. rujna; po prieko uzamši taj isti rok može i za našu zemlju valjati; grozdje ove godine liepo je, dobro je, i obilato; ako sada vrieme obstoji, i posluži deset il četernajst danah, to ćemo se nadati moći vrlomu vinu; našim medjutime vinogradarom nemože se dosti preporučiti da u berbi pozorni budu odmah iz početka na plod, kog im bog dade, te da ga nepokvare, što navadno kod nas biva; zato imade vazda prednost pred našim vinom inostrano, makar inače po naravi lošije . . . nu umietnostju poboljšano.

Glasa se, da vis. Vlada naša domaća ozbiljno nastoji oko toga, da se dudarstvo i svilogojstvo kod nas opet podigne; shodni su predlozi o tom jurve učinjeni; bit će kako čujemo nadzornika dva, jedan za Hrvatsku, jedan za Slavoniu; ovima bit će podčinjeni nadvrtljari i drugo osoblje potrebno; občine bit će obvezane dati zemljište za dudinjake; (gdje to već učinjeno nebi) itd. Mi s veseljem pozdravljamo ovu koristnu naredbu; bože daj, da skoro u život stupi.

Pokloni za nar. Museum.

GG. Dr. Ronner odgojitelj u grof. obitelji Erdödyanskoj u Novomarofu više komadah kamenja iz tamošnje okolice.

„ Malin Šandor jednu inozemsku pticu za nagačiti.

„ Bunjevac Josip, vlastelin i c. k. vrh. župan, Močika jedan komad; vrlo liepi exemplar; (ausgezeichnet schönes Stück: Kalktuff.)

„ Dr. Schlosser i Vukotinović jednu sbirku riedkih bilinah iz Like.

„ Vukotinović Ljud. jednu sbirku rudah i okaminah iz Like.

„ Vukotinović višo puževah sladko-vodenih iz Like, od Plitvičkih jezerah i iz Zagorja.

„ Visoko c. k. Namjestničtvo. Više komadah knjigah za knjižnicu

Osim toga poslano je stranom od carske akademie znanostih, stranom od c. k. geologičkog zavoda u Beču više mnogovriednih dielah, sa slikami i kamenotiscim koji su od velike znanstvene ciene.

U Zagrebu 24. rujna 1856.

L. V.

Vremenoslovna opažanja.

Mjesec i Dan	6 satih u jutro	12 satih u poldne	6 satih u večer	Opaske.
13 Ruj.	10+	18+	9+	prie podne oblačno, po podne vedro.
14 „	10+	19+	9+	pod večer oblačno zatim malko kiše.
15 „	8+	18+	9+	prie podne vjetrovito, po podne vedro.
16 „	9+	19+	10+	vedro
17 „	7+	21+	9+	sunce.
18 „	8+	22+	9+	sunce.
19 „	9+	19+	9+	prie podne vedro, po podne oblačno.
20 „	8+	18+	9+	kiša cieli dan.

U Liepojvesi 21. rujna 1856.

Ant. Trummer v. r.
nadvrtljar.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 41. U Zagrebu dne 4. listopada 1856. GODINA IV.

G. Baron Levin Rauch pristupio je za člana družtvu gospodarskomu.

Viest ovu pravim veseljem priobćujemo; G. Baron poznat marljiv i dobar gospodar, sliedovanja vriedan primjer medju vlastelini bit će sigurno ures našega družtva.

Nj. Emin. G. Kardinal i Arcibiskup Gjuro Haulik dostojao je Gospodars. družtvu podporu od 200 fr. sr. dostaviti. Njeg. Eminencia utemelitelj gospodars. družtva je u Hrvatskoj i Slavonii; njegova blagovoljnost, ko što mnoge druge zavode koristne, tako i ovai zavod gospodarski podupire, koj koliko je potreban toliko i zaslužuje podpore.

Izviestje o izložbi voća i grošdja god. 1856 u Zagrebu držanoj.

Izložba voća i grožđja, za koju Nj. Exell. g. Ban Grof Josip Jellačić dostoja nagrade od 20 c. dukatah pokloniti, nije takova bila, da bi mogla pravednomu očekivanju odgovoriti; izloženo voćje i grožđje, istina, vrlo liepo i u vrstih svojih mnogobrojno, ali izložiteljah malo biase.

Osobito žalimo, da od vlastelinah, kojih ipak dosti dobrih na glasu gospodarah imade, osim g. Barona Levina Rauchа i spajije Verovitičkoga Nj. Jasnosti g. Knjaza Lippe Schaumburga nitko učastvovao nije: Nu niti najbližji posjednici vinogradah okolo Podsuseda, Stenjevca i Bukovca nisu bili zastupani grožđjem svojim, gdje ipak znamo, da u rečenih vinogradih vrlo vino raste.

Mislimo da je tomu najveći uzrok taj, što se o cieloj izložbi vani po selima malo ili ništa znalo nije; novine naše domaće hladno su predmet taj primile i površno prijavile, a gospodarski list nije tako razprostrt, nit se marljivo nečita; zato mnijemo, da bi se sl. odbor obratio na vis. c. kr. namjestničtvo i za proglašenje izložbe, koja bi se buduću godinu držati imala, njezinu pomoć uprosio.

Izložba imade za svrhu poznanje plemenitih i gospodarstvu koristnih voćkah razprostraniti sredstvom lastovitog ogledanja; te tako obradjivanje ovovrstno podići željti bi bilo, da u ovoj veleважnoj struci gospodarstva prostiji se puk čim bolje uputi; Seljaci okolo Zagreba stanujući imaju tu blagodat, da im je zemlja za voćke vrlo prilična, i da mogu dobro i liepo voćje u svako vrieme za drage novce prodati. Trebalo bi dakle samo, da se voćarstvo onako medju seljačkimi gospodari razplodi, ko što se je u bližnjoj Kranjskoj i Štajerskoj razplodilo. Netreba tu ni mnogo novčane glavnice, ni težke radnje, ni mnogo zemljišta, već jedino blagoslova božjeg koj baš u Hrvatskoj i Slavonii blagim podnebjem obilno se pokazuje. Blagonaklona podpora c. kr. Vlade od velike će koristi u tom obziru biti, ne manje takodjer sudjelovanje velečastnog svećtenstva.

Za vekše razprostiranje izložbenih koristih shodno bi bilo, da se seljakom pristup u izložbu buduće godine bezplatno dopusti.

U ostalom izložba lietošnja, ko i obće znanje pokazalo je, da voćarstvo na hvale vriednom stepenu i reći bi skoro više stoji nego, vinogradstvo, a svakako većjom se obradjuje ljubavjom nego vrtljaria; zato podpisani predlažu, da bi se za grožđje, kao najznamenitiji proizvod Hrvatske i Slavonie buduće godine za još vekše probudjenje tri nagrade razpisale i osim voćja jedna najmanje nagrada za zelenje ili ino razstlinje vrtno.

Iz priloženih ovdje popisah svega grožđja i voćja što bi na izložbu poslano, izvadismo ovdje samo plemenitije vrsti, koje su vriedne, da se svakomu gospodaru preporuče za nabavlenje.

(Dalje sliedi.

O Gospodarskoj učioni

za Hrvatsku i Slavoniu.

Iz Križevacah. Nastojanjem hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva i možnim posrědovanjem visokog hèrv. slav. naměstničtva izposlovano je to, da je visoka c. k. vlada otčinskom brižljivostju za krunovinu hèrvatsko-slavonsku na dèržavne troškove gospodarsku školu podići odlučila. O velikoj koristi, što će ju domovina naša od gospodarskog tog zavoda imati, suvišno bi bilo samo rěčcu progovoriti, jer će ju svatko lasno shvatiti, koj znade, na kako nizkom stepenu sve grane gospodarstva u našoj domovini stoje. Da se pako dělovanje gospodarske škole čim moguće većom koristju i uspěhom ověnčati uzmogne neobhodno potrěbito je pronaći prilično i shodno město, gdě bi se rečeni gospodarski zavod ustrojiti imao. Važnu ovu zadaću rěšiti imade visoko c. k. hèrv. slav. naměstničtvo. Iz pojma gospodarške škole i iz svèrhah, koje joj postići valja lasno se dadu izvoditi ona glavna i potrěbita svojstva, koja svako město, u kojem se gospodarska škola ima podići, posědovati mora. Simo dakle spadaju slědeća svojstva: 1. da imade dovoljna zemljišta, t. j. zemlje oranice, šume, livade, vèrtove i vinograde; 2. rečena zemljišta da imadu razne položaje, t. j. ravnice, brěžuljke, dolice, močvare; da leže prama iztoku, zapadu itd; jer gdě bi n. p. bila sama ravnica, tamo bi se gospodarski pokusi bèrzo izcèrpili niti bi se moglo pokazati, kako valja brežuljke, kako stèrmine kako podnevne ili zapadne položaje obdělavati itd.; 3 da su zemljišta čim bližja gospodarskom učilištu, jer gospodarski učitelji s pitomci imadu svaki tjedan izlete na zemljišta praviti te ondě dělatnu poduku podělivati; 4. da su zemljišta čim više moguće u savezu a ne razkomadana i raztrešena; 5. da se u městu nalazi potrěbito prilično zdanje za istu učionu; 6. zemljopisni položaj města neka je takov, da leži koliko je moguće u srědištu naše domovine; tako bo će pitomci iz svih krajevah naše domovine laglje učilište posětjivati, te isti zavod dělovanjem svojim u svih stranah krunovine željne uspěhe postigavati moći; 7. dobro je da se žiteljstvo tako istoga města kao i njegovih okolicah najviše poljodělstvom bavi jer će tako zavod svojim oglednim gospodarstvom takodjer neposrědno na razvitak gospodarstva dělovati; 8. da imade zavod sgodne prilike za vèrtodělstvo, dudarstvo, svilarstvo, voćarstvo i pčelarstvo. Ako li se sada promotre svojstva gradă Križevačkog, njegovog položaja i okolicah te u obzir uzme, da su tako grad kao i ini posědnici zemaljah ne samo pripravni, već i kadri svim potrěbam gospodarske škole podpuno zadovoljiti; to se onda Krizevci punim pravom preporučiti mogu za město, gdě bi se hudnča gospodarska škola podići mogla.

1. Križevački grad s inimi někimi posědnici zemaljah pripravan je dèržavi za porabu gospodarskog učilišta odstupiti od zemljah oranicah dó 150 ralih, grad sam od svoje prěko 300 ral. velike šume koliko godj, od livadah svojih do 100 ralih velike koliko godj, od privatnih posědnikah ponudjeni su vinogradi do 200 kopačah veliki i još više bi se moglo dobiti, ako bi potrěbito bilo. Dakle prěko 500 ral. raznog zemljišta imadu Križevci, što bi ih gospodarska škola za svoje ugledno Gospodarstvo polag potrěbe rabiti mogla.

2. Zemljišta gori navedena imadu razne položaje, što je za gospodarski zavod od najveće znamenitosti. Svi, kojimi je grad Križevački sa svojimi zemljišti i okolicami poznat, uvěreni su o tom.

3. Daljina rečenih zemljištah n. p. od gradske kuće računajuć takova je, da se do zemljah oranicah za 7 minutah, do šume za 15 minutah, do livadah za ½ ure i do vinogradah takodjer za ½ ure uměreno hodeć dospěti može.

4. Sva skoro rečena zemljišta izvan vinogradah u medjusobnom savezu leže te pravo rekuć jedan komad sačinjavaju; jer nuz zemlje oranice proteže se gradska šuma „široko brezje“ a nuz i za šumom opet leže gradske livade „čret“ zvane. Namišljeni pako vinogradi leže na brěgu „križevčine“ zvanom opet u savezu.

5 Što se tiče potrebitih zdanjah, našlo bi se ih dosta. Tako bi grad novo zdanje za děvojačku i děčačku glavnu učionu sazidano, koje je baš radi svoje něšto prevelike prostranosti za glavnu školu manje shodno, za gospodarsko učilište odstupiti te odmah za glavnu školu u gradskoj kući potrěbite prostore prirediti dao. Ovdě se nalazi stara zapuštena bivša něgda župna cèrkva sv. Križa, u kojoj su prie županijski uznici zatvoreni bili, koja bi se takodjer u koju svèrhu n. p. za magazin ili žitnicu upotrěbiti mogla. Isto tako polovica velike varmedske kuće stoji prazna, koju bi dèržava za svèrhe gosp. učilišta obratiti mogla.

6. Ako zemljopisni položaj Križevacah promotrimo, to ćemo opaziti, da su podobro u srědištu Hèrvatske i Slavonie položeni, daljina bo od Križevacah do Mure nije prama daljini od Križevacah do Save prěkoměrno manja; isto tako proteže se krunovina Hèrvatsko-Slavonska od Križevacah prama jugo-istoku u onom skoro razměrju kao prama jugo-zapadu.

7. Sve okolice oko Križevacah bave se jedino poljodělstvom te samo iz njega se moraju srědstva za uzdèržavanje života crpiti. To isto

valja i o gradu Križevačkom, gdě niti se kakova tèrgovina těra, niti je kakovog proměta, niti su ondě kakove tvornice, dapače kod istih zanatnikah je poljodělstvo glavnia zabava od istog zanata na toliko, da ovdě mnogo imade zanatnikah, koji samo ime majstorah nose a u istinu se samo poljodělstvom bave. Neposrědan dakle upliv gospodarskog učilišta na razvitak gospodarstva bio bi ovdě vèrlo velik, a materialno blagostanje žiteljstva tako u gradu kao u okolicah bi se podiglo.

8. grad imade za svilarnom zemljiše od 3 ralih za voćarstvo, vèrtlarstvo i pčelarsto prikladno; više gore se nalazi županijski dudinjak; ovdě obstoji takodjer jedna zemaljska svilarna, izvan nje su još i dvě manje privatne. Ovdè dakle za navedene grane gospodarstva najsgodnie imade prilike.

Ovo su razlozi, iz kojih neposrědno slědi, da je grad Križevački posve prikladan za město, u kojem bi se buduća gospodarska škola imala podići. S toga gradsko poglavarstvo nije oklevalo u tu svèrhu kod višjih vlastih shodne korake učiniti tim više, što je još od Nj. veličanstva cara Ferdinanda na sniženu molbu grada stigao visoki premilostivi intimat, polag kojeg se gradu uměsto propadše fundacie Zakmardianske na drugi koj način u školskoj struci odšteta pribaviti imade, te bi sada najsgodnia bila prilika, da se carska milost uživotvori. Kad bi se gospodarska škola u Križevcih ustrojila, to bi onda isti zavod svimi potrěbami obskèrbljen svèrhu svoju najlaglje postigavati mogao, s druge pako strane pribavila bi se velika blagodat Križevcima u pověstnici domaćoj znamenitom i do najnovieg vremena mnogimi poveljami urešenom gradu, koj je starodavni ures svoj naime stolicu županske vlasti radi višjih obzirah u najnovie vrěme izgubio, u kojem su ini gradovi time, što su se carski uredi u njih pomnožali, višje koje učilište podiglo, carska cesta kroz nje prosěkla, izgled za reguliranje bližnje rěke ili gradjenje željeznice porodijo te tako tèrgovini i obèrtu za budućnost put prokèrčio, razna dobročinstva zadobili.

J. L.

Patriarkalni život kao što jest.

(Konac.)

Naša bratja Kranjci lěti kod kuće rade, a zimi dojdu kuam dèrva pilit, gdě mnogi, kao što sam se osvědočio, zasluži po sto forintih i više. A naši Posavci, kad treba u proleću njivu orati, plotove graditi i druge poslove obavljati, otidju svi jači od kuće služit, a u jesen dodju trošit, što im uboga děca pridělaju sa ženami i drugom čeljadju, pa ako im nebude dovoljno hrane — eto ti svadje i bitke sve zime. Nekoji epet ostanu u dolnjih krajevi po dvadeset, i više godinah, pa kad ondě ostare i oslabe, dovuku se kući da ih druge ruke hrane. Stoga bi bilo želěti da se tolikim ljudem nedadu putni listovi u dolne krajeve, a koji bi išli, morali bi stanovitu svotu u kućnu pèneznicu uložiti, kad se vrate; jer nije pravedno da ovakvi neradeći cělo lěto ništa za kuću, zimi badava jedu tudjimi žuljevi pridělani hlěb. Sada istina donese ciglar do sto forintih, koje je u šest mjesecih zaslužio, ali to je njegov osebunjak, a kuća čini za toga dugove.

Što se tiče gospodara, valjalo bi, da bude gospodar na više godinah, ako je dobar; jer ovako kad zna, da neće biti na godinu gospodar, kaže češće: bit će za mene, pa ako i neimam posudit ću, neka on izplaća, koj bude na godinu gospodario. U obće naš sadanji patriarkalni život zahtěva svestrano preustrojenje. Budué da ima patriarkalizam prednostih, kojih neima drugi način života, skrajna je nužda, da se uredi, kako nam nebi po njem seljaci osiromašili, gdě se nebi mogao urediti, bolje da se děle, kao što su se već mnogi u ovom listu izjavili.

Što sam ovdě u kratko priobćio o sadanjem življenju u ovom kraju naše domovine, to je samo sěna onoga, što biva u istinu, a nevaram se, ako rečem, da je ovako i po drugih stranah. Blagostanje dèržave zavisi o blagostanju poljodelacah; bez ovih nemože obstojati dèržava, — trebalo bi dakle već jedan put veću pozornost obratiti i na ovu klasu pučanstva, i sve načine poprijeti, da se digne iz dubine nehajstva za svoju vlastitu korist naš puk je još kano malasno děte, koje treba šibom těrati k vlastitu dobru, pa će danas sutra blagosivljati ruku, koja ga je ktomu terala.

Dud i svilarstvo

(Produženje.)

U Moravskoj i gornjoj Austriji, u dolnjoj Štajerskoj i Banatu, u Slavoniji a naročito u Hrvatskoj, svuda slute već odavna upliv svilarstva

*) Članak ovi preporučuje se pazlivosti št. čitateljah; svilarstvo bi moglo kod nas na veliko uspjeti te otačbini našoj mnogo novacah prinesti. . . . Valjalo bi se ozbiljno o tome pobrinutii dudove po najprie saditi i pomnožavati; nebi škodilo, kad bi se mnogovrědni starešine suda i g. glavari na mnogih mjesta smilovali onim prie obdjělavanim dudinjakom, od kojih mnogi sad pusti stoje bez plota, izvrženi svakoj napasti. Sve one

na blagostanje stanovničtva, i trude se u tu svrhu većma, nego to takovrstni osamljeni pokušaji zaslužuju. Jer samo onda će procvietati u Austriji dudarstvo i svilarstvo kad se svi koji posjeduju zemlje, — bilo miljah ili pedaljah — budu zanimali s njimi, svaki pojedini, izmedju mlogobrojnih članovah gospodarskog družtva, mora, ako samo toliko zemlje ima da može 10 dudovah posaditi, svojeručno latitise tog domoljubnog djela. Onda ćemo brzo doživiti koristonosni uspjeh — isto tako kao što ga doživiše u Mlietcima za manje nego pol čovienčanskog vieka, gdie su takodjer plemstvo i znanost, domoljubjem i od važnostju nadahnuti započeli i pohvale vriedno, vrlo brzo dokončali to veliko djelo. —

Svilarstvo koje dva kaludjera uvedoše iz Chine u Grčku pod carem Justinianom, dospelo je u Bolognu, Ravennu, Siciliu i Napulj izmedju 7. i 8. stoleća. Nu samo lagano napredovaše u Italii umjetnost proizvoditi, presti i tkati svileni nit, jer se podticaše usamljeno, i preko svega tog što se kroz mloga stoleća svila zlatom mjeraše, zlo se izplaćivaše trud proizvoditeljah. Medici koji postaše iz najbogatijih tkalacah i trgovacah najmudriji vladatelji Italie, trudjahu se takodjer za podignutje svilarstva.

Nu surovo podnebje, onda još šumama pune Toskane priličilo je bolje gojenju ovacah nego svile, te tako ostade u Fiorenci stara umjetnost vunotkalacah najvišja i najuplivnija i u političkom odnošenju, i sve druge življahu od nje i služahu joj. Svilene haljine nošahu tada samo princeze i žene fiorentinskih vunotkalacah. —

U 16. i 17. stoleću nalazimo ga u Napulju, Siciliji i Lombardiji većma razpostranjeno. Osobito odvažni Lombardezi čvrsto se latiše poljodjelstva, i na zdravijoj tada zemlji bolje uspjevaše i dud, a trud za svilogojstvo bolje se naplačivaše. Te tako bjaše milanska svila već prie 200 godinah u Europi glasovita i zbog njene skupoće samo u najvišjim aristokratičkim krugovima i dvorovima udomljena.

S većim dobitkom povišavalase je istina i revnost za svilogojstvo. Ali stopram pod spasonosnom vladom Marie Theresie i Josipa II. prokrčilo si je lombardezko svilarstvo onu zlatnu stazu, na kojoj je brzo dospjelo do velikog bogatstva — i na kojoj mu ciela Europa još i dan današnji prinosi svoj danak.

Dok je tako napredovala Lombardia, malo se hrinuše mletačke pokrajine za svilarstvo. Samo u njekojih mjestih na granici Lombardezkoj, u Bresciji i Veroni, činjahu se nemoćni pokusi.

Velikaši življahu razkošno i razsipahu obiteljsko imanje — a njihovi opravnici kupovahu zbog dugovah prodane zemlje i crpljahu iz njih više koristi nego plemenitaši iz zaostatka svojih još mirom velikih dobarah.

---

struke poljne obrtnosti, koju narav podpomaže darom shodnog podnebja i toplosti. U toj struci neće se natjecati s nami n. p. Njemačka, ni Poljska, ni Englezka itd. jer obstojateljstva podnebna to nedopuštaju.'

Opaz. Ured.

Sijanje graška medju krumpirom. Navada je u někojih okolicah na polju medju korunom grah (Erbsen) saditi; koj zato sto se pejedinice sadi, vrlo dobro rodi. Način ovaj dvovrstnog upotreblenja zemljištah nije medjutim tako razprostranjen, ko što bi vriedno bilo. Osobito za pomanjše gospodare bi način ovi preporuku zaslužio. Sije se ovako: odmah kod sadjenja krumpira, ili onda kad je već jedan red posadjen, postavi se svaki kup, il obar svake jamice, jedno il dvoje zrno grahovo, te se pokrije zemljom na jedan ili pódrugi col visoko. Može se tako saditi na svakom redu, ili svakom tretjem; vazda dobro je, da se grašak na riedko sadi, da nebi škodio korunu; što bi se lahko dogodilo osobito, kad bi kišovito ljeto bilo i grašak bujno raso. Mora se čovjek ravnati polag valjanosti i naravi zemljišta kojeg da kako poznati valja. Grašak se medju cimom korunovom sám osovice drži i obilno rodi. Nu koj hoće, da mu grah dobro rodi, neka ga rano sadi, zato se i korun za to odredjen ranije saditi ima.

(Allg. Ztg. für Deutsch. Land.- u. Forstwirth.)

Vremenoslovna opaženja.

Mjesec i Dan	6 satih u jutro	12 satih u poldne	6 satih u večer	Opaske.
20 Ruj.	8†	18†	9†	cieli dan kiša.
21 „	7†	19†	8†	oblačno.
22 „	4†	18†	6†	sunce.
23 „	4†	20†	5†	sunce.
24 „	6†	20†	7†	sunce.
25 „	8†	21†	10†	sunce.
26 „	13½†	19†	15†	oblačno, malo kiše.

U Liepojvesi 27. rujna 1856.

Ant. Trummer v. r.
nadvrtljar.

Toplost (temperatura) od 26. ruj. u oči pada medju svimi dnevi rujna mjeseca; te izbilja sparina bila je velika, zrak tako potisnut visućimi oblaci i toplim jugom, koj je kroz dulje vriemena držao; u jutro bila je toplina od 13 ½ † koja je do 10 ure narasla do 17 †; topal zrak djelovao je na zemlju i na vodu tak jako, da je bunarska voda imala toplost od 12. †. — Toplina bi reko raste; što se ima jugu pripisati; nije niti želiti, da sjever okrene, jer bit će posla odmah oko peći.

U ime glavnog upravljajućeg odbora urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 42. U Zagrebu dne 11. listopada 1856. GODINA IV.

Poziv na p. n. gg. članove gospodars. družtva.

Budući godina sve to bližje svomu koncu ide, više pako gg. članovah bilo bi na broju, koji prineske svoje položili nisu, zato se nauljudnije prose, da bi izvolili to čim prie učiniti.

Gospodarsko družtvo.

Opazit se mogaše od duljega vrimena, da ima něšta u organismu gospodarskoga družtva našega, što nije sasvim zdravo bilo; premda je proračun dohodakah i troškovah za tek. godinu osnovan izkazao, da će družtvo moći uz očekivanu podporu vis. vlade dobro uzdržat se, to ipak nije bilo moguće financialno stanje onamo dovesti, da bi se ravnovažje medju dohodkom i troškom ustanilo; odbor si je mnogo truda dao, da povjerenju, što mu velika skupština poda, pudpuno odgovori, nu svrha nebi postignuta najvećma zato, jer radnje na pokušalištu prieko mjere pomnožane izvukle su malo da ne sve sile novčane, niti nisu bile u pravo razmjerje stavljene sa glavnicom, koja družtvu za razpoloženje stoji. . . . Propast družtva činila se je blizu, ako bi tom stazom dalje se išlo. Odbor uvažujući odgovornost veliku, koja mu nadleži pred licem cieloga naroda, ako bi pustio poginuti toli koristan zavod, odluči ozbilno promjeniti načela do sada držana, i novi red u poslovanje upeljati. U slied promjene ove g. Josip Čačković Vrhovinski odstupio je od poslovodstva i ovo je g. Ljudevit Farkaš-Vukotinović primio; te tako je uredničtvo gospodarskog lista sa poslovodstvom opet spojeno.

G. M. Baltić primio je računovodstvo, G. Dr. Schlosser nadzorničtvo nad pokušalištem, a G. M. Krešić blagajničtvo; za svaku od ovih strukah načinjen je naputak, osobito pako za nadvrtlara, koji će u buduće glede službovanja i radnjah u pokušalištu od nadzornika sasvim odvisan biti.

Nastojanja dosadašnjeg poslovodstva punog u ostalom revnosti i najbolje volje, kakogod što se iz jedne strani hvaliti moraju, tako se iz druge strani izpovjediti mora, da uspjeh nije bio trudom shodan.

Uvedenjem novog reda bit će večja vidnost u poslovanju, točnost i medjusobna kontrolla, te se je nadati, ako c. kr. visoka vlada, udostoji družtvu svoju pokroviteljnu zaštitu i pomoć nadalje prikazati, da će procvasti i svrsi svojoj sve to večma odgovoriti.

Izviestje o izložbi voća i groždja god. 1856 u Zagrebu držanoj.

(Konac.)

Najvećma se je odlikovao g. Josip Čačković brojem i plemenitostju groždja; vrstih u svemu biaše 123; te je njemu prva nagrada od 5. duk. dopitana. Od stolnog groždja plemenitijeg (Tafeltrauben) napominje se sliedeće;

Crljeni muskat. Smirna M. Jura M. Parizki M. Bieli Verjus. Samno Crljeni Gutedel. svetlo crljeni *Königs Gutedel. Weisser Krach Gutedel. Blauer Gutedel. Muskat Gutedel. Muskat Damascener. Gelbe Seidentraube. Rothe Babatraube. Weisse Vanilltraube.*

Od vinskog groždja (Keltertrauben) Dišuća bielina. (Weise muskirte Urbani Traube), bie-

la smederevka (Semendrianer) bieli Mosler — Crljeni i bieli Klävner. *Rother Zierfahnler. Weisser Wälschrisling. Weisser Risling. Modri Wildbacher. Blauer Portugieser. Schwarze Fränkische.*

Drugi se je odlikovao g. Ferdinand Makanec imajući 88 vrstih grožđja, medju ovim najvrlije sliedeće:

Stolno grozdje: *Damascener Muskat.* Biela Dinka. *Weise Ugne. Blaue Isabella. Uva Regina. Rother Gutedel. Königs Gutedel. Pariser Gutedel.*

Od vinskog grožđja: Modra Kadarka. *Weisser Wälschrisling Früher blauer Portugieser.* Dišuća bielina. *Weisser Riesling Violetter Pineau.*

G. Makanec gledeći na broj i valjanost svoga grožđja dobio je drugu nagradu od 3. duk.

Izmedju izložiteljah grožđja zaslužuju jošte osobitu pohvalu: Baštinici pok. Zellingera Izmedju njihovih 56 vrstih grožđja valja napomenuti od stolnog grožđja: *Weisser Verjus, weisse Vaniglietraube. Rother GutedelSchwarser. G. Rother Muskateller. Rother Königs Gutedel..*

Od vinskog: *Riesling, früher Portugieser. Modra Kadarka. Violetter Pineau.*

Jedna je bila vrst vrlo liepa i nepoznata jošte, pepeonaste boje pod imenom: Grauer Mosler.

G. Antun Kopecki izložio je samo grožđje, koje mu u vinogradu blizu Zagreba raste. Sve do 18 vrstih na broju. Grozdje bilo je jako liepo i što nam je bilo drago; to je, da je svaki grozd bio nazvan hrvatskim imenom onim, kojim ga ljudi u okolici zovu; najme: Kraljevina, Zelenina, bielina, mukovat, (preporuča se; njem. blauer Köllner) Peles, ranina, lipovika, šiprina, bieli kozičić (preporuča se; weisse Eicheltraube) debela lipovina, bieli Muskat, crljeni kozičić (vrlo liepa i nova vrst grožđja.)

Izmedju izložiteljah sa jabukami odlikovao se je najvećma Nj. Eminencie g. kardinala i Arcibiskupa Gjure Haulika nadvrtljar Franjo Körbler; on je sveg skupa izložio 106 vrstih jabukah i dobio je prvu nagradu od 4. duk.

Osobitoga preporučanja zaslužuju: Tiroler Rosmarinapfel. *früher engl. Gewürzpepping; französ. Gold Reinette. Karmeliter R. Weiber R. Calvillartige R. Granat R. Orleans R. engl. Spitals R. graue portugiès. R. Menonisten. R. Chacelas R. Newyorker R. Marzipan R. Perl R. Zimet R. R. von Breda. Himbeeren Apfel. Borstorfer Winterapfel. Winter Calvill. frans. Edel Prinzessin. Gelb. Winter Stettiner. früher Wachs Calvill. Edelkönig.* Weisser Winter Taffetapf. *Goldmohr. Catalanier. Grüner Fürstenapfel. Geflammter weiss. Cardinalapfel. Engl. Winter Goldpepping. Engl. Königsparmäne. Violetter Cardinalsapfel. Limonie Pepping, früh. gelb. Sommer Calvill.* Weisser engl. Gewürzapfel. *Zwiebel Borstorfer.*

Drugi na redu bio je G. Baron Levin Rauch koj je iz bašće svoje u Lužnicah poslao po svom vrtljaru Pavlu Biró 44 vrstih jabukah. Jabuke su izabrane i plemenite kakvoće bile, te je za to g. Baronu podieljena druga nagrada od 2. duk. Sliedeće vrsti vriedne su da se po imenu navode: *Edelkönig, Gestreifter. Weinapfel. Bömischer Borstorfer Langer roth. Himbeerapfel. Rother Rosmarinapfel. Gross. Holländ Weinapfel. Graue frans. Reinette. Perl R. Triumpf. R. Graue portug. R. Menonisten R. Späte gelb. R. Engl. Spitals R. Orleans R. Gelb Stettiner. Weiss. Wintertaffetapfel. Grüner Fürstenapfel* (Srčika) *Rother Stettiner. Ital. Winter Calvill.*

Iz bašće g. gradjana ovdješnjeg Denka bila je jedna sbirka jabukah izpostastavljena, koja se nije toliko velikim brojem, koliko liepotom i dobrotom pojedinih vrstih odlikovala. G. Denka jabuke zaslužuju osobitu pohvalu tim više, što je on jedan iz medju riedkih ovogradskih žiteljah koji se veoma marljivo vrtljarstvom zabavljaju i koji nisu zaboravili izlogu svojimi proizvodi povekšati. Najvrlije vrsti jesu:

Engl. Gold-Gulderling. Gelb. Stetiner. Violetter Cardinal-Apfel. Gelber Winter Carthäuser. Weiss. ital. Winter Calvill. Graue Frans Reinette. Portug. R. Grüner Fürstenapfel. (Srička). *Gestreifler Weinapfel. Kaiser Aleksander. Geflammter weiss. Cardinal.*

Ne manje pohvalu zaslužuje nadzorničtvo Knjaz — Lippeovih doborah u Verovitici, budući da je ovo vlastelinstvo jedino u Slavonii, koje se nije uztezalo na izlogu voćje svoje poslati; željiti bi zaisto bilo da i ostali toli mogućni i bogati vlastelini Slavonski primjer Verovitičanah sliede. Bilo je takodjer 19 — 20 vrstih jabukah medju kojimi vrlije sliedeće su:

Echter grün. Fürstenapfel (Srčika). *Winter i Zwibel Borsdorfer. Passamanna. Triumpf Reinette. Newyorker R. Orleans R. Portug. R. Gelber Stettiner. Roth. Stett. Winter Taffetapfel. Engl. Königsparmänie.*

Što se krušakah tiče tu je opet Franjo Körbler nadvrtljar Nj. Eminencie g. Kardinala nadvladao druge izložitelje imajući 74 vrstih, medju kojimi napominjemo kao najizabranije: *Sommer-Butterbirne. Herbst Bergamotte. Gross. Winter-Muskateller. Grüne Winter-Herrnbirne. Hartenpons Winter-Butterbirne.*

Virguleuse. Weiss. Herbst-Butterbirne. Wildling von Motte. Bergamotte Soulers. Je länger je lieber. Deutsche Bergamotte. Wildling v. Montigny. Johann Dewittes-Birne. Herbst-Zuckerbirne. Bergamotte von Bouju. Četiri vrsti *Butterbirne. Gute Loise. Winter-Isambert. Kaiser Ferdinand Birne. Manna-Birne. Lansac de Quintine.* La Duchesse d' Angouleme.

Što se pako liepote i izabrane valjanosti tiče to su g. Pavla Hatza kruške prve bile, i da nije u broju mnogo manja bila sbirka njegova, to bi on bio zaslužio sigurno prvu nagradu; medjutime druga mu biaše dopitana punim pravom od 2 duk. Bilo je ukupno 20 vrsti. Od njih kao vrlo dobre i liepe navadjamo sliedeće vrsti: Basse *Colmar, Bergamotte Espoirier. Loise d' Aranche.* Beurre d' Arnberg. *Napoleon de St. Helena. Beurre de Capriaumont. Bonne de Zvis.* Colmar d' Anrberg. Beurre Spence. *Belle cirne Dumas Colmar. Duchesse d' Angouleme. Bergamotte Soulers. Johann Dewitter. Weisse Herbst-Butterbirne. Grüne Winter-Herrnbirne. Diels Butterbirne. Normannische Herbst-Butterbirne.*

Medju breskvami nije bilo mnogo izbora. G. Borona Raucha breskve bile su najliepše, tri vrsti na broju, te je on dobio nagradu za tú struku voćja opredieljenu od 1 duk. GG. Čačković imao je izmedju 5 vrstih 2 izabrane — a g. Hatz imao je jednu plemenitu vrst.

Druga vriedna Gospoda, koja su se rodoljubno potrudila te su proizvode svoje na izlogu poslala nalaze se u ovdje priloženom popisu zabilježena; mi bi scjenili sl. odboru predložiti, da se popis ovaj tiskom priobći, svakom Gospodars. listu priloži, i da drugim takodjer družtvam i odličnim gospodarom, koji nisu člani našeg družtva, podiele, da se time načinom predmet razprostrani i ljubav znamenitim ovim strukam gospodarstva probudi. Predlažemo takodjer, da se Nj. Exc. g. pokrovitelju družtva Banu Jellačiću izvjestje o uspjehu izložbe po odboru podnese, te da mu se zahvalnost za veledušno poklonjenih za nagradu 20 dukatah izreče; iz druge strane da se slavni odbor izvoli u rano doba o sredstvih buduću godinu za nagrade služiti imajućih pobrinuti.

Imademo čest naše štovanje izjaviti i ostati Slavnog odbora

pripravni sluge

Hinko Kos,
c. k. financialni savietnik, član gospodarskih družtvah u Hrvatskoj, Slavonskoj i Kranjskoj, posjednik dobarah.

Ljudevid Farkaš-Vukotinović,
vlastelin i odbornik.

Svim domorodcem i gospodarom Hrvatske i Slavonie.

Sve domorodce i gospodare naše domovine uljudno molimo, da nam izvole od vrimena do vrimena priobćivati viesti u gospodarstvo, trgovinu, zanate i svagdašnji život zasjecajuće te u okrugu našeg lista ležeće; jer samo tim načinom možemo listu našem onaj interesse i onu živahnost podieliti, koju treba da imade. Naša namjera nije list gospodarski načiniti organom jednostranih naših samo mišlenjah, nego dati mu značaj svestranosti. Kakav je stališ našeg gospodarstva; jeli napredak u njemu, koje su mu zaprieke, koje mahne? Kakovim je plodom vino, žito urodilo; kako stoji marvogojstvo, pčelarstvo, voćarstvo, svilarstvo? Koja su odnošenja gospodarska kod seljakah? Kakova je plaća težakah, družine, gdje se mogu lahko, gdje težko dobiti? itd. itd. Sto imade takovih predmetah o kojim slabo šta ili ništa priobćiti nemožemo, jer nam podatakah o tome neprilazi. A bez toga slabo ćemo uredjivati list, koj će samo ograničen biti na mrtve prevode inostranih sastavakah.

Pokloni za nar. Museum.

Nj. Svietlost G. Grof Josip Jellačić pokloni izvornu sliku svoju po Thugutu Heinrichu učinjenu; slika vještom rukom poznatoga umietnika načinjena, osoba junačkog i ljubljenog Bana našeg, kojeg predstavlja, i plemenitim duhom puni dopis, uz kog Sv. Gospodin dostoja sliku rečenu dostaviti, dragocieni su darovi Narodnoga Musea našega.

G. Palacky Franjo, Dr. Historiograf česki, član redoviti akademie znanostih u Beču itd. itd. najnovije svoje djelo historičko: Zeugenverhör über den Tod König Ladislaws v. Ungarn u. Böhmen.

G. Schantl Ignaz: drvorez stari, vrlo liepi i sunčanicu uru starinsku.

G. Stručić Janko, plemić iz St. Jelene Koruške kod Križevacah; dva stara rukopisa hrvatska.

G. Romer Dr. odgojitelj u obitelji grof Erdödy, nekoliko komadah rudah iz Ugarske, i glinatih gomoljacah (Thonknollen), sa ukamenjenimi košticami predpotopnog sáda.

G. Kozelka provizor, mrki kamenougljen od Požege (Braunkohle).

L. V.

Gospodarske viesti.

Odbor gospodarskog družtva pobrinuo se je, da g. Maschinistu Teofila Weiss u Pragu prikloni, da on podružno skladište svojih strojevah gospodarskih u Zagrebu podigne. Odbor želio je time to postignuti, da se gospodarom našim prilika pruži, različite novije stroje viditi, i polag potrebe i mogućnosti pribaviti si one, koji obečaju korist.

Ako promislimo stališ našega poljodjelstva, to ćemo bez dvojnbe morati reći da je: stališ kukavan; kolikoća poljnih proizvodah — odkad tlaka presta — mnogo manja je; zato vidimo, da je mnogo polje vlastelinsko, koje odpria pšenicom rodi, trnjem zaraštjeno; vidimo, da je mnogi vinograd bujan i plodan onda, sada pusti bez kolja; vidimo mnogo štalah krasnom marvom pric natrpanih, sada praznih; gradovi, hambari, marofi se rušaju, te to ne toliko zaradi nemarnosti gospodarah ili možebiti zaradi kakove skupoće i velikih troškovah, nego zato: što neima sredstvah, nema rukuh za radnju. Glupost, stranom okorna lienost naših seljakah sve to većma raste, polag toga neimadu ni oni ništa, a š njimi propadaju i gospoda.

Meni je dobro poznato više vlastelinah, koji bi želili pomnožati marvu svoju, na mjesto 6 n. p. birešah, držati 10; nu to nije moguće, jer nedobe slugah; i ono malo dobrih (ili bolje da rečem zlih) što ih imadu, nesmjedu krivim pogledati okom, jer ih odmah ostave; poznato mi je vlastelinah, koji su hoteli mnogo posijati kukuruza, . . . nu badava, nit je bilo pluga, niti težakah, . . . Tiem načinom, da kako, da nije moći uspjeti; okolnost ova težka je, ona boli do krvi, i svakako dovoljan je uzrok za izvinenja naših gospodarah . . . Iz druge strane medjutime i to stoji, što smo već mnogoputa rekli, da duh izobraženosti gospodarstvene u našoj zemlji još duboko leži; neima energie, neima dobre volje, neima složne težnje.

U našem dakle položaju, gdje su djelatne ruke riedke i skupe, bit će posve u shodno vrieme, što je g. Weisse iz Praga odboru ravnaj. prijavio, da je poslao njekoliko svojih Maschinah gospodarskih u Zagreb; Maschine budu u Liepojviesi u zato priredjenoj sgradi nastavljene, i za ogledanje svakome izložene.

Maschine sledeće su:

Maisentkörnerungsmaschine	48	for.
Verbesserte Hensmannische Hand-Dreschmaschine	200	„
Getreide-Reinigungsmaschine mit 10 Sieben	90	„
Patent Breitsaatmaschime 6' breit	70	„
Albanische „ „	165	„
Rübenschneidemaschine	65	„
Grosse Häckselschneidemaschine mit 14 Messern	150	„
Kleine „ „ „ „ 2 „ am Schwungrad	70	„
Verbesser. Hensmansche Hand-Dreschmaschine ganz von Eisen	225	„

Maschine ove, istina drage su, nu ako čovjek promisli koliko se može s ovakvom maschinom na godinu pridjelati, to su onda kamati svakako dobri, koji uloženi u maschinu kapital nosi.

Pražki listovi pišu o izlogi gospodarstvenog orudja i strojevah prigodom držane sada u Pragu velike skupštine njemačkih gospodarah i šumarah, da je Teophil Weisse dobio malu zlatnu kolajnu za nagradu svojih maschinah vrlih. Novine pišu ovako: „Ne daleko odtuda probudjuje pozornost našu jedan ustroj, englezka najme mlatnica (Dreschmaschine) od g. T. Weisse-a. Ustroj ovaj nesamo da do zrna izmlati žito, nego čisti ga i napuni u žake, čudnovatom hitrinom. Može na dan 200 — 300 krstovah (stavicah) žita izmlatiti. Od ostalih izloženih predmetah Weisseovih napominjamo samo povehjenu i po njem izradjenu Breitsäemaschine (širosevač), žrn (mrvljicu) Schrotmühle i repni plug (Rübenpflug).

Kada strojevi ovamo stignu, prijavit ćemo obćinstvu štov. za ravnanje. —

Dopisivanje uredničtva.

G. N. . . u Ob . . . . . m. Vaš članak o patriarkalnom životu nam je sasvim povoljno došo, jer želimo, da se ovo važno pitanje svestrano pretrese. Drugih okolnostih gospodarskih opisanje bit će nam iz Posavine takodjer milo.

Za umirenje onih, koji mniju, da Zagrebački Teater badava ime nosi: „Narodnog Teatra“ neka služi: da se 7. t. m. pjevalo u njemu: „Gdje je stanak moj“ još se dakle nezna, gdje je stanak nar. Teatra, nu ipak se pita; pak se naški pita. U ostalom kaže se u Agramer Zeitungu, da se radi o složit se imajućem teatralnom družtvu ilirskom. Medjutim nebi škodilo, da teatrealni odbor strožje nadleži zadaći svojoj.

Što se je mjeseca rujna radilo na pokušalištu.

Rastik jabukah, kruškah i Maroniah izplevljen.
Rastik trsni po drugiput izplevljen.
Bažulj pobran.
Od okulantah vez odkinut.
Za izložbu grožđja i voćja police djelane i dvorana u tu svrhu priredjena.
U starom trsju loza popisana.

U Liepojvesi 30. rujna 1856.

Antun Trummer v. r.,
nadvrtljar.

Ponavljamo oglas onaj, koj je bio u br. 4. G. lista t. g. priobćen; najme: razpis nagrade od 10 dukatah za proizvoditelja najboljih i najliepših suhvah. Rok natečaja prvobitno do 31. listop. ustanovljen produljen je do konca Prosinca; (Decembra.)

Pozivlju se svi vinogradari osobito u Dalmacii, da državši pred očima razpis ove nagrade nezaborave na upitni predmet i rok.

U Zagrebu 9. listopada 1856. Ljudevit Vukotinović.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svako subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane: 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 43. U Zagrebu dne 18. listopada 1856. GODINA IV.

Oglas

Teophila Weisse-a maschine, o kojimi je u predjašnjem listu govor bio, došle su; nu nisu u Liepojvesi već u Narodnom domu kod uhoda u činovnicu g. družtva nastavljene, da tim načinom priličnije bude p. n. obćinstvu gledati. Štov. g. gospodari pozivlju se da maschine pogledati izvole.

Zašto ukora u obće nezaslužuju ni manji ni veći gospodari u našoj domovini? *)

Svèrha gospodarskog družtva, podružnicah, i svih dopisivanjah i saobštivanjah, i pokušajah gospodarstvenih može se postići samo u toliko u koliko prodiru u narod; ovo pako može se izvesti samo naravskim tečajem razvitka, koi naznačuje položaj, i okolnosti iz kojih se krenuti, i na polje dielovanja stupiti može, to jest stepen za stepenom, nipošto pako natierivanjem, ili kakovom infusiom. Tko je daklem uvažio bivši položaj naroda iz kojeg je položen u sadašnji, to jest epochu prelaza — onaj bi zakone i naredbe tako ustrojio bio, da se naravskim tečajem stvarih kano jedinim shodnim, narod probudi, i osviesti u položaju, koj mu otvara delokrug napredovanja hipom — kano mahom stavljen; narod, od vékovah zanemareni i u svojih običajah ukorenjeni, jer su samo ovi dielovali na njega kano i sada — buduć pučke učione kako obstoje — nepružaju dovoljnog jemstva za sadašnji naraštaj da shvatio bude kamo ga nukaju potrebe i duh vremena; — k tomu ovaj neuki narod u novie doba pao je medju sobom u nesklad i razdor, dočim je u kućah njegovih zavladalo bezzakonje, to jest obitelna kućna anarchia — i ova je glavni i najveći uzrok što se dan na dan osiromašuje i u domaće razpre utaplja, te je većma nego ikada, natražke udario — i ovo baš neuki narod sam oseća — i pošto se usled novih promenah ovaj nesnosni položaj porodio, tim većma oklanja se svakih promenah, koje u sadašnjem kučnom neskladu prionuti, i proizvesti nije moguć. — Dakle ponajprie imade se narod staviti u onaj položaj, da bude moguće na njega délovati: urediti njegova domaća kućna odnošenja i naraštaj sadanji podkriepiti s hodnimi pučkimi učionicami, gdi bi nauka o gospodarstvu pèrvu stranku naučanja zauzeti imala. — Tekar onda a nikako prije uspěšno će dělovati gospodarsko družtvo na narod, bez kojeg mi radili, pisali, razglabali koliko mu drago u gospodarstvenoj struci ožudjeno napredovati nećemo. — U razvitku silah i razpoloženju takovih stoji onaj napredak naroda, za kojim uzdišemo, da bi daklem gospodarsko družtvo imalo pravo sredstva pronaći ili proizvesti, a i ona, koja bi se u tako ubogoj zemlji pronaći mogla, upotrebiti zaisto toliko dobre volje i snago bi se pronašlo — da se od strani obćinstva sva koristna poduzetja u razmerju onom podupru, na koliko materialne sile dopuštaju. — Daklem netemeljito predbaciva se nam nehajstvo i mèrtvilo neko, a neukom narodu glupost, surovost, i lenost jer sve to proizvele su okolnosti, koje tište. — Zar nije tako? ništa nebiva bez uzroka? sile napinjati, te samo napinjati, znači ono malo, čim razpolagati možemo, zabadava iztrošiti, i dočim je ovo neoprovèrgljiva istina, pi-

---

*) Ovaj članak poslao je na shodno razpolaganje sastavitelj istoga g. M. A. V. svom priatelju g. M. B—ću uslěd poziva što ga je isti u br. 26. Gosp. lista str. 114. kao privr. urednik uvèrstio i g. M. A. V. naměnio, i buduć da je g. M. B. scěnio da je taj članak posve shodan za Gosp. list predao ga je nami za porabu.

tanje stavljam: šta je kadro gospodarsko družtvo uvesti i proizvesti, da ova se naša zemlja povisi, i da uznese svoje poljodelstvo i obrtnost? hoće li moći uvesti zavode za promicanje gospodarstva, i obrtnosti ali će uredjenjem rekah Drave i Save itd. i uvedenjem plovitbe na tih rěkah podupreti osamljeno poljodjelstvo u ovoj zemlji, što u svakoj drugoj krunovini cesarovine s jedne strane obrtnostju i s druge tèrgovinom tim većma podupèrto obstoji, jer u istom položaju, jur kroz mnoge godine nalazi se. Kako da se spremamo na veliko putovanje, kad nam jošter staza prokèrčena nije, a kamoli put otvoren i uredjen koj vodi k svèrhi? Sa pouzdanostju, koju narod zaslužuje, kazati mora svaki nepristrani da je svagda narod Hèrvatsko-Slavonski pripravan dobro obće unarediti, imenito pako poljodelstvo, koje sačinja u ovoj zemlji temelj narodnog imučtva (jer bogatstva u zemlji neimade gdi obèrtnost i tèrgovina u cvetu nenalazi se) nu gdě narod stenje u smutnji, i neizvestnosti, i gdě čitava zemlja čami u zanemarenosti, budnć sredstvah potrebitih lišena, u takovoj zemlji bezuspešna ostaju sva poduzetja. — Istina je, da narod sve može u razmerju svojih silah i potrebah kroz samoga sebe, a u protivom položaju da ništa nemože; razlog taj stoji u naravi dielujućih silah. Neka daklem nitko nekori narod nehajstvom, mrtvilom, surovostju i lienostju, jer su to posledice okolnostih, koje su ga pritisnule, što se Patriarkalizam — o kojem je opetovana reč povedena u Gosp. Listu — u ovoj periodi prelaza sve to više razpada i dočim se time u istom razmerju vlast gospodara ili glave obitelji takodjer razpada te je nestaje, a uměsto ove pèrvobitne obitelne vlasti, koja je svaku kuću posebice uzdèržavala, ništa što bi naravi ovog prelaza ili obitelnoj promeni shodno bilo do sad ustanovilo, to je uzrok što se porodio kućni nesklad, osebunjki, razpre, koje narod upropastuju i njegove sile zamèršuju, tako da u onih kotarah, gdi loši i slabii prirod proizvadja to većma u oskudicu pada. Kako dakle da uz obstanak tih zalah gospodarsko družtvo digne neuki narod iz ovog nesklada za da poděli pravac shodnimi naredbami i zakoni u ovoj periodi prelaza? Ovo je takodjer jedno iz medju oniuh glavnih pitanjah, koja kad predbežno rešena budu, onda će se stopram put ukazati, kako i kuda da se krenemo iz ovog položaja — i to pod tim samo uvětom ako veresie budemo imali barem toliko koliko neobhodno svako poduzetje po svojoj naravi zahteva. Jeda bi pako gospodarsko družtvo zavode takove uvesti i s glavnicami tomu potrebitimi razpolagati može tako da bi svaki posedatelj zemljištah, koj dovoljno jemstvo dokazati može, potrebite glavnice uzajmiti mogo, jer bez veresie nikuda baš ni s mesta! Odtuda opet proiztiče pitanje: Jeli gospodarsko družtvo takav položaj, iz kojega krepko stupiti na poljedělovanja nije moguće, izposlovati može bez da se upušta u razne predmete dèržavno upravlanje ticuče se? — —

(Konac sl.)

Dud i svilarstvo

(Produženje.)

Godine 1796 sruši se napokon mletačko gospodarstvo pod mlitavostju vlastitog nehajstva, i skoro zatim moradoše mloga držanja svoju nemoć u namirenju štibre platiti s prelazkom u tudje ruke, jer francezki porezni zakoni biahu veoma strogi. Kraljevskim slične palače i držanja Pisariah — Dandolah — Gjustinianiah — Maninah, i drugih plemenitih porodicah na skoro postadoše tudjim vlastoručtvom. Sliedstvo toga je bilo, da se poče i mletačko gospodasstvo živahnie kretati. Kao goder što su prie stanovnici Brešćie i Verone, isto tako počeše tada i stanovnici Vičence proizvoditi svilu. Kameniti Friaul i Treviso prisili nužda na pokušaje a dobar uspjeh na daljne tjeranje obrti. Najveće potaknuće k ovom obrtnom uzletu, proizišlo je od negdašnjeg liekarnika — kašnje carem Napoleonom u grofovstvo podignutog — Dandola. Na sve strane pokaza se veća živahnost, Samo plodonosna Padova i Rovigo čamili su u svojoj, vlastitim nehajstvom prouzrokovanoj sirotinji; plemići tih mjestah zavukoše se u svoje puste na polu razvaljene palače, i jadikovahu na velike poreze, dok su njihovi svilarstvom obogatjeni susjedi Lombardezi, svoje palače ponovljavali, i s najljepšim proizvodima umjetnosti nakititi trsili se. — U Padovi i Rovigu pako samo gdjekoji i to većom stranom tudjinci se zanimahu svilarstvom. Zato se i mogaše dobiti funta ćauricah po 18—20 kr. srebra; i zato biahu ulice Padovanske tako zarasle travom da su skitajući se pastiri u jesen i proleće svoje ovce po njima pasli. Tako stajaše jošt godine 1826. padovansko svilarstvo. Medjutim bjahu premješćeni njekoji Lombardezi kao c. kr. činovnici u Mlietačku. Drugi obrtni Lombardezi kupovahu po starom talianskom načelu „Comprare case fatte — campi disfatti *)“ zapuštena padovanska držanja, i obodravahu svoju okolicu riečju i primjerom na gojenje dudarstva i svilarstva. Ali stoprv sad se pokaza jasno, da usamljeni trudi pojedinih nisu dovoljni za izdržavanje svilarnicah, i da se zato i svilarstvo nikad neizplaćuje; godine protekoše — Mlietčani se igraše

*) Kupuj kuće u dobrom njive u zlom stanju.

sa svilarstvom i propadoše kraj njega, stopram od 1827—1835 uze stvar najedanput neočekivani uzlet. Mladić jedan iz Pordenove, oduševljenik čudne vrsti — Travani se zvaše taj čestiti mladić — nemogaše podneti, misao, da su mljetačke pokrajine baš zbog svoje nemarljivosti u svilarstvu tako siromaške napram lombardezkim, i da su toliko natrag zaostale u svim umjetnostima života, obrtnosti, i svakog plemenitijeg uživanja. Dud je trebao da učini Mlietčane ravno rodnimi Lombardezom, jer gdie se on gromilama zeleni tamo sljedi svilarstvo od samog sebe. Nu Travani biaše siromah; On neimadjaše ništa do jedne uzvišene Idee u glavi, i ljubavi prama svojoj otačbini u srdcu. Ali baš ovo plemenito domoljubje priskrbi mu moćne priatelje.

Izvadak zapisnika odborske sjednice od 1. listopada 1856.

§. 1 Pravila družtvena u glav. skupštini 6. Aprila t. g. čitana i odobrena imadu se vis, c. k. ministeriu za potvrdjenje predložiti.

§. 2. Odlučeno: da se Nar. domu u ime zaostavše stanarine ima platiti 75 fr. uz shodan dopis.

§. 3. Budući da knjižnica družtvena nije uredjena, to će poslovoditelj razabrat ju; knjige strogo naravoslovne u Museum prenesti, gospodarske popisati i urediti, a ine knjige u sve obću Musealnu knjižnicu postaviti.

§. 4. Odbor odluči: vis. c. k. Namjestničtvo umoliti, da za dalije uzdržanje Musea iz zemaljskih zakladah podporu izposlovati dostoji; odbor iz nedostatnih silah g. družtva izmagati više nemože potrebne troškove, tim manje, jer trošit ima za svoje sebi strogo nadležeće svrhe. Imade pako ravnaj. odbor podpunu nadu, da će pod zaštitom Visoke Vlade zavod ovaj procvasti, te će se iz onoga, što su domorodne ruke složile i posadile razviti obilni plodovi na korist znanostih.

§. 5. GG. financiali savjetnik Hinko Kos i Ljudevit Vukotinović podnesli su odboru izviestje o izložbi voćja; izviestje ovo uzima se do znanja; na koliko pako se tiče predlogah za buduću godinu, to će se izviestje ovo u prvoj glavnoj skupštini opetno preduzeti imati, za da se shodne uredbe učine.

Svietlog g. Bana izviestit će o uspjehu izloge gg. Baltić i Vukotinović, i izjavit će mu zahvalu za poklonjene nagrade.

§. 6. Na zapovied visoke naredbe c. k. Namjestničtva hrv. slav. od 13. ruj. t. g. br. 16670/3037 u tom izdane, da se za postignutje dalije podpore točan izkaz imovine i dugovine družtva gospodars. podastrieti ima; bude naloženo poslovodstvu, da u sporazumljenu sa računovoditeljem zahtjevani izkaz sastavi i odboru za porabu u svoje vrieme predloži.

§. 7. Teophil Weisse maschinist iz Praga javlja pismom od 19. ruj. t. g. da je on u popisu naznačene Maschine u vriednosti od. 1083 fr. koje se imadu u pokušalištu nastaviti i obćinstvu priglasiti, da se time pozornost probudi i koristnih maschinah doznanje te nabavlenje laglje učini.

One maschine, koje su za g. vlastelina Gjurgjevića tom prilikom poslane predat će g. nadzornik uz naplatu prodajne ciene i troškovah voznih G. kupcu; novci se imadu zatim u Prag odpraviti.

§ 8. Predbježni izkaz težakah i radnjah u pokušalištu za mjesec listopad, bi g. nadzorniku priobćen za shodno ravnanje, tim dodatkom, da one radnje, koje za nepotrebne smatra, obustavi, i u obće da sva krivožitja, i nerede polag svoga mnienja ukine ili budućoj sjednici odborskoj predloži

U odsutju podpredsjedničtva
vidio Baltić odbornik.
Vukotinović,
poslovodja.

Okolica Zagrebačka.

Povećji gradovi imadu se smatrati kao zviezde na nebesah; stočišta su za izobraženost, izvor napredka, i potaknutje radinosti. Kao što držimo, da sunce iz sebe i okolo sebe puštja trakove svietlosti i topline, tako izhadja iz gradovah ponajprie u bližnji okrug njihov pa tada sve dalje prosvjeta, blagodat obrtnosti te radinosti. Ovo je načelo, koje stoji kao zakon za sve države i gradove; nu stara je rieč: *quod nulla sit regula sine exceptione* (neima zakona, il pravila bez iznimke,) pak ako igdje te ikada iznimka valja, to će sigurno glede okolice našeg zagrebačkog grada valjati.

Dragi gradovi naše domovine, ko što: Varaždin, Karlovac, Osiek, Požega, Križevci, Belovar, Petrinja, Gospić itd. polag mogućnosti svoje, položaja i odnošenjah svojih trgovačkih manje više upliva imadu u bližnji okrug, te se odmah poznadu polja, bašče, vinogradi, marva itd. na grad i na njegove susjede spadajuće. Ako sravnamo upliv rečenih gradovah na bližnji okrug svoj sa uplivom Zagreba na okolo ležeće susjedstvo, to ćemo morati kazati, da nestoji u povoljnom razmjerju, i da bi mnogo više od Zagreba očekivati, te kao od glavnog grada takodjer zahtjevati bilo.

Mnogo imade tu uzrokah onakovih, koje nećemo navadjati; imade tu mnogo imanja velikoga i zapuštenoga, imade malo brinećeg se gradjanstva, imade i vlastelinstvah, koja na ina držanja svoja svu pazku stavljajuća okolo grada ležeća zemljišta zanemaruju; biaše viševrstnih poglavarstvah, koja sa unutarnjem uredjenjem grada zabavljena na izvanjske predmete oko bacili nisu; itd. riečjom uzroci su viševrstni kojim prilazi prirodjeno, žali bože, nagnutje naših zemljakah na bezbrižnost i mlitavost. Učinak, plodovi nevoljnih uzrokah ovih vide se dosti jasno, ako čovjek obide okolicu Zagrebačku.

U svakoj obćini u svakom selu bila je od negda jur zapovjed tá, da je morala svaka obćina, svako selo djelati pute svoje, u redu držati moste itd. Čudnovatim načinom bilo je u obsjegu zagrebačkoga grada, u njegovih ulicah predgradskih takovih barah, takovih mlakah i jamah, da su svaka kola onuda vozeća se greznuti morala. Napominjemo ovdje: Novuves, Petrinske ulice doljnu stranu, put pram Liepojvesi (Sschönbach) Opatičku ulicu, Kloštarsku ulicu; glavnomu gradu kojega položaj takav je, da se svigdje prudja i pieska dosti imati može, zanemarenje ovo u zlo uzet se mora. Šta si mora čovjek misliti o duhu, ukusu i obraženosti onoga gradjana, koj pred svojom kućom trpi mlaku i blato? Noseči pisanu haljinu i držeći se za višjeg od muža na selu, ipak jednak je njemu posve, dapače gorji od njega, jer se od prostoga seljaka toliko zahtjevati nemože, koliko od gradjana, koj živi u mjestu, gdje sve bolje viditi i naučiti se prilike imade.

Medjutim svojstvom zanemarenih putovah i ulicah odlikovali su se svi gradovi naši . . . manje više . . . tako da je putnik najsigurnije mogo poznati iz stališa ceste, kad je stupio s gradski kotar; govorimo svagdje u prošlom vrimenu, jer na koliko to zlo i sada obstoji, ufamo se, da će slušajući silne zapovjedi i nuždu naše doba do skora dignuti ruke i bacati kamen . . . ne na nas . . . nego u jame zaboravljenih ulicah . . .

Smjesice.

Komora trgovačka u Rieci medju ostalimi zaključci svojemi odlučila se je takodje za ukinuje lihvarskih zakonah. Ukinutje ovo smatra se kao novi napredak našega zakonodavstva, i unapredjenje u sadašnjih novčanih odnošenjah toli potrebnog natecanja slobodnog; ovdje treba, da se manje imućni proti zahtjevanjam prekomjernim pojedinih bogatušah štite, što bi se postići moglo: 1.) ustrojenjem pomoćnih blagajnah za umetnike i zanatlie, te štedionicah; 2.) uvodjenjem podružnicah od Nat. hypoth. blagajne i drugih ovim spodobnih zavodah vjeresnih. 3.) Hitrijim i jednostručjim redom parbenim. 4.) Strogim postupanjem proti onim, koji dužnike na pravdanje sa svojimi vjerovnici poticaju, da protegnu time izvršenje dužnostih nadležećih si. 5.) Umalenjem shodnim od bularine za obveznice dugovne. (Agram. Zeitung.)

G. M. Baltić c. k. Namjestničtva tajnik imao je razviditi u Križevcih, jeli su okolnosti tamošnje shodne za nastanenje gospodarske učione; u slied izviestja njegova, na temelju kojega je vis. c. k. namjestničtvo predlog višjem mjestu podastrlo, došo je c. k. odsjekovni savjetnik Pabst, uputio se na lice mjesta u Križevcih i pronašao je, da su izvidjenja po g. Baltiću učinjena posve temeljita; time načinom imademo ufati se, da ćemo željenu učionu gospodars. skoro ugledati, te gradu Križevačkomu čestitati, što će iz ovoga zavoda obćekoristnoga pomoć za svoj unutarnji život dobiti.

Izpravak br. 42. str. 193. u podpisu g. Hinka Kosa čitaj mjesto: Slavonskoj „Štajerskoj."

Izviestje blagajničko.

Sliedeća gg. čl. platiše družtvu g. za Hrv. i Slav.

G. Lovrenčić Nikola mjernik od god. 1846. do konca 1855. sa 43 fr. i list za 1856.
G. Peklić Mirko gradski tajnik za god. 1856. prin- i list sa 5 fr.
G. Poturičić Vaso kanonik za god. 1855. prines. i za 1856. prines. i list ukupno 9 fr.
G. David Dragutin župnik za god. 1856. prines i list sa 5 fr.
G. Matačić Stipan odvjetnik za god. 1856. prines. i list sa 5 fr.
G. Maninger Krunoslav vlastel. računov. adjunkt za 3tji četvrt. o. g. list.
Sv. Marie Obćina kod Čakovca za god. 1856. list.
G. Ferić Ivan župnik platio za povelju 40 kr.
Preč. g. kanonik Vučinovec Nikola za god. 1856. prines. i list sa 4 fr. 30 kr.
G. Šarlog Nikola župnik zaostavšeg prinesa u 20 fr.
G. Mlinarić Stipan župnik za god. 1856. prines. i list sa 5 fr.
G. Holjac Antun kapelan za god. 1856. gosp. list.
G. Philipović Marko c. k. nadporučnik za god. 1856. list.
G. Stiglic Albert c. k. satnik za g. 1856. prinesak.

Vremenoslovna opaženja.

Mjesec i Dan	6 satih u jutro	12 satih u poldne	6 satih u večer	Opaske.
27 Ruj.	11†	16†	12†	nešto kiše.
28 „	10†	22†	13†	prie podn. liepo popod. nešto kiše.
29 „	14†	20†	17†	vedro.
30 „	12½†	22†	17†	oblačno, po podne kiše.
1 kolv.	12†	21†	15†	oblačno
2 „	15†	21†	14†	„
3 „	12†	22†	15†	„
4 „	11†	18½†	12†	sunce.
5 „	11†	16†	9†	u jutro magla, kasnije liepo
6 „	7½†	16½†	12†	magla, kasnije sunce.
7 „	8 †	19†	12†	dto.
8 „	9†	17†	9†	dto.
9 „	10†	18†	10†	prie pod. jaka magla kašn. suoblačn.
10 „	7 †	20†	12†	magla, kasnije sunce.

U Liepojvesi 11. listop. 1856.

Anton Trummer,
nadvrtljar.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 44. U Zagrebu dne 25. listopada 1856. GODINA IV.

Dud i svilarstvo

(Produženje.)

Markez Maruzzi — Grof Beretta i Conte Freschi, Vitez Gröller, muž bogate udovice Grofa od Labia Scarpa a za njima mlogi drugi posadiše veličanstvene dudinjake. Travani putovaše po zemlji i nudjaše svakome dudove proizvedene na rečenim držanjima, veoma jeftino, da šta više, siromašnijim vlastelinom držanjah i vrtovah poklanjaše ih hiljadama, i siljaše skoro svakoga koje nagovoranjem koje molbom na primanje dudićah. Mlogom nemarljivom posjedniku, koji žaljaše trud, zabavljati se sadenjem, nasadi on liep dudinjak na njegovom imanju, i svaki platjaše tada veoma rado jeftine račune. Meni samom natovari 1000 dvogodišnjih dudićah za 3 fr. 20 kr. srebra i pomože mi ih kraj stazah moga vrta posaditi. Ova moja temeljna glavnica od 3 for. 20 kr. donese mi već u trećoj godini 10 for. a na skoro 15 for. 20 kr. i do 36 for. srebra godišnje hasne — a kad ja sam posijah dvie uncie sjemena za vlastito poučenje, donosiše mi čaurice često 120 do 140 for. srebra. Eto godišnjieh kamatah temeljne glavnice od 3 for. 20 kr. — a da sam mjesto kupljenih dvogodišnjieh dudićah, bio ih sàm posijao, dobio bi iz dva funta bielih zrelih dudovah koji dodju na tri kraicara šajna, 1000 dudićah, imao bi dakle na glavnicu od 1 ⅕ kr. srebra već u sedmoj godini 100 for. srebra i više dohodka. Gospoja Marcon, posjednica jedne izmedju največih svilarnicah, uboga mati desetero diece, počela je na taj način sa njekoliko krajcarah svoje svilogojstvo, a poslie 20 godinah bjaše više palačah Padovanskih plemićah njeno vlastničtvo, i kad je prie njekoliko godinah umrla, nasliedilo je njezino deset diece svako po 100,000 lirah.— Ova neumorna revnost Travania učini, da su naskoro stotine hiljada visokih, a milioni nizkih dudovah bilih posadjeni.

Medjutim umre izvrstni Travani mlad — u svojem revnom službovanju za čovječanstvo — jer stotine hiljadah zahvaljuju mu svoje življenje — a nebrojni svoje bogatstvo. Siroma umre u siromaštvu — ali visoko štovan, i odlikovan mlogim diplomama — velikom kolajnom mljetačke obrtne izložbe, civilnom kolajnom za zasluzbe, kojom ga počastvova Njegovo veličanstvo Car Franjo prvi, što je medju kamenitim pečinama Dalmacie udomio dud. *

Sa rastenjem novih sadovah poče rasti i jačati i svilarstvo. Okretnost i razboritost talianskih seljakah, olakšavala je to veliko djelo. Naskora se ustrojiše putujuće čete, koje se najmljahu kao kalamitelji, listopobiratelji i obrezaći dudovah (Incalmatore, sfoliatore, Giustatore dei Morari) u vrieme posla — a kad 20 — 30 pokrajinskih furunicah na 2 i 300 narastoše a naskoro i 1000 predjoše, putovahu umne seljakinje sa čoporima 10 — 20 ljetnih djevojekah po svilarnicama i zasluživahu si dosta zlatnih dukatah. Mloge obitelji življahu cielu zimu od zasluge, koja ih zabavljaše tri četiri mjeseca. Većina seljačkih djevojakah priskrbljivaše si svoj miraz u svilarnicama, pa je li imala samo pokućstva za jednu sobu, to je bila naskoro i udata. Tako biaše životna nit talianskih djevojakah uzko skopčana sa svilenom nitjom, i zato biaše obliubljeno svilogojstvo tako brzo u lombardo-mljetačkoj kraljevini. — Odlične gospodje selise se početkom svibnja, ili još odmah posle 26. ožjka — na dan svetoga Marka počimlje radnja — sa svojom čeljadom koja je tim radje bila primana ako biaše vješta svilogojstvu — na ladanje, da nadgledaju cieli poso.— Jer svilogojstvo njegovaše se stranom u kući u veliko, stranom na polovicu u kućah podaničkih, t. j. podanik jest dobivao od gospoštine lišće, a davao je na protiv gospoštini svojih čauricah. I druga polovica dospjevala je većom stranom u ruke gospoštine za hranu, koja je ona zimi podanikom unapried davala.

(Produljenje sliedi.)

Zašto ukora u obće nezaslužuju ni manji ni veći gospodari u našoj domovini?)

Konac.

Dočim se o Patrialkalizmu jur mnogo prosborilo i nekoja sačinajuća prednosti, a nekoja predstavljajuća nestašice njegove navedena jesu i dočim takova razglabanja jur duže vremena traju bez uspěha — a neuki narod porad nesklada kućnog ne samo mnogo pati, već takodjer u neizvestnom položaju nalazi se, trebalo bi najprije, ako bi moguće bilo višju pozornost navratiti na Hèrvatsku i Slavoniu, gdě mnogo oskuděva narod. — Tek onda kad ćemo se osvedočit, da je ova zemlja u nekom razmerju glede ostalih krunovinah providjena zavodi i sredstvi i da nepreostaje drugo već samo to, da narod prione, onda samo moći će priteći uspěšno unapredjenju naroda, jer tada zaista nitko oskudevao nebude, već će nastati natěčaj, tko da više prinese k blagostanju domovine.

A sad da se povratim na predmet: — šta je Patriarkalizam? Što sačinja njegovu bitnost — ili u čemu sastoji njegov život? i jedali se s hodnimi zakoni i naredbami život patriarkalni uzdèržati može? — Patriarkalizam jest družtvo u zajednosti tako sastojeće, da glava porodice o svemu upravlja i podčinjenu porodicu uzdèržava. — Bitnost ili život takovog družtva sastoji u nastojanju glave porodice: da čitavo družtvo uzdèrži, zatim u pokornom pouzdanju i poslovanju porodice prama glavi porodice ili gospodaru. —

Daklem Patriarkalizam jest družtvo koje je somo posebi nastalo i koje se samo po sebi razpada to jest: kojeg sveza, naravska u onom razmerju rastaje i razkopča se, u kojem su se povečale obitelne potrebe, te premenile okolnosti koje su sa osobnimi sposobnosti skopčane. — Daklem za uzdèržanje patriarkalizma jesu sva navadjanja bez koristna i neimadu temelja, na kojem bi se zakoni osnovati mogli za uzdèržanje njegovo; jer život patriarkalni sastoji u neograničenom nastojanju s jedne strani — a s druge strani opet u podpunom pouzdanju skopčanom sa izvèršivanjem volje glave porodice. U ovoj dakle epochi prelaza, gdě je neuki narod kao něhotice potaknut, da svaki pojedini napreduje u borbi ovoj pao je u nesklad domaći, i gdě se bori sa medju sobom za neku samostalnost, raztèrgaše se sve većma ili sasvim sveze patriarkalizma, tako da neostaje drugo, već uredit odnošenja onako da svaki pojedini polag potrebah i sposobnostih svojih silami svojimi razpolagati bude mogao. —

U Ladislavcu dne 6. kolovoza 1856.

Mirko And. Vinković,
član družt. gosp.

Osamnajsta skupština njemačkih poljnih i šumarskih gospodarah u Pragu.

Kraljevski Prag sa svojim veleliepnim Hradčinom, sa svojimi krasnimi dvorovi i crkvami, mostovi i Wltavskim otoci izstupio je iz svog mira, te prikazao cieli tjedan sliku punu života; osim 1864 članovah bilo je i drugih do hiljado inostranih ljudih svakog stališa i roda došlo, da izpuni sve sokake, trge, razvešeli Teatre i gostione. (Bilo je tu Francezah, Englezah, Švedah, Danacah, Rusah i Njemacah, iz iste takodjer sjeverne Amerike.)

Zahvalno napominjemo članove odbora, koji su bili priateljski vodje inostrancu kod ogledanja raznih riedkostih Praga, zahvalno spominjemo gostoljubnost, s kojom su gradjani otvorili prostorie svoje za sjedinjenje i razveselenje pridošlih inostranacah; zahvalno napominjemo sjajnu zabavu, koju je Pražki grad dao na Sofinskom otoku skupštini; itd.

Okrenimo oči na veliku izlogu u Baumgartenu, kamo su separat povorke kroz više danah, goste izvažale.

Uredba bila je u cielom bezprikorna, utisak je bio veličanstven i osupljiv. Neureo, nego dani bili bi potrebni za pregledanje i uvaženje svega onoga, što je liepa i bogata zemlja Česka izložila. Kazalo sviedočilo je o revnosti, koja je obuzela sve stališe odozdo do najvišjeg plemstva, za da izloga bude zemlji na diku. Površno gledajući na glavne odsjedke vidimo sliedeća:

U 1. odsjeku „gosodarskih proizvodah“ biaše 84 sbirkah, medju kojimi se kao najbogatija odlikova vladajućeg knjaza Ivana Adolfa Švarzenberga, najimućnijeg vlastelina Českog.

U 2. odsjeku „Maschinah i orudelja“ biaše 358 predmetah, 27 izložiteljah; medju ovimi odlikovaše se iznašastja i poboljšanja viševrstnih ustrojah gospodarskog savjetnika Horskoga. Čudnovato viendar bi to, da medju svimi ustroji ovog odsjeka nebijaše nijedne kosenjače (Mähemaschine) premda se je u programu takova napominjala.

U 3 odsjeku „voćja i groždja“ bilo je 23. predmetah; što baš nije mnogo napram pazaru voćarskom u Pragu, koj toliko bogatih proizvodah posjeduje.

U 4 odsieku „bilinah i cvietja“ bilo 440 komadah, tomu 48 vrstih zelenja. Tu biaše mnogo liepotah i riedkostih.

U 5 odsjeku „marve“ 230 komadah, svojina visokog plemstva i manjih posjedateljah; vriedno za vidjeti.

U 6 odsjeku „ovacah“ 234 komadah osobite liepote iz ovčarnicah knjaza Auersperga, Lichtensteina, Kinskoga, Metternicha, Šwarženberga itd. Zanimiva biaše u Klementinumu izložba od vunenih runah, vunenih primjerakah i orudelja ovčarničkog iz Češke, Saske, Šleske, Moravske, Galicie, Poznanja, Hessen Kassel-a, i doljne Austrie, ukupno 295 brojevah; tomu biaše dodana bogata sbirka slikah od kozah, ovacah, Lamas itd. svih plešinah i krajevah svieta.

U 7 odsjeku „Male marve“ (Kleinvieh) 125 komadah kokoših od svih vrstih i pokrajinah zemlje; englezke svinje različitih plošinah, koje su u Česku uvedene.

U 8. odsjeku „šumarskih proizvodah“ medju 25temi brojevi mnogobrojna sbirka kolutah (Scheiben) najjaćjeg drvetja u Českoj; za vidjeti vriedni izrodi, kvrgasti izrasti po drievlju, sbirka inog drvetja iz cielog svieta, razno drievlje u zanatah i graditeljstvu potrebno, mnogovrstni proizvodi drveni; orudelje drvosjekarsko i tesarsko, Gaugloff-ova maschina šindolska itd. itd.

Ova samo u površnih crticah srisana izloga u velikom i liepom perivoju Bubně nastavljena, imala je podpuni značaj narodne svečanosti, jer je cieli Prag onamo vrvio. Doista za gospodare i obrtnike izloga ova biaše od velike vriednosti znanstvene, jer je tu ugodno sa koristnim skopčano bilo.

Kod razdielenja nagradah podieljeno je u cielom: Triuh zlatnih kolajnah velikih: Haaséovoj tvornici ustrojah, knjaza Ivana Adolfa Švarzenberga i grofa Wallis. Deset zlatnih kolajnah malih: knjazu Švarzenbergu (2) knjazu Oettingen-Wallerstein, tvornicam ustrojevnim: Weissé-a, Boroscha, Kusabcka; grofu Thun-Hochenstein-u, knjazu Lippe-Šaumburg-u, knjazu Lichtenstein-u, grofu Wallis-u.

Trideset i šest srebernih kolajnah velikih i šestdeset i jedna sreberna kolajna mala; osim toga mnogo pohvalah.

Velikih sjednicah biaše četiri, tako ove kao i dotičnih odsjekah držane su u dvoranah Klementinuma; dvorana liepo bila je ukrašena bojami svijuh državah njemačkih, nu premala za množtvo članovah tako, da u prvoj sjednici više stotinah stolicah ni neimadjaše.

Njeg. svietlost G. J. Adolf knjaz Švarzenberg i grof Albert Nostiz bili su predsjednici skupštine. G. knjaz otvori sjednicu krasnim govorom, na što je carski namjostnik Češke zemlje g. baron Mečery drugi velikom pohvalom primljeni govor držao.

(konac sl.)

Okolice Zagreba.

Ako čovjek pogleda goru Zagrebačku, to nemože na ino, nego da žalost pośuti. Gora zagrebačka neizmjerno bi mogla imati bogatstvo drvah; sva gora odozdo do vrha svog plodovitom obsipana je zemljom, tako da nigdje nije vidıti golih stienah, svigdje raste gorostasna bukva, jela, javor, gestenj, grabar, klen; nu šta gledamo? sva mjesta, kamo je pristup laglji, većjom stranom posječena su, a uboga vlastelinstva tamošnja nemogu se zulumu braniti, koga seljaci prave od mnogo godinah, jer njihova pamet neide tako daleko, da bi oni pomislili, da šume treba čuvati kao izvor blagostanja i bogatstva! šumski red nepoznana je stvar!

Okolo st. Ksavera imade na sve strani puno jarugah i zapuštenih briežuljakah; bližnja sela su zapuštena; seljaci su bez svakog nauka ostali sirovi, gorji od onih, koji po ostaloj zemlji obitavaju. Voćarstvo n. p. koje bi moglo veliku korist donositi, zanemareno je, gdje viendar baš ova struka znamenita je za susjede povećih gradovah, u kojih se voćje vazda može skupo prodati. Na onih mjestah, gdje čestoputa drač okolo kuće raste, moglo bi mnogo voćkah rasti, bez troška, bez truda osobitog, osobito kod nas, gdje je nebo posve shodno. Imade medjutime baš na onoj strani zagrebačke okolice primjerah, u koje se drugi ogledati mogu. Tu napominjemo posjedovanje Mirogoj, koje se medju najliepše uredjena gospodarstva okolo Zagreba računati mora. G. vlastnik uredio je ukusno kuću, gospodarske sgrade, polje i bašću svoju; marljivo obdjelana polja i vinograd sigurno će naplatiti trudove mu, na koliko to skupoća težakah dopuštja; svakako hvale vriedno postupanje takovo, koje se na promišljenom i proračunanom načinu osniva, te nastoji koristno sa ugodnim skopčati. U susjedstvu Mirogoja leži Okrugljak, posjedovanje istom tako vrlo liepo uredjeno; tim bolje hvale vriedno jer g. posjednik neštedi truda, da čim bolje podigne plod svojih zemljištah, koja inače baš nisu lahka za obradjivati, Mnogi koj ima i glavnice više i položaj bolji, to proizvesti nezna. Staze i puti obično u zlom su stanju, niti se drugi nitko nebrine za poliepšanje one okolice.

Na sjevernoj strani grada, tik obar njega stoji St. Rok, nuz prekrasnu bašću biskupskog grada; brieg ovaj na liepom je mjestu; iz njega se vidi jedna strana grada, hram St. Stiepana u cieloj veličini svojoj, a pod nogama bi reko, leži rečena bašća; mjesto ovo bi moglo biti jedno od liepših šetalištah za Zagrebčane, nu žali bože pristup je skoro nemogućan; samo podrtine bivših njegda skalinah vode tamo, a put je sada samo jedna vododerina!

Hranitbena vriednost.

Pitanje je: žašto ljudi vazda jošte u polja na ugaru ležeća korun (krumpir) sade, budući korun neprestano bolesti podvržen slabo rodi? . . Fr. Salem kaže, da tomu drugi uzrok nije, nego navada, i to ne samo od strani proizvoditeljah, nego i od strani trošiteljah. Ljudi neumaluju sadjenje koruna, jerbo znadu, da žitelji gradovah nemogu zimu provesti, ako si podrum navadnom kolikoćom koruna nenapune.

Lučba (kemia) uči, da jedna škafica ražne melje toliko hraniteljne jakosti imade, koliko je sedam škaficah koruna daje. Prosti puk traži ono, što je jeftinije, zato čestoput biva, da se više kruha drži koj bolju hranu pruža, nego korun. Salem mnije, da bi bolje bilo, kad bi opet na to došlo, da bi korun kao obuzajak Leckerbissen) na stolove bogatih došo, gdje kao primet k pečenju, govedini ili ribi vrlo dobro i zdravo jelo je. — Ista pogreška u opredielenju hranitbene vriednosti biva i kod jajah; ova su jedno od najjačijh hranivah, ali se skoro vazda od seljakah na prodaj nose, gdje bi viendar koristnije bilo, kad bi se doma trošila, osobito po djeci, koja često od skrophulah trpe, budući da kod ubogih obiteljah riedko kada meso dobivaju.

Gledajmo hranu marve; tu vidimo obično, da se sieno za bolje drži od otave. Čim više drvenastog žilja krma ima, tim je manja njegova vriednost hraniteljna, te čim su starije trave, tim više je drvenastog žilja u njih. Dr. Keyser proračunao je, da 100 funt, siena neimadu više hraniva nego 72 ft. otave, pak se ipak sieno skuplje plaća od otave! Okolnost ona, da se otava navadno po lošijem vremenu spravlja nego sieno, nestoji, jer se i sieno mnogoputi od zla vremena skvari; nego to stoji, da je sieno za konje boljše nego otava.

(Allgem. Wiener Land- und Forstwirth. Zeitung.)

Popečiteljstvo poljodjelstva u Francezkoj odredilo je za podignutje poljodjelstva u Francezkoj u svojih 10 okružjah gospodarskih nagrade opredieliti za one gospodare, koji su se marljivostjom odlikovali. Svaka nagrada stoji u 5000 frankah i srebernoj čaši od vriednosti 3000 frankah!

(Allg. Wiener Land- und Forstwirth. Zeitung.)

Domaće viesti.

Njeg. Eminencia G. kardinal Arcibiskup Zagrebački dostojao je odboru gospodars. družtva hrv.-slav. 10 carskih duk. u zlatu predati, za nagrade buduće izložbe groždja i voća. Što se ovdje sa izrazom duboke zahvalnosti napominje.

G. Josip Ettinger c. k. nadšumar u Titlu poslao je Museu jednu veoma ukusno složenu sbirku sjemenja različitog drvlja, koje u doljnjih okolicah Varadina raste. G. Ettinger odlikuje se svakom prilikom izvrstnostju poklonah svojih.

Gospodarske maschine.

Dne 23. t. m. sakupilo se je u nar. domu više odlične gospode; pokušaj bi načinjen sa ustroji, koji su ovamo poslani iz tvornice *Teophila Weisse-a* u Pragu. Gospodin Pavao Hatz trgovac i gradjan ovdješnji poslao je takodje nekoje maschine od Köröšieve fabrike u Gradcu.

Prie nego što ćemo o uspjehu pokušajah prosboriti nemožemo mimoiti misli one, što nam se radjaju, kad o maschinami govorimo.

Obstojateljstva naših vlastelinah i povekših posjednikah zemaljskih žalostna su, jer oni sa najboljim nakañenjem i sa istim žepom punim nisu kadri čestito obradjivati polja svoja i štono se veli ljudski tjerati gospodarstvo. . . *Neima težakah, to je prvo; drugo: ako ih ima, to ih možeš većom stranom dobiti samo onda, kad je pravo vrieme već prošlo; tretje: težaci su tako skupi, da se neizplati trošak po pridjelanom proizvodu.* Svi ovi uzroci velevažni su, te zaslužuju izvanrednu pozornost obću, i zahtjevaju nastojanje moguće njim protustati i zabraniti posliedice njih opake. . . Veliko ovo zlo upropastit će mnoge gospodare naše; oni nisu kadri polje obdjelati; živica okó njih raste, zemlja odivlja, bogatstvo se svaki umaluje. . . Ljudi umni i marljivi iznašli su ustroje mnogovrstne, kojimi se trsiše doknaditi ruke čovječanske; mnogi ustroji ovakovi u sretnom momentu izmišljeni, sretnom kombinaciom prosto složeni zbilja počinili su mnogo dobra, i prištedili mnoga truda te troška. Ustroji gospodarski u novije vrieme mnogo se rabe po svih državah Europe, i tamo takodje gdje su težaci mnogo bolji i jeftiniji od naših; što svakako znači, da iznašastja baš nisu sasvim bezkoristna. Nu dočim iz upotreblenja ustrojah takodje, ko što iz mnogih drugih stvarih našeg vieka — maschinomania mal da ne proizhadja, zato valja sve sa razumom pojmiti, izviditi, pokušati, te ono držati, što se dobrim ukaže. Nemislimo mi, da u ovih maschinah spasenje našeg gospodarstva leži, nego mislimo, da je predmet vriedan uvaženja, i da bi mogle maschine dobre u našoj zemlji gospodarstvu velike koristi donesti. O pokušajih sa pojedinimi maschinami progovorit ćemo u budućem listu.

Vremenoslovna opaženja.

Mjesec i Dan	6 satih u jutro	12 satih u poldne	6 satih u večer	Opazke.
11 list.	8 †	18†	11†	sunce.
12 „	8 †	15†	13†	oblačno cieli dan.
13 „	10†	16½†	13†	maglovito i malko kiše.
14 „	11†	15†	14†	priepodn. oblačno po pod. vedro.
15 „	11†	16†	13†	oblačno cieli dan.
16 „	10†	15†	12†	dto. dto.
17 „	11†	13†	10†	dto. dto.

U Liepojvesi 11. listop. 1856.

Anton Trummer, nadvrtljar.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 45. U Zagrebu dne 31. listopada 1856. GODINA IV.

Gospoda p. n. članovi, koji svoj prinesak ovogodišnji ili prvašnjih jošte godinah platili nisu, najuljudnije pozivlju se, da izvole zaostatak namiriti.

Poslovodstvo g. družtva.

Gospodarsko družtvo za Hrvatsku i Slavoniu,

Odbor ravnajući izabrao je privremeno do potvrdjenja glav. skupštine za odbornika velmož. g. c. k. savjetnika Dra *Aleksu Vancaša* posjednika c. k. reda Franje Josipa.

O skupštini gospodarskoj u Pragu.

O skupštini njemačkih gospodarah toliko se sada piše i glasa, da su mal da na svi gospodarski i industrialni listovi otim predmetom izpunjeni.

Kolika tu nije bila punoća, koliko množtvo, bogatstvo proizvodah? Kakovo ogledalo marljivosti i radinosti neutrudnih Čehah? Kakav izvor mislih novih i nauke za budućnost?

Mi se čudimo, kada čujemo od tih stvarih, mi se divimo još većma, kad ih vidimo; i doista vriedno je, da se čudimo, da se divimo, da štujemo narod, i još većma ona pojedina lica, koja su glavni radioci, glavni podupiratelji obće koristnih poduzetjah takovieh. Čitamo tu imena sjajnih i prvih velikašah i vlastelinah, visokih sveštenikah, učenih profesorah, vještih šumarah i štovanih gradjanah; svi se rukuju kolom složnim, koje obsiže sve moguće radnje poljodjelske, šumarske i obrtne; sve se trsi povisiti dohodak zemlje, prištediti sile djelatne i umaliti trošak, te što jedan izumi, izmisli, pronajde, to priobćuje drugima; *tako svi složno ruke pružaju ujedno, te im se podigne silna pjest puna krepkoće i jakosti, koja je kadra proizvesti golema!* i u tom leži velika misao kratkih riečih: Viribus unitis.

Ja neću ništa o tome reći: što se kod nas radi, to neka štovani čitatelji sami prosude; niti da parallellu povučem medju radinostjom velikašah Českih i inih gospodarah te obrtnikah tamošnjih i naših; . . . . bojim se da posliedak nebi nimalo povoljan bio. O takovih predmetih dade se mnogo pisati i još više govoriti, pak će svaki imati svoje mnienje, koje većjom stranom onamo ide, *da mi nemožemo ništa činiti, budući smo siromašni.*

Naša zemlja popriеko uzeta dobra je; u mnogih okolicah jako dobra, u mnogih je lošija, mršavija, nu svigdje takova, da se djelati dade, i kad se primjerno obradjuje, da rodi; naše podnebje blagosnoje, tu rodi svevrstno žito, trs i voćje; naš narod ima dobru glavu, jako tielo i čvrste ruke . . . . gdje je dakle to siromaštvo? Jeli to: da imamo Savu i Dravu za brodove i krasne ceste do mora? Ne, naše siromaštvo neleži u zemlji, neleži u podnebju, neleži u džepu, neleži u glavi, naše siromaštvo ležaše u srdcu i u duši: nu čini se, da se staza otvara novomu pokretu gospodarskomu.

Članak o skupštini i š njom skopčanoj izložbi Pražkoj stavili smo u list naš, da služi za primjer i potaknutje, da i kod nas svaki čini koliko može i koliko zvanje od njega zahtjeva

L. V.

Osamnajsta skupština njemačkih poljnih i šumarskih gospodarah u Pragu.

Konac.

G. Dr. Wanka nazdravi u ime grada škupštinu, nakon ovih govorah probesjedi g predsjedaik Seckendorf i napomene oduševljenim riečma carskoj kući našoj jedan „živio", koje se po cieloj dvorani gromovito odzivljaše.

Čitanje imenoslova poslaničkog pokaza, da je od raznih domaćih i inozemskih popečiteljstvah,

zavodah i družtvah bilo do 60 zastupnikah, koji su na skupštinu došli.

Bilo je tu mnogo predlogah, stranom malovažnih gledé ustrojenja odsjedkah, itd. time prodje mnogo vrimena, ko što bivati običaje kod sličnih prilikah, gdje se vazda mnogo govornikah nadje, koji bi se rado čuti dali, a neimaju zvanja govorničtvu.

Jedan od najvrlijih govorah bio je gospodarskog savjetnika g. Komers'a o „gospodarskom podučanju;“ on je razdielio podučanje gospodarsko u: poljodjelske učione za manje posjednike i manje službenike gospodarske; u gospodarske zavode za izobraženje najamnikah i činovnikah gospodarskih i u gospodarska učilišta za velike vlasteline, i dokazao je veleumno, da suvremeni napredak u gospodarskom izobraženju putem primjerah — nauke — i družtvah zajedno tražiti se ima.

Drugi obilnostjom mislih i potaknutjem čuvstvah ne manje krasan govor vlastelina g. Salviatti'a iz Pruske, o „uplivu vlade na podignutje poljnog i šumarskog gospodarstva,“ u kom je govornik dokazao, potrebu ukinutja lihvarskih zakonah i uvedenja vjeresnih zavodah itd.

Medju ostalimi predmeti bilo je viećanje o nagradi, koju je prie više god. grof Reichenbach sa 50 škudami opredielio za najbolji sastavak „o sijanju kukuruza.“ Nagrada bi seljaku Hinku Wernaru iz Hessen-Darmstadta dopitana: Drugu istom tako veliku nagradu za najboljim uspjehom sijani kukuruz dobio je g. Rölle iz Westphalen'a.

Za 19. skupštinu god. 1857. držat se imajuće bi Kokurg a za 20. godine 1858. Braunschweig odredjen; kamo su zastupnici dotičnih zemaljah članove svesrdno pozvali.

Sjednicu zaključi drugi predstojnik g. Adalbert grof Nostitz, koj je kod svih pretresanjah velikom mudrostju prvog predstojnika revno podupirao. Oprostne pozdrave izrekli su gg. carski namjestnik i načelnik grada, zahvali im se pruski tajni savjetnik vojni g. Mentzel, na što svietli knjaz Schwarzenberg konačno zaključi četvertu sjednicu i razpusti 18. skupštinu.

U različitih odsjecih Klementinuma držali su odsjeci sjednice svoje.

1. odsjek biaše: za *poljarstvo i livadarstvo* 2. za *marvogojstvo.* 3. za *šumarstvo.* 4. za *naravoslovne znanosti.* 5. za *Technіku.* 6. za *vinogradarstvo i voćarstvo.* 7. za *pčelarstvo.* 8. za *svilarstvo.*

Prva četiri odsjeka bila su najživahnija i najviše polažena, tako da bi višeputa čovjek želio manje ljudih viditi.

U skupštini bilo je 4 Prelatah, 12 knjazah, 47 grofovah, 62 Barona, 32 profesora, 69 doktorah različnih fakultetah i mnoztvo drugih odličnih osobah.

Na separatnih povozih željezničkih biahu sliedeći izvozi načinjeni:

1. U Kladrub na previdjenje carske ergele (Gestütt) zajedno izloge konjske dviuh gospodars. družtvah iz Kolina i Pardubicah. Pohod ovaj je mnogo brojan i cio po zapovjedi Njeg. Veličanstva svečano primljen.

2. U Brandeis u tamošnje luge kameralne, gdje su se videle štetonosne pošasti zariezah (kukacah, insektah) na smrekovini i jelovom drievlju. Tiskani opis i zemljovid Brandeiskih lugovah bi gostom podieljen.

3. Pürglitz u šume g. knjaza Fürstenberga. itd. itd.

Svi gosti uzeše sa sobom osviedočenje, da se veledušnosti i milosti carskoj tom prigodom najviše imade zahvaliti, jer je Njeg. Veličanstvo dostojalo u tù svrhu 10,000 fr. opredieliti; zatim brižljivosti Vis. Ministeria, nemanje darovitosti českog plemstva, gostoljubnosti Pražkog grada i revnosti odbora.

Bez dvojnbe je ono 1864 članovah ove skupštine sa sobom poneslo čuvstvo podpune zadovoljnosti i uspomene na liepi Prag i bogatu domovinu česku!

(Polag: Mittheilungen der k. k. Mähr. schles. Gesell.)

Gospodarske i trgovačke novosti.

Iz „Gazdasági lapok.“

Pešta 14. listopada. Trgovina s hranom bila je ove nedelje podosta mlaka, u obće se veoma malo prodavalo i kupovalo. Pšenice je razprodano svega do 8000 vaganah sa 8—10 kr. po vaganu jeftinije nego prošlog tjednja. Nu napolice hrži i ječma tako rekuć ništ nije kupovano; i zobi je malo razprodavano; al je barem koncem nedelje bilo za nju veće pitanje. Kukuruz kupovahu samo svinjarski trgovci. Ovogodišnje proje kupljena je jedna partia za inozemstvo. Vune nije traženo. Repičnog olja kupilisu ove nedelje do 1000 centih za 6 fr. 45—53 kr. Loja nije kupljeno ovog tjednja više, nego što biaše nuždno za mjestnu potriebu; ovozemskog loja cena je 29 fr. 30 kr. ruskoga 32 fr. 30 kr. Svinjske masti je traženo već više i to: mjestne za $32\frac{1}{2}$—33 fr., ladanjske za 31—32 fr., serbianske bolje za $29\frac{1}{2}$—30 fr., lošje za 27 fr. po centi. Za slaninu takodjer nije bilo osobitog

pitanja, nu ipak je bolja po 33—35 fr. lošja 33—34 fr. raznešena. Za centu sala davali su 32—34 fr. I šišarkah (lušca) je samo njekoliko stotina vaganah (120 ft.) kao što se čuje po 8 fr. 6 kr. u tromjesečni poček prodano. U ostalom donešeno je ove nedelje 1500 centih starih i novih šišarkah, i od zadnjih se još velike pošiljke očekivaju. Apatinske kudelje je više traženo iz tog uzroka što stare već prilično nestaje, nove pako, koja je skupa nema mlogo. Ciena je bila ona ista kao i prošle nedelje. Špiritusa je samo njekoliko manjih partiah prodano po 29—30 kr. za stupanj, i to da se stopram za tri mjeseca ima predati. Banatske šljivovice nudjen je akov za 21 fr.. komovice za 13 fr. Lucerna se je mogla dobiti centa iz prve ruke za 26 fr. Štajerska deteljina nudjena je po 32 fr. nu nije našla kupacah.

Velika Kaniža 8. Listopa. Hrana se neprestano dobro prodaje, najljepša pšenica po 4 fr. 34 kr. hrž, po 2 fr. 24 kr. ječam po 2 fr. 12 kr. kukuruz po 2 fr. zob po 4 fr. 24 kr. od merova. Ovogodišnji krumpir nije nimalo poskupio, akoprem ga je manje rodilo nego što smo se nadali. Cena meda je 15 fr. 30 kr. nu malo se kupuje, jer se još velike pošiljke očekivaju. Obična vuna je već postrižena, i ovogodišnja koja je osobito ljepa prodaje se po 45 fr. I branje je već svršeno, vina imamo dvaput toliko koliko lani; kakvoća je takodjer prilična, i moći će se prodavati akov po 2½—3 fr.

Veliki Bečkerek 5 listopada. U našem predielu se vinodjelci još jednako branjem zabavljaju, koje se može uzporediti onom od godine 1834. — Rodnost kukuruza kako čujemo neće u daljnjijim predjelima odgovoriti očekivanju, jer je velika vrućina u mjesecu srpnju mlogo škodila; dočim će kod nas — gdje hvala bogu! baš u dobar čas bilo kiše — u obziru kolikoće dosta ga biti, i ako baš i neće biti tako liep kao lanjski, to će se ipak dobro moći prodati. — Trgovina s hranom malo je zapela, budući da ovo liepo vrieme zadržava gospodare pri poljskim radnjam, te tako malo tko donosi hrane na tržište. Uzimajući u obzir s jedne strane ovo, s druge strane pak to da kupacah dosta ima, mogli bi očekivati, da će skočiti ciena hrane, nu tomu nije tako nego su sa cienom pšenice i ostale ciene pale. 87 ft. težke pšenice moći je kupitii po 4 fr. 86 ft., težke po 3 fr. 48 kr., napolice po 2 fr. 30—48 kr., zobi po 1 fr. 12—18 kr., ječma i kukuruza do 1 fr. 36 kr. merov. Tako je dakle u razmjerju s lanjskim cienama pšenica sa 12, napolica sa 20 a zob sa 6 kr. srebra po merovu jeftina.

Iz Slavonie od M. St.

Upravo sada okončaje se berba u Karlovcih. Ako čovjek pita vinogradare naše, kakva biaše jesenas berba? odgovaraju obično: U srednju ruku i — kako je da je, e, hvala Bogu, mogla je i bolja biti. Kad vinogradari tako govore, onda možemo za cielo uzeti, da su dosta nabrali vina, i da nije ljetos tuča po gdjekoj vinograd oštetila, moglo bi se reći, da je ovogodišnja berba vrlo dobra i glede kolikoće i glede kakvoće vina. Vino od dovoljno dozrela ovogodišnjeg grozdja i crveno i šiljerac i bielo biti će pravi kremenjak, vatreno, snažno, ljubko; sladko i pitko; samotok i bermet, sva je prilika, biti će čestit. Po vinogradih prie berbu biaše viditi mnogo, puno i dosta sušakah na čokotju, grozdje je sladko kao med, i kad ga čovjek jede, ili samo bere, liepi se za prste kao lepak ili tutkal.

Mosulj ili šira prodaje se i kupuje sad u berbi po 9 i po 10 fr. šajna iliti bečke vriednosti, a vino, kako se čuje, po 11—12 i 13 fr. b. v.

Vrieme biaše u berbi liepo, ugodno i prijatno kako se samo poželiti moglo za taj posao.

Kukuruza biaše ljetos dosta u Sriemu, a putujuć nedavno u Slavoniu osvjedočio sam se, da ga i onde obilno urodi ove godine, osobito po slavonskoj Posavini; ponajbolje uspje po savskih burumih, gdje je zemljište izvrženo potopu i naplavi, te te djubretno i snažno upravo onako, kao što se kazuje i piše o predjelih oko potoka Nila u Egiptu.

Na Novosadskom žitnom tržištu prodaje se zasad čiste bačke pšenice mjerov po 14—15 fr. b. v., raži 11—12 do 12½ fr., kukuruza 6—7—7½ fr. Ovdašnji mjerov važe 60 okah na kantar. Žito je ljetošnje izdašno, i od pšeničnog brašna dobiva se prekrasan biel hlebac, i od ražnog brašna liep je hlebac, samo ako se raž opere prie, nego se mleti dade, jerbo u mnogoj raži naći je ove godine podosta snieti, od koje, ako se neopere, postaje hlebac mrk. I na Karlovačkoj pijaci, gdje se malo dobiva žita, nego ponajviše brašna bačkog i sriemskog, od kog je prvo, t. j. bačko daleko bolje i bjelie, i ovde, rekoh, pojevtinilo je i brašno i hleb, i ječam i kukuruz, jerbo se svega sad poviše dovozi na pijacu, a to je i dokaz, da svega toga u Bačkoj i u Sriemu dosta prilično ima tako, da ovu godinu u obće uzamši računati možemo medju plodne godine.

Šljivah biaše ljetos u Sriemu malo, voća ostalog prilično. Glede marve, svinje su ovde skupe. Centa masti prodaje se po 95—100 fr. b. v. ili šaina. Loj je skup, zata i svietjah funta lojanicah kupuje se po 30. kr. sr. Govedska mesa funta ovde u mjestu platja se 8 kr. sr. Na tako zvanoj Kozari, koja ovde za vrime berbe obstoji kupuje se ovčie meso funta po 6 kr. sr. Živadi: ćurakah (purah) gusakah, patakah i pilićah za pečenje donosi se dosta na pijacu i kupuje u dosta priličnu cienu. Osim kupusa imamo ove godine dosta drugog povrtalja: kelja, kelerabe, šargarepe, krumpira, luka, bundevah, krastavacah i paprikah, patliždanah crvenih (jabučicah) i modrih. Kupus je izdao, što mu u pravo vrieme nisu ljetos ugodile kiše, i sto glavicah prodaje se po 5 i 5½ fr. sr. na pijaci.

Bielog smoka: mlieka, vrhnja, masla i sira kravskog i ovčieg imamo prilično dosta, ali se mora dobro platjati: funta neraztopliena masla (putra) platja se 24 kr. sr. raztopljena 25—36 kr., vrhnja sajtlik platja se 12 kr. sr. kravjeg sira funta 6 kr., a ovčieg 12—15 kr. sr. Ovaj ovči sir, što ga Bačvani i Sriemci ljeti prave i u čabrice spremaju, nadilazi glede dobrote i tečnosti mnogi drugi inostrani sir, i kad je dobro priredjen i spremljen u čabricu, te dozrie, dade se kroz cielu zimu uzdržati, zato se ovde rado kupuje i jede. Jaja su od njekog vremena ovde i u Novomsadu jako poskupila, platja se za par kokošjih jajah po 3—4 kr. sr.

O pokušaju s maschinami.

Rekosmo, da nescjenimo, da bi maschine bile spašenje jedino za naše poljodeljstvo; nu za naše poljodjeljstvo neima nikakvog lieka, koj bi odmah hasnio, jer čudesa nebivaju, a za dugotrajnu, duboko ukorenjenu bolest neima pomoći, nego dugotrajnim liečenjem, to dakle ide polagačko, korak za korakom. Imade takovih radnjah, koje se mogu sa ustrojem prilično ugotovljenim bolje hitrije i jevtinije svršiti, nego sa rukami, to su ustroji najvećma jednostruki u svom organizmu prosti, ako su još tomu u dobroj tvornici pošteno napravljeni, onda se mogu podpunim pravom preporučiti.

Za našu zemlju, gdje upravo da rečemo, težaci lieni su i skupi, to ufano veliku će korist donesti, ako si poljodelci pribave maschine od poznate i izkušene vriednosti praktičke.

Mi smo onomadne pokušaje preduzeli najprie sa *sječkarnicami* jednom na: dva, drugom na: četiri noža. Sječkarnice ove sjekle su slamu veoma dobro, osobito ona na četiri noža. Svakomu gospodaru, koj želi više marve i konjah hraniti, krmu čuvati i djelo štediti, mogu se šjekarnice preporučiti kao vrlo koristan ustroj.

Mlatnice nemanje važne su i pokušaj š njimi načinjen zadovolio je posve očekivanju; one hitro i čisto mlate; ustroj je prost i tako uredjen, da se nemože lahko potrieti. Mlatnice vriedne su da se š njimi gospodari upoznaju, jer će dobiti u vremenu, i trošku mnogo, tomu neima neprilike s mlatcima, koji često dosadjuju, zlo mlate i obično krado. *Što se mlatnicah tiče, to bi sigurno bilo vriedno, da tamo, gdje si nebi jedan sàm mogo ili hotio nabaviti, da to dva tri susjeda ili gdje koja obćina učini; mogli bi time koristiti sebi izmlateć žito svoje, i onda drugim služeći si još i novacah* **Ovo bi si osobito bogatije obćine i bogatiji seljaci mogli na um uzeti.**

Osim ovih ustrojah od velike hasni je: ruljača kuruzoruljnica (Maisenkörnerungsmaschine). Može se s njome 70—80 vaganah kuruze oruliti tako čisto da ni zrno na betvu neostane. Za našu Podravinu, Medjimurje, Posavinu i veliku stran Slavonie maschina ova preporuke dostojna je, a nekošta više od 44—45 fr.

Dok mi ove viesti pišemo, nadošo je g. *Weisse* sačinitelj ovih ustrojah raznovrstnih putujući iz Temešvara u Prag; on si uze trud iz Banata okrenuti u Hrvatsku, da se pobrine za skladište na primjernom mjestu. Mi želimo dobar uspjeh, jer uvodjenjem shodnih maschinah bit će koristi za njega kao i za gospodare naše.

L. V.

Iz knjižnice gospodars. družtva razabrane su sve knjige negospodarskog sadržaja i prenešene su sveobću Musealnu knjižnicu, ukupno 1671 na broju; knjižnica je tim prinesom opet znatno pomnožana; očekiva se željno naredba o toli potrebnom uredjenju knjižnice.

Cienovnik.

Gdje?	pšenice		napolice		raži (hrži)		ječma, (jačmena)		zobi		kukuruza		krumpira		proje (prosa)		helde (hajde)		Boba		Graha Bažula	
	Mjerov (vagan) po																					
	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	k	fr.	kr	fr.	kr.
U Belovaru 12. listp.	3	—	—	—	1	40	1	20	1	—	2		1	—	1	40	1	40	6	40	—	—
„ Brodu 9. „	4	—	3	12	—	—	2	—	1	40	2	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Bagu 9. „	5	20	—	—	—	—		—	1	30	3	15	1	20	—	—	—	—	3	10	—	—
„ Glini 8. „	3	20	3	—	2	40	1	50	1	6	2	20	2	—	1	4	—	—	3	—	—	—
„ Gospiću 14. „	4	40	—	—	4	20	2	—	1	30	2	40	—	—	2	15	2	40	—	—	—	—
	4	50		50	—	—		40				26				36	—	—	—	—	—	—
„ Karlovcu 5 listo.			2				1		1	20			1	20	1							
	4	3		—	3	—		30			2	30				40	—	—	—	—	—	—
„ Ogulinu 10. „	5	10	2	30	4	—	3	—	1	30	3	30	—	—	2	40	—	—	4	—	4	—
„ Otošcu 10. „	5	56	—	—	2	54	4	6	3	15	4	36	—	—	4	12	4	30	—	—	—	—
„ Petrinji 11. „	3	—	2	20	3	—	1	10	1	—	2	—	—	—	1	20	—	—	3	—	—	—
„ Senju 8. „	5	40	3	50	—	45	3	—	2	30	3	—	—	2	—	—	—	—	4	—	—	—
„ Slunju 9. „	4	40	—	—	—	—		—	1	40	2	30	—	—	2	10	—	—	—	—	—	—
	4		2	45	—	—		30			2	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Sisku 6. „		—					1		1	12												
	5		2	50	—	—		45			2	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Vinkovcih 10. „	3	30	2	30	2	52	1	24	1	12	2	—	—	50	—	—	—	—	6	—	—	—
	5	45	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
banatska																						
	5	30	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Zagrebu 20. „	4	12	—	—	3	24	2	10	1	30	2	37	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—

U Zagrebu 20 listopada 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: **Lj. Vukotinović** — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 46. U Zagrebu dne 8. studena 1856. GODINA IV.

Gospoda p. n. članovi, koji svoj prinesak ovogodišnji ili prvašnjih jošte godinah platili nisu, najuljudnije pozivlju se, da izvole zaostatak namiriti.

Poslovodstvo g. družtva.

Nasievač. (Säemaschine).

Dobrotom prečastnoga gospod. Opata i župnika Zagrebačkog grada dobili smo dopuštenje kod marofa zupničkog da pokušamo sietvu sa dvovrstnima nasievačima jednim zvanim: Patent Breitsäemaschine; drugim: Albanische Säemaschine. Vrieme je služilo, izmedju odličnih vlastelinah i činovnikah kao i drugih gospodarah biaše ih više prisutnih, g. Weisse proizvoditelj ovih maschinah bio je takodjer nazočan i priravnao je ustroje i rukovodio je sietvu iz početka; nu ustroji ovi tako su jednostavni i prosti, da tu netreba nikakovog podučanja. Jedan konj bi upregnut, ladica sa siemenom napunjena i konj sriednjim korakom vodjen; dva sloga su tim načinom za malo vriemena posijani, sasvim jednako, niti gusto niti riedko, jer to može priravnati se polag volje il potribe.

Svi nazočni uvidili su dobrotu i korist ovakog nasievača; štedi se mnogo siemena, jednako se sije, i dobi se mnogo u vrimenu; nasievače ove medjutim nije treba hvaliti nadalje, jer je korist njihova obće pripoznana; upotribljavaju se u Banatu i Ugarskoj mnogo i sa najboljim uspjehom.

Ovdje leže kod nas dvie Maschine takove na prodaj; manja Maschina Breitsaatmaschine košta 80 fr. 36 kr druga Albanische Säemašine mnogo vekša od prvije košta 190 fr.

G. Weisse bi želio skladište ovdie podignuti, i nekoliko svojih ljudih ovdje nastaniti, koji bi gospodarske ustroje slagali, popravljali i u rukovodjenju podučali. Nami bi najvećju korist učinio, kad bi nam poslao dobre pluge, brane i slično orudje takovo, koje očito koristno je i koje svaki upotrebiti može.

Prigodom pokušaja gorispomenutoga došlo se je tamo na oranici jedan stariji seljak; gledajući dulje vrimena poso, koj se je radio, reče polutužnim glasom: *„polag takovog sejanja bude slabo kruha.“*

Značajnu ovu izreku, koja pokazuje skorielog konservativca, opozvao je dobri čovek malo kasnije, kad su ma nazočna gospoda ponješto tumačila stvar i kad je uvidio, da baš cieli poso nije sasvim tako hrdjav, ko što si on iz početka pomisli.

Kako se ima sa gnojničinom i smjesnim gnojem baviti

Mnogo umetnoga gnoja nije upotrebit moći, jer puno košta; gnoja medjutime nikomu, koj mnogo pridjelati hoće nikada nije dosti, zato valja najvećma onamo gledati. da se od gnojničine shodna hasan uzme.

Gnojničina gospodaru pruža priliku, da mnogo i dobra gnoja može naspraviti. Ja sam kod mojih vinogradah gnojničke jame od 5 do 6 ciepeljah duboke, a 3 — 4 ciepelje široke izkopati dao. Stene su zidane a pod je ilovačom nabit; od zgora je jama pokrita brvenjem; u sriedini su vrata. Iz ovakove jame Amoniak nemože izhlapiti, još manje, ako se kad ikad gnojničina sa vodenom kiselinom sumpornom, ili sa raztaljenom galicom gvozdenom (Eisenvitriol) polije, ili sa sadrom (Gyps) posiplje.

Ovako priredjenu gnojničinu uzimam za gnojenje livadah, pak pravim š njom smjesni gnoj: u tom uzimljem:

Tratine i nabacam ju u kup od ½ stopa višine, polijem sa gnojničinom i metnem pol stopa visoko polugnjilog gnoja štalnog, na što opet zemlja dojde te se gnojničinom polije. Tako se poso ponavlja do višine 4 — 6 stopovah, ljeti se svaki 14 danah kup gnojničinom polievati mora, poslie jedne godine valja cieli kup prekopati, promiešati, na novo složiti te tako postupati ko što prviput postupano biaše; u drugoj godini imat ćemo vrli gnoj, koj se uzporediti može svakomu drugomu umetnomu, tim dodatkom, da je puno jeftiniji.

(Steierm. Landw. Wochenblatt.)

Dud i svilarstvo.

(Nadalje.)

Dok su se gospodje brinule za bube, oživljavala su i u redu držala poslove na polju i vrtu najveća gospoda. Tako unapredjavaše složno trsenje sviuh razredah družtva uspjeh duda i svilarstva za manje nego 15 godinah tako brzo, da sada poslie 25 — 30 ljetah, od početka, — samo padovanska pokrajina, koja prije toga jedva 40 — 50,000 for. donašaše, sada samo za svilu 4½ milionah forintih na godinu dobiva. A najčudnovatije je, što je u vrieme kad je Padova samo malo svile proizvodila, koštala funta ćauricah 17—18 kr., a sada kad je natjecanje mlogih svilarnicah toli veliko, košta funta ćauricah 50 kr. jer gdie se ćaurice umnožavaju, umnožava se i svilarnice kao gljive a natjecajuće svilarnice povišavaju dobitak proizvoditeljah.

Sad se pita, možemoli mi postići jednaki uspjeh, s jednakim načinom, i za isto tako kratko vrieme? Šta valja činiti da se i u onim prekoplaninskim pokrajinama Austrie, gdie se je trajućem uspjehu nadati, uvede čim prie svilarstvo?

Moramo žalibože priznati, da se jedva smiemo nadati uvesti tako brzo i sa istim uspjehom kod nas svilarstvo, kao što su to Padovanci od god. 1826 učinili. Nama fale susjedi, kojih uspješno djelovanje bi nas pobudjivalo; Nama fale svilarstvu viešti Lombardezi, koji su razsijani po zemlji bavili se svilogojstvom, te tako svietlili cieloj svojoj okolici sjajnim primjerom. Nama fale svilogojstvu viešti Lombardezi, kao činovnici, koji su riečju, obodravanjem i odličnostju svoga položaja, trsili se unapriediti svilogojstvo. Nama fali napokon, — priznajmo samo — stanovničtvo s lahko pobudljivom fantaziom, koje je kadro spoznati ono što je dobro i koristno i u samoj misli, koje se latja lahko i vješto i manje poznatih mu radnjah, i koje poduzimlje i produžuje dragovoljno i razborito svaki nov posao. — Nu pri svem tom nesmiesmo sdvojiti o našem uspjehu, ako samo ozbiljno hoćemo, i ako se samo latimo za nas priličnih sredstvah. —

Više cestah vodi u Rim.

Prie svega moramo se obsviedočiti, da će nas staza kojom smo dosad hodili veoma lagano, nesigurno, s malom koristju, i možda stopram za cieli čovečanski viek dovesti k svrsi. Bavarski kralj Ljudevit vodio je od godine 1828 — od onog doba kad je Travani počeo djelovati u Padovj — svake godine kad je u Peruggiu putovao, njekoliko častnikah iz pomanjih garnizonah sa sobom, da se tamo svemu što se na dudarstvo i svilarstvo odnosi, obuče, i da po svom povratku u Bavarsku — velikodušno podupirani — naučeno činom izvedu. Padova je od tog vriemena bez najmanje podpore od strane vlade učinila čudesa, i cieli trgovački sviet poznaje već padovansku svilu. Nu bavarske podpomagane svile nije moći još čitati u nijednom cienovniku.

Šta su hasnila pobudjenja svih naših domorodnih gospodarah? šta li pobudjenja Széchenyia, Chvalle, i mnogih drugih čestitih domorodacah! šta štipendie i podpomaganja mudre vlade i domorodnih družtvah. Sa koliko milionah dudovah su svi ti zajednički trudovi, obogatili preko planinsku Austriu za ovih zadnjih 20 godinah! — Sam Travani izposlovao je za manje nego 10 godinah sad od toliko milionah dudovah i dudićah. — Dakle najprie valja milionima saditi dud, pak će se za 4 — 5 godinah već moći što započeti. Dotle će za 10 —15 godinah visoko narastiti dudovi, pak onda će učiniti ostalo dobra volja i odvažnost. Što se prie djela, to je ako se ništa boljega neučini, pohvale vriedno kao zabava, koja barem nadu goji, da će jednoć ipak pobjedu odrzati pravi pogled stvari. Nu ako dugo i bez koristnog uspjeha uztraje, to će šteta nadvisiti korist, jer će se svaki bojati poduzetja, koje uz sve plemenite žertve, toli malo uspjeha ima.

Kao što se profesor Moretti u Napuljskoj znanstvenoj skupštini, na moju osobitu radost izrazi ima zahvaliti Lombardia svoj prekomjerni uzlet i svoje veliko bogatstvo, ponajviše mudrim i očinskim naredbama cara Josipa. (Motetti nazva cara Josipa Camillom lombardezkog Prosperitata.) I Madjarska biaše opredjeljena za jednaki napredak od cara Josipa. Dudovi su bili svagdie s uspjehom posadjeni, svilarnice u svakoj županijskoj stolici ustanovljene, i nadzornici dudarstva i svilarstva u svakom dištriktu plaćani. Sve, osobito mladež, učenici i djevojke, njegovalo je svilarstvo s voljom, i, da je, bilo dobrih primjerah

— bilo bi uspjelo krasno ovo djelo. Ali županijski činovnici mučiše na ladanju svilogojce, prisiljavahu ih batinami na svilarstvo, opredjeljivahu kakvoću čauricah na njihovu štetu i naskoro biaše taj zavod predmjet obće mržnje — koja žalibože predje na njegovog ustanovitelja takvim načinom, da se po njegovoj smrti stotine hiljadah dudovah iztriebiše i sažgaše. Madjarska se tim postupkom odreče svoga blagostanja. Da je djelovala u smislu cara Josipa, donosila bi joj danas svila više zlata i srebra, nego njena toli znamenita vuna. — U Hrvatskoj gdie je vladala vojnička strogost, napredovaše stvar bolje *), i stopram poslie dielovaše primjer Madjarske. U najnovije vrieme počelo se je dizati svilarstvo na jugoistočnim granicama Austrie, i kao što mi kaza njegova Excelencia g. Feldmarschall Lieutenant Köllner od Köllnerśteina naročito u onim krajišničkim pukovniama, kojih pukovnici i ostali višji častnici služiše duže vriemena u Italiji, i tamo naučiše poznati korist svilarstva. Iz početka je istina vojnička disciplina podpomogala unapredjenje posla; nu sada se već sve čini dobrovoljno, i prilično dobro i koristonosno.

Zaključujem dakle, da tamo, gdie narod spodobno djetetu, nelatja se svojevoljno posla, trieba podpomoći malo očinskom uglednostju, nu ne možda redarstvenim kaštigama, nego mudrim i praktičnim prepisima, koji se nemogu i nesmjedu mimoići.

Za moći nasaditi s dudima kroz 6 ili 8 godinah cielu austriansku državu gdiegod raste grozd i kukuruz, nuždno je da se uvede u svakoj obćini obćinski dudinjak, koji treba da se obradjuje od učenikah, a gdie njih nije dosta, od članovah obćine, pod nadzorničtvom župnika i upravom učitelja. Tim načinom bi bili razprostranjeni za 6 godinah milioni dudićah po zemlji koji bi za 10—15 godinah sačinjavali isto toliko milionah gorostasnih dudovah bez da bi taj milione vriedni zavod visoku vladu krajcare stao.

(Produženje sliedi.)

U pokušalištu gospodarskog družtva hrvat. slavonskog imade na prodaj od vinskih trsovah (Keltertrauben.)

Weisser Wälschriesling. Weisser Riesling. Gelber Ortlieber. Früher blauer Portugieser, Weisser Mosler. Rother Klävner. Blauer „	Stotina košta: za član.: 1 fr. 36 kr. za nečlane: 2 fr.

*) Sastavitelj članka razumjeva ovdje vojničku krajinu, akoprem je i u provincialu u ono doba svilarstvo bolje njegovano nego kašnje. Prevoditelj.

Od stolnog grozdja (Tafeltrauben.)

Blauer Köllner. Rothe Gewürztraube. Weisser Muskateller. Blaue Bodensseetraube. Weisse Alfölditraube.	za člane komad po 3 kr. za nečlane komad po 5 kr.

Maroni kestenjah 200 komadah.

Za člane komad 6 kr.
Za nečlane komad 10 kr.

Jabuke (dvogodišnja drievca.)

Weisser Winterkalvill. Catalonier. Rother Gulderling. Grosser rother Weinapfel. Karmeliter Reinette. Rothe gestreif. Gewürz Reinette Englische WinterGoldparmänie. Grüner Fürstenapfel. Kaiser Ferdinand. Tiroler Rosmarinapfel.	za člen. kom. 18 kr. za nečl. „ 20 kr.

Breskve.

Lackpfirsich. Admirable. Belle Vitrii.	za člane kom. 30 kr. za nečl. konm 36 kr.

Gospoda ona, koja bi želela šta od gori naznačenih predmetah kupiti, neka se izvole što prie na poslovodstvo družtveno obratiti.

Dr. Schlosser, nadzornik.
Poslovodstvo g. družtva.

Kao gospodarski Curiosum može se navesti, da imade više kućah u Zagrebu, koje si dadu putar iz Beča nositi; okolnost ova baš nije za naše mliečarstvo na veliku diku; uzrok tomu je, da u Zagrebu riedko i to samo malo putra na prodaj imade; to nose žene male štruce putra i skupo ga ciene; putra jednake vrsti, čistoga i posve dobroga težko ili nikako nije dobiti; zato oni, kojim je mnogo jednovrstnoga i dobroga putra treba, dadu ga iz Beča voziti, pak kažu da im jeftinije dojde. Šta će biti, ako jednom željeznica bude u Zagreb povučena?

Medju starimi pismi koja su onomad Museu poklonjena jedno glasi ovako: Ja Gaspar Keminovich valujem y na znanye daiem po ovom

mojem lisztu, kakoszem vu potreboche moje zalosil zemlyu moju plemenitomu Petru Struchichu, kakoti y nyegovomu szinu Martinu y osztale korenike za pett dukat, po 25 grossi vszakoga broiechi, kotera zemlya jmenujesze Szpasnik, illiti Ograd, okolu pol raly, da bi sze orala, a to polek czintoriuma Sz. Hellene vu Koruske vu Varmegie Krisevechke, tak da je Czintorium od szevera y pod nyim Satvarova zemlya takaj ograd, od szunchenoga izhoda ullicza illiti putt k czirkve, od szunchenoga zahoda rechenoga kneza Petra Struchicha ograd, od juga kneza Ivana Jelenzkoga hissa kmetska, a to tak i pod te modus ieszem zalosil, da mirovno dersi, jma y lada rechenu zemlyu, illiti ograd, recheni knez Peter Struchich y nyegov osztanek doklam ja povernem pett dukat na punom. Tho takay, akobi ja hotel na veke prodatti rechenu zemlyu, budem moral pervi putt rechenomu knezu Petru Struchichu ponuditi, gde ako bi nehotel on ali nyegov osztanek uzetti, y kupitti, ja nyemu povernuvssi pett dukatt, y davssi pervo budem szlobodu jmem (sic) datti y prodatti, komu bude volya, a to tak akobi zgora recheni nehotel uzetti illiti kupitti. Pri kojem valassu behu Goszpon Plebanus Glogovnichki Matthias Vranich, Goszpon Jakob Novachki za vezda kapellan Glogovnichki, Gregur Dermazda za vezda Sekutor Glogovnichki, Martin Stabich, takay Sekutor Glogovnichki, Martin Gasich, Paul Skurtan pred kojemi y penezę ieszem priel za rechenu zemlyu od rechenoga kneza Petra Struchicha y dah mu list ov szverhu thoga. Dano vu Glogovnicze in Domo Parochiali daan 25. Aprilissa Letto 1695.

Okolica zagrebačka.

Prama sjeveroiztoku ½ ure od Zagreba leži Maksimir, u novije vrieme „Jurjaves“ nazvan. Što se imena tiče, može se kazati, da bi bilo bolje rečeno: Jurjevaves, ili Jurjevac, . . . nu bilo kako mu drago mjesto ovo pravi je ures ciele okolice i dika Zagrebačkog grada; veličanstveni ovaj perivoj sastoji iz vrlo liepog hrastovog luga, iz briežuljnatih livadah, iz hladnih dolicah, iz liepe bašće cvietne, Marofa sa švajcariom, izvrstnom svilarnom, pčelinjakom, i punobrojnim voćnjakom. Prostor kojeg perivoj zauzimlje velik je, niti se nebi mogo do 3—4 ure obiti; imade puno ugodnih mjestancah, gdje se čovjek nasladjivati i liepote naravi motriti može. Zagrebčani poznadu dobro vriednost svoga Maksimira, s kojim se pravedno gizdaju; nu inostrani takodje negovore o Maksimiru drugačje nego pohvalno.

Krasotu ovu imademo zahvaliti velikoj ljubavi **Nj. Eminencie G. Kardinala i Arcibiskupa Zagrebačkoga** koju goji pram liepotam velebitne naravi i pram raznim strukam gospodarstva . . . Svaki posjet u Maksimir, svaka šetnja medju krasnimi partiami njegovimi pomladjuje čovjeka i uzdiže mu dušu.

Medju bitne promiene Zagrebačke okolice spada to, da se put proti Ksaveriu navaža i priredjuje, što se velikom poboljšticom nazvati mora, jer taj put inače mnogo upotrebljen, jako zapušten biaše.

U ostalom moći je kazati da u obće fali dobar ukus, ljubav pram urednosti, čuvstvo pram liepoti, fali ona ruka prava, pomnjiva, koja sve uredjuje, čisti, sravnjiva, drač izčupa, grudje tare, mlake suši itd. ona ruka, koja znade najzabitniju okolicu bašćom pretvoriti.

Kod nas je narav sve učinila, sve ukrasila, što godj vidimo; ljudi su do sada malo pripomogli, *a kad se jednom podigne gospodarstvo i obrtnost kod nas, to će naša domovina postati rajem!*

Izviestje blagajničko.

Sliedeća gg. čl. platiše družtvu g. za Hrv. i Slav.

G. Štriga Eduard odvjetnik u ime prinesa 185⁵⁄₆ 5 fr.

G. Križanić Gjuro „ za „ 185⁴⁄₅ i list 10 fr.

G Maložek Ivan „ za „ 1866 i list 4 fr. 30 kr.

Občina Oborovo za gospod. list za godinu 1854. 1855 i 1856. 9 fr.

G. Kovačić Nikola trgovac prines 1855. 1856. i list za 1856. 9 fr.

G. Žuža Ivan gospodar za god. 1857. list 3 fr.

G. Boroević Nikola kapetan prines i za list 1855. i za 1856. prines 9 fr.

G. Obradović Gavro iz Siska za trsove i druge voćke mlade iz pokušališta 12 fr.

G. Mažuranić Ivan c. k. prokurator prines za 1855. 1856. i list za 1856. ukupno 8 fr. 30 kr.

Vremenoslovna opaženja.

Mjesec i Dan	6 satih u jutro	12 satih u poldne	6 satih u večer	Opazke.
18 list.	7 +	13½+	11+	oblačno.
19 „	6 +	11+	10+	dto.
20 „	3 +	15+	7 +	vedro.
21 „	3 +	14+	7 +	dto.
22 „	3 +	13+	6 +	malko mraza vedro.
23 „	⊖ +	12+	8 +	mraz vedro.
24 „	1 +	14+	7 +	malko mraza vedro.

U Liepojvesi 11. listop. 1856.

Anton Trummer, nadvrtljar.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 47. U Zagrebu dne 15. studena 1856. GODINA IV.

Gospoda p. n. članovi, koji svoj prinesak ovogodišnji ili prvašnjih jošte godinah platili nisu, najuljudnije pozivlju se, da izvole zaostatak namiriti.

Poslovodstvo g. družtva.

Na uvaženje svesrdno svim p. n. vlastelinom i gospodarom naše domovine.

Od Ljud. Vukotinoviću.

Meni je, neima tomu davno jedan iz sjevernih stranah Njemačke dolazeći gospodin kazao: Nakanih u Hrvatsku pojti: kad za ovu namjeru saznadu priatelji i susjedi moji, rekoše mi: „*Du lieber Himmel, was wollen Sie denn in diesem wilden Lande anfangen?*“ Ali boga mi — nastavi — ja nevidim baš nikakove divljoće; vaša zemlja je liepa, ljudi su čili, krepki, čisti, vaše podnebje ugodno; istina kulture treba, ... nu i to će biti . . . .

„Wildes Land“ ova misao razprostranjena je po cieloj Njemačkoj, Francezkoj, Talianskoj i Englezkoj; Inglezi jedva znadu, da Hrvatske imade na zemlji . . . . Neznam bi li se čudio više neznanstvu ovih učenih i toli prosvietjenih narodah, ili bi sažaljivao okolnosti, koje su povod dale ovomu mnienju . . Bilo kako mu drago, naša čest i naš ponos narodni to zahtjeva, da mi operemo ovu ljagu iz našega poštenoga čela, i da pokažemo svietu, da nije istina, što ljudi o nami mislę i govore. Mi imademo sve uviete za napredak u raznovrstnih strukah izobraženosti, te ako hoćemo, možemo našu zemlju uz prkos mnogim neugodnostim, koje nas tište, podignuti i u cvatuće stanje povisiti . . . Zar tko misli, da kod drugih narodah neima težkoće i nevolje? . . . Zar drugim zlato pada iz nebesah? . . . Da je mnogomu od naših umom i srdcem klonuvših zemljakah poviriti u zastore, kute i kolibe inih narodah, ... on bi zavapio punima ustima: „Idem dalje, da nevidim; kod mene je mnogo bolje!

Sada nam se ponudja veleliepa prilika, da se po mogucnosti našoj ukažemo pred licem svieta. U mjesecu svibnju bud. god. 1857. bit će u Beču velika svečanost; svetkovina petdesetogodišnjeg obstojanja c. kr gospodarskog družtva doljno Austrianskog; prigodom svetčanoga dogodjaja ovoga držati će se izloga proizvodah gospodarskih i šumarskih iz ciele Carevine; svaka krunovina imat će svoje opredieljeno mjesto, pak će se viditi tu u jednom viencu krasnom predstavljena sva prostrana carevina naša. Ckr. gospodarsko družtvo odredilo je za nagrade šest velikih kolajnah zlatnih u težini od 50 dukatah, i šest velikih kolajnah srebernih za najboljša gospodarstva u doljnjoj Austrii, puno drugih manjših zlatnih, srebernih i bakrenih kolajnah za proizvode gospodarske i marvu.

Naš odbor ravnajući pobrinuo se je svojim putem, koliko može, da prigodom rečenom mjesto za Hrvatsku i Slavoniu opredieljeno prazno neostane . . . . Nu u takovom poslu hladnokrvno gledati i čekati nije moguće, vrieme bježi; treba da se počimlje, pripravlja i radi; zato pozornu činim svu našu gospodu vlasteline i podružnice i ine gospodare, te ih umoljavam svesrdno neka si predmet ovaj kao najdublje zasjecajući u poštenje i budućnost našu u mnogom obziru... izvole k srdcu primiti i trsiti se, da si osvietlamo u sjeni zakopano ime naše.

Pozornosti obćoj preporučam sliedeće predmete, koji bi se mogli poslati: 1. vino; po šest butiljah od svake vrsti; 2. Kukuruza, iz različitih okolicah u kltpovih od svake vrsti do 30

klipovah. 3. Pasulja i boba, različite vrsti, dva polića od svake vrsti. 4. Meja gdje se sadi, 5—4. funt. 5. Prediva, osobito iz Moslavine i Posavine više povesmah. 6. Siemena našega zelja osobito iz Turopolja, i okruglice repe; pol funta od svake vrsti. 7. Svile. 8. Pšenice; zobi, hrži (raži) helde, prosa, sirka (koj se u Moslavini, Posavini i okolo Karlovca sije, za hranu živadi i krmakah.) 9. Žganice, slivovice, korenka, samotoka pelinkovca; 10. suhih šljivah; više polićah. 11. Sira Švajcare i Mohota; 12. Kalica. 13. plug hrvatski. 14. Motika, kosir, sikira i ino orudje poljsko iz različitih krajevah zemlje naše. 15. Različito drievo, koje se rabi u obrtu i trgovini. (Izložbeni predmeti vozit će se iz Zagreba u Beč bezplatno.)

Nemora tkogod misliti, da se moraju samo onakovi predmeti poslati, koji su riedki, izvanredni i dragocieni; nipošto; to nije namjera niti svrha izloge; sve štogod se proizvadja na velikom, što služi za hranu čovjeka i marve, što se rabi u životu iz polja, bašće i šume, riečju sve, što gospodarstvo prinosi, to sve poslati se može.

Da je n. p. komu ugledati mjesto za kraljevine Hrvatsku i Slavonsku opredieljeno prazno, šta bi suditi morao? . Jedino mjesto prazno! jer sigurnostjom možemo u napredak zaključiti, da će iz svake zemlje prostranog carstva biti predmetah dosti. — Naše mjesto, ako se budemo i ole potrudili može bit prilično izpunjeno; mnogo nemožemo učiniti, ali ipak nješo, te ako nebi učinili, što nam u moći stoji, bi nam sigurno sviet zamjerio . . . . i to punim pravom.

Dodaje se ovdje opazka, da se n. p. drva različite vrsti, duge, daske, dena, kolute (Scheiben) u liku malom (kleines Format — en miniature) primjerno i liepo izdielanom poslati imadu, jer u naravskoj veličini, predmeti bi preogromni bili.

Dud i svilarstvo.

(Konac.)

Ovu misao, o ustrojenju obćinskih dudinjakah i voćnjakah, obnarodovao sam ja potanko već prie 5 godinah u mnogih novinah. U njekoliko županijah, imenito u g. Nyitranskoj, biahu već 6 nedeljah poslie mog poziva svagdie gdie nije manjkala župniku, školniku i kotarskom predstojniku nuždna razboritost — uvedeni obćinski dudinjaki nu žaliboże ne na svakom mjestu u duhu mog predloga! Zato će zavod obćinskih dudinjakah, kako se sada u mnogim županijama ustrojava sigurno poroditi samo nakazu, ili bolje rekuć neće doneti svilarstvu nikakove koristi.

Jesuli jedanput dudinjaki svagdie uvedeni, onda treba u svakom dudinjaku, obćinskim trudom i troškom sazidati jednu kućicu s jednom kuhinjom i s dvimi sobami, jednom za obitavanje, a drugom većom za svilogojstvo. Ovu kućicu treba dati učitelju — ako razumje stvar — da pravilno sa svoji učenici njeguje svilogojstvo. Od dobitka dobiva jednu trećinu on, drugu trećinu najmarljivija djeca, a treća trećina upotriebit će se za manjkajuće školske potriebštine. Nerazumje li pako školnik stvar, nije li vješt svilogojstvu, i nema li u okolici nikakovog takovrstnog vještaka, onda si valja priskrbiti jednu obitelj iz Italije, siromašnog Friaula ili južne Tirolske kojoj neka se preda zemljište s kućom zabadava, štaviše, neka se još, ako je nužda, podupre sa godišnjih 10—15 vaganah kukuruza, pod tim uvjetom da se zabavlja izključivo sa dudarstvom i svilarstvom. Samo na taj način se može po mom malom znanju, nu obširnom i mogovrstnom izkustvu, udomiti medju našim pukom dudarstvo i svilarstvo Samo na taj način će moći već za njekoliko godinah stotine hiljadah forintih uputitise u koliba naših seljakah, a budu li jedanput djeca koja su pomagala učitelju pri svilogojstvu dorastla, onda će se za Miliune otvoriti izvor.

Pri tom nema vlada nikakova posla, nego pobrinuti se da ima kraj sebe jednog izkusnog i razboritog čovjeka, koji će pod uplivom visokog ministarstva unutarnjih djelah svoj velevažni narodni zavod ustrojiti, nadgledati, gdie bude nuždno podučavati, i o uspjehu Visoku Vladu izvjestjivati. Narod koji je na to opredjelen da domovini milione, da stotine milionah koristi iz necrpljenog jošte izvora, sigurno zaslužuje najveću pozornost, osobito kod nas, gdie, kao što je obće poznato, još jednako više zlata izvozi se za ono što mi trecamo, nego što nam može ulaziti za potreboće tudjih narodah, koje bi im ponudjati mi veoma lako bili u stanju. Nu dok tako nadje kod naroda dud i svilarstvo svoj ulaz, nesmje inteligencia Austrie a naročito, naši gospodari, veći i manji, prekrstiti ruke pa gledati. Njima, razboritim posjednikom pridržano je da uplivom dobrog primjera, koji kao što je poznato, više hasni nego najbolje prodičtvo, djeluju na puk.

U tu svrhu moraju posjednici pojedinih predjelah, medju sobom ustrojiti družtva za unapredjenje svilarstva. Kako valja ova družtva ustrojiti o tomu sam govorio već prie 14 godinah, koje u novinah a koje u jednoj knjižici koju sam još za mog bavlenja u Italiji na sviet izdao, nu onda se još mlogo govoraše a malo djelaše za usrećenje puka, a i ono malo što se činjaše, nije bilo kako treba. Dokaz tomu su propala dionička družtva za svilarstvo, i usumljena poduzetja pojedinih velikašah. O tom se nije ni sanjalo, da u svilarstvu donaša najveći natjecaj najveću korist.

Ako se ova dva načela, s ljubavlju i odvažnostju, kako rekoh, samo kroz 10 godinah budu izpunjavala, onda je austrianskoj carevini zlatni dobitak, svilarstva za svagda osiguran, onda će se svaki murveni list, za 6—7 nedeljah preobraćati u zlato, i onda će napokon austrianska svila igrati u svietskoj povjestnici istu taku, da i veću, rolu, kao što ju do sele igraše prljavi, engleski pamuk.

Primetak razpravam: o patriarkalizmu.

M. St.

Piše se u našem Gospod. Listu ljetošnjem mnogo za i proti patriarkalnom životu našeg naroda, i ja nemogu propustiti, da neprogovorim o njemu njekoliko riečih. Kud sreća, da samo oni pravo imaju, koji brane patriarkalni život, i ja bi, koji sam rodjen i odrasto i dugo živio medju prostim narodom našim, uz ove rado pristao, da, kako rekoh, samo oni pravo imaju, što brane taj život; ali poleg stečenog u tom obziru izkustva uvjeren sam, da i oni puno pravo imaju, koji nebrane patriarkalni život, oni bo su uvjereni, da isti život žalibože već je tako izopačen po mnogih mjestih i predjelih naše domovine, da, ako se nepronadje sredstvo, kojim bi se probudila u našem prostom puku bolja i plemenitia ćut za patriarkalni život onaj, po kom su stari naši srećno i zadovoljno u miru božjem i blagoslovu, u slogi i ljubavi živili, nehasni silom spajati i vezati ono, što neće da se sljubi, i jedno uz drugo pristane. Nestalo je u mnogih prostih kućah našeg naroda strahopočitanja mladjih prama starešinah i kuće gospodarah, a ovi opet na mnogi mjesti tako se grdno vladaju, da ih mladji njiovi niti nemogu počitovati i ljubiti. Gdjegod je sloga, mir i ljubav u kući, tu je i napredak u gospodarstvu, tu se patriarkalni život srećno razvija i rodi plodom blagostanja; to je pako samo u onih kućah, gdje se poznaje Bog i starii, a gdje toga nije, nehasni silom nagoniti koga, da srećan bude u onomu, u čemu sam nenalazi sreću svoju.

Ja mislim, kad bi sunce bolje prosvjete, one prave, na vjerozakonskimi istinami osnovane izobraženosti obasjalo naš narod, zaisto bi on sam brez ičijeg nagovaranja i silovanja iz svih silah prionio raditi oko uzdržanja patriarkalnog života. Zlo nije ništa drugo, nego zloupotrebljenje dobra, tako je i sa ovim patriarkalnim životom. Nastojmo oko toga, da narod naš postane ćudoredno dobar i sposoban i vješt u svomu poslu pak će kao takov kadar postati dostojno uvažiti i patriarkalni i nepatriarkalni život, i umjet će u jednom i drugom sreću postići.

U Karlovcih 19. listopada.

Gospodarske viesti.

Iz Gorskog kotara.

31. Listopada. Evo već izmiče jesen, a zima se približava: polja su pusta, lišće sa stabalah propadalo, mraz se po zemlji bieli a ljudstvo počelo se sakrivati u ognjane kuće od sve ljuće te ljuće doziniske studeni. Poljodjelac poviruje u žitnicu svoju, da vidi koliko se lietos pridjelalo, pa se živo propada, kad vidi, da mu čeza oskudnje za prehranu svoje čeljadi i domaće družinčadi kroz neprianno zimsko vrieme i proliétje, kad valja opet ljudski prionuti za poslom oko gospodarstva. Ako ti igdje seljaci u žitnice svoje dovirkuju, to oni to čine osobito u nas, gdje radi neplodnosti svakojakih kamenjem kao i tučom nasutih zemaljah malone svakog poljskog gospodaru strah i drhat spopada videći, da će mu ove godine više nego li ikoje druge nestajati potriebitog živeža. Da je našim zemljakom koje mu drago godine vidjeti bilo nevolju u ovih stranah, pa bi si lasno predočiti mogli, kako će ljetos biti, gdje je prežestoka suša sažegla naša grebenasta polja i livade. Ima u nas dobrano baš pravih staracah, ali nijedan od njih nepamti takove vrućine i sparine kao što je ona ljetos bila, niti se nesieća, da bi bile rieke, potoci tako posušili, i studenci većom stranom presahli. To smo, božje nam vjere, lietos prviput doživjeli. Ako pomislimo naprieznu ljetošnju vrućinu, koja nam je toliko kod letine štete naniela, pa onda u račun uzmemo jesenski prerani mraz, koi nam u zao čas ovo nješto helde ofuri, to onda sami neznamo ni kud ni kamo, to smo gotovi očajati od težke brige, što nas s tog nedostatka tare. Ali da nemisli tko, da izmišljotinu pišemo, stavit ćemo na rovaš sve, sto se prirodilo u našem kotaru ove godine.

Tu nam valja ponajprije napomenuti prezimsku letinu kao: pšenicu, raž i ječam. Ta letina prilično je rodila a moglo bi se reć: bolje nego li priašnjih godinah. Nu koja korist da je rodila, kad se takovo žito ovdje nješto radi podnebja a nješto radi vrsti zemaljah malo seje. Od rečenih žitah uspieva svigdje samo ječam a pšenica a ravno tako i raž rode samo u ravninah i gdje je toplije podnebje. Pšenice nema gotovo trećina selah u ovom kotaru, a ondje gdje rodi,

siju ju seljaci u jako maloj mjeri, jer niti neplaća kao što drugo kakovo žito, niti je od poveće kakove koristi kod gospodarstva, već se š njom namiruje po malo godišnji porez. Naprieko računajuć daje vagan najviše pet njih. Koja platja za muku, što ju čovjek oko nje ima!

(Konac. sl.)

Is dolnjeg Zagorja.

Budać i ja uvidjam, da je svakako zanimivo, a ujedno u někom obziru i koristno, ako se iz raznih stranah naše domovine priobćuje kako je koja lětina bila, zato evo i ja, želeći o tom izvěstiti obćinstvo naše, nimalo neoklevam, već vam evo u kratko priobćujem izvěsje o lětini u našem dolnjem Zagorju, želeći tom prilikom da bi i drugi članovi gospodarskog družtva izvěstjivali vas o istom predmetu, za da se tako sastavi kratki iztinski, i koliko moguće točni pregled o tom, što je na polju gospodarstvenom proizvedeno, što li je tamo, i kako uzrodilo? sočnim pako, da bi takova izvěstja, ako bi u ostalom — kao što rekoh — iztinska bila, u někom razměrju — dotičnim višjim oblastima za něko měrilo u gospodarstveno-administrativnom obziru služiti mogla.

Što se indi lětine u našem doljnjem Zagorju tiče, može se reći, da je glede usěvah, naime žita i kukuruze dobra bila; glede kėrme pako zla; što se proizvedenja vina tiče — može se osobito dobrom lětinom nazvati — izim ondě, gdě je měseca lipnja padša tuča mnogo štete počinila, u slěd koje štete težko da će se oštetjeni vinogradi za dvě tri godine oporaviti moći. *) Naravno je, da su u dotičnom predělu istom měrom njive, i sadevna derveća tako oštetjena, da narod, koga je tá nesreća postigla, iz težke svoje muke i truda, slabu ili baš nikakovu korist imati neće. — Tom prilikom opaziti moram: kakobi već radi toga svėrhi shodno bilo, kad bi se sa svih stranah Zagorja slična izvěstja u gospodarskom listu priobćivala, buduć dabi se tad bělodano vidilo, da tuča svake čelvėrte, pete, ili najdulje šeste godine, menjajući dakako svake godine tečaj svoj, zagorsku lětinu uništuje

Što se nadalje lětošnjeg vina u ovih naših stranah tiče, to se iz sadanjeg mošta suditi može: da će nam ovogodišnje vino svojom dobrotom ravno biti vinu god. 1836. ako ga možebiti gděgde i nadkriliti neće; nu zato ipak je cěna sadašnjem moštu slaba, budué ga prekupci po 2 fr. cěne — al zato se opet punim pravom nadati moći: da će mu gledeć kakvoće i izvėrstnosti, cěna za koje vreme poskočiti.

Kad se već o našem vinu povela rěč, nemogu da mukom mimo idem, kako me razžalostilo: da je ostao bez odziva od strane našeg obćinstva onaj članak što ga je bivši privremeni urednik gospodarskog lista g. Mirko Bogović u istom listu (vidi br. 28 t. g.) pod naslovom: Našim gospodarom za uvaženje priobćio bio, gdě se napominje akcionarno družtvo Štajersko, koje će tėrgovati sa štajerskim vinom zar, se nebi sad, gdě nam je tako dobro vino uzrodilo, budi odbor gospodar. družtva, budi tko drugi, koga se stvar posredno ili neposredno tiče — to pitanje u pretres uzeti mogo? — Nu valjalo bi svakojako da neostane samo kod pretresivanja, već bi trebalo da se u tom smislu šta učini. — Čas je tomu sgodan, predmet svakog uvaženja dostojan i korist obećavajući, zašto dakle da se okleva? — Program dotičnog Štajerskog akcionernog družtva priobčen je u gore spomenutom broju gospodarskog lista, i mogo bi se s malimi proměnami našim okolnostima prilagoditi, i primiti, pa bi posao s jedne strane gotov bio. — Konačno javiti vam mogu, da su lěpi jesenski dani, što ih nam je tečajem oveg měseca dao Bog i dobra sreća, baš kako valja sgodni i priměrni željam svakog dobrog gospodara — buduć da je svaki, koj baš nije lěnčina, imao dovoljnog vremena uzorati polja i posijati zimske usěve, koji će — kako se nadati možemo, dobro uzpěti.

U Ladislavcu dne 23. listopada 1856.

Mirko And. Vinković, član družtva.

*) Prediele što ih je oblakom brodećim od jugo-zapada prama severo izhodu manje više oštetila tuča u dolnjem Zagorju jesu sledeće obćine naime: Židovinjak, Bedekovčina, Komor, Mače, Martinci, Zlatar, Ošterc, i Belec.

Pokloni za narodni Museum.

G. Ljud. Vukotinović poklonio je svoju sbirmineralnu do 300 komadah brojeću.

G. Vukotinović kao član ckr. geologičkog i geographičkog zavoda u Beču dobio je od obćepoznatoga i slavnoga Mineraloga, Akademika i ravnatelja c. kr. geologičkog zavoda, ckr. odsjekovnog savjetnika, viteza više sl redovah g. Williama Haidingera 6 novih vrstih mineralnih, koje su po istom ckr. zavodu geologičkom u bivšoj nedavno skupštini naravoslovacah u Beču članom razdieljene bile; znameniti ovaj dar pokloni g. V. narod. muzeu. Minerali ovi jesu:

1. Hohle Lauretta Geschiebe (šuplje koturine Lauretske.) U Austrii kod Leithe. Osobite vrsti conglomerati crnog vapnika starjeg i mladjih pjeskarah te vapnikah, u kojih je žagar (Gerölle) crnog vapnika većjom stranom sasvime ili napolag izvjetren. (verwittert.)
2. Magnesit. (Gorčinac) od st. Katarine kod Brucka na Muri u gornjem Štajeru.
3. Ozokerit (Gorovosak, Bergwachs) od Boryslava u Galicii.
4. Piauzit, iz briega Hum kod Tüffera u Štajeru
5. Dopplerit iz Kainisch-a kod Aussee u gornjem Štajeru.
6. Reissacherit, iz Gastein-a.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; o pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 48. U Zagrebu dne 22. studena 1856. GODINA IV.

Gospoda p. n. članovi, koji svoj prinesak ovogodišnji ili prvašnjih jošte godinah platili nisu, najuljudnije pozivlju se, da izvole zaostatak namiriti.

Poslovodstvo g. družtva.

Vino u Hrvatskoj i Slavonii.

L. V. Višeputa bi u ovom listu gospodarskom napomenjeno, da medju proizvodi našemi prvo mjesto zauzimlje, ili bolje govoreći, zauzimati bi moralo: vino. Obično čujemo: lahko je gospodarom i vlastelinom u Banatu, i Sriemu, drugih plodonosnih i prostranih pokrajinah Ugarske, gdje pšenica obilno rodi i naplatja trud gospodara; istina je, velike pustare vojvodinske, bačke, sriemske i doljno Ugarske množinu davaju pšenice, kukuruza, ječma napolice i repice; vlastelini tamošnji na hiljade vuču iz polja svoga koristi, gdje protiva tomu, naša najbolja gospodarstva gdjekoju stotinu jedva donašaju; jedan velikaš banatski više pšenice posije, nego ju cielo gornje Zagorje dobi u jednom ljetu . . . Oni su dakle bogati, a mi smo bogci. Nu šta bi posliedica bila tome, da na primjer vlastelini banatski liepa svoja polja prostrana zapuštaju, pak da stanu saditi lozu vinsku i uz prkos dovoljnom izkustvu, da trs neuzpieva u onoj pokrajini, sve to dalje bi sadili vinograde? . . . . *Bez dvojnbe dohodci bi se umalili, i Banatčani postali bi siromasim* . . . A šta bi kod nas n. p. bivalo, kad bi se ostavili velikih naporah i nezahvalnog djela: sijati pšenicu, ječam il raž na mršavoj i težkoj ilovoj, il vapnenolapornoj zemlji bielici? bad bi prestali, velju, bacati pšenično il hrženo zrno na takove pustare, brdine i briegove ljute, gdje nije nikad plod naplatio trudove, niti će ih ikad naplatiti; kad bi dakle odustali od toga, pak bi okrenuli pozornost na krasan položaj naših brdinah i brieželjakah, na milotom puna mjesta zaslonjena od sjevera i za lozu vinsku kano stvorjena: *U Moslavini, Kalnikn, Reki, Sudovcu* i *Visokom*, a izpod gore Zagrebačke kod *Suseda, Stenjevca, Šestinah, St. Šimuna, Cučerja, Kašine*,. *Vugrovca* i *Granešine*; *Moravčah, Psarjeva; St. Ivana; Kod Okića, St. Jane* i *Slavetića*, okolo *Gradiške, Podvinja* i *Djakova* itd. itd. Tko bi izbrojio sva mjesta, gdje imade brdinah i visinah onakovih, koje priliče sadjenju trsa? Šta bi sliedilo? Sigurno ne drugo, nego da bi se kod nas tri, četiri, pet i desetputa više proizvodilo vina, pak bi naši posjednici i vlastelini dobivali mnogo vina i dobra vina, sile bi svoje obratjali na jednu svrhu glavnu, te tako bi resultate povoljnije imali, nego ih sad imadu, radeći raztrešeno, od svašta po nješto, u cielom ništa! Ono što je Banačanu, Sriemcu, il Bačvanu punoća pšenice i drugog žita, *to bi za nas imalo biti vino; pak bi onda mogli siromasi Hrvati postati dobrostojećim bogatim ljudim!*

Došlo je njekoliko odlične gospode u gostionu, pak oni želiše popiti čašu dobra vina. Tamo visi više tablah na stieni, i debelim slovima čita se tiskano: **Echte Oesterreicher Weine.** Gospoda ova, budući da u hrvatskoj gostioni, u glavnom gradu Zagrebu, neima hrvatskog vina valjanog, nehoteći želudac svoj trapiti sa kakovomgod cavarikom: zovu konobara i daju si donesti: **Vöslauera.** !!!

Koj pozna *Vöslau, Gumpoldkirchen, Liesing, Dornbach, Nussdorf* itd. koj pozna podnebje tamošnje, koj gleda onaj trs tamo, ono grožđje tamo, pak podnebje naše ovdje, trsove naše i grozdje naše, koj promisli, kolikim se trudom i pomnjom tamo radi, dok se bure napuni, pak sravna sa time to, da vino kod nas tako rekući na silu i polak divlje raste, on nemože dru-

go nego osupljen i niem ostati; paradoxon bez primjera, *Vino se iz Austrie u Hrvatsku vozi, na mjesto da se iz Hrvatske u Austriu vozi.*

Ako budete vi moji zemljaci veleštovani i na dalje dopustjali, da način gospodarenja našega, da glavne poluge i glavni izvori našega dobrostanja na tako opakom temelju i tako izvrnjenom razmjerju budu stajali, onda nije pomoći za vas, jer vi neuvidjate one prednosti, one dare, koje vam blaga narav pruži, niti se nećete nimalo potruditi, da ono primete, što vam se nudi.

Koj si sám neće, neće mu ni Bog

(produl. sliedi.)

Sadjenje voćkah.

Čestoputi se tužba čuje; da mlade voćke skoro za tim, kad se posade, poginu, ili dugo vrimena boluju. Mnogo godinah upotrobljavao sam jedan način, uz kog nisam nikad imao uzroka tužiti se. Hoću da taj način priobćim priateljem voćarstva.

Izkopaj na jesen jamu 3 stop. u četvrt i 2 stop u duljinu, bacaj izkopanu zemlju bolju na jedan, a gorju na drugi kup; neka stoji onda kroz zimu; bit će promrznjena mnogo bolja. Mršava zemlja može se u prosincu i siečnju polivati višeputi sa mokračom. Imade tomu deset godinah, što izkusivam, da u proljetju sadjene voćke mnogo hitrije i sigurnije tjeraju, nego u jeseni sadjene. Prie nego li sadit kanimo drievce, treba mu sa oštrim nožem obrezati korenje, tako da se sve pokvarjeno iz njega odreže tja do zdravog drieva; rezi moradu takovi biti, da drievo, kad se osovi, na njima stoji, tad će rane laglje i hitrije zacieliti. Grane od vrška moraju takodjer u razmjerju biti; jabuku valja po put košare, druge voćke po put jele il tise rezati, Kad je to učinjeno onda se sadi; zemlja bolja baca se najprije u jamu, i prigazi se, jer drievo inače propadne, što mu škodi; a svakako je probitačnije plitko saditi nego preduboko.

Prvo, nego se koren zemljom zasiplje, drug se tik drieva položi priko jame, da se vidi nili preduboko sadjeno, zatim se postavi kolac k drievu i sveže se rablo sa gužvicom; kad se zemlja s vriemenom sleže onda će i drievo nižje spustit se moći. Korenje se ima poravnati, da neleži il netišti jedno drugo, tada — osobito na špicah, (èrtovih) posiplje se sa jednim do dviema litrama dobra ječma, i zasuje pozorno sa zemljom, da nebi ječam od korenja opet odpao; jošte se ima zemlja rukom ponješto potisnuti, na to se ima jake zemlje pridati a nakon ciela jama sa slabijom, što izkopana biaše, izpuniti. Svako ljeto dam osim toga zemlju okolu stabla prekopati, okolo Ivanja, i sried listopada; kiša time laglje unidje u zemlju, i bube od škodljivih lepirah čestoput se ugnjuše. Do polak stope od stabla ne smje se zemlja prigaziti, jer bi se moglo tiskanjem mnogo tananih i vlasnatih korenčićah oštetiti; osim toga običajem svako drievce sa kantom vode zalijati, prosinicu vadim doli (gornju strau cievi, proljuknjenu.) i lievam vodu iz višine $1\frac{1}{2}$—2 stopovah, blizu stabla, da nebi drugčie ječam odplavio. Druga žičina (Flüssigkeit) drievu škodi. Drievo, koje kroz više godinah stoji i neće, da raste, može se sa mokračom po dva puta: u prosincu i siečnju polijati, to valja mjesto gnoja. Krv maršečja jošte bolji je gnoj; zemlja se ima najprie prekopati, dva do šest polićah, (okah, Mass) krvi uzeti, sa vodom smješati i drievo koncem travnja zalijati; od toga će drievo rasti, debeliti mu se svrži i grane a listje će škurozelenim postati. Gnojenje takovo nesmje svake godine ponoviti, jer bi inače voćke obolele. (produl. sliedi.)

Zapisnik.

Skupštine gospodarstvene podružnice D. Miholjačko-Našičko- Valpovačke dne 9. rujna t. g. pod predsiedničtvom G. Josipa Hajnovića podružničkog podpredsiednika u prisutju podružničkih odbornikah gg. Mirke Jozipovića, Matie Filića, Tome Rifla, Aurela Krmpotića blagajnika, Ante Regena perovodje, i više inih podružničkih članovah u D. Miholjcu obdržavane:

1. Pročitan jest zapisnik predjašnje podružničke skupštine; koji u cielom svom sadržaju po skupštini obodren bude.
2. Obraća ova skupština po drugi put svoju pozornost na toli žudjene školske voćnjake, i doćim su gg. Predstojnici susiednih triuh kotarah pismeno pozvani na blagohotno sudielovanje u ustanovljenju upitnih voćnjakah izjaviti blagoizvoli da su uviek pripravni blage želje podružnice po mogućnosti podupirati, odlučeno bude, — domoljubnu ovu ponudu i očitovanje s dužnim priznanjem primajuć, zajedno pomenutu p. n. gg. Predstojnike s oviem zapisnikom uljudno i srdčano zamoliti: neka ugledom svojim onamo doprineti blagoizvole, da oškoljene obćine nuždno za to miesto (zemljište) bez odvlake opredie le, i predbiežne barem poslove još ove jeseni obave. Nebili tako školski voćnjaci s prvim proljetjem u život stupiti mogli!

3. Da pomenuti voćnjaci svojoj svrhi odgovore, najme: da se u području ove podružnice gojenje voća svestrano razplodi i razširi, umoljava ova skupština sl. osriednji gospo. odbor, neka se svojim putem na visoko Namiestničtvo obratiti izvoli; da se ona naredba, koja u susiednoj granici od godinah već obstoji — uslied koje mladež neženjena prije nego što u bračko stako stanje stupi, stanoviti broj valjano odgojenih voćakah pokazati dužna jest, i na ovaj kraj domovine naše protegne.
4. Da nam školski voćnjaci čim plodonosnijim cvietom procvietaju u nedostatku u tom obziru dostatnih vieštakah odlučila je skupština pobrinut se za dva vrtljara uz dnevnu nagradu; kojih će dužnost biti kako voćnje rasadnjake prirediti, tako školnike kao redovite tih voćnjakah nastojnike u ciepanju i oplemenjivanju voća još nevieŝte upatjivati i prvu poduku dietce školske rukovoditi.
5. Proglašen jest program petdesetgodišnje svečanosti c. k. gospod. družtva bečkog dojduće god. 1857. u Beču obdržavat se imajuće — poziv je ostao bez odziva.
6. Predloženo je i odlučeno, osim našeg gosp. lista, još ina tri lista podobnog zadržaja troškom podružnice nabavljati; i ista gg. članovom susiednih trih kotarah dobrovoljne porabe radi izmienice dostavljati.
7. G. Josip Balogh župnik Viljevački član podružnice doneo je i medju pribitne gg. članove na jagmu razdielio sieme bundevah od izvanredne velikoće i osobite kakvoće čak iz pokrajinah Silistrie dobavljenih.
8. Najpak, pošto je više gg. članovah godišnje svoje prineske položilo, odlučeno bude: buduću siednicu okolnostima shodno u svoje vrieme razpisati.

U D. Miholjcu 9. rujna 1856.

Za uprav. odbor Podpredsiadnik,
Dr. Josip Hajnović.

Ante Regen, perovodja.

Gospodarske viesti.

Izviestje,

O godišnjoj lietini za god. 1856.

U području gosp. podružnice D. Miholjačko-Našičko-Valpovačke-žito: gdie grad polja poharao nije, u obće uzeto, — sriednjim je urodilo plodom, to isto se i o kukuruzu reći može no voće, izim rodnih šljivah, vrlo je uzmanjkalo; osobito svietu poznate i omiljene srčike naše, tako su riedke, kano da jih iz najdaljih prěkomorskieh predielah, za skupo morali bi nabavljati blago. Šume, dugotrajnom žestinom kano poparene liešene su svakog ploda svoga. Marva je zdrava — svinje, od kojih po stotine popadale jesu počele su ozdravljivat Što se prometa tiče — o tom kod nas ni govora něma — zato se i nemore žitu prava ciena naznačiti; — lanjsko žito prodavano je; i to pšenica požunski merov po 3 fr. sr. — suraž po 2 fr. 24 kr. kukuruz po 6 fr. 6 kr. — ječam 1 fr. 48 kr. do 2 fr. sr. zob 1 fr. 12 kr. Jesensko vrieme slabo nam usievu ugadja — dugotrajna je suša zavladala, zato nam bačeno u oporo zemljište krasno sieme stranom nemiče, stranom pak hrana neizbrojnih postaje miševah. Gospodari i poljodielci zabrinuti počimaju raznovrstnò o budućnosti gatati ali samo gatati!

U Veliškovcih 26. listopada 1856.

Podpredsiednik
Dr. Josip Hainović

Ante Regen
perovodja.

Iz Slavonije. M. St.

Kopanje mrkog uglja (Braunkohlen) ovde u Karlovcih, o kome sam u ljetošnjem gospodarskom listu dao izvjestje, da je naime započeto, liepo napreduje i poduzetnik i vlastnik istoga je družtvo ovde sklopio na abcie. Do podpuno čista uglja još se nije došlo, koj leži u dubljine ovdašnjih bregovah, ali i dosad izkopani ugalj može se upotrebljavati za iste parne makine, o čemu se osvjedočio vlastnik parnog mlina u Beogradu, koj je nedavno kupio njekoliko stotinah centih tog uglja i pokušao ložiti njime svoju parnu makinu. Dosad je g. Liška, kao ravnatelj istog poduzetja kopao polojito u breg i tako vadio ugalj napolje; ali sad je kupljen zgodan komad zemljišta, njeki parlog bivšeg vinograda, i kopa se stubočke jama (šakt, Schacht) u dubljinu, te će se vitlom izvlačiti ugalj iz krila zemlje. Sva je prilika, da će se obilno naplatiti sav trud i trošak istog poduzetja, tim više, što je očevidno, da su ovdašnji bregovi puni uglja, a Dunav blizu pri ruci, te će se izkopani ugalj moći lako i o malo troška razvoziti, kud bude trebalo. Svakako će ovde pasti ciena goriva, a to je velika polakšica za ovdašnje siromašno žiteljstvo, gdje se fat hrastovine i sad platja po 8—9 fr. sr. a vrbovine po 5 kadšto i po više.

Iz Gorskog kotara.

(Konac.)

Raži ovdje narod doduše nješto više seje negoli pšenice, ali ipak ne tollko, da bi se bar od prilike mogo sačuvati oda glada. Ona neradja bolje od pšenice, dakle nit nedaše velike pomoći sa njenim lietošnjim prirodom. —

Ječam je od prezimskog žita najvažniji, jer gotovo svigdje uspieva a uz to i dobro rodi. Budući pako rano, već mjeseca lipnja, zazrije, to se brzo i pojede u to vrieme, kad nema ovdiešnji narod pod milim Bogom ništa, u što da zagrizne; jedva da što ostane za sočivo, tako zvani ričat. — U obće se može kazati, da tog prezimskog žita u svakoj kući nestane oko Miholja a od tog vrimena, da se počima jesti prosenica i kukuruzni žganac. Tako biva svake godine, a tako jamačno

i lietos. Jedino je dakle sriedstvo za prehranu siromašnjeg ovdiešnjeg žiteljstva ono, što kroz lieto naraste: kukuruz, proso, helda, grah, zelje i repa; a toga je lietos jako uzfalilo. Prevelika vrućina i sunčani žar popalio je žestoko kukuružište već mjeseca svibnja tako, da nije kukuruz ni posve proniknuti mogao iz zemlje. Ono, što je ipak probilo iz zemlje ostalo je poradi nedostatka kiše sakato i krnasto. Jedva da se našao koje gdje kakov pomanji klasak, koi je i onako zrnjem jako slab. Izuzemši jedno tri ili četiri sela seje se u cielom ovom kotaru kukuruz, koi dobro plaća samo ako mu se što više pognjoji. On zauzimlje prvo mjesto medj žitom, što ga ovdje narod seje za domaću potrieboću. Ljetošnji prirod za mnogo je slabii nego li je lanjski pače na njekih mjestih što su po visinah, baš nikakov.

Proso je izza kukuruze najvažnie žito kod Bosiljevačke kuće, te se upotriebljava za kruh. Njega je, reć bi, ove godine manje nego li i kukuruza i svakog drugog žita jerbo se je u najgorje doba sijalo Ima dosta miestah kod nas, gdje nije sjeme njegovo ni iz zemlje probilo a mnogo ih je pako, gdjè su ga ljudi pokosili za krmu, jer i onako zrnja na latih nebiaše: Nismo pretjerali, ako rečemo, da je ljetos žetva njegova gorje izpala, negoli je ikoje druge godine, od kada ljudi pamte. S njegovog nedostatka biti će ljute biede ove godine u nas. —

Helde bi bilo po nješto, ali ju je pofurio zadnjih danah mraz.

Najveća mora dolazi na nas s nedostatka graha, zelja i repe, jer je kroz zimu najglavnia hrana naših ubogih seljakah.

Proračunali su ljudi naprečac, da će ove godine triebati ovaj kotar tudje hrane do 30.000 vaganah. Liepa zaista nada! Mnogo će se tu hodati po svietu od nemila do nedraga a mnogo će se putih uatuknuti batićom po tvrdom kamenju.

U Bosiljevom. Ljubojević.

Izviestje blagajničko.

Sliedeća gg. čl. platiše družtvu g. za Hrv. i Slav.

G. Gjurašin Gjuro učitelj platio za 1856. prines i list 5 fr.

G. Fodroci Skender utemelitelj platio četverti put 10 fr. ukupno 40 fr.

G. Drobčec Franjo kapelan za 1856 prin. i list 5 fr. i biljegu za Diplomu 15 kr.

G. Makanec Ferdo za god. 1853 4 fr. za 1855 i 1856. list 1 fr. 30 kr.

G. Verbanić Jos. odvjetnik za 1856. prines i list 4 fr. 30 kr.

G. Vranicani Ambros vlastelin za 1855. i 1856. prin. i list 9 fr. 30 kr.

Bistrićka Občina za god. 1856. prin. i list 5 fr.

G. Opačić Filip c. k. kapetan za god. 1866. prin. i list 5 fr.

Poziv.

Dne 1. Prosinca t. g. obdržavat će se u 10 satih prije podne ovogodišna zaklučna sjednica gospodarske podružnice varaždinske u vrhovno županskom uredu varaždinskom; kamo se svi p. n. gg. članovi podružnični najuljudnije pozilju tim dodatkom: da oni, koji kao članovi hrv. slav. gospodarskog družtva u družtvenu blagajnu štogod duguju, istom prilikom dúg svoj namiriti izvoliju.

U Varaždinu dne 17. studena 1856.

namjestni predsjednik, St. Vuković. v. r.

Cienovnik.

Gdje?	pšenice		napolice		raži (hrži)		ječma, (jačmena)		zobi		kukuruza		krumpira		proje (prosa)		helde (hajde)		Boba		Graha Bažula	
	Mjerov (vagan) po																					
	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	k.	fr.	kr	fr.	kr.
U Belovaru 2. stud.	3	20	—	—	2	—	1	—	—	—	2	20	1	—	1	40	1	40	—	—	—	—
„ Brodu 6. „	3	30	3	—	—	—	2	48	1	20	1	30	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Karlobagu 23. list.	5	20	—	—	—	—		—	1	30	3	12	1	20	1	30	—	—	—	—	—	—
„ Glini 5. stud.	4	—	3	—	2	20	1	40	1	6	2	30	2	—	1	50	—	—	—	—	3	—
„ Gospiću 6. „	4	40	—	—	4	20	2	—	1	30	2	50	—	—	2	5	2	40	—	—	—	—
„ Ogulinu 8. „	5	10	2	30	3	—	3	—	1	30	3	20	—	—	2	30	—	—	—	—	4	30
„ Otošcu 7. „	6	—	5	24	5	—	4	—	3	—	4	40	2	—	4	10	4	40	—	—	—	—
„ Petrinji 8. „	4	40	3	—	2	—	1	40	1	10	1	56	1	20	1	20	—	—	—	—	3	—
„ Senju 31. listop.	5	40	3	50	3	45	3	—	2	30	3	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Slunju 30. „	4	50	—	—	—	—		—	1	40	2	40	—	—	2	10	—	—	—	—	—	—
„ Vinkovcih 6. stud.	3	8	2	10	2	34	1	44	1	24	2	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Zagrebu 20. „	4	12	—	—	3	24	2	10	1	30	2	36	1	30	2	—	2	—	—	—	—	—
banatska	5	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

U Zagrebu 17 studena 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: **Lj. Vukotinović** — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 49. U Zagrebu dne 29. studena 1856. GODINA IV.

Vino u Hrvatskoj i Slavonii.

Onu istinu, da gospodarstvo najme svu svoju silu na takove struke obratjati ima, kojih uspješenje zemlja i nebo podpomaže, valjda nitko niekati neće; istom tako poznata stvar je, da velika strana brdovitih zemljištah naših, kao i podnebje naše sasvim ugodna su trsu vinskomu, gdje protiva tomu svako ljeto izkusit moramo, da nam i na najboljoj zemlji pšenica neplaća; zato jasna posliedica je, da ono poprimimo, što nam obećava korist.

Ako obilazimo domovinu našu, vidimo ciele okolice, gdje brdo leži uz brda, briežuljak uz briežuljke, pusto, trnjem i šikarom zarašljeno! nit je spašnik, nit je šuma, nit je kolosjek, nit poštena živica; marva se skita proljetjem po nutri, obgriza šibje i zatire rastline; za mala zabiri rastlina i postane pravom šikarom, koja se u Hrvatskoj i Slavonii kao protoyp nevaljalog i nekoristnog drievlja žali bože podosti može vidjeti, dočim takovih rastlinah u drugih državah ni neima; tu se sada sakrivaju lisice, hrane se zecovi i bere se borovica. U ovih briežuljcih, ako li bi smio gatati, podignut će se s vrimenom izvor novih dohodakah, kak prvo što će ljudi onu živicu nebasnovitu posjeći, i gdje položaj dopušta, trsom nasaditi. Sve indi sile naših gospodarah, ... bez da se šteta čini inim strukam gospodarstva, osobito marvogojstvu, voćarstvu, dudarstvu itd. . . . pametno dakle i ne pretjeranim načinom, . . . imale bi se složiti u povekšanje, oplemenenje naših vinogradah, i u poboljšanje našeg litarenja (Kellerung) i konobarstva (Kellerwirthschaft.)

Čujemo mnogiputa govoriti gospodare naše: „Šta će nam više vina, i ono što imamo, prodati nemožemo!"

Dopušćamo, i istina je, da nemožemo prodati, jer naše vino neima imena u svietu trgovačkom; naše vino nemože u natečaj stupiti, jer nevalja pram drugim vinam, koja se kupuju i rabe u velikom svietu; naša vina imadu dobra svojstva, imadu sposobnost postati izabranim dobrim, pariti se sa drugimi i nakon dobrog i shodnog postupanja nadjačati mnoga vina, koja se sada na veliko slave.

Mnogo imade kod nas vinogradarah i gospodarah, koji o tom neimaju ni pojma, kako se s vinom baratati mora, koji misle da je vino samo onda dobro, kad je jako, kada draplje po grlu i peče od oštrine; na boju, na čistoću, na miris, na ljubkost, na stalnost, malo se pazi. Nu to su baš svojstva ona, koja su kadra vinu pribaviti cienu i vriedno ime. Gdje iznimka biva od obće navade, ta imade vinah, koje čovjek jedva bi poznao, da su hrvatska.

Valjanost vina velikom stranom dolazi od nasada. Nasad mora biti primjeran zemljištu i položaju, i koliko moguće jednak t. j. vrsti onakove, koje se dobro slažu, (što je izkustvo vinogradare jurve naučilo) te koje u jedno doba sazriju.

Proti ovomu načelu mnogo se grieši u našoj zemlji, jer velikom stranom na to se nimalo nepazi; kolikoputa to n. p. nebiva, da je stran podobra grozdja već sagnjila, kad je druga strana zriela; to se bere onda sve skupa, nemisleći, da od gnjilog grožđja vino osobiti tek neugodni dobiva, koj dodija svakomu, koj je učen finomu vinu.

Za podignuti naše vinarstvo treba dakle najprvo: *1. Urediti, razabrati i sravnati jednovrstnije naš nasad.*

2. Naše trse domaće, kojih mnogo vrlo dobrih ima, izabrati, i pomnožiti; zle pako trse izkoreniti.

3. Nekoje vrsti plemenite, dobro rodeće pribaviti, razprostraniti i udomaćiti.

4. Kod branja i litarenja (Kelterung) pazljivije i shodnije postupati.

5. Bolje gospodarstvo u podrumu uvesti.

(Konac sliedit će.)

Sadjenje voćkah.

(Konac.)

Gaženje zemlje suvišno je, dapače i škodljivo jer se korenje osakatiti može. Okolo stabla je najgustije korenje, zemlja nemože porad pletera korenskog prodrieti kroz praznine, polivanje dakle veoma potrebno jest, baš da se time praznine razmočenom zemljom izpune i pliesnjivoći predupredi; čim čvrstje zemlja prileži korenju, tim može bolje upijati hranu svoju. Ječam sagnjije i šekerikom (Zuckerstoff) pruži tvarovah hraniteljnih te će drievo kroz ljeto porasti na 4—6 stopa. Ječam se mora duboko postaviti, inače bi klicala, što nebi mnogo koristilo. Kod starjih drvetah ovio sam kraje il èrte korenove sa vunenim canjkom; ovaj drži dugo vodu, moči korea i napokon služi gnojem. Kad je sva voda jur unišla, onda baci pò drugi stop visoko na mokru zemlju drugu razdrobljenu zemlju, da sunce neizsuši prenaglo svu vlagu. Poslie dviuh il triuh danah stat će ti drievo tako čvrsto, kan da već dugo raste; sada ti se neće više sesti, možeš ga dakle slamom kolcu privezati. koj će se načina toga držat, imat će mnogo veselja sa voćkami svojimi, nit će ikad više drugačje saditi. Kod sadjenja naravski mnogo stoji do toga, kako se poso taj ovrši, zato sam uvjek sám radio, i svjetujem svakomu, da sám sadi, ili da to pod neposrednim nadzorničtvom svojim činiti dade.

Pete gospodarove gnoje polje, kažu Hrvati.

Obrezavanje voćkah na jesen držim za škodljivo; rane po zimi mnogo trpe i težko ciele. Svaki ljubitelj voćarstva neka obrezava u proljelju, početkom travnja, bit će najbolje.

(polag. Mittheil. der Landwirth. u. Indust. Kärntens.)

Naša gnojba.

Po drugih městah naše domovine voze gnoj (djubre) u proletju na polje pod kukuruz — jedino kod nas u Posavju u jeseni voze, i na pognojenoj zemlji seju ječam; to čine Posavci u jesen zato: što je prispeo mošt, jer prie berbe nitko neće voziti gnoja; zato što je živad naime: guske, pure, race porasle, i svinje se podebelile — gnojba je posavačka velika gostba, kod koje se vesele i nekoji žaloste. — Kada pri kojoj kući gnoj voze, onda vina mora biti, makar odkud bilo, ako ga nema, proda žitka ili uzajmi novac, pak ga kupi. Opazio sam ove jeseni gde je jedan seljak dobio ekšekuciu što nije porez platio, a baš drugi dan naumio je gnoj voziti, nije imao vina, niti novac da ga kupi, šta li je učinio? prodao valjda žitka ili uzajmio novac, i kupio si 6 veder vina, kao što mi sam kazó, vedro po 4 fr. sr. poreza imao je po prilici 10 fr. platiti, daklem lakše mu je bilo 24 fr. za vino dati, bez kojeg bi lašno gnoj bio na polje spremio, nego 10 fr da bi porez bio platio. —

Kod nas ima kućah, gde ima po 25 konjah 8 volovah i više, te bi lasno svaki sebi gnoj izvozio, i što nebi danas, mogao bi sutra ili posutra izvoziti, ali nedaj bože, nije tako prilika za piti kao da ih je više zajedno, zato uz povrat uzme iz sela po 6 foring, i akprem je kod kuće njih 40 za dělo sposobnih, ipak uzajme za nametanje gnoja jošte k ovim po 25 nametačah, što kasnie nepovrača na ino, već jedino na nalično dělo. — Sad zakolju jednog od 2 centa težkog prasca, koji se već od proletja ne po priměru drugih krajevah, koprivjem ili drugem dračom, već samom kukuruzom hranio; a koji je premožnii ubije kravu ili junca, i još tome po 20 komadah živadi, jer kod nas nije kao po drugih městah običajno, da bi gibanice ili što od melje kod kakova veselja pekli, nego pune zdele mesa pa žganacah, koji su izvan tog svaki četvèrtak nedelju i većje blagdane kao drugem narodom gibanice a talijanom palenta na stolu. — Zatim gde se njih više sakupi, dopelja iz vinograda stèrtinjak mošta, pripravi po vedro rakie, i tako u zoru počmu gnoj voziti, rakiu pèrvu piti, te već do ručka mnogi od rakie odnemogne — a njih 12 do 14 foringah počmu se nateravati, nepazeć na nikakov red, tu se negleda da li mu daska, kolo ili što drugo izpade, ili da li mu se nije sav gnoj po putu poraztepo, već se gleda na to, koji predi može konje svoje odpreći, i za druga kola pripreći — i gleda se, koji je kadar prie na polje i iz polja makar i kojim putem bilo doći — te tako se više po putu gnoja raztepe, nego na polje dopelja; a trošak učini, koji preko i preko nadilazi korist učinjenog posla. — U jeseni su kod nas u Posavju putovi s gnojem nasipani, kao što su po drugih městah s kamenjem ili pěskom, da je jedva moći po putu prazna kola, još manje kakov tèrh na kolima voziti — ovo nateravanje s kolima sav dan biva, i pripeti se kak se već prošle godine zgodilo: da se se konji poplašili, i veliko zlo pouzročili. A kad se opiju znadu se medju sobom posvaditi i zlupati tako: da se je više putah mnogim i nepovoljna što zgodilo. — —

Zato ako mi sva gore navedena dobro pretresemo, svakako bi valjalo, da se ova zla navada kod nas u Posavju ukine, to je toliki prekoredan trošak, koji kuću upropastjuje, umali, raztepanje po putu tolikog gnoja strogo zabrani, a od poglavarsta kojeg se osobito to bi ticalo, naredba izda, da svaka kuća zasebice gnoja vozi, i da njedna kuća nesmie nikakovih foringah niti

težakov za gnojbu uzimati, koja god sebi sama gnoja kadra izvoziti je.

Ona naredba koju je izdao slavni c. k. kotarski ured Vèrbovački veoma mi se je dopala, jer tamo koji bi gnoj vozio nesmie s kolima tèrčati, i gnoja po putu raztepati, koji bi tu naredbu prekèršio, platio bi za pèrvi put 5 fr. sr. globe. Želeti bi da ovakova velekoristna i lěpa naredba k nam u Posavje, akoprem za ovu godinu jur prekasno bi bila, barem za buduću godinu se uživotvorila. — Eto tako u Posavju biva, a imade i više tog, nego nadu gojimo da će se valjda sve po malo ono što nevalja izkoreniti, a ono što je dobro i koristno uvesti.

U Oborovu dne 14. studena 1856.

Gjuro Gjurašin,
učitelj i član hrv. slav. gos. družtva.

Zapisnik

ravnateljske sjednice družtva za povjestnicu i starine Jugoslavenah 17. i 22. stud. 1856. pod predsjedničtvom gosp. Antuna Mažuranića, najstarijega odbornika, kano namjestnika g. načelnika, a u prisutnosti gospode odbornikah Mate Mesića, Mojsije Baltića, Petra Zoričića, i tajnika i blagajnika Janka Ev. Borovečkoga, kano perovodje.

§. 1. Pročitan je zapisnik sjednice 9. kolovoza 1856. dèržane, i odobren je.

§. 2. Pročitana je zahvala c. k. riečke gymnasie od 23. kolovoza 1856. za poslate joj knjige Arkiva; to je na znanje uzeto.

§ 3. Javio je tajnik, da mu je dne 23. kolovoza t. g. predao g. Ljud. Hervoić razne stvari iz Siska ovamo brigom i troškom istoga gosp. Ljud. Hervoića dovezene, kano mozaike, svietiljke rimske, igle, slike, i razno kamenje; to je sa osobitom zahvalnostju na znanje uzeto, pak će se stvari u dotične prostorie metnuti.

§. 4. Javio je tajnik, da je družtvo naše uslied prošnje od 6. kolovoza t. g. na vis. c. k. namjestničtvo, a prieko njega na vis. c. k. popečiteljstvo upravljene prosto od poštarine u službenom dopisivanju s uredi i s oblastmi, ako to čini pod pečatom družtvenim i s označenjem, da u poslu družtvenim biva, tako bo glasi i odpis vis. c. k. popečiteljstva od 18. kolovoza 1856. 20333/1487. i odpis vis. c. k. namjestničtva od 24. kolovoza 1856. br. 15786/2961; oba dopisa budu pročitana i s dubokom zahvalnoštju razumljena.

§. 5. Pročitan je dopis od kolovoza 1856. družtva povjestničkoga za gornju Bavarsku, s kojim uz zahvalnost za poslatu mu „Bibliografiu della Dalmacia e del Montenegro,“ šalje ovomu družtvu 2. i 3. svez. YV. knj. svoga Arkiva, i 18 godišnje izvješće sa naknadno tiskanim prilogom k 16 godišnjemu izvješću; zahvalnost je sa na znanje uzeta, a knjige su sa zahvalnostju u knjižnicu stavljene.

§. 6. Zadarska c. k. gymnasia dopisom svojim od 4. rujna 1856. br. 309. zahvaljuje se za poslate joj knjige Arkiva, i šalje svoje godišnje izvješće za god. 1856., zahvalnost je na znanje uzeta, a knjiga sa zahvalnostju u knjižnicu stavljena.

§. 7. Javio je tajnik, da mu je gosp. Slav. Kos, učenik VII. razreda u ovdašnjem nadbiskupskom učilištu za družtvo poslao staro pismo na kvieru; to je sa zahvalnostju primljeno, i medju pisma iste vrsti za porabu stavljeno.

§. 8. Javio je tajnik, da mu je gosp. Božo Goč, vojni svetjenik biskupie križevačke u Zadru uručio 12 komadah raznih bakrenih novacah, i „govorenja nedjeljna St. Margetića u Mljetcih 1708. tiskana;“ to je sa zahvalnoštju primljeno, i knjiga stavljena je u knjižnicu, a novci u novčanu zbirku.

§. 9. Javio je tajnik, da je gosp. Simo Stojanović 14 komadah bakrenih novacah družtvu poklonio; to je u novčanu zbirku za zahvalnostju stavljeno.

§. 10. Javio je tajnik, da je gosp. Ot. Martin Nedić poslao za Arkiv narisane razne grbove; to je sa zahvalnoštju primljeno, pak će se u Arkivu priobćiti.

§. 11, Museum Francisco Carolinum uz zahvalu za poslate mu knjige šalje 1. šestnaesto svoje izvješće 2. 11 knjigu prilogah k znanju austrijske zemlje nad Ensom; zahvalnost je na znanje uzeta, a knjige su sa zahvalnostju stavljene u knjižnicu.

§. 12. Pročitan je dopis vis. c. k. hrvatsko slavonskoga namjestničtva od 10. stud. 1856. br. 20355/3874. a odnosno vis c. kr. popečiteljstva unutarnjih poslovah od 27. listopada iste godine pod br. 4940. kojim zahtieva, da mu se do 25. studena 1856. od strane družtva za francesko popečiteljstvo, pod kojega upravljanjem izlaze izvješća o učenih družtvih, podnesu dva primjerka godišnjih izvješćah, iz kojih se ubaviestit može o broju članovah, o predmetih iztraživanja, o naslovu i važnosti njegovih spisah, zatieme o tome, jeda li se nagrade za iztraživanja razpisuju i davaju, najposlje o vlastitosti i prostranosti pomoćnih izvorah, ili opiše djelovanje njegovo s osobitim obzirom na spomenuta pitanja; i odlučeno je, da se knjige Arkiva s dotičnim razjašnjenjem vis. c. k. namjestničtvu šalju.

(Konac sliedi.)

Razne i gospodarske viesti.

Iz Slavonije. M. Sl.

Licem na Miholje, 29. rujna o. g. postiže mnoge stanovnike Karlovačke velika nesreća. U zoru istog dana porodi se vatra blizu historično znamenite kapele Gospe od mira na istom mjestu, gdje je ta kapela ugovorenog i sklopljenog karlovačkog mira od ljeta 1699. podignuto, porodi se, rekoh, blizu iste kapele vatra u tako nazvanoj Švabskoj i za njekoliko užasnih urah izgore strašnim požarom do 30 kućah sa mnogim sienom, mnogom lozom i trskom, mnogim žitom i brašnom, vinom i pokućstvom. Računa se kvar na više od 30 hiljadah forintih srebra. Ostadoše mnogi siromaci ljudi sad prid zimu brez krova nad glavom, goli i brez zimine, koju mnogi i onako jedva i s velikim trudom skucaše i spremiše. Mnogim izgoreše kace, kade i burad sve bivši puno novog vina. Da je požar pri svemu nastojanju obuzdati biesan živalj vatre ipak toliko počinio kvara, ponajviše uzrok biaše vjetrovito vrieme i rogozni i trskovni krovovi na kućah koje na često i blizu jedna do druge stajaše. I ovom prilikom uvjerio se mnogi kako je dobro criepom pokrivati kuće; dvie bo criepom pokrivene ostadoše usried požara poštedjene. Od sviuh izgorelih kućah samo dvie biahu osigurane. Kako se čuje vatra je postala po nesmotrenosti spremajućeg se za berbu njekog poslenika, koji sa svietjom brez fenjera tumaraše po mjestih punih siena i drugih stvarih, koje se lako užeći dadu. Kako je opasno takovo nesmotreno postupanje, i koliku veliku nesreću prouzrokovati može opet smo se uvjerili; zato mi se na ino nemože nego ovom prilikom da svakog domaćina i svako družinče pozorno činim na ovaj užasni dogodjaj, i velim svakomu: čuvajte vatru i svietju, da vam se nedogodi ovakva nesreća, koja uništi često plod mnogogodišnjeg truda i znoja, tolike radnje i štednje. Ovdašnji pogorelci i stradalci neće moći brez tudje pomoći zaliečiti grdne zadate si nesrećnim slučajem rane u svomu gospodarstvu, tim manje, što su skoro svi siromašni vinogradari, koji od samog čokota žive; zato pozivamo sve plemenite i milosrdne duše, da po mogućnosti pruže ruku pomoći stradavšoj bratji poleg one naše poslovice: Svi po malo, jednom dosta! — Zrno do zrna pagača, kamen do kamena palača! Nedvojtm, da će slavno Uredničtvo našeg gospodarskog lista rado primiti na sebe trud sabiranja prinesakah za pogorele, od kojih su mnogi zaisto sažalenja vriedni, postali bo su bogci po nezasluženoj nesreći. Ako bi se našla koja dobra i milosrdna duša, te u to ime položila kod sl. Uredničtva koj novčić, nek izvoli sl. Uredničtvo poslati novce na ovdašnji gradski magistrat, kroz koj će se najshodnijim načinom i putem privesti prinesci opredeljenom cilju.

Iz Visočkih brdinah.

Ljubopitsvo i znatiželja častne su slabosti čitateljstva tako dobro, kao što uredničtva. Ovo traži dopisah, a ono hoće izvěstjah i novostih. Jedno drugomu u ruke posiže, sve više na slogu, i medjusobnu podporu, na uzajamnost; i to bude uzrokom podalo, što se jedna stran na drugu potužiyat, što jedna drugoj netečnost i bezposlenost, nehajstvo i nemar predbacivat, i jedna zlatne okvire na diplomih a druga suhoparne novine podticavati stala. —

Tko bi nam sudio bez da obojicu neukori?! Zato bolje da obe stranke pred sudištem savěsti svoje žalujući „pater peccavi" izrinu, i drugim pravcem do svrhe stupaju.

Mi smo svi još samą dětca u školi velikoga gospodarstva. Razboriti članovi odbora tělo su jednog obćeg otca, a list gospodarstveni naša obća dobrim mlekom puna majka biti mora. — Što naša raztrešena misao novostih in crudo utrnjenom od poslovanja rukom načrčka, to će mirne misli, i čvrste ruke uredničtva izgladiti, i majčinim mlěkom ponačiniti, štono će ga žedni sinovi njezini željno za svoju hasen obratiti. — Zato se učimo sdruženo živeti i medjusobnu našu sirotinju podnašati, dok prispije i za nas zlatna doba zlatnih jabukah, čemu se tim bolje nadamo, što je gospodarski odbor svojski se uzeo od konačne propasti izbavljati naše zalutajuće družtveno upravljanje. Dao Bog da jedanput prestanemo začimati, za da dalje iz mjesta, iz zibke u svět prodremo, — da prestanemo rěčmi i nagovaranjem bodriti, već da s činmi na izgled nauka, i radinosti služimo jedan drugomu.

Sada, kad već sva narav na počinak nagiblje, kad orumeni i požuti listje jabukah i krušakah, hrasta i bukvice, sadovnoga i gradivoga drvetja; kad trsić osušen i oguljen svojemi u vis strčećemi rozgvami, kao nagrožnim šibjem za one, koji bi se njegovog prirodnog soka prěko měre uživali u listincu svom zimovati začimlje; kad svaka skoro travica pod ozeblim svojim cvetom usne; sad kad tužno čověk na pustu zemljicu, kakono děte na osahla majčina njedra zrije i žaluje što mu odhraniteljica obilatost svoju uzkratjuje, sada valja bogu zahvaliti, a majci račun o dobivenom dobru, o hrani i napitku polagati. — Ona je dala što je imala, a dala je dosti. Napunila nam je žitnice, štaglje i škrinje, kuzle i podrume. Po tom ćemo se družtvu, bratji, uredničtvu i sebi odužiti.

U obće nam bude ove godine prije i bolje blagosloveno nego li priašnje godine.

T r a v a dozorila je početkom lipnja, dà nekoji su već koncem svibnja kosili. Obično ipak kosilo se je početkom lipnja.

S e n a bilo je do duše tretju stran manje od prošle godine, uzrok tomu bila je suša. Ali polag toga ostala je trava nižja i bolje sočna, (pitnija) od one što uzraste prošle i prěkoprošle godine, koju je kiša u vis potěrala i sav těk oduzela. —

O t a v a 11. kolovoza košena, bila je takodjer slaba, iz toga što je po pervoj košnji vrućina izsisala i izparila isto korenje od trave. Nu ipak dobra i tečna za blago, jer je kao i trava po suhom pokošena, posušena i pospravljena. (Produljene sliedi.)

Pokloni za narodni Museum.

G. D ě s i r é F a l k n e r posjednik rudah, liepe vrsti gvozdene težice iz Petrovegore.

G. S a b l j a r M i o, jednu sbirku gljivah (Agaricus, Boletus, Telephora.)

G. F a r k a š Š k e n d e r, vlastelin, jedan srebrni stari novac.

G. V e r n a k V a t r o s l a v, župnik Visočki jedan stari novac rimski.

G. V u k o t i n o v i ć L j u d. 344. kom. knjigah, historič. i juridič. sadržaja.

„ „ „ jednu sbirku školjkah.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra. Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 50. U Zagrebu dne 6. prosinca 1856. GODINA IV.

Poziv.

U gospodarskom družtvu hrv. slav. obstoji odprie jurve po smislu §. 12. pravilah istoga družtva odsjek jedan, koj se ima sa naravoslovnimi znanosti zabavljati; radinosti toga odsjeka imade se najvećma zahvaliti, da ovdješnji Museum obstoji; podpisanomu dobro je poznato, da imade u našoj domovini hrvatsko-slavonskoj imenito pako u Zagrebu više osobah, koje se sa Entomologiom, Conchyliologiom, Orinthologiom, Botanikom, Mineralogiom, Geognosiom i Chemiom zabavljaju; malo njih stoji u savezu, imade ih, koji se niti nepoznadu; za da se indi ovovrstnim trsenjam učenim jednostavniji pravac dade, medjusebno upoznanje i pomoć uzajemna podieli, želiti bi bilo, da se ljubitelji naravi, koja u ovoj zemlji osobito bogata je, i puno riedkostih te novostih posjeduje, sastanu i pod okriljem družtva gospodarskoga kao odsjek slože.

U tú svrhu pozivljem najuljudnije svu p. n. gospodu, da bi se izvolili 14. t. m. poslie pódne ob 4. uri u poslovnicu gosp. družtva u Narodnom domu potruditi, gdje će se pobližje predmet taj u većanje uzeti.

Ljudevit Vukotinović,
predstojnik Musea.

Veleštovanim p. n. članom gospodaskoga družtva hrv. slavonskoga.

Još njekoliko danah i eto nam stoji na pragu badnjak i š njime sveti dan božića, za njim sliedi novo ljeto, pred kim se račun svršuje naših radnjah za prošasto, i za njim odmah počimlje novi za budućnost.

Kako se je družtvo naše provuklo i protuklo kroz tečaj ove godine, to je većom stranom obćinstvu poznato, nu nikomu bolje, nego onim, koji potanko u unutarnost poslovah uvidjeli mogu. Naše družtvo jošte stoji, drži se; i držat će se, ako mu priteku u pomoć vlasti naše, koje žele i želiti moradu, da družtva obćekoristna obstoje, od nas dakle traži se samo to, da se podpore vriednim ukažemo. Na obćinstvo nije se nikomu tužiti; ono je izkazalo učastje svoje, trpljivost svoju i domorodnu privrženost u dovoljnjoj mjeri, zato si odbor drži za najstrožju dužnost zahtjevanju odgovoriti, i povjereni poso savjestno upravljati.

U programu dosadašnjem gospodars. lista neće se ništa promieniti; list će biti sve to bolji čim više bude podatakah i dopisah dolazilo izvana, jer mi ovdje u gradu možemo theorie pisati, inostrane viesti donašati, ali nemožemo upoznati potribe našeg svieta gospodarskoga, napredak, il nazadak, ako nam se nepriobći od domorodne ruke vješte. Nu sada se ni u tome netužimo, jer dobivamo priateljske dopise i viesti, za koje blagodarimo te prosimo, da se tà hvale vriedna navada nebi zatrla.

Svu gospodu p. n. prebrojnike i štovane obćine, koji list drže kao nečlani, uljudno molimo, da bi izvolili, što prie izjaviti volju svoju, da li kane list i dojduću godinu držati, jer ćemo svakoga, koj se do konca t. m. prosinca protiva neizjavi, držati za predbrojnika i pošiljati neprekidno list i god. dojduće.

Velevriedna gg. članovi pako oni, koji stare duge svoje mnogogodišnje platili nisu, i platjanje ovo pod kojekakovimi izgovori odlezuju, list medjutim gospodars. vazda primaju uljudno i opetovano mole te pozivlju se, neka izvole dug svoj namiriti, ili izjaviti da iz družtva izstupljuju, jer će se rav. odbor prinukana vidjeti, da za urediti jedared ovaj stari zamršeni poso blagajnički pomoć zakona prizove.

Poslovoditeljstvo družtva.

Bilinski gnoj.

Mislim baš upravo, da neću krivo, ako rečem, da velika strana naših gospodarah pomanj-

ših bilinski gnoj niti po imenu nepoznan, još manje upotreblenje njegovo. (To se bez uvriede može i kod nas tvrditi.)

Nestašici ovoj uzrok je neznanje praktično, niti se nemogu toliko gospodari kriviti, jer ih nije nitko podučavao. (To još većma i kod nas u Hrvatskoj i Slavonii stoji.)

Bilinsko gnojenje mnogo upliva i krepkog upliva imade u poboljšanje zemljištah, o tom nitko nemože dvojiti; zato sam nakanio pozornost obću u tom smislu probuditi.

Šta se razumieva po gnojenju bilinskom?

Sve biline zelene, procvale i suhe imadu tvar gnojeći u soku svomu; ako na srastištu svom trunu, ili što još bolje, ako se podorju. Čestice u mrvotinjah i ostancih biljinskih pretvore se u crnicu, i jače zemlju; to se vidi jasno u šumah, gdje od puno viekovah listje opadše i bilje umrvše trune i gnije; tamo se stvara crna zemlja sipka, liepa i rodovita, na kojoj, ako zrak i sunce pridojti može, puno rastlinah bujno uspjeva.

Čim veća, bujnija i sočnija je biljad, koja se podorje, tim uspješnije takodje je gnojenje. Naravski gnoj bilinski za svako zemljište jesu svi samorasti bilinski, ko što su razne trave, cvietje, strništa, i korenje njihovo. Medjutim ova su nedostatna, zato se na polju, koje bilinskim gnojem podpomoći kanimo, sije rastlina druga, sokovita i u tu svrhu shodna. Kakovo je kod toga postupanje, kazat ćemo nižje.

Sliedi pitanje drugo:

Šta imamo držati o bilinskom gnojenju?

Sigurno je, da se biljem može gnojiti, i da se tim načinom nadoknaditi može pomanjkanje gnoja; sliedovateljno predmet kao veleważan zaslužuje obćenitu pozornost gospodarah.

Dvojilo se je kod nas (tako Njemac piše) da li je koristno bilinsko gnojenje, budući da je ljeto kratko; istina u južnih stranah bolje uspjeva bilinsko gnojenje, jerbo toplina dulje traje, bilje dulje raste i jačje naraste; tako se biljem gnoji u Italii i Franceskoj južnoj. (Valja i za našu zemlju, gdje rastenje bilinah u obće traja sedam mjesecih; od travnja najme do konca listopada; čestoputa i u studenom.)

Imade mnogo bilja, koje valjano je za gnojenje svojim korenjem obilatim, listja puncom i sočnostjom svojih stabalah; ako se izabere od onakovog bilja svakom zemljištu najdoličnje, onda nemože korist izostati; od izbora indi biljadi zavisi dobar uspjeh gnojenja bilinskog.

(produl. sliedi.)

Zapisnik

(Konac.)

§. 13. Pročitan je dopis vis. c. kr. namjestničtva od 9. rujna 1856. br. 14846/2801 kojim se družtvu na prošnju njegovu obećuje, da će se za prenešenje slikah iz varaždinske županijske dvorane troškovi iz zemaljske zaklade namiriti, čiem sporazumno sa veleslavnom županijskom oblastju proračunani i istomu vis. c. kr. namjestničtvu predloženi budu; odlučeno je, da će se zahtievanju zadovoljiti.

§. 14. Na mjesto preselivšega se iz Zagreba u Sisak odbornika gosp. Ante Žerjava; imenovan je gosp. Josip Partaš za privrem. odbornika.

§. 15. Tajnik i blagajnik družtva kazo je, da ravnateljstvo družtva može biti bez urednoga posluživatelja, jer mu je on samo onda najbolje potreban, kada se namire i knjige članovom po Zagrebu raznašaju, a za ovo da je moći za 4 fr. sr. najmiti kojega čovjeka, pak tako, da družtvu ostane u blagajni svake godine 20 fr. sr. s toga je on već svršetkom rujna odkazao posluživanje zadnjemu posluživatelju; predlog je odobren.

U Zagrebu dne 23. studenoga 1856.

Janko Ev. Borovečki, s. r.
tajnik i blagajnik družtva.

Razne i gospodarske viesti.

Iz Visočkih brdinah.

(Produlenje.)

Mnogi imajući u močvarnih i navodnih stranah livade, kosili su otavu sretno, jer njim je tako gusto narasla da su nju jedva posušili; i dobili su nje toliko, koliko i sěna.

H r ž, r a ž, urodila je vrlo dobro i ugodno u koliko ovdě želiti možemo. — Vagan je dao do 9 vaganah lěpoga zrna za hranu, lěpih ritkah za pokrivanje, i dovoljnu nastiru za marhu.

J e č a m z i m s k i nadario je sějača, kako malo kada. Iz posějanog na strništu koncom rujna prošle godine jednog i trifertalja vagana, poraslo je trideset tri vagana i pó čistoga zrna, od kojega će se za starce i dětcu nabrana kašica, a za sve skupa malo i veliko dobar směsni kruh priugotoviti.

J e č a m l ě t n i zabirio je ove godine od suše, i prevari svoga gospodara, kako obično u sušnno lěto.

P š e n i c a bila je poněšto smětljiva, ali to su dobri plevači i plevačice izplele, a i žnjači naknadno iznažili. Vagan posijan na kukuruzištu dao je pó sedam, a na detelišću osam lěpih vaganah za gibanice, mlince, běli kruh i cipov.

Pasulj cěpek u hladu, od kukuruze dovoljno je urodio, ali pasulj kolenec nije se od suše mogao razcvetati, već pokle bi mu kišica ovlažila koregnjiče, začeo se je pomagati, te napuni pogděkoj kuzličak, odkuda će se po petkih i subotah vaditi, i u ostalom dobra hrana za pokoru na stolove postavljati.

Bob bio je za ovo sušno lěto preredko sějan; dao je jedva sěme, i po tom izbavi mnogog oblizećnog težaka i družinu od jela, na koje mrče, što njim nikad nije podosti kuhano, niti slano niti mastno.

Za zob uzdisat će ove godine konji, i teličinje, jer je nizka i slaba bila. Zato se nije čuditi, da u Velikoj Kaniži kukuruz po 2 fr. a zob po 4 fr. 24 kr. u cěni stoji. Mora da i tamo tako bude, kao što u nas ovdě.

Žito, (prosa), redko i jako směltljivo niti sěmenja vrědno.

Kukuruz našega seljaka svakdanji kruh, obrodio je lěpo i dobro. Bilo nas je izprva strah, kad smo videli listje se frkati, da će ga malo biti, ali čim blagi Bog nju ugodnom kišicom poškropi, i jakom rosom više noćih orosi, odvaljila se je bojazan, i sladkom nas okrěpi nadom, koja se srětno izpunila, kad smo voz za vozom lěpozrnastog klasja — ponajviše bosanke — u kukuružnjak dovažali. — Na jedno po čem bi se često stradajućemu pučanstvu polaštica pribavila, moralo bi naše inače radino poglavarstvo vrlo paziti, pa i za pobiranje kukuruza sličnu naredbu izdati, kako i za brbu. — Jer u nas seljak često još na pó mlečavi kukuruz trga, i u peći izsuši, a pri tom skoro polovicu priroda kvaruje, kad mu se nezrelo zrno sferkne, i město mele, samu plevu i poseje dade: dočim bi samo tjedan il podrugi počekat imao, da gotovo utvrdjeno i zrelo zrno dobije.

To je takodjer jedan onih tužnih uzrokah, zašto našemu čověku prije vrěmena kruha nestaje. Polovica prodje na žgance i jagle, a polovica ostaje za kruh, koj je s hržju, s hajdom i jačmenom krepka i zdrava, hrana za radećeg težaka. A zbilja naše batinje kuruzno, iz kog smo se uz mrvlicu meli nadal', i opet se na smetište, a iz smetišta u peć i na komen baca. Zašto se nebi polag tolikih često nepotrebnih občinskih izdatakah, i u svakoj občini za čestitu mrvlicu izdala svotaka, od koje bi siromašnomu narodu polaštica kao kamate tekla. — Mrvlica je zadremala, kao da nje već nebi trěbalo, odkad je žitek opao u cěni.

Velika mrkva, Riesen Möhre, koju smo iz ljubljanskog sěmenja pometali, obrodila na velikom, ali ne na debelom. Suša nju je u razvitku zadržala, po tom plohovita kiša zemlju zabila i utvrdila. Najveća važe 1½ ft.

Repa, gdě nisu gusenice do nje došle, i koja je k magdalenju sějana, bila je lěpa, zdrava i těčna.

Obljižnjeg dvora špan, dao je o svojoj domisli čitavo repište, kuda su gusenice nevalile velikim valjakom povaljati, te obrani na toj način svoju repu, da je sada medj najlěpšom ove okolice.

Mnogi su sadjami u vodu namočenimi poškrapljali, mnogi živim japnom, il putnom prašinom osipavali svoju repu, ali sve njim bude uzalud — kroz noć i dan bila je do korena izjedjena. To isto se je dogadjalo i sa zeljem i kupusom, nu gdě te nesčasti nebude tamo je lěpih glavah ponaraslo, biti će dakle i lěpih palutkah za sarmu.

Krumpira sam dvoje vrsti sadio, po suhom izkopao, dobro izsušio i na suho spravio.

Modri krumpir je lěp i krupan, te se dade pričuvati. Pribavio sam si to sěme iz Kranjskoga. Kroz dva lěta mi se posve dobro uzdržao.

Beli i žutkasti krumpir, je těčniji, bolje sipak, ali već sada začimlje gnjiti.

Šljive obrodile su směšno. — Po gděkoja bila je tako puna, da se je svržje lamalo, a po gděkoje u istom redu i zaklonu posve prazne. Jedna je drugu namirila. — Ovdě se je od žganjarah vagan po forintu, i p 1 fr. 20 kr. sr. platjao.

Družtvo za povjestnicu, i starine Jugoslavenah.

Izvješće.

Platiše za družtvo. (Nadalje.)

Gosp. Vjekoslav Zadravac, prin. za god. 1856.
„ Tomo Gajdek, prin. za god. 1856.
„ Franjo Folnegović, prin. za god. 1856.
„ Josip Vilković, prin. za god. 1856.
„ Stjepan Šviglin, prin. za drugo polugodište 1853 g. i za god. 1854.
„ Doktor Josip Muršec, prin. za god. 1853. 1854. 1855. i 1856.
„ Ljudevit Cimiotti, prin. za god. 1855. i 1856.
„ Franjo Tkalec, prin. za god. 1853. 1854. i za prvo polugodište 1855. god.
„ Ante Jakić, upisnu, i prin za god. 1856.
„ Janko Lacković, prin. za god. 1856.
„ Franjo Košćec, prin. za god. 1856.
„ Josip Jagunić, upisnu i prin. za god. 1856. (novi član.)

Citaonica sjeminišta biskupije križevačke, upisnu i prin. za god. 1856.

U Zagrebu dne 24. studenoga 1856.

Janko Ev. Borovečki, s. r.
tajnik i blagajnik družtva.

Izviestje blagajničko.

Sliedeća gg. čl. platiše družtvu g. za Hrv. i Slav.

Gosp. Iz. Zidarić za lozu 1 fr. 30 kr.
„ G. Perok prines i list za g. 1855. 5 fr.
„ Marić iz Karlovca za voćje i grozdje 5 fr. 30 kr.
„ Govedić Martin trgovac za 1856. ostatak za list 1 fr.
„ Biščan Josip gradjan za 1855. i 1856. prin. i list 10 fr. 30 kr.
„ Lazić Eugen c. k. podpukovnik za 1855. prin. i za 1856. i 1857. prin. i list 14 fr.
„ Lukšić Benjamin trgovac za 1855. prin. i za 1856. list 5 fr.
„ Augustić Mijat vlastelin za 1856. prin 4 fr.
„ Basar Josip župnik za g. 1855. i 1856. prin i list 10 fr. 30. kr. i za diplom 15 kr
„ Broz Mavro duh. pomoćnik za g. 1855. i 1856. prin. 8 fr. i diplom 15 kr.
„ Ferk Inocenc Dr. za god. 1849. 1850. 1851. 1852 1853 prinesakah 20 fr.
„ Frholzer Leoposlav župnik za god. 1856. prin. 4 fr. i za diplom 15 kr.

Gosp. Fodor Todor gradjanin za god. 1856. prin. i list 5 fr. i diplom 15.
„ Fodrocy Skender odvietnik biljegu za diplom. 15 kr.
„ Forkl Dragutin župnik prinesak za god. 1855. 4 fr. i diplom 15 kr.
„ Köhl Janko providnik biljegu za diplomu 15 kr.
„ Kovać Pavao viećnik, prin. za god. 1856. 4 fr. i list 1 fr. i za diplom 15 kr.
„ Kupak Frano viećnik, prin. za god. 1856. 4 fr. i list 1 fr. i za diplom 15 kr.
„ Kukuljević Vladislav vlastelin za god. 1856. prin. i list 1 fr. i za diplom 15 kr.
„ Mekovec Ferdo odvjetnik biljegu za diplom 15 kr.
„ Petrović Ivan Nep. sirotinjski obskrbitelj prines za god. 1856. 4. fr. i list 1 fr. i diplom 15 kr.
„ Podgorelec Mijo providnik za g. 1855. i 1856. prin. 8 fr. i list za 1856. 1 fr. i za dip. 15 kr.
„ Poljak Gašpar duh. pomoćnik biljegu za dip. 15 kr.
„ Rusek Petar župnik biljegu za diplom 15 kr.
„ Rušan Petar podjašprišt i župn. prin. za g. 1855. 4 fr. i za diplom 15 kr.
„ Serkulj Josip gradjan prin. za god. 1856. 4 fr. i list 1 fr. i za diplom 15.
„ Šimunčić Skender c. k. vrh. župan biljegu za diplom 15 kr.
„ Švagel Dragutin c. k. žup. suda savjetnik biljegu za diplom 15 kr.
„ Utješenović Ognjoslav c. k. ministarski Tajnik za diplom 15 kr.
„ Völfl Pavao provjednik prin. za ged. 1856. 4 fr. i list 1 fr. i za diplom 15 kr.
„ Vugrinčić Juro vlastelin za god. 1856. prin. 4 fr. i list 1 fr. i za diplom 15 kr.
„ Vuković Stiepan župnik prin. za god. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 24 fr. i za dip. 15 kr.
„ Zrinšćak Ivan župnik biljegu ze diplom 15 kr.
„ Lemić Vatrolav župnik za list g. 1855. 3 fr.
„ Vernić Marko vlastelin prines za god. 1855-1856. 8. fr. i list 1 fr.

Radnje na pokušalištu.

U mjesecu studenom.

Kopano za sadjenje košticah mandalskih.
Jedan komad zemlje prekopan.
Mlade murve pokrite.
Trsovi od Sortimenta obrezani i zagrobani.
Voćke posadjene.
Trsovi za prodaju izkopani.

U Liepovjesi 30 stud. 1856.

Vidio Dr. Schlosser, v. r. nadzornik.

Ant. Trummer, v. r.
Nadvrtljar.

Objavlenje

Kod gospodarskog družtva hrv. slav. u Zagrebu izpražnjeno je od 1. siečnja 1856. mjesto vrtljara. koj bi želio u službu stupiti, može uviete saznati u poslovnici gosp. družtva u Narod. Domu.

Poslovoditeljstvo g družtva.

Časník.

Národní česko-slovansky obrázkový kalendář pro všechný stavy na rok 1857. Preis fl. 1, geb. 1. 20.

Die Freunde slavischer Literatur werden dies gediegene, von dem rühmlichst bekannten Professor D. Liebard redigirte Jahrbuch mit Freude begrüssen. Es nimmt durch seinen reichen, gemeinnützlichen inhalt und durch seine elegante Ausstattung unter allen ähnlichen slavischen Unternehmungen den ersten Rang ein.

Cienovnik.

Gdje?	pšenice		napolice		raži (hrži)		ječma, (jačmena)		zobi		kukuruza		krumpira		proje (prosa)		helde (hajde)		Boba		Graha Bažula	
	Mjerov (vagan) po																					
	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	kr.	fr.	kr	fr.	k.	fr.	kr	fr.	kr.
U Belovaru 30. stud.	3	20	—	—	2	—	2	—	—	—	2	20	1	—	1	40	1	40	—	—	—	—
„ Brodu 27. „		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Karlobagu 22. „	6	—	—	—	—	—	—	—	1	30	4	—	1	30	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Glini 26. „	4	—	3	—	2	20	1	40	1	10	2	10	2	—	1	50	—	30	—	—	—	—
„ Gospiću 21. „	4	40	—	—	4	—	1	50	1	30	3	—	—	—	2	15	2	—	—	—	—	—
„ Ogulinu 26. „	5	10	2	30	3	—	3	20	1	30	3	30	—	—	2	40	—	20	—	—	—	—
„ Otošcu 26. „	5	20	—	—	4	20	3	10	2	10	3	15	—	—	3	10	3	—	—	—	—	—
„ Petrinji 25. „	4	—	3	—	2	—	1	40	1	10	2	—	1	20	1	20	—	—	—	—	—	—
„ Senju 24. „	5	40	4	—	3	40	3	—	2	—	3	20	—	1½	—	—	—	—	3	—	—	—
„ Slunju 27. „	5	10	—	—	—	—	—	—	1	50	2	50	—	—	2	20	—	—	4	—	—	—
„ Vinkovcih 22. „	3	45	2	19	2	52	1	54	1	37	2	—	—	50	—		—	—	—	—	—	—
hrvatska	4	30	3	—	2	45	1	30	1	18	2	21	1	40			—	—	—	—	—	—
„ Karlovcu 18. „																						
banatska	5	30	—	—	—	—	—	—	—		—		—		—		—		—	—	—	—

U Zagrebu 30 studena 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 51. U Zagrebu dne 13. prosinca 1856. GODINA IV.

Vino u Hrvatskoj i Slavonii.

U 47. br. g. lista bečkog piše se: *Uiber die allgemeine Werthzunahme der ungarischen Weine.* U godini 1846. kaže, kad je veoma dobra berba bila, prodavalo se je najbolje vino Seksardsko bečkomu veletržcu vinskomu gosp. Schwarzer-u odmah po berbi za 6 fr. vedro; *ljetos prodavana su istovrstna vina po 16 fr.*

Ako sad promislimo: *eine Zunahme ungarischer Weine* od istoka, *eine Einfuhr Oesterreichischer und Steierischer Weine* od sjevera, k tomu nehajstvo naših vinogradarah i vina domaćega izkvarenje, koje svaki dan veće biva, šta se imamo nadati? . . . Do skora će dojti uvoz vina iz Bosne od juga, onda će naše dobrostanje postignuti najveći stupanj višine svoje! . . Nije treba ni dvojiti o tome, kad blagotvorni upliv zapadnih silah saveznih bude pribavio kršljanom povećju slobodu i ulaz kulture, tada će se pod blagim nebom krasne zemlje Bosanske zeleniti trs i zoriti sladko grožđje, iz kojeg će se točiti ruso vince. Skradnje dakle vrieme nastaje, da se i mi dignemo svi vinari i gospodari na noge junačke, pak čvrstom voljom da se složimo svi u jednu namjeru i nakanu *da pribavimo našemu vinu ime, ulaz u veliki pazar svieta dobru cienu.*

Dosti je već pisano i govoreno o tom predmetu; stvar je jasna, svaki to uvidja, želi i hoće, da se nješto učini. Hoćemo dakle, radimo, dignimo ruku, da započnemo poso!

Odbor gospodars. družtva pobrinuo se je za to, nebi li se moglo složiti družtvo, koje će nastojati o tome, da se trgovina s našim vinom na širjem temelju osnuje, i s vrimenom na veliko razširi; riečjom, da: *trgovina s vinom bude stvar narodna, izvor bogatstva za narod.* U tú svrhu imenovan je mali odbor jedan, koj će u kratko vrime izraditi osnovu pravilah za družtvo vinarsko, što kad bude gotovo, prijavit će se obćinstvu i pozvat će se vlastelini, gospodari, posjednici vinogradah i trgovci, da se posavjetuju i zaključe, kako bi se ova misao spasonosna odmah uživotvoriti mogla.

Scjenim, da će naši gospodari uvidjeti nuždu takovog poduzetja i da će podupirati moju želju, koju gojim za obće dobro naše.

Vukotinović.

Bilinski gnoj.

(Produlenje.)

Kada gdie i kako se može biljni gnoj s koristju upotriebiti?

Navesti ćemo ponajprije poimence ono bilje, koje je pod našim podnebjem za biljognojstvo najsposobnije, i koje stavljenom očekivanju najviše odgovara.

Takovo bilje je sljedeće:

1. Zimska repica, gorušica, (Brasica oleifera) i kopanica repa, repa čepovaca, (Bras. Napus) koja se duboko ukorenjuje dakle i mlogo lišća razvija, brzo raste, i tim načinom dobiva svoju hranu iz zemljišta i zraka zajedno.

2. Crljena štajerska ili brabantska deteljina, zimska deteljina (Trifolium sativum T, repens, T. pratense; T. hybridum, Bastardklee), livadska deteljina crljena i biela; imaju isto takova svojstva.

3. Ljetna repica, muštarda i debela repa. (Brassica Campestris, Sinapis arvensis.)

4. Hajdina, (Polygonum Fagopyrum.)

5. Kolenec, (Spergula).

6. Žuta i modra detelja švajcarska, koje obadvie brzo rastu te mlogo listja i soka imaju.

Za jedru i srednju zemlju priliče pod 1. 2. 3. za lahku i pjeskovitu pod 4. 5. 6. navedene biljke.

Glavna stvar, i najveće pazljivosti vriedno je to, da setve za biljni gnoj nesiju se u izsisanu nego u snažnu jaku zemlju, i koliko je moguće gusto. Čim je snažnija oranica i čim je guštji

usjev, tim više gnoja će dati jedna stanovita veličina. Dobro će se dakle činiti, ako se setve za biljni gnoj posiju u frižko nagnojenu zemlju, i dvostruko i više gusto, nego da bi se za žetvu sijalo. U tom odnošenju su žalibože često učinjene pogrieške, dočim su biljognojne setve posijane u čisto mršavu zemlju, a pri tom štedjeno je jošte i sjemena, te tako se naravno nisu mogli postići očekivani uspjehi, nego takovi, koji su pokušatelje plašili i dobroj stvari škodili. Hoće li se bilognojstvo na ugaru da upotrebi, to se daje takovo pri cieloj i poluugarnoj radnji izvesti. U oba slučaja valja podorati pol štalskog gnoja sa ugarnom brazdom, i nasijati oranicu sa sposobnim biljognojnim biljem, ovo treba pustiti da doraste dotle, dok se neuzvidi, dali će dati dovoljan gnoj, onda ga poveljati i 6 do 8 palacah duboko podorati. Odmah za plugom valja zemlju povlačiti pak onda valjom sravnati. To je zato koristno i nuždno da biljke u zemlji laglje sagnjiti mogu. Kod cielog ugarnog gnojenja zaostane još dosta vriemena da se njiva, kad se truloća novim naravnim zelenilom pokaže, popreko uzore; ovdje se može takodjer i dvostruko biljognojstvo upotriebiti, tim načinom, da se poslie pervog podoranja gnojnih biljkah, drugi biljognojni usiev posije. Nu savjetno je u ovom slučaju, upotriebiti druge biljke, nego prvikrat. Vjerojatno je da se tim načinom snaga zemlje još mlogo više podiže.

Iz iskustva, a i sa znanstvene strane za stalno poznato je, da bilje, koje nedospie do zorenja, nevuče iz zemlje nikakove hrane, nu to nije sigurno da dvokratno sijanje biljognojnih biljkah na istom mjestu slabi zemlju. (prod. sl. će)

Iz Beča 28. studena.

Bujna obilnost i gorostasno bogastvo u novcu, obrtničkim proizvodima i nepokretnoj vriednosti, dragocjeno nagomilanje svakovrstnog živeža u glavnom gradu Austrije pobudi često i u meni razbiranje i čuvstvovanje ogromne razlike izmedju sadanjega moga obitališta i mile moje domovine. Čisto me trnci prolaze, kad pomislim, da sva moja hrvatsko-slavonska domovina sa svimi pokretnostmi svojimi nije toliko vriedna, koliko u samomu Beču glavnicah u raznih sukromnikah i trgovacah imade. — Poznavši čovjek svoju nuždu takija i pomisli, bili joj doskočiti mogao? Tako se i u meni misli radjaju, jedna drugu tjera, te sam tako pomislio, da je našem nažadku i propasti mlogo krivo pomanjkanje nagona druževnoga. I ona družtva, koja, i to pod načelstvom vlade, obstoje: mlitavo napreduju, i pitanje je, da se samim silama naroda prepuste, nebili odmah glavom klonula? G o s p o d a r s k o d r u ž t v o tiskaju dva tri čovjeka napred, kao težka kola po blatu kad se turati moraju, da nezadnu, i da njih okolnosti uklone s pozorišta sadanje djelatnosti njihove ili bi društvo prestalo ili bi vlada morala ljude iz Njemačke postaviti, da rade posle toga družtva. Živoga, djelatnoga i reći ću požrtvujućega zauzeća zanj u o b ć e n e m a, — pojedince se to samo pokazuje. T r g o v a č k e k o m o r e kadkada samo znak života od sebe daju. Osječkoj bi davno krajnji čas udario bio, da izpreko Drave nema čovjeka, koji ju bongré malgré skupa drži. Ovo su družtva, koja pod osobitom njegom popečiteljstvah stoje, i u kojima je svakomu gradjaninu i stanovniku hrvatsko-slavonskomu, volja mu upravni volja mu posredniji, upliv i djelokrug otvoren. Pa sa žalošću bistrije umstvujući priznati moram, da sinovi domovine, kanda su jim dusi zaspali i srce jim okamenilo, nepokazuju volju tè od vlade pružene prilike upotriebiti, da se š njimi posluže, po zahtjevu duha sdruživanja, nebil kakogod zemlji žilicu pogodili, nebil trgovinu podigli, nebil obrtnost povećali, nebil slogu u postignuću materijalnoga blagostanja na vidik iznieli. Slavonija i gornja i dolnja spava, duboko spava! Tko bi mogao mogućom desnicom uzdrmati toga pospanca, da oživi u sebi duh sdruživanja, kojim su drugi svi narodi, al osobito Englezi, onim postali, što su sada: gospodujućim naime narodom u materijalnosti svietu! To mi istina nikad biti nećemo, nemožemo; — sve priprave za to nam manjkaju; ali polag svega toga zašto da se nebi u englezke dobre vlastitosti ugledali? zašto da nenasljedujemo njihov primjer u sdruživanju za materijalne koristi: obradjivanje zemlje, kopanje rudah, utemeljenje trgovinah, sušenje močvarah, gradjenje brodovah, počimanje brodarenja itd. U Engleze su se ugledali Holandezi i danas natopljene morem krajeve od vode otimaju, i kud su prije kratkog vremena morske nemani i životinje plovile, tu se danas plug vuče. Od Holandezah se razprostire životvoreći duh sdruživanja u sjevernu Njemačku, pa evo hamburžko družtvo kupuje pod Osjekom u pol našeg otačastva zemlje, pa jih razkomada i prodaje. Iz sjeverne Njemačke duh sad ide na jug i evo ga i u Beču, dočim englezki izgled na Francuzku djelovaše. Beč nam je sada, tako rekavši, pod nosom! Možemo sa sjevernog kraja otačbine u zapadu željeznicom, u istoku parobrodom za 24 sata ili malo više biti pod tornjem svetoga Stjepana u Beču. Materijalno i dolazimo ovamo, i u materijalnom i duševnom obziru olakšani odlazimo odavle. Naše novce ovdje trošimo, naše oprave ovdje kupuje-

mo, našu obuću ovdje naručujemo; a malo kad odavle polazimo snujući osnovu, da to sve — ako i u manjem — i kod nas bude. A jesmo li se okoristili spoznanjem duha sdruživanja, koji je ovdje stvorio bogastvo i silu materialnu, to je drugo pitanje!

Ovdje se osjeća i radnja gospodarskoga družtva i nastojanje trgovačke komore. — Djelanja varoškog vieća (Gemeinde-Rath-a), koja Wiener Ztg uredno objelodanjuje, nadalje parobrodarskog, obrtničkog, bašćovanskog itd. družtva djelovanja, to i nespominjem, jer bi malo interesa time kod mojih sunarodnikah pobudio, koji od nikakog sdruživanja neće da znadu. I da nemisli čitatelj, da ja ovo tepem, kao puta o lotru, da se osjeća radnja gospodarskog družtva, neka gleda perivoje dolnje Austrije, koji pokazuju plodove družtvene djelatnosti, a neka dodje takodjer vidjeti, kad bude izložba: kaki su plodovi zemljé sjeverne, kremenaste, neplodnice, njegovane ipak brigom pedesetgodišnjom družtva gospodarskog, a kaki su plodovi Hrvatske i Slavonije, zemlje južne, crnice, plodonosne bez njege i brige ljudih, koji ni na vlastitu izložbu u Zagreb neće ništa da šalju, kao što je zasvjedočila posledna izložba.

Dà može, Bože mi prosti! čovjek citirati duhove: ja bih Slovencim i Srbim u gornjoj i donjoj Slavoniji citirao duha sdruživanja!

A. T. B

Razne i gospodarske viesti.

Iz Visočkih brdinah.

(Konac.)

Krušakah i jabukah, kao i ostalog sadja bilo je vrlo malo, zašto se dětca jako srde.

Helda, hajdina, zaostala je u suši vrlo drobna na mjestih niti pedalj visoka, ali zato ipak zrnasta i podobrog roda, što po zadnjoj kiši malo ojedri.

Vinogradi su bili ove godine zlatobujni nakit naše okolice. Tèrs je blagostju boga namirio trudove svoga kopača. Za sedmemi godirami jedva opet jedna bude ova, koja razvedruje seljaka i vinogradara, komu srětan proizvod ove godine namirio bude sve poteškoće, i potrebštine njegove. Nemože se reći, da nebi i prišnjih godinah dobrog roda bilo, ali ipak najlěpši je ove godine, u koju je vrěme poslužilo, i strpljivost ljudih, kao i briga poglavarstva uztrajala, da se nije kao u druga lěta tako rano brba ovršavala.

Mi smo ovdě dopustom naše županije istom 6. listopada začeli brati. Někoji su već pervoga list. u berbu silili. Ali tomu bude uzrok postalo nesporazumljenje, koje se porodi iz okružne naredbe visokog c. k. naměstničtva od 6. rujna, usled koje se berba dozvoljavala umah po Miholju. — Poglavarstvo, koje nije dovoljno 3. točku iste okružnice proučilo, dopustalo da se po Miholju berba započne. Medjutim obdržala se je ipak od sviuh skoro stara navada po Ferenčevem — i zato se 6. istom listp. započela berba, u Mladinah koje leže u kotlu Visočkom bralo se je 17 i 21 listp.

Grozdje je bilo lěpo, puno, zdravo i prekodozoreno, jer je i listje već padalo i jagodje se sušit stalo. — Někoje vrsti, medju njima šipljina, bělina i krhkopetec běli, nisu zdrave bile, jer na gornjem kličku stale su se sušit i opadat. Mnogo toga je na tlih posagnjilo, što smo za ocet odbirali.

Najlěpše stajala je žuta běl, koja u koliko nju okolica ovdje obožava, dobro, tečno i jako vino daje. Žuta běl kad dozori je bělo žutkasta, kad obstoji i prěkodozori bude pregorene boje, i zatim začimlje listje padati, a grozd se suši, te slastju i mirisom daje vinu dobrotu i těčnost. Ters, isti cvatući a i dozoreni grozd neboji se tako smrzeli niti smuda niti drugih nepogodah, iz toga ga ovdě vrlo rado ljudi imadu, i gusto sade. Krhkopetec žutak bio je prekrasan, i sami exemplari za izložbu kudgoder mu drago. Kozjaka je ove godine posmud osipao, nu za njega malo tko mari, niti ga rado u vino mešaju, jer misle da se od njega hoće vino kvariti.

Ove godine bilo je roda dovoljnoga, někojim urodilo je za tretjinu, mnogim za polovinu više od prošle godine. Odtuda strašna oskudica za mrtučje, — presekah istih je malo praznih. — Bog je uvěke dobar, ali je ove godine ne samo dobar, već i prěko naše zasluzbe milostiv bio. Daj bože, da se u miru i blagoslovu svaki svojega priroda užije, i da polag gostoljubivosti hrvatske i drugi na zdravje našega naroda koju čašicu izprazne.

Jedina nas nevolja tare, što naše poglavarstvo, inače vrlo za blagostanje naroda brižno, neznade za producentá brigu nositi. Nesrětna vinarija i mitnički podanjci od vina srušila su cěnu vinu, tako da sirotinja koja za štibru i druge potrebštine mnogo troška i izdatka imade, sada svoj prirod u jevtinu cěnu dati mora radi toga, što i seljak gospodar tobož za lěpotu Zagreba grada, kao i udobnost i zabavu stanovničtva ondašnjeg trošiti mora. Nebi li bolje bilo, da se po trotuarih i promenadah mitnice ponaměste, i od onih mitno pobire, koji se te lěpe i skupocěne stvari uzivaju?

Ako nas mudra koja druga naredba neizbavi, to ćemo propasti. Skupi težaci, skupa vožnja, skupa vinarija, skupa mitnica, a vino za zakupljenje jevtino, a polag svega toga ipak ga skupo plati koj ga piti hoće! — Vedro se po 3 fr. po 2 fr. 40 kr. prodaje u varoš, a oštariaši za polić po 14 kr. po 16 kr. toče. — Dakle sva ova naredba više oštarjaše kak pučanstvo pomaže.

Mi bi u ostalom želili, da bi za buduću bečku izlogu, prije toga u Zagrebu izloga od vina bila. Po tom bi se to posliglo, da bi naše najbolje vino sredstvom domaće izloge na glas došlo i pomoćju družtva gosp. na družtvene troškove na jedanput u Beč poslati moglo. To bi jevtinije bilo, i opet više bi sudělovateljah imalo.

Ako sam vam satim dopisom dosadio, a to mi oprostite, dao sam što sam imao. V. V.

U Visokom 11. studen. 1856.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: **Lj. Vukotinović** — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

Svake subote pol arka. Godiš. ciena: za članove: s pošiljkom u kuću 30 kr.; po pošti: 1 for.

Gospodarski List.

Za nečlane 2 for.; s pošiljkom u kuću: 2 for. 30 kr.; po pošti: 3 for. sr.

Izdaje ga družtvo gospodarsko za Hrvatsku i Slavoniju.

BROJ 52. U Zagrebu dne 20. prosinca 1856. GODINA IV.

Trsovi hrvatski.

L. V. Ako se poprieko proizberu vrsti trsovah, koje se nalaze u naših vinogradah, to se onda sliedeći imenik može sustaviti:

Bieli trsovi.

Ime systematično.	*Istoziv. Synonim.*
Heunisch, weisser.	Bielina. Žuta bielina.
Wippacher, weisser.	Lipovina.
Wippacher, ahornblättriger.	Lipovina drobna. Puzlika.
Mosler, weisser.	Starina. Krkopetec, biela zelenika.
Milcher, weisser.	Pušćak. Debela bielina.
Mehlweiss, weisser.	Topolovina. Listjak. Biela ranina. Krugopetlina. Plavec.
Hainer, grüner.	Zelenika.
Hainer, weisser.	Biela zelenika. Bieljak.
Kanigl, grüner.	Ovnek. Osukač. Mastnec.
Muskirte Urbanitraube, weisse.	Bielina dišuća. Ranina dišuća.
Augster, „	Šipelj. Šipuljak. Ranina. Plavec.
Kadarka, weisse.	Braničevka, biela.
Vogeltraube, weisse.	Krščina. Šarec.
Ortlieber, weisser.	Kleščec bieli. Bielina drobna.
Plavec, gelber,	Plavec žuti.
Blaustiel, weisser.	Slaščina.
Alfölditraube, weisse.	Šprlina. Deb. bielina
Tokayer, weisser.	Žutabiel.
Schoptana, weisse.	Šiprina. Bieli peles. Mangura.

Crljeni trsovi.

Potugieser, rother.	Kraljevina. Imbrina.

Crni trsovi.

Kadarka, blaue.	Braničevka crna. Moslavečka crnina.
Blank, blauer.	Mangura crna. Crnina. Kasna crnina. Volovčak.
Zdenčajtraube,	Modri Kleščec. Mala crnina. Goljak crni.
Urbanitraube, blaue.	Kosovina. Crni divjak.
Tantovina, blaue.	Crnina debela. Pitoma crnina.
Heunisch, schwarzer.	Prava crnina. Lipovčina crna.
Zimmettraube, blaue.	Kapčina crna. Plavčak.
Hainer, blauer.	Omuhač.

Medju ovimi navedenimi vrstami trsovah kao plemenitije zaslužuju prednost 1. *Šipuljak* (Augster.) 2. *Ovnek.* (Osukač; Grüner Kanigl.) 3. *Dišuća bielina* (Muskirte Urbanitraube.) 4. *Topolovina.* (Weisser Mehlweiss; Plavec, krugopetlina.) 5. *Starina.* (Weisser Mosler; Krkopetec.) 6. *Bieli kleščec.* (Weisser Ortlieber.) 7. *Krščina.* (Weisser Vogeltraube.) 8. *Šiprina.* (Weisse Schoptana.)

Izmedju crnih osobito. 1. *Crna braničevka,* (Blaue Kadarka; Moslavačka crnina.) 2. *Modri Kleščec.* (Zdenčajtraube, crni Goljak.) Imade dakle osam vrstih koje se izabranim i vrlim trsovim nazvati mogu; ne manje za stol, kao što i za lit.

Osim ovih dakle domaćih vrstih malo bi nam šta inostranoga trebalo uvadjati, jer o našem trsu znamo da uspjeva, dočim mnoga druga vrst velehvaljena kod nas zlo raste i slabo rodi. Preporučiti se najvećma može: *Blauer Klävner, blaue Kauka i blauer Portugieser* za crno vino . . . *Bieli Riessling. Bieli Klävner. Bieli talianski Riessling* (Wälschriesling) i *crljeni Traminer,* za vino bielo. Puno drugih imade, da kako, jošte vrstih, koje su dobre i zaslužuju, da se sade, nu sve nemože svigdje biti, niti netreba da bude.

Prvi i najvažniji poso za vinogradara je: poznati trs, njegovu narav i valjanost; zatim znati na kakovoj zemlji koja vrst najbolje uspjeva.

Budući da je trs za Hrvatsku i Slavoniu to, što je za ine mastnom crnicom nadarene bogate zemlje pšenica, opisat ćemo bud. godine odmah početkom siečnja redom sve gori napomenjene vrsti trsove potanko i pružat ćemo tako velešt. gospodarom, koji dosad nisu na ovaj predmet obratili pozornost svoju, priliku ponješto š njimi se upozanti.

Bilinski gnoj.

(Konac.)

Na polugarici (Halbbrache) navadno vrieme prekratko je do setve jesenske, zato je najbolje, da se sa podoranjem biljognojnog uzrasta zajedno oranica za usjev prigotovi; to će se najkoristnije činiti tri, četiri nedelje prie setve, te se ima k tomu oranica jošte i povlačiti. Ako se deteljica upotrebljuje za biljognojstvo, onda ju netreba posebice sijati, nego se sa zimskim usjevom posije i pusti se dok pol stope visoko naraste, tada se pokrije ponješto gnojem štalnim i podore se. Gdje se pako deteljica sije poslie usada kopatnog (repa, korun, kukuruz.) ondje zemlja i onako čista je od korenja i sjemenja dračnog, to će jednogobišnji uzrast deteljinski dovoljan biti. Ako se oranje za zimsku setvu preduzme koncem srpnja ili u polovici kolovoza, to je još dosti vrimena da rastline prie setve — do polovice najme rujna — dobro iztrunu. Najbolje je za gnojbu biljnu upotrebiti treću kositbu deteljinu; izgubitak u krmi bit će neznatan U ostalom se postupa ovdje isto tako kao što je već rečeno. Prie zimske setve povlačit se ima oranica sa oštrom branom dobrom, zubačicom popriek i poduž.

Za ljetno biljognojstvo, koje će doći pod zimski usjev upotrebljuju se najboljim uspjehom izim deteljine, jednoljetne biljke i to, ljetna gorušica repa, muštarda i hajdina.

Ako hoćemo zelenim strništem gnojiti pod ljetni usjev, onda se mora izabrati dvogodišnje bilje; najbolje priliče zato zimska gorušica i zimska repica (Winterraps u. Winterrübsen), za koje valja strnište u kolovozu ili najdalje početkom rujna duboko, i to najmanje 6—8 palacah izorati, te onda sa zimskom repicom ili zimskom gorušicom posijati. Nu njiva mora biti u snagi, i čista od korenja dračnog. Ove biljke tjeraju, kao što je poznato ranim proljećem u struk i daju poslie, kad su već stopu visoko, i više narasle, i kad su guste podobru količinu gnoja. Za ječam i korun (krumpir) osobito priliči takova biljognojba. Može se korun sa gnojbenimi biljkami zajedno podorati, i odmah na ječmeni usjev sliediti. — Biljognojba, strniška može se jošt sigurnije i koristnije mješovito upotriebiti. U tu svrhu se pomješaju gorušica, repica, muštarda, kolenec, helda, tako da se na tri vagana drobog sjemena uzme jedan vagan helde. Nu ovu zadnju najbolje je posijati jošt prie samu za se, povlačiti ju, i onda posijati grušicu, repicu, muštardu, itd. usjev se opetno povlači i nakon se povalja. Bujni i gusti biljognojni usjevi jače zemlju; okolnost ova zaslužuje svakako pozornost. Sastavitelj ovoga članka upotrebljivao je u svojoj praktiki kroz mlogo godinah biljognojstvo na veliko, rečenim načinom, i našao je svigdar u tome korist tako, da može taj način u istinu kao veoma koristan preporučiti. Polugnojitba sa štalskim gnojem, — kada se n. p. 50—100 centih gnoja štalskog, kako je koja zemlja dobra, sa biljnim gnojem spoji — ima gotovo svigdar jednaki uspjeh, kakono i podpuna gnojitba sa štalskim gnojem. Kada se dakle sjeme za jednu biljnu gnojitbu, n. p. jedna mjera repice, jedna mjera muštarde, jedna mjera kolenca i pet mjerah hajdine za jedan komad zemlje sa vriednostju od 50 do 100 čentih štalskog gnoja dovoljno naplati, onda je to dosta probitačno, te obćeg upotrieblenja vriedno.

Spomene vriedno je jošte, da biljognojstvo priliči osobito za udaljene njive, jer se sa dalekim privažanjem gnoja inače gubljeno vrieme prištedi, djelo umaljuje, i time dobitak čini.

U najnovijoj dobi obljubljeno je sijanje od Lupinus sativus, Lupina, — ne samo kao biljni gnoj, nego i kao krma. I doista biljka ova za pjeskovite i lahke zemlje poboljšanje čudo čini. Izkustvo nas uči da poslie žetve Lupina posijana raž bez svakog gnoja tako dobro je platjala, ko što i ona, koja biaše pod gnoj sijana. Suho lišće, zriele mahunice, t. j. njihove kožice, zrielo zrnje, ovo zadnje smrvljeno, daju zdravu krmu za konje, ovce, i goveda, i najlakša pjeskovita zemlja sa Lupinom posijana tako se izplaćuje, kao da bi najboljom pšenicom rodila. Gusti uzrast za svrhu biljognojstva kod Lupina glavni uviet jest za poboljšanje zemljištah, zato se sjeme nesmje niti najmanje štediti. Deset mjericah (polićah, okah) najmanja je izmjera, što se može uzeti za jedan komad orać‌e zemlje (n. p. jednu ralj) dočim bi onda, kad bi se samo zrnu za volju sijalo, dosti i sedam mjericah bilo. Nu Lupin daje se samo za ugarnu gnojitbu upotriebiti. Setva se mora u tu svrhu tako narediti, da biljke 4 tjedna prie zimske setve dostignu najviši stupanj svog razvitka, i u tom stališu da se podoru. Na lahkoj zemlji, njihovom naravnom staništu, najbolje ih je podorati, kojim postupkom se sjeme zajedno zaorje te može niknuti; Lupin jako tjera, kao naš grašak nu nije se bojati, da tak lahko poleže.

Gospodarskom savjetniku Nebbienu, pristoji zasluga, da je biljnu gnojitbu na oranicah, već prie 20 godinah u svojih djelih prvi podtaknuo. Nu kao što svako novo i koristno poboljšanje, naidje kod većine naših gospodarah na odpor, tako je naišlo i biljognojstvo. Sastavitelj ovoga članka pripoznaje da je od Nebbienove nauke o biljognojstvu mnogu korist povuko, i po

svom izkustvu, nemože dosta preporučiti biljognojstvo gospodarom, a osobito seljakom. Biljognojstvo je sasvim sposobno da bude polugom gospoparstva, i najjeftinijim, nasigurnijim i djelatelnijim sredstvom proti vladajućoj oskudici gnoja.

Želiti bi bilo da ovo kratko nu istinsko izvjestje podtakne pomanje gospodare, na pokus i upotrebljenje biljognojstva

(Wochenbl. für Land. Forst. u. Hausw. in Böhmen.)

Članak ovaj mnogo dobra u sebi sadržava; mnoge istine navadja, i zaslužuje da mu se uvaženje prikaže od strane naših takodje gospodarah u Hrv. i Slavonii.

Izvadak Zapisnika,

sjednice odborne od 7. prosinca 1856.

Predsjedajući g. Ivan Zidarić; gg. odbornici: Mojsia Baltić, Dr. Schlosser, Mijo Krešić, Dr. Vancaš, Ljud. Vukotinović perovodja.

§. 1. Vrtljaru dosadašnjemu Antunu Trummeru odpovedana je služba od nove god. 1857. i odlučeno, da vrtljar od sada za plaću godišnju imat će: tri sta forinti u gotovini, bezplatni primjeran stan, od prodanih iz pokušališta proizvodah desetinu od stotine, i dvesta četvrtnih fatah vrta za porabu svoju.

Uvieti ovi imadu se proglasiti u domaćih i susjednih listovih.

§. 3. Škender Vidulović izvjestio je da prebrojivši kukuruzu u klipovih ove godine na pokušalištu pridjelanu imade 5732. cinkvantine posebice opet do 9 vaganah; odlučeno da se po g. nadzorniku prodade i novci u primitak stave.

§ 4. Čitan je zapisnik podružnice d. Miholjačko. Našičko-Valpovačke, te je odbor ravnajući sa radostjom uvidio vriedna nastojanja ona, kojimi se mnogoštovana podružnica trsi promicati poljodjeljsko izobraženje; nu na onu medjutime točku, da se mladići na stanoviti broj cieplenja voćakah po zemaljskih oblastih sile, nije pristupio, jer se ota naredba sa značajem sadašnjih uredbah neslaže, niti bi visoka vlada tome privolenje svoje podielila.

§. 7. Velesl županj. oblast u Požegi dostavila je pod br. 473. predstojničtvu Musea dva komada starinskih pečatah županjskih, uz dopis od 9. list, t. g. br. 6706, i moli da se vrhu primitja namira pošalje; pečati su, kako g. Vukotinović izviesti, u Museum medju starine postavljene, i namira svrhu toga poslana.

§. 11. C. k. zapoviedničtvo 1 ban. pukovnie dopisom od 5. pros t. g. br. 11920/5520. ište pod br. 477. da mu se priobći, jeli u Zagrebu ili drugdje gdje dobro sieme bubino dobiti i za koju cienu.

Odlučeno: da se piše u Osjek, Rieku i u Križevce zaradi ciene bubah i kolikoće, koja će se kupiti moći.

§. 13 Da se podružnicam podieli ovlastjenje, da svaka u svom področju drži predbježnu izložbu predmetah, koje su izložitelji naumili poslati na izložbu bečku; da prosude, koji su predmeti vriedni to da ih tada do konca veljače u Zagreb upravlj. odboru pošalju.

Predlog bi odobren i u tom smislu podružnicam pisano.

§. 14. Da se odbor pobrini za odvietnika, koj će družtvo u pravnih poslovih zastupati;

Odabran je g. Vlastelin, i utemeljiteljni član družtva Skender Fodroci, koj će takodje za uviditi moći stanje poslovah družtvenih sjednicam odborskim prisustvovati.

§ 16. G. M. Baltić predložio je novovrstne postelje, (krevete) za gojenje bubah veoma shodne, sa k tomu spadajućim pleterom trskovnim, mrežicóm i inim orudjem za obiranje listja dudovnog prikladnim; predmeti ovi, koji se u modellu u poslovnici gosp. družtva mogu viditi, poslani su po g. Vukašinoviću iz Rieke, i vriedni su preporuke.

§. 14. Naputci za vrtljara, računovodju i nadzornika stupit će o novoj godini u kriepost.

§. 18. G. odbornik Dr. Vancaš načini predlog da bi se u slučaju, kad bi se više važnijih poslovah nagomilalo, sjednica dvaputa na mjesec držalo; imenito, da se 15. svakog mjeseca izvanredni predmeti u pretres uzmu, a prvoga vazda poslovi tečajni.

Predlog bi odobren i poslovoditeljstvo shodno naputjeno.

Vukotinović, poslovoditelj.

Dioscorea Batatas L. Convolvulus Batatas, Jamin. Yams.

Mnogohvaljene ove biljke posadjeno je 9. gomoljčićah u velikoći lješnjakah dne 24. trav. t. g. na pokušalištu družtvenom; posadjeni su gomoljci (knollen) u dobro priredjenu zemlju gnojnu 2 colla duboko; na tri stopa široko. 8. Svibnja proniklo ih je 6; listje biaše nalik slaku (convolvulus) struk je ukazao nagon vijuganju, zato su biljke nakoljene. Četiri biljke porasle su do višine 5 stopah, dvie su poginule u višini jednog stopa, a tri nisu niti niknule, jer su im se bili gomoljci posušili.

Dne 16. listopada prie mraza jošte izkopane su one 4 biljke u tružice posadjene i u cvietnjak metnute največma tim uzrokom da još porastu i u cviet se razvinu, nu za mala počeše listje žutiti, i stablo se je osušilo. Dne 13. prosinca izvadjene su osušene biljke iz tružicah i vidilo se je, da su gomoljci izrasli do veličine sriednjih krastavacah (ugorkah) po put gomoljacah obće poznatih georginah; od ovih samo dva komada dobra i zdrava su; ostali su gnjilоćom popadjeni; spravljeni su medjutime svi u suvi piesak i ako preživu zimu, onda će se na proljetje posaditi, da vidimo, nebi li bolje narasli buduće godine; nu fali otoj rastlini žestina južno aziatskog sunca, pak će to, što je tamo velekoristno i dobro kod nas nevaljano biti . . . Svaka zemlja ima svoje.

Izviestje blagajničko.

Sliedeća gg. čl. plutiše družtvu g. za Hrv. i Slav.

Gosp. Vernić Maxo vlastelin za god. 1855 i 1856. prin. i list 10 fr.

„ Lehpamer Josip podjasprist za god. 1856. prin. i list 5 fr.

Gosp. Piškorec Maxim vlastelin od god. 1852. do 1856. prin. i list 25 fr.
„ Rakovec Alexa Dr. za g. 1856. pin i list. 5 fr.
„ Viesner Ferdinand vlastelin od g. 1847. do 1856. prin. i list 42 fr. 30. kr.
„ Mihalinčić Stipan župnik za god. 1856. prin. 4 fr.
„ Magdić Mate c. k. tvrdjah računovodstva upravitelj za 1857. list 1 fr. i 1 fr. na druge potrebe.
„ Tkalec Ivan c. k. pristav za god. 1855 i 1856. prin. i list 10 fr. 30 kr.
„ Bubanović Ferdo oficial za 1856. prin. i list 5 fr.
„ Havranek Josip c. k. ranarnik za 1856. prin. i list 5 fr.
„ Lajer Josip učitelj za god 1856. prin· i list 5 fr.
Podružnica Križevačka za odpravljenu 5taću b. Reichsschatzschein povratila 5 fr.
„ Ožegović Martin c. k. actuar za god. 1856 prin. i list 5 fr.
„ Jozipović Antun župn. Bizovački predp. za g. list za 1857. 1 fr.
„ Tagleber Franjo župn. Petrievački predp. za g. list za 1857. 1 fr.
„ Marinović Mirko odvjt. ostavšina za 1856 list 3 fr.
„ Žuželj Franjo župn. za g. 1857. prin i list. 5 fr.
„ Mihalinčić Stip. za g. list za g. 1857. 1 fr.

Pokloni za narodni Museum.

Od pokojnoga župnika Petra Rogića 37 komada starih novacah.

G. Dr. Romer, tri komada lapora sa ribjimi okaminami od Remetinca.

G. Forster, grofovski šumar u Novomarofu jedan kladivac, il bat iz serpentina, izkopan u starom gradu Grebenu.

G. Femen Pavao, posjednik u Varaždinu, jednog žerava nagačenog. L. V.

Izmedju vriednih članovah družtva našega ove godine umrvših napominjemo sa žalostju gg. župnika *Petra Rogića* punozaslužnoga muža; Dra. *Konrada Šuflaja*, *Stipana Tolvajčića* podjašprist. *Franju Fergića* župnika Požežkoga, *Fabeka Josipa* župnika Kupčinskoga, *Krunoslava Jesenkovića* utemeljitelja, župnika Drenskoga, *Ivana Korača* kanonika, *Janka Šandora* vlastelina, Preuzv. *Gavru Smičiklesa* biskupa Križevačkoga. *Šimunića Stipana* kapelana.

Čestita im uspomena i lahka zemljica!

Naravoslovni odsjek.

Dne 14. kako oglašeno bi jurve, sastalo se je više ljubiteljah naravoslovja, te su oni opet uživotorili naravoslovni odsjek u gospodars. družtvu. Za načelnika izabran je g. Dr. Jos. Cal. Schlosser, urednik članakah bit će g. Bog. Šulek Odsjek će pozvati druge člane i nečlane u Hrvatskoj i Slavonskoj obitavajuće, koji se sa naravoslovnimi naukami zabavljaju.

Na svršetku god. 1856.

S ovim brojem zaključujemo ovogodišnji tečaj gospodars. lista. Tečaj je četveroljetan, dakle posve mlad, bez korenja dubokog. Od ljubavi domorodne, od tresenja ozbiljnog, da se podigne naše još duboko ležeće stanje poljodjelsko i obrtno, od pomoći, koja će se pružati, zavisi budućnost lista; i kad bude jednoč urednik tako sretan, da će smjeti poslie revnog poslovanja, sveobće podpore i poslie napredka neprekinutog, na čelu lista svog napisati: *deseteljetni tečaj*, . . . do toga će vjerojatno postati kako se nadamo, mnoga pušćika oranicom rodećom, mnoga bara šašovita cvietućom livadom.

Da nije muke, nebi trebalo ni ruke!

Život naroda netraje samo sto godinah; nemože se dakle zahtjevati, da se od godine do godine odmah gledaju očima učinci, i fataju rukama plodovi. Sjeme dobro uzklicat će, porasti, procvasti i uroditi, nu tomu treba vjekovah. Naša dužnost je: gojiti klice, čuvati uzrast, i pripravljati narod na žetvu. Put je otvoren, staza nastupljena, te ćemo i mi dojti u kolo inih narodah, koji se ponose izobraženostjom. Nu nemislimo pretjerati želju za blagom europejskog izobraženja; sve ima svoje granice; svakomu narodu pristoji se, da si pridrži svoj značaj i običaje svoje. Treba i mi da budemo pod kriepkim žežlom naše vlade, što smo bili od vjeka: dobri, vjerni Hrvati i Slavonci, neizmekšani, nepokvareni.

Od strani Uredničtva gledat će se svakom prigodom, da bude gospodarski list svrsi shodan i da zadovoli zahtjevanju obćinstva.

Urednik.

Na znanje gg. članom.

Budući tjedan dobit će gg. članovi i predbrojnici lista kazalo i zamotak za ovogodišnji tečaj gosp. lista.

U ime glavnog upravljajućeg odbora, urednik odgovorni: Lj. Vukotinović — Tiskom dra Ljud. Gaja u Zagrebu.

